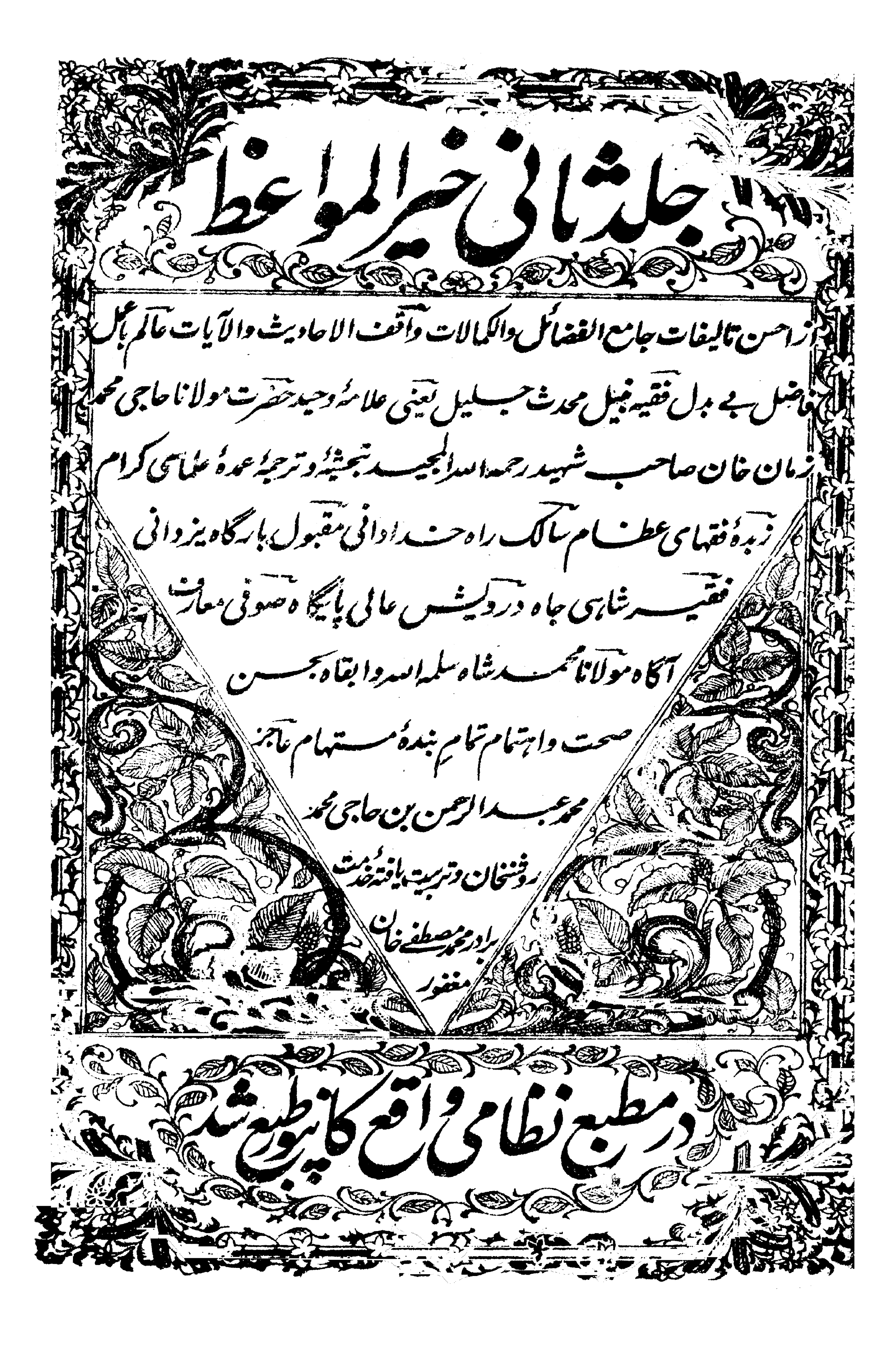

جلد ثانی خیر المواعظ

از احسن تالیفات جامع الفضائل والکمالات واقف الاحادیث والآیات عالم باعمل فاضل بے بدل فقیہ نبیل محدث جلیل یعنی علامۂ وحید حضرت مولانا حاجی محمد زمان خان صاحب شہید رحمہ اللہ المجید تحشیۂ و ترجمۂ عمدۂ علمای کرام زبدۂ فقہای عظام سالک راہ خدادانی مقبول بارگاہ یزدانی فقیر شاہی جاہ درویش عالی پایگاہ صوفی معارف آگاہ مولانا محمد شاہ سلمہ اللہ وابقاہ بحسن صحت واہتمام تمام بندۂ مستہام عاجز محمد عبد الرحمن بن حاجی محمد روشنخان و تربیت یافتۂ خدمت برادر محمد مصطفی خان مغفور

در مطبع نظامی واقع کانپور طبع شد

فهرس مضامین المجلد الثانی من کتاب خیر المواعظ

مضمون	صفحه	مضمون	صفحه
کتاب الآداب	۲	باب اثم الکذب	۴۶
باب السلام والاستیذان	۲	باب ترک الفحش والشماتة والطعن	۴۹
باب المصافحة والمعانقة	۱۴		
باب القیام	۱۸	باب الغیبة والنمیمة وما علی ذی الوجهین	۵۲
باب الجلوس والنوم والمشی	۲۱		
باب العطاس والتثاؤب	۲۳	باب الوعد	۵۷
باب الضحک	۲۶	باب المزاح	۵۹
باب الاسامی	۲۷	باب المفاخرة والعصبیة	۶۰
باب البیان والشعر	۳۰	باب البر بالوالدین	۶۳
باب المزامیر والمعازف	۳۴	باب الصلة واثم قاطع الرحم	۷۲
باب العلامات عند قرب القیامة	۳۶	باب الشفقة والرحمة علی الخلق والنصر لکل مسلم	۷۶
باب حفظ اللسان	۳۸		
باب لعن المؤمن ورمیه بالکفر والفسوق	۴۴	باب حق الجیران	۸۲
		باب الیتیم وتربیة الاولاد	۸۶

الباب	صفحة	الباب	صفحة
باب الحب في الله	٩٠	باب الايمان والقدر	٢٠١
باب ما ينهى من التهاجر والتقاطع واتباع العورات	١٠٠	باب صفة النار واهلها	٢٠٨
		باب خلق الجنة والنار	٢٢٨
باب الحذر والتأني في الامور	١٠٦	باب بدء الخلق	٢٢٩
باب الرفق والحياء وحسن الخلق	١٠٩	من مناقب النبي محمد صلى الله عليه وسلم	٢٥١
كتاب الزهد والرقاق	١١٤	باب في ذكر حليته الشريفة	٢٥١
باب فضل الفقراء	١٢٠	باب في اخلاقه وشمائله	٢٥٨
باب [illegible]	١٣٧	باب ما كان من عيش النبي صلى الله عليه وسلم	٢٦٩
باب استحباب المال والعمر للطاعة	١٤٠	باب المبعث وبدء الوحي	٢٤٤
باب التوكل والصبر	١٤٣	باب علامات النبوة	٢٨٢
باب الرياء والسمعة	١٥٠	باب في المعراج	٢٩١
باب الاستغفار والتوبة	١٥٥	باب في المعجزات	٣٠٢
باب في سعة رحمة الله تعالى	١٦١	باب الحوض والشفاعة	٣٢٠
باب الاستغفار	١٦٥	باب الكرامات	٣٣٥
باب صفة الجنة واهلها	١٧١	باب مشتمل على ذكر وفاة رسول الله صلى الله عليه وسلم	٣٤٤
باب البكاء والخوف	١٩٩		

باب	صفحہ
باب مشتمل على تركة الرسول صلى الله عليه وسلم	۳۴۶
كتاب مناقب الصحابة رضي الله تعالى عنهم	۳۴۸
باب فضل الانصار	۳۵۴
فيمن سب اصحاب النبي	۳۵۶
مناقب ابي بكر الصديق رض	۳۵۸
مناقب عمر بن الخطاب رض	۳۶۶
مناقب ابي بكر و عمر رضي الله عنهما	۳۷۵
مناقب عثمان بن عفان رض	۳۸۰
باب مناقب هؤلاء الثلاثة رضي الله عنهم	۳۸۶
مناقب علي بن ابي طالب رض	۳۹۱
مناقب هؤلاء الاربعة رضي الله عنهم	۳۹۸
مناقب ابي محمد طلحة بن عبيد الله	۳۹۹
مناقب الزبير بن العوام رض	۴۰۰
مناقب عبد الرحمن بن عوف رض	۴۰۱
مناقب ابي اسحق سعد بن ابي وقاص رض	۴۰۲
مناقب سعيد بن زيد بن عمرو بن نفيل رض	۴۰۳
مناقب ابي عبيدة عامر بن الجراح رض	۴۰۴
مناقب العشرة رض	۴۰۵
مناقب العباس بن عبد المطلب رض	۴۰۶
مناقب جعفر بن ابي طالب رض	۴۰۷
مناقب الحسن والحسين رضي الله عنهما	۴۰۸
ما جاء في فضل فاطمة رضي الله عنها	۴۱۷
مناقب ازواج النبي	۴۱۹
من فضل عائشة رضي الله عنها	۴۲۰
من فضل صفية رض	۴۲۱
مناقب اهل بيت النبي	۴۲۲

مضمون	صفحہ	مضمون	صفحہ
مناقب معاذ بن جبل و زید بن ثابت و ابی بن کعب رض	۴۲۶	مناقب عمرو بن العاص رض	۴۳۵
		مناقب خالد بن الولید رض	۴۳۵
مناقب سلمان الفارسی رض	۴۲۶	مناقب سعد بن معاذ رض	۴۳۶
مناقب عمار بن یاسر رض	۴۲۷	مناقب قیس بن سعد بن عبادۃ رض	۴۳۷
مناقب ابی ذر الغفاری رض	۴۲۷	مناقب جابر بن عبد اللہ رض	۴۳۷
مناقب عبد اللہ بن سلام رض	۴۲۸	مناقب مصعب بن عمیر رض	۴۳۷
مناقب عبد اللہ بن مسعود رض	۴۲۸	مناقب البراء بن مالک رض	۴۳۸
مناقب حذیفۃ بن الیمان رض	۴۲۹	مناقب ابی موسی الاشعری رض	۴۳۸
مناقب زید بن حارثۃ رض	۴۲۹	مناقب ابی بن کعب رض	۴۳۸
مناقب اسامۃ بن زید رض	۴۳۰	مناقب ابی طلحۃ الانصاری رض	۴۳۹
مناقب جریر بن عبد اللہ البجلی	۴۳۲	جامع المناقب	۴۴۰
مناقب عبد اللہ بن عباس رض	۴۳۲	باب فضل اصحاب الشجرۃ	۴۴۳
مناقب عبد اللہ بن عمر رض	۴۳۳	والبدر والاحد رض	
مناقب عبد اللہ بن الزبیر رض	۴۳۴	تسمیۃ من سمی من اہل بدر فی	۴۴۶
مناقب انس بن مالک رض	۴۳۴	الجامع البخاری	
مناقب ابی ہریرۃ رض	۴۳۵	فضل اویس القرنی رض	۴۴۹
مناقب معاویۃ بن ابی سفیان رض	۴۳۵	باب ثواب ہذہ الامۃ	۴۴۹

ماشاء الله لا قوة الا بالله
مواعظ

بسم الله الرحمن الرحیم

ابتدا میکنم بنام خدای بسیار مهربان بخشش ۰۰۰

کتاب الآداب باب السلام والاستیذان

کتاب آداب باب سلام والاستیذان

فاذا دخلتم بیوتا فسلموا علی انفسکم تحیة من عند الله

پس چون درآیید بخانها پس سلام کوئید بر نفسهای خود هدیه از نزد خدا

مبارکة طیبة کذلک یبین الله لکم الآیات لعلکم

با برکت پاکیزه و همچنین بیان میکند خدا برای شما آیتها شاید دریابید

تعقلون ۰ واذا حییتم بتحیة فحیوا باحسن منها

و چون تحیت داده شوید پس تحیت کنید به نیکوتر از آن یا بازگردانید

او ردوها ان الله کان علی کل شیء حسیبا ۰ یا ایها الذین

آنرا بدرستیکه خدا تعالی هست بر چیزی شمار کننده ای آنانکه گرویده اید

آمنوا لا تدخلوا بیوتا غیر بیوتکم حتی تستانسوا و

در مائید بخانها جز خانهای خود پس تا وقتیکه دستوری یابید و سلام دهید بر کسان آن

تسلموا علی اهلها ذلکم خیر لکم لعلکم تذکرون ۰

این بهتر است شمارا تا شما پند گیرید

يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا لِيَسْتَاْذِنْكُمُ الَّذِيْنَ مَلَكَتْ اَيْمَانُكُمْ

ای آنانکہ گرویدہ اید دستورے خواہند از شما آنانکہ مالک شدہ اند دستہائے شما

الاٰية كَذٰلِكَ يُبَيِّنُ اللّٰهُ لَكُمُ اٰيَاتِهٖ وَاللّٰهُ عَلِيْمٌ حَكِيْمٌ

تا آیت ۔ ہمچنین بیان میکند خدا برائے شما آیتہا و خدا دانا ست حکم کنندہ

عَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و از ابی ہریرہ رض مرویست او گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَلَقَ اللّٰهُ اٰدَمَ عَلٰى صُوْرَتِهٖ طُوْلُهٗ سِتُّوْنَ

علیہ وسلم پیدا کرد خدا تعالیٰ آدم را بر صورت خود درازے قامت

ذِرَاعًا فَلَمَّا خَلَقَهٗ قَالَ اذْهَبْ فَسَلِّمْ عَلٰى اُولٰٓئِكَ

او شصت دست بود پس ہنگامے کہ پیدا کرد خدا تعالیٰ آدم را خطاب کرد مر آدم را گفت برو پس

النَّفَرِ وَهُمْ نَفَرٌ مِّنَ الْمَلٰٓئِكَةِ جُلُوْسٌ فَاسْتَمِعْ مَا يُحَيُّوْنَكَ

سلام کن بر آنجماعت و آنہا جماعت فرشتگان بود نشستہ پس بشنو چہ نوع تحیت یعنے سلام میکنند

فَاِنَّهَا تَحِيَّتُكَ وَتَحِيَّةُ ذُرِّيَّتِكَ فَذَهَبَ فَقَالَ

ایشان بر تو پس بدرستیکہ آنچہ کہ از ملائکہ بشنوے سلام تو و سلام اولاد تو ہست پس رفت

اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ فَقَالُوا السَّلَامُ عَلَيْكَ وَرَحْمَةُ اللّٰهِ

آدم پس گفت آدم علیہ السلام السلام علیکم پس گفتند فرشتگان در جواب وے السلام علیک و رحمۃ اللہ

فَزَادُوْهُ وَرَحْمَةُ اللّٰهِ قَالَ فَكُلُّ مَنْ يَّدْخُلُ الْجَنَّةَ

پس زیادہ کردند فرشتگان آدم را در جواب وے لفظ و رحمۃ اللہ گفت آنحضرت پس ہر کہ می در آید بہشت

عَلٰى صُوْرَةِ اٰدَمَ وَطُوْلُهٗ سِتُّوْنَ ذِرَاعًا فَلَمْ يَزَلِ

را بر صورت آدم باشد و حال آنکہ درازے قامت وے شصت گز باشد پس ہمیشہ

الْخَلْقُ يَنْقُصُ بَعْدَهٗ حَتَّى الْاٰنَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

خلق یعنے آدمیان کوتاہ میشوند بعد از آدم تا آنکہ الحال باینقدر رسیدند متفق علیہ

عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرٍو رض اَنَّ رَجُلًا سَاَلَ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى

روایت است از عبد اللہ بن عمرو بن عاص کہ مردی پرسید از آنحضرت صلی اللہ

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَيُّ الْاِسْلَامِ خَيْرٌ قَالَ تُطْعِمُ الطَّعَامَ

علیہ وسلم کدام خصلت مسلمانی فاضل تر است فرمود خورانید طعام

وَتَقْرَءُ السَّلَامَ عَلٰى مَنْ عَرَفْتَ وَمَنْ لَّمْ تَعْرِفْ مُتَّفَقٌ

را و گفتن تو سلام را بر آشنا و بیگانہ متفق

عَلَيْهِ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى

علیہ واز ابی ہریرہ رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا تَدْخُلُوْنَ الْجَنَّةَ حَتّٰى تُؤْمِنُوْا

علیہ وسلم درنمی آئید شما بہشت را تا آنکہ ایمان نیارید و

لَا تُؤْمِنُوْنَ حَتّٰى تَحَابُّوْا اَوَلَا اَدُلُّكُمْ عَلٰى شَيْءٍ اِذَا فَعَلْتُمُوْهُ

ایمان نمی آرید [illegible] تا آنکہ یکدیگر را دوست [illegible] آیا راہ نمایم

تَحَابَبْتُمْ اَفْشُوا السَّلَامَ بَيْنَكُمْ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْهُ رض قَالَ

شما را بر کاری کہ چون بکنید آنرا دوست دارید یکدیگر را آن صفت اینست فاش و آشکار کنید سلام را میان خود روایت کرد مسلم

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُسَلِّمُ الرَّاكِبُ عَلَى

[illegible] فرمود [illegible] باید سلام کند [illegible] سوار است

الْمَاشِيْ وَالْمَاشِيْ عَلَى الْقَاعِدِ وَالْقَلِيْلُ عَلَى الْكَثِيْرِ مُتَّفَقٌ

بر آنکسیکہ پیادہ است [illegible] متفق

عَلَيْهِ وَعَنْهُ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

علیہ [illegible] و از وی مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ

وَسَلَّمَ يُسَلِّمُ الصَّغِيْرُ عَلَى الْكَبِيْرِ وَالْمَارُّ عَلَى الْقَاعِدِ وَالْقَلِيْلُ

وسلم [illegible] باید سلام کند [illegible] بر بزرگ و رہ رونده بر [illegible] و اندک

عَلَى الْكَثِيرِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ أَنَسٍ رض قَالَ اِنَّ رَسُوْلَ

بر بسیار رواه البخاری سے وازانس رض مرویست نقست انس

اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرَّ عَلٰى غِلْمَانٍ فَسَلَّمَ عَلَيْهِمْ

کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم گذشت بر جماعت خردان پس سلام کرد بر ایشان از غایت تواضع

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

وشفقت متفق علیہ وازابی ہریرہ رض مرویست کہ آنحضرت صلے اللہ

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا تَبْدَءُوا الْيَهُوْدَ وَلَا النَّصَارٰى

علیہ وسلم فرمود ابتدا نکنید یہود و نصارے را

بِالسَّلَامِ وَاِذَا لَقِيْتُمْ اَحَدَهُمْ فِيْ طَرِيْقٍ فَاضْطَرُّوْهُ اِلٰى

بسلام و چون ملاقات کنید شما یکی از یہود و نصاری را در راہی پس مضطر و بیچارہ گردانید

اَضْيَقِهٖ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ اَبِيْ سَعِيْدِ الْخُدْرِيِّ رض

او را بسوی مکانیکہ تنگ ترست رواہ مسلم واز ابی سعید خدری رض مرویست

عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اِيَّاكُمْ وَالْجُلُوْسَ

کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود بپرہیزید از نشستن

بِالطُّرُقَاتِ فَقَالُوْا يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ مَا لَنَا مِنْ مَجَالِسِنَا بُدٌّ نَتَحَدَّثُ

در راہہا پس گفتند یا رسول اللہ چارہ نیست ما را از مجلسہاے ما در راہ یعنی البتہ ما را

فِيْهَا قَالَ فَاِذَا اَبَيْتُمْ اِلَّا الْمَجْلِسَ فَاَعْطُوا الطَّرِيْقَ حَقَّهٗ

باید نشست در راہہا فرمود پس چون ابا می کنید از ہمہ کار مجلس را پس بدہید راہ را حق

قَالُوْا وَمَا حَقُّ الطَّرِيْقِ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ قَالَ غَضُّ الْبَصَرِ وَكَفُّ

وی گفتند چہ چیز ست حق طریق یا رسول اللہ فرمود آنحضرت پوشیدن چشم ست

الْاَذٰى وَرَدُّ السَّلَامِ وَالْاَمْرُ بِالْمَعْرُوْفِ وَالنَّهْيُ عَنِ

و دور کردن آنچہ ایذا کنند و دادن جواب سلام مردم را و امر کردن مردم بمعروف و باز داشتن

الْمُنْكَرِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ عَلِيٍّ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

از نا مشروع متفق علیه و روایت است از علی رض فرمود رسول الله

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِلْمُسْلِمِ عَلَى الْمُسْلِمِ سِتٌّ بِالْمَعْرُوفِ

صلی الله علیه وسلم مر مسلمان را بر [illegible]

يُسَلِّمُ عَلَيْهِ إِذَا لَقِيَهُ وَيُجِيبُهُ إِذَا دَعَاهُ وَيُشَمِّتُهُ إِذَا

سلام کند بر وے چون ملاقات کند او را و اجابت [illegible]

عَطَسَ وَيَعُودُهُ إِذَا مَرِضَ وَيَتْبَعُ جَنَازَتَهُ إِذَا مَاتَ

اگر عطسه زند و پرسد چون بیمار گردد و در پے جنازه او رود چون بمیرد و دوست دارد

وَيُحِبُّ لَهُ مَا يُحِبُّ لِنَفْسِهِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَالدَّارِمِيُّ وَعَنْ عِمْرَانَ بْنِ

مر مسلم را چیزے که دوست دارد مر نفس خود را رواه ترمذی و دارمی و روایت است از عمران بن

حُصَيْنٍ رض أَنَّ رَجُلًا جَاءَ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

حصین که مردی آمد نزد آنحضرت صلی الله علیه وسلم

فَقَالَ السَّلَامُ عَلَيْكُمْ فَرَدَّ عَلَيْهِ ثُمَّ جَلَسَ فَقَالَ النَّبِيُّ

پس گفت السلام علیکم پس [illegible] سلام او بلفظ [illegible] نشست آن مرد

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَشْرٌ ثُمَّ جَاءَ آخَرُ فَقَالَ السَّلَامُ عَلَيْكُمْ

پس گفت پیغمبر خدا که ثابت شد مر این مرد را ده نیکی پس آمد مرد دیگر پس گفت السلام علیکم

وَرَحْمَةُ اللّٰهِ فَرَدَّ عَلَيْهِ فَجَلَسَ فَقَالَ عِشْرُونَ ثُمَّ جَاءَ آخَرُ

و زیاده و لفظ ورحمة الله پس جواب سلام داد آنحضرت بهمین لفظ پس نشست آن مرد پس فرمود بست

فَقَالَ السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللّٰهِ وَبَرَكَاتُهُ فَرَدَّ عَلَيْهِ

حسنه است [illegible] آمد مرد دیگر [illegible] گفت السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته پس جواب داد آنحضرت

فَجَلَسَ فَقَالَ ثَلَاثُونَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَأَبُو دَاوُدَ وَعَنْ

بایں الفاظ پس نشست آن مرد پس فرمود [illegible] سی حسنه است رواه ترمذی و ابو داود

مُعَاذِ بْنِ اَنَسٍ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَ...

و روایت ست از معاذ بن انس رض از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

بِمَعْنَاهُ وَزَادَ ثُمَّ اَتٰى اٰخَرُ فَقَالَ السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ

بمعنی حدیث مذکور و زیادہ کرد معاذ یک مرتبہ دیگر کہ پس ترا آمد مردے دیگر ... ورحمة اللہ

اللّٰهِ وَبَرَكَاتُهُ وَمَغْفِرَتُهُ فَقَالَ اَرْبَعُوْنَ وَقَالَ هٰكَذَا تَكُوْنُ

وبرکاتہ ومغفرتہ پس فرمود آنحضرت کہ ثابت شد مر او را چهل حسنہ و فرمود ہمچنین می باشد

الْفَضَائِلُ رَوَاهُ اَبُوْ دَاوٗدَ وَعَنْ اَبِيْ اُمَامَةَ رض قَالَ

فضائل رواه ابو داود و از ابی امامہ رض مرویست کہ فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ اَوْلَى النَّاسِ بِاللّٰهِ مَنْ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ قریب ترین ومخصوص ترین مردم بجناب حق عز وعلا

بَدَأَ بِالسَّلَامِ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَاَبُوْ دَاوٗدَ وَعَنْ

ہست کہ ابتدا کند بسلام رواه احمد وترمذی وابو داود

جَرِيْرٍ رض اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرَّ عَلٰى نِسْوَةٍ فَسَلَّمَ

و روایت ست از جریر بن عبد اللہ بجلی کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم گذشت بر جماعت زنان پس سلام کرد

عَلَيْهِنَّ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَعَنْ عَلِيِّ بْنِ اَبِيْ طَالِبٍ رض قَالَ

آنحضرت بر ایشان رواه احمد و روایت ست از علی بن ابی طالب رض گفت علی رض کفایت

يُجْزِئُ عَنِ الْجَمَاعَةِ اِذَا مَرُّوْا اَنْ يُّسَلِّمَ اَحَدُهُمْ وَيُجْزِئُ

میکند از جماعت چون بگذرد کہ سلام کند یکی از ایشان و کفایت میکند از نشستگان کہ جواب سلام دہد یکے از

عَنِ الْجُلُوْسِ اَنْ يَّرُدَّ اَحَدُهُمْ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ الْاِيْمَانِ

ایشان حاصل آنکہ سنت سلام وجواب آن بر سبیل کفایہ است اگر از جماعت یکی گوید از ہمہ ساقط گردد روایت کرد بیہقی در شعب ایمان

مَرْفُوْعًا وَعَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ عَنْ اَبِيْهِ عَنْ جَدِّهٖ

از روے مرفوع واز عمرو بن شعیب مرویست واو از پدر واو از پدر پدرش کہ جد عمرو ست

أَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَيْسَ مِنَّا مَنْ تَشَبَّهَ

گفت آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود نیست از ما کسیکہ مشابہت

بِغَيْرِنَا لَا تَشَبَّهُوْا بِالْيَهُوْدِ وَلَا بِالنَّصَارٰى فَإِنَّ تَسْلِيْمَ الْيَهُوْدِ

سازد بغیر ما تشبیہ نکنید بیہود و نصاری زیراکہ سلام کردن یہود

الْإِشَارَةُ بِالْأَصَابِعِ وَتَسْلِيْمَ النَّصَارٰى الْإِشَارَةُ بِالْأَكُفِّ

اشارت کردنست بانگشتان وسلام کردن نصاری اشارت کردنست بکفہاے دست

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ إِسْنَادُهُ ضَعِيْفٌ وَعَنْ أَبِيْ هُرَيْرَةَ

روایت کرد ترمذی وگفت کہ اسناد آن ضعیف ست وروایت ست از ابی ہریرہ رض

أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِذَا لَقِيَ أَحَدُكُمْ أَخَاهُ

کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود چون بیش آید یکے از شما برادر خود را

فَلْيُسَلِّمْ عَلَيْهِ فَإِنْ حَالَتْ بَيْنَهُمَا شَجَرَةٌ أَوْ جِدَارٌ أَوْ حَجَرٌ

پس باید کہ سلام کند بروے پس اگر حائل شد میان دو کس درخت یا دیوارے یا سنگے بعد ملاقات کرد

ثُمَّ لَقِيَهُ فَلْيُسَلِّمْ عَلَيْهِ رَوَاهُ أَبُوْ دَاوُدَ وَعَنْ قَتَادَةَ

ویرا پس باید کہ سلام کند بروے رواہ ابو داؤد واز ابن قتادہ مرویست

قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا دَخَلْتُمْ بَيْتًا فَسَلِّمُوْا عَلٰى

گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم چون درآئید خانہ را پس سلام کنید

أَهْلِهِ وَإِذَا خَرَجْتُمْ فَأَوْدِعُوْا أَهْلَهُ بِسَلَامٍ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ

براہل خانہ وچون بیرون آئید ودیعت نہید نزد اہل خانہ سلام را روایت کرد

فِيْ شُعَبِ الْإِيْمَانِ مُرْسَلًا وَعَنْ أَنَسٍ رض أَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

بیہقی در شعب الایمان از روی مرسل وروایت ست از انس رض بدرستیکہ آنحضرت صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ يَا بُنَيَّ إِذَا دَخَلْتَ عَلٰى أَهْلِكَ فَسَلِّمْ

علیہ وسلم فرمود کہ ای پسر من چون درآئی براہل وعیال خود پس سلام کن

يَكُونُ بَرَكَةً عَلَيْكَ وَعَلَى أَهْلِ بَيْتِكَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

بر ایشان بباشد سلام سبب وجود برکت بر تو اہل خانۂ تو رواہ ترمذی

وَعَنْ جَابِرٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

واز جابر مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ السَّلَامُ قَبْلَ الْكَلَامِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

وسلم سلام پیش از کلام ست رواہ ترمذی

أَبِي هُرَيْرَةَ رض أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ

واز ابی ہریرۃ مرویست کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود نیست

لَا خَيْرَ فِي الْجُلُوسِ فِي الطُّرُقَاتِ إِلَّا لِمَنْ هَدَى السَّبِيلَ

نیکی در نشستن در راہہا مگر کسیکہ بنماید راہ را و جواب گوید سلام را

وَرَدَّ التَّحِيَّةَ وَغَضَّ الْبَصَرَ وَأَعَانَ عَلَى الْحَمُولَةِ رَوَاهُ

و بپوشد نظر را و یاری دہد بر حمولہ یعنے یاری دہد در برداشتن بار رواہ

فِي شَرْحِ السُّنَّةِ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ

در شرح السنۃ و مرویست از ابی ہریرہ رض گفت فرمود آنحضرت

اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَمَّا خَلَقَ اللّٰهُ آدَمَ وَنَفَخَ فِيهِ الرُّوحَ

صلے اللہ علیہ وسلم ہرگاہ کہ پیدا کرد خدا تعالیٰ آدم را و دمید در وی روح را

عَطَسَ فَقَالَ الْحَمْدُ لِلّٰهِ فَحَمِدَ اللّٰهَ بِإِذْنِهِ فَقَالَ لَهُ رَبُّهُ يَرْحَمُكَ

عطسہ زد آدم پس گفت الحمد للہ پس حمد کرد آدم خدا را بتوفیق وی پس گفت او را

اللّٰهُ يَا آدَمُ اذْهَبْ إِلَى أُولٰئِكَ الْمَلَائِكَةِ إِلَى مَلَإٍ مِنْهُمْ

پروردگار او رحمت کند ترا خدا تعالیٰ ای آدم برو بسوی این فرشتگان یعنی بسوی جماعت عظیم از ایشان

جُلُوسٍ فَقُلِ السَّلَامُ عَلَيْكُمْ فَقَالَ السَّلَامُ عَلَيْكُمْ

کہ نشستہ اند پس بگو السلام علیکم پس گفت آدم السلام علیکم

قَالُوْا عَلَيْكَ السَّلَامُ وَرَحْمَةُ اللّٰهِ ثُمَّ رَجَعَ اِلٰى رَبِّهٖ فَقَالَ

گفتند فرشتگان علیک السلام ورحمة الله پس تر باز آمد آدم بسوی پروردگار خود پس گفت

اِنَّ هٰذِهٖ تَحِيَّتُكَ وَتَحِيَّةُ بَنِيْكَ بَيْنَهُمْ فَقَالَ لَهُ اللّٰهُ وَيَدَاهُ

پروردگار بدرستیکه این تحیت روش سلام تست وسلام پسران تو میان یکدیگر پس گفت مر آدم را

مَقْبُوْضَتَانِ اِخْتَرْ اَيَّتَهُمَا شِئْتَ فَقَالَ اخْتَرْتُ يَمِيْنَ رَبِّيْ

خدا تعالی و دو دست وی بسته بودند اختیار کن هر کدام از دو دست را که خواهی پس گفت آدم اختیار کردم دست

وَكِلْتَا يَدَيْ رَبِّيْ يَمِيْنٌ مُّبَارَكَةٌ ثُمَّ بَسَطَهَا فَاِذَا فِيْهَا اٰدَمُ

راست پروردگار خود را و هر دو دست پروردگار من راست است و مبارک پس تر گشاد پروردگار دست را پس ناگاه در دست راست آدم

وَذُرِّيَّتُهٗ فَقَالَ اَيْ رَبِّ مَا هٰؤُلَاءِ قَالَ هٰؤُلَاءِ ذُرِّيَّتُكَ

و اولاد او است پس گفت آدم ای پروردگار من چه اند اینها که در دست تو اند گفت پروردگار اینها

فَاِذَا كُلُّ اِنْسَانٍ مَّكْتُوْبٌ عُمْرُهٗ بَيْنَ عَيْنَيْهِ فَاِذَا فِيْهِمْ رَجُلٌ

ذریت تو اند پس ناگاه بر آدمی نوشته شده است عمر وی میان دو چشم وی پس ناگاه در میان این

اَضْوَءُهُمْ اَوْ مِنْ اَضْوَئِهِمْ قَالَ يَا رَبِّ مَنْ هٰذَا قَالَ هٰذَا

آدمیان مردیست روشن ترین ایشان یا از روشن ترین مردم گفت آدم ای پروردگار کیست این مرد

اِبْنُكَ دَاوٗدُ وَقَدْ كَتَبْتُ لَهٗ عُمُرَ اَرْبَعِيْنَ سَنَةً قَالَ رَبِّ

گفت پروردگار این پسر تست که داود نام دارد و تحقیق نوشتم مر او را عمر چهل سال گفت آدم پروردگار من

زِدْ فِيْ عُمْرِهٖ قَالَ ذٰلِكَ الَّذِيْ كَتَبْتُ لَهٗ قَالَ يَا رَبِّ فَاِنِّيْ

زیاده کن در عمر وی چیزی گفت پروردگار همانست که نوشته ام مر او را از عمر گفت آدم ای پروردگار من پس

قَدْ جَعَلْتُ لَهٗ مِنْ عُمْرِيْ سِتِّيْنَ سَنَةً قَالَ اَنْتَ وَذَاكَ

تحقیق گردانیدم مر او را از عمر خویش شصت سال گفت پروردگار تو دانی و مطلوب تو یعنی اختیار تراست گفت

قَالَ ثُمَّ سَكَنَ الْجَنَّةَ مَا شَاءَ اللّٰهُ ثُمَّ اُهْبِطَ مِنْهَا وَكَانَ اٰدَمُ يَعُدُّ

پس تر ساکن شد آدم بهشت را آنقدر که خدا خواسته بود پس تر پایان انداخته شد آدم از بهشت و بود آدم میشمرد برای خود

لنفسه فأتاه ملك الموت فقال آدم قد عجلت

یعنی سال عمر خود پس آمد آدم را ملک الموت پس گفت ملک الموت را آدم شتابی کردی

قد كتب لي ألف سنة قال بلى ولكنك جعلت

بتحقیق نوشته شده است مرا عمر هزار سال گفت ملک الموت آری ولیکن تو بخشیدی مر پسر خود را

لابنك داود ستين سنة فجحد فجحدت ذريته ونسي

که داؤد دست از عمر خود شصت سال پس انکار کرد آدم پس انکار کردند ذریت وی نسیان کرد آدم پس نسیان

فنسيت ذريته قال فمن يومئذ أمر بالكتاب والشهود

کردند ذریت او گفت آنحضرت پس از آن که واقع شد از آدم جحود و نسیان واقع شد امر نوشتن معاملات

رواه الترمذي وعن الطفيل بن أبي بن كعب أنه كان

و گواهان روایت کرد ترمذی واز طفیل بن ابی کعب روایت کرده شده آمد

يأتي ابن عمر رض فيغدو معه إلى السوق قال فإذا غدونا

نزد ابن عمر رض پس میرفت در وقت بامداد با ابن بسوی بازار طفیل پس چون میشدیم وقت

إلى السوق لم يمر عبد الله بن عمر على سقاط ولا

بامداد بسوی بازار نمی گذشت عبد الله بن بر هیچ سقاط فروش

صاحب بيعة ولا مسكين ولا على أحد إلا سلم عليه

بر هیچ بیع کننده و نمی گذشت بر هیچ مسکینی و نه بر هیچ یکی مگر آنکه سلام میکرد

قال الطفيل فجئت عبد الله بن عمر رض يوما فاستتبعني

ابن بروی گفت طفیل پس آمدم نزد عبد الله بن رض روزی پس همراه بردن خواست مرا

إلى السوق فقلت له وما تصنع في السوق وأنت لا تقف

بجانب بازار پس گفتم ابن را چه کار خواهی کرد تو در بازار که میروی و تو نمی ایستی بر فروختن

على البيع ولا تسأل عن السلع ولا تسوم بها ولا تجلس في

و نمی پرسی از متاع که فروشند و خریداری نمی کنی متاع را و نمی نشینی در

مَجَالِسِ السُّوقِ فَاجْلِسْ بِنَا هَاهُنَا نَتَحَدَّثُ قَالَ

نشستگاههای بازار پس بنشین با ما همین جای تا حرف و حکایت کنیم با یکدیگر گفت طفیل

فَقَالَ لِي عَبْدُ اللّٰهِ بْنُ عُمَرَ يَا أَبَا بَطْنٍ قَالَ وَكَانَ الطُّفَيْلُ

پس گفت عبداللہ مرا ای خداوند شکم گفت راوی و بود طفیل

ذَا بَطْنٍ إِنَّمَا نَغْدُو مِنْ أَجْلِ السَّلَامِ نُسَلِّمُ عَلَى مَنْ لَقِينَاهُ

شکم داری یعنی شکم بزرگ گفت ما نمیرویم ببازار مگر بجهت سلام کردن بهر دم سلام میکنیم بر کسیکه

رَوَاهُ مَالِكٌ وَالْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ وَعَنْ جَابِرٍ

پیش آییم او را یا بر کسیکه پیش آید ما را روایت کرده مالک و بیهقی در شعب ایمان و روایت کرد جابر

قَالَ أَتَى رَجُلٌ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ لِفُلَانٍ

آمد مردی بپیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم پس گفت آنمرد که فلان کس را در بوستان من

فِي حَائِطِي عَذْقٌ وَإِنَّهُ قَدْ آذَانِي مَكَانُ عَذْقِهِ فَأَرْسَلَ

درخت خرما ئیست وگفت آنمرد بتحقیق ایذا کرده است مرا وجود عذق وے پس فرستاد

النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ بِعْنِي عَذْقَكَ قَالَ لَا قَالَ

پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم بسوی وی کسی را که بفروشش بدست من درختان خود گفت

فَهَبْ لِي قَالَ لَا قَالَ فَبِعْنِيهِ بِعَذْقٍ فِي الْجَنَّةِ فَقَالَ لَا فَقَالَ

نمیفروشم گفت اگر نمیفروشی پس ببخش مرا گفت نمیدهم فرمود پس بفروش مرا بدرخت عذقی که در بهشت باشد پس گفت اینهم نمی

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا رَأَيْتُ الَّذِي هُوَ أَبْخَلُ

هم نمیکنم پس گفت آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم ندیدم آن کسی را که او بخیل تر است

مِنْكَ إِلَّا الَّذِي يَبْخَلُ بِالسَّلَامِ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالْبَيْهَقِيُّ

از تو مگر آنکسے که بخل میکند بسلام روایت احمد و بیهقی

فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ

در شعب ایمان و عبداللہ بن مسعود رض از آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ الْبَادِيْ بِالسَّلَامِ بَرِيٌّ مِّنَ الْكِبْرِ رَوَاهُ

رواه ... علیه وسلم روایت میکند که فرمود ابتدا کننده بسلام بیزار است از ...

الْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ الْإِيْمَانِ وَعَنْ جَابِرٍ رض قَالَ اَتَيْتُ

بیهقی در شعب الایمان و از جابر رض گفت آمدم

النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِيْ دَيْنٍ كَانَ عَلٰى اَبِيْ فَدَقَقْتُ

آنحضرت را صلی الله علیه وسلم بسبب دینی که بود بر پدر من پس بکوفتم در را

الْبَابَ فَقَالَ مَنْ ذَا فَقُلْتُ اَنَا فَقَالَ اَنَا اَنَا كَاَنَّهٗ كَرِهَهَا

پس گفت آنحضرت کیست اینکه در می کوبد پس گفتم منم پس فرمود آنحضرت منم منم گویا ...

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

داشت متفق علیه وابوهریره گفت که فرمود آنحضرت صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اِذَا دُعِيَ اَحَدُكُمْ فَجَاءَ مَعَ الرَّسُوْلِ فَاِنَّ ذٰلِكَ

علیه وسلم چون خوانده شود یکی از شما پس بیاید همراه فرستاده پس آن آمدن همراه فرستاده شده

لَهٗ اِذْنٌ رَوَاهُ اَبُوْ دَاوُدَ وَفِيْ رِوَايَةٍ لَهٗ قَالَ رَسُوْلُ الرَّجُلِ اِلَى

اذن ست وحاجت باستیذان نیست رواه ابوداود ودر روایتی مرابوداود را گفت آنحضرت فرستاده شده

الرَّجُلِ اِذْنُهٗ وَعَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ رض اَنَّ رَجُلًا سَاَلَ

مردی بسوی مردی اذن اوست و روایت ست از عطاء بن یسار رض مردی پرسید

رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ اَسْتَاْذِنُ عَلٰى اُمِّيْ

آنحضرت را صلی الله علیه وسلم پس ... آیا طلب اذن کنم برای آمدن بر مادر خود

فَقَالَ نَعَمْ فَقَالَ الرَّجُلُ اِنِّيْ مَعَهَا فِي الْبَيْتِ فَقَالَ رَسُوْلُ

پس فرمود آنحضرت آری ... میباشم در یک خانه پس فرمود آنحضرت

اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اسْتَاْذِنْ عَلَيْهَا فَقَالَ الرَّجُلُ

صلی الله علیه وسلم استیذان بکن بروے ... در یک خانه باشی

إِنِّي خَادِمُهَا فَقَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

پس باز گفت مردی که من خادم مادرم پس فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم

اِسْتَأْذِنْ عَلَيْهَا أَتُحِبُّ أَنْ تَرَاهَا عُرْيَانَةً قَالَ لَا قَالَ

استیذان بکن برای آمدن بروی آیا دوست میداری که ببینی او را برهنه گفت مرد دوست

فَاسْتَأْذِنْ عَلَيْهَا رَوَاهُ مَالِكٌ مُرْسَلًا وَعَنْ جَابِرٍ رض

نمیدارم که برهنه ببینم گفت آنحضرت پس استیذان بکن روایت کرد مالک این حدیث را مرسل بطریق گفت جابر رض

أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَا تَأْذَنُوا لِمَنْ لَمْ يَبْدَأْ

که آنحضرت صلے الله علیه وسلم فرمود اذن نکنید برای در آمدن کسی را که ابتدا نکرده

بِالسَّلَامِ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ وَعَنْ

بسلام رواه بیهقی فی شعب الایمان

جَابِرٍ رض أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِذَا كَتَبَ أَحَدُكُمْ

واز جابر مرویست آنحضرت فرمود چون بنویسد یکی از شما نامه را پس باید که خاک افشاند

كِتَابًا فَلْيُتَرِّبْهُ فَإِنَّهُ أَنْجَحُ لِلْحَاجَةِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

بروی یا مراد آنست که بر خاک اندازد او را زیرا که این بر آورنده تر است مر حاجت را رواه ترمذی

باب المصافحة والمعانقة

باب مصافحه ومعانقه

عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى

روایت است از براء ابن عازب رض گفت فرمود آنحضرت صلی الله

اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا مِنْ مُسْلِمَيْنِ يَلْتَقِيَانِ فَيَتَصَافَحَانِ

علیه وسلم نیست هیچ دو مسلمانی که بپیش آیند بیکدیگر پس مصافحه کنند

إِلَّا غُفِرَ لَهُمَا قَبْلَ أَنْ يَتَفَرَّقَا رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ

مگر آنکه آمرزیده شود مر ایشان را پیش از آنکه جدا شوند از یکدیگر رواه احمد و ترمذی

وَابْنُ مَاجَةَ وَفِيْ رِوَايَةِ اَبِيْ دَاوٗدَ قَالَ اِذَا الْتَقَى الْمُسْلِمَانِ

وابن ماجہ ودر روایت ابی داؤد آمدہ گفت آنحضرت چون ملاقات کنند دو مسلمان

فَتَصَافَحَا وَحَمِدَا اللّٰهَ وَاسْتَغْفَرَاهُ غُفِرَ لَهُمَا وَعَنْ اَنَسٍ رض

پس مصافحہ کنند وحمد گویند خدا را وآمرزش خواہند از خدا آمرزیدہ شود مر ایشان را وازانس مرویست

قَالَ قَالَ رَجُلٌ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ الرَّجُلُ مِنَّا يَلْقٰى اَخَاهُ اَوْ صَدِيْقَهٗ

کہ مردی از آنحضرت پرسید کہ مردی از مسلمانان پیش مے آید برادر خود را یا پیش مے آید دوست خود را

اَيَنْحَنِيْ لَهٗ قَالَ لَا قَالَ اَفَيَلْتَزِمُهٗ وَيُقَبِّلُهٗ قَالَ لَا قَالَ اَفَيَاْخُذُ

چہ کار کند آیا دوتا کند سر و پشت برای وی فرمود نکند گفت آیا پس معانقہ کند و بوسہ زند آنرا

بِيَدِهٖ وَيُصَافِحُهٗ قَالَ نَعَمْ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ اَبِيْ

فرمود نکند گفت آیا پس بگیرد دست اورا و مصافحہ کند فرمود آری دست بگیرد و مصافحہ کند رواہ ترمذی از ابی

اُمَامَةَ رض اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ تَمَامُ

امامہ رض روایتست کہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمود تمام وکمال

عِيَادَةِ الْمَرِيْضِ اَنْ يَّضَعَ اَحَدُكُمْ يَدَهٗ عَلٰى جَبْهَتِهٖ اَوْ عَلٰى

پرسش بیمار انیست کہ بنہد یکی از شما دست خود را بر پیشانی بیمار یا بر دست وی پس بپرسد

يَدِهٖ فَيَسْاَلُهٗ كَيْفَ هُوَ وَتَمَامُ تَحِيَّاتِكُمْ بَيْنَكُمُ الْمُصَافَحَةُ

چگونہ است وی وتمام وکمال سلامہای شما کہ میان یکدیگر میکنید مصافحہ است

رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ ضَعَّفَهٗ وَعَنْ عَائِشَةَ رض

رواہ احمد وترمذی ضعیف [illegible] روایتست از عائشہ [illegible]

قَالَتْ قَدِمَ زَيْدُ بْنُ حَارِثَةَ الْمَدِيْنَةَ وَرَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

گفت کہ قدوم آورد زید بن حارثہ کہ متبنای آنحضرت بود بمدینہ منورہ وحال آنکہ آنحضرت

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِيْ بَيْتِيْ فَاَتَاهُ فَقَرَعَ الْبَابَ فَقَامَ اِلَيْهِ رَسُوْلُ

صلے اللہ علیہ وسلم درخانہ من بود پس آمد زید آنحضرت را پس بکوفت در را پس ایستاد ورفت بجانب وی

اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ عُرْیَانًا یَجُرُّ ثَوْبَہٗ وَاللّٰہِ مَا رَأَیْتُہٗ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم برہنہ درحالیکہ میکشید جامۂ خود را بخدا سوگند ندیدم

عُرْیَانًا قَبْلَہٗ وَلَا بَعْدَہٗ فَاعْتَنَقَہٗ وَقَبَّلَہٗ رَوَاہُ التِّرْمِذِیُّ

من آنحضرت را برہنہ پیش ازین و نہ بعد ازین پس معانقہ کرد آنحضرت زید را و بوسہ کرد او را رواہ ترمذی

وَعَنْ اَبِیْ اَیُّوْبَ بْنِ بُشَیْرٍ عَنْ رَجُلٍ مِّنْ عَنَزَةَ اَنَّہٗ قَالَ

و روایت ست از ایوب بن بشیر از مردی کہ از عنزہ بود کہ گفت آن مرد گفتم

قُلْتُ لِاَبِیْ ذَرٍّ ھَلْ کَانَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ

مر ابی ذر را رض آیا بود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

یُصَافِحُکُمْ اِذَا لَقِیْتُمُوْہُ قَالَ مَا لَقِیْتُہٗ قَطُّ اِلَّا صَافَحَنِیْ وَبَعَثَ

کہ مصافحہ میکردید شما را چون ملاقات میکردید شما آنحضرت را گفت ابوذر ملاقات نکردم من آنحضرت

اِلَیَّ ذَاتَ یَوْمٍ وَّلَمْ اَکُنْ فِیْ اَھْلِیْ فَلَمَّا جِئْتُ اُخْبِرْتُ فَاَتَیْتُہٗ

ہیچ گاہ مگر آنکہ مصافحہ کرد مرا و کس فرستاد بسوے من روزے و نبودم من میان اہل خانہ خود پس ہنگامیکہ آمدم خبر

وَھُوَ عَلٰی سَرِیْرٍ فَالْتَزَمَنِیْ فَکَانَتْ تِلْکَ اَجْوَدَ وَاَجْوَدَ

داده شدم آنحضرت در حال آنکہ آنحضرت نشستہ بود بر سریر پس معانقہ کرد پس آن معانقہ جید تر و جید تر از معانقہائے مردم

رَوَاہُ اَبُوْ دَاوٗدَ وَعَنْ جَعْفَرِ بْنِ اَبِیْ طَالِبٍ فِیْ قِصَّةِ

یا از مصافحہ کہ آنحضرت میکرد و آنجا صنہ رحمت رواہ ابوداود و روایت ست از جعفر بن ابی طالب رض در قصہ باز گشتن او

رُجُوْعِہٖ مِنْ اَرْضِ الْحَبَشَةِ قَالَ فَخَرَجْنَا حَتّٰی اَتَیْنَا الْمَدِیْنَةَ

از ہجرت حبشہ کہ گفت پس بیرون آمدیم ما از حبشہ تا آنکہ آمدیم بمدینۂ منورہ پس پیش آمد

فَتَلَقَّانِیْ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ فَاعْتَنَقَنِیْ ثُمَّ

پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم پس معانقہ کرد مرا پس تر

قَالَ مَا اَدْرِیْ اَنَا بِفَتْحِ خَیْبَرَ اَفْرَحُ اَمْ بِقُدُوْمِ جَعْفَرٍ وَّ وَافَقَ

گفت آنحضرت در نمی یابم من کہ بفتح خیبر خوش حال شوم یا بجا آمدن جعفر از حبشہ موافق

ذٰلِكَ فَتْحَ خَيْبَرَ رَوَاهُ فِي شَرْحِ السُّنَّةِ وَعَنْ زَارِعٍ رض

افتادہ بود آمدن جعفر بفتح خیبر رواہ فی شرح السنۃ و در روایت ست از زارع رض

وَكَانَ فِي وَفْدِ عَبْدِ الْقَيْسِ قَالَ لَمَّا قَدِمْنَا الْمَدِيْنَةَ

و بود در ایلچیان عبد القیس گفت ہرگاہ کہ قدوم آوردیم بمدینہ

فَجَعَلْنَا نَتَبَادَرُ مِنْ رَوَاحِلِنَا فَنُقَبِّلُ يَدَ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى

پس شتابی میکردیم و از دور می شتافتیم و فرود مے آمدیم از مرکبہای خود پس بوسہ میدادیم دست مبارک

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَرِجْلَهُ رَوَاهُ أَبُو دَاؤُدَ وَعَنْ عَائِشَةَ رض

پیغمبر خدا را و پای شریف وی را رواہ ابوداؤد و از عائشہ رض مرویست

قَالَتْ مَا رَأَيْتُ أَحَدًا كَانَ أَشْبَهَ سَمْتًا وَهَدْيًا وَدَلًّا وَفِي

گفت عائشہ رض ندیدم ہیچ کسے را کہ باشد مانند تر از روی سمت و از روے ہدی و از روے دل

رِوَايَةٍ حَدِيْثًا وَكَلَامًا بِرَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

روایت دیگر آمدہ از روی حدیث و کلام برسول مقبول صلے اللہ علیہ وسلم

مِنْ فَاطِمَةَ رض كَانَتْ إِذَا دَخَلَتْ عَلَيْهِ قَامَ إِلَيْهَا فَأَخَذَ

از فاطمہ رض بود فاطمہ چون می در آمد برآنحضرت می استاد و نیز آنحضرت بسوی وی پس میگرفت

بِيَدِهَا فَقَبَّلَهَا وَأَجْلَسَهَا فِي مَجْلِسِهِ وَكَانَ إِذَا دَخَلَ

آنحضرت دست فاطمہ را پس بوس میکرد او را و می نشاند آنحضرت فاطمہ را در جای نشست خود و بود آنحضرت چون در آمد

عَلَيْهَا قَامَتْ إِلَيْهِ فَأَخَذَتْ بِيَدِهِ فَقَبَّلَتْهُ وَأَجْلَسَتْهُ

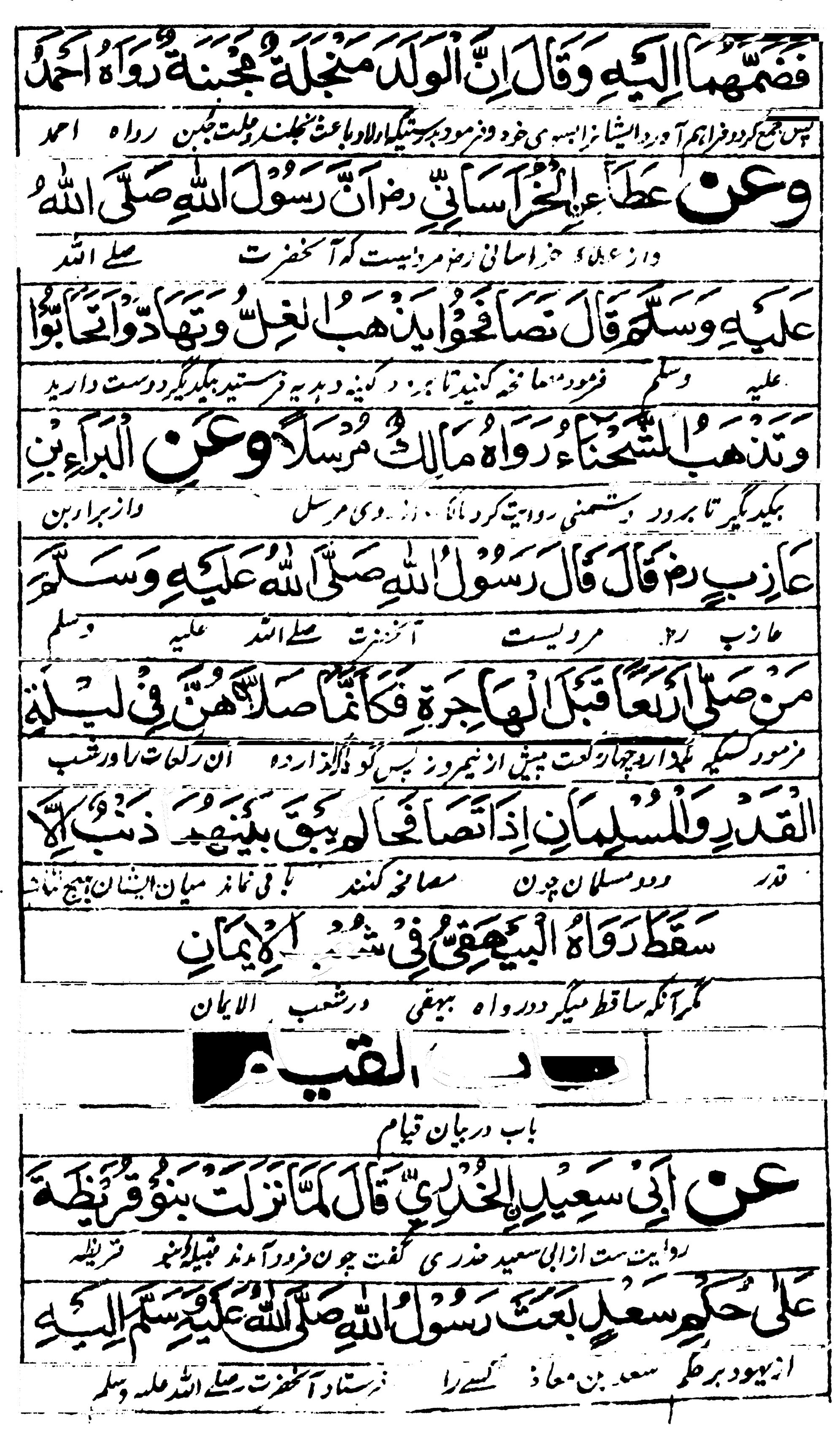
بر فاطمہ رض مے استاد و می رفت بسوے آنحضرت پس میگرفت دست آنحضرت را پس بوس میکرد و می نشاند آنحضرت را

فِي مَجْلِسِهَا رَوَاهُ أَبُو دَاؤُدَ وَعَنْ يَعْلٰى رض قَالَ إِنَّ حَسَنًا

در محل نشست خود رواہ ابوداؤد و از یعلی رض بن امیہ مرویست گفت بدرستی

وَحُسَيْنًا اسْتَبَقَا إِلٰى رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

صاحبزادگان حسن و حسین دویدہ رسیدند بجانب پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

فضمهما الیه وقال ان الولد مبخلة مجبنة رواه احمد

پس جمع کرد و فراهم آورد ایشان را بسوی خود و فرمود بدرستیکه اولاد باعث بخل و علت جبن رواه احمد

وعن عطاء الخراسانی رض ان رسول الله صلی الله

و از عطاء خراسانی رض مرویست که آنحضرت صلی الله

علیه وسلم قال تصافحوا یذهب الغل وتهادوا تحابوا

علیه وسلم فرمود مصافحه کنید تا ببرد کینه و هدیه فرستید بیکدیگر دوست دارید

وتذهب الشحناء رواه مالک مرسلا وعن البراء بن

بیکدیگر تا ببرد دشمنی روایت کرد مالک ... مرسل و از براء بن

عازب رض قال قال رسول الله صلی الله علیه وسلم

عازب رض مرویست آنحضرت صلی الله علیه وسلم

من صلی اربعا قبل الهاجرة فکانما صلاهن فی لیلة

فرمود کسیکه گذارد چهار رکعت پیش از نیمروز پس گویا گذارده آن رکعات را در شب

القدر والمسلمان اذا تصافحا لم یبق بینهما ذنب الا

قدر و دو مسلمان چون مصافحه کنند باقی نماند میان ایشان هیچ گناه

سقط رواه البیهقی فی شعب الایمان

مگر آنکه ساقط میگردد روایت کرد بیهقی در شعب الایمان

باب القیام

باب در بیان قیام

عن ابی سعید الخدری قال لما نزلت بنو قریظة

روایتست از ابی سعید خدری گفت چون فرود آمدند قبیله بنو قریظه

علی حکم سعد بعث رسول الله صلی الله علیه وسلم الیه

از یهود بر حکم سعد بن معاذ فرستاد آنحضرت صلی الله علیه وسلم کسی را

وَكَانَ قَرِيبًا مِّنْهُ فَجَاءَ عَلَى حِمَارٍ فَلَمَّا دَنَا مِنَ الْمَسْجِدِ

بسوی سعد وطلبید او را وبود سعد نزدیک آنحضرت پس آمد سعد بخدمت آنحضرت بر سوار پس چون نزدیک شد از مسجد

قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِلْأَنْصَارِ قُومُوا

فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم مر گروه انصار را که برخیزید

إِلَى سَيِّدِكُمْ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض عَنِ النَّبِيِّ

به بزرگ خود بجانب بهتر خود متفق علیه واز ابن عمر رض مرویست که آنحضرت

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَا يُقِيمُ الرَّجُلُ الرَّجُلَ مِنْ مَجْلِسِهِ

صلی الله علیه وسلم فرمود باید که ایستاده نکند هیچ مرد دیگر مرد را از جای نشست

ثُمَّ يَجْلِسُ فِيهِ وَلٰكِنْ تَفَسَّحُوا وَتَوَسَّعُوا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

وی پستر بنشیند خود در جای وی ولیکن فراخ کنید جای را وجای دهید متفق علیه

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

واز ابی هریره رض مرویست که آنحضرت صلی الله علیه وسلم

قَالَ مَنْ قَامَ مِنْ مَجْلِسِهِ ثُمَّ رَجَعَ إِلَيْهِ فَهُوَ أَحَقُّ بِهِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

فرمود که هر که برخیزد از جای خود پستر باز آید بسوی جای خود پس وی سزاوار تر است بآنجای رواه مسلم

وَعَنْ أَنَسٍ رض قَالَ لَمْ يَكُنْ شَخْصٌ أَحَبَّ إِلَيْهِمْ مِنْ

واز انس رض مرویست گفت نبود هیچ شخص محبوب تر نزد صحابه رض

رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَكَانُوا إِذَا رَأَوْهُ لَمْ يَقُومُوا

از آنحضرت صلی الله علیه وسلم وبودند ایشان که چون میدیدند آنحضرت را بر نمی

لِمَا يَعْلَمُونَ مِنْ كَرَاهِيَتِهِ لِذٰلِكَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ

خاستند وهمی استادند از جهت آنچه میدانستند از ناخوشی داشتن آنحضرت استادن را رواه ترمذی وگفت

هٰذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ وَعَنْ مُعَاوِيَةَ رض قَالَ قَالَ

این حدیث حسن است وصحیح واز معاویه رض روایت است که فرمود

رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّى اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ مَنْ سَرَّہٗ اَنْ یَّتَمَثَّلَ لَہٗ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ خوشحال میگرداند اورا بخدمت

الرِّجَالُ قِیَامًا فَلْیَتَبَوَّأْ مَقْعَدَہٗ مِنَ النَّارِ رَوَاہُ التِّرْمِذِیُّ

پیش استادن دیر جای بر خاستن مردم اورا پس باید کہ بگیرد جاے نشست خود را از آتش دوزخ رواہ ترمذی

وَاَبُوْدَاؤُدَ وَعَنْ اَبِیْ اُمَامَۃَ رض قَالَ خَرَجَ رَسُوْلُ اللّٰہِ

وابوداؤد وازابی امامۃ مرویست کہ بیرون آمد آنحضرت

صَلَّى اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ مُتَّکِئًا عَلٰی عَصًا فَقُمْنَا لَہٗ فَقَالَ

صلے اللہ علیہ وسلم تکیہ کردہ برچوبی پس برخاستیم برای آنحضرت پس گفت

لَا تَقُوْمُوْا کَمَا یَقُوْمُ الْاَعَاجِمُ یُعَظِّمُ بَعْضُہَا بَعْضًا رَوَاہُ

برنخیزید ونہ ایستید چنانکہ برمیخیزند اہل عجم و تعظیم میکنند بعضے از ایشان بعض را رواہ

اَبُوْدَاؤُدَ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰہِ بْنِ عَمْرٍو رض عَنْ رَسُوْلِ اللّٰہِ

ابوداؤد وازعبداللہ بن عمرو رض مرویست از آنحضرت

صَلَّى اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ قَالَ لَا یَحِلُّ لِرَجُلٍ اَنْ یُّفَرِّقَ بَیْنَ

صلے اللہ علیہ وسلم کہ فرمود حلال نیست مر ہیچ مرد را کہ تفرقہ کند وجدا

اثْنَیْنِ اِلَّا بِاِذْنِہِمَا رَوَاہُ التِّرْمِذِیُّ وَاَبُوْدَاؤُدَ وَعَنْ

افگند میان دوکس کہ بہم نشستہ اند مگر باذن ایشان رواہ ترمذی وابوداؤد

عَمْرِو بْنِ شُعَیْبٍ عَنْ اَبِیْہِ عَنْ جَدِّہٖ رض اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰہِ

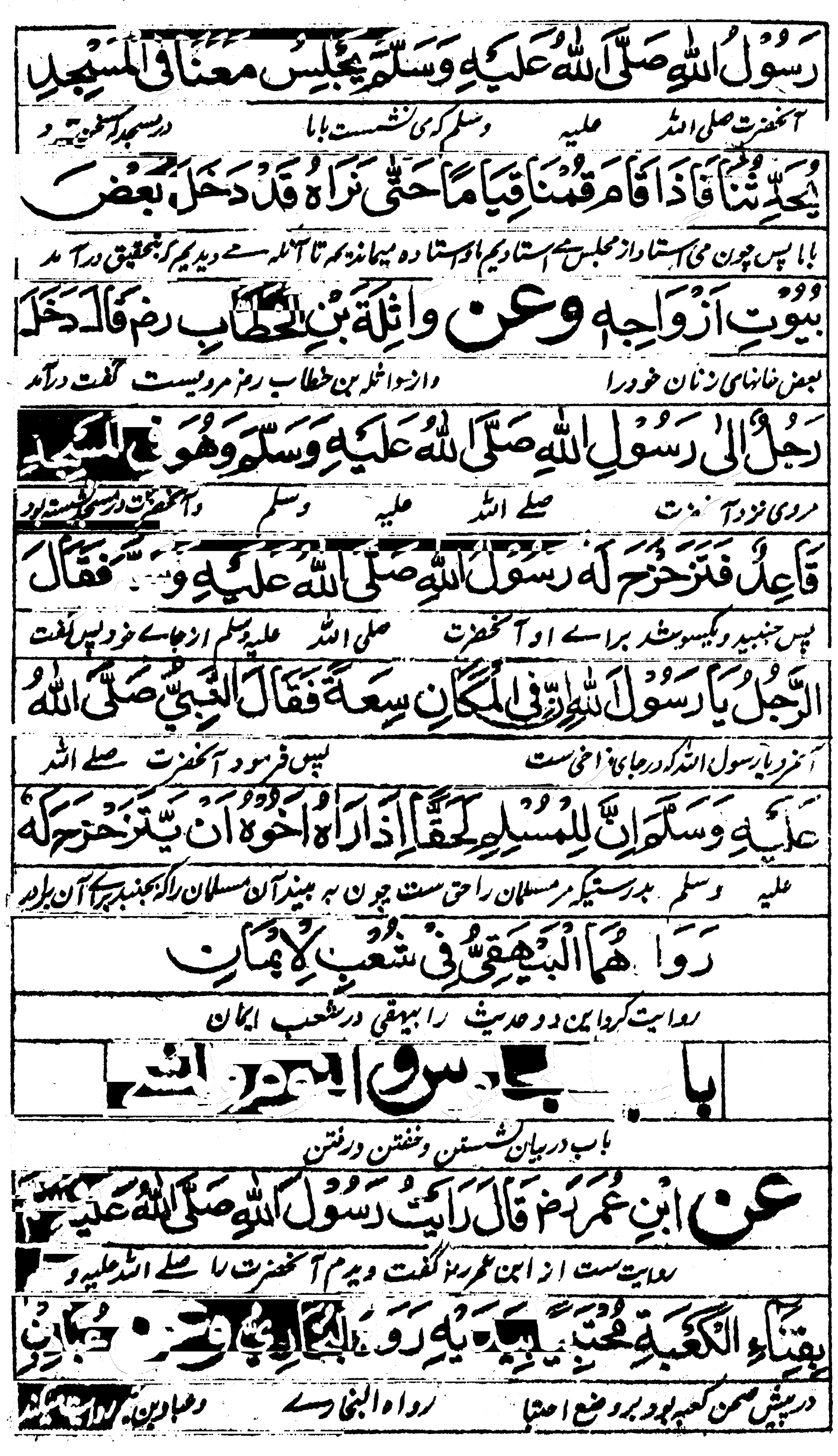
واز عمرو بن شعیب رض واو از پدرش وپدرش از جد عمرو روایت میکند کہ آنحضرت

صَلَّى اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ قَالَ لَا تَجْلِسْ بَیْنَ رَجُلَیْنِ اِلَّا

صلے اللہ علیہ وسلم فرمود منشین میان دو مرد مگر

بِاِذْنِہِمَا رَوَاہُ التِّرْمِذِیُّ وَعَنْ اَبِیْ ہُرَیْرَۃَ رض قَالَ کَانَ

باذن ایشان رواہ ترمذی وازابی ہریرۃ رض مرویست گفت کہ بود

رسول الله صلی الله علیه وسلم یجلس معنا فی المسجد

آنحضرت صلی الله علیه وسلم کہ می نشست با ما در مسجد کہ سخن می کرد

یحدثنا فاذا قام قمنا قیاما حتی نراه قد دخل بعض

با ما پس چون می استاد از مجلس ما استادیم او استادہ میماندیم تا آنکہ می دیدیم کہ بتحقیق در آمد

بیوت ازواجه وعن واثلة بن الخطاب رض قال دخل

بعض خانہای زنان خود را و از واثلہ بن خطاب رض مرویست گفت در آمد

رجل الی رسول الله صلی الله علیه وسلم وهو فی المسجد

مردی نزد آنحضرت صلی الله علیه وسلم و آنحضرت در مسجد نشستہ بود

قاعد فتزحزح له رسول الله صلی الله علیه وسلم فقال

پس جنبید و یکسو شد برای او آنحضرت صلی الله علیه وسلم از جای خود پس گفت

الرجل یا رسول الله ان فی المکان سعة فقال النبی صلی الله

آن مرد یا رسول الله کہ در جای فراخی ست پس فرمود آنحضرت صلی الله

علیه وسلم ان للمسلم لحقا اذا راه اخوه ان یتزحزح له

علیه وسلم بدرستیکہ مر مسلمان را حقی ست چون ببیند آن مسلمان را کہ بجنبد برای آن برادر

رواهما البیهقی فی شعب الایمان

روایت کرد این دو حدیث را بیهقی در شعب ایمان

باب الجلوس والنوم والمشی

باب در بیان نشستن و خفتن و رفتن

عن ابن عمر رض قال رأیت رسول الله صلی الله علیه

روایت ست از ابن عمر رض گفت دیدم آنحضرت را صلی الله علیه و

بفناء الکعبة محتبیا بیدیه رواه البخاری وعن عباد بن

در پیش صحن کعبہ بود بر وضع احتبا رواه البخاری وعباد بن

تمیم عن عمه رض قال رأیت رسول الله صلی الله علیه وسلم

از عم خود کہ عبداللہ بن زید انصاری ست گفت دیدم آنحضرت را صلے اللہ علیہ وسلم

فی المسجد مستلقیا واضعا احدی قدمیه علی الاخری

در مسجد بر قفا خفتہ نہندہ یا اے خود را بر پاے دیگر

متفق علیه وعن جابر رض قال نهی رسول الله

متفق علیہ است مروی ست از جابر رض گفت نہی کرد پیغمبر خدا

صلی الله علیه وسلم ان یرفع الرجل احدی رجلیه

صلے اللہ علیہ وسلم از بردا شتن مرد یکپا از دو را بر پاے دیگر

علی الاخری وهو مستلق علی ظهره رواه مسلم وعن

یعنی نہادن بران درحال آنکہ آن مرد خسپیدہ است بر پشت خود رواہ مسلم

ابی هریرة رض قال قال رسول الله صلی الله علیه وسلم

واز ابی ہریرہ رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

بینما رجل یتبختر فی بردین وقد اعجبته نفسه خسف

در اثنا کہ مردی خرامید در دو ردا فروختہ ... در عجب ... انداخت او را

به الارض فهو یتجلجل فیها الی یوم القیامة متفق علیه

فرو برد ... او را در زمین ... بجنبد ... تا روز قیامت متفق علیہ

وعن جابر بن سمرة رض قال کان رسول الله صلی الله

و مرویست از جابر بن سمرہ رض گفت بود پیغمبر خدا صلے اللہ

علیه وسلم اذا صلی الفجر تربع فی مجلسه حتی تطلع

علیہ وسلم ... نماز فجر را چار زانو نشست تا آنکہ نیک بر آید

الشمس حسناء رواه ابوداود وعن جابر رض قال نهی

آفتاب سفید و روشن رواہ ابوداؤد و مرویست از جابر رض گفت جابر کہ نہی کرد

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ اَنْ یَّنَامَ الرَّجُلُ عَلٰی سَطْحٍ

آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم از خواب کردن مرد بر بامی کہ سنگ بست کردہ

لَیْسَ بِمَحْجُوْرٍ عَلَیْهِ رَوَاهُ التِّرْمِذِیُّ وَعَنْ حُذَیْفَةَ رض

نشدہ است بسوی یعنی پردہ و دیوار بر آن نکشیدہ اند رواہ ترمذی و مرویست از حذیفہ بن الیمان

قَالَ مَلْعُوْنٌ عَلٰی لِسَانِ مُحَمَّدٍ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ مَنْ

گفت لعنت کردہ شدہ است بر زبان محمد صلی اللہ علیہ وسلم کہ بنشیند

قَعَدَ وَسْطَ الْحَلْقَةِ رَوَاهُ التِّرْمِذِیُّ وَاَبُوْدَاؤُدَ وَعَنْ

در میان حلقہ رواہ ترمذی و ابو داؤد

اَبِیْ هُرَیْرَةَ رض اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ قَالَ

و مرویست از ابی ہریرہ رض آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمود

اِذَا کَانَ اَحَدُکُمْ فِی الْفَیْءِ فَقَلَصَ عَنْهُ الظِّلُّ فَصَارَ بَعْضُهٗ

چون باشد یکے از شما نشستہ در سایہ پس بر آمد از وی سایہ پس گشت پارہ از وے

فِی الشَّمْسِ وَبَعْضُهٗ فِی الظِّلِّ فَلْیَقُمْ رَوَاهُ اَبُوْدَاؤُدَ وَعَنْ

در آفتاب و پارہ در سایہ پس باید برخیزد از آنجا رواہ ابو داؤد و مرویست

اَبِیْ ذَرٍّ رض قَالَ مَرَّ بِیَ النَّبِیُّ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ وَاَنَا مُضْطَجِعٌ

از ابی ذر رض گفت گذشت آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم بر من و حال آنکہ

عَلٰی بَطْنِیْ فَرَکَضَنِیْ بِرِجْلِهٖ وَقَالَ یَا جُنْدُبُ اِنَّمَا هِیَ ضِجْعَةُ

خفتہ بودم بر شکم پس زد آنحضرت مرا بپای خود و فرمود ای جندب جز این نیست کہ این ہیئت

اَهْلِ النَّارِ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ

خفتیدن دوزخیان ست رواہ ابن ماجہ

بَابُ الْعُطَاسِ وَالتَّثَاؤُبِ

باب در بیان عطسہ و خمیازہ

عن ابی هریرة رض عن النبی صلی الله علیه وسلم قال

مرویست از ابی هریره رض از آنحضرت صلی الله علیه وسلم فرمود

ان الله یحب العطاس ویکره التثاؤب فاذا عطس احدکم

آنحضرت بدرستیکه خدای تعالی دوست میدارد عطسه زدن را و مکروه میدارد خمیازه را پس چون عطسه زند

وحمد الله کان حقا علی کل مسلم سمعه ان یقول له یرحمک

یکی از شما و ثنا گوید مر خدا را باشد حق و واجب گردد بر هر مسلمان که بشنود حمد او را که بگوید مر عاطس را

الله فاما التثاؤب فانما هو من الشیطان فاذا تثاءب احدکم

رحمت کند ترا خدای تعالی اما خمیازه زدن پس نیست مگر از شیطان پس چون بیاید خمیازه یکی از شما را

فلیرده ما استطاع فان احدکم اذا تثاءب ضحک منه

پس باید که باز گرداند او را تا آنکه تواند پس بدرستی که یکی از شما چون خمیازه میزند و میکشاید دهان را

الشیطان رواه البخاری وفی روایة لمسلم فان احدکم

میخندد و از وی شیطان روایت کرد بخاری و در روایتی مر مسلم را اینچنین آمده است زیرا که

اذا قال ها ضحک الشیطان منه وعنه قال قال

یکی از شما چون بگوید ها میخندد شیطان از آن و هم از ابی هریره مرویست گفت

رسول الله صلی الله علیه وسلم اذا عطس احدکم فلیقل

که آنحضرت صلی الله علیه وسلم فرمود چون عطسه زند یکی از شما پس باید که بگوید

الحمد لله ولیقل له اخوه او صاحبه یرحمک الله فاذا قال

الحمد لله و باید که بگوید مر او را برادر او یعنی مسلمان یا مصاحب او یرحمک الله پس چون بگفت

له یرحمک الله فلیقل یهدیکم الله ویصلح بالکم رواه البخاری

مر عاطس را برادر او یرحمک الله پس باید که بگوید عاطس که هدایت نماید شما را خدا و نیکو گرداند دل شما یا احوال شما را روایت کرد بخاری

وعن ابی موسی رض قال سمعت رسول الله صلی الله

و از ابی موسی رض مرویست گفت شنیدم آنحضرت را صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ اِذَا عَطَسَ اَحَدُكُمْ فَحَمِدَ اللّٰهَ فَشَمِّتُوْهُ

علیہ وسلم کہ میگفت چون عطسہ زند یکی از شما پس حمد گوید خدا یرا پس جواب عطسہ دہید بیرہ اللہ

وَاِنْ لَّمْ يَحْمَدِ اللّٰهَ فَلَا تُشَمِّتُوْهُ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ اَبِيْ سَعِيْدٍ

واگر حمد نگوید خدا یرا پس جواب عطسہ آن نگوئید واز ابی سعید

الْخُدْرِيِّ رض اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اِذَا

خدری رض مرویست کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود چون

تَثَاوَبَ اَحَدُكُمْ فَلْيُمْسِكْ بِيَدِهٖ عَلٰى فِمِهٖ فَاِنَّ الشَّيْطَانَ

[illegible] از شما پس باید کہ بنہد ونگاہدارد دست خود را بر دہن خود زیرا کہ شیطان می درآید

يَدْخُلُ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض اَنَّ النَّبِيَّ

در دہن وی چون کشادہ دارد رواہ مسلم واز ابی ہریرہ رض مرویست کہ آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ اِذَا عَطَسَ غَطّٰى وَجْهَهٗ بِيَدِهٖ

صلے اللہ علیہ وسلم بود چون عطسہ میزد می پوشید روی مبارک خود را بدست خود

اَوْ ثَوْبِهٖ وَغَضَّ بِهَا صَوْتَهٗ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَاَبُوْدَاوٗدَ

یا جامۂ خود و پست میکرد بہ عطسہ آواز خود را رواہ الترمذی وابوداؤد

وَعَنْ اَبِيْ مُوْسٰى رض قَالَ كَانَ الْيَهُوْدُ يَتَعَاطَسُوْنَ

و گفت ابی موسیٰ اشعری بودند یہود کہ بتکلف عطسہ میزدند

عِنْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَرْجُوْنَ اَنْ يَقُوْلَ لَهُمْ

نزد آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم باميد آنکہ آنحضرت مرایشانرا بگوید رحمت

يَرْحَمُكُمُ اللّٰهُ فَيَقُوْلُ يَهْدِيْكُمُ اللّٰهُ وَيُصْلِحُ بَالَكُمْ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

کند [illegible] را خدا [illegible] آنحضرت مرد تشمیت ایشان بلفظ یہدیکم اللہ ویصلح بالکم رواہ ترمذی

وَاَبُوْدَاوٗدَ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ شَمَّتَ اَخَاكَ ثَلَاثًا

وابوداؤد واز ابی ہریرہ مرویست کہ تشمیت برادر خود را سہ کرت

فان زاد فهو زكام رواه ابو داود وقال لا اعلمه الا انه

پس چون زیاده شد از سه پس آن زکام ست روایت کرد ابو داود آنرا و گفت سعید مقبری که راوی است از ابی هریره است

رفع الحديث الى النبي صلى الله عليه وسلم

نمیدانم ابی هریره را مگر رفع کرد حدیث را بسوی آنحضرت صلی الله علیه وسلم

باب الضحك

باب در خندیدن

وانه هو اضحك وابكى وانه هو امات واحيى وحشر

و بدرستی او می خنداند و میگریاند و بدرستی او می میراند و زنده میسازد و جمع کرده شد برای

لسليمن جنوده من الجن والانس والطير فهم يوزعون

سلیمان لشکرهای او از دیوان و آدمیان و مرغان پس ایشان ایستاده کرده شده

حتى اذا اتوا على واد النمل قالت نملة يايها النمل ادخلوا

تا وقتیکه آمدند [illegible] مورچگان گفت مورچه ای مورچگان در آئید

مساكنكم لا يحطمنكم سليمن وجنوده وهم لا يشعرون

منزلهای خویش نشکند شمارا سلیمان ولشکرهای او و ایشان ندانند

فتبسم ضاحكا من قولها وقال رب اوزعني ان اشكر

پس تبسم کرد به تعجب از گفتار آن و گفت پروردگارمن الهام ده مرا که سپاس کنم

نعمتك التي انعمت علي وعلى والدي وان اعمل صالحا

انعمت ترا که نعمت کردی بر من و بر پدر و مادر من و آنکه کنم عمل شایسته

ترضه وادخلني برحمتك في عبادك الصالحين عن

پسندی آنرا و درآر مرا به بخشایش خود در بندگان خود شایستگان [illegible]

عايشة رض قالت ما رايت النبي صلى الله عليه وسلم

عائشه رض مرویست گفت ندیدم آنحضرت صلی الله علیه وسلم را

مُسْتَجْمِعًا ضَاحِكًا حَتّٰى اَرٰى مِنْهُ لَهَوَاتِهٖ اِنَّمَا كَانَ يَتَبَسَّمُ

مستجمع شونده در حالت ضحک یعنی خنده نمیکرد بتمام تا آنکه ببینم از وی لهوات را جز این نیست که بود آنحضرت تبسم

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ جَرِيْرٍ رض قَالَ مَا حَجَبَنِي النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ

کننده رواه البخاری وروایت ست از جریر گفت منع نکرد مرا پیغمبر خدا صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُنْذُ اَسْلَمْتُ وَلَا رَاٰنِيْ اِلَّا تَبَسَّمَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

علیه وسلم از درآمدن بسوے از آنباز مسلمان شدم و ندید مرا آنحضرت الا آنکه تبسم کرد متفق علیه

وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ الْحَارِثِ بْنِ جَزْءٍ قَالَ مَا رَاَيْتُ اَحَدًا

واز عبد اللہ بن حارث بن جزء مرویست که گفت ندیدم من هیچ یکے را

اَكْثَرَ تَبَسُّمًا مِنْ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

زیاده تر از وے تبسم از آنحضرت صلے اللہ علیه وسلم رواه ترمذی

وَعَنْ قَتَادَةَ رض قَالَ سُئِلَ ابْنُ عُمَرَ رض هَلْ كَانَ اَصْحَابُ

وروایت ست از قتاده رض گفت پرسیده شد ابن عمر رض آیا بودند یاران

رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَضْحَكُوْنَ قَالَ نَعَمْ وَالْاِيْمَانُ

آنحضرت صلی اللہ علیه وسلم که خنده میکردند یعنی میان یکدیگر گفت ابن عمر آری

فِيْ قُلُوْبِهِمْ اَعْظَمُ مِنَ الْجَبَلِ وَقَالَ بِلَالُ بْنُ سَعْدٍ اَدْرَكْتُهُمْ

احیانا میخندند و حال آنکه بود ایمان در دلهای شان بزرگتر از کوه گفت بلال بن سعد دریافتم من صحابه را

يَشْتَدُّوْنَ بَيْنَ الْاَغْرَاضِ وَيَضْحَكُ بَعْضُهُمْ اِلٰى بَعْضٍ

که میدویدند میان هدفها در تیر اندازی و خنده میکردند و میرفتند بعضے از ایشان سوی بعضے

فَاِذَا كَانَ اللَّيْلُ كَانُوْا رُهْبَانًا رَوَاهُ فِيْ شَرْحِ السُّنَّةِ

پس چون میشد شب بودند راهب و ترسنده و راهب از دنیا رواه فی شرح السنة

باب الاسامی

باب در بیان نام نهادن

عَنْ ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

از ابن عمر رض مرویست که فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

اِنَّ اَحَبَّ اَسْمَائِكُمْ اِلَى اللّٰهِ عَبْدُ اللّٰهِ وَعَبْدُ الرَّحْمٰنِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

بدرستیکہ دوسترین نامہای شما بسوی خدایتعالی عبد اللہ و عبد الرحمن ست رواہ مسلم

وَعَنْ اَبِىْ هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت ست از ابی ہریرہ رض گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

اَخْنَى الْاَسْمَاءِ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ عِنْدَ اللّٰهِ رَجُلٌ يُسَمّٰى مَلِكَ الْاَمْلَاكِ

خوارتر فرشت ترین نامہا روز قیامت نزد خدای عز وجل نام مردیست کہ نام کردہ میشود بادشاہ

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَفِىْ رِوَايَةِ مُسْلِمٍ قَالَ اَغْيَظُ رَجُلٍ عَلَى اللّٰهِ يَوْمَ

بادشاہان و بفارسی شاہنشاہ رواہ البخاری و در روایت مسلم اینچنین آمدہ فرمود خشم ترین مردم

الْقِيٰمَةِ وَاَخْبَثُهٗ رَجُلٌ كَانَ يُسَمّٰى مَلِكَ الْاَمْلَاكِ لَا مَلِكَ

و خبیث ترین ایشان بر خدایتعالی یوم قیامت مردی ست کہ تسمیہ کردہ میشود در دنیا شاہنشاہ

اِلَّا اللّٰهُ وَعَنْ ابْنِ عُمَرَ رض اَنَّ بِنْتًا كَانَتْ لِعُمَرَ رض يُقَالُ لَهَا

زیراکہ نیست بادشاہ مگر خدا وازابن عمر رض مرویست کہ بود دختری مر عمر فاروق رض را کہ گفتہ میشود

عَاصِيَةُ فَسَمَّاهَا رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَمِيْلَةَ

مر آنرا عاصیہ یعنی نام وے عاصیہ بود پس تبدیل کردہ نام وی را آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم جمیلہ نام کرد

رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ اَبِىْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

رواہ مسلم وازابی ہریرہ رض مرویست کہ فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَسُبُّ اَحَدُكُمُ الدَّهْرَ فَاِنَّ اللّٰهَ هُوَ

صلی اللہ علیہ وسلم کہ دشنام نکند یکے از شما روزگار را ازبرای آنکہ خدایتعالی ست

الدَّهْرُ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ اَبِى الدَّرْدَاءِ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

مصرف و محول احوال رواہ مسلم وازابی درداء رض مرویست کہ فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تُدْعَوْنَ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ بِأَسْمَائِكُمْ وَأَسْمَاءِ

صلے اللہ علیہ وسلم خوانده میشوید شمار وز قیامت بنامهای خود و بنامهای پدران

آبَائِكُمْ فَأَحْسِنُوا أَسْمَاءَكُمْ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَأَبُوْدَاوُدَ وَعَنْ

خود چنانکه گوئید فلان بن فلان پس نیک نهید نامهای خود رواه احمد وابو داود

حُذَيْفَةَ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَا تَقُوْلُوْا

درروایت میکند حذیفه از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم گفت آنحضرت که نگوئید

مَا شَاءَ اللّٰهُ وَشَاءَ فُلَانٌ وَلٰكِنْ قُوْلُوْا مَا شَاءَ اللّٰهُ ثُمَّ شَاءَ فُلَانٌ

انچه خواهد خدا و خواهد فلان ولکن بگوئید انچه خواهد خدا تعالی پستر خواهد فلان

رَوَاهُ أَحْمَدُ وَأَبُوْدَاوُدَ وَفِيْ رِوَايَةٍ مُنْقَطِعًا قَالَ لَا تَقُوْلُوْا

رواه احمد وابو داود و در روایتی آمده که منقطع است سند وی گفت

مَا شَاءَ اللّٰهُ وَشَاءَ مُحَمَّدٌ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقُوْلُوْا مَا شَاءَ

آنحضرت نگوئید انچه خدا خواهد و خواهد محمد صلے اللہ علیہ وسلم و بگوئید انچه خواهد

اللّٰهُ وَحْدَهُ رَوَاهُ فِيْ شَرْحِ السُّنَّةِ وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَ

حق سبحانه تنهائی بی شرکت رواه فی شرح السنة وهم از حذیفه از آنحضرت صلی اللہ

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَا تَقُوْلُوْا لِلْمُنَافِقِ سَيِّدٌ فَإِنَّهُ إِنْ يَّكُ

علیہ وسلم مرویست که فرمود نگوئید مر منافق را سید زیرا وی اگر باشد

سَيِّدًا فَقَدْ أَسْخَطْتُمْ رَبَّكُمْ رَوَاهُ أَبُوْدَاوُدَ وَعَنْ أَبِيْ وَهْبٍ

سید و معتبر پس بتحقیق ناراض ساختید پروردگار خود را رواه ابوداود و مرویست از ابی وهب

الْجُشَمِيِّ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَسَمَّوْا

جشمی گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم نامدار شوید

بِأَسْمَاءِ الْأَنْبِيَاءِ وَأَحَبُّ الْأَسْمَاءِ إِلَى اللّٰهِ عَبْدُ اللّٰهِ وَعَبْدُ الرَّحْمٰنِ

بنامهای پیغمبران و محبوب ترین نامها نزد خدا تعالی عبد اللہ و عبد الرحمن

وَاَصْدَقُهَا حَارِثٌ وَهَمَّامٌ وَاَقْبَحُهَا حَرْبٌ وَمُرَّةُ رَوَاهُ

و راست ترین نامها ومطابق ترین آنها بواقع حارث وہمام ست وزشت ترین نامہا حرب ومرة ست رواه

اَبُوْدَاوُدَ وَ … اَبِیْ هُرَیْرَةَ رض یَبْلُغُ بِهِ النَّبِیَّ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ

ابوداود وروایت ست از ابی ہریره رض واو میرساند این حدیث را بآنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

قَالَ اَخْنَعُ اِسْمٍ عِنْدَ اللّٰهِ یَوْمَ الْقِیٰمَةِ رَجُلٌ یُسَمّٰی مَلِكَ الْاَمْلَاكِ

فرمود خوار ترنامها نزد خدا تعالی روز قیامت مردیست که نامدار شد بمالک الاملاک

قَالَ سُفْیَانُ شَاهَانْ شَاهْ هٰذَا حَدِیْثٌ حَسَنٌ صَحِیْحٌ …

گفت سفیان درمعنی آن شاہ شاہان این حدیث حسن ست وصحیح از روے اسناد

… اَقْبَحُ رَوَاهُ التِّرْمِذِیُّ

واخنع یعنے اقبح ست رواه ترمذی

بَابُ الْبَیَانِ وَالشِّعْرِ

باب دربیان کلام … وشعر

وَالشُّعَرَاءُ یَتَّبِعُهُمُ الْغَاوُنَ اَلَمْ تَرَ اَنَّهُمْ فِیْ كُلِّ وَادٍ یَّهِیْمُوْنَ

وشاعران پیروی میکنند ایشانرا گمراہان آیا نمی بینی بدرستی ایشان در ہر وادی سرگردان

وَاَنَّهُمْ یَقُوْلُوْنَ مَا لَا یَفْعَلُوْنَ اِلَّا الَّذِیْنَ اٰمَنُوْا وَعَمِلُوا

میشوند وبدرستی ایشان میگویند انچه … نکنند مگر آنانکه گرویده اند وکردند

الصّٰلِحٰتِ وَذَكَرُوا اللّٰهَ كَثِیْرًا وَّانْتَصَرُوْا مِنْ بَعْدِ مَا ظُلِمُوْا

کارهای شایسته ویاد کردند خدارا بسیار و نصرت یافتند از پس آنکه ستم کرده شدند

عَنِ ابْنِ مَسْعُوْدٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ

روایت ست از ابن مسعود رض گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ هَلَكَ الْمُتَنَطِّعُوْنَ قَالَهَا ثَلٰثًا رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ

وسلم ہلاک شوند تصنع ومبالغه کنندگان در سخن گفت آنحضرت این کلمه را سه بار رواه مسلم

أبي هريرة قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم لأن يمتلي

وازابی ہریرہ رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم ہر آئینہ پر شدن شکم

جوف رجل قيحا يريه خير من أن يمتلي شعرا متفق عليه

مردی بزرداب کہ فاسد گرداند شکم اورا بہتر ست از پر شدن شکم از شعر متفق علیہ

وعن أبي أمامة عن النبي صلى الله عليه وسلم قال

ومرویست از ابی امامہ وا واز آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم روایت میکند

الحياء والعي شعبتان من الإيمان والبذاء والبيان

کہ فرمود آنحضرت کہ حیا و بستگی در سخن کہ فہند بیان ست دو شاخ اند از ایمان و بحش در کلام

شعبتان من النفاق رواه الترمذي وعن أبي ثعلبة

و بیہودہ گوئی و تکلف و مبالغہ در سخن دو شاخ اند از نفاق رواہ ترمذی وازابی ثعلبہ

الخشني رض أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال إن أحبكم

خشنی رض مرویست کہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمود بدرستیکہ دوست

إلي وأقربكم مني يوم القيمة أحاسنكم أخلاقا وإن أبغضكم

ترین شما و نزدیک ترین شما از من روز قیامت نیکوترین شما اند از روی اخلاق و بدرستی کہ دشمن ترین شما

إلي وأبعدكم مني مساويكم أخلاقا الثرثارون المتشدقون

بسوی من و دورتر [illegible] بدترین شما اند از روی اخلاق بسیار سخن کنندگان [illegible] یندگان

المتفيهقون رواه البيهقي في شعب الإيمان وعن سعد

تشدق کنندگان در سخن و فراخ کنندگان در سخن رواہ بیہقی در شعب ایمان وازسعد

بن أبي وقاص رض قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم

بن ابی وقاص رض مرویست کہ فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

لا تقوم الساعة حتى يخرج قوم يأكلون بألسنتهم كما تأكل

بپا نمیشود قیامت تا آنکہ بیرون می آیند و پیدا میشوند گروہی کہ میخورند بوسیلہ زبانہای خود چنانچہ میخورند

البقرة بالسنتها رواه احمد وعن انس رض قال قال رسول الله

و با نبر با بهای خود رواه احمد و روایت ست از انس گفت فرمود آنحضرت

صلى الله عليه وسلم مررت ليلة اسري بي بقوم تقرض شفاههم

صلی الله علیه وسلم بگذشتم آن شب که برده شد مرا بمعراج بگروهی که بریده میشود لبهای

بمقاريض من النار فقلت يا جبرئيل من هؤلاء قال هؤلاء خطباء امتك

ایشان بمقراضها از آتش پس گفتم ای جبرئیل چه کسانند این جماعت گفت جبرئیل این جماعت

الذين يقولون ما لا يفعلون رواه الترمذي وعن

خطیبان امت تو اند آنکسان که میگویند چیزی را که خود نمیکنند رواه الترمذی

ابي هريرة رض قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم من تعلم

و از ابی هریره رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم کسیکه بیاموزد

صرف الكلام ليسبي به قلوب الرجال او الناس لم يقبل الله

صرف کلام را تا اسیر گرداند و بند کند دلهای مردان را قبول نکند خدا تعالی

منه يوم القيامة صرفا ولا عدلا رواه ابو داود وعن

از وی روز قیامت صرف را یعنی توبه را و نه عدل را یعنی فدیه را یا نافله و فریضه را رواه ابو داود

صخر بن عبد الله بن بريدة عن ابيه عن جده رض قال سمعت

و از صخر بن عبد الله بن بریده مرویست و او از پدر خویش و پدرش از جد وی روایت دارد

رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول ان من البيان سحرا

آنحضرت صلی الله علیه وسلم که میگفت بدرستی که بعضی از بیان سحر ست

وان من العلم جهلا وان من الشعر حكما وان من القول

و بدرستی که بعضی از علم جهل ست و بدرستی که بعضی از شعر حکمت ست

عيالا رواه ابو داود وعن عائشة رض قالت كان

و بدرستی که بعضی از قول عیال ست رواه ابو داود و از عائشه مرویست که بود

رسول الله صلی الله علیه وسلم یضع لحسان منبرا فی المسجد

آنحضرت ... علیه وسلم که می نهاد حسان را منبری در مسجد

یقوم علیه قائما یفاخر عن رسول الله صلی الله علیه وسلم

می ایستاد حسان بران منبر پس جز این نیست مفاخرت میکرد از پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم

او ینافح ویقول رسول الله صلی الله علیه وسلم ان الله

خنک را ویست یا گفت مدافعت ومخاصمت میکرد از جانب آنحضرت ومیگفت پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم

یؤید حسان بروح القدس ما نافح او فاخر عن رسول

بدرستی خدا تعالی تائید میکند حسان را بجبرئیل مادام که مخاصمت میکند یا مفاخرت میکند از

الله صلی الله علیه وسلم رواه البخاری وعن

پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم رواه بخاری

عائشة رض قالت ذکر عند رسول الله صلی الله علیه وسلم

واز عائشه مرویست که گفت عائشه که ذکر کرده شد نزد آنحضرت و پرسیده شد که نیک ست یا بد

الشعر فقال رسول الله صلی الله علیه وسلم هو کلام

شعر گفتن پس فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم شعر کلام ست

فحسنه حسن وقبیحه قبیح رواه الدارقطنی وروی

پس نیک وی نیک ست و بد وی بد روایت کرد این حدیث را دارقطنی مسند نوع با ...

الشافعی عن عروة مرسلا وعن ابی سعید الخدری

ودر روایت شافعی از عروه بن زبیر تابعی بطریق ارسال ودر روایت ست از ابی سعید خدری

قال بینا نحن نسیر مع رسول الله صلی الله علیه وسلم

گفت ابو سعید در اثنائیکه ما سیر میکنیم با آنحضرت صلی الله علیه وسلم

بالعرج اذ عرض شاعر ینشد فقال رسول الله صلی الله

بعرج که نام موضعی ست ناگاه پیدا شد شاعری که شعر میخواند پس فرمود آنحضرت صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خُذُوا الشَّيْطَانَ اَوْ اَمْسِكُوا الشَّيْطَانَ لَاَنْ

علیه وسلم بگیرید این شیطان را یا فرمود لفظ امسکوا بجای خذوا بگیرید

يَمْتَلِئَ جَوْفُ رَجُلٍ قَيْحًا خَيْرٌ لَّهٗ مِنْ اَنْ يَّمْتَلِئَ شِعْرًا رَوَاهُ

و نگذارید که بمرود هر آینه پر شدن شکم مردی بزرداب بهتر است مر آنمرد را از پر شدن شعر

وَعَنْ جَابِرٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت ست از جابر رض گفت جابر فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

اَلْغِنَاءُ يُنْبِتُ النِّفَاقَ فِي الْقَلْبِ كَمَا يُنْبِتُ الْمَاءُ الزَّرْعَ

سرود گفتن و شنیدن میرویاند نفاق را در دل چنانچه میرویاند آب زراعت را

رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْاِيْمَانِ

روایت کرد اینحدیث را بیهقی در شعب ایمان

بَابُ الْمَزَامِيْرِ وَالْمَعَازِفِ

باب در بیان مزامیر و معازف

وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَّشْتَرِيْ لَهْوَ الْحَدِيْثِ لِيُضِلَّ عَنْ سَبِيْلِ اللّٰهِ

و از مردمان آنکه می خرد بیهوده سخن تا گمراه سازد از راه خدا

بِغَيْرِ عِلْمٍ وَّيَتَّخِذَهَا هُزُوًا اُولٰٓئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ مُّهِيْنٌ

بی دانش و فرا میگیرد آیات خدا را مسخریه آنگروه مر ایشانراست عذاب خوار کننده

وَاِذَا تُتْلٰى عَلَيْهِ اٰيٰتُنَا وَلّٰى مُسْتَكْبِرًا كَاَنْ لَّمْ يَسْمَعْهَا كَاَنَّ

و چون خوانده بشود بروی آیتهای ما روی بگرداند در حالیکه گردن کش و متکبر بود گویا نشنیده

فِيْٓ اُذُنَيْهِ وَقْرًا فَبَشِّرْهُ بِعَذَابٍ اَلِيْمٍ وَعَنْ اَبِيْ عَامِرٍ

آنرا گویا در گوشش او گرانیست پس مژده ده او را بعذاب دردناک و روایت ست از ابی عامر

اَوْ اَبِيْ مَالِكٍ الْاَشْعَرِيِّ رض قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

یا از ابی مالک اشعری رض گفت ابو عامر یا ابو مالک شنیدم پیغمبر خدا صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ لَيَكُوْنَنَّ مِنْ اُمَّتِيْ اَقْوَامٌ يَسْتَحِلُّوْنَ

علیہ وسلم کہ میگفت ہر آئینہ خواہند بود از امت من [illegible] گروہہا کہ حلال میگردانند

[illegible] وَالْحَرِيْرَ وَالْخَمْرَ وَالْمَعَازِفَ وَلَيَنْزِلَنَّ اَقْوَامٌ اِلٰى جَنْبِ

[illegible] و حریر و [illegible] و معازف را و ہر آئینہ فرود آیند گروہہا بہ

عَلَمٍ يَرُوْحُ عَلَيْهِمْ بِسَارِحَةٍ لَهُمْ يَأْتِيْهِمْ رَجُلٌ لِحَاجَةٍ

پہلوہائے کوہ اند شبانگاہ می آید بر ایشان چرانندہ آنہا می آید ہمراہ ایشان شخصے از جہت

فَيَقُوْلُوْنَ ارْجِعْ اِلَيْنَا غَدًا فَيُبَيِّتُهُمُ اللّٰهُ وَيَضَعُ الْعَلَمَ وَيَمْسَخُ

حاجتے پس گویند بقصد رد سوال باز آئی بسوی ما فردا پس بیفر ستد خدا تعالیٰ ایشان را عذاب

اٰخَرِيْنَ قِرَدَةً وَخَنَازِيْرَ اِلٰى يَوْمِ الْقِيٰمَةِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

شبا شب و می نہد کوہ را بر بعضی از ایشان و مسخ میکند اللہ تعالیٰ بعضے از ایشان را بصورت بوزنہ و خوک تا روز [illegible]

وَعَنْ اَبِيْ اُمَامَةَ رض قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت ست از ابی امامہ رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

اِنَّ اللّٰهَ بَعَثَنِيْ رَحْمَةً لِّلْعٰلَمِيْنَ وَهُدًى لِّلْعٰلَمِيْنَ وَاَمَرَنِيْ

بدرستی کہ خدا تعالیٰ بر انگیختہ و فرستادہ مرا سبب رحمت مر جہانیان را و سبب ہدایت مر جہانیان را [illegible]

رَبِّيْ عَزَّ وَجَلَّ بِمَحْقِ الْمَعَازِفِ وَالْمَزَامِيْرِ وَالْاَوْثَانِ وَالصُّلُبِ

گویا بیان رحمت ست و امر کرد مرا پروردگار من بباطل کردن و پاک گردانیدن و کاہانیدن [illegible]

وَاَمْرِ الْجَاهِلِيَّةِ وَحَلَفَ رَبِّيْ عَزَّ وَجَلَّ بِعِزَّتِهٖ لَا يَشْرَبُ

و امر کردہ شدہ ام بشکستن و کاہانیدن بتان و صلیب ہای نصاری را و کار ہا و عادات جاہلیت و سوگند [illegible]

عَبْدٌ مِّنْ عَبِيْدِيْ جُرْعَةً مِّنْ خَمْرٍ اِلَّا سَقَيْتُهٗ مِنَ الصَّدِيْدِ

استوار سوگند میخورم بعزت و غلبہ و قدرت خود کہ ننوشد ہیچ بندہ از بندگان من جرعہ از خمر مگر آنکہ بنوشانم او را از ریم مانند آن [illegible]

مِثْلَهَا وَلَا يَتْرُكُهَا مِنْ مَّخَافَتِيْ اِلَّا سَقَيْتُهٗ مِنْ حِيَاضِ الْقُدُسِ

ونگذارد ہیچ بندہ خمر را از ترس من آنکہ بنوشانم او را از حوضہای قدس کہ عبارت ست از [illegible]

رواہ احمد وعن ابی ھریرۃ رض ان رسول اللہ صلی اللہ
روایت کرد او را احمد و روایت ست از ابی ہریرہ رض کہ آنحضرت صلے اللہ
علیہ وسلم قال الجرس مزامیر الشیطان رواہ مسلم
علیہ وسلم فرمود جرس مزامیر شیطان ست رواہ مسلم

باب العلامات بین یدی الساعۃ

باب در بیان علامات قرب قیامت

وعن ابن عباس رض عن رسول اللہ صلی اللہ علیہ
و از ابن عباس رض مرویست از آنحضرت صلے اللہ علیہ
وسلم قال ان اللہ حرم الخمر والمیسر والکوبۃ وقال کل مسکر
وسلم کہ فرمود بدرستی خدا حرام کرد خمر و قمار و کوبہ را و فرمود ہر مسکر آرندہ
حرام قیل الکوبۃ الطبل رواہ البیہقی فی شعب الایمان
حرام ست گفتہ شدہ کہ کوبہ طبل ست رواہ بیہقی در شعب ایمان

وعن ابی ھریرۃ قال قال رسول اللہ صلی اللہ علیہ
و از ابی ہریرہ مرویست کہ فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ
وسلم اذا اتخذ الفیٔ دولا والامانۃ مغنما والزکوۃ مغرما
وسلم وقتی کہ گرفتہ شود و گردانیدہ شود غنیمتہا را دولت و گرفتہ شود امانت را غنیمت و گردانیدہ شود
وتعلم لغیر الدین واطاع الرجل امرأتہ وعق امہ وادنی
زکوۃ تاوان و آموختہ میشود علم و برائے دین و فرمانبرداری کند مرد زن خود را و برنجاند مادر خود را
صدیقہ واقصی اباہ وظھرت الاصوات فی المساجد
و نزدیک گرداند مرد دوست خود را و دور دارد پدر خود را و پیدا گردد آوازہا و سخنہای لایعنی در مسجدہا
وساد القبیلۃ فاسقھم وکان زعیم القوم ارذلھم
و مہتر و بزرگ گردد قبیلہ را کسی کہ فاسق ست میان ایشان و باشد کفیل و رئیس قوم کسیکہ ذلیل و کمینہ ترین ایشان ست

وَاُكْرِمَ الرَّجُلُ مَخَافَةَ شَرِّهٖ وَظَهَرَتِ الْقَيْنَاتُ وَالْمَعَازِفُ

و گرامی داشته شود مرد از جهت ترس بدی او و پیدا آیند زنان که مردم اختلاط کنند با ایشان و پیدا

وَشُرِبَتِ الْخُمُوْرُ وَلَعَنَ اٰخِرُ هٰذِهِ الْاُمَّةِ اَوَّلَهَا

آید ملاهی و خورده شود شرابها و نفرین کنند و بد گویند پسینیان این امت پیشینیان امت را پس انتظار

فَارْتَقِبُوْا عِنْدَ ذٰلِكَ رِيْحًا حَمْرَاءَ وَزَلْزَلَةً وَّخَسْفًا

برید وقت پیدا شدن این امور باد سرخ را و جنبیدن زمین و فرو رفتن در زمین و مسخ کردن

وَّمَسْخًا وَّقَذْفًا وَّاٰيَاتٍ تَتَابَعُ كَنِظَامٍ قُطِعَ سِلْكُهٗ فَتَتَابَعَ

آدمیان را و سنگ افتادن از آسمان و انتظار برید نشانهای قیامت را که پی در پی پدید آید بترتیب

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ نَافِعٍ قَالَ كُنْتُ مَعَ ابْنِ عُمَرَ رض

رشته جواهر گسسته شده پیاپی افتاده میشود روایت کرد آنرا ترمذی و از نافع مروی است که بودم همراه ابن عمر رض

فِيْ طَرِيْقٍ فَسَمِعَ مِزْمَارًا فَوَضَعَ اِصْبَعَيْهِ فِيْ اُذُنَيْهِ وَنَاٰى

در راهی پس شنید ابن عمر آواز نای را پس بنهاد هر دو انگشت خود را در دو گوش و دور رفت

مِنَ الطَّرِيْقِ اِلَى الْجَانِبِ الْاٰخَرِ ثُمَّ قَالَ لِيْ بَعْدَ اَنْ بَعُدَ

ابن عمر از راه بجانبی دیگر بقصد احتراز ازان باز گفت مرا بعد ازانکه دور رفت ای نافع آیا می شنوی

يَا نَافِعُ هَلْ تَسْمَعُ شَيْئًا قُلْتُ لَا فَرَفَعَ اِصْبَعَيْهِ مِنْ اُذُنَيْهِ

چیزی ازان آواز گفتم نمی شنوم پس بر داشت هر دو انگشت خود را از دو گوش خود گفت ابن عمر رض

قَالَ كُنْتُ مَعَ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَسَمِعَ

بودم من همراه آنحضرت صلی الله علیه وسلم پس شنید آنحضرت

صَوْتَ يَرَاعٍ فَصَنَعَ مِثْلَ مَا صَنَعْتُ قَالَ نَافِعٌ وَكُنْتُ

آواز نی را پس کرد مانند آنچه کردم من گفت نافع بودم من دران وقت

اِذْ ذَاكَ صَغِيْرًا رَوَاهُ اَحْمَدُ وَاَبُوْ دَاوٗدَ وَعَنْ اَنَسٍ رض

خرد روایت کرد آنرا احمد و ابو داود و از انس مرویست

ان رسول الله صلی الله علیه وسلم قال بعثنی الله هدی

که آنحضرت صلی الله علیه وسلم فرمود که برانگیخت مرا خدا تعالی

ورحمة للعالمین وبعثنی لامحق للمزامیر والمعازف

سبب هدایت وسبب رحمت مر جهانیان را وفرستاده است مرا تا که باطل کنم من مزامیر را وملاهی را

والاوتار ولامر الجاهلیة الحدیث الحسن بن سفیان وابن

وزن تاررا وکارهای جاهلیت را تا آخر حدیث روایت کرد حسن بن سفیان وابن منده

منده وابونعیم قال ابن عبد البر لیس اسناده بالقوی

وابونعیم گفت ابن عبد البر نیست اسناد این حدیث قوی

باب حفظ اللسان عن [illegible]

باب در حفظ زبان از بیهوده گفتنی

لا یحب الله الجهر بالسوء من القول

دوست نمیدارد خدای آشکارا کردن را از سخن بد آشکارا کردن

الا من ظلم وکان الله سمیعا علیما

مگر کسیکه بر وی ستم کرده شود وهست خدا شنوا دانا

والذین یرمون المحصنت ثم لم یاتوا باربعة شهداء

و آنانکه رمی میکنند زنان نیک را پس نیارند چهار گواه

فاجلدوهم ثمانین جلدة ولا تقبلوا لهم شهادة ابدا

پس بزنید ایشان را هشتاد تازیانه وقبول نکنید مر ایشان را گواهی هرگز

واولئک هم الفاسقون یایها الذین امنوا لا یسخر

وآن گروه ایشانند بدکاران ای آنانکه گرویده اید افسوس

قوم من قوم عسی ان یکونوا خیرا منهم ولا نساء من نساء

وتمسخر نکند گروهی از گروهی شاید که باشند بهتر از ایشان ونه زنان از زنان

عَسٰۤى اَنۡ يَّكُنَّ خَيۡرًا مِّنۡهُنَّ‌ۚ وَلَا تَلۡمِزُوۡۤا اَنۡفُسَكُمۡ وَلَا تَنَابَزُوۡا

شاید کہ باشند بہتر از ایشان در عیب نفسہای خویش را و مخوانید

بِالۡاَلۡقَابِ‌ؕ بِئۡسَ الِاسۡمُ الۡفُسُوۡقُ بَعۡدَ الۡاِيۡمَانِ‌ۚ وَمَنۡ لَّمۡ

بلقبہا بدنام ست فسق بعد از ایمان و ہر کہ باز نگردد

يَتُبۡ فَاُولٰٓـئِكَ هُمُ الظّٰلِمُوۡنَ يٰۤاَيُّهَا الَّذِيۡنَ اٰمَنُوا اجۡتَنِبُوۡا

پس آن گروہ ایشانند ستمکاران ای آنانکہ گرویدہ اید پرہیز کنید

كَثِيۡرًا مِّنَ الظَّنِّ اِنَّ بَعۡضَ الظَّنِّ اِثۡمٌ‌ وَّلَا تَجَسَّسُوۡا وَلَا

بسیارے را از گمانہا بدرستیکہ بعضے از گمان گناہ ست و تجسس مکنید

يَغۡتَبْ بَّعۡضُكُمۡ بَعۡضًا‌ ؕ اَيُحِبُّ اَحَدُكُمۡ اَنۡ يَّاۡكُلَ لَحۡمَ اَخِيۡهِ

و غیبت نکنید بعضے شما بعضے را آیا دوست میدارد یکے از شما کہ بخورد گوشت

مَيۡتًا فَكَرِهۡتُمُوۡهُ‌ ؕ وَاتَّقُوا اللّٰهَ‌ ؕ اِنَّ اللّٰهَ تَوَّابٌ رَّحِيۡمٌ‌ ۞ عن

برادر خود را مردہ ہست لیس ناخوش داریدا و را و بترسید از خدا بدرستیکہ خدا باز [illegible] بانیکت

سهل بن سعد رض قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم

از سہل بن سعد رض مرویست فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

من يضمن لي ما بين لحييه وما بين رجليه اضمن له

کسی کہ ضامن شود برای من چیزے را کہ میان جھیین دست و نگہداشت چیزیکہ میان ہر دو پای دست ضامن میشوم برایش

الجنة رواه البخاري وعن ابي هريرة قال قال رسول

بہشت رواہ البخاری و از ابی ہریرہ رض مرویست فرمود آنحضرت

الله صلى الله عليه وسلم ان العبد ليتكلم بالكلمة

صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ بندہ ہر آئینہ تکلم میکند سخنے کہ صادر ست از

من رضوان الله لا يلقي لها بالا يرفع الله بها درجات

رضوان خدا اندازد بندہ آن را و خود را بلند میکند اللہ تعالیٰ بسبب آن درجہا سے بزرگ

وَاِنَّ الْعَبْدَ لَيَتَكَلَّمُ بِالْكَلِمَةِ مِنْ سَخَطِ اللهِ لَا يُلْقِي لَهَا بَالًا

و بدرستیکه بنده هرآینه سخن میکند بکلمه که از سبب غضب خداست باک ندارد و حاضر نمیکرداند دل را می‌افتد بنده بسبب آن

يَهْوِي بِهَا فِي نَارِ جَهَنَّمَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَفِي رِوَايَةٍ لَهُمَا يَهْوِي بِهَا

کلمه در دوزخ یعنی زبان را نگاه باید داشت و فعل کز آسان نباید انگاشت روایت کرد این حدیث را باین لفظ

فِي النَّارِ اَبْعَدَ مَا بَيْنَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ وَعَنْ اَبِي هُرَيْرَةَ

بخاری و در روایتی دیگر مر بخاری و مسلم را باین لفظ آمده که می‌افتد بنده بسبب آن کلمه در آتش دوزخ

رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَتَدْرُونَ مَا اَكْثَرُ مَا يُدْخِلُ

افتادنی دور و دراز مسافت میان مبدا و منتهای او مثل مسافت مابین مشرق و مغرب ست و از ابی هریره روایت

النَّاسَ الْجَنَّةَ تَقْوَى اللهِ وَحُسْنُ الْخُلُقِ اَتَدْرُونَ مَا اَكْثَرُ

که فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم آیا میدانید که چه چیزیست بیشتر آنچه در آرد مردم را در بهشت تقوی خداست و خوش خلقی

مَا يُدْخِلُ النَّاسَ النَّارَ الْاَجْوَفَانِ الْفَمُ وَالْفَرْجُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

آیا میدانید چه چیزیست بیشتر آنچه میدارد مردم را در آتش دوزخ دو چیز میان خالی یعنی دهان

وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرٍو رض قَالَ قَالَ رَسُولُ

دوم فرج مرد و زن روایت ترمذی و ابن ماجه و از عبد الله بن عمر رض مرویست که فرمود آنحضرت

اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ صَمَتَ نَجَا رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ

صلی الله علیه وسلم کسیکه خاموشی گزیند از سخن بد نجات یابد از آفات دنیا و آخرت

وَالدَّارِمِيُّ وَالْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْاِيْمَانِ وَعَنْ عُقْبَةَ

که از راه زبان آید روایت کرد این حدیث را ترمذی و دارمی و بیهقی نیز در شعب ایمان و مرویست از عقبه

بْنِ عَامِرٍ رض قَالَ لَقِيْتُ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقُلْتُ

بن عامر رض گفت ملاقات کردم آنحضرت صلی الله علیه وسلم را پس گفتم

مَا النَّجَاةُ فَقَالَ اَمْلِكْ عَلَيْكَ لِسَانَكَ وَلْيَسَعْكَ بَيْتُكَ

پرسیدم از آنحضرت چیست سبب نجات گفت مالک شو بر خود و زبان را و در خانه بند ترا خانه تو

وَابْكِ عَلَى خَطِيئَتِكَ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

وگریہ بر گناہان وتقصیرات خود رواہ احمد وترمذی

أَبِي سَعِيدٍ رض رَفَعَهُ قَالَ إِذَا أَصْبَحَ ابْنُ آدَمَ فَإِنَّ الْأَعْضَاءَ

واز ابی سعید رضی مرویست کہ رفع کردہ [illegible] کہ روز آوردے پس

كُلَّهَا تُكَفِّرُ اللِّسَانَ فَتَقُولُ اتَّقِ اللهَ فِينَا فَإِنَّا نَحْنُ بِكَ

ہمہ اعضاء بہ خضوع وفروتنی میگنند زبان را پس میگویند پرہیزکن خدا را در حق ما زیرا کہ وابستہ

فَإِنِ اسْتَقَمْتَ اسْتَقَمْنَا وَإِنِ اعْوَجَجْتَ اعْوَجَجْنَا رَوَاهُ

بتو ایم پس اگر راست می ایستی تو راست می ایستیم ما واگر کج میشوی کج میشویم ما رواہ

التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ

ترمذی واز علی بن حسین رضی مرویست کہ فرمود آنحضرت

اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ حُسْنِ إِسْلَامِ الْمَرْءِ تَرْكُهُ

صلے اللہ علیہ وسلم از علامات حسن ایمان مرد ترک کردن اوست

مَا لَا يَعْنِيهِ رَوَاهُ مَالِكٌ وَأَحْمَدُ وَعَنْ أَنَسٍ رض قَالَ

چیزیرا کہ عنایت واہتمام ندارد رواہ مالک واحمد واز انس رضی مرویست

تُوُفِّيَ رَجُلٌ مِنَ الصَّحَابَةِ فَقَالَ رَجُلٌ أَبْشِرْ بِالْجَنَّةِ فَقَالَ

وفات کرد مردی از اصحاب پس گفت مردی شادمان باش بدر آمدن

رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَوَلَا تَدْرِي فَلَعَلَّهُ تَكَلَّمَ

بہشت پس فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم [illegible] این سخن را ونمی دانی

فِيمَا لَا يَعْنِيهِ أَوْ بَخِلَ بِمَا لَا يَنْقُصُهُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

حقیقت حال او پس شاید وی سخن کردہ باشد در چیزیکہ نباید یا بخیلی کردہ باشد بچیزیکہ دادن آن نقصان نمی کرد او را

سُفْيَانَ بْنِ عَبْدِ اللهِ الثَّقَفِيِّ رض قَالَ قُلْتُ يَا رَسُولَ اللهِ

رواہ ترمذی واز سفیان بن عبداللہ ثقفی رضی مرویست گفت یا رسول خدا چیست

مَا اَخْوَفُ مَا تَخَافُ عَلَیَّ قَالَ فَاَخَذَ بِلِسَانِ نَفْسِهٖ وَقَالَ

مخوف ترین چه می ترسی تو بر من شرا آنرا پس گرفت آنحضرت در رسانید دست را بر زبان شریف خود و فرمود

هٰذَا رَوَاهُ التِّرْمِذِیُّ وَعَنْ عِمْرَانَ بْنِ حِطَّانَ رض قَالَ

و فرمود اینست که بیشتر میترسم آنرا بر تو رواه ترمذی و از عمران بن حطان رض مرویست گفت

اَتَیْتُ اَبَا ذَرٍّ رض فَوَجَدْتُّهٗ فِی الْمَسْجِدِ مُحْتَبِیًا بِکِسَاءٍ اَسْوَدَ

آمدم اباذر را رض پس یافتم او را در مسجد تکیه کننده بگلیم سیاه تنها نشسته

وَحْدَهٗ فَقُلْتُ یَا اَبَا ذَرٍّ مَا هٰذِهِ الْوَحْدَةُ فَقَالَ سَمِعْتُ

پس گفتم یا اباذر چیست این تنها نشستن تو پس گفت ابوذر شنیدم

رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ یَقُوْلُ الْوَحْدَةُ خَیْرٌ

رسول اللہ صلے اللہ علیہ وسلم را کہ میگفت تنہا نشستن بہتر ست

مِّنْ جَلِیْسِ السُّوْءِ وَالْجَلِیْسُ الصَّالِحُ خَیْرٌ مِّنَ الْوَحْدَةِ

از نشستن با همنشین بد و نشستن با همنشین نیک بهتر ست از تنها نشستن و سخن کردن

وَاِمْلَاءُ الْخَیْرِ خَیْرٌ مِّنَ السُّکُوْتِ وَالسُّکُوْتُ خَیْرٌ مِّنْ

نیک بهتر ست از خاموشی و خاموش نشستن بهتر ست از سخن کردن بد را

اِمْلَاءِ الشَّرِّ وَعَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَیْنٍ اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ

و از عمران بن حصین رض مرویست که آنحضرت

صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَقَامُ الرَّجُلِ بِالصَّمْتِ اَفْضَلُ

صلے اللہ علیہ وسلم فرمود گاہی باشد کہ منزلت و مرتبہ مرد نزد خدا بخاموشی

مِنْ عِبَادَةِ سِتِّیْنَ سَنَةً وَعَنْ اَبِیْ ذَرٍّ قَالَ دَخَلْتُ

فاضل تر و زیاده تر آمده است از عبادت شصت سال و از ابی ذر مرویست گفت در آمدم

عَلٰی رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ فَذَکَرَ الْحَدِیْثَ

من بر آنحضرت را صلے اللہ علیہ وسلم پس ذکر کرد حدیث را

بطوله الى ان قال قلت يا رسول الله اوصني قال اوصيك

با درازی وی که اینجا مذکور نیست تا آنکه گفت ابوذر گفتم یا رسول الله اندرز کن مرا گفت آنحضرت اندرز

بتقوى الله فانه ازين لامرك كله قلت زدني قال عليك

کنم ترا بتقوی خدا زیرا که تقوی آرایش دهنده ترست همه کار ترا گفتم زیاده کن مرا فرمود بر تو باد

بتلاوة القرآن وذكر الله عز وجل فانه ذكر لك في السماء

تلاوت قرآن و یاد کردن خدای عز وجل زیرا که وی شد است سبب ذکر کردن مر ترست در آسمان

ونور لك في الارض قلت زدني قال عليك بطول

و روشنائی است مر ترا در زمین گفتم زیاده کن مرا اگرچه این کافی ست فرمود بر تو باد بهیچ

الصمت فانه مطردة للشيطان وعون لك على امر دينك

دراز که مقرون است زیرا که وی سبب راندن ست مر شیطان را که از راه زبان می درآید و یاری دهنده

قلت زدني قال اياك وكثرة الضحك فانه يميت القلب

مر ترا بر کار دین تو گفتم زیاده کن مرا فرمود دور دار خود را از بسیاری خنده زیرا که خنده بسیار میمیراند دل را

ويذهب بنور الوجه قلت زدني قال قل الحق وان كان مرا

و می برد روشنائی روی را گفتم زیاده کن مرا اندرز فرمود مرا حق گو اگرچه تلخ و ناخوش آید

قلت زدني قال لا تخف في الله لومة لائم قلت زدني قال

ترا گفتم زیاده کن مرا فرمود مترس در اظهار دین خدا و تائید وی ملامت کننده را هرچه گویند گفتم زیاده کن مرا

ليحجزك عن الناس ما تعلم من نفسك وعن انس رض

فرمود باید که مانع آید ترا از دیدن و گفتن عیب مردم چیزیکه میدانی از عیبهای نفس خود و از انس رض

عن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال يا اباذر الا ادلك

مرویست از آنحضرت صلی الله علیه وسلم که فرمود آنحضرت مر ابی ذر را

على خصلتين هما اخف على الظهر واثقل في الميزان

ای ابا ذر آیا راه ننمایم ترا بر دو خصلت که آن دو خصلت سبکتراند بر پشت و آن تر اندر میزان

قَالَ قُلْتُ بَلٰى قَالَ طُوْلُ الصَّمْتِ وَحُسْنُ الْخُلُقِ وَالَّذِيْ نَفْسِيْ

گفت ابوذر گفتم آری بنما مرا فرمود آن دو خصلت خاموشی دراز است و خوی نیک است سوگند بخدائی که جان من

بِيَدِهٖ مَا عَمِلَ الْخَلَائِقُ بِمِثْلِهِمَا رَوَى الْبَيْهَقِيُّ الْأَحَادِيْثَ الْأَرْبَعَةَ

در دست قدرت اوست کار نکردند خلائق مانند این دو خصلت یعنی هیچ کاری بهتر ازین نیست روایت کرد بیهقی این چهار حدیث

فِيْ شُعَبِ الْإِيْمَانِ وَعَنْ أَسْلَمَ رض قَالَ إِنَّ عُمَرَ رض دَخَلَ

را در شعب ایمان　وروایت ست از اسلم که عمر بن خطاب درآمد روزی

يَوْمًا عَلٰى أَبِيْ بَكْرِ الصِّدِّيْقِ رض وَهُوَ يَجْبِذُ لِسَانَهٗ فَقَالَ

بر ابی بکر صدیق رض　و در حال آنکه ابوبکر می‌کشید زبان خود را پس گفت عمر با بوبکر

عُمَرُ مَهْ غَفَرَ اللّٰهُ لَكَ فَقَالَ لَهٗ أَبُوْ بَكْرٍ إِنَّ هٰذَا أَوْرَدَنِيْ

این فعل را بیامرزد ترا خدا پس گفت ابوبکر بدرستی که این زبان درآورد مرا در مهالک

الْمَوَارِدَ رَوَاهُ مَالِكٌ

روایت کرد مالک

بَابُ حِفْظِ اللِّسَانِ … الْمُؤْمِنِ وَرَمْيِهٖ بِالْكُفْرِ وَالْفُسُوْقِ

این باب در مذمت لعنت کردن مومن و دشنام دادن مومن را با کفر و فسق ست

عَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ مَسْعُوْدٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى

و از عبداللہ بن مسعود رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سِبَابُ الْمُسْلِمِ فُسُوْقٌ وَّقِتَالُهٗ كُفْرٌ

الله علیه وسلم دشنام دادن مسلمان را فسق ست و قتال او کفر

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَبِيْ ذَرٍّ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى

متفق علیه　و مرویست از ابی ذر رض گفت فرمود رسول الله صلی الله

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَرْمِيْ رَجُلٌ رَجُلًا بِالْفُسُوْقِ وَلَا يَرْمِيْهِ بِالْكُفْرِ

علیه وسلم دشنام ندهد مردے مرد دیگر را بفسق و دشنام ندهد مر دیگرا بکفر

إِلَّا ارْتَدَّتْ عَلَيْهِ إِنْ لَّمْ يَكُنْ صَاحِبُهُ كَذٰلِكَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

مگر آنکه رجوع کند این کلمه بر قائل اگر نباشد او که دشنام داده شده است همچنین که میگوید رواه بخاری

وَعَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ رض قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

واز ابی درداء رض مرویست که شنیدم آنحضرت صلی الله علیه وسلم را که

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ إِنَّ اللَّعَّانِيْنَ لَا يَكُوْنُوْنَ شُهَدَاءَ وَلَا

میگفت که لعنت بسیار کنندگان نمی باشند گواهی دهندگان بر خلق و نباشند

شُفَعَاءَ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنِ ابْنِ مَسْعُوْدٍ رض

شفاعت کنندگان ایشان روز قیامت رواه مسلم واز ابن مسعود رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيْسَ الْمُؤْمِنُ

مرویست گفت آنحضرت صلی الله علیه وسلم فرمود نیست مؤمن

بِالطَّعَّانِ وَلَا بِاللَّعَّانِ وَلَا الْفَاحِشِ وَلَا الْبَذِيِّ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

طعنه کننده در آبروی مردم ونه لعنت کننده ونیست سخت گوینده ونه بخیل رواه ترمذی

وَالْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيْمَانِ وَعَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ قَالَ سَمِعْتُ

وبیهقی در شعب ایمان ودر روایت است از ابی درداء رض گفت شنیدم

رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ إِنَّ الْعَبْدَ إِذَا لَعَنَ

آنحضرت صلی الله علیه وسلم را که میگفت بدرستی که بنده چون لعنت کند

شَيْئًا صَعِدَتِ اللَّعْنَةُ إِلَى السَّمَاءِ فَتُغْلَقُ أَبْوَابُ السَّمَاءِ دُوْنَهَا ثُمَّ تَأْخُذُ

چیزی را آدمی باشد یا غیر آدمی بر میرود لعنت بسوی آسمان پس بسته میشود درهای آسمان نزد وے پستر

يَمِيْنًا وَّشِمَالًا فَإِذَا لَمْ تَجِدْ مَسَاغًا رَجَعَتْ إِلَى الَّذِيْ لُعِنَ

میگیرد راه را بجانب راست وچپ پس چون نمی یابد لعنت جای رفتن را باز میگردد بسوی کسیکه

فَإِنْ كَانَ لِذٰلِكَ أَهْلًا وَّإِلَّا رَجَعَتْ إِلَى قَائِلِهَا رَوَاهُ أَبُوْ دَاوُدَ

لعنت کرده شده است او را پس اگر هست آنکس قبول کردن لعنت را اهل وگرنه رجوع میکند بسوی گوینده آن لعنت رواه ابوداؤد

باب اثم الكذب

این باب در بیان معصیت دروغ ست

عن عبد الله بن مسعود رض قال قال رسول الله صلی
واز عبد الله بن مسعود رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی الله
الله علیه وسلم علیکم بالصدق فان الصدق یهدی الی
علیه وسلم لازم گیرید بر خود راست گفتاری زیراکه راست گفتن راه می نماید
البر وان البر یهدی الی الجنة ومایزال الرجل یصدق و[illegible]
بسوی [illegible] ونیکو کاری راه می نماید بسوی بهشت وهمیشه مردی راست میگوید وطلب
الصدق حتی یکتب عند الله صدیقا وایاکم والکذب
کوشش میکند راست گفتن را تا آنکه نوشته میشود آخر نزد خدایتعالی صدیق ودور دارید خود را
فان الکذب یهدی الی الفجور وان الفجور یهدی الی النار
از دروغ گفتن زیراکه دروغ گفتن میرساند بخاصیت بسوی فسق وفجور وبدپرستی فسق کردن میرساند
ومایزال الرجل یکذب ویتحری الکذب حتی یکتب عند
بسوی آتش دوزخ وهمیشه هست مرد که دروغ میگوید وطلب کوشش میکند دروغ گفتن را تا آنکه نوشته میشود
الله کذابا متفق علیه وفی روایة لمسلم قال ان الصدق
نام او نزد خدا دروغ گوی متفق علیه ودر روایتی مرمسلم را باین لفظ آمده فرمود زیراکه صدق
بر وان البر یهدی الی الجنة وان الکذب فجور وان الفجور
نیکی ست ونیکی میرساند بسوی بهشت وهر راستیکه کذب فسق کردن [illegible] فسق کردن میرساند بسوی
یهدی الی النار وعن انس رض قال قال رسول الله صلی الله
آتش دوزخ واز انس رض مرویست فرمود آنحضرت صلی الله
علیه وسلم من ترك الکذب وهو باطل بنی له فی ربض
علیه وسلم [illegible] آنکه آن دروغ ناحق هست بنا کرده شود برای وی

الْجَنَّةِ وَمَنْ تَرَكَ الْمِرَاءَ وَهُوَ مُحِقٌّ بُنِيَ لَهُ فِي وَسَطِ الْجَنَّةِ وَمَنْ

مکانی در حوالی بہشت وکسیکہ بگذارد جدال ونزاع وجدال آنکہ حق بجانب دست بنا کردہ شود برای وی

حَسَّنَ خُلُقَهُ بُنِيَ لَهُ فِي أَعْلَاهَا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

درمیانہ بہشت وکسیکہ نیکو گرداند وتہذیب کند خلق خود را بنا کردہ شود برای وی در اعلاء وجای بلند بہشت رواہ ترمذی

ابْنِ [illegible] رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا كَذَبَ

واز ابن [illegible] رض مرویست فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم چون دروغ میگوید

الْعَبْدُ تَبَاعَدَ عَنْهُ الْمَلَكُ مِيلًا مِنْ نَتْنِ مَا جَاءَ بِهِ رَوَاهُ

بندہ دور میگردد از ان بندہ فرشتہ یک کردہ از پراگندگی بوی ناخوش آنچہ آوردہ است آن بندہ آنرا از دروغ

التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ سُفْيَانَ بْنِ أَسَدٍ الْحَضْرَمِيِّ رض قَالَ

رواہ ترمذی واز سفیان بن اسد حضرمی رض مرویست [illegible]

سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ كَبُرَتْ

شنیدم من آنحضرت را صلی اللہ علیہ وسلم میگفت بزرگ

خِيَانَةً أَنْ تُحَدِّثَ أَخَاكَ حَدِيثًا هُوَ لَكَ بِهِ مُصَدِّقٌ

ناراستی خیانت ست کہ [illegible] برادر خود را سخنے کہ آن برادر مر ترا ست دران سخن مصدق

وَأَنْتَ بِهِ كَاذِبٌ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَعَنْ صَفْوَانَ بْنِ سُلَيْمٍ

و تو دران سخن دروغ گوینده رواہ ابوداؤد واز صفوان بن سلیم رض

أَنَّهُ قِيلَ لِرَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَيَكُونُ الْمُؤْمِنُ

مرویست کہ گفتہ شد مر آنحضرت را صلی اللہ علیہ وسلم کہ آیا باشد مسلمان

جَبَانًا قَالَ نَعَمْ فَقِيلَ لَهُ أَيَكُونُ الْمُؤْمِنُ بَخِيلًا قَالَ نَعَمْ فَقِيلَ لَهُ

بزدل وترسندہ گفت آنحضرت آری می باشد پس [illegible] شد آنحضرت را کہ آیا باشد مسلمان بخیل فرمود

أَيَكُونُ الْمُؤْمِنُ كَذَّابًا قَالَ لَا رَوَاهُ مَالِكٌ وَالْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ

آری پس گفتہ شد مر آنحضرت را آیا باشد مسلمان دروغ گوی [illegible] بسیار دروغ گوی فرمود نہ [illegible] بیہقی در شعب

الْإِيمَانِ مُرْسَلًا وَعَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ رض أَنَّ

شعب ایمان مرسل واز عباده بن صامت رض مرویست که آنحضرت

النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اِضْمَنُوا لِي سِتًّا مِنْ أَنْفُسِكُمْ

صلے الله علیه وسلم فرمود ضامن شوید برائے من محافظت

أَضْمَنْ لَكُمُ الْجَنَّةَ اُصْدُقُوا إِذَا حَدَّثْتُمْ وَأَوْفُوا إِذَا وَعَدْتُمْ

شش چیز را از ذاتهای خود ضامن شوم من شما را بهشت را راست گوئید چون سخن کنید و وفا کنید

وَأَدُّوا إِذَا اؤْتُمِنْتُمْ وَاحْفَظُوا فُرُوجَكُمْ وَغُضُّوا أَبْصَارَكُمْ وَكُفُّوا

و بسر برید چون وعده کنید و امانت ادا کنید چون امین گرفته شوید و نگاه دارید عورتهای خود را و فرو خوابانید

أَيْدِيَكُمْ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ وَعَنْ

چشمهای خود را از دیدن نامحرم و باز دارید دستها را از ضرب و تطاول آنچه حرام ست رواه بیهقی در شعب ایمان

الْمِقْدَادِ بْنِ الْأَسْوَدِ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

و روایت ست از مقداد بن اسود رض گفت فرمود آنحضرت صلے الله علیه

وَسَلَّمَ إِذَا رَأَيْتُمُ الْمَدَّاحِينَ فَاحْثُوا فِي وُجُوهِهِمُ التُّرَابَ

وسلم چون به بینید مدح گویندگان را یعنی در حالت مدح پس بیندازید در رویهای آنها خاک مراد از خاک

رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ أَنَسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى

انداختن حرمان ست یعنی چیزی ندهید یا اندک چیز دادن که مشابه بخاک ست رواه مسلم و از انس رض مرویست

اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا مُدِحَ الْفَاسِقُ غَضِبَ الرَّبُّ تَعَالَى

که فرمود آنحضرت صلے الله علیه وسلم چون مدح کرده میشود فاسق در خشم می آید پروردگار و مے جنبد

وَاهْتَزَّ لَهُ الْعَرْشُ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ وَعَنْ

و می لرزد از جهت مدح فاسق عرش رواه بیهقی در شعب ایمان

بَهْزِ بْنِ حَكِيمٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ

در روایت ست از بهز بن حکیم که روایت میکند از پدر خود و [illegible]

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَيْلٌ لِّمَنْ يُّحَدِّثُ فَيَكْذِبُ لِيُضْحِكَ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم ہلاکی و سختی مر کسے را کہ سخن میکند پس دروغ میگوید تا بخندانند بآن

بِهِ الْقَوْمَ وَيْلٌ لَّهُ وَيْلٌ لَّهُ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَاَبُوْدَاوٗدَ

سخن مردم را ویل و ہلاکی ست مر آنرا ویل و سختی ست مر آنرا رواہ احمد و ترمذی و ابوداؤد

وَالدَّارِمِيُّ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

و دارمی و از ابی ہریرہ رض مرویست کہ فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ الْعَبْدَ لَيَقُوْلُ الْكَلِمَةَ لَا يَقُوْلُهَا

صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ بندہ ہر آئینہ میگوید کلمہ را نمیگوید آن کلمہ را مگر برائے آنکہ

اِلَّا لِيُضْحِكَ بِهِ النَّاسَ يَهْوِيْ بِهَا اَبْعَدَ مَا بَيْنَ السَّمَاءِ

تا بخندانند باین مردم را افتد آن بندہ بسبب آن کلمہ یعنے بسوی دوزخ افتادن کہ دورتر ست مسافتان

وَالْاَرْضِ وَاِنَّهُ لَيَزِلُّ عَنْ لِسَانِهِ اَشَدَّ مِمَّا يَزِلُّ عَنْ

از مسافتیکہ میان آسمان و زمین ست و بدرستیکہ ہر آئینہ می لغزد بندہ از زبان خود سخت تر از

قَدَمِهِ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ الْاِيْمَانِ وَعَنْ

لغزیدن از قدم رواہ البیہقی در شعب الایمان

اُمِّ كُلْثُوْمٍ رض قَالَتْ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و از ام کلثوم رض مرویست کہ فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

لَيْسَ الْكَذَّابُ الَّذِيْ يُصْلِحُ بَيْنَ النَّاسِ وَيَقُوْلُ خَيْرًا

نیست دروغ گوی آنکس کہ اصلاح میکند میان مردم و میگوید سخنان نیک را کہ باعث

وَّيَنْمِيْ خَيْرًا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

اصلاح و رفع نزاع میگردد اگرچہ دروغ گوید و آنکہ میرساند سخنان خوب ایکدیگر متفق علیہ

بَابُ تَرْكِ الْفُحْشِ وَالشَّمَاتَةِ وَالطَّعْنِ

این باب در بیان ترک فحش و بدگوئی و طعن ست و سخن چینے و طعنہ کردن بر مردم

عن عائشة أن رجلا استأذن على النبي صلى الله عليه

و از عایشه رض مرویست که مردی اذن طلبید که در آید بر پیغمبر خدا صلی الله علیه

وسلم فقال ائذنوا له فبئس أخو العشيرة فلما ج[illegible]

وسلم پس فرمود آنحضرت اذن دهید مر این مرد را و بگذارید تا در آید پس بد قبیله واری هست

النبي صلى الله عليه وسلم في وجهه وانبسط إليه فلما

پس چون در آمد و نشست طلاقت لسان و تازه روئی نمود آنحضرت در روی وی و اظهار انبساط

انطلق الرجل قالت عائشة رض يا رسول الله قلت له كذا

کرد آنحضرت بسوی آنمرد پس هرگاه که رفت آنمرد گفت عایشه رض یا رسول الله گفتی مر این مرد را

وكذا ثم تطلقت في وجهه وانبسطت إليه فقال رسول

چنان و چنین پس بشاشت نمودی در روی وی و انبساط نمودی بسوی وی این چیست پس فرمود

الله صلى الله عليه وسلم متى عاهدتني فحاشا إن شر

آنحضرت صلی الله علیه وسلم کی یافتی و دیدی مرا ای عایشه بدگوینده بدرستی بدترین

الناس عند الله منزلة يوم القيمة من تركه الناس اتقاء

مردمها نزد خدا تعالی از روی مرتبه روز قیامت کسیکه ترک دهند و بگذارند او را مردم از جهت پرهیز کردن

شره وفي رواية اتقاء فحشه متفق عليه وعن

از شر وی و در روایتی بجای اتقاء شره اتقاء فحشه آمده متفق علیه

أبي هريرة رض قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم

و از ابی هریره رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم

كل أمتي معافى إلا المجاهرون وإن من المجانة أن يعمل

همه امت سلامت داشته و گذاشته میشود مگر آشکارا کنندگان بدی و بیحیائی را و بدرستیکه از بیباکی و بی پروائی

الرجل بالليل عملا ثم يصبح وقد ستره الله فيقول يا فلان

اینکه عمل کند مردی در شب عمل بد را پس صبح کند و حال آنکه پوشیده است او را خدا تعالی بپردهٔ علم و کرم

عَمِلْتُ الْبَارِحَةَ كَذَا وَكَذَا وَقَدْ بَاتَ يَسْتُرُهُ رَبُّهُ وَيُصْبِحُ

کردم دی شب چنین وچنان کاری وبتحقیق شب کرد باین حال که پوشیده بود عمل ورا

يَكْشِفُ سِتْرَ اللهِ عَنْهُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ وَاثِلَةَ رض قَالَ قَالَ

پروردگار وی صبح میکند باین حال که بدرد پردهٔ خدا را از خود متفق علیه و روایت است از واثله بن اسقع رض که فرمود

رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا تُظْهِرِ الشَّمَاتَةَ لِأَخِيكَ

آنحضرت صلے اللہ علیه وسلم ظاهر مکن شماتت را برای مسلمانی وشاد مشو به بلای که

فَيَرْحَمُهُ اللهُ وَيَبْتَلِيكَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ

بوی رسیده پس اگر شاد شدی بدان رحم کند خدا یتعالی او را و مبتلا گرداند ترا بآن بلیه رواه ترمذی و از ابی هریره

رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا قَالَ الرَّجُلُ

مرویست که فرمود آنحضرت صلے اللہ علیه وسلم چون بگوید مرد که هلاک شدند

هَلَكَ النَّاسُ فَهُوَ أَهْلَكُهُمْ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ عَائِشَةَ

مردم پس آن گوینده هلاک ترین مردم است رواه مسلم و از عائشه

رض قَالَتْ قُلْتُ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَسْبُكَ مِنْ صَفِيَّةَ

رض مرویست گفت گفتم من مر آنحضرت صلے اللہ علیه وسلم را بس است ترا از صفیه

كَذَا وَكَذَا تَعْنِي قَصِيرَةً قَالَ لَقَدْ قُلْتِ كَلِمَةً لَوْ مُزِجَ بِهَا

یعنی از عیبهای او چنین وچنان ومراد میدارد عایشه کوتاه قامت را فرمود آنحضرت هر آینه گفتی تو

الْبَحْرُ لَمَزَجَتْهُ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَأَبُو دَاوُدَ وَعَنْ

سخنی را که اگر آمیخته شود بآن کلمه دریا هر آینه خلط میکند دریا را رواه احمد و ترمذی و ابو داؤد

أَنَسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا كَانَ

و روایت است از انس رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیه وسلم نباشد

الْفُحْشُ فِي شَيْءٍ إِلَّا شَانَهُ وَمَا كَانَ الْحَيَاءُ فِي شَيْءٍ إِلَّا زَانَهُ

فحش در چیزی مگر که عیب دار میکند آنرا و نباشد حیا در چیزی مگر که زینت میدهد آنرا

رواه الترمذي

رواه ترمذیست

باب الغيبة والنميمة وما على ذي الوجهين

باب در بیان غیبت و نمامی و تقبیح و وعید بر صاحب دو رویه

عن أبي هريرة رض أن رسول الله صلى الله عليه وسلم

از ابی هریره رض مرویست که آنحضرت صلی الله علیه وسلم فرمود

قال أتدرون ما الغيبة قالوا الله ورسوله أعلم قال ذكرك

آیا میدانید که غیبت چیست گفتند صحابه خدا و رسول دانا ترست گفت آنحضرت غیبت یاد کردن

أخاك بما يكره قيل أفرأيت إن كان في أخي ما أقول قال

تست برادر خود را بچیزیکه ناخوش دارد آنرا گفته شد آیا پس میدانی خبر ده ما را اگر باشد در برادر من آنچه میگویم

إن كان فيه ما تقول فقد اغتبته وإن لم يكن فيه ما تقول فقد

گفت آنحضرت اگر هست در آن شخص چیزیکه میگوئی از بدی پس تحقیق غیبت کردهٔ تو و اگر نیست در وی آنچه میگوئی

بهته رواه مسلم وعن ابن عباس رض أن رجلين

پس تحقیق بهتان کردهٔ رواه مسلم و از ابن عباس رض مرویست که دو مرد

صليا صلوة الظهر أو العصر وكانا صائمين فلما قضى

گذاردند نماز ظهر را یا عصر را شک راویست و بودند آن زمان روزه دار پس چون گذارد

النبي صلى الله عليه وسلم الصلوة قال أعيدا وضوءكما

گزارد آنحضرت صلی الله علیه وسلم نماز را گفت باز گردانید شما وضوی خود را

وصلوتكما وامضيا في صومكما واقضيا يوما

و نماز خود را و بگذارید روزه خود را یعنی تمام کنید و افطار نکنید و قضا کنید این روزه را

آخر قالا لم يا رسول الله قال اغتبتم فلانا وعن

روز دیگر گفتند آن دو مرد چرا اعاده کنیم یا رسول خدا فرمود شما غیبت کردید فلان شخص را

اَبِیْ سَعِیْدٍ وَّجَابِرٍ رض قَالَا قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ

واز ابی سعید واز جابر رضی مرویست گفتند هردو که فرمود آنحضرت صلی الله علیه

وَسَلَّمَ اَلْغِیْبَۃُ اَشَدُّ مِنَ الزِّنَا قَالُوْا یَا رَسُوْلَ اللّٰہِ عَلَیْکَ

وسلم غیبت کردن بمعنی وجوه سخت تر از زنا کردن ست گفتند یا رسول الله بر تو نازل باد

اَلصَّلٰوۃُ وَالسَّلَامُ وَکَیْفَ الْغِیْبَۃُ اَشَدُّ مِنَ الزِّنَا قَالَ

صلوة وسلام چگونه غیبت سخت تر از زنا باشد فرمود آنحضرت بدرستیکه مرد هر آینه زنا میکند پس

اِنَّ الرَّجُلَ لَیَزْنِیْ فَیَتُوْبُ فَیَتُوْبُ اللّٰہُ عَلَیْہِ وَفِیْ رِوَایَۃٍ فَیَتُوْبُ

توبه میکند پس رجوع میکند حقتعالی بروی برحمت و در روایتی باین لفظ آمده پس توبه میکند

فَیَغْفِرُ اللّٰہُ لَہٗ وَاِنَّ صَاحِبَ الْغِیْبَۃِ لَا یُغْفَرُ لَہٗ حَتّٰی

آمرزد پس می آمرزد خدا مر او را بدرستیکه صاحب غیبت آمرزیده نشود مر او را تا آنکه

یَغْفِرَ ھَا لَہٗ صَاحِبُہٗ وَفِیْ رِوَایَۃِ اَنَسٍ رض قَالَ صَاحِبُ

بیامرزد او را یار او و در روایت انس رض آمده که گفت آنحضرت

الزِّنَا یَتُوْبُ وَصَاحِبُ الْغِیْبَۃِ لَیْسَ لَہٗ تَوْبَۃٌ رَوَی

زنا کننده توبه میکند و غیبت کننده نیست مر او را توبه تا آنکه او را حلال کند و در روز ر ط (?) نعوذ بالله

الْبَیْہَقِیُّ الْاَحَادِیْثَ الثَّلٰثَۃَ فِیْ شُعَبِ الْاِیْمَانِ

روایت کرد بیهقی این سه حدیث را در شعب ایمان

وَعَنْ اَنَسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ

واز انس رض مرویست که آنحضرت صلی الله علیه

وَسَلَّمَ اِنَّ مِنْ کَفَّارَۃِ الْغِیْبَۃِ اَنْ تَسْتَغْفِرَ لِمَنِ اغْتَبْتَہٗ

وسلم فرمود که از جمله کفاره غیبت یعنی آنچه پوشد آنرا آنست که آمرزش خواهی مر کسی را که غیبت کردی

تَقُوْلُ اَللّٰھُمَّ اغْفِرْ لَنَا وَلَہٗ رَوَاہُ الْبَیْہَقِیُّ فِی الدَّعْوَاتِ الْکَبِیْرِ

صورت آمرزش آنکه بگوئی خدایا بیامرز ما را و مر او را روایت کرد این حدیث را بیهقی در دعوات کبیر

وعن عقبة بن عامر رض قال قال رسول الله

واز عقبہ بن عامر رضی مرویست کہ فرمود آنحضرت

صلى الله عليه وسلم من راى عورة فسترها كان

صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ بیند عیب کسیرا پس بپوشد آنرا باشد آنکس مانند کسیکہ

كمن احيى موؤدة رواه احمد والترمذي وعن

زندہ گرداند دختر زندہ درگور کردہ را روایت کرد احمد و ترمذی

انس رض عن النبي صلى الله عليه وسلم قال من اغتيب

روایت کرد انس رض از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود آنحضرت کسیکہ غیبت کردہ شود

عنده اخوه المسلم وهو يقدر على نصره فنصره نصره الله

نزد وی برادر وی مسلمان وحال آنکہ تادرست بر مدد وی است تواند کہ منع کند پس مدد کرد او را مدد کند

في الدنيا والآخرة فان لم ينصره وهو يقدر على نصره

خدای تعالی آنرا در دنیا و آخرت پس اگر مدد نکرد برادر خود را وحال آنکہ وے قدرت داشت بر نصرت

ادركه الله به في الدنيا والآخرة رواه في شرح السنة

وی میگیرد او را خدا و مواخذہ میکند او را بسبب عدم نصرت وی در دنیا و آخرت روایت کرد این حدیث را در شرح سنہ

وعن اسماء بنت يزيد رض قالت قال رسول الله صلى

واز اسماء بنت یزید رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ

الله عليه وسلم من ذب عن لحم اخيه بالمغيبة كان

علیہ وسلم کسیکہ دفع کند از گوشت خوردن برادر خود بغیبت کردن و باز داشت

حقا على الله ان يعتقه من النار رواه البيهقي في شعب

او را از غیبت کردن باشد او را حقی بر خدا از سبب لطف آنکہ آزاد کند او را خدا از آتش دوزخ روایت کرد

الايمان وعن عبد الرحمن بن غنم واسماء بنت يزيد

این حدیث را بیہقی در شعب ایمان و روایت ست از عبد الرحمن بن غنم و اسماء بنت یزید

قالا أن النبي صلى الله عليه وسلم قال خيار عباد الله الذين

فتہ ہردو کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود نیکو ترین بندگان خدا آنانند کہ چون

إذا رأوا ذكر الله وشرار عباد الله المشاؤن بالنميمة

دیدہ شوند یاد کردہ شود خدا تیعالیٰ و بدترین بندگان خدا روندگانند بسخن چینی و جدا سازندگان

المفرقون بين الأحبة الباغون البراء العنت رواه أحمد

میان دوستان بسخن چینی و طلب کنندگان از پاکان عیب و فساد و بزہ و زنا را رواه احمد

والبيهقي في شعب الإيمان وعن حذيفة رض قال

و بیہقی در شعب ایمان واز حذیفہ رض صاحب سر رسول بود مرویست

سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول لا يدخل

کہ شنیدم آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم را کہ مے گفت در نمی آید

الجنة قتات متفق عليه وفي رواية مسلم نمام

بہشت را سخن چین و آنکہ پنہان گوش بر سخن مردم دارد و در روایتی مسلم لفظ نمام آمدہ

وعن أبي هريرة رض قال قال رسول الله صلى الله

و از ابی ہریرہ مرویست کہ فرمود آنحضرت صلے اللہ

عليه وسلم تجدون شر الناس يوم القيمة

علیہ وسلم شما یابید بدترین مردم روز قیامت

ذا الوجهين الذي يأتي هؤلاء بوجه وهؤلاء بوجه

دو رویہ را آنکہ مے آید این جماعت را بیک رو و بطریقے و مے آید جماعت دیگر را بروئے دیگر

متفق عليه وعن عمار رض قال قال رسول

متفق علیہ و از عمار بن یاسر رض مرویست کہ فرمود آنحضرت

الله صلى الله عليه وسلم من كان ذا وجهين في الدنيا كان له

صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ ہست خداوند دو روئے در دنیا میباشد مر اورا

يَوْمَ الْقِيٰمَةِ لِسَانَانِ مِنْ نَارٍ رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ **وَعَنْ**

روز قیامت دو زبان از آتش رواه دارمی

اِسْمٰعِيْلَ بْنِ زِيَادٍ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ اَبِيْهِ عَنْ اُسَامَةَ

واز اسمعیل بن زیاد واز جعفر بن محمد از پدرش از اسامه

ابْنِ زَيْدٍ رض قَالَ بَيْنَا رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

بن زید رض مرویست در حالی که آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

عَلٰى بَغْلَتِهِ الشَّهْبَاءِ وَاَنَا رِدْفُهٗ اِذْ عَثَرَتِ الْبَغْلَةُ فَقُلْتُ

سوار بود بر ماده استر که نام او شہبا ست و من پس پشت آنحضرت بودم ناگاه در جنبش آمد

تَعِسَ اِبْلِيْسُ فَضَرَبَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ماده استر آنحضرت پس گفتم ہلاک باد ابلیس پس زد دست مبارک آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

عَلٰى مَنْكِبِيْ وَقَالَ يَا اُسَامَةُ لَا تَقُلْ هٰكَذَا فَاِنَّ اِبْلِيْسَ

بر شانه ما و فرمود اے اسامه مگو چنین زیرا که مر ابلیس را وقت گفتن چنین سخن باشد

عِنْدَ ذٰلِكَ نَخْوَةٌ يَقُوْلُ ذَكَرَنِيْ وَنَسِيَ رَبَّهٗ وَلٰكِنْ قُلْ بِسْمِ اللّٰهِ

نخوت و رعونت میگوید که یاد کرد مرا و فراموش کرد پروردگار خود را و لیکن بگو بسم اللہ

هٰذَا فِي الْمُتَّفِقِ وَالْمُفْتَرِقِ وَرِجَالُهٗ ثِقَاتٌ لٰكِنَّ فِيْهِ اِنْقِطَاعٌ

این لفظ حدیث در متفق ست و متفرق نیز و مردمان این حدیث یعنے راویان ثقه اند ہمه لیکن در این اسناد

بَيْنَ مُحَمَّدِ بْنِ الْحُسَيْنِ وَبَيْنَ اُسَامَةَ **وَعَنْ** اَنَسٍ رض قَالَ

انقطاع است میان محمد بن حسین و میان اسامه واز انس رض مرویست گفت

قُتِلَ رَجُلٌ مِّنْ اَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

قتل کرده شد مردے از یاران آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

فَقَالُوْا هَنِيْئًا لَّكَ الْجَنَّةُ فَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

پس گفتند صحابه خوش گوار باد ترا بہشت پس فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ وَمَا عَلَّمَكُمْ لَعَلَّهُ قَدْ تَكَلَّمَ فِيمَا لَا يَعْنِيهِ اَوْ مَنَعَ

وسلم چه چیز معلوم گرداند شمارا که وی داخل بهشت ست شاید وی بتحقیق کلام کرده باشد چیزی که مفید نیست

مَا لَا يَنْقُصُهُ رَوَاهُ ابْنُ جَرِيرٍ

نه خفته باشد یا بخیلی کرده باشد بدادن انچه نقصان نمی آرد او را رواه ابن جریر

باب الوعد

باب در بیان وعده

وَاَوْفُوا بِالْعَهْدِ اِنَّ الْعَهْدَ كَانَ مَسْئُوْلًا وَاَوْفُوا الْكَيْلَ

وفا کنید بپیمان مرا بدرستیکه پیمان هست پرسیده شده و تمام کنید پیمانه را چون پیمائید

اِذَا كِلْتُمْ وَزِنُوْا بِالْقِسْطَاسِ الْمُسْتَقِيْمِ ذٰلِكَ خَيْرٌ وَّاَحْسَنُ

و بسنجید به ترازوی راست این بهتر ست و نیکوتر ست

تَاْوِيْلًا وَاذْكُرْ فِي الْكِتَابِ اِسْمٰعِيْلَ اِنَّهُ كَانَ صَادِقَ

بعاقبت و یاد کن در قرآن اسمعیل را بدرستی که او بود راست

الْوَعْدِ وَكَانَ رَسُوْلًا نَّبِيًّا وَكَانَ يَاْمُرُ اَهْلَهُ بِالصَّلٰوةِ

وعده و بود فرستاده پیغمبر و بود میفرمود کسان خود را بنماز

وَالزَّكٰوةِ وَكَانَ عِنْدَ رَبِّهِ مَرْضِيًّا عَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ

و زکوٰة و بود نزد پروردگار خود پسندیده و از عبد الله بن

الْحَمْسَاءِ رض قَالَ بَايَعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَبْلَ

حسماء رض مرویست گفت خریدم از آنحضرت صلے الله علیه وسلم چیزیرا

اَنْ يُبْعَثَ وَبَقِيَتْ لَهُ بَقِيَّةٌ فَوَعَدْتُهُ اَنْ اٰتِيَهُ بِهَا فِي مَكَانِهِ

پیشتر ازانکه مبعوث شود و باقی مانده بود مر آنحضرت را بر من بقیه از ثمن مبیع پس وعده کردم

فَنَسِيْتُ فَذَكَرْتُ بَعْدَ ثَلٰثٍ فَاِذَا هُوَ فِي مَكَانِهِ فَقَالَ

آنحضرت را که بیارم او را البقیه ثمن در جای آنحضرت که آنجا نشسته بود یا در جای بیع پس فراموش کردم

پس یاد آوردم بعد سه شب ناگاه دیدم آنحضرت را در همان جا نشسته است پس فرمود بتحقیق انداختی مرا

لَقَدْ شَقَقْتَ عَلَيَّ اَنَا هٰهُنَا مُنْذُ ثَلَاثٍ اَنْتَظِرُكَ رواه ابوداؤد

در مشقت من انداختی من اینجا ام از مدت سه روز انتظار میبرم آمدن ترا تا خلاف وعده نشود رواه ابوداؤد

وَعَنْ زَيْدِ بْنِ اَرْقَمَ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و از زید بن ارقم رض مرویست از آنحضرت صلی الله علیه وسلم

قَالَ اِذَا وَعَدَ الرَّجُلُ اَخَاهُ وَمِنْ نِيَّتِهِ اَنْ يَّفِيَ لَهٗ فَلَمْ يَفِ

که فرمود چون وعده کند مرد برادر خود را و از جمله نیت او این است که بسر برد

وَلَمْ يَجِئْ لِلْمِيعَادِ فَلَا اِثْمَ عَلَيْهِ رواه ابوداؤد والترمذي

و راست گرداند وعده را برای برادر خود پس بسر نبرد و نیاید وقت وعده پس نیست برو هیچ گناه رواه ابوداؤد و ترمذی

وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَامِرٍ قَالَ دَعَتْنِيْ اُمِّيْ يَوْمًا وَرَسُوْلُ

و از عبدالله بن عامر رض مرویست که خواند مرا مادر من روزی و آنحضرت

اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَاعِدٌ فِيْ بَيْتِنَا فَقَالَتْ هَا تَعَالَ

صلی الله علیه وسلم نشسته بود در خانهٔ ما پس گفت مادر من

اُعْطِيْكَ فَقَالَ لَهَا رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا اَرَدْتِ

آگاه باش و بیا بدهم ترا پس گفت مادر مرا آنحضرت صلی الله علیه وسلم که چه چیز خواستی

اَنْ تُعْطِيَهٗ قَالَتْ اَرَدْتُ اَنْ اُعْطِيَهٗ تَمْرًا فَقَالَ لَهَا رَسُوْلُ

که بدهی او را گفت مادر من خواستم که او را خرمای خشک بدهم پس فرمود مر مادر مرا آنحضرت

اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَمَا اِنَّكِ لَوْ لَمْ تُعْطِهٖ شَيْئًا كُتِبَتْ

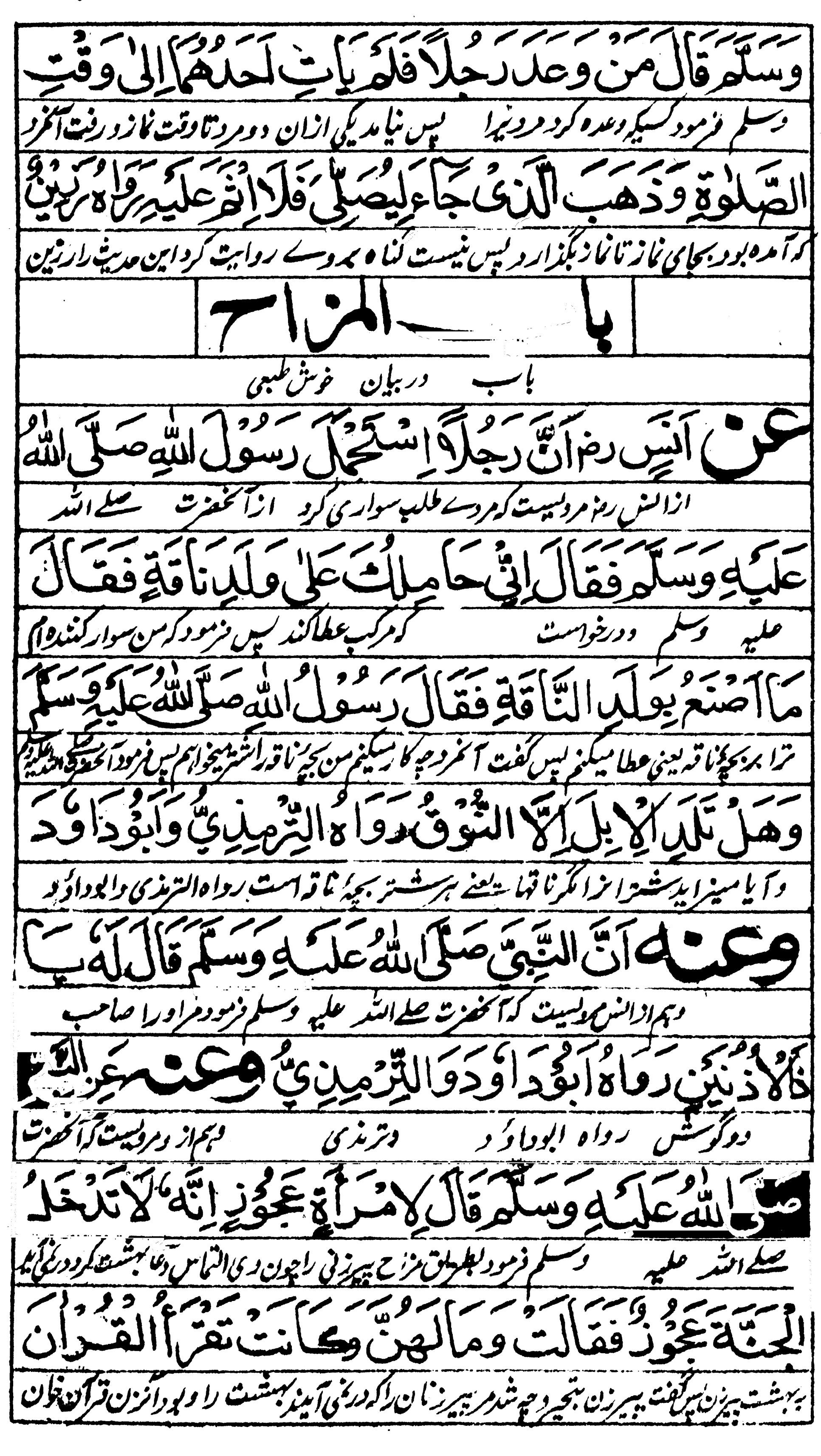
صلی الله علیه وسلم آگاه باش بدرستیکه تو ای زن اگر نمیدادی آن پسر را

عَلَيْكِ كِذْبَةٌ رواه ابوداؤد والبيهقي في شعب الايمان

چیزی نوشته میشد بر تو دروغی رواه ابوداؤد و بیهقی در شعب الایمان

وَعَنْ زَيْدِ بْنِ اَرْقَمَ رض اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و روایت ست از زید بن ارقم رض که آنحضرت صلی الله علیه

وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ وَعَدَ رَجُلًا فَلَمْ يَأْتِ اَحَدُهُمَا اِلٰى وَقْتِ

وسلم فرمود کسیکه وعده کرد مرد دیگرا پس نیامد یکی ازان دو مرد تا وقت نماز و رفت آنمرد

الصَّلٰوةِ وَذَهَبَ الَّذِیْ جَآءَ لِیُصَلِّیَ فَلَآ اِثْمَ عَلَیْهِ رَوَاهُ رَزِیْنٌ

که آمده بود بجای نماز تا نماز بگزارد پس نیست گناه بروی روایت کرد این حدیث را رزین

باب المزاح

باب در بیان خوش طبعی

عَنْ اَنَسٍ رض اَنَّ رَجُلًا اِسْتَحْمَلَ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

از انس رض مرویست که مردے طلب سواری کرد از آنحضرت صلے اللہ

عَلَیْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ اِنِّیْ حَامِلُكَ عَلٰى وَلَدِ نَاقَةٍ فَقَالَ

علیه وسلم و درخواست که مرکب عطا کند پس فرمود که من سوار کننده ام

مَا اَصْنَعُ بِوَلَدِ النَّاقَةِ فَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ

ترا بر بچۂ ناقه یعنی عطا میکنم پس گفت آنمرد چه کار میکنم من بچۂ ناقه را شتر میخواهم پس فرمود آنحضرت صلی اللہ علیه وسلم

وَهَلْ تَلِدُ الْاِبِلَ اِلَّا النُّوْقُ رَوَاهُ التِّرْمِذِیُّ وَاَبُوْ دَاوٗدَ

و آیا میزاید شترا از مگر ناقها یعنے هر شتر بچۂ ناقه است رواه الترمذی و ابوداؤد

وَعَنْهُ اَنَّ النَّبِیَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَهٗ یَا

و هم از انس مرویست که آنحضرت صلے اللہ علیه وسلم فرمود مراورا صاحب

ذَا الْاُذُنَیْنِ رَوَاهُ اَبُوْ دَاوٗدَ وَالتِّرْمِذِیُّ وَعَنْهُ عَنِ النَّبِیِّ

دو گوشش رواه ابوداؤد و ترمذی و هم از ومرویست که آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لِامْرَاَةٍ عَجُوْزٍ اِنَّهٗ لَا تَدْخُلُ

صلے اللہ علیه وسلم فرمود بطریق مزاح پیرزنی را چون وی التماس دعا بهشت کرد در نمی آید

الْجَنَّةَ عَجُوْزٌ فَقَالَتْ وَمَا لَهُنَّ وَكَانَتْ تَقْرَاُ الْقُرْاٰنَ

به بهشت پیرزن پس گفت پیرزن بتحیر وجه شد مر پیرزنان را که در نمی آیند بهشت را و بود آن زن قرآن خوان

فَقَالَ لَهَا اَمَا تَقْرَئِيْنَ الْقُرْاٰنَ اِنَّآ اَنْشَاْنٰهُنَّ اِنْشَاۗءً

پس گفت آنحضرت مر آن را آیا نمی خوانی قرآن را ودانی که گفته است حق تعالی که بدرستیکه ما پیدا

فَجَعَلْنٰهُنَّ اَبْكَارًا رَوَاهُ رَزِيْنٌ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض

کرده ایم زنان بهشت را پیدا کردنی (پس گردانیده ایم ایشان را دوشیزگان) روایت کرد رزین و از ابن عباس رض

عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَا تُمَارِ اَخَاكَ وَلَا تُمَازِحْهُ

مرویست از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم که فرمود آنحضرت خصومت مکن برادر مسلمان را

وَلَا تَعِدْهُ مَوْعِدًا فَتُخْلِفَهُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

و مزاح مکن و را از آنچه ایذا کشند و وعده مکن مر او را وعده کردنی پس خلاف کنی آن وعده را یعنی وعده وفا کن روایت کرد ترمذی

باب المفاخرة والعصبية

باب در بیان تفاخر وتعصب

يٰٓاَيُّهَا النَّاسُ اِنَّا خَلَقْنٰكُمْ مِّنْ ذَكَرٍ وَّاُنْثٰى وَجَعَلْنٰكُمْ

ای مردمان بدرستیکه ما آفریدیم شما را از مرد و زنان و گردانیدیم شما را

شُعُوْبًا وَّقَبَآئِلَ لِتَعَارَفُوْا اِنَّ اَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللّٰهِ اَتْقٰكُمْ

گروهها و قبیلها تا بشناسید بدرستیکه بزرگترین شما نزد خدا پرهیزگارترشماست

عَنِ ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

از ابن عمر رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

اَلْكَرِيْمُ ابْنُ الْكَرِيْمِ ابْنِ الْكَرِيْمِ ابْنِ الْكَرِيْمِ يُوْسُفُ بْنُ يَعْقُوْبَ

از روے حسب ونسب کریم ابن کریم ابن کریم ابن کریم یوسف بن یعقوب

ابْنِ اِسْحٰقَ بْنِ اِبْرَاهِيْمَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ رض

بن اسحق بن ابراهیم ست روایت بخاری و از براء بن عازب رض مرویست

قَالَ فِيْ يَوْمِ حُنَيْنٍ كَانَ اَبُوْ سُفْيَانَ بْنُ الْحَارِثِ اٰخِذًا بِعِنَانِ

گفت ابن عازب که در روز حنین ابو سفیان بن حارث گرفته بود عنان

بَغْلَتِهٖ يَعْنِي بَغْلَةَ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَمَّا غَشِيَهُ

استر آنحضرت صلعم را و آنحضرت صلعم بیز دهستر را تا حمله کند پس هر گاه که پوشیدند آنحضرت را

الْمُشْرِكُوْنَ نَزَلَ فَجَعَلَ يَقُوْلُ اَنَا النَّبِيُّ لَا كَذِبْ اَنَا ابْنُ عَبْدِ الْمُطَّلِبْ

مشرکان فرود آمدند از استر بکمال شجاعت پس در رسها دو شروع کرد آنحضرت که میخواندند این جز را من پیغمبرم

قَالَ فَمَا رُئِيَ مِنَ النَّاسِ يَوْمَئِذٍ اَشَدُّ مِنْهُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

نیست هیچ دریں دروغ من پسر عبد المطلبام که مشهور در شجاعت ست گفت راوی پس دیده نشد درین روز

وَعَنْ اَنَسٍ رضہ قَالَ جَاءَ رَجُلٌ اِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

از آدمیان سخت تر و قوی تر از آنحضرت متفق علیه و از انس مرویست گفت انس آمد مردی نزد آنحضرت صلی الله

قَالَ يَا خَيْرَ الْبَرِيَّةِ فَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَاكَ اِبْرَاهِيْمُ

علیه وسلم پس گفت آن مرد مر آنحضرت را ای بهترین خلق پس فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم بطریق

رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ عُمَرَ رضہ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

تواضع یعنی آن خیر البریت ابراهیم ست و این خاصهٔ اوست رواه مسلم و از عمر رضہ مرویست که فرمود آنحضرت

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا تُطْرُوْنِيْ كَمَا اَطْرَتِ النَّصَارٰى عِيْسَى ابْنَ

صلے الله علیه وسلم مدح نکنید مرا و از حد نگذرید و دروغ مگوئید چنانکه در آن از حد درگذشتند و دروغ

مَرْيَمَ فَاِنَّمَا اَنَا عَبْدُهٗ فَقُوْلُوْا عَبْدُ اللّٰهِ وَرَسُوْلُهٗ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

گفتند نصاری در مدح عیسے بن مریم که او را ابن الله گفتند پس نیستم من مگر بندهٔ خدا پس بگوئید مرا بندهٔ خدا و رسول او متفق علیه

وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رضہ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و از ابی هریره رضہ از آنحضرت روایت ست که آنحضرت صلے الله علیه وسلم

قَالَ لَيَنْتَهِيَنَّ اَقْوَامٌ يَفْتَخِرُوْنَ بِاٰبَائِهِمُ الَّذِيْنَ مَاتُوْا اِنَّمَا هُمْ

فرمود بخدا سوگند هر آینه باز آیند قومهای که افتخار میکنند بپدران خود که مرده اند نیستند ایشان مگر انگشت

فَحْمٌ مِنْ جَهَنَّمَ اَوْ لَيَكُوْنُنَّ اَهْوَنَ عَلَى اللّٰهِ مِنَ الْجُعَلِ الَّذِيْ

از دوزخ یا باشند خوار تر نزد خدا از کرم سیاه مشهور که در پلیدی میباشد آنکه می غلطاند مرده چه بیاند

بِهٰذِهٖ الْخِرَاءَ بِاَنْفِهٖ اِنَّ اللّٰهَ قَدْ اَذْهَبَ عَنْكُمْ عُبِّيَّةَ

پلیدے را بہ بینی خود بدرستیکہ خدائیتعالیٰ دور کرد از شما نخوت و تکبر و فخر جاہلیت را بہ پدران

الْجَاهِلِيَّةِ وَفَخْرَهَا بِالْاٰبَاءِ اِنَّمَا هُوَ مُؤْمِنٌ تَقِيٌّ اَوْ فَاجِرٌ

نیست آدمی مگر او یا مومن متقی یا گناہگار بدبخت ہمہ پسران آدم اند و آدم

شَقِيٌّ اَلنَّاسُ كُلُّهُمْ بَنُوْ اٰدَمَ وَاٰدَمُ مِنْ تُرَابٍ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

از خاک ست روایت کرد ایں حدیث را ترمذی

وَاَبُوْدَاوٗدَ وَعَنِ ابْنِ مَسْعُوْدٍ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ

و ابوداؤد و روایت میکند ابن مسعود رض از آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ نَصَرَ قَوْمَهٗ عَلٰى غَيْرِ الْحَقِّ فَهُوَ

علیہ وسلم کہ فرمود کسیکہ یاری دہد قوم خود را بر ناحق پس وے مانند شتریکہ

كَالْبَعِيْرِ الَّذِيْ رُدِّيَ فَهُوَ يُنْزَعُ بِذَنَبِهٖ رَوَاهُ اَبُوْدَاوٗدَ

در چاہ افتادہ ہلاک پس آن شتر کشیدہ میشود از دم او رواہ ابو داؤد

وَعَنْ وَاثِلَةَ بْنِ الْاَسْقَعِ رض قَالَ قُلْتُ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ

واز واثلہ بن اسقع رض روایت ست گفت گفتم یا رسول اللہ

مَا الْعَصَبِيَّةُ قَالَ اَنْ تُعِيْنَ قَوْمَكَ عَلَى الظُّلْمِ رَوَاهُ اَبُوْدَاوٗدَ

عصبیت کہ مذموم ست چیست فرمود کہ یاری دادن است قوم خود را بر ظلم رواہ ابو داؤد

وَعَنْ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

واز جبیر بن مطعم روایست کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ قَالَ لَيْسَ مِنَّا مَنْ دَعَا اِلٰى عَصَبِيَّةٍ وَلَيْسَ مِنَّا

وسلم فرمود نیست از ما کسیکہ بخواند مردم را بجانب عصبیہ یعنے باعث شود

مَنْ قَاتَلَ عَصَبِيَّةً وَلَيْسَ مِنَّا مَنْ مَاتَ عَلٰى عَصَبِيَّةٍ

فرمود نیست از ما کسیکہ جنگ کند بجہت عصبیہ و نیست از ما کسیکہ بمیرد بجہت عصبیہ

رواہ ابو داؤد وعن ابی الدرداء رض عن النبی صلی اللہ

روایت کرد ابو داؤد وازابی درداء رض مرویست از آنحضرت صلی اللہ

علیہ وسلم قال حبک الشیء یعمی ویصم رواہ ابو داؤد

علیہ وسلم فرمود بت دوستی تو چیزیرا کور میگرداند وکر میگرداند رواہ ابو داؤد

باب البر بالوالدین

باب در بیان نیکی کردن بوالدین

واعبدوا اللہ ولا تشرکوا بہ شیئا وبالوالدین احسانا

وپرستید خدا را وشریک نکنید با و چیزیرا ونکوئی کنید با پدر ومادر نکوئی کردنی

وبذی القربی والیتمی والمساکین والجار ذی القربی

وبخویشان وبیتیمان ودرویشان وہمسایہ خویشاوند

والجار الجنب والصاحب بالجنب وابن السبیل وما ملکت

وہمسایہ اجنبی وہمنشین برپہلو نشستہ ورہگذران وبآنچہ دست شما مالک

ایمانکم ان اللہ لا یحب من کان مختالا فخورا وقضی ربک

اوشد ہر آئینہ خدا دوست ندارد کسے را کہ باشد متکبر خود ستاینده وحکم کرد پروردگار تو کہ

الا تعبدوا الا ایاہ وبالوالدین احسانا اما یبلغن عندک

نپرستید مگر او را ونکوئی کنید با پدر ومادر نکوکاری اگر برسد نزد تو بزرگ سالی یکے

الکبر احدھما او کلاھما فلا تقل لھما اف ولا

از ایشان یا ہر دو پس مگو مر ایشان را اف وبانگ

تنھرھما وقل لھما قولا کریما واخفض لھما جناح

مزن بر ایشان وبگو با ایشان سخن نیکو وفرو گیر برائے ایشان بال فروتنی از بخشش وبگو

الذل من الرحمۃ وقل رب ارحمھما کما ربیانی صغیرا

پروردگار من بخشائے ایشان را چنانچہ پرورد مرا در خرد سالی

رَبُّكُمْ أَعْلَمُ بِمَا فِي نُفُوسِكُمْ إِن تَكُونُوا صَالِحِينَ فَإِنَّهُ كَانَ

پروردگار شما دانا ترست بآنچہ در نفسہائے شماست اگر باشید شائستگان پس بدرستی او ہست

لِلْأَوَّابِينَ غَفُورًا وَآتِ ذَا الْقُرْبَىٰ حَقَّهُ وَالْمِسْكِينَ وَابْنَ

مر توبہ کنندگان را آمرزندہ وبدہ خداوندان خویشی را حق او و درویش را و رہگذر را

السَّبِيلِ وَلَا تُبَذِّرْ تَبْذِيرًا إِنَّ الْمُبَذِّرِينَ كَانُوا إِخْوَانَ

و اسراف مکن اسراف کردنی بدرستی کہ اسراف کنندگان ہستند برادران دیوان و ہست

الشَّيَاطِينِ وَكَانَ الشَّيْطَانُ لِرَبِّهِ كَفُورًا وَوَصَّيْنَا الْإِنسَانَ

ابلیس مر پروردگار خویش را ناسپاس و وصیت کردیم آدمی را

بِوَالِدَيْهِ إِحْسَانًا حَمَلَتْهُ أُمُّهُ كُرْهًا وَوَضَعَتْهُ كُرْهًا

بپدر و مادر او نکوئے کردن بر داشت او را مادر او برنج و بنہاد او را

وَحَمْلُهُ وَفِصَالُهُ ثَلَاثُونَ شَهْرًا [illegible] أَبِي هُرَيْرَةَ

و بار او و از شیر باز گرفتن او سی ماہ است و از ابی ہریرہ رض

قَالَ قَالَ رَجُلٌ يَا رَسُولَ اللَّهِ مَنْ أَحَقُّ بِحُسْنِ صَحَابَتِي

مرویست گفت گفت مردے اے رسول خدا کیست سزاوار تر بہ نیک صحبتے فرمود آنحضرت مادر تو

قَالَ أُمُّكَ قَالَ ثُمَّ مَنْ قَالَ أُمُّكَ قَالَ ثُمَّ مَنْ قَالَ أُمُّكَ

گفت پستر کیست فرمود مادر تو گفت پستر کیست فرمود مادر تو گفت پستر کیست فرمود بار چہارم

قَالَ ثُمَّ مَنْ قَالَ أَبُوكَ وَفِي رِوَايَةٍ قَالَ أُمُّكَ ثُمَّ أُمُّكَ

پدر تو و در روایتے باین لفظ آمدہ فرمود مادر تو پستر مادر تو پستر

ثُمَّ أُمُّكَ ثُمَّ أَبَاكَ ثُمَّ أَدْنَاكَ فَأَدْنَاكَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْهُ

مادر تو پستر پدر تو پستر قریب تر تو پس قریب تر تو متفق علیہ و ہم از ابی ہریرہ رض مرویست گفت

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَغِمَ أَنْفُهُ

فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بخاک پیوستہ باد

رَغِمَ اَنْفُهُ رَغِمَ اَنْفُهُ قِيلَ مَنْ يَا رَسُولَ اللّٰهِ قَالَ مَنْ اَدْرَكَ

فرمود کسی که دریابد یا رسول الله گفته شد سه بار فرمود که بینی وی بخاک

وَالِدَيْهِ عِنْدَ الْكِبَرِ اَحَدَهُمَا اَوْ كِلَاهُمَا ثُمَّ لَمْ يَدْخُلِ

پدر و مادر خود را نزد پیری یکی از ایشان و دو را یا هر دو را پس در نیاید بهشت را یعنی خدمت

الْجَنَّةَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنِ الْمُغِيرَةِ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ

ایشان نکند روایت کرد مسلم و از مغیره رض مرویست گفت فرمود

اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ اللّٰهَ حَرَّمَ عَلَيْكُمْ عُقُوقَ

آنحضرت صلی الله علیه وسلم بدرستیکه خدا حرام گردانید بر شما رنجانیدن مادران و حرام گردانید

الْاُمَّهَاتِ وَوَادَ الْبَنَاتِ وَمَنْعَ وَهَاتِ وَكَرِهَ لَكُمْ قِيلَ

بر شما زنده در گور کردن دختران را و حرام گردانیده است بر شما بخیلی نمودن و سوال و گدائی کردن را

وَقَالَ وَكَثْرَةَ السُّؤَالِ وَاِضَاعَةَ الْمَالِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

و شما را مکروه گردانیده است خدا قیل و قال را و کثرت سوال را و اسراف را در مال متفق علیه

وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرٍو رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و از عبدالله بن عمرو رض مرویست که فرمود آنحضرت صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنَ الْكَبَائِرِ شَتْمُ الرَّجُلِ وَالِدَيْهِ قَالُوا يَا رَسُو

علیه وسلم از جمله گناهان کبیره است دشنام دادن مرد مر مادر و پدر را گفتند

لَ اللّٰهِ وَهَلْ يَشْتِمُ الرَّجُلُ وَالِدَيْهِ قَالَ نَعَمْ يَسُبُّ الرَّجُ

ای رسول خدا آیا دشنام میدهد مرد مر مادر و پدر خود را فرمود آری میدهد باینکه دشنام میدهد پدر

فَيَسُبُّ اَبَاهُ وَيَسُبُّ اُمَّهُ فَيَسُبُّ اُمَّهُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

مرد دیگر را پس وی میدهد پدر او را و دشنام میدهد مادر او را پس دشنام میدهد وی مادر او را

وَعَنْ عَائِشَةَ رض قَالَتْ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و از عائشه رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه

وَسَلَّمَ دَخَلْتُ الْجَنَّةَ فَسَمِعْتُ فِيهَا قِرَاءَةً فَقُلْتُ مَنْ هٰذَا

وسلم لدرآمدم من بهشت را پس شنیدم من در وی آواز قرآن خواندن پس گفتم کیست

قَالُوا حَارِثَةُ بْنُ النُّعْمَانِ كَذٰلِكُمُ الْبِرُّ وَكَانَ أَبَرَّ النَّاسِ بِأُمِّهِ

این جواب دادند این قرآن خواننده حارثة بن النعمان است همچنین است نیکی کردن بمادر

رَوَاهُ فِي شَرْحِ السُّنَّةِ وَالْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ

و بود نیکی کننده ترین مردم بمادر خود روایت کرد در شرح سنه و بیهقی در شعب ایمان

وَفِي رِوَايَةٍ قَالَ نِمْتُ فَرَأَيْتُنِي فِي الْجَنَّةِ بَدَلَ دَخَلْتُ

و در روایتی بیهقی است گفت آنحضرت خواب کردم پس دیدم خود را در بهشت این عبارت بدل بجای دخلت الجنة است

الْجَنَّةَ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرٍو رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

و از عبد الله بن عمرو رض مرویست که فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رِضَى الرَّبِّ فِي رِضَى الْوَالِدِ وَسَخَطُ

صلی الله علیه وسلم خوشنودی پروردگار در خوشنودی پدر است

الرَّبِّ فِي سَخَطِ الْوَالِدِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ بَهْزِ بْنِ

و ناخوشنودی پروردگار در ناخوشنودی پدر است روایه ترمذی و از بهز بن

حَكِيمٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ قَالَ قُلْتُ يَا رَسُولَ اللّٰهِ مَنْ أَبَرُّ

حکیم مرویست و او از پدرش روایت میکند و پدرش از جد بهز گفت گفتم کرا نیکی کنم و بکه احسان

قَالَ أُمَّكَ قُلْتُ ثُمَّ مَنْ قَالَ أُمَّكَ قُلْتُ ثُمَّ مَنْ قَالَ أُمَّكَ

نمایم فرمود مادر خود را نیکی کن گفتم بیشتر کرا نیکی کنم فرمود با در خود احسان نما گفتم بیشتر کرا نیکی کنم فرمود مادر

قُلْتُ ثُمَّ مَنْ قَالَ أَبَاكَ ثُمَّ الْأَقْرَبَ فَالْأَقْرَبَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

خود را گفتم بیشتر کرا احسان کنم فرمود در مرتبه چهارم پدر خود را بیشتر [illegible] روایه ترمذیست

وَعَنْ أَبِي أُمَامَةَ رض أَنَّ رَجُلًا قَالَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ

روایه ترمذی و از ابی امامه رض مرویست که مردی گفت یا رسول الله

مَا حَقُّ الْوَالِدَيْنِ عَلٰى وَلَدِهِمَا فَقَالَ هُمَا جَنَّتُكَ وَنَارُكَ

که حق مادر و پدر بر فرزند ایشان پس فرمود مادر و پدر تو بهشت و دوزخ

رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

تو اند رواه ابن ماجه و از ابن عباس رض روایت است فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ اَصْبَحَ مُطِيْعًا لِلّٰهِ فِيْ وَالِدَيْهِ

صلی الله علیه وسلم کسیکه بامداد کند در حالیکه فرمانبرداری کننده است خدا را در حق

اَصْبَحَ لَهٗ بَابَانِ مَفْتُوْحَانِ مِنَ الْجَنَّةِ وَاِنْ كَانَ وَاحِدًا

مادر و پدر خود بامداد کند در حالیکه ثابت است بهر او دو در گشاده از بهشت و اگر باشد یکی از مادر

فَوَاحِدًا وَمَنْ اَصْبَحَ عَاصِيًا لِلّٰهِ فِيْ وَالِدَيْهِ اَصْبَحَ لَهٗ بَابَانِ

و پدر پس مفتوح یک در است و کسیکه بامداد کند در حالیکه نافرمانی کننده است خدا را در حق مادر و پدر بامداد

مَفْتُوْحَانِ مِنَ النَّارِ وَاِنْ كَانَ وَاحِدًا فَوَاحِدًا قَالَ رَجُلٌ

کند برای وی دو در گشاده از آتش دوزخ و اگر هست یکی از مادر و پدر پس مفتوح یک در است

وَاِنْ ظَلَمَاهُ قَالَ وَاِنْ ظَلَمَاهُ وَاِنْ ظَلَمَاهُ وَاِنْ ظَلَمَاهُ

گفت مردی و اگر چه ظلم هم کنند فرمود آنحضرت اگر چه ظلم هم کنند مادر و پدر سه بار مکرر فرمود از برای تاکید

رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ الْاِيْمَانِ وَعَنْهُ اَنَّ رَسُوْلَ

روایت کرد بیهقی این حدیث را در شعب ایمان و هم از ابن عباس مرویست که

اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَا مِنْ وَلَدٍ بَارٍّ يَنْظُرُ اِلٰى

آنحضرت صلی الله علیه وسلم فرمود نیست هیچ فرزند نیکی کننده بوالدین که نگاه میکند

وَالِدَيْهِ نَظْرَةَ رَحْمَةٍ اِلَّا كَتَبَ اللّٰهُ لَهٗ بِكُلِّ نَظْرَةٍ حَجَّةً

بسوی ایشان نگاه رحمت و محبت مگر آنکه بنویسد مر او را خدا تعالی بر هر نگاه کردن حج مقبول افتاده

مَبْرُوْرَةً قَالُوْا وَاِنْ [illegible] كُلَّ يَوْمٍ مِائَةَ قَالَ نَعَمْ اَللّٰهُ اَكْبَرُ

صحابه بطریق استبعاد گفتند اگر چه نگاه کند هر روز صد مرتبه فرمود آری اگر چه هر روز صد بار خدا بزرگتر است

وَاَطْيَبُ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْاِيْمَانِ وَعَنْ

وحال تر ست از آنچه در گمان شماست روایہ بیہقی نے شعب ایمان

اَبِي بَكْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

واز ابی بکرة رض روایت ست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

كُلُّ الذُّنُوْبِ يَغْفِرُ اللّٰهُ مِنْهَا مَا شَاءَ اِلَّا عُقُوْقَ الْوَالِدَيْنِ

ہر گناہ و ہمہ گناہان می آمرزد خدا تعالی از ان گناہان ہر چہ میخواہد مگر رنجانیدن پدر و مادر

فَاِنَّهٗ يُعَجِّلُ لِصَاحِبِهٖ فِي الْحَيٰوةِ قَبْلَ الْمَمَاتِ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ

پس بدرستیکہ خدا تعالی شتاب میکند عقوبت را مر صاحب عقوق را در زندگانی پیش مردن روایت کرد

فِي شُعَبِ الْاِيْمَانِ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرٍو رض قَالَ قَالَ

اینحدیث را بیہقی در شعب ایمان واز عبد اللہ بن عمرو رض مرویست گفت عبد اللہ فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ مَنَّانٌ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم در نمی آید بہشت را منت نہندہ بعد از عطا

وَلَا عَاقٌّ وَلَا مُدْمِنُ خَمْرٍ رَوَاهُ النَّسَائِيُّ وَالدَّارِمِيُّ

چہ جای ایذا کنندہ بران و ہمچنین در نمی آید در بہشت آزار کنندۂ والدین و در نمی آید در بہشت دائم خورندہ

وَعَنْ اَبِي الطُّفَيْلِ رض قَالَ رَاَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

شراب روایت کرد اینحدیث را نسائی و دارمی و روایت ست از ابی طفیل رض گفت دیدم پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ يَقْسِمُ لَحْمًا بِالْجِعْرَانَةِ اِذْ اَقْبَلَتْ امْرَاَةٌ حَتّٰى

وسلم را کہ بخش میکرد گوشتی را در موضعی کہ نام جعرانہ است قریب از مکہ معظمہ ناگاہ پیش آمد زنی تا آنکہ

دَنَتْ اِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَبَسَطَ لَهَا رِدَاءَهٗ

نزدیک شد بسوی آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم پس بگستر انید آنحضرت برای نشستن وی ردای مبارک خود را پس

فَجَلَسَتْ عَلَيْهِ فَقُلْتُ مَنْ هِيَ فَقَالُوْا هِيَ اُمُّهُ الَّتِيْ

نشست آن زن بران ردای مبارک پس گفتم من کیست این زن پس گفتند این مادر رضاعی آنحضرت ست

اَرضَعَتهُ رَوَاهُ اَبُوْدَاؤدَ وعن ابنِ عُمَرَ رضـ عَنِ النَّبِيِّ

که شیر داده آنحضرت را رواه ابوداؤد و روایت ست از ابن عمر رضـ از آنحضرت

صَلَّى اللهُ عَلَيهِ وَسَلَّمَ قَالَ بَينَمَا ثَلٰثَةُ نَفَرٍ يَتَمَاشَوْنَ

صلے اللہ علیہ وسلم که فرمود در اثنای آنکه سه کس بایکدیگر می رفتند در گرفت

اَخَذَهُمُ المَطَرُ فَمَالُوا اِلٰى غَارٍ فِي الجَبَلِ فَانحَطَّتْ عَلٰى فَمِ

ایشانرا باران پس میل کردند بسوی غارے که در کوه بود پس فرود افتاد بر دهان غار ایشان سنگے

غَارِهِم صَخرَةٌ مِّنَ الجَبَلِ فَا[illegible]بَقَتْ عَلَيهِم فَقَالَ بَعضُهُم

بزرگ از کوه پس بست ایشانرا پس بایکدیگر گفتند

لِبَعضٍ [illegible] وَا [illegible] لًا عَمِلتُمُوهَا لِلّٰهِ [illegible] اللهَ بِهَا

که بنگرید کار[illegible] را نیکی [illegible] بدان اعمال امید ست

لَعَلَّهُ يُفَرِّجُهَا فَقَالَ اَحَدُهُمُ اللّٰهُمَّ اِنَّهُ كَانَ لِي وَالِدَانِ

که کشاده دهد وی تعالی شمارا و زائل کند آن صخره را پس گفت یکی ازین سه نفر خداوندا بتحقیق بود مرا مادر و پدر پیر بزرگ و حال آنکه

شَيخَانِ كَبِيرَانِ وَلِي صِبيَةٌ صِغَارٌ كُنتُ اَرعٰى عَلَيهِم

بودند مرا کودکان خرد بودم من که میچرانیدم گوسفندانرا که انفاق میکردم شیر آنرا برین خردان پس چون میامدم

فَاِذَا رُحْتُ عَلَيهِم فَحَلَبتُ بَدَاْتُ بِوَالِدَيَّ اَسقِيهِمَا

شبانگاه برین خردان پس دوشیدم گوسپند را آغاز میکردم بپدر و مادر خود مینوشانیدم ایشانرا پیش از اولاد خود

قَبلَ وَلَدِي وَاَنَّهُ قَد نَاٰى بِيَ الشَّجَرُ فَمَا اَتَيتُ حَتّٰى اَمسَيتُ

و بدرستی که بتحقیق دور برد مرا درختان که چراگاه گوسپندان بود پس نیامدم بخانه تا آنکه شام کردم پس یافتم مادر و پدر را که

فَوَجَدتُّهُمَا قَد نَامَا فَحَلَبتُ كَمَا كُنتُ اَحلُبُ فَجِئتُ

خفته [illegible] اند پس [illegible] گوسپندان را چنانکه عادت بود که میدوشیدم پس آوردم شیر را پس ایستادم

بِا[illegible]ب [illegible] [illegible] سِهِمَا اَكرَهُ اَن اُ[illegible]قِظَهُمَا

نزدیک سر مادر و پدر در حالیکه مکروه داشتم که بیدار کنم ایشانرا و ناخوش دارم که آغاز کنم

وَأَكْرَهُ أَنْ أَبْدَءَ بِالصِّبْيَةِ قَبْلَهُمَا وَالصِّبْيَةُ يَتَضَاغَوْنَ

بچگان دان پیش از مادر و پدر دختران فریاد میکنند و مے نالند از گرسنگی نزدیک هر دو پاے من پس بود

عِنْدَ قَدَمَيَّ فَلَمْ يَزَلْ ذٰلِكَ دَأْبِيْ وَدَأْبُهُمْ حَتّٰى تَطَلَّعَ

خواب کردن مادر و پدر ایستادن ما در فریاد دختران تا آنکه برآمد صبح ایشمر و حکایت حال

الْفَجْرُ فَإِنْ كُنْتَ تَعْلَمُ أَنِّيْ فَعَلْتُ ذٰلِكَ ابْتِغَاءَ وَجْهِكَ

گرده گفت خداوندا پس اگر هستی تو که میدانے که من کرده ام این کار محض طلب رضای تو پس بکشا برای ما کشادگے

فَافْرُجْ لَنَا فُرْجَةً نَرٰى مِنْهَا السَّمَاءَ فَفَرَجَ اللّٰهُ لَهُمْ

که به بینیم از آن کشادگے آسمان را پس بکشاد خدا تعالی برای این قوم تا آنکه چنان شد که ببیند آسمان را گفت

حَتّٰى يَرَوْنَ السَّمَاءَ قَالَ الثَّانِيْ اَللّٰهُمَّ إِنَّهُ كَانَتْ لِيْ

مرد دوم خداوندا بدرستیکه بود مرا دختر عم که دوست میداشتم او را مثل سخت ترین دوستیهای مردان مر زنان را پس طلب

بِنْتُ عَمٍّ أُحِبُّهَا كَأَشَدِّ مَا يُحِبُّ الرِّجَالُ النِّسَاءَ فَطَلَبْتُ

نمودم بسوی وے نفس او را یعنی میل کردم بسوے وے پس سرکشی

إِلَيْهَا نَفْسَهَا فَأَبَتْ حَتّٰى آتِيَهَا بِمِائَةِ دِيْنَارٍ فَسَعَيْتُ

کرد از من او و مست من تا آنکه بیارم او را صد دینار پس کسب کردم تا آنکه بهم

حَتّٰى جَمَعْتُ مِائَةَ دِيْنَارٍ فَلَقِيْتُهَا بِهَا فَلَمَّا قَعَدْتُ

رسانیدم صد دینار و دادم او را پس هرگاه که نشستم میان او دو پاے آن زن

بَيْنَ رِجْلَيْهَا قَالَتْ يَا عَبْدَ اللّٰهِ اتَّقِ اللّٰهَ وَلَا تَفْتَحِ الْخَاتَمَ

گفت آن زن ای بندهٔ خدا پرہیز کن و بترس از خدا و مکشا مهر امانت را مگر بحق راست

فَقُمْتُ عَنْهَا اَللّٰهُمَّ إِنْ كُنْتَ تَعْلَمُ أَنِّيْ فَعَلْتُ ذٰلِكَ

از بکارت پس استادم از وے خداوندا اگر میدانے تو که من کردم آنرا برای طلب رضای تو

ابْتِغَاءَ وَجْهِكَ فَافْرُجْ لَنَا فُرْجَةً مِنْهَا فَفَرَجَ اللّٰهُ لَهُمْ فُرْجَةً

پس کشاده ده ما را از ین صخره پس بکشاد خدا تعالی برای ایشان کشادگے

وَقَالَ الْآخَرُ اَللّٰهُمَّ اِنِّيْ كُنْتُ اِسْتَاْجَرْتُ اَجِيْرًا بِفَرَقٍ

یگفت مرد دیگر خداوندا بتحقیق که من بودم بمزدوری گرفتم مزدوری را به پیمانه شالے که مقدارش شانزده رطل

اَرُزٍّ فَلَمَّا قَضٰى عَمَلَهٗ قَالَ اَعْطِنِيْ حَقِّيْ فَعَرَضْتُ عَلَيْهِ

میگیرد پس هرگاه که تمام کرد آن مزدور کار خود را گفت بده مرا حق مرا پس پیش آوردم برو حق وے

حَقَّهٗ فَتَرَكَهٗ وَرَغِبَ عَنْهُ فَلَمْ اَزَلْ اَزْرَعُهٗ حَتّٰى جَمَعْتُ

پس گذاشت حق خود را و اعراض کرد ازان پس همیشه زراعت میکردم حق او را تا آنکه بهم آوردم از حاصل

مِنْهُ بَقَرًا وَّرَاعِيَهَا فَجَاءَنِيْ فَقَالَ اتَّقِ اللّٰهَ وَلَا تَظْلِمْنِيْ

زراعت گاوان و چرانندگان گاوان را پس آمد مرا آن اجیر پس گفت بترس از خدا و ظلم مکن

وَاَعْطِنِيْ حَقِّيْ فَقُلْتُ اذْهَبْ اِلٰى ذٰلِكَ الْبَقَرِ وَرَاعِيْهَا

مرا و بده مرا حق مرا پس گفتم برو بسوے آن گاوان و چرانندگان که حق تو هست پس گفت بترس

فَقَالَ اتَّقِ اللّٰهَ وَلَا تَهْزَءْ بِيْ فَقُلْتُ اِنِّيْ لَا اَهْزَأُ بِكَ فَخُذْ

از خدا و استهزا و مسخریت مکن از من پس گفتم بدرستی که من استهزا نمیکنم بتو پس بگیر آن گاوان را

ذٰلِكَ الْبَقَرَ وَرَاعِيَهَا فَاَخَذَهٗ فَانْطَلَقَ بِهَا فَاِنْ كُنْتَ

و چرانندگان آنرا پس گرفت آن مال و متاع را پس برد آنهمه اشیا را پس اگر میدانستے

تَعْلَمُ اَنِّيْ فَعَلْتُ ذٰلِكَ ابْتِغَاءَ وَجْهِكَ فَافْرُجْ مَا بَقِيَ

خداوندا که من کرده ام آنرا براے طلب رضاے تو پس بکشا آنچه باقی مانده است ازین سنگ

فَفَرَجَ اللّٰهُ عَنْهُمْ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ اَنَسٍ رض قَالَ قَالَ

پس بکشاد خدا آن سنگ را از ایشان متفق علیه و از انس رضی الله عنه روایت است گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ الْعَبْدَ لَيَمُوْتُ

آنحضرت صلے الله علیه وسلم بدرستیکه بنده هر آئینه میمیرد پدر و مادر وے

وَالِدَاهُ اَوْ اَحَدُهُمَا وَاِنَّهٗ لَهُمَا لَعَاقٌّ فَلَا يَزَالُ يَدْعُوْ لَهُمَا

هر دو یا یکے ازان دو و حال آنکه آن بنده مر ایشان را رنجانیده و عقوق ورزیده است پس همیشه دعا میکند

فرق پیمانه ایست بغدادی
شانزده رطل ١٢ ...

وَيَسْتَغْفِرُ لَهُمَا حَتّٰى يَكْتُبَهُ اللّٰهُ بَارًّا رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ

آن بنده مر پدر و مادر را و آمرزش [illegible] تا بنویسد او را خدای از نیکی کننده با ایشان روایت کرد بیهقی

الْاِيْمَانِ وَعَنْ اَبِيْ اُسَيْدِنِ السَّاعِدِيِّ قَالَ بَيْنَا نَحْنُ

در شعب الایمان و از ابی اسید ساعدی رض روایت است گفت در اثنای آنکه ما بودیم

عِنْدَ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِذْ جَاءَهُ رَجُلٌ مِّنْ

نزدیک پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم ناگاه آمد آنحضرت را مردی

بَنِيْ سَلِمَةَ فَقَالَ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ هَلْ بَقِيَ مِنْ بِرِّ اَبَوَيَّ شَيْءٌ اَبَرُّهُمَا

از بنی سلمه پس گفت ای رسول خدا آیا باقی مانده است از نیکی پدر و مادر من چیزی که بکنم آنرا

بِهٖ بَعْدَ مَوْتِهِمَا قَالَ نَعَمِ الصَّلٰوةُ عَلَيْهِمَا وَالْاِسْتِغْفَارُ لَهُمَا

پس از مرگ ایشان فرمود آری باقی مانده است رحمت فرستادن بر ایشان و آمرزش خواستن

وَاِنْفَاذُ عَهْدِهِمَا مِنْ بَعْدِهِمَا وَصِلَةُ الرَّحِمِ الَّتِيْ لَا تُوْصَلُ

از حق مر ایشان را و روان کردن عهد و وصیت ایشان بعد از ایشان و صله رحم که کرده نمیشود مگر بسبب

اِلَّا بِهِمَا وَاِكْرَامُ صَدِيْقِهِمَا رَوَاهُ اَبُوْدَاوُدَ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ

خالص حق ایشان و بزرگ داشتن دوستان والدین را و احسان کردن با ایشان روایت کرد ابو داؤد و ابن ماجه و از

ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ مِنْ

و از ابن عمر رض مرویست فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم بدرستیکه از

اَبَرِّ الْبِرِّ صِلَةُ الرَّجُلِ اَهْلَ وُدِّ اَبِيْهِ بَعْدَ اَنْ يُّوَلِّيَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

نیک ترین نیکیها احسان کردن است مرد اهل محبت پدرش را بعد از پشت دادن او روایت کرد مسلم

بَابُ الْبِرِّ وَالصِّلَةِ — اِثْمُ قَاطِعِ الرَّحِمِ

این باب در بیان صله رحم و گناه قاطع الرحم است

عَنْ اَنَسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

از انس رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم

مَنْ اَحَبَّ اَنْ يُبْسَطَ لَهُ فِيْ رِزْقِهِ وَيُنْسَأَ لَهُ فِيْ اَثَرِهِ

کسیکه دوست دارد که فراخ کرده شود مراد را او رزق وی و تاخیر کرده شود در اجل وی

فَلْيَصِلْ رَحِمَهُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض

پس باید که صلۂ رحم خود کند متفق علیه واز ابی هریره رض مرویست

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الرَّحِمُ شِجْنَةٌ

گفت فرمود آنحضرت صلے الله علیه وسلم صلۂ رحم شاخے شعبه ایست از رحمت

مِنَ الرَّحْمٰنِ فَقَالَ اللّٰهُ مَنْ وَصَلَكِ وَصَلْتُهُ وَمَنْ قَطَعَكِ

حضرت رحمٰن پس گفته است خدا کسیکه پیوند کند ترا پیوند کنم او را و هرکه قطع کند ترا

قَطَعْتُهُ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ رض قَالَ

قطع کنم او را رواه البخاری واز جبیر بن مطعم رض مرویست گفت

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ قَاطِعٌ

فرمود آنحضرت صلے الله علیه وسلم در نیاید بهشت را همراه سابقان و مقربان قاطع رحم

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

متفق علیه واز ابن عمر رض مرویست گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيْسَ الْوَاصِلُ بِالْمُكَافِيْ وَلٰكِنَّ

صلے الله علیه وسلم نیست وصل کنندۂ رحم مکافات کننده با اقربا ولیکن

الْوَاصِلُ الَّذِيْ اِذَا قُطِعَتْ رَحِمُهُ وَصَلَهَا رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

وصل کنندۂ کامل آنست چون قطع کرده شود وصل کند رحم را رواه بخاری

وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض اَنَّ رَجُلًا قَالَ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى

و روایت ست از ابی هریره رض که مرد گفت یا رسول خدا صلے الله

اللّٰهُ عَلَيْكَ وَسَلَّمَ اِنَّ لِيْ قَرَابَةً اَصِلُهُمْ وَيَقْطَعُوْنِيْ

علیک وسلم هر آئینه مرا خویشان اند پیوند میکنم ایشان را و می بُرند ایشان

وَلْحُسِنُ اِلَيْهِمْ وَيُسِيْئُوْنَ اِلَيَّ وَاَحْلُمُ عَنْهُمْ وَيَجْهَلُوْنَ عَلَيَّ

قرابت را برای من و نیکی میکنم بسوی ایشان و بدی میکنند ایشان بسوی من و حلم میورزم از ایشان

فَقَالَ لَئِنْ كُنْتَ كَمَا قُلْتَ فَكَاَنَّمَا تُسِفُّهُمُ الْمَلَّ وَلَا يَزَالُ

وجهل میکنند بر من پس گفت آنحضرت بخدا سوگند اگر هستی تو چنانکه میگوئی گویا می اندازی در دهن ایشان خاکستر

مَعَكَ مِنَ اللّٰهِ ظَهِيْرٌ عَلَيْهِمْ مَا دُمْتَ عَلٰى ذٰلِكَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

گرم را و همیشه است با تو از خدا معین و ناصر بر ایشان ما دام ثابت و مستقیم باشی بر این صفت رواه مسلم

وَعَنْ ثَوْبَانَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و از ثوبان رض مولای آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم روایت است که فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

لَا يَرُدُّ الْقَدَرَ اِلَّا الدُّعَاءُ وَلَا يَزِيْدُ فِى الْعُمُرِ اِلَّا الْبِرُّ وَاِنَّ

باز نمیگرداند تقدیر الہی را مگر دعا و زیادت نمیکند در عمر آدمی مگر نیکی بوالدین و بدرستیکه

الرَّجُلَ لَيُحْرَمُ الرِّزْقَ بِالذَّنْبِ يُصِيْبُهُ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ

مرد هر آئینه محروم گردانیده میشود از رزقی که دیرا نهاده اند بسبب شومی گناهیکه در میابد مرد را

وَعَنْ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ عَوْفٍ رض قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ

رواه ابن ماجه و از عبد الرحمن بن عوف رض مرویست گفت شنیدم آنحضرت را

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ قَالَ اللّٰهُ تَبَارَكَ وَتَعَالٰى اَنَا اللّٰهُ

صلی اللہ علیہ وسلم که میگفت که گفت خدای تبارک و تعالی منم خدا

وَاَنَا الرَّحْمٰنُ خَلَقْتُ الرَّحِمَ وَشَقَقْتُ لَهَا مِنِ اسْمِيْ فَمَنْ

و منم رحمن پیدا کردم رحم را و شگافتم برای رحم را نامی از نام خود که رحمانست پس

وَصَلَهَا وَصَلْتُهُ وَمَنْ قَطَعَهَا بَتَتُّهُ رَوَاهُ اَبُوْ دَاوٗدَ وَعَنْ

کسیکه پیوند کند رحم را پیوند کنم من او را و هر که بگسلاند رحم را بگسلانم او را رواه ابوداود

عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ اَبِيْ اَوْفٰى رض قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و از عبد اللہ بن ابی اوفی رض مرویست گفت شنیدم من آنحضرت صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ لَا تَنْزِلُ الرَّحْمَةُ عَلٰى قَوْمٍ فِيْهِمْ قَاطِعُ رَحِمٍ

علیه و سلم را که فرمود نمی آید رحمت خاص الٰهی بر قومی که در میان ایشان نشسته برنده رحم در رعایت نا کننده

رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ الْاِيْمَانِ وَعَنْ اَبِيْ بَكْرَةَ رض قَالَ

حق آنرا رواه بیهقی فی شعب الایمان و روایت است از ابی بکره رض گفت

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا مِنْ ذَنْبٍ اَحْرٰى

فرمود آنحضرت صلی الله علیه و سلم نیست هیچ گناهی سزاوار تر آنرا که شتاب کند

اَنْ يُّعَجِّلَ اللّٰهُ لِصَاحِبِهِ الْعُقُوْبَةَ فِى الدُّنْيَا مَعَ مَا يَدَّخِرُ لَهٗ فِى

خدا تعالی مرکننده آن گناه را عذاب در دنیا با آنچه نگاه میدارد او را از عذاب در آخرت از

الْاٰخِرَةِ مِنَ الْبَغْيِ وَقَطِيْعَةِ الرَّحِمِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَاَبُوْدَاوٗدَ

بر آمدن از اطاعت امام عادل و بریدن پیوند رحم رواه ترمذی و ابوداود

وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و از ابی هریره رض مرویست که آنحضرت صلی الله علیه

وَسَلَّمَ تَعَلَّمُوْا مِنْ اَنْسَابِكُمْ مَا تَصِلُوْنَ بِهٖ اَرْحَامَكُمْ فَاِنَّ صِلَةَ

و سلم فرمود بیاموزید از نسبهای خود آن قدر که پیوند کنید بدان رحمهای خود را زیرا که پیوند کردن

الرَّحِمِ مَحَبَّةٌ فِى الْاَهْلِ مَثْرَاةٌ فِى الْمَالِ مَنْسَاَةٌ فِى الْاَثَرِ

رحم جای وجود محبت و محل دوستی ست در خویشان و سبب کثرت در مال و سبب تاخیر ست در اجل

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ سَعِدِ بْنِ الْعَاصِ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ

رواه ترمذی و از سعد بن العاص رض مرویست که فرمود

اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَقُّ كَبِيْرِ الْاِخْوَةِ عَلٰى صَغِيْرِهِمْ

آنحضرت صلی الله علیه و سلم ادب و حرمت بزرگ از میان برادران خرد

حَقُّ الْوَالِدِ عَلٰى وَلَدِهٖ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ الْاِيْمَانِ

همچو حق پدر است بر فرزند وی رواه بیهقی فی شعب ایمان

باب الشفقة والرحمة على الخلق والنصر لكل مسلم

باب در بیان شفقت و رحمت بر خلق و مدد برای هر مسلمان

وَلَا تَكْتُمُوا الشَّهَادَةَ وَمَنْ يَكْتُمْهَا فَإِنَّهُ آثِمٌ قَلْبُهُ وَاللهُ بِمَا تَعْمَلُونَ

و پنهان مکنید گواهی را و هر که بپوشد آن را پس بدرستیکه وی گنهکار است دل او و خدا بآنچه میکنید

عَلِيمٌ وَعَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرٍو رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى

داناست و از عبدالله بن عمرو رض مرویست که فرمود آنحضرت صلی الله

اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الرَّاحِمُونَ يَرْحَمُهُمُ الرَّحْمٰنُ اِرْحَمُوا مَنْ فِي

علیه وسلم رحم و شفقت کنندگان بر خلق رحمت میکند ایشان را رحمن

الْأَرْضِ يَرْحَمْكُمْ مَنْ فِي السَّمَاءِ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَالتِّرْمِذِيُّ

رحم کنید کسیرا که در زمین است از آدمیان رحم کند شما را کسیکه در آسمانست ای ملائکه روایت کرد این حدیث را

وَعَنْ جَرِيرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابوداؤد و ترمذی و روایت است از جریر بن عبدالله گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم

لَا يَرْحَمُ اللهُ مَنْ لَا يَرْحَمُ النَّاسَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

رحمت نمیکند خدا تعالی برحمت خاص کامل خود کسیرا که رحمت نمیکند آدمیان را متفق علیه

ابْنِ عَبَّاسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيْسَ مِنَّا

و از ابن عباس رض مرویست که فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم نیست از تابعان ما کسیکه

مَنْ لَمْ يَرْحَمْ صَغِيرَنَا وَيُوَقِّرْ كَبِيرَنَا وَيَأْمُرْ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَ

رحم نکند خردان ما را و حرمت نگاه ندارد کلان ما را و نیست از ما کسیکه امر نکند بشرع و منع نکند از غیر مشروع

عَنِ الْمُنْكَرِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا الْقَاسِمِ

روایت کرد این حدیث را ترمذی و از ابی هریره رض مرویست شنید آنحضرت را

الصَّادِقَ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ لَا تُنْزَعُ الرَّحْمَةُ إِلَّا مِنْ شَقِيٍّ

که بهشت گوئی و راست گفته شده باد و حی که میگفت کشیده نشود مهربانی مگر از دل بدبخت

رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَعَنِ النُّعْمَانِ بْنِ بَشِيْرٍ رض قَالَ

روایت کرد آنرا احمد و ترمذی و از نعمان بن بشیر رض روایت ست

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمُؤْمِنُوْنَ كَرَجُلٍ

کہ فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ و[illegible] مجموع مسلمانان ہمہ در حکم

وَاحِدٍ اِنِ اشْتَكٰى عَيْنُهُ اشْتَكٰى كُلُّهُ وَاِنِ اشْتَكٰى رَاْسُهُ

یک مرد و یک شخص اند اگر شکایت میکند آن مرد درد چشم خود را شکایت میکند ہمہ بدن خود را

اِشْتَ[illegible] كُلُّهُ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ اَبِيْ مُوْسٰى رض عَنِ

و اگر شکایت میکند آن مرد درد سر را شکایت میکند تمام بدن خود را رواہ مسلم و از ابی موسی رض از

النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ الْمُؤْمِنُ لِلْمُؤْمِنِ كَالْبُنْيَانِ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم روایت ست کہ فرمود آنحضرت مسلمانان مر مسلمانان دیگر را مانند بناست سخت میگرداند

يَشُدُّ بَعْضُهُ بَعْضًا ثُمَّ شَبَّكَ بَيْنَ اَصَابِعِهٖ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

و محکم میسازد بعضی اجزا اجزا اورا [illegible] را آورد آنحضرت انگشتان یکدست در انگشتان دست دیگر برائے تمثیل متفق علیہ

وَعَنْ اَنَسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و از انس رض مرویست [illegible] فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

اُنْصُرْ اَخَاكَ ظَالِمًا اَوْ مَظْلُوْمًا فَقَالَ رَجُلٌ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ

یاری دہ برادر مسلمانرا ظالم باشد یا مظلوم پس گفت مردی ای رسول خدا یاری میدہم او را

اَنْصُرُهُ مَظْلُوْمًا فَكَيْفَ اَنْصُرُهُ ظَالِمًا قَالَ تَمْنَعُهُ مِنَ

در حالت مظلومیت او پس چگونہ یاری دہم او را کہ ظالم ست فرمود یاری دادن ظالم اینکہ منع میکنی

الظُّلْمِ فَذَاكَ نَصْرُكَ اِيَّاهُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض

از ستم کردن پس آن باز داشتن وی نصرت دادن [illegible] ست او را متفق علیہ و از ابن عمر رض

اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ الْمُسْلِمُ اَخُو الْمُسْلِمِ

مرویست کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود کہ مسلمان برادر دینی مسلمانست

لَا یَظْلِمُهٗ وَلَا یُسْلِمُهٗ وَمَنْ کَانَ فِیْ حَاجَةِ اَخِیْهِ کَانَ

نباید که ستم کند مسلمانی مر مسلمانی را دیگر را و نگذارد وی را در دست دشمن و کسیکه باشد سعی کنندہ

اللّٰهُ فِیْ حَاجَتِهٖ وَمَنْ فَرَّجَ عَنْ مُسْلِمٍ کُرْبَةً فَرَّجَ اللّٰهُ عَنْهُ

در حاجت روائی برادر خود باشد خدا تعالیٰ در قضای حاجت وی و هر که بگشاید از مسلمانی اندوهے بگشاید

کُرْبَةً مِّنْ کُرُبَاتِ یَوْمِ الْقِیٰمَةِ وَمَنْ سَتَرَ مُسْلِمًا سَتَرَهُ اللّٰهُ

خدا تعالیٰ از وی اندوهی از اندوههای روز قیامت و کسیکه پرده پوشے کند مسلمانی را پرده پوشی

یَوْمَ الْقِیٰمَةِ مُتَّفَقٌ عَلَیْهِ **وَعَنْ** اَنَسٍ رض قَالَ قَالَ

میکند او را خدا روز قیامت متفق علیه و از انس رض مرویست گفت

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ وَالَّذِیْ نَفْسِیْ بِیَدِهٖ

آنحضرت صلے الله علیه وسلم سوگند بخدائی که بقای ذات من در دست قدرت

لَا یُؤْمِنُ عَبْدٌ حَتّٰی یُحِبَّ لِاَخِیْهِ مَا یُحِبُّ لِنَفْسِهٖ

او است ایمان تمام نیارد هیچ بنده تا آنکه دوست دارد برای برادر مسلمان چیزی را که دوست دارد برای خود یعنی ایمان

مُتَّفَقٌ عَلَیْهِ **وَعَنْ** جَرِیْرٍ رض قَالَ بَایَعْتُ رَسُوْلَ

کامل متفق علیه و از جریر رض مرویست که بیعت کردم آنحضرت را

اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ عَلٰی اِقَامِ الصَّلٰوةِ وَاِیْتَاءِ الزَّکٰوةِ

صلے الله علیه وسلم بر بر پا داشتن نماز و دادن زکوة

وَالنُّصْحِ لِکُلِّ مُسْلِمٍ مُتَّفَقٌ عَلَیْهِ **وَعَنْ** اَنَسٍ رض

و خیر خواهی نمودن مر هر مسلمان را متفق علیه و از انس رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ مَا اَکْرَمَ شَابٌّ

مرویست که آنحضرت صلے الله علیه وسلم فرمود گرامی نکرد هیچ جوانے پیری را

شَیْخًا مِنْ اَجْلِ سِنِّهٖ اِلَّا قَیَّضَ اللّٰهُ لَهٗ عِنْدَ سِنِّهٖ مَنْ یُّکْرِمُهٗ

از جهت کلان سالی وی مگر آنکه بگمارد خدا تعالیٰ برای وی نزد کلان سالی وے کسیرا که گرامی دارد او را

سله لا یسلمه بفتح اول و کسر لام یعنی مخذول نکند او را در نهایت کہ دیگری بنہ اسلم فلان فلانا وقتیکه در مهلکه اندازد کسی را و حمایت نکند او را و بعض گفته اند [illegible]

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ اَبِي مُوسٰى رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ
روایت کرد آنرا ترمذی وازابی موسی رض مرویست فرمود آنحضرت

اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ مِنْ اِجْلَالِ اللّٰهِ اِكْرَامَ ذِي
صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ از جملہ اجلال و تعظیم اللہ تعالیٰ ست گرامی داشتن

الشَّيْبَةِ الْمُسْلِمِ وَحَامِلِ الْقُرْاٰنِ غَيْرِ الْغَالِيْ فِيْهِ وَلَا الْجَافِيْ
پیر یرا کہ مسلمان ست و گرامی داشتن بردارندہ قرآن را آنکہ غالی نباشد در آن و نہ جافی بلکہ

عَنْهُ وَاِكْرَامَ السُّلْطَانِ الْمُقْسِطِ رَوَاهُ اَبُوْدَاؤُدَ وَالْبَيْهَقِيُّ
متوسط الحال باشد و اکرام و تعظیم کردن بادشاہ عادل ست رواہ ابوداؤد و بیہقی

فِيْ شُعَبِ الْاِيْمَانِ وَعَنْ اَبِي الدَّرْدَاءِ رض قَالَ سَمِعْتُ
فی شعب الایمان وازابی درداء رض مرویست گفت شنیدم

رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ مَا مِنْ مُسْلِمٍ
آنحضرت را صلے اللہ علیہ وسلم کہ میگفت نیست ہیچ مسلمانے کہ رد کند

يَرُدُّ عَنْ عِرْضِ اَخِيْهِ اِلَّا كَانَ عَلَى اللّٰهِ اَنْ يَّرُدَّ عَنْهُ نَارَ جَهَنَّمَ
از آبروے برادر خود مگر آنکہ ثابت گردد بر خدا کہ رد کند از وے آتش دوزخ را

يَوْمَ الْقِيٰمَةِ ثُمَّ تَلَا هٰذِهِ الْاٰيَةَ وَكَانَ حَقًّا عَلَيْنَا نَصْرُ
روز قیامت پستر خواند این آیت را برائے استشہاد و ہست ثابت و واجب بر ما یاری دادن

الْمُؤْمِنِيْنَ رَوَاهُ فِيْ شَرْحِ السُّنَّةِ وَعَنْ جَابِرٍ رض اَنَّ النَّبِيَّ
مومنان روایت کرد این حدیث را در شرح سنۃ وازجابر رض مرویست کہ آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَا مِنِ امْرِئٍ مُسْلِمٍ يَخْذُلُ امْرَأً
صلے اللہ علیہ وسلم فرمود نیست ہیچ مردے مسلمان کہ مخذول گرداند یعنے

مُسْلِمًا فِيْ مَوْضِعٍ يُنْتَهَكُ فِيْهِ حُرْمَتُهُ وَيُنْتَقَصُ فِيْهِ
یاری نہدہد مرد مسلمان را در جائے کہ گرفتہ شود در انجا حرمت او و کم کردہ شود در انجا چیزے

حاشیہ: ۴ ذی الشیبۃ یعنی پیر ... ولا الجافی عنہ یعنی دور نشوندہ و پرہیز کنندہ از قرآن ... (حاشیہ ناخوانا)

مِنْ عِرْضِهٖ اِلَّا خَذَلَهُ اللّٰهُ تَعَالٰی فِیْ مَوْطِنٍ یُحِبُّ فِیْهِ

انسانیکہ وی خوار گرداند و را اللہ تعالیٰ در جایگاہ کہ دوست میدارد آن مرد یاری دادن

نُصْرَتَهٗ وَمَا مِنِ امْرِءٍ مُسْلِمٍ یَنْصُرُ مُسْلِمًا فِیْ مَوْضِعٍ یُنْتَقَصُ

خدارا ونیست ہیچ مردے مسلمان یاری کند ہر مسلمانرا در جائے کہ کم کردہ میشود از آبروے وے

مِنْ عِرْضِهٖ وَیُنْتَهَكُ فِیْهِ مِنْ حُرْمَتِهٖ اِلَّا نَصَرَهُ اللّٰهُ فِیْ مَوْطِنٍ

و ہتک کردہ میشود در وے از حرمت وے آنکہ یاری میدہد او را خدا در جایگاہ کہ دوست

یُحِبُّ فِیْهِ نُصْرَتَهٗ رَوَاهُ اَبُوْدَاؤدَ وَعَنْ اَبِیْ هُرَیْرَةَ رض

میدارد آن بندہ را یاری دادن خدارا رواہ ابوداود واز ابی ہریرہ رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ اَحَدَكُمْ

مرویست کہ فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ یکے از شما

مِرْاٰةُ اَخِیْهِ فَاِنْ رَاٰی بِهٖ اَذًی فَلْیُمِطْ عَنْهُ رَوَاهُ التِّرْمِذِیُّ

آئینہ برادر خود است پس اگر بیند یکے از شما در برادر خود عیبے ومکروہے پس باید کہ دور کند اذی را از وے

وَضَعَّفَهٗ وَفِیْ رِوَایَةٍ لَهٗ وَلِاَبِیْ دَاؤدَ الْمُؤْمِنُ مِرْاٰةُ الْمُؤْمِنِ

رواہ ترمذی و این لفظ را ضعیف گفت و در روایتی مر او را و مر ابی داود است با این لفظ مسلمان آئینہ

اَلْمُؤْمِنُ اَخُ الْمُؤْمِنِ یَكُفُّ عَنْهُ ضَیْعَتَهٗ وَیَحُوْطُهٗ

مسلمان است ومسلمان برادر مسلمان ست باز میدارد از وے ضرر او را وحفظ میکند او را

مِنْ وَّرَائِهٖ وَعَنْ مُعَاذِ بْنِ اَنَسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

از پس او یعنی غائبانہ او واز معاذ بن انس رض مرویست کہ فرمود آنحضرت

صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ مَنْ حَمٰی مُؤْمِنًا مِّنْ مُّنَافِقٍ بَعَثَ

صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ حفظ کند ونگاہدارد مسلمانرا از شر منافق برانگیزد

اللّٰهُ مَلَكًا یَحْمِیْ لَحْمَهٗ یَوْمَ الْقِیٰمَةِ مِنْ نَارِ جَهَنَّمَ

خدا تعالیٰ فرشتہ را کہ نگاہدارد جسد او را روز قیامت از آتش دوزخ

رَمٰی مُسْلِمًا بِشَیْءٍ یُرِیْدُ بِهٖ شَیْنَهٗ حَبَسَهُ اللّٰهُ عَلٰی جِسْرِ جَهَنَّمَ

دشنام دہد مسلمانی را بچیزی کہ میخواہد بدان چیز عیب او را محبوس و موقوف دارد او را خدا تعالی بر پل دوزخ

حَتّٰی یَخْرُجَ مِمَّا قَالَ رَوَاهُ اَبُوْدَاؤُدَ وَعَنْ اَنَسٍ رض

تا آنکہ بیرون آید از آن چیزیکہ گفتہ است رواہ ابو داؤد واز انس رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ مَنْ قَضٰی لِاَحَدٍ

مرویست کہ فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم کسیکہ بر آرد مر یکی

مِنْ اُمَّتِیْ حَاجَةً یُرِیْدُ اَنْ یَسُرَّهٗ بِهَا فَقَدْ سَرَّنِیْ وَمَنْ سَرَّنِیْ

از امت مرا حاجتی وکارے در حالی کہ ارادہ کرد کہ شاد گرداند او را بقضای آن حاجت

فَقَدْ سَرَّ اللّٰهَ وَمَنْ سَرَّ اللّٰهَ اَدْخَلَهُ اللّٰهُ الْجَنَّةَ وعنه

پس تحقیق شاد گردانید مرا وکسیکہ گرداند مرا شاد پس تحقیق راضی گردانید خدا را و ہر کہ راضی گرداند خدا را

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ مَنْ اَغَاثَ

در آرد خدا تعالی او را در بہشت وہم از وی مرویست کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود کسیکہ فریاد رسی

مَلْهُوْفًا کَتَبَ اللّٰهُ لَهٗ ثَلٰثًا وَّسَبْعِیْنَ مَغْفِرَةً وَّاحِدَةٌ فِیْهَا

کند اندوہگین را بنویسد خدا تعالی برای وی ہفتاد و سہ آمرزش یکے در آن اینست کہ در وے

صَلَاحُ اَمْرِهٖ کُلِّهٖ وَثِنْتَانِ وَسَبْعُوْنَ لَهٗ دَرَجَاتٌ یَوْمَ الْقِیٰمَةِ

صلاح کار اوست ہمہ کار دنیا و آخرت و ہفتاد و دو او راست زیادہ درجات روز قیامت

وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ

واز عبد اللہ رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ الْخَلْقُ عِیَالُ اللّٰهِ فَاَحَبُّ الْخَلْقِ اِلَی اللّٰهِ مَنْ اَحْسَنَ

وسلم مخلوقات حکم عیال خدا دارند پس محبوب ترین خلق بسوے اللہ نیکوئی کند

اِلٰی عِیَالِهٖ رَوَی الْبَیْهَقِیُّ الْاَحَادِیْثَ الثَّلٰثَةَ فِیْ شُعَبِ الْاِیْمَانِ

بسوے عیال خدا روایت کرد بیہقی این ہر سہ حدیث را در شعب ایمان

وعن عائشة رض ان النبي صلى الله عليه وسلم

واز عائشہ رض مرویست کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

قال انزلوا الناس منازلهم رواه ابوداود وعن

فرمود فرود آرید مردم را در مراتب ایشان روایت کرد این حدیث را ابوداود

ابي هريرة رض قال ان رسول الله صلى الله عليه وسلم

واز ابی ہریرہ رض است کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

وقف على ناس جلوس فقال الا اخبركم بخيركم

استادہ بر مردم نشستہ بودند پس فرمود آیا خبر نکنم شما را بہترین را از بدترین تا گفت

من شركم فسكتوا فقال ذلك ثلث مرات فقال

ابن عباس پس ساکت کردند پس فرمود این کلام را سہ بار پس گفت

رجل بلى يا رسول الله اخبرنا بخيرنا من شرنا فقال خيركم

مردے آرے یا رسول خدا خبردہ ما را و بیان کن بہترین ما را از بدترین ما

من يرجى خيره ويؤمن شره وشركم من لا يرجى خيره

پس فرمود نیکترین شما کسی ہست کہ امید داشتہ باشند مردم نیکی او را و ایمن بودہ باشند از بدی او و بدترین

ولا يؤمن شره رواه الترمذي والبيهقي في شعب الايمان

شما کسی ہست کہ امید نداشتہ باشند مردم نیکی او را و ایمن نبودہ باشند از بدی وے روایت کرد این حدیث را ترمذی و بیہقی در شعب ایمان

باب حق الجيران

باب در بیان حق ہمسایہ

عن انس رض قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم

از انس رض مرویست کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود

والله لا يدخل الجنة من لا يأمن جاره بوائقه رواه مسلم

سوگند بخدا داخل نمیشود بہشت را کسیکہ ایمن نباشد ہمسایۂ او از بدیہای او روایت کرد مسلم

عَنْ اَبِیْ هُرَیْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ

واز ابی ہریرہ رض مرویست کہ فرمود آنحضرت صلی اللہ

عَلَیْهِ وَسَلَّمَ وَاللّٰهِ لَا یُؤْمِنُ وَاللّٰهِ لَا یُؤْمِنُ وَاللّٰهِ لَا یُؤْمِنُ

علیہ وسلم بخدا سوگند ایمان نیارد کامل نشود ایمان شخصی فرمود این را سہ بار

قِیْلَ مَنْ یَا رَسُوْلَ اللّٰهِ قَالَ الَّذِیْ لَا یَاْمَنُ جَارُهٗ بَوَائِقَهٗ

پرسیدہ شد کہ ایمان نیارد کرا میگوئی یا رسول اللہ فرمود آنکسے کہ ایمن نباشد ہمسایہ او بدیہای او را

مُتَّفَقٌ عَلَیْهِ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ

متفق علیہ واز عبد اللہ بن عمر رض مرویست فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ خَیْرُ الْاَصْحَابِ عِنْدَ اللّٰهِ

آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم بہترین اصحاب نزد خدا بہتر ایشانست

خَیْرُهُمْ لِصَاحِبِهٖ وَخَیْرُ الْجِیْرَانِ عِنْدَ اللّٰهِ خَیْرُهُمْ لِجَارِهٖ

مر صاحب خود را و بہترین ہمسایہ ہا نزد خدا بہترین ایشانست مر ہمسایہ خود را

رَوَاهُ التِّرْمِذِیُّ وَالدَّارِمِیُّ وَعَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ رض

روایت کرد این حدیث را ترمذی و دارمی واز عقبہ بن عامر رض مرویست

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ اَوَّلُ خَصْمَیْنِ

گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم نخستین دو خصم

یَوْمَ الْقِیٰمَةِ جَارَانِ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَعَنْ اِبْنِ مَسْعُوْدٍ رض

کہ بیکدیگر خصومت کنند دو ہمسایہ اند روایت کرد این حدیث را احمد واز ابن مسعود رض

قَالَ قَالَ رَجُلٌ لِلنَّبِیِّ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ یَا رَسُوْلَ اللّٰهِ

مرویست گفت گفت مردے مر آنحضرت را صلی اللہ علیہ و[illegible] چگونہ دانم

کَیْفَ اَنْ اَعْلَمَ اِذَا اَحْسَنْتُ اَوْ اِذَا اَسَاْتُ فَقَالَ النَّبِیُّ صَلَّی اللّٰهُ

بہ نیکوکاری خود و بدکاری خود پس فرمود آنحضرت صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا سَمِعْتَ جِيرَانَكَ يَقُولُونَ قَدْ أَحْسَنْتَ

چون شنیدی همسایهای خود را که میگویند بتحقیق نیک کردی پس تحقیق

فَقَدْ أَحْسَنْتَ وَإِذَا سَمِعْتَهُمْ يَقُولُونَ قَدْ أَسَأْتَ فَقَدْ أَسَأْتَ

نیک کردی و چون شنیدی تو آنانرا که میگویند بتحقیق بد کردی پس بتحقیق بد کردی یعنی نیکی ابدی تو بگواهی

رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ أَبِي قُرَادٍ

دادن همسایه معلوم گردد روایت کرد او ابن ماجه و روایت است از عبد الرحمن بن ابی قراد حجازی رض

أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَوَضَّأَ يَوْمًا فَجَعَلَ أَصْحَابُهُ

که آنحضرت صلی الله علیه وسلم وضو کرد روزی پس شروع کردند اصحاب آنحضرت

يَتَمَسَّحُونَ بِوَضُوئِهِ فَقَالَ لَهُمُ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

مسح کردند به آب وضوی آنحضرت پس فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم

مَا يَحْمِلُكُمْ عَلَى هٰذَا قَالُوا حُبُّ اللّٰهِ وَرَسُولِهِ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى

چه چیز برداشت شمارا برین کار گفتند برداشت مارا برین کار محبت خدا و رسول خدا پس فرمود

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ سَرَّهُ أَنْ يُحِبَّ اللّٰهَ وَرَسُولَهُ أَوْ يُحِبَّهُ

آنحضرت صلی الله علیه وسلم کسیکه شاد میگرداند او را که دوست دارد خدا و رسول خدا را یا دوست دارد او را خدا

اللّٰهُ وَرَسُولُهُ فَلْيَصْدُقْ حَدِيثَهُ إِذَا حَدَّثَ وَلْيُؤَدِّ أَمَانَتَهُ

و رسول او پس باید که راست گوید سخن خود را چون گوید سخن را و باید که ادا کند امانت مردم چون نهاده شود

إِذَا ائْتُمِنَ وَلْيُحْسِنْ جِوَارَ مَنْ جَاوَرَهُ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض

امانت نزد وی و باید نیکوئی کند همسایگی کسیکه همسایه شده است او را و از ابن عباس رض

قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ

گفت شنیدم آنحضرت را صلی الله علیه وسلم میفرمود نیست

لَيْسَ الْمُؤْمِنُ بِالَّذِي يَشْبَعُ وَجَارُهُ جَائِعٌ إِلَى جَنْبِهِ

مسلمان کامل کسیکه سیر میخورد و همسایه او گرسنه است در پهلوی وی

رَوَاهُمَا الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيْمَانِ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض

روایت کرد این هر دو حدیث را بیهقی در شعب ایمان و از ابی هریره رض

قَالَ قَالَ رَجُلٌ يَا رَسُوْلَ اللهِ إِنَّ فُلَانَةَ تُذْكَرُ مِنْ كَثْرَةِ

مرویست گفت مردی ای رسول خدا بدرستیکه فلان زن ذکر کرده میشود از بسیاری نماز وی

صَلٰوتِهَا وَصِيَامِهَا وَصَدَقَتِهَا غَيْرَ أَنَّهَا تُؤْذِي جِيْرَانَهَا

در روزه وی و تصدق وی مگر اینکه آن زن میرنجاند همسایهای خود را

بِلِسَانِهَا قَالَ هِيَ فِي النَّارِ قَالَ يَا رَسُوْلَ اللهِ إِنَّ فُلَانَةَ تُذْكَرُ

بزبان خود فرمود آنحضرت که وی در آتش خواهد بود گفت آن مرد یا رسول الله بدرستی که فلان زن دیگر

قِلَّةُ صِيَامِهَا وَصَدَقَتِهَا وَصَلَاتِهَا وَإِنَّهَا تَصَدَّقُ

ذکر کرده میشود از کمی روزه و تصدق وی و نماز وی و بدرستی که این زن تصدق میکند پارهای از پنیر که چیزی

بِالْأَثْوَارِ مِنَ الْأَقِطِ وَلَا تُؤْذِي بِلِسَانِهَا جِيْرَانَهَا قَالَ هِيَ

حقیر ست و لیکن ایذا نمیکند بزبان خود همسایگان خود را گفت آنحضرت این زن

فِي الْجَنَّةِ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيْمَانِ وَعَنْ

در بهشت خواهد بود روایت کرد این حدیث را احمد و بیهقی در شعب ایمان

ابْنِ مَسْعُوْدٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و از ابن مسعود رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم

إِنَّ اللهَ قَسَمَ بَيْنَكُمْ أَخْلَاقَكُمْ كَمَا قَسَمَ بَيْنَكُمْ أَرْزَاقَكُمْ

بدرستیکه خدا تعالی قسمت کرد میان شما خلقها و سیرتهای شما را چنانکه قسمت کرد میان شما روزیهای شما

إِنَّ اللهَ تَعَالٰى يُعْطِي الدُّنْيَا مَنْ يُّحِبُّ وَمَنْ لَّا يُحِبُّ

بدرستیکه خدا تعالی میدهد دنیا را کسیکه دوست دارد خدا او را یعنی مومن را و کسیکه دوست ندارد

وَلَا يُعْطِي الدِّيْنَ إِلَّا مَنْ أَحَبَّ فَمَنْ أَعْطَاهُ اللهُ الدِّيْنَ

ندارد یعنی کافر را و نمیدهد دین را مگر کسیرا که دوست میدارد او را یعنی مومن را پس کسیکه بدهد او را خدا دین

در عبارت تحریر ست ... ۱۲ مرقاة

فَقَدْ اَحَبَّهُ وَالَّذِيْ نَفْسِيْ بِيَدِهٖ لَا يُسْلِمُ عَبْدٌ حَتّٰى يُسْلِمَ

پس تحقیق دوست داشته است اورا و سوگند بخدا مسلمان نشود بنده تا آنکه مطیع گردد

قَلْبُهٗ وَلِسَانُهٗ وَلَا يُؤْمِنُ حَتّٰى يَأْمَنَ جَارُهٗ بَوَائِقَهٗ

دل بنده و زبان او و ایمان کامل نیاورده باشد تا آنکه ایمن گردد همسایهٔ او بدیہای او را

رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ الْاِيْمَانِ وَعَنْ

روایت کرد اینحدیث را احمد و بیہقی در شعب ایمان

عَائِشَةَ وَابْنِ عُمَرَ رض عَنِ النَّبِيِّ قَالَ مَا زَالَ جِبْرَئِيْلُ يُوْصِيْنِيْ

روایت میکنند عایشه رض و ابن عمر رض از آنحضرت که فرمود آنحضرت ہمیشه جبرئیل اندرز میکرد مرا

بِالْجَارِ حَتّٰى ظَنَنْتُ اَنَّهٗ سَيُوَرِّثُهٗ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

بنگاهداشتن حق همسایها تا آنکه گمان کردم که حکم کند بوارث شدن یکی از همسایه بدیگرے متفق علیه

بَابُ يَتِيْمٍ وَتَرْبِيَةِ الْاَوْلَادِ

باب دربیان یتیم و تربیت اولاد

وَلَا تَقْرَبُوْا مَالَ الْيَتِيْمِ اِلَّا بِالَّتِيْ هِيَ اَحْسَنُ حَتّٰى يَبْلُغَ

و نه نزدیک گردید مال یتیم را مگر بآنکه آن نیکوست تا برسد قوت خود را

اَشُدَّهٗ اِنَّ الَّذِيْنَ يَاْكُلُوْنَ اَمْوَالَ الْيَتَامٰى ظُلْمًا اِنَّمَا

بدرستیکه آنانکه میخورند مالهای یتیمان را بستم جز این نیست

يَاْكُلُوْنَ فِيْ بُطُوْنِهِمْ نَارًا وَسَيَصْلَوْنَ سَعِيْرًا فَاَمَّا الْيَتِيْمَ

که میخورند در شکمهای خویش آتش و زود در آیند در آتش دوزخ پس لیکن یتیم پدر را

فَلَا تَقْهَرْ وَاَمَّا السَّائِلَ فَلَا تَنْهَرْ وَاَمَّا بِنِعْمَةِ رَبِّكَ

قهر مکن و لیکن سوال کننده را پس بانگ مزن و لیکن نعمت پروردگار خویش

فَحَدِّثْ وَعَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

سخن گو از سهل بن سعد رض مرویست که آنحضرت

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَا وَكَافِلُ الْيَتِيمِ لَهُ وَلِغَيْرِهِ فِي

صلے اللہ علیہ وسلم فرمود کہ من و متکفل امر یتیم خواہ آن یتیم از اقربای او باشد یا از [illegible] او در بہشت

الْجَنَّةِ هٰكَذَا وَأَشَارَ بِالسَّبَّابَةِ وَالْوُسْطٰى وَفَرَّجَ بَيْنَهُمَا شَيْئًا

اینچنین باشد و اشارہ کرد بمقارنت انگشت سبابہ و انگشت میانہ و کشادگے کرد میان این ہردو

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ

اندکی رواہ بخاری و از ابی ہریرہ رض مرویست فرمود آنحضرت

اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَيْرُ بَيْتٍ فِي الْمُسْلِمِينَ بَيْتٌ

صلے اللہ علیہ وسلم بہترین خانہا در مسلمانان خانہ

فِيهِ يَتِيمٌ يُحْسَنُ إِلَيْهِ وَشَرُّ بَيْتٍ فِي الْمُسْلِمِينَ بَيْتٌ

ایست کہ در وی یتیمی ست کہ نیکی کردہ میشود بسوی وے و بدترین خانہا در مسلمانان خانہ ایست

فِيهِ يَتِيمٌ يُسَاءُ إِلَيْهِ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ

کہ در وی یتیمی ست کہ بدی کردہ میشود بسوی وی رواہ ابن ماجہ

أَبِي أُمَامَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و از ابی امامہ رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

مَنْ مَسَحَ رَأْسَ يَتِيمٍ لَمْ يَمْسَحْهُ إِلَّا لِلّٰهِ كَانَ لَهُ بِكُلِّ شَعْرَةٍ

کسیکہ بگذارد دست را بر سر یتیم در حالیکہ نمیگذارد دست را مگر برای رضای خدا باشد مر آنکس را

يَمُرُّ عَلَيْهَا يَدُهُ حَسَنَاتٌ وَمَنْ أَحْسَنَ إِلٰى يَتِيمَةٍ

بمقابلہ ہر موی کہ میگذرد بران دست وی نیکیہا و کسیکہ نیکی کند بسوی دختری یتیم یا پسرے یتیم کہ نزد

أَوْ يَتِيمٍ عِنْدَهُ كُنْتُ أَنَا وَهُوَ فِي الْجَنَّةِ كَهَاتَيْنِ وَقَرَنَ

او ست باشم من واو مقارن در بہشت ہمچو این دو انگشت و پیوست

بَيْنَ إِصْبَعَيْهِ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

آنحضرت برای [illegible] مقارنت دو انگشت مبارک خود رواہ احمد و ترمذی

ابْنِ عَبَّاسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

واز ابن عباس رض مرویست که فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

مَنْ اٰوٰى يَتِيْمًا اِلٰى طَعَامِهٖ وَشَرَابِهٖ اَوْجَبَ اللّٰهُ لَهُ

کسیکه جای دہد یتیمی را بسوی خوراک خود و آب خود واجب گرداند خدا تعالیٰ مر او را

الْجَنَّةَ اَلْبَتَّةَ اِلَّا اَنْ يَّعْمَلَ ذَنْبًا لَّا يُغْفَرُ وَمَنْ عَالَ ثَلٰثَ

بهشت قطعا و بخشند همه گناها مگر گناهی را که آمرزیده نشود و آن کفرست و کسیکه عیال دارد

بَنَاتٍ اَوْ مِثْلَهُنَّ مِنَ الْاَخَوَاتِ فَاَدَّبَهُنَّ وَرَحِمَهُنَّ

وغمخواری کند سه دختر را یا مانند شان از خواهران پس ادب آموزد ایشان را و مهربانی کند ایشان را تا آنکه بی نیاز

حَتّٰى يُغْنِيَهُنَّ اللّٰهُ اَوْجَبَ اللّٰهُ لَهُ الْجَنَّةَ فَقَالَ رَجُلٌ يَا رَسُوْلَ

گرداند الله تعالیٰ ایشان را واجب گرداند خدا مر آنکس را بهشت پس گفت مردے یا رسول الله یا دو خواهر یا دو دختر

اللّٰهِ اَوِ اثْنَتَيْنِ قَالَ اَوِ اثْنَتَيْنِ حَتّٰى لَوْ قَالُوْا اَوْ وَاحِدَةً

فرمود یا دو هم چنین تا آنکه اگر الناس میکردند این ثواب را بر تربیت یک دختر البته قبول فرمود کسیکه ببرد خدا

لَقَالَ وَاحِدَةً وَمَنْ اَذْهَبَ اللّٰهُ كَرِيْمَتَيْهِ وَجَبَتْ لَهُ

هر دو کریمه او را واجب گردد مر او را

الْجَنَّةُ قِيْلَ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ وَمَا كَرِيْمَتَاهُ قَالَ عَيْنَاهُ رَوَاهُ

بهشت گفته شد یا رسول خدا چیست دو کریمه وے فرمود دو چشم او روایت کرد

فِيْ شَرْحِ السُّنَّةِ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض اَنَّ رَجُلًا شَكَا

این حدیث را در شرح سنه واز ابی هریره رض مرویست که مردے شکایت

اِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَسْوَةَ قَلْبِهٖ قَالَ امْسَحْ رَاْسَ

کرد بسوی آنحضرت صلے الله علیه وسلم سختی دل را فرمود آنحضرت بگذار دست را بر سر

الْيَتِيْمِ وَاَطْعِمِ الْمِسْكِيْنَ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ

یتیم از روے شفقت و بخوران طعام مسکین را روایه احمد واز ابی هریره رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ اَلسَّاعِیْ عَلَی

مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم سعی کنندہ در تحصیل

الْاَرْمَلَةِ وَالْمِسْکِیْنِ کَالسَّاعِیْ فِیْ سَبِیْلِ اللّٰهِ وَاَحْسِبُهٗ

مؤنت زن بی خاوند و سعی نیز در مؤنت مسکین مانند سعی کنندہ و انفاق کنندہ در راہ خدا است

قَالَ کَالْقَائِمِ لَا یَفْتُرُ وَکَالصَّائِمِ لَا یُفْطِرُ مُتَّفَقٌ عَلَیْهِ

گفت راوی گمان میبرم آنحضرت را کہ گفت مانند عابد شب زندہ دار است کہ سستی نمیکند و مانند روزہ دار است کہ افطار نمیکند

وَعَنْ اَنَسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ

و از انس رض مرویست کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

مَنْ عَالَ جَارِیَتَیْنِ حَتّٰی تَبْلُغَا جَاءَ یَوْمَ الْقِیٰمَةِ اَنَا وَهُوَ

فرمود کسیکہ غمخواری کند دو دختر را و نفقہ رساند ایشان را تا آنکہ برسند بحد بلوغ می آید روز قیامت

هٰکَذَا وَضَمَّ اَصَابِعَهٗ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ عَائِشَةَ رض

آن کس در حالیکہ من و وی باہم باشیم ہمچنین و فراہم آورد انگشتان خود را بجہت بیان روایت کرد مسلم و از عائشہ رض

قَالَتْ جَاءَتْنِیْ اِمْرَاَةٌ وَمَعَهَا اِبْنَتَانِ لَهَا تَسْاَلُنِیْ فَلَمْ

مرویست آمد نزد من زنی کہ با آن زن دو دختر بود مرا و را سوال میکرد از من آن زن پس نیافت آن زن

تَجِدْ عِنْدِیْ غَیْرَ تَمْرَةٍ وَّاحِدَةٍ فَاَعْطَیْتُهَا اِیَّاهَا فَقَسَمَتْهَا

نزد من جز یک خرما پس دادم آنرا ایک خرما پس قسمت کرد آن خرما

بَیْنَ ابْنَتَیْهَا وَلَمْ تَاْکُلْ مِنْهَا ثُمَّ قَامَتْ فَخَرَجَتْ فَدَخَلَ

میان دو دختر و خود نخورد از آن پس برخاست آن زن و رفت پس در آمد

النَّبِیُّ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ فَحَدَّثْتُهٗ فَقَالَ مَنِ ابْتُلِیَ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم پس گفتم این فعل آن زن را پس فرمود کسیکہ

مِنْ هٰذِهِ الْبَنَاتِ بِشَیْءٍ فَاَحْسَنَ اِلَیْهِنَّ کُنَّ لَهٗ سِتْرًا

آزمایش کردہ شود از جنس این دختران بچیزے پس احسان نیکی کند بسوے ایشان باشند این دختران مر او را

قوله در رفتن ... از دست دیا یاران ... شدن ... مراد در حدیث زن ... مرد است ... ذکرہ ... ۱۱۲ ... اللمعات

مِنَ النَّارِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَ[illegible] سُرَاقَةَ بْنِ مَالِكٍ رض

پرده ورا از آتش متفق علیه و از سراقہ بن مالک رضی درویست

اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اَلَا اَدُلُّكُمْ عَلٰى اَفْضَلِ

کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود آیا دلالت نکنم شمارا بر فاضلترین

الصَّدَقَةِ ابْنَتُكَ مَرْدُوْدَةً اِلَيْكَ لَيْسَ لَهَا كَاسِبٌ

صدقات صدقہ کردن است بر دختر تو که باز گردانیده شده است بسوے تو و حال آنکہ نیست

غَيْرُكَ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ رض

مر این دختر را [illegible] کننده و نفقه دهنده جز تو رواه ابن ماجه و از جابر بن [illegible] رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَاَنْ يُّؤَدِّبَ

مرویست کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود هر آئینه ادب کردن

الرَّجُلُ وَلَدَهٗ خَيْرٌ لَّهٗ مِنْ اَنْ يَّتَصَدَّقَ بِصَاعٍ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

مرد فرزند خود را بهتر است او را از تصدق کردن پیمانه از غله رواه ترمذی

بَابُ الْحُبِّ [illegible] اللّٰهِ

باب در بیان دوستی برائے خدا

وَلَا تَرْكَنُوْا اِلَى الَّذِيْنَ ظَلَمُوْا فَتَمَسَّكُمُ النَّارُ وَمَا لَكُمْ

و میل نکنید بسوے آنانکه ستم کردند پس بخواهد مس کند شمارا آتش و نیست مر شمارا جز خدائے

مِّنْ دُوْنِ اللّٰهِ مِنْ اَوْلِيَاءَ ثُمَّ لَا تُنْصَرُوْنَ يَاۤ اَيُّهَا الَّذِيْنَ

هیچ دوستی پس یاری کرده نشوند اسے آنانکه گرویده اید مگیرید

اٰمَنُوْا لَا تَتَّخِذُوْا عَدُوِّيْ وَعَدُوَّكُمْ اَوْلِيَاءَ تُلْقُوْنَ اِلَيْهِمْ

دشمن مرا و دشمن خویش را دوستان القا میکنید بسوی ایشان اخبار حبیب مرا

بِالْمَوَدَّةِ وَقَدْ كَفَرُوْا بِمَا جَاءَكُمْ مِّنَ الْحَقِّ يَاۤ اَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا

دوستی در حال آنکہ کافر شدند [illegible] بآنچہ آمد شما را [illegible] راست ای آنانکه گرویده اید

لا تتولوا قوما غضب الله علیهم قد یئسوا من الآخرة

دوستی نمیکنند گروهی را که خشم گرفت خدا بر ایشان بدرستی نومید شدند از آن جهان چنانکه نومید شدند

کما یئس الکفار من اصحاب القبور لا تجد قوما

ناگرویدگان از اہل گورہا نیابی گروہی را کہ ایمان آرند بخدا و روز پسین

یؤمنون بالله والیوم الآخر یوادون من حاد الله و

دوست دارند آنرا که خلاف کند خدا را و رسول او را اگرچه باشند

رسوله ولو کانوا آباءهم او ابناءهم او اخوانهم

پدران شان یا پسران شان یا برادران شان

او عشیرتهم اولئک کتب فی قلوبهم الایمان

یا خویشان شان آنگروه نوشته است در دلهای شان گرویدن را

وایدهم بروح منه ویدخلهم جنت تجری

و قوت داده ایشانرا برحمت از خود و درآرد ایشانرا ببوستانها که میرود

من تحتها الانهار خالدین فیها رضی الله عنهم

از زیر آن جویها جاوید باشند در آن خوشنود شد خدای از ایشان و خوشنود

ورضوا عنه اولئک حزب الله الا ان حزب الله هم

شوند از وی آن گروه لشکر خدا اند بدرستیکه لشکر خدا ایشانند

المفلحون یا ایها الذین امنوا لا تتخذوا الیهود والنصاری

رستگاران ای آنانکه گرویده اید فرا مگیرید جهودان و ترسایان را

اولیاء بعضهم اولیاء بعض ومن یتولهم منکم فانه

دوستان برخی از ایشان دوستان برخی اند و هر که دوستی کند بدیشان از شما بدرستیکه

منهم ان الله لا یهدی القوم الظلمین انما ولیکم الله

او از ایشان است بدرستی خدای نه راه نماید گروه ستمکاران را جز این نیست دوست شما

وَرَسُوْلُهٗ وَالَّذِيْنَ اٰمَنُوا الَّذِيْنَ يُقِيْمُوْنَ الصَّلٰوةَ وَيُؤْتُوْنَ

وفرستادۂ او و آنانکہ گرویدند آنانکہ بپاے میدارند نماز و بدہند

الزَّكٰوةَ وَهُمْ رٰكِعُوْنَ وَمَنْ يَّتَوَلَّ اللّٰهَ وَرَسُوْلَهٗ وَالَّذِيْنَ

زکوۃ را و ایشان رکوع آرندگانند و ہرکہ دوست دارد خدا را و فرستادۂ او را و آنانکہ

اٰمَنُوْا فَاِنَّ حِزْبَ اللّٰهِ هُمُ الْغٰلِبُوْنَ يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا

گرویدند پس بدرستی گروہ خداے ایشانند غالبان ای آنانکہ گرویدہ اید فرا نگیرید

لَا تَتَّخِذُوا الَّذِيْنَ اتَّخَذُوْا دِيْنَكُمْ هُزُوًا وَّلَعِبًا مِّنَ

آنانرا کہ فرا گرفتہ اند کیش شمارا افسوس و بازی از آنانکہ دادہ شدند

الَّذِيْنَ اُوْتُوا الْكِتٰبَ مِنْ قَبْلِكُمْ وَالْكُفَّارَ اَوْلِيَآءَ وَاتَّقُوا

کتاب از پیش از شما و ہم ناگرویدگان را دوستان و بترسید

اللّٰهَ اِنْ كُنْتُمْ مُّؤْمِنِيْنَ لَا يَتَّخِذِ الْمُؤْمِنُوْنَ الْكٰفِرِيْنَ اَوْلِيَآءَ

از خدای اگر ہستید گرویدگان نگیرند گرویدگان ناگرویدگان را دوستان

مِنْ دُوْنِ الْمُؤْمِنِيْنَ وَمَنْ يَّفْعَلْ ذٰلِكَ فَلَيْسَ مِنَ اللّٰهِ

بجز گرویدگان و ہرکہ بکند این پس نیست از خدا

فِيْ شَيْءٍ اِلَّآ اَنْ تَتَّقُوْا مِنْهُمْ تُقٰىةً وَيُحَذِّرُكُمُ اللّٰهُ نَفْسَهٗ

در چیزے مگر آنکہ بترسید از ایشان ترسیدنے و میترساند شمارا خداے از نفس خود

وَاِلَى اللّٰهِ الْمَصِيْرُ عَنْ عَائِشَةَ رض قَالَتْ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

و بسوی خدا ست بازگشت از عائشہ صدیقہ رض مرویست کہ گفت آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْاَرْوَاحُ جُنُوْدٌ مُّجَنَّدَةٌ فَمَا تَعَارَفَ

صلے اللہ علیہ وسلم ارواح پیش از تعلق با بدان مثل لشکرہا بودند پس

مِنْهَا ائْتَلَفَ وَمَا تَنَاكَرَ مِنْهَا اخْتَلَفَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ

آنہا کہ شناسا بودند از آنہا بعلاقہ مناسبت الفت گرفتند و آنہا کہ بیگانہ گشتند از آنہا مختلف شدند روایت کرد این حدیث را بخاری و روایت کرد مسلم

لہ جزء ۶ رکوع ۱۳

سلہ جزء ۳ سورۂ آل عمران ع ۱۱

عن ابی هریرة وعن ابی هریرة رض قال قال رسول الله

از ابی ہریرہ رض روایت است از ابی ہریرہ رض گفت فرمود

صلی الله علیه وسلم ان الله اذا احب عبدا دعا جبرئیل

صلی اللہ علیہ وسلم ہر آئینہ خدا تعالیٰ چون دوست میدارد بندہ را میخواند جبرئیل را

فقال انی احب فلانا فاحبه قال فیحبه جبرئیل ثم ینادی

پس میگوید حضرت رب العزت من دوست میدارم فلان بندہ را پس دوست بدار تو او را

فی السماء فیقول ان الله یحب فلانا فاحبوه فیحبه اهل

پس دوست میدارد او را جبرئیل پس ترندا میکند جبرئیل در آسمان پس میگوید بفرشتگان خدا دوست میدارد

السماء ثم یوضع له القبول فی الارض واذا ابغض عبدا

فلان بندہ را پس دوست دارید شما نیز پس دوست میدارند او را اہل آسمان پس نہادہ میشود مر آن بندہ را

دعا جبرئیل فیقول انی ابغض فلانا فابغضه قال

قبول در زمین و چون دشمن میدارد خدا بندہ را میخواند جبرئیل را پس میگوید بتحقیق من دشمن گرفتہ ام

فیبغضه جبرئیل ثم ینادی فی اهل السماء ان الله یبغض

فلان بندہ را پس دشمن دار تو او را گفت پس دشمن میدارد او را جبرئیل پس ترندا میکند جبرئیل

فلانا فابغضوه قال فیبغضونه ثم توضع له البغضاء فی

در اہل آسمان کہ خدا دشمن میدارد فلان بندہ را پس دشمن دارید شما او را فرمود پس دشمن میدارند اہل آسمان

الارض رواه مسلم وعنه قال قال رسول الله

او را پس ترنہادہ میشود مر آن بندہ را دشمنی در زمین روایت کرد او را مسلم و ہم از ابی ہریرہ رض گفت فرمود

صلی الله علیه وسلم ان الله یقول یوم القیمة این

رسول خدا صلی اللہ علیہ وسلم ہر آئینہ خدا تعالیٰ میگوید روز قیامت کجا اند دوست

المتحابون بجلالی الیوم اظلهم فی ظلی یوم لا ظل

دارندگان یکدیگر بسبب بزرگی من امروز جائے دہم ایشان را در سایہ خود روزی کہ نیست سایہ

الا ظلي رواه مسلم وعنه عن النبي صلى الله عليه وسلم

در سایهٔ من رواه مسلم وهم از ابی ہریرہ رضہ مرویست از آنحضرت

ان رجلا زار اخا له في قرية اخرى فارصد الله له على

صلی اللہ علیہ وسلم کہ مردی قصد زیارت کرد برادرے را کہ مر اورا بود در دیہ دیگر پس منتظر نشاند خدا تعالے

مدرجته ملكا قال اين تريد قال اريد اخا لي في هذه

بر راه او که بود در راهی که میگذشت او فرشته رسید او از ان مرد کجا میخواہی که بروی گفت آنمرد میخواہم برادر ملاقات کنم

القرية قال هل لك عليه من نعمة تربها قال لا غير

برادر خود را که مرا ہست درین دیہ گفت فرشته که آیا ہست مر ترا بر وے حقے از نعمت که مالک شوی و استیفا کنی

اني احببته في الله قال فاني رسول الله اليك بان الله

آنرا گفت آنمرد نیست مرا داعیہ بزیارت مگر محبت داشتن من اورا ابو عبد اللہ گفت آن فرشته بدرستیکه من

قد احبك كما احببته فيه رواه مسلم وعن

فرستادهٔ خدا بسوی تو ام تا خبر دہم که خدا تعالی دوست داشت ترا چنانکه دوست داشتی تو اورا برای خدا رواه مسلم

ابن مسعود رض قال جاء رجل الى النبي صلى الله عليه

و از ابن مسعود رضہ مرویست که آمد مردے بسوی آنحضرت صلی اللہ علیہ

وسلم فقال يا رسول الله كيف تقول في رجل احب

وسلم پس گفت یا رسول اللہ چه میگوئی در مردے که دوست داشته است گروہی را و در نیافته است

قوما ولم يلحق بهم فقال المرء مع من احب متفق عليه

ایشانرا پس فرمود آنحضرت مرد با کسے ست که دوست داشته است متفق علیہ

وعن انس رض ان رجلا قال يا رسول الله متى الساعة

و روایت ست از انس که مردی گفت یا رسول اللہ کے خواہد قیامت فرمود آنحضرت

قال ويلك وما اعددت لها قال ما اعددت لها

وای بر تو و چه آماده کردهٔ از عمل برای قیامت گفت آنمرد آماده نکرده ا

لِأَنِّي أُحِبُّ اللّٰهَ وَرَسُولَهُ قَالَ أَنْتَ مَعَ مَنْ أَحْبَبْتَ

مگر اینکہ من خدا و رسول خدا را دوست میدارم فرمود آنحضرت ... بودہ کہ دوست

قَالَ أَنَسٌ رض فَمَا رَأَيْتُ الْمُسْلِمِينَ فَرِحُوا بِشَيْءٍ بَعْدَ

داری گفت انس رض پس ندیدم مسلمانا نرا کہ خوشحال شدہ باشند بہیچ چیزے بعد از اسلام

الْإِسْلَامِ فَرَحَهُمْ بِهَا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَبِي مُوسَى رض

ہمچو خوشحال شدن ایشان را بدین کلمہ متفق علیہ و از ابی موسی رض

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَثَلُ الْجَلِيسِ

مرویست کہ فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم حال ہمنشین

الصَّالِحِ وَالسُّوْءِ كَحَامِلِ الْمِسْكِ وَنَافِخِ الْكِيرِ فَحَامِلُ

نیک و بد مثل حال بردارندہ مشک ست ودم ... پس بردارندہ مشک

الْمِسْكِ إِمَّا أَنْ يُحْذِيَكَ وَإِمَّا أَنْ تَبْتَاعَ مِنْهُ وَإِمَّا

یا آنکہ میدہد ترا از ان مشک بے عوض و یا آنکہ میخرے مشک را از ان و یا آنکہ میابی از ان

أَنْ تَجِدَ مِنْهُ رِيحًا طَيِّبَةً وَنَافِخُ الْكِيرِ إِمَّا أَنْ يُحْرِقَ

... دمے کنندہ ... یا آنکہ میسوزد جامہای ترا یا آنکہ میابی

ثِيَابَكَ وَإِمَّا أَنْ تَجِدَ مِنْهُ رِيحًا خَبِيثَةً مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

از ان بوئے بد را متفق علیہ

وَعَنْ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و از عمر رض مرویست کہ فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

إِنَّ مِنْ عِبَادِ اللّٰهِ لَأُنَاسًا مَا هُمْ بِأَنْبِيَاءَ وَلَا شُهَدَاءَ يَغْبِطُهُمُ

بدرستی کہ از بندگان خدا آدمیانند کہ نیستند ایشان پیغامبران و نہ شہیدان رشک میبرند

الْأَنْبِيَاءُ وَالشُّهَدَاءُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِمَكَانِهِمْ مِنَ اللّٰهِ قَالُوا يَا رَسُولَ

ایشان را پیغمبران و شہیدان روز قیامت بسبب مرتبہ ایشان از خدا تعالیٰ گفتند یا رسول اللہ

اللهِ تُخْبِرُنَا مَنْ هُمْ قَالَ هُمْ قَوْمٌ تَحَابُّوا بِرُوحِ اللهِ عَلَى غَيْرِ

خبر کن مارا که کیستند ایشان فرمود ایشان قومی اند که دوست داشتند یکدیگر را بر غیر قرابت ها که

أَرْحَامٍ بَيْنَهُمْ وَلَا أَمْوَالٍ يَتَعَاطُونَهَا فَوَاللهِ إِنَّ وُجُوهَهُمْ

میان ایشان باشد و نه مالها که داد و ستد کنند آنرا پس سوگند بخدا که رویهای ایشان هر آئینه

لَنُورٌ وَإِنَّهُمْ لَعَلَى نُورٍ لَا يَخَافُونَ إِذَا خَافَ النَّاسُ وَلَا

نور اند و بدرستی که ایشان بر نور باشند نمی ترسند وقتی که بترسند مردم و اندوهگین

يَحْزَنُونَ إِذَا حَزِنَ النَّاسُ وَقَرَأَ هٰذِهِ الْآيَةَ أَلَا إِنَّ أَوْلِيَاءَ

نمی شوند وقتی که اندوهگین شوند مردم و بخواند آنحضرت برای استشهاد این آیت را آگاه باش

اللهِ لَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَعَنْ

بدرستیکه دوستان خدا اند نه خوف ست بر ایشان و نه ایشان اندوهگین شوند روایت کرده ابوداود

ابْنِ عَبَّاسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و از ابن عباس رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے الله علیه وسلم

لِأَبِي ذَرٍّ يَا أَبَا ذَرٍّ أَيُّ عُرَى الْإِيمَانِ أَوْثَقُ قَالَ اللهُ وَرَسُولُهُ

مر ابوذر را رض ای ابوذر کدام یکے از عروہای ایمان محکم ترست گفت ابوذر خدا و رسول خدا

أَعْلَمُ قَالَ الْمُوَالَاةُ فِي اللهِ وَالْحُبُّ فِي اللهِ وَالْبُغْضُ فِي اللهِ

دانا ترست فرمود آنحضرت دوستی کردن باهم از جهت خدا و دوست داشتن کسے را از جهت خدا

رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ وَعَنِ الْمِقْدَامِ بْنِ

و دشمن داشتن از جهت خدا روایت کرد آنرا بیهقی در شعب ایمان و از مقدام بن

مَعْدِيكَرِبَ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِذَا

معدیکرب مرویست از آنحضرت صلے الله علیه وسلم که فرمود چون دوست دارد مرد [illegible] برادر

أَحَبَّ الرَّجُلُ أَخَاهُ فَلْيُخْبِرْهُ أَنَّهُ يُحِبُّهُ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَالتِّرْمِذِيُّ

دینی او را پس باید که خبر کند آنرا که او را دوست میدارد و از اینکه این باعث استمالت قلب ست روایت کرد ابوداود و ترمذی

وعن ابی سعید رضی اللہ عنہ انّہ سمع النبیّ صلی اللہ علیہ وسلم یقول

واز ابی سعید رضی اللہ عنہ مرویست کہ وی شنید آنحضرت را صلی اللہ علیہ وسلم کہ میگفت

لا تصاحب الّا مؤمنا ولا یاکل طعامک الّا تقیّ رواہ الترمذی

یاری مکن وصحبت مدار مگر مسلمانی را و باید کہ نخورد طعام ترا مگر مردی پرہیزگار یعنی طعام تو باید کہ از وجہ حلال باشد

وابوداود والدارمی وعن ابی ہریرۃ قال قال رسول اللہ

تا متقیان بخورند روایت کرد ترمذی و ابوداود و دارمی واز ابی ہریرہ رضی اللہ عنہ مرویست گفت فرمود آنحضرت

صلی اللہ علیہ وسلم المرء علی دین خلیلہ فلینظر احدکم

صلی اللہ علیہ وسلم کہ مرد بر دین دوست خود است پس باید کہ نظر و اندیشہ کند یکی از شما

من یخالل رواہ احمد والترمذی وابوداود والبیہقی فی

کہ کرا دوست میدارد روایت کرد احمد و ترمذی وابوداود وبیہقی در

شعب الایمان وعن ابی ذر رضی اللہ عنہ قال خرج علینا رسول اللہ

شعب ایمان واز ابو ذر رضی اللہ عنہ مرویست کہ بیرون آمد بر ما پیغمبر خدا

صلی اللہ علیہ وسلم قال اتدرون ایّ الاعمال احبّ الی اللہ

صلی اللہ علیہ وسلم فرمود آیا در می یابید کہ کدام عمل از اعمال محبوب تر است نزد خدای

تعالی قال قائل الصلوۃ والزکوۃ وقال قائل الجہاد قال النبی صلی

تعالی گفت گوینده نماز محبوب تر است و زکوة محبوب ترین اعمال است و گفت گوینده دیگر جهاد محبوب تر است فرمود آنحضرت

اللہ علیہ وسلم انّ احبّ الاعمال الی اللہ تعالی الحبّ فی اللہ والبغض

صلی اللہ علیہ وسلم بدرستیکه محبوب ترین اعمال بسوی خدای تعالی دوستی از جهت خداست و دشمنی از جهت

فی اللہ رواہ احمد وعن ابی امامۃ رضی اللہ عنہ قال قال رسول اللہ

خداست روایت کرد احمد واز ابی امامه رضی اللہ عنہ مرویست گفت فرمود آنحضرت

صلی اللہ علیہ وسلم ما احبّ عبد عبدا للہ

صلی اللہ علیہ وسلم دوست نداشت هیچ بنده بنده دیگر را از برای خدا

إِلَّا أَكْرَمَ رَبَّهُ عَزَّ وَجَلَّ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَعَنْ أَسْمَاءَ
مگر بزرگ داشت باین دوست داشتن خدائے بزرگ را روداه احمد وازاسمار

بِنْتِ يَزِيدَ رض أَنَّهَا سَمِعَتْ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
بنت یزید رض روایت ست کہ وی شنید آنحضرت را صلے اللہ علیہ وسلم

يَقُولُ أَلَا أُنَبِّئُكُمْ بِخِيَارِكُمْ قَالُوا بَلَى يَا رَسُولَ اللهِ قَالَ
کہ میگفت آیا اعلام نکنم شما را بہترین شما گفتند صحابہ اعلام کن مارا یا رسول اللہ فرمود

خِيَارُكُمُ الَّذِينَ إِذَا رُؤُوا ذُكِرَ اللهُ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ
آنحضرت کہ بہترین شما کسانے اند کہ چون دیدہ شوند یاد کردہ شود خدا روداہ ابن ماجہ

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ
وازابی ہریرہ رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَوْ أَنَّ عَبْدَيْنِ تَحَابَّا فِي اللهِ عَزَّ وَجَلَّ
علیہ وسلم اگر باشد اینکہ دو بندہ کہ دوست داشتہ باشند یکدیگر را از جہت خدا تعالی

وَاحِدٌ فِي الْمَشْرِقِ وَآخَرُ فِي الْمَغْرِبِ لَجَمَعَ اللهُ بَيْنَهُمَا
یکے در مشرق و دیگرے در مغرب ہر آئینہ جمع کند خدا تعالی میان ہر دو بندہ

يَوْمَ الْقِيٰمَةِ يَقُولُ هٰذَا الَّذِي كُنْتَ تُحِبُّهُ فِيَّ وَعَنْ
روز قیامت میگوید خدا تعالی این بندہ آن کسی ست کہ بودی تو دوست میداشتی او را از جہت من

أَبِي رَزِينٍ رض أَنَّهُ قَالَ لَهُ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ
وازابی رزین رض مرویست بدرستیکہ آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ أَلَا أَدُلُّكَ عَلَى مِلَاكِ هٰذَا الْأَمْرِ الَّذِي تُصِيبُ بِهِ
وسلم گفت مر ویرا آیا راہ نمایم ترا بر چیزے کہ قائم و برپا میشود بآن کار

خَيْرَ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ عَلَيْكَ بِمَجَالِسِ أَهْلِ الذِّكْرِ
دین آن چیزیکہ برسے تو بسبب آن نیکی دنیا و دین را اپس لازم بیاد بر تو باشستن بمجلسہا اہل ذکر

وَإِذَا خَلَوْتَ فَحَرِّكْ لِسَانَكَ مَا اسْتَطَعْتَ بِذِكْرِ اللّٰهِ

و چون تنها نشینی پس بجنبان زبان خود را چندانکه توانی بذکر خدا و دوست دار هر کرا دوست داری

وَأَحِبَّ فِي اللّٰهِ وَأَبْغِضْ فِي اللّٰهِ يَا أَبَا رَزِينٍ هَلْ شَعَرْتَ

برای خدا و دشمن دار هر که را که دشمن داری برای خدا ای ابا رزین آیا میدانی که مرد چون

أَنَّ الرَّجُلَ إِذَا خَرَجَ مِنْ بَيْتِهِ زَائِرًا أَخَاهُ شَيَّعَهُ سَبْعُونَ

بیرون آید از خانهٔ خود بقصد زیارت برادر مسلمان در پے میروند او را هفتاد هزار

أَلْفَ مَلَكٍ كُلُّهُمْ يُصَلُّونَ عَلَيْهِ وَيَقُولُونَ رَبَّنَا

فرشته همه آن فرشتگان دعا برحمت میفرستند و میگویند ای پروردگار ما بدرستی

إِنَّهُ وَصَلَ فِيكَ فَصِلْهُ فَإِنِ اسْتَطَعْتَ أَنْ تُعْمِلَ

این شخص پیوند کرد از برای تو پس پیوند بکن او را برحمت و مغفرت پس اگر میتوانی

جَسَدَكَ فِي ذٰلِكَ فَافْعَلْ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض

که بکار داری تن خود را در زیارت برادر مسلمان پس بکن آنرا واز ابی هریره رضی الله عنه روایتست

قَالَ كُنْتُ مَعَ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ

گفت ابو هریره که بودم با آنحضرت صلی الله علیه وسلم پس گفت

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ فِي الْجَنَّةِ لَعُمُدًا

آنحضرت صلی الله علیه وسلم بدرستیکه در بهشت ستونها هست

مِنْ يَاقُوتٍ عَلَيْهَا غُرَفٌ مِنْ زَبَرْجَدٍ لَهَا أَبْوَابٌ

از یاقوت بران ستونها غرفها هست از زبرجد مر آن غرفها را درها هست

مُفَتَّحَةٌ تُضِيءُ كَمَا يُضِيءُ الْكَوْكَبُ الدُّرِّيُّ فَقَالُوا

گشاده شده میدرخشد آن غرفها میدرخشد ستارهٔ روشن پس گفتند صحابه

يَا رَسُولَ اللّٰهِ مَنْ يَسْكُنُهَا قَالَ الْمُتَحَابُّونَ فِي اللّٰهِ وَالْمُتَجَالِسُونَ

یا رسول الله که میباشد دران غرفها فرمود میباشند دران دوست دارندگان یکدیگر را برای خدا و هم نشینندگان

فی الله والمتلاقون فی الله روی البیهقی الاحادیث الثلثة

برای خدا و ملاقات کنندگان برای خدا روایت کرد این هر سه حدیث را بیهقی

فی شعب الایمان

در شعب ایمان

باب ما نهی من التهاجر والتقاطع واتباع العورات

باب آنچه منع کرده شده است از هجران و قطع رحمی و پیروی عیوب

وان طائفتان من المؤمنین اقتتلوا فاصلحوا بینهما فان بغت

و اگر دو گروه از گرویدگان کارزار کنند پس صلح کنید میان ایشان پس اگر ستم کند

احدىهما علی الاخری فقاتلوا التی تبغی حتی تفیء

یکی از ایشان بر دیگرے پس جنگ کنید آنرا که ستم میکند تا باز گردد سوے فرمان خدا

الی امر الله فان فاءت فاصلحوا بینهما بالعدل واقسطوا

پس اگر باز گردد پس صلح کنید میان شان براستی و داد کنید

ان الله یحب [illegible] انما المؤمنون اخوة فاصلحوا

براستی خدای دوست میدارد داد کنندگان را جز این نیست که گرویدگان برادرند پس صلح

بین اخویکم واتقوا الله لعلکم ترحمون وقل لعبادی

کنید میان برادران خویش و بترسید از خدا شاید شما بخشیده شوید و بگو مر بندگان مرا

یقولوا التی هی احسن ان الشیطان ینزغ بینهم ان الشیطان

گویند آن که نیکوست بدرستی که دیو دشمنی مے انداز در میان شان بدرستیکه

کان للانسان عدوا مبینا عن ابی ایوب الانصاری رضی

شیطان هست مر آدمی را دشمنی پیدا از ابو ایوب انصاری رض

قال قال رسول الله صلی الله علیه وسلم لا یحل للرجل

مر و بیست گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم که حلال نیست مرد را

أَنْ يَهْجُرَ أَخَاهُ فَوْقَ ثَلٰثِ لَيَالٍ يَلْتَقِيَانِ فَيُعْرِضُ هٰذَا وَيُعْرِضُ هٰذَا

ترک کردن مسلمان را زیاده از سه روز صورت هجر اینکه جمع شوند یکدیگر

وَخَيْرُهُمَا الَّذِي يَبْدَأُ بِالسَّلَامِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

پس رو بگرداند این بجانبی و روی گرداند این بجانب دیگر و بهترین ایشان کسی است که ابتدا کند بسلام او را متفق علیه

أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

واز ابی هریره رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم

يُعْرَضُ أَعْمَالُ النَّاسِ فِي كُلِّ جُمُعَةٍ مَرَّتَيْنِ يَوْمَ الْاِثْنَيْنِ

عرض کرده میشود عملهای مردم بر خدا در هر هفته دو بار روز دوشنبه

وَيَوْمَ الْخَمِيسِ فَيُغْفَرُ لِكُلِّ عَبْدٍ مُؤْمِنٍ إِلَّا عَبْدًا بَيْنَهُ

و روز پنجشنبه پس آمرزیده شود مر هر بنده مسلمانرا مگر بنده که میان او و میان برادرش

وَبَيْنَ أَخِيهِ شَحْنَاءُ فَيُقَالُ اتْرُكُوا هٰذَيْنِ حَتّٰى يَفِيئَا

دشمنی ست پس گفته میشود که بگذارید ایشانرا تا آنکه رجوع کنند از دشمنی

رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ يَزِيدَ رض قَالَتْ قَالَ

رواه مسلم واز اسما بنت یزید مرویست گفت که فرمود

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَحِلُّ الْكَذِبُ

آنحضرت صلی الله علیه وسلم که حلال نیست دروغ گفتن

إِلَّا فِي ثَلٰثٍ كَذِبُ الرَّجُلِ امْرَأَتَهُ لِيُرْضِيَهَا وَالْكَذِبُ فِي

مگر سه جا یکی دروغ گفتن مرد زن خود را تا راضی گرداند او را دوم دروغ گفتن در جنگ

الْحَرْبِ وَالْكَذِبُ لِيُصْلِحَ بَيْنَ النَّاسِ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ

سوم دروغ برای آنکه صلح افگند میان مردم رواه احمد والترمذی

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

واز ابی هریره رض مرویست که آنحضرت صلی الله علیه وسلم

قَالَ لَا يَحِلُّ لِمُسْلِمٍ اَنْ يَّهْجُرَ اَخَاهُ فَوْقَ ثَلٰثٍ فَمَنْ هَجَرَ

فرمود حلال نیست مر مسلمانرا که ترک دہد برادر خودرا بالای سہ روز پس کسیکہ ہجران کند

فَوْقَ ثَلٰثٍ فَمَاتَ دَخَلَ النَّارَ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَاَبُوْدَاوٗدَ

بالائے سہ روز پس بمیرد در آید در آتش دوزخ رواہ احمد وابوداؤد

وَعَنْ اَبِيْ خِرَاشٍ السُّلَمِيِّ رض اَنَّهٗ سَمِعَ رَسُوْلَ اللّٰهِ

وازابی خراش سلمی رض مرویست کہ وے شنید آنحضرت را

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ مَنْ هَجَرَ اَخَاهُ سَنَةً فَهُوَ

صلے اللہ علیہ وسلم کہ میگفت کسیکہ ہجران کند برادر خودرا یکسال پس این

كَسَفْكِ دَمِهٖ رَوَاهُ اَبُوْدَاوٗدَ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض

ہجران گویا خون او ریختن ہست رواہ ابوداؤد وازابی ہریرہ رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَحِلُّ لِمُؤْمِنٍ

مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کہ میگفت حلال نیست مومن را

اَنْ يَّهْجُرَ مُؤْمِنًا فَوْقَ ثَلٰثٍ فَاِنْ مَرَّتْ بِهٖ ثَلٰثٌ فَلْيَلْقَهٗ فَلْيُسَلِّمْ

کہ ہجران کند مومن را بالای سہ روز پس اگر بگذرد بر مومن سہ روز پس باید کہ پیش آید اورا پس باید کہ سلام کند

عَلَيْهِ فَاِنْ رَدَّ عَلَيْهِ السَّلَامَ فَقَدِ اشْتَرَكَا فِي الْاَجْرِ وَاِنْ لَّمْ يَرُدَّ

بروے پس اگر رد کرد سلام را و جواب داد اورا پس بتحقیق شریک شدند ہردو در اجر وصلت

عَلَيْهِ فَقَدْ بَاءَ بِالْاِثْمِ وَخَرَجَ الْمُسَلِّمُ مِنَ الْهِجْرَةِ رَوَاهُ اَبُوْدَاوٗدَ

واگر رد نکرد سلام را و جوابش نداد پس بتحقیق رجوع کرد و بازگشت بگناہ و بیرون آمد سلام دہندہ از گناہ ہجران رواہ ابوداؤد

وَعَنْ اَبِي الدَّرْدَاءِ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

وازابی الدرداء رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ اَلَا اُخْبِرُكُمْ بِاَفْضَلَ مِنْ دَرَجَةِ الصِّيَامِ وَالصَّدَقَةِ

وسلم آیا خبر ندہم شمارا بعملے فاضلترست از درجہ روزہ وصدقہ

والصلوٰۃ قال قلنا بلیٰ قال اصلاح ذات البین وفساد

و نماز گفت راوی گفتیم ما آرے خبر ده یا رسول اللہ فرمود آن عمل نیک گردانیدن احوالی در میان

ذات البین ھی الحالقۃ رواہ ابوداؤد والترمذی

یکدیگر ست و فساد احوالی که ذات البین ست حالقست رواه ابو داؤد و ترمذی

وعن ابی ھریرۃ رض عن النبی صلی اللہ علیہ و

و از ابی ہریرہ رض مرویست که آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

قال ایاکم والحسد فان الحسد یأکل الحسنات کما تأکل

فرمود دور دارید خود را از حسد زیرا که حسد میخورد و میبرد نیکیها را چنانکه میخورد

النار الحطب رواہ ابوداؤد وعن ابی بکر الصدیق

و میسوزد آتش ہیزم را رواه ابوداؤد و از ابی بکر صدیق

رض قال قال رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم ملعون

رض روایت ست که فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم رانده شد

من ضار مؤمنا او مکر بہ رواہ الترمذی وعن

کسیکه ایذا دہد مومن را یا مکر دہد بسگالی کند یعنی رانده شود از درگاه رحمت رواه ترمذی

ابن عمر رض قال صعد رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم

و از ابن عمر رض مرویست برآمد آنحضرت صلی اللہ علیہ و[سلم بر منبر]

المنبر فنادیٰ بصوت رفیع فقال یا معشر من اسلم

پس آواز داد بآواز بلند پس فرمود اے گروه اسلام آرندگان

بلسانہ ولم یفض الایمان الی قلبہ لا تؤذوا المسلمین

بزبان خود و نرسیده است ایمان تا دل ایشان ایذا مدہید مسلمانان را و سرزنش نکنید

ولا تعیروھم ولا تتبعوا عوراتہم فانہ من یتبع

ایشان را و نجویید عیبهای ایشان را پس بدرستیکه هر که تتبع کند در عیب برادر مسلمان تتبع کند

انظر مرقاۃ ملخصا ۱۲

۶۵ حالقہ یعنی محو کنندہ و زائل کنندہ طاعات و عبادات و ثواب و بعضی از حالقہ مراد هلاک و برگشتہ انداز از قول عرب حلق بعضہم بعضا یعنی قتل کرد ماخوذ از حلق شعر کذا فی مرقاۃ ۱۲

عَوْرَةَ اَخِيْهِ الْمُسْلِمِ يَتَّبِعِ اللّٰهُ عَوْرَتَهٗ وَمَنْ يَّتَّبِعِ اللّٰهُ عَوْرَتَهٗ

خدا تعالے عیب اورا و کسیکه تتبع کند خدا تعالی عیبهای او و را رسوا گرداند او را اگرچه

يَفْضَحْهُ وَلَوْ فِيْ جَوْفِ رَحْلِهٖ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

باشد آنکس پنهان درمیان منزل خود رواه ترمذی

سَعِيْدِ بْنِ زَيْدٍ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و از سعید بن زید رض روایت ست از آنحضرت صلے الله علیه وسلم

قَالَ اِنَّ مِنْ اَرْبَى الرِّبٰوا الْاِسْتِطَالَةُ فِيْ عِرْضِ الْمُسْلِمِ بِغَيْرِ حَقٍّ

که فرمود آنحضرت بدرستیکه از بدترین رباها دراز کردن زبانهاست در آبروے مسلمان بناحق

رَوَاهُ اَبُوْدَاوٗدَ وَالْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ الْاِيْمَانِ وَعَنْ

رواه ابوداؤد و بیهقی در شعب ایمان

اَنَسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَمَّا عُرِجَ

و از انس رض مرویست که فرمود آنحضرت صلے الله علیه وسلم هرگاه که بالا برد

بِيْ رَبِّيْ مَرَرْتُ بِقَوْمٍ لَّهُمْ اَظْفَارٌ مِّنْ نُّحَاسٍ يَّخْمِشُوْنَ

مرا پروردگار من گذشتم بقومے که مر ایشانرا ناخنان ست از مس که میخراشند

وُجُوْهَهُمْ وَصُدُوْرَهُمْ فَقُلْتُ مَنْ هٰؤُلَاۤءِ يَا جِبْرَئِيْلُ

رویهاے خود را و سینهای خود را پس گفتم کیستند این قوم اے جبرئیل

قَالَ هٰؤُلَاۤءِ الَّذِيْنَ يَاْكُلُوْنَ لُحُوْمَ النَّاسِ وَيَقَعُوْنَ

گفت جبرئیل اینان آن جماعت اند که میخورند گوشتهای مردم را بغیبت و دشنام و واقع میشوند

فِيْ اَعْرَاضِهِمْ رَوَاهُ اَبُوْدَاوٗدَ وَعَنِ الْمُسْتَوْرِدِ

در آبروریزی مردم رواه ابوداؤد و از مستورد

عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ اَكَلَ بِرَجُلٍ مُّسْلِمٍ

روایت ست از آنحضرت صلے الله علیه وسلم که فرمود آنحضرت کسیکه بخورد بسبب مرد مسلم

أُكْلَةً فَإِنَّ اللّٰهَ يُطْعِمُهُ مِثْلَهَا مِنْ جَهَنَّمَ وَمَنْ كُسِيَ ثَوْبًا

پس بدرستیکہ خدا [illegible] آن لقمہ از آتش دوزخ وکسیکہ پوشاند نفس خود را جامہ

بِرَجُلٍ مُسْلِمٍ فَإِنَّ اللّٰهَ يَ[illegible] مِثْلَهُ مِنْ جَهَنَّمَ وَمَنْ قَامَ

بسبب مردی مسلمان پس بدرستیکہ خدا تعالی می پوشاند او را مانند آن از آتش وکسیکہ بایستد مردے را در

بِرَجُلٍ مَقَامَ سُمْعَةٍ وَرِيَاءٍ فَإِنَّ اللّٰهَ يَقُومُ لَهُ مَقَامَ

[illegible] بدرستیکہ خدا [illegible] بدرستے وے در مقام سمعہ

سُمْعَةٍ وَرِيَاءٍ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ رَوَاهُ أَبُوْدَاوُدَ وَ[illegible]

وریا روز قیامت رواہ ابوداؤد

أَنَسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

واز انس رض مرویست کہ فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

كَادَ الْفَقْرُ أَنْ يَّكُوْنَ كُفْرًا وَكَادَ الْحَسَدُ أَنْ يَّغْلِبَ الْقَدَرَ

نزدیکست [illegible] کہ منتہا سے بکفر گردد و نزدیکست حسد کہ غلبہ [illegible] تقدیر الٰہی را

وَعَنْ جَابِرٍ عَنْ رَّسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

در روایت ست از جابر گفت جابر آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

قَالَ مَنِ اعْتَذَرَ إِلَى أَخِيْهِ فَلَمْ يَعْذِرْهُ أَوْ لَمْ يَقْبَلْ عُذْرَهُ

[illegible] بسوی برادر خود پس معذور ندارد او را آنہرا در یا قبول ندارد

كَانَ عَلَيْهِ مِثْلُ خَطِيْئَةِ صَاحِبِ مَكْسٍ رَوَاهُمَا الْبَيْهَقِيُّ

عذر او را باشد بروے گناہ مانند گناہ خداوند مکس روایت کرد این دو حدیث را

فِي شُعَبِ الْإِيْمَانِ وَقَالَ الْمَكَّاسُ الْعَشَّارُ وَعَنْ

بیہقی در شعب ایمان و گفت مکاس دہ یک گیرندہ است

أَنَسٍ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ الْأَنَاةُ

واز انس رض مرویست از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کہ [illegible]

وَلَا تَدَابَرُوْا وَلَا تَحَاسَدُوْا وَلَا تَبَاغَضُوْا وَكُوْنُوْا عِبَادَ اللهِ

ونہ تدابر ونہ بایکدیگر حسد کنید ونہ بغض وکینہ دارید وباشید شما

اِخْوَانًا لَا يَحِلُّ لِمُسْلِمٍ اَنْ يَّهْجُرَ اَخَاهُ فَوْقَ ثَلَاثٍ رَوَاهُ ابْنُ النَّجَّارِ

بندگان خدا برادران حلال نیست مر آنکه ترک کند برادر خود را زائد از سہ روز رواہ ابن النجار

باب الحذر والتانی فی الامور

باب الحذر وذرنگ در امور

وَالَّذِيْنَ اسْتَجَابُوْا لِرَبِّهِمْ وَاَقَامُوا الصَّلٰوةَ وَاَمْرُهُمْ شُوْرٰى

وآنانکہ اجابت کردند برائے پروردگار خویش وبپا داشتند نماز را وکار ایشان مشورت است

بَيْنَهُمْ وَمِمَّا رَزَقْنٰهُمْ يُنْفِقُوْنَ فَاعْفُ عَنْهُمْ وَاسْتَغْفِرْ لَهُمْ

میان شان وانچہ روزی دادیم ایشانرا نفقہ میکنند پس درگذر از ایشان وآمرزش خواہ

وَشَاوِرْهُمْ فِي الْاَمْرِ فَاِذَا عَزَمْتَ فَتَوَكَّلْ عَلَى اللهِ وَيَدْعُ

از من برای ایشان ومشورت نمای با ایشان در کار پس چون قصد کار کردی پس توکل بر خدا کن ومیخواند آدمی

الْاِنْسَانُ بِالشَّرِّ دُعَاءَهٗ بِالْخَيْرِ وَكَانَ الْاِنْسَانُ عَجُوْلًا

وقت غضب بدی را مثل خواندن او نیکی را وہست آدمی شتاب کنندہ در دعا

وَلَا تَقْفُ مَا لَيْسَ لَكَ بِهٖ عِلْمٌ اِنَّ السَّمْعَ وَالْبَصَرَ وَالْفُؤَادَ

وازپی مرو آنچہ نیست مر ترا بآن دانش بدرستیکہ گوش وچشم ودل ہمہ

كُلُّ اُولٰٓئِكَ كَانَ عَنْهُ مَسْئُوْلًا وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض

اینہاست از خود پرسیدہ شدہ وازابی ہریرہ رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يُلْدَغُ الْمُؤْمِنُ

مرویست کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود گزیدہ نشود مسلمان

مِنْ جُحْرٍ وَّاحِدٍ مَرَّتَيْنِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ سَهْلِ بْنِ

از یک سوراخ دوبار متفق علیہ وازسہل بن

لہ لا تدابروا یعنی پشت مدہید برادر خود را واعراض مکنید از وی وعلم مسلمانرا ادراکا مجمع البحار

ع پ ۲۵ ع ۵ — ع پ ۴ ع ۷ — ع پ ۱۵ ع ۲ — ع پ ۱۵ ع ۴ — ع پ ۲۵ ع ۷ ... ع پ ۲۶

سَعْدٍ السَّاعِدِيِّ رض اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

سعد ساعدی رضہ مرویست کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

قَالَ الْاَنَاةُ مِنَ اللّٰهِ وَالْعَجَلَةُ مِنَ الشَّيْطَانِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

فرمود کہ درنگ در کارہا از خدا و مرضی اوست و شتابی از شیطان ست و مطلوب اوست رواہ ترمذی

وَعَنْ اَبِيْ سَعِيْدٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و از ابی سعید رضہ مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا حَلِيْمَ اِلَّا ذُوْ عَثْرَةٍ وَلَا حَكِيْمَ اِلَّا ذُوْ تَجْرِبَةٍ

علیہ وسلم نیست حلیم کامل مگر خداوند لغزش اگر در زلت افتادہ باشد نیست حکیم

رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَعَنْ اَنَسٍ رض اَنَّ رَجُلًا قَالَ

مگر صاحب تجربہ رواہ احمد و ترمذی و از انس رضہ مرویست کہ مردی گفت مر

لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَوْصِنِيْ قَالَ خُذِ الْاَمْرَ

آنحضرت را صلے اللہ علیہ وسلم اندرز کن مرا فرمود بگیر کار را بپایان کار نگریستن پس اگر

بِالتَّدْبِيْرِ فَاِنْ رَاَيْتَ فِيْ عَاقِبَتِهٖ خَيْرًا فَامْضِهٖ وَاِنْ خِفْتَ

بہ بینی در پایان او نیکی را پس کن آنرا و اگر بترسی از ان برسے گراہیے را

غَيًّا فَاَمْسِكْ رَوَاهُ فِيْ شَرْحِ السُّنَّةِ وَعَنْ مُصْعَبِ

پس نگاہ دار خود را از کردن آنکار رواہ فی شرح السنۃ و از مصعب

بْنِ سَعْدٍ رض عَنْ اَبِيْهِ قَالَ الْاَعْمَشُ لَا اَعْلَمُهٗ اِلَّا عَنِ النَّبِيِّ

بن سعد رضہ روایت ست از پدرش گفت اعمش کہ راوی اینحدیث ست نمیدانم این حدیث را

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ التُّؤَدَةُ فِيْ كُلِّ شَيْءٍ خَيْرٌ اِلَّا فِيْ عَمَلِ

مگر از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود آہستگی رفتن در ہر چیز بہتر ست

الْاٰخِرَةِ رَوَاهُ اَبُوْ دَاوٗدَ وَعَنْ جَابِرٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

مگر در عمل آخرت رواہ ابوداود و از جابر رضہ مرویست کہ آنحضرت

صلی اللہ علیہ وسلم المجالس بالامانة الا ثلثة مجالس

صلے اللہ علیہ [illegible] مجالس بامانت است [illegible]

سفک دم حرام او فرج حرام او اقتطاع مال بغیر حق

[illegible] خون حرام [illegible]

رواہ ابوداود وعن ابن عمر [illegible] قال قال رسول اللہ

[illegible] روایت کرد ابوداود [illegible]

صلی اللہ علیہ وسلم ان الرجل لیکون من اھل الصلوة

صلے اللہ علیہ وسلم ہر آئینہ مردے میباشد از اہل نماز

والصوم والزکوة والحج والعمرة حتی ذکر سہام الخیر کلہا

و روزہ و زکوة و حج و عمرہ تا آنکہ ذکر کرد آنحضرت ہمہ حصص نیکی را

وما یجزی یوم القیمة الا بقدر عقلہ وعن ابی ذر رضی اللہ عنہ

و جزا دادہ نمیشود آن مرد در روز قیامت مگر باندازہ عقل او و از ابی ذر رض

قال قال رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم یا ابا ذر لا عقل

مرویست کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود ای ابوذر نیست ہیچ عقل

کالتدبیر ولا ورع کالکف ولا حسب کحسن الخلق

مثل تدبیر و نیست ورع و پرہیزگاری مانند کف از محارم و نیست حسب و فضیلت مثل حسن خلق

وعن ابن عمر رض قال قال رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم

و از ابن عمر رض مرویست کہ فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

الاقتصاد فی النفقة نصف المعیشة والتودد الی الناس

میانہ روی کردن در خرچ نصف معیشت است و دوستی از مردم نصف عقل است

نصف العقل وحسن السؤال نصف العلم رواہ البیہقی

و نیک کردن سوال از علم نصف علم است روایت کردہ بیہقی

الأحاديث الثالثة في شعب الإيمان

باب الرفق والحياء وحسن الخلق

لا تستوي الحسنة ولا السيئة ادفع بالتي هي احسن

در برابر نیست نیکی ... دفع کن بآنکه آن نیکوست

فإذا الذي بينك وبينه عداوة كأنه ولي حميم وما يلقها

... دوست مهربان ...

إلا الذين صبروا وما يلقها إلا ذو حظ عظيم خذ العفو

... صبر ... خداوند بهره بزرگ فرا گیر عفو را

وأمر بالعرف وأعرض عن الجاهلين وإنك لعلى

و فرما نیکوئی و روے گردان از نادانان و هر آئینه تو بر

خلق عظيم عن عائشة رض قالت قال النبي صلى الله

بر خوے بزرگے از عائشہ مرویست کہ فرمود آنحضرت صلے الله

عليه وسلم من أعطي حظه من الرفق أعطي حظه

علیه و سلم هر که داده شد او را نصیب او از نرمی و لطف داده شد او را نصیب

من خير الدنيا والآخرة ومن حرم حظه من الرفق

او از نیکی دنیا و آخرت و کسیکه محروم گردانیده شد از نصیب وی از نرمی محروم گردانیده شد

حرم حظه من خير الدنيا والآخرة رواه في شرح السنة

از نصیب وی از نیکی دنیا و آخرت روایت کرد در شرح السنة

وعن عبد الله بن مسعود رض قال قال رسول الله صلى الله

و از عبد الله بن مسعود رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَلَا اُخْبِرُكُمْ بِمَنْ يَحْرُمُ عَلَى النَّارِ وَبِمَنْ تَحْرُمُ

علیه وسلم آیا خبر ندہم شمارا کہ کیست حرام ست وے بر آتش

النَّارُ عَلَيْهِ عَلٰى كُلِّ هَيِّنٍ لَيِّنٍ قَرِيْبٍ سَهْلٍ رَوَاهُ اَحْمَدُ

و آتش بر وے حرام ست آتش بر ہر نرم رسیده آہسته رو و نرم طبع رواه احمد

وَالتِّرْمِذِيُّ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ

و ترمذے و روایت ست از ابی ہریره رض از آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ الْمُؤْمِنُ غِرٌّ كَرِيْمٌ وَالْفَاجِرُ خَبٌّ لَئِيْمٌ

علیه وسلم فرمود مسلمان فریب خورنده است از جهت کرم و فاجر فریبنده است

رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَاَبُوْدَاوُدَ وَعَنْ مَكْحُوْلٍ رض

از جهت لئیمی رواه احمد و ترمذے و ابوداود و از مکحول تابعی رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمُؤْمِنُوْنَ

مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیه وسلم کہ مسلمانان آرمیده

هَيِّنُوْنَ لَيِّنُوْنَ كَالْجَمَلِ الْاَنِفِ اِنْ قِيْدَ انْقَادَ وَاِنْ اُنِيْخَ

و نرم و منقاد اند ہمچو شترے کہ در بینی مہار را از چوب انداخته اند اگر کشیده شود می نهد گردن خود را

عَلٰى صَخْرَةٍ اسْتَنَاخَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ مُرْسَلًا وَعَنْ

و اگر نشانده شود بر سنگے مے نشیند ہم بر سنگ روایت کرد ترمذی در روے مرسل این حدیث را

عَائِشَةَ رض قَالَتْ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و از عائشه رض مرویست کہ فرمود آنحضرت صلے اللہ علیه وسلم کہ میخواهد اللہ تعالی با اہلخانہ نرمی را

[illegible] اَهْلَ بَيْتٍ [illegible] اِلَّا نَفَعَهُمْ وَلَا يَحْرِمُهُمْ

مگر آنکہ سود کند رفق ایشان را و محروم نمیشوند ایشان از نرمے مگر آنکہ زیان کند حرمان از

اِيَّاهُ اِلَّا ضَرَّهُمْ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ الْاِيْمَانِ وَعَنْ

رفق ایشان را روایت کرد این حدیث را بیهقی در شعب ایمان

ابن عمر رض عن النبي صلى الله عليه وسلم قال المسلم

وازابن عمر رض از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم روایت فرمود مسلمانیکہ

الذي يخالط الناس ويصبر على اذاهم افضل من الذي

آمیزش میکند با مردم و صبر مینماید برایذاے ایشان زیادہ تر است در اجر و ثواب از مسلمانیکہ

لا يخالطهم ولا يصبر على اذاهم رواه الترمذي وابن ماجة

کہ آمیزش نمیکند با ایشان و صبر نکند بر ایذاے شان روایت ست از ترمذی و ابن ماجہ

وعن سهل بن معاذ عن ابيه ان النبي صلى الله

واز سہل بن معاذ از پدرش مرویست آنحضرت صلے اللہ

عليه وسلم قال من كظم غيظا وهو يقدر على ان ينفذه

علیہ وسلم فرمود ہر کہ فرو خورد خشم را و حال آنکہ وے قادر است بر گذرانیدن خشم

دعاه الله على رؤس الخلائق يوم القيامة حتى يخيره في اي

و روان کردن آن بخواند او را خداتعالیٰ در حضور خلائق روز قیامت تا آنکہ اختیار دہد

الحور شاء رواه الترمذي وابوداود وعن عمران

در ہر حور خواہد رواہ ترمذی و ابوداؤد واز عمران

بن حصين رض قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم

بن حصین رض مرویست کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود

الحياء لا ياتي الا بخير وفي رواية الحياء خير كله متفق عليه

کہ حیا نمی آرد مگر نیکی را و در روایتے دیگر نیکو ست حیا ہمہ اقسام از متفق علیہ

وعن ابن مسعود رض قال قال رسول الله صلى الله

واز ابن مسعود رض مرویست کہ فرمود آنحضرت صلے اللہ

عليه وسلم ان مما ادرك الناس من كلام النبوة

علیہ وسلم بدرستی کہ از جملہ آنچہ دریافتہ اند مردم از کلام انبیاے سابق

الاولى اذا لم تستحي فاصنع ما شئت رواه البخاري وعن

انکه چون شرم نداری بکن آنچه میخواهی زیرا مانع ماست رواه بخاری

ابي هريرة رض قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم

واز ابی ہریرہ رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

الحياء من الايمان والايمان في الجنة والبذاء من الجفاء

شرم و باز ماندن از فعل قبیح از ایمان ست و ایمان یعنی اہل ایمان در بہشت و فحش و سخن بد

والجفاء في النار رواه احمد والترمذي وعن

از بدیست و بدی یعنی اہل جفا در آتش ست رواہ احمد و ترمذی

ابن عمر رض ان النبي صلى الله عليه وسلم قال ان الحياء

واز ابن عمر رض مرویست کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود کہ حیا

والايمان قرنا جميعا فاذا رفع احدهما رفع الآخر رواه البيهقي

و ایمان ہر دو بہم پیوستہ لازم یکدیگر اند پس ہرگاہ برداشتہ شود از شخصے یکے ازین دو

في شعب الايمان وعن النواس بن سمعان رضي الله

شود دیگرے روایت کرد بیہقی این حدیث را در شعب ایمان واز نواس بن سمعان رضی اللہ تعالی

عنه قال سألت رسول الله صلى الله عليه وسلم عن البر

عنہ مرویست کہ سوال کردم آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم از نیکی

والاثم فقال البر حسن الخلق والاثم ما حاك في صدرك

و بدی پس فرمود نیکی یعنی عمدہ اقسام آن خوشخوئے ست و موجب بدی عملیست کہ تردد آرد

وكرهت ان يطلع عليه الناس رواه مسلم وعن

در سینۂ تو و ناخوش داری کہ واقف شوند بران عمل رواہ مسلم

عبد الله بن عمر رض قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم

واز عبد اللہ بن عمر رض مرویست کہ فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

إِنَّ مِنْ أَحَبِّكُمْ إِلَيَّ أَحْسَنَكُمْ أَخْلَاقًا رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

بدرستیکہ از جملہ محبوب‌ترین شما بسوی من نیک‌ترین انداز روئے اخلاق رواہ البخاری

وَعَنْهُ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و ہم از عبداللہ بن عمر رض مرویست کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

إِنَّ مِنْ خِيَارِكُمْ أَحْسَنَكُمْ أَخْلَاقًا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

فرمود بدرستیکہ از جملہ اخیار شما نیک‌ترین شما انداز روئے اخلاق متفق علیہ

أَبِي الدَّرْدَاءِ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و از ابی درداء رض مرویست از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

قَالَ إِنَّ أَثْقَلَ شَيْءٍ يُوضَعُ فِي مِيزَانِ الْمُؤْمِنِ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ

فرمود آنحضرت بدرستیکہ گرانترین چیزیکہ نہادہ شود در ترازوئے مسلمان روز قیامت

خُلُقٌ حَسَنٌ وَإِنَّ اللّٰهَ يُبْغِضُ الْفَاحِشَ الْبَذِيَّ

خوی نیک است و بدرستیکہ خدا تعالیٰ دشمن میدارد از حد ادب گذرندہ بیحیا و بیہودہ گوی را

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ عَائِشَةَ رض قَالَتْ سَمِعْتُ

رواہ ترمذی و از عائشہ رض مرویست گفت شنیدم

رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ إِنَّ الْمُؤْمِنَ

آنحضرت را صلے اللہ علیہ وسلم کہ میگفت بدرستیکہ مسلمان

لَيُدْرِكُ بِحُسْنِ خُلُقِهِ دَرَجَةَ قَائِمِ اللَّيْلِ وَصَائِمِ النَّهَارِ

ہر آئینہ مے یابد بسبب حسن خلق درجۂ نماز گزارندہ در شب و روزہ دارندہ در روز

رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَعَنْ مَالِكٍ بَلَغَهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ

رواہ ابو داؤد و از مالک روایت ست کہ رسیدہ است

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ بُعِثْتُ لِأُتَمِّمَ حُسْنَ الْأَخْلَاقِ

او را کہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمود برانگیختہ شدہ ام برائے تمام گردانیدن و بکمال رسانیدن حسن اخلاق

رواہ فی الموطا وعن ابی ہریرۃ رض قال قال

روایت در موطاست واز ابی ہریرہ رض مرویست کہ فرمود

رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم الا انبئکم بخیارکم

آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم آیا خبر ندہم شمارا و آگاہ نگردانم شمارا بآنکہ

قالوا بلی قال خیارکم اطولکم اعمارا واحسنکم اخلاقا

بہترین شما چہ کسانند گفتند آری خبردہ مارا فرمود بہترین شما درازترین شمااند از روے عمر

رواہ احمد وعنہ رض قال قال رسول اللہ صلی اللہ

ونیک ترین شما از روے اخلاق رواہ احمد وہم از وے رض مرویست کہ آنحضرت صلی اللہ

علیہ وسلم اکمل المؤمنین ایمانا احسنہم خلقا

علیہ وسلم فرمود کاملترین مسلمانان از روے ایمان نیک ترین ایشانند از روے خلق

رواہ ابوداؤد والدارمی

رواہ ابوداؤد ودارمی

کتاب الزھد والرقاق

کتاب در بیان زہد و ریاضت

اعلموا انما الحیوۃ الدنیا لعب ولہو وزینۃ وتفاخر

بدانید آنرا کہ زندگانی این دنیا بازیست بیہودہ و آرایش و نازیدن میان

بینکم وتکاثر فی الاموال والاولاد کمثل غیث اعجب

خویش و بسیارے در مالہا و فرزندان مانند باران [illegible] آرد مزارعان را رستہ آن

الکفار نباتہ ثم یہیج فتراہ مصفرا ثم یکون حطاما

پستر خشک شود پس بہ بینی آنرا زرد ترشدہ پس گردد درہم شکستہ

یایہا الذین امنوا لا تلہکم اموالکم ولا اولادکم

اے آنانکہ گرویدہ اید مشغول نگرداند شمارا مالہاے شما و فرزندان شما

عَنْ ذِكْرِ اللّٰهِ ۚ وَمَنْ يَّفْعَلْ ذٰلِكَ فَاُولٰٓئِكَ هُمُ الْخٰسِرُوْنَ ۝

از یاد خدا و ہر کہ کند این پس آنگروہ ایشانند زیانکاران

يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْٓا اِنَّ مِنْ اَزْوَاجِكُمْ وَاَوْلَادِكُمْ عَدُوًّا لَّكُمْ

اے آنانکہ گرویدہ اید بدرستیکہ از زنان شما و فرزندان شما دشمنند

فَاحْذَرُوْهُمْ ۚ وَاِنْ تَعْفُوْا وَتَصْفَحُوْا وَتَغْفِرُوْا فَاِنَّ اللّٰهَ غَفُوْرٌ

برای شما پس حذر کنید از ایشان و اگر عفو کنید و در گذارید و بیامرزید پس بدرستیکہ خدا آمرزندہ است

رَّحِيْمٌ ۝ اِنَّمَآ اَمْوَالُكُمْ وَاَوْلَادُكُمْ فِتْنَةٌ ۭ وَاللّٰهُ عِنْدَهٗٓ اَجْرٌ عَظِيْمٌ

و مہربانست جز این نیست کہ مالہاے شما و اولاد شما آزمایشی ہستند و خدا نزد او است مزد بزرگ

فَمَآ اُوْتِيْتُمْ مِّنْ شَيْءٍ فَمَتَاعُ الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا ۚ وَمَا عِنْدَ اللّٰهِ

پس آنچہ دادہ شوید از چیزے پس برخورداری زندگانی این سرا است و آنچہ نزد خدا است

خَيْرٌ وَّاَبْقٰى لِلَّذِيْنَ اٰمَنُوْا وَعَلٰى رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُوْنَ ۝ وعن

بہتر است و پایندہ تر مر آنہا را کہ گرویدہ اند و بر پروردگار خویش توکل میکنند

ابْنِ عَبَّاسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

از ابن عباس رض مرویست فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

نِعْمَتَانِ مَغْبُوْنٌ فِيْهِمَا كَثِيْرٌ مِّنَ النَّاسِ الصِّحَّةُ وَالْفَرَاغُ

دو نعمت اند کہ زیان زدہ میشوند در ان دو نعمت بسیاری از مردم یکے صحت بدن دیگر فراغت

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ ۝ وعن الْمُسْتَوْرِدِ بْنِ شَدَّادٍ رض قَالَ سَمِعْتُ

روایت کرد بخاری و از مستورد بن شداد رض مرویست گفت شنیدم

رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ وَاللّٰهِ مَا الدُّنْيَا

آنحضرت را صلے اللہ علیہ وسلم کہ میگفت بخدا سوگند نیست دنیا بمقابل

فِي الْاٰخِرَةِ اِلَّا مِثْلُ مَا يَجْعَلُ اَحَدُكُمْ اِصْبَعَهٗ فِي الْيَمِّ

آخرت مگر مانند آنچہ میاندازد یکے از شما انگشت خود برا در دریا

فَلْيَنْظُرْ بِمَ يَرْجِعُ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ جَابِرٍ رض اَنَّ رَسُوْلَ

پس باید کہ ببیند بچہ باز گردد رواہ مسلم واز جابر رض مرویست کہ آنحضرت

اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرَّ بِجَدْيٍ اَسَكَّ مَيِّتٍ قَالَ اَيُّكُمْ

صلے اللہ علیہ وسلم گذشت بہ بزغالہ بریدہ گوش یا بی گوش مردہ افتادہ گفت برائے

يُحِبُّ اَنَّ هٰذَا لَهٗ بِدِرْهَمٍ فَقَالُوْا مَا نُحِبُّ اَنَّهٗ لَنَا بِشَيْءٍ

حقارت کدام یکی از شما دوست میدارد کہ این بزغالہ مر او را باشد بدل یک درہم پس گفتند صحابہ کہ دوست نمیداریم

قَالَ فَوَاللّٰهِ لَلدُّنْيَا اَهْوَنُ عَلَى اللّٰهِ مِنْ هٰذَا عَلَيْكُمْ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

کہ باشد مارا بہیچ چیزے گفت آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم پس سوگند بخدا ہر آئینہ دنیا خوار تر ست نزد خدا تعالے

وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

ازین بزغالہ کہ نزد شماست رواہ مسلم واز ابی ہریرہ رض مرویست گفت آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

وَسَلَّمَ اَلدُّنْيَا سِجْنُ الْمُؤْمِنِ وَجَنَّةُ الْكَافِرِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

کہ دنیا بمنزلہ زندان است مر مسلمانرا و بمنزلہ بہشت ست مر کافرانرا رواہ مسلم

وَعَنْ اَنَسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

واز انس رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ اِنَّ اللّٰهَ لَا يَظْلِمُ مُؤْمِنًا حَسَنَةً يُعْطٰى بِهَا فِي الدُّنْيَا

وسلم بدرستیکہ خدا تعالے کم نکند مسلمانرا نیکی را کہ دادہ میشود بسبب آن حسنہ در دنیا

وَيُجْزٰى بِهَا فِي الْاٰخِرَةِ وَاَمَّا الْكَافِرُ فَيُطْعَمُ بِحَسَنَاتِ

و جزا دادہ میشود بآن حسنہ در آخرت واما کافر پس خورانیدہ میشود بسبب نیکیہا کہ کردہ است

مَا عَمِلَ بِهَا لِلّٰهِ فِي الدُّنْيَا حَتّٰى اِذَا اَفْضٰى اِلَى الْاٰخِرَةِ لَمْ يَكُنْ لَهٗ

برائے خدا در دنیا تا آنکہ چون برسد بسوے آخرت نمے باشد کہ جزا دادہ شود

حَسَنَةٌ يُجْزٰى بِهَا رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض

بآن نیکے رواہ مسلم واز ابی ہریرہ رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ حُجِبَتِ النَّارُ

مرویست کہ فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم پوشیدہ شدہ است آتش دوزخ

بِالشَّھَوَاتِ وَحُجِبَتِ الْجَنَّۃُ بِالْمَکَارِہِ مُتَّفَقٌ عَلَیْہِ اِلَّا عِنْدَ

بشھوتہا ولذتہا وپوشیدہ شدہ است بہشت بمشقتہا وسختیہا متفق علیہ مگر نزد

مُسْلِمٍ حُفَّتْ بَدَلَ حُجِبَتْ وَعَنْ اَبِیْ ھُرَیْرَۃَ رض قَالَ

مسلم اینچنین حفت بجای حجبت معنی ہردو یکی ست واز ابی ہریرہ رض مرویست

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ یَقُوْلُ الْعَبْدُ مَالِیْ

کہ فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کہ میگوید بندہ مال من مال من یعنی افتخار میکند دران بدرستیکہ

مَالِیْ اِنَّ مَالَہٗ مِنْ مَّالِہٖ ثَلٰثٌ مَا اَکَلَ فَاَفْنٰی اَوْ لَبِسَ فَاَبْلٰی

انچہ مراو راست از مال وی سہ چیز ست کہ خورد پس سپری گردانید آنرا یا جامہ کہ پوشید وکہنہ گردانید

اَوْ اَعْطٰی فَاقْتَنٰی وَمَا سِوٰی ذٰلِکَ فَھُوَ ذَاھِبٌ وَتَارِکُہٗ

آنرا یا بخشش کرد بکسے پس جمع کرد وہر چہ جز این سہ چیز ست روندہ است از دست

لِلنَّاسِ رَوَاہُ مُسْلِمٌ وَعَنْ اَنَسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ

وگذارندہ است آنرا برای مردم رواہ مسلم واز انس رض مرویست کہ گفت آنحضرت

صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ یَتْبَعُ الْمَیِّتَ ثَلٰثَۃٌ فَیَرْجِعُ اِثْنَانِ

صلے اللہ علیہ وسلم میرود درپے میت سہ چیز پس باز میگردد دو چیز وباقی میماند با او یک چیز

وَیَبْقٰی مَعَہٗ وَاحِدَۃٌ یَّتْبَعُہٗ اَھْلُہٗ وَمَالُہٗ وَعَمَلُہٗ فَیَرْجِعُ

درپے میرود او را اہل او ومال او وعمل او پس باز میگردد

اَھْلُہٗ وَمَالُہٗ وَیَبْقٰی عَمَلُہٗ مُتَّفَقٌ عَلَیْہِ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰہِ

اہل وے ومال وے وباقی میماند ہمراہ وے کردار او متفق علیہ واز عبد اللہ

اِبْنِ مَسْعُوْدٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ

ابن مسعود رض مرویست گفت آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

أَيُّكُمْ مَالُ وَارِثِهِ أَحَبُّ إِلَيْهِ مِنْ مَالِهِ قَالُوا يَا رَسُولَ اللهِ

کدام یک از شما است که مال وارث محبوب تر است نزد وے از مال خودش گفتند صحابہ یا رسول اللہ

مَا مِنَّا أَحَدٌ إِلَّا مَالُهُ أَحَبُّ إِلَيْهِ مِنْ مَالِ وَارِثِهِ قَالَ فَإِنَّ

نیست از ما هیچ یکے مگر آنکہ مال خودش محبوب تر است نزد وے از مال وارثش گفت آنحضرت بدرستیکہ

مَالَهُ مَا قَدَّمَ وَمَالُ وَارِثِهِ مَا أَخَّرَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ

مال وے آن چیزیست کہ فرستادہ است آنرا و مال وارثش آنست کہ آنرا پس نگذاشت رواہ البخاری

أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و از ابی ہریرہ مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم نیست تونگری از بسیاری مال

لَيْسَ الْغِنٰى عَنْ كَثْرَةِ الْعَرَضِ وَلٰكِنَّ الْغِنٰى غِنَى النَّفْسِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

و متاع و مانند آن ولیکن تونگری تونگری نفس است بقناعت و علوہمت متفق علیہ

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و از ابی ہریرہ رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کیست کہ بیاموزد

مَنْ يَأْخُذُ عَنِّي هٰؤُلَاءِ الْكَلِمَاتِ فَيَعْمَلُ بِهِنَّ أَوْ يُعَلِّمُ

ویاد گیرد از من این کلمات را یعنی احکام پس بکار بندد آنرا یا بیاموزد کسے را کہ

مَنْ يَعْمَلُ بِهِنَّ قُلْتُ أَنَا يَا رَسُولَ اللهِ فَأَخَذَ بِيَدِي فَعَدَّ خَمْسًا

بکار بندد آنرا گفتم انا یا رسول اللہ گرفت آنحضرت دست مرا پس شمار کرد پنج چیز را

فَقَالَ اتَّقِ الْمَحَارِمَ تَكُنْ أَعْبَدَ النَّاسِ وَارْضَ بِمَا قَسَمَ اللهُ

پس فرمود اول آنکہ بپرہیز کن محارم را باشی عبادت کنندہ تر از مردم دوم آنکہ راضی و خرسند شو

لَكَ تَكُنْ أَغْنَى النَّاسِ وَأَحْسِنْ إِلٰى جَارِكَ تَكُنْ مُؤْمِنًا

بآنچہ قسمت کرد خدا ترا باشی توانگر ترین مردم سوم نیکوئی کن بسوئے ہمسایہ خود باشی تو مومن کامل

وَأَحِبَّ لِلنَّاسِ مَا تُحِبُّ لِنَفْسِكَ تَكُنْ مُسْلِمًا وَلَا تُكْثِرِ الضَّحِكَ

و چہارم دوست دار برائے مردم آنچہ دوست داری برائے نفس خود باشی مسلمان کامل پنجم بسیار مخند

فَاِنَّ كَثْرَةَ الضَّحِكِ تُمِيتُ الْقَلْبَ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ

زیرا کہ بسیار خندہ دل را میراند روایت کرد او را احمد و ترمذی

وَعَنْ عَمْرِو بْنِ مَيْمُونِ الْاَوْدِيِّ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

و از عمرو بن میمون اودی مرویست گفت فرمود رسول اللہ

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِرَجُلٍ وَهُوَ يَعِظُهُ اغْتَنِمْ خَمْسًا

مرد یرا در حالیکہ آنحضرت پند میکرد آنرا غنیمت شمار پنج چیز را پیش از پنج چیز غنیمت شمار

قَبْلَ خَمْسٍ شَبَابَكَ قَبْلَ هَرَمِكَ وَصِحَّتَكَ قَبْلَ

جوانی را پیش از پیری و غنیمت شمار تندرستی را پیش از بیماری و غنیمت شمار توانگری را پیش

سُقْمِكَ وَغِنَاكَ قَبْلَ فَقْرِكَ وَفَرَاغَكَ قَبْلَ شُغْلِكَ

از فقر و غنیمت شمار فراغ وقت را پیش از مشاغل و مشغولات و غنیمت شمار زندگی را

حَيَاتَكَ قَبْلَ مَوْتِكَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ مُرْسَلًا وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ

پیش از موت روایت کرد ترمذی از روے مرسل و گفت ابو ہریرہ

رض اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اَلَا اِنَّ الدُّنْيَا

رض کہ آنحضرت صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم فرمود آگاہ باشید بدرستیکہ دنیا ملعون است

مَلْعُوْنَةٌ مَلْعُوْنٌ مَا فِيْهَا اِلَّا ذِكْرُ اللّٰهِ وَمَا وَالَاهُ وَعَالِمٌ اَوْ مُتَعَلِّمٌ

رحمت دور رانده شده است هرچه در آن است مگر ذکر خدا و چیزیکه دوست دارد خدا

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ رض

و عالم و متعلم روایت کرد ترمذی و ابن ماجہ و از سہل بن سعد رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَوْ كَانَتِ الدُّنْيَا

مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم اگر بودے دنیا

تَعْدِلُ عِنْدَ اللّٰهِ جَنَاحَ بَعُوْضَةٍ مَا سَقٰى كَافِرًا مِّنْهَا شَرْبَةً

نزد خدا برابر بال پشہ نمی نوشانید هیچ کافر یرا از دنیا یک جرعہ آب

رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ اَبِيْ مُوْسٰى رض
رواه احمد و ترمذی و ابن ماجه و روایت ست از ابی موسی رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ اَحَبَّ دُنْيَاهُ
گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ دوست میدارد دنیای خود را

اَضَرَّ بِاٰخِرَتِهٖ وَمَنْ اَحَبَّ اٰخِرَتَهٗ اَضَرَّ بِدُنْيَاهُ فَاٰثِرُوْا مَا يَبْقٰى
زیان میرساند آخرت خود را و کسیکہ دوست میدارد آخرت خود را زیان میرساند دنیای خود را

عَلٰى مَا يَفْنٰى رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ الْاِيْمَانِ وَعَنْ
پس اختیار کنید چیزی را کہ باقی ست بر چیزیکہ فانی ست رواہ احمد و بیہقی فی شعب الایمان

اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لُعِنَ عَبْدُ
و از ابی ہریرہ رض مرویست از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود لعنت کردہ شدہ باد بندۂ دینار

الدِّيْنَارِ وَلُعِنَ عَبْدُ الدِّرْهَمِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ
و لعنت کردہ شود بندۂ درہم رواہ ترمذی

كَعْبِ بْنِ مَالِكٍ رض عَنْ اَبِيْهِ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ
و از کعب بن مالک رض مرویست کہ آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا ذِئْبَانِ جَائِعَانِ اُرْسِلَا فِيْ غَنَمٍ فَاَفْسَدَ لَهَا
علیہ وسلم فرمود نیستند دو گرگ گرسنہ کہ فرستادہ شدند در گوسپندان پس تباہ کنند

مِنْ حِرْصِ الْمَرْءِ عَلَى الْمَالِ وَالشَّرَفِ لِدِيْنِهٖ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ
مر گوسپندان را از حرص مرد بر مال و جاہ مر دین را رواہ ترمذی

وَالدَّارِمِيُّ وَعَنْ اَنَسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ
و دارمی و از انس رض مرویست کہ گفت آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَلنَّفَقَةُ كُلُّهَا فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ اِلَّا الْبِنَاءَ فَلَا خَيْرَ
علیہ وسلم خرچ کردن ہمہ در راہ خداست مگر خرچ در بنای عمارت پس نیست نیکی

ف: بعضی نسخ مشکوٰۃ واقع شدہ کہ صواب عن ابن کعب بن مالک ست بعینہٖ کہ در اصل ترمذی واقع شدہ و بجای آن در مشکوٰۃ سہو ... یکی از علمای ...

فِيهِ رَوَاهُ التِّرمِذِيُّ وَعَنهُ اَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

در ثواب در روے رواه ترمذی وہم از وے مرویست کہ آنحضرت صلے اللہ

عَلَيهِ وَسَلَّمَ خَرَجَ يَوْمًا وَنَحْنُ مَعَهُ فَرَاٰى قُبَّةً مُّشْرِفَةً

علیہ وسلم بیرون آمد روزے وما با وے بودیم پس دید آنحضرت قبہ بلند را

فَقَالَ مَا هٰذِهِ قَالَ اَصْحَابُهُ هٰذِهِ لِفُلَانٍ رَجُلٍ مِّنَ الْاَنْصَارِ

پس فرمود چیست این قبہ گفتند صحابہ این قبہ است مر فلان مردے را کہ از انصار است

فَسَكَتَ وَحَمَلَهَا فِي نَفْسِهِ حَتّٰى لَمَّا جَاءَ صَاحِبُهَا فَسَلَّمَ

پس آنحضرت خاموش ماندند ولیکن پوشیدند این حکایت را در دل خود تا آنکہ آمد صاحب آن

عَلَيهِ فِي النَّاسِ فَاَعْرَضَ عَنْهُ صَنَعَ ذٰلِكَ مِرَارًا حَتّٰى عَرَفَ

قبہ پس سلام کرد بر آنحضرت در مردم پس روی گردانید آنحضرت از وی کرد آنحضرت این عمل را چند بار

الرَّجُلُ الْغَضَبَ فِيهِ وَالْاِعْرَاضَ عَنْهُ فَشَكَا ذٰلِكَ اِلٰى اَصْحَابِهِ

تا آنکہ شناخت آن مرد خشم را در آنحضرت و روے گردانی از وے پس شکایت کرد آن مرد آنرا نزد

وَقَالَ وَاللّٰهِ اِنِّي لَاُنْكِرُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيهِ وَسَلَّمَ

اصحاب آنحضرت و گفت آن مرد بخدا سوگند من نا آشنا می بینم [illegible] آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم را

قَالُوا خَرَجَ فَرَاٰى قُبَّتَكَ فَرَجَعَ الرَّجُلُ اِلٰى قُبَّتِهِ فَهَدَمَهَا حَتّٰى

گفتند قصہ آنست کہ بیرون آمد آنحضرت پس دید قبہ کہ ترا بنا [illegible] پس رجوع کرد آن مرد بسوے قبہ

سَوَّاهَا بِالْاَرْضِ فَخَرَجَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيهِ وَسَلَّمَ

خود پس منہدم کرد آنرا تا آنکہ برابر ساخت آنرا بر زمین پس بیرون آمد آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

ذَاتَ يَوْمٍ فَلَمْ يَرَهَا قَالَ مَا فَعَلَتِ الْقُبَّةُ قَالُوا شَكَا اِلَيْنَا

روزے پس ندید آن قبہ را گفت آنحضرت چہ شد آن قبہ گفتند شکایت کرد بسوے ما صاحب قبہ روگردانی ترا

صَاحِبُهَا اِعْرَاضَكَ فَاَخْبَرْنَاهُ فَهَدَمَهَا فَقَالَ اَمَا اِنَّ كُلَّ

پس خبر دادیم او را [illegible] حال پس ویران کرد وے آنرا پس گفت آنحضرت آگاہ باشید

بناءٍ وَبالٌ علیٰ صاحبه الّا ما لا بُدَّ منه رواه ابو داؤد

هر بنا سبب عذاب است بر صاحبش مگر چیزی که نیست چاره از ان و ضروریست روایت کرد این حدیث را ابو داود

وعن عثمان رض انّ النبیّ صلی الله علیه وسلم قال لیس لابن آدم

و از عثمان رض مرویست که آنحضرت صلی الله علیه وسلم فرمود نیست مر آدمی را

حقٌّ فی سوی هذه الخصال بیتٌ یسکنه وثوبٌ یواری

استحقاق در غیر این چیزها سوی خانه که سکونت تواند ورزید بر قدر کفاف و جامه که بپوشد

به عورته وجلف [illegible] الخبز والماء رواه الترمذی وعن

بدان عورت خود را و نان خشک بی نان خورش و آب که بدان تا بنفسی نشاند رواه ترمذی

سهل بن سعد رض قال جاء رجلٌ فقال یا رسول الله دُلّنی

و از سهل بن سعد رض مرویست گفت سهل آمد مردی پس گفت ای رسول خدا راه بنمای مرا بر کاری که

علیٰ عملٍ اذا انا عملته احبّنی الله واحبّنی الناس قال ازهد

چون من بکنم آن را دوست دارد مرا خدا و دوست دارند مرا آدمیان گفت آنحضرت ترک کن

فی الدّنیا یُحبّک الله وازهد فیما عند الناس یُحبّک الناس

رغبت خواه در دنیا تا دوست دارد ترا خدا تعالی و رغبت مکن در آنچه نزد مردم است تا دوست دارند ترا مردم

رواه الترمذی وابن ماجة وعن ابن مسعود رض

رواه ترمذی و ابن ماجه و از ابن مسعود رض مرویست

انّ رسول الله صلّی الله علیه وسلّم نام علیٰ حصیرٍ فقام

که آنحضرت صلی الله علیه وسلم خواب کرد بر بوریا پس برخاست در حالیکه تاثیر کرده بود

وقد اثّر فی جسده فقال ابن مسعود یا رسول الله لو امرتنا

بوریا در جسم مبارک او پس گفت ابن مسعود رض ای رسول الله اگر امر میفرمودی ما را که

ان نبسط لک ونعمل فقال ما لی وللدنیا وما انا والدنیا

بگسترانیم برای تو فرشهای نرم ملایم پس فرمود آنحضرت مرا چه کار است دنیا را نیستم من و دنیا

said that the Messenger of God S.A.W.S. slept on a mat [illegible]
had printed his body, then said [illegible] "O Messenger of God if [illegible]
ordered, we [illegible] that we [illegible]
then for me in this world, [illegible]

الا کراکب استظل تحت شجرة ثم راح وترکها رواه

مگر مانند سواری که در سایه درخت زیر درخت شد و رفت و گذاشت آن درخت را رواه احمد

والترمذی وابن ماجة وعن ابی امامة رض قال

و ترمذی و ابن ماجه و از ابی امامه رض مرویست

قال رسول الله صلی الله علیه وسلم عرض علی ربی

گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم عرض کرد بر من پروردگار من

لیجعل لی بطحاء مکة ذهبا فقلت لا یا رب ولکن اشبع

تا گرداند برای من بطحاء مکه معظمه را طلا پس گفتم نه ای پروردگار ولیکن سیر میخواهم

یوما واجوع یوما فاذا جعت تضرعت الیک وذکرتک

یک روزی و گرسنه بمانم روزی پس چون گرسنه بمانم زاری کنم بسوی تو و یاد کنم ترا

واذا شبعت حمدتک وشکرتک رواه احمد والترمذی وعن

و چون سیر شوم ستایش کنم و سپاس گویم ترا رواه احمد و ترمذی

المقدام بن معدیکرب رض قال سمعت رسول الله صلی الله

و روایت است از مقدام بن معدیکرب رض گفت شنیدم آنحضرت صلی الله

علیه وسلم یقول ما ملأ آدمی وعاء شرا من بطن

علیه وسلم را که میگفت که پر نکرده آدمی آوندی را بدتر از شکم بس است

بحسب ابن آدم اکلات یقمن صلبه فان کان لا محالة

آدمی را لقمه چند درست و سرپا دارند استخوان پشت او را اگر هست آدمی که البته پر میکند

فثلث طعام وثلث شراب وثلث نفس رواه الترمذی

شکم را پس باید جدا سازد یک حصه طعام و یک حصه برای آب و یک حصه برای نفس

وابن ماجة وعن ابن عمر رض ان رسول الله صلی الله

رواه ترمذی و ابن ماجه و از ابن عمر رض مرویست که آنحضرت صلی الله

ـه وسلم سمع رجلا يتجشأ فقال اقصر من جشائك

عليه وسلم شنيد مردى را آروغ ميزد پس فرمود آنحضرت كم كن از آروغ خود

فان اطول الناس جوعا يوم القيمة اطولهم شبعا في الدنيا

زيرا كه درازترين مردم از روى گرسنگى روز قيامت درازترين ايشانند از روى سيرى

رواه في شرح السنة وعن ابي هريرة رض قال قال

در دنيا رواه في شرح السنة واز ابي هريره رض مرويست گفت فرمود

رسول الله صلى الله عليه وسلم ان اول ما يسأل العبد

آنحضرت صلى الله عليه وسلم بدرستيكه اول پرسيده شدن بنده

يوم القيمة من النعيم ان يقال له الم نصح جسمك

روز قيامت از نعمت اينست كه گفته ميشود مر اورا آيا درست نگردانيديم تنت

ونروك من الماء البارد رواه الترمذي وعن

و سيراب نگردانيديم ترا از آب سرد رواه ترمذى

ابن مسعود رض عن النبي صلى الله عليه وسلم قال

واز ابن مسعود رض مرويست از آنحضرت صلى الله عليه وسلم فرمود نمى رود پايهاى مردم روز قيامت

لا تزول قدما ابن ادم يوم القيمة حتى يسأل عن خمس

يعنے ايستاده ميدارند در بارگاه خداوندى تا آنكه پرسيده ميشود از پنج حالت پرسيده ميشود از عمر

عن عمره فيما افناه وعن شبابه فيما ابلاه وعن ماله

او در چه كار بسر كرده و پرسيده ميشود از جوانى وى كه در چه چيز كهنه كردى آنرا و پرسيده ميشود

من اين اكتسبه وفيما انفقه وماذا عمل فيما ع

از مال وى كه از كجا كرد و در كجا او را و در چه چيز صرف كرد آنرا و پرسيده ميشود كه چه كار كرد در آنچه دانسته

رواه الترمذي وعن عقبة بن عامر رض عن النبي

رواه ترمذى واز عقبه بن عامر رض مرويست از آنحضرت

صلی اللہ علیہ وسلم قال اذا رأیت اللہ عز وجل یعطی العبد

صلی اللہ علیہ وسلم فرمود آنحضرت چون بہ بینی خدا تعالی را کہ میدہد بندہ را از دنیا

من الدنیا علی معاصیہ ما یحب فانما ھو استدراج ثم تلا رسول اللہ

باوجود گناہان او یا بدل گناہان او کہ میاند آنچہ دوست میدارد پس نیست آن دادن مگر استدراج

صلی اللہ علیہ وسلم فلما نسوا ما ذکروا بہ فتحنا علیہم

و مکر آلہی بیشتر خواند پیغمبر صلی اللہ علیہ وسلم [illegible] ند [illegible] کردہ شدند باو کشادیم بر

ابواب کل شیء حتی اذا فرحوا بما اوتوا اخذناھم بغتۃ

شادی [illegible] بر ایشان درہای [illegible] ہر چیز از نعمتہای دنیا تا آنکہ [illegible] بآنچہ دادہ شدند از نعمت گرفتیم

فاذا ھم مبلسون رواہ احمد وعن ابی امامۃ رض ان رجلا

ایشان را ناگہان پس ناگاہ ایشان متحیر و نا امید اند رواہ احمد و از ابی امامہ رض مرویست کہ مردے

من اھل الصفۃ توفی وترک دینارا فقال رسول اللہ صلی اللہ

از اہل صفہ مرد و گذاشت دینارے را پس فرمود آنحضرت صلی اللہ

علیہ وسلم کیۃ قال ثم توفی اخر فترک دینارین فقال

علیہ وسلم داغیست گفت ابو امامہ پس تر مرد دیگرے و گذاشت دو دینار پس فرمود

رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم کیتان رواہ احمد والبیہقی

آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم دو داغ اند رواہ احمد و بیہقی

فی شعب الایمان وعن انس رض قال قال رسول اللہ صلی اللہ

فی شعب الایمان و از انس رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ

علیہ وسلم ھل من احد یمشی علی الماء الا ابتلت قدماہ

علیہ وسلم آیا ہست ہیچ کسے کہ برود بر آب مگر آنکہ تر گردد پایہای او گفتند

قالوا لا یا رسول اللہ صلی اللہ علیک وسلم قال کذلک صاحب

نیست اے رسول خدا صلی اللہ علیک وسلم فرمود آنحضرت ہمچنین صاحب

الدُّنْيَا لَا يَسْلَمُ مِنَ الذُّنُوْبِ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْاِيْمَانِ

دنیا سلامت نمیماند از گناہان البتہ روایت کرد بیہقی فی شعب الایمان

وَعَنْ جُبَيْرِ بْنِ نُفَيْرٍ مُرْسَلًا قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و از جبیر بن نفیر مرویست بطریق مرسل گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا اُوْحِيَ اِلَيَّ اَنْ اَجْمَعَ الْمَالَ وَاَكُوْنَ مِنَ التَّاجِرِيْنَ

علیہ وسلم وحی کردہ نشدہ بسوئے من کہ جمع کنم مال را و باشم از بازرگان و سوداگران

وَلٰكِنْ اُوْحِيَ اِلَيَّ اَنْ سَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَكُنْ مِّنَ السَّاجِدِيْنَ

ولیکن وحی کردہ شدہ است بسوی من کہ امر کردہ شد بہ تسبیح و تحمید و عبادت و خصوص بنماز مشغول

وَاعْبُدْ رَبَّكَ حَتّٰى يَاْتِيَكَ الْيَقِيْنُ رَوَاهُ فِي شَرْحِ السُّنَّةِ

باشم و عبادت کنم پروردگار خود را تا آخر عمر روایت کرد در شرح سنۃ

وَاَبُوْ نُعَيْمٍ فِي الْحِلْيَةِ عَنْ اَبِيْ مُسْلِمٍ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض

و ابو نعیم در حلیۃ از ابی مسلم و از ابی ہریرہ رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ طَلَبَ الدُّنْيَا

مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ طلب کند دنیا

حَلَالًا اِسْتِعْفَافًا عَنِ الْمَسْئَلَةِ وَسَعْيًا عَلٰى اَهْلِهٖ وَتَعَطُّفًا

را بجہت آنکہ بوجہ حلال نگاہ داشت از سوال و سعی برای اہل و عیال خود و از برای مہربانی کردن

عَلٰى جَارِهٖ لَقِيَ اللّٰهَ تَعَالٰى يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَوَجْهُهٗ مِثْلُ الْقَمَرِ

بر ہمسایہ خود بیش آید خدا تعالی را روز قیامت حال آنکہ روی او باشد مانند ماہ در شب چہاردہ

لَيْلَةَ الْبَدْرِ وَمَنْ طَلَبَ الدُّنْيَا حَلَالًا مُكَاثِرًا مُفَاخِرًا مُرَائِيًا

و کسیکہ طلب کند دنیا را از روی حلال در حالیکہ طلب زیادہ کنندہ است در مال و نازندہ است بر مردم بمال

لَقِيَ اللّٰهَ تَعَالٰى وَهُوَ عَلَيْهِ غَضْبَانُ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْاِيْمَانِ

و ریا کنندہ است ملاقات میکند خدا را و حال آنکہ خدا خشمنا[ک است] روایت کرد آنرا بیہقی در شعب الایمان

وَأَبُو نُعَيْمٍ فِي الْحِلْيَةِ وَعَنْ عَائِشَةَ رض عَنْ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

وابو نعیم در حلیہ واز عائشہ رض روایت است از حضرت صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ الدُّنْيَا دَارُ مَنْ لَا دَارَ لَهُ وَمَالُ مَنْ لَا مَالَ لَهُ

علیہ وسلم کہ فرمود آنحضرت دنیا دار کسی ست کہ نیست دار مراورا و دنیا مال کسی ست کہ نیست

وَلَهَا يَجْمَعُ مَنْ لَا عَقْلَ لَهُ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ

مراورا مال وبرائے دنیا جمع میکند مال را کسیکہ نیست عقل اورا رواہ احمد وبیہقی در شعب الایمان

وَعَنْ عَلِيٍّ رض قَالَ ارْتَحَلَتِ الدُّنْيَا مُدْبِرَةً وَارْتَحَلَتِ الْآخِرَةُ

واز علی رض مرویست کوچ کردہ است دنیا در حالیکہ پشت دہندہ است و کوچ

مُقْبِلَةً وَلِكُلِّ وَاحِدَةٍ مِنْهُمَا بَنُونَ فَكُونُوا مِنْ أَبْنَاءِ الْآخِرَةِ

کردہ است آخرت در حالیکہ روی آرندہ است و مر ہریکی را ازان فرزندان ست پس باشید از ابنای

وَلَا تَكُونُوا مِنْ أَبْنَاءِ الدُّنْيَا فَإِنَّ الْيَوْمَ عَمَلٌ وَلَا حِسَابَ وَغَدًا

آخرت ونباشید از ابنائے دنیا زیرا کہ امروز یعنی در دنیا عمل ست ونیست حساب و فردا

حِسَابٌ وَلَا عَمَلَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي تَرْجَمَةِ بَابٍ وَعَنْ

حساب ست ونیست عمل روایت کرد بخاری این حدیث را در ترجمہ باب

أَبِي هُرَيْرَةَ رض يَبْلُغُ بِهِ قَالَ إِذَا مَاتَ الْمَيِّتُ قَالَتِ الْمَلَائِكَةُ

واز ابی ہریرہ رض مرویست بطریق رفع یعنی میرسانید این حدیث را بآنحضرت گفت ابو ہریرہ فرمود آنحضرت چون

مَا قَدَّمَ وَقَالَ بَنُو آدَمَ مَا خَلَّفَ رَوَى الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ

میرد آدمی گویند میپرسند فرشتگان چہ چیز پیش فرستادہ است و میگویند فرزندان آدم چہ چیز پس گذاشت

وَعَنْ مَالِكٍ أَنَّ لُقْمَانَ قَالَ لِابْنِهِ يَا بُنَيَّ إِنَّ النَّاسَ

از مال رواہ بیہقی در شعب ایمان واز امام مالک روایت ست کہ لقمان گفت مر پسر خود را ای پسرک

قَدْ تَطَاوَلَ عَلَيْهِمْ مَا يُوعَدُونَ وَهُمْ إِلَى الْآخِرَةِ سِرَاعًا يَذْهَبُونَ

بدرستیکہ آدمیان بتحقیق دراز افتاد برایشان مدت چیزیکہ وعدہ کردہ شدہ اند و ایشان بسوی آخرت تیز میروند

بعث وحساب وغیرہ ۱۲

وَاِنَّكَ قَدِ اسْتَدْبَرْتَ الدُّنْيَا مُنْذُ كُنْتَ وَاسْتَقْبَلْتَ الْاٰخِرَةَ

و بدرستیکه تو ای پسر کہ من تحقیق تو پشت دادہ دنیا را از ابتدائیکه پیدا شدہ و روی آوردی

وَاِنَّ دَارًا تَسِيْرُ اِلَيْهَا اَقْرَبُ اِلَيْكَ مِنْ دَارٍ تَخْرُجُ مِنْهَا

آخرت را بدرستیکه سرائے کہ تو میروی بسوی آن قریب است بسوی تو از سرائے کہ بیرون می آئی تو از آن

رَوَاهُ رَزِيْنٌ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرٍو رض اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ

رواہ رزین و از عبد اللہ بن عمرو رض مرویست کہ آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اَرْبَعٌ اِذَا كُنَّ فِيْكَ فَلَا عَلَيْكَ

صلے اللہ علیہ وسلم فرمود چہار خصلت اند کہ چون یافتہ شوند در تو پس ضرر نیست

مَا فَاتَكَ الدُّنْيَا حِفْظُ اَمَانَةٍ وَصِدْقُ حَدِيْثٍ وَحُسْنُ

ترا از فوت شدن دنیا اول آنکہ امانت در حقوق رب و حقوق عباد دوم راستی در سخن سوم نیک

خَلِيْقَةٍ وَعِفَّةٌ فِيْ طُعْمَةٍ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ الْاِيْمَانِ

طبیعی و درست فطرتے چہارم پارسائی در لقمہ رواہ احمد و بیہقی در شعب ایمان

وَعَنْ اَبِيْ اَيُّوْبَ الْاَنْصَارِيِّ رض قَالَ جَاءَ رَجُلٌ اِلَى النَّبِيِّ

و روایت ست از ابی ایوب انصاری رض گفت آمد مردی بسوے آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ عِظْنِيْ وَاَوْجِزْ فَقَالَ اِذَا قُمْتَ

صلے اللہ علیہ وسلم پس گفت آن مرد با آنحضرت پند دہ مرا [illegible] فرمود

فِيْ صَلَاتِكَ فَصَلِّ صَلٰوةَ مُوَدِّعٍ وَلَا تَكَلَّمْ بِكَلَامٍ تَعْتَذِرُ مِنْهُ

آنحضرت چون بگذاری نماز خود پس بگذار مانند نماز شخصے کہ وداع کنندہ است مگو سخن [illegible]

غَدًا وَاَجْمِعِ الْاِيَاسَ مِمَّا فِيْ اَيْدِي النَّاسِ وَعَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ

از ان فردا و دانی خود را و عزم مصمم کن بنا امیدی از چیزیکہ [illegible] مردمانست و قطع طمع کن از ایشان

قَالَ لَمَّا بَعَثَهُ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِلَى الْيَمَنِ خَرَجَ

و از معاذ بن جبل رض مرویست ہرگاہ فرستاد آنحضرت معاذ را بسوے یمن بعہدہ قضا و بیرون

مَعَهُ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُوْصِيْهِ وَمُعَاذٌ

آمد آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم بمشایعت وی در حالیکہ وصیت میکرد

رَاكِبٌ وَرَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَمْشِيْ تَحْتَ

آنحضرت او را و معاذ رضی سوار بر شتر بود و پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم پیادہ و میرفت زیر شتر

رَاحِلَتِهِ فَلَمَّا فَرَغَ قَالَ يَا مُعَاذُ إِنَّكَ عَسٰى أَنْ لَا تَلْقَانِيْ

سواری معاذ پس ، گاہ کہ فارغ گشت آنحضرت از وصیت فرمود ای معاذ بدرستیکہ تو نزدیکست

بَعْدَ عَامِيْ هٰذَا وَلَعَلَّكَ أَنْ تَمُرَّ بِمَسْجِدِيْ هٰذَا وَقَبْرِيْ

کہ تو در نیابی مرا بعد از سال من امسال آیست و شاید کہ بگذری باین مسجد من و بقبر من پس

فَبَكٰى مُعَاذٌ جَشَعًا لِفِرَاقِ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

بگریست معاذ از جہت جزع و اندوہ و فراق آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

ثُمَّ الْتَفَتَ فَأَقْبَلَ بِوَجْهِهِ نَحْوَ الْمَدِيْنَةِ فَقَالَ إِنَّ أَوْلَى

پس نگریست سوی او و آورد آنحضرت بجانب مدینہ منورہ پس فرمود متصل شوان مردم

النَّاسِ بِيَ الْمُتَّقُوْنَ مَنْ كَانُوْا وَحَيْثُ كَانُوْا رَوَاهُمَا أَحْمَدُ

بمن پرہیزگاراند ہر کسانیکہ باشند و ہر جائیکہ باشند روایت کرد این ہر دو حدیث را احمد

وَعَنْ أَبِيْ هُرَيْرَةَ رض وَأَبِيْ خَلَّادٍ رض أَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ

و مرویست از ابی ہریرہ رض و ابی خلاد رض کہ آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِذَا رَأَيْتُمُ الْعَبْدَ يُعْطٰى زُهْدًا

صلی اللہ علیہ وسلم فرمود چون ببینید بندہ را کہ دادہ میشود او را بی رغبتی در دنیا

فِي الدُّنْيَا وَقِلَّةَ مَنْطِقٍ فَاقْتَرِبُوْا مِنْهُ فَإِنَّهُ يُلَقَّى الْحِكْمَةَ

و کم سخنی و خاموشی پس نزدیکی جوئید از آن بندہ پس بدرستیکہ تعلیم کردہ میشود آن بندہ را حکمت

رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ الْإِيْمَانِ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ

روایت کرد این حدیث را بیہقی در شعب الایمان و از عبداللہ بن

عُمَرَ رضی اللہ عنہ قَالَ اَخَذَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ بِمَنْکِبِیْ

عمر رضی اللہ عنہ مرویست کہ گرفت پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم ببازوے من

فَقَالَ کُنْ فِی الدُّنْیَا کَاَنَّکَ غَرِیْبٌ اَوْ عَابِرُ سَبِیْلٍ وَکَانَ

پس فرمود باش در دنیا چنانکہ گویا در شہرے غریبے یا رہ گذرے و بود

ابْنُ عُمَرَ یَقُوْلُ اِذَا اَمْسَیْتَ فَلَا تَنْتَظِرِ الصَّبَاحَ وَاِذَا

ابن عمر رضی اللہ عنہ میگفت کہ چون شب کنی پس انتظار مکن صبح را و چون صبح کنی

اَصْبَحْتَ فَلَا تَنْتَظِرِ الْمَسَاءَ وَخُذْ مِنْ صِحَّتِکَ لِمَرَضِکَ

پس انتظار مکن شب را و بگیر از تندرستی خود برای بیماری خود و از زندگانی خود

وَمِنْ حَیَاتِکَ لِمَوْتِکَ رَوَاہُ الْبُخَارِیُّ

برائے مرگ خود رواہ بخارے

باب فضل الفقراء

بابیست در فضل فقرا

وَلَا تَطْرُدِ الَّذِیْنَ یَدْعُوْنَ رَبَّھُمْ بِالْغَدٰوۃِ وَالْعَشِیِّ

و مران آنانرا کہ میخوانند پروردگار خویش را بامداد و شبانگاہ میخواہند

یُرِیْدُوْنَ وَجْھَہٗ مَا عَلَیْکَ مِنْ حِسَابِھِمْ مِّنْ شَیْءٍ

ذات خدا را نیست بر تو از حساب ایشان ہیچ چیزے و نیست

وَّمَا مِنْ حِسَابِکَ عَلَیْھِمْ مِّنْ شَیْءٍ فَتَطْرُدَھُمْ فَتَکُوْنَ

از حساب تو بر ایشان ہیچ چیزے پس براندے ایشانرا پس باشے از ستمگاران

مِنَ الظّٰلِمِیْنَ لِلْفُقَرَاءِ الْمُھٰجِرِیْنَ الَّذِیْنَ اُخْرِجُوْا مِنْ

و برائے درویشان ہجرت کنندگان آنانکہ بیرون کردہ شدند از سرایہائے

دِیَارِھِمْ وَاَمْوَالِھِمْ یَبْتَغُوْنَ فَضْلًا مِّنَ اللّٰہِ وَرِضْوَانًا

خانہ و مالہائے ایشان میجویند افزونی از خدا و خوشنودی

سلہ بزندگی خود پیش از مرگ خود

وَيَنْصُرُونَ اللّٰهَ وَرَسُوْلَهٗ اُولٰٓئِكَ هُمُ الصّٰدِقُوْنَ وَلَا

و یاری میکنند خدا یرا و فرستادهٔ او را آنگروه ایشانند راست گویان و نه

اَنْ يَّكُوْنَ النَّاسُ اُمَّةً وَّاحِدَةً لَّجَعَلْنَا لِمَنْ يَّكْفُرُ بِالرَّحْمٰنِ

مردمان گروه یک هر آئینه دانیم برای آنکه کافر شود برحمٰن

لِبُيُوْتِهِمْ سُقُفًا مِّنْ فِضَّةٍ وَّمَعَارِجَ عَلَيْهَا يَظْهَرُوْنَ

مر خانهای ایشانرا سقفها از نقره و نردبانها که بران بر آیند

وَلِبُيُوْتِهِمْ اَبْوَابًا وَّسُرُرًا عَلَيْهَا يَتَّكِئُوْنَ وَزُخْرُفًا

و مر خانهای ایشانرا درها و تختها بران تکیه کنند و از زینت همه آن

وَاِنْ كُلُّ ذٰلِكَ لَمَّا مَتَاعُ الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا وَالْاٰخِرَةُ عِنْدَ رَبِّكَ

نگر بهره خور وار زندگانی این است و آخرت نزد پروردگار تو برای

لِلْمُتَّقِيْنَ عَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

پرهیزگاران ست مرویست از ابو هریره رض گفت فرمود آنحضرت صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رُبَّ اَشْعَثَ مَدْفُوْعٍ بِالْاَبْوَابِ لَوْ اَقْسَمَ

علیه وسلم بسا ژولیده موی گرد آلوده رانده شده از درها جهت حقارت اگر سوگند خورد بر خدا

عَلَى اللّٰهِ لَاَبَرَّهٗ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرٍو رض قَالَ قَالَ

هر آئینه راست گو میگرداند وی تعالی او را در سوگند رواه مسلم و از عبد الله بن عمرو رض مرویست که فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ فُقَرَآءَ الْمُهَاجِرِيْنَ

آنحضرت صلی الله علیه وسلم بدرستیکه فقرای مهاجران

يَسْبِقُوْنَ الْاَغْنِيَآءَ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ اِلَى الْجَنَّةِ بِاَرْبَعِيْنَ خَرِيْفًا

پیشی میکنند توانگرانرا روز قیامت بسوی بهشت به چهل سال

رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

رواه مسلم و از ابی هریره رض مرویست گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَدْخُلُ الْفُقَرَاءُ الْجَنَّةَ قَبْلَ الْأَغْنِيَاءِ

صلی اللہ علیه وسلم درمی آیند فقیران بهشت را پیش از توانگران

بِخَمْسِ مِائَةِ عَامٍ نِصْفِ يَوْمٍ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْهُ

به پانصد سال نیم روز ست از روزے که نزد پروردگار ست رواه ترمذی

قَالَ لَقَدْ رَأَيْتُ سَبْعِينَ مِنْ أَصْحَابِ الصُّفَّةِ مَا مِنْهُمْ رَجُلٌ عَلَيْهِ رِدَاءٌ

واز ابی ہریرہؓ مرویست گفت بتحقیق دیدم هفتاد نفر از اصحاب صفه را که نیست از ایشان مردی

إِمَّا إِزَارٌ وَإِمَّا كِسَاءٌ قَدْ رَبَطُوا فِي أَعْنَاقِهِمْ فَمِنْهَا مَا يَبْلُغُ نِصْفَ

که بروی چادر باشد بلکه یا ازاری بود یا گلیمی که بسته بودند در گردن های خود پس بعضے از انها

السَّاقَيْنِ وَمِنْهَا مَا يَبْلُغُ الْكَعْبَيْنِ فَيَجْمَعُهُ بِيَدِهِ كَرَاهِيَةَ

میرسید نیمه هر دو ساق را و بعضے از انها میرسید هر دو شتالنگ را پس گرد میکرد آنرا بدست خود از جهت

أَنْ تُرَى عَوْرَتُهُ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمٰنِ

ناخوش داشتن آنکه دیده شود اندام شرمگاه؛ و روایت کرد آنرا بخاری و مرویست از عبد الرحمن

الْحُبُلِيِّ قَالَ سَمِعْتُ عَبْدَ اللهِ بْنَ عَمْرٍو وَسَأَلَهُ رَجُلٌ قَالَ أَلَسْنَا

جبلی گفت شنیدم عبد الله بن عمرو را و حالانکه بتحقیق پرسید او را مردے گفت آیا نیستیم

مِنْ فُقَرَاءِ الْمُهَاجِرِينَ فَقَالَ لَهُ عَبْدُ اللهِ أَلَكَ امْرَأَةٌ تَأْوِي

ما از فقیران مهاجران پس فرمود مر او را عبد الله آیا مر ترا زن ست که جا بسے میگیری

إِلَيْهَا قَالَ نَعَمْ قَالَ أَلَكَ مَسْكَنٌ تَسْكُنُهُ قَالَ نَعَمْ قَالَ فَأَنْتَ

با او گفت آری هست گفت عبد الله آیا مر ترا جای باشش هست که می باشی درو گفت آنمرد آری هست مرا

مِنَ الْأَغْنِيَاءِ قَالَ فَإِنَّ لِي خَادِمًا قَالَ فَأَنْتَ مِنَ الْمُلُوكِ

مسکن گفت عبد الله پس تو از توانگرانی گفت آنمرد مرا خدمتگار نیز هست گفت عبد الله پس تو

قَالَ عَبْدُ الرَّحْمٰنِ وَجَاءَ ثَلٰثَةُ نَفَرٍ إِلَى عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرٍو

از پادشاهانی گفت عبد الرحمن و آمدند سه کسے پیش عبد الله بن عمر

از اینجا تا آخر حدیث از مشکوٰة

وَاَنَا عِنْدَهٗ فَقَالُوْا يَا اَبَا مُحَمَّدٍ وَاللّٰهِ مَا نَقْدِرُ عَلٰى شَيْءٍ لَا نَفَقَةٍ

و من نزد وے بودم پس گفتند یا ابا محمد بخدا سوگند توانا نیستیم ما بر چیزے نه بر خرچ و نه بر ستور

وَلَا دَابَّةٍ وَلَا مَتَاعٍ فَقَالَ لَهُمْ مَا شِئْتُمْ اِنْ شِئْتُمْ رَجَعْتُمْ

چار پایه و نه از اسباب [illegible] گفت عبدالله [illegible] آئید شما بسوے ما

اِلَيْنَا فَاَعْطَيْنَاكُمْ مَا يَسَّرَ اللّٰهُ لَكُمْ وَاِنْ شِئْتُمْ ذَكَرْنَا اَمْرَكُمْ

پس بدهیم شمارا چیزے که آسان گردانید خدا تعالی برائے شما اگر میخواهید ذکر کنیم قصه شمارا

لِلسُّلْطَانِ وَاِنْ شِئْتُمْ صَبَرْتُمْ فَاِنِّيْ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ ﷺ

برائے پادشاه و اگر میخواهید صبر کنید زیراکه من شنیده ام پیغمبر خدا را

يَقُوْلُ اِنَّ فُقَرَاءَ الْمُهَاجِرِيْنَ يَسْبِقُوْنَ الْاَغْنِيَاءَ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ

که میگفت بدرستیکه فقیران مهاجران پیشی میکنند توانگران از روز قیامت

اِلَى الْجَنَّةِ بِاَرْبَعِيْنَ خَرِيْفًا قَالُوْا فَاِنَّا نَصْبِرُ لَا نَسْاَلُ شَيْئًا

بسوے بهشت بچهل سال گفتند آن جماعت پس تحقیق ما صبر میکنیم و نخواهیم چیزیرا

رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ اَبِيْ ذَرٍّ رض قَالَ اَمَرَنِيْ خَلِيْلِيْ بِسَبْعٍ

روایت کرد آنرا مسلم در روایت ست از ابی ذر رض گفت امر کرد مرا دوست [illegible]

اَمَرَنِيْ بِحُبِّ الْمَسَاكِيْنِ وَالدُّنُوِّ مِنْهُمْ وَاَمَرَنِيْ اَنْ اَنْظُرَ

است بهفت خصلت اول امر کرد مرا بدوستی مسکینان و نزدیک شدن از ایشان دوم امر کرد مرا

اِلٰى مَنْ هُوَ دُوْنِيْ وَلَا اَنْظُرَ اِلٰى مَنْ هُوَ فَوْقِيْ وَاَمَرَنِيْ اَنْ اَصِلَ

که نظر کنم بسوے کسیکه فرودست ست و نظر نکنم بسوے کسیکه بالای من ست یعنی در دنیا و سوم امر کرد مرا صله رحم را

الرَّحِمَ وَاِنْ اَدْبَرَتْ وَاَمَرَنِيْ اَنْ لَا اَسْاَلَ اَحَدًا شَيْئًا

اگرچه پشت دهنده است یعنی صاحب رحم و چهارم امر کرد که سوال نکنم از هیچ [illegible] چیزے و پنجم امر کرد که بگویم

وَاَمَرَنِيْ اَنْ اَقُوْلَ بِالْحَقِّ وَاِنْ كَانَ مُرًّا وَاَمَرَنِيْ اَنْ لَا اَخَافَ

حق و [illegible] بدان اگرچه باشد تلخ و ناخوش [illegible] و ششم امر کرد مرا که نترسم در دین خدا

فِي اللّٰهِ لَوْمَةَ لَائِمٍ وَأَمَرَنِي أَنْ أُكْثِرَ مِنْ قَوْلِ لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ

ملامت کردن ہیچ ملامت کنندہ را و ہفتم امر کرد مرا کہ بسیار گویم لا حول ولا قوۃ

إِلَّا بِاللّٰهِ فَإِنَّهُنَّ مِنْ كَنْزٍ تَحْتَ الْعَرْشِ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَعَنْ

الا باللہ را پس بدرستیکہ این کلمات یا این ہفت خصلت از گنجی ست زیر عرش روایت ست از احمد

عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ عَنْ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و روایت ست از عمرو بن شعیب و روایت میکند از پدر خود و پدر وے از جد خود و او از حضرت صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ خَصْلَتَانِ مَنْ كَانَتَا فِيهِ كَتَبَهُ اللّٰهُ شَاكِرًا

علیہ وسلم فرمود آنحضرت دو خصلت اند کہ ہر کس کہ باشد ازان خصلت دران بنویسد او را خدا شکر کنندہ

صَابِرًا مَنْ نَظَرَ فِي دِينِهِ إِلَى مَنْ هُوَ فَوْقَهُ فَاقْتَدَى بِهِ

صبر کنندہ کسیکہ نظر کند در دین خود بسوے کسیکہ بالای اوست پس اقتدا کند بوے و کسیکہ نظر کند

وَنَظَرَ فِي دُنْيَاهُ إِلَى مَنْ هُوَ دُونَهُ فَحَمِدَ اللّٰهَ عَلَى مَا فَضَّلَهُ اللّٰهُ

در دنیای خود کسیکہ فرود اوست در دنیا پس ستایش کند مر خدا را بنا بر فضیلت دادن مر او را خدا تعالےٰ

عَلَيْهِ كَتَبَهُ اللّٰهُ شَاكِرًا صَابِرًا وَمَنْ نَظَرَ فِي دِينِهِ إِلَى مَنْ هُوَ

بر آنکس بنویسد او را خدا شکر گویندہ صبر کنندہ و کسیکہ نظر کند در دین خود بسوے کسیکہ آنکس فرود

دُونَهُ وَنَظَرَ فِي دُنْيَاهُ إِلَى مَنْ هُوَ فَوْقَهُ فَأَسِفَ عَلَى مَا فَاتَهُ مِنْهُ

اوست و نظر کند در دنیا خود بسوے کسیکہ فوق اوست پس اندوہ خورد بچیزیکہ فوت شد او را از دنیا ننویسد

لَمْ يَكْتُبْهُ اللّٰهُ شَاكِرًا وَلَا صَابِرًا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

خدا شاکر او را و نہ صبر کنندہ روایت کرد آنرا ترمذی و روایت ست

عَلِيٍّ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ رَضِيَ

از علی رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ راضی شد

مِنَ اللّٰهِ بِالْيَسِيرِ مِنَ الرِّزْقِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ بِالْقَلِيلِ مِنَ الْعَمَلِ

از خدا باندک رزق راضی گردد خدا تعالےٰ از وے باندک از عمل

وعن ابن عباس رض قال قال رسول الله صلی الله علیه

وروایت ست از ابن عباس رض گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه

وسلم من جاع او احتاج فکتمه الناس کان حقا علی

وسلم کسیکه گرسنه شود یا محتاج شود پس بپوشد آنرا از مردم باشد لازم بر

الله عز وجل ان یرزقه رزق سنة من حلال رواهما

مفضل خدا که برساند او را روزی یکسال از وجه حلال روایت کرد این هر دو حدیث را

البیهقی فی شعب الایمان وعن محمود بن لبید رض

بیهقی در شعب الایمان وروایت ست از محمود بن لبید رض

ان النبی صلی الله علیه وسلم قال اثنتان یکرههما

تحقیق که آنحضرت صلی الله علیه وسلم فرمود که دو خصلت ست که ناخوش دارد

ابن ادم یکره الموت والموت خیر للمؤمن من الفتنة

آنها را آدمی یکے ازان مردن ست وحالانکه موت بهتر ست مسلمانرا از فتنه گرفتار

ویکره قلة المال وقلة المال اقل للحساب رواه احمد

دوم کمی مال وحالانکه کمی مال کمتر ست در حساب را یعنی بهتر ست مسلمانرا روایت کرد احمد

وعن قتادة بن النعمان رض ان رسول الله صلی الله

وروایت ست از قتاده بن نعمان رض که آنحضرت صلی الله

علیه وسلم قال اذا احب الله عبدا حماه الدنیا کما یظل

علیه وسلم فرمود چون دوست دارد خدا تعالی بندهٔ خود را منع میکند او را دنیا چنانکه

احدکم یحمی سقیمه الماء رواه احمد والترمذی

میکرد یکے از شما که منع میکند و پرهیز میفرماید بیمار خود را از آب روایت کرد آنرا احمد و ترمذی

وعن عبد الله بن عمرو رض قال قال رسول الله صلی الله

وروایت ست از عبد الله بن عمرو رض گفت فرمود رسول الله صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَلدُّنْيَا سِجْنُ الْمُؤْمِنِ وَسَنَتُهٗ وَاِذَا فَارَقَ الدُّنْيَا

علیہ و ... دنیا زندان است مسلمان را و قحط سال اوست و وقتیکہ بگذارد دنیا را

فَارَقَ السِّجْنَ وَالسَّنَةَ رَوَاهُ فِيْ شَرْحِ السُّنَّةِ وَعَنْ

پس بگذارد زندان و قحط را روایت کرد آنرا در شرح سنۃ و روایت ست

اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

از ابی ہریرہ رض ... فرمود رسول اللہ صلے اللہ علیہ وسلم

لَا تَغْبِطَنَّ فَاجِرًا بِنِعْمَةٍ فَاِنَّكَ لَا تَدْرِيْ مَا هُوَ لَاقٍ بَعْدَ

غبطہ مکن فاسق را بنعمت دنیاوی کہ دارد زیرا کہ ورنمی یابی کہ چہ چیز پیش آئندہ است بعد از مرگ

مَوْتِهٖ اِنَّ لَهٗ عِنْدَ اللّٰهِ قَاتِلًا لَا يَمُوْتُ يَعْنِي النَّارَ رَوَاهُ فِيْ شَرْحِ السُّنَّةِ

بدرستیکہ فاجر را نزد خدا کشندہ ایست ... آنحضرت از قاتل آتش دوزخ را رواہ فی شرح السنۃ

وَعَنْهُ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و ہم از وے رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

اِذَا نَظَرَ اَحَدُكُمْ اِلٰى مَنْ فُضِّلَ عَلَيْهِ فِي الْمَالِ وَالْخَلْقِ فَلْيَنْظُرْ

چون ... کند ... از شما بسوے کسیکہ زیادہ تر داوہ شدہ است آنکس را بروی در مال ...

اِلٰى مَنْ هُوَ اَسْفَلُ مِنْهُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَفِيْ رِوَايَةٍ لِمُسْلِمٍ

پس باید کہ نظر کند بسوے کسے کہ آنکس پست تر از وست ... متفق علیہ و در روایتی از مسلم

قَالَ اُنْظُرُوْا اِلٰى مَنْ هُوَ اَسْفَلُ مِنْكُمْ وَلَا تَنْظُرُوْا اِلٰى مَنْ هُوَ فَوْقَكُمْ

اینچنین آمدہ است گفت آنحضرت نظر کنید بسوے آنانکہ پایان تر ست از مرتبہ شما و نکنید

فَهُوَ اَجْدَرُ اَنْ لَا تَزْدَرُوْا نِعْمَةَ اللّٰهِ عَلَيْكُمْ وَعَنْ

بسوے آن کسیکہ بالای شما است در مرتبہ پس این سزاوار تر ست شما را تا حقیر نہ شمارید نعمت اللہ را کہ بر شما است

مُصْعَبِ بْنِ سَعْدٍ رض قَالَ رَاٰى سَعْدٌ اَنَّ لَهٗ فَضْلًا عَمَّنْ دُوْنَهٗ

است بر شما و روایت ست از مصعب بن سعد رض گفت دانست و گمان برد سعد کہ او را فضل ست بر کسیکہ

فَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ هَلْ تُنْصَرُوْنَ

فرودست از ضعفاے مسلمانان پس فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم از براے دفع عجب آیا نصرت

وَتُرْزَقُوْنَ اِلَّا بِضُعَفَائِكُمْ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وعن

داده میشوید و شمار اور زق داده می شود شمار اگر به برکت ضعفای شما که در میان شما اند رواه البخاری

اُمَيَّةَ بْنِ خَالِدِ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ اُسَيْدٍ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ

روایت ست از امیہ بن خالد بن عبد اللہ بن اسید رض از ان حضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّهُ كَانَ يَسْتَفْتِحُ بِصَعَالِيْكِ الْمُهَاجِرِيْنَ

علیہ وسلم که بود آنحضرت طلب فتح و نصرت میکرد از جناب حق به حقیران و درویشان مهاجران

رَوَاهُ فِيْ شَرْحِ السُّنَّةِ

رواه فی شرح السنة

بَابُ الْاَمَلِ وَالْحِرْصِ

باب در امل و حرص

وَلَا تَتَمَنَّوْا مَا فَضَّلَ اللّٰهُ بِهٖ بَعْضَكُمْ عَلٰى بَعْضٍ وَلَا تَمُدَّنَّ

و آرزو مبرید آنچه افزونی داده خدای بدان برخی را از شما بر برخی و باز مکشید چشمهای

عَيْنَيْكَ اِلٰى مَا مَتَّعْنَا بِهٖ اَزْوَاجًا مِّنْهُمْ زَهْرَةَ الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا لِنَفْتِنَهُمْ

خود را بسوی آنچه برخوردار کردیم بآن جفتها از ایشان تازگی زندگانی این سرا تا بیازمائیم

فِيْهِ وَرِزْقُ رَبِّكَ خَيْرٌ وَّاَبْقٰى عن اَنَسٍ رض قَالَ خَطَّ النَّبِيُّ

ایشانرا در آن و روزی پروردگار تو بهتر ست و پاینده تر روایت ست از انس رض گفت کشیده

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خُطُوْطًا فَقَالَ هٰذَا الْاَمَلُ وَهٰذَا اَجَلُهٗ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم چند خط پس فرمود این خط امل آدمی ست و این خط اجل

فَبَيْنَمَا هُوَ كَذٰلِكَ اِذْ جَاءَهُ الْخَطُّ الْاَقْرَبُ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

اوست پس در اثنای آنکه آدمی ہمچنین ست ناگاه رسید امل او را خط اجل که نزدیک ست رواه البخاری

پارہ ۵ جزو ۱۲ رکوع ۱۷ / رکوع جزو ۱۶ رکوع ۱۷

وعنه رض قال قال النبی صلی اللہ علیہ وسلم یھرم ابن
وہم روایت ست از انس گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم پیر میشود
ادم ویشب منہ اثنان الحرص علی المال والحرص علی العمر
آدمی وجوان میشود دو چیز حرص بر کثرت مال و دوم حرص بر درازی عمر
متفق علیہ وعن ابی ھریرۃ رض قال قال النبی صلی
متفق علیہ و روایت ست از ابی ہریرہ رض گفت فرمود آنحضرت
اللہ علیہ وسلم اعذر اللہ الی امرئ اخر اجلہ حتی بلغہ
صلے اللہ علیہ وسلم نگذاشت خدا تعالی جاے عذر را از مردے کہ مہلت داد اجل ورا
ستین سنۃ رواہ البخاری وعن ابن عباس رض
تا آنکہ رسانید اورا بہ شصت سال رواہ البخاری و روایت ست از ابن عباس رض
عن النبی صلی اللہ علیہ وسلم قال لو کان لابن ادم وادیان
از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود اگر بودے مر آدمی را دو وادے
من مال لابتغی ثالثا ولا یملا جوف ابن ادم الا التراب
از مال ہر آئینہ طلب میکرد سوم را و پر نمیکند جوف آدمی را مگر خاک و رجوع برحمت
ویتوب اللہ علی من تاب متفق علیہ وعن ابن عمر رض
میکند خدا تعالے بہ ہر کہ میخواہد متفق علیہ و روایت ست از ابن عمر رض
قال اخذ رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم ببعض جسدی
گفت گرفت رسول خدا صلے اللہ علیہ وسلم بہ بعض تن یار وے من
فقال کن فی الدنیا کانک غریب او عابر سبیل وعد نفسک
پس گفت باش در دنیا چنانکہ گویا مسافری یا رہ گذرے و شمار خود را
من اھل القبور رواہ البخاری وعن عبد اللہ بن عمرو
از مردگان رواہ البخاری و روایت ست از عبد اللہ بن عمرو

قَالَ مَرَّ بِنَا رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ وَاَنَا وَاُمِّیْ

گفت بگذشت آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم بما وحالانکہ من ومادرمن [illegible]

نُطَیِّنُ شَیْئًا فَقَالَ مَا ھٰذَا یَا عَبْدَ اللّٰہِ قُلْتُ شَیْءٌ نُصْلِحُہٗ

میکردیم چیزیرا پس گفت آنحضرت چہ کار میکنی ای عبداللہ گفتم چیزیست یعنی دیوار است

قَالَ الْاَمْرُ اَسْرَعُ مِنْ ذٰلِکَ رَوَاہُ اَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِیُّ

گفت [illegible] فرمود آنحضرت کار شتاب تر است ازین یعنی بیرون آمدن از دنیا روایت کرد احمد و [illegible]

وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَ[illegible]

روایت است از ابن عباس رض کہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

کَانَ یُھْرِیْقُ الْمَاءَ فَیَتَ[illegible] بِالتُّرَابِ فَاَقُوْلُ یَا رَسُوْلَ اللّٰہِ اِنَّ الْمَاءَ

[illegible] بریختی آب یعنی بول [illegible] پس تیمم کردی بخاک پس میگفتم یا رسول اللہ [illegible]

مِنْکَ قَرِیْبٌ یَقُوْلُ مَا یُدْرِیْنِیْ لَعَلِّیْ لَا اَبْلُغُہٗ رَوَاہُ [illegible]

آب نزدیک است میگفت آنحضرت [illegible] چہ را [illegible] شاید [illegible]

وَابْنُ الْجَوْزِیِّ فِیْ کِتَابِ الْوَفَاءِ وَعَنْ اَبِیْ ھُرَیْرَۃَ رض

روایت کرد اینحدیث را در شرح سنہ وابن جوزی در کتاب وفا وروایت است از ابی ہریرہ رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ اَعْمَارُ اُمَّتِیْ

[illegible] اللہ علیہ وسلم [illegible] عمرہای امت

مَا بَیْنَ السِّتِّیْنَ اِلَی السَّبْعِیْنَ وَاَقَلُّھُمْ مَنْ یَّجُوْزُ ذٰلِکَ

[illegible] میان شصت سال تا ہفتاد است وکمی کسیست کہ بگذرد از ہفتاد روایت

رَوَاہُ التِّرْمِذِیُّ وَابْنُ مَاجَۃَ وَعَنْ سُفْیَانَ الثَّوْرِیِّ رح

اینحدیث را ترمذی وابن ماجہ واز سفیان ثوری رحمہ [illegible]

قَالَ لَیْسَ الزُّہْدُ فِی الدُّنْیَا بِلُبْسِ الْغَلِیْظِ وَاَکْلِ الْخَشِنِ [illegible]

گفت سفیان [illegible] نیست زہد در دنیا [illegible]

إِنَّمَا الزُّهْدُ فِي الدُّنْيَا قَصْرُ الْأَمَلِ رَوَاهُ فِي شَرْحِ السُّنَّةِ وَعَنْ

نیست حقیقت زہد و بی رغبتی در دنیا مگر کوتاہ ساختن امل روایت کرد آنرا در شرح سنۃ

زَيْدِ بْنِ الْحُسَيْنِ قَالَ سَمِعْتُ مَالِكًا وَسُئِلَ أَيُّ شَيْءٍ الزُّهْدُ

و از زید بن حسین [illegible] است گفت شنیدم امام مالک را در حالیکہ پرسیدہ شد از زہد

فِي الدُّنْيَا قَالَ طِيبُ الْكَسْبِ وَقِصَرُ الْأَمَلِ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ

چیست زہد در دنیا گفت پاک و حلال بودن کسب رزق کہ آنرا از وجہ حلال پیدا کند و کوتاہ [illegible] روایت کرد بیہقی در شعب ایمان

باب استحباب المال والعمر للطاعة

باب در محبت کردن مال و عمر برائے طاعت

وَلَا تَجْعَلْ يَدَكَ مَغْلُولَةً إِلَى عُنُقِكَ وَلَا تَبْسُطْهَا كُلَّ

و مکن دست خود را بسوی گردن خود یعنی بکشائی آنرا تمام کشادن پس بنشینی ملامت کردہ شدہ

الْبَسْطِ فَتَقْعُدَ مَلُومًا مَحْسُورًا وَآتِ ذَا الْقُرْبَىٰ حَقَّهُ

در ماندہ و بدہ خداوند خویشی را حق او و درویش را و راہ گذر را

وَالْمِسْكِينَ وَابْنَ السَّبِيلِ وَلَا تُبَذِّرْ تَبْذِيرًا إِنَّ الْمُبَذِّرِينَ

و نہ اسراف کن اسراف کردنے بدرستی کہ اسراف کنندگان ہستند برادران

كَانُوا إِخْوَانَ الشَّيَاطِينِ وَكَانَ الشَّيْطَانُ لِرَبِّهِ كَفُورًا

دیوان شیاطین و ہست شیطان مر پروردگار خود را ناسپاس

وَتَزَوَّدُوا فَإِنَّ خَيْرَ الزَّادِ التَّقْوَىٰ وَاتَّقُونِ يَا أُولِي الْأَلْبَابِ

و توشہ گیرید پس بدرستی بہترین توشہا پرہیزگاریست و بترسید از من اے خداوندان

لَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَنْ تَبْتَغُوا فَضْلًا مِنْ رَبِّكُمْ وَهُمْ يَصْطَرِخُونَ

عقلہا نیست بر شما گناہے آنکہ بجوئید روزے از پروردگار خود و ایشان فریاد کنندہ

فِيهَا رَبَّنَا أَخْرِجْنَا نَعْمَلْ صَالِحًا غَيْرَ الَّذِي كُنَّا نَعْمَلُ أَوَلَمْ نُعَمِّرْكُمْ

دران پروردگار ما بیرون کن ما را تا بکنیم شایستہ جز آنکہ بودیم میکردیم آیا عمر ندادیم شمارا

مَا يَتَذَكَّرُ فِيهِ مَنْ تَذَكَّرَ وَجَاءَكُمُ النَّذِيرُ فَذُوقُوا فَمَا

آنمقدار کہ پند گیرد در آن ہر کہ خواہد پند گیرد و آمد بشما بیم کنندہ یعنے پیغمبر پس بچشید عذاب

لِلظَّالِمِينَ مِنْ نَصِيرٍ عَنْ أَبِي بَكْرَةَ رض أَنَّ رَجُلًا قَالَ

پس نیست مر ستمگاران را ہیچ یاری کہ عذاب ایشان بردارد از ابی بکرہ رض مرویست گفت

يَا رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْكَ وَسَلَّمَ أَيُّ النَّاسِ خَيْرٌ

ای رسول اللہ صلے اللہ علیک وسلم کدام یکے از آدمیان بہتر ست

قَالَ مَنْ طَالَ عُمْرُهُ وَحَسُنَ عَمَلُهُ قَالَ فَأَيُّ النَّاسِ شَرٌّ

فرمود آنحضرت کسی ست کہ دراز ست زندگانی او و نیکوست عمل او گفت آنمرد پس کدام

قَالَ مَنْ طَالَ عُمْرُهُ وَسَاءَ عَمَلُهُ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَالدَّارِمِيُّ

یکے از مردان بدتر ست فرمود آنحضرت کسیکہ دراز ست زندگانی او و بد ست عمل او روایت کرد اینحدیث را

وَعَنْ عُبَيْدِ بْنِ خَالِدٍ رض أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

احمد و ترمذی و دارمی و از عبید بن خالد رض مرویست کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

آخَى بَيْنَ رَجُلَيْنِ فَقُتِلَ أَحَدُهُمَا فِي سَبِيلِ اللّٰهِ ثُمَّ مَاتَ الْآخَرُ

برادری داد میان دو مرد از اصحاب خود پس کشتہ شد یکے از ایشان در راہ خدا و شہید شد پس تر مرد مرد

بَعْدَهُ بِجُمُعَةٍ أَوْ نَحْوِهَا فَصَلَّوْا عَلَيْهِ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ

دیگر از آن دو مرد بعد از وی بجمعہ یا مانند آن یعنے بہفتہ پس نماز گذاردند بروی پس گفت پیغمبر خدا

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا قُلْتُمْ قَالُوا دَعَوْنَا اللّٰهَ أَنْ يَغْفِرَ لَهُ وَيَرْحَمَهُ

صلی اللہ علیہ وسلم چہ گفتید در دعا گفتند دعا کردیم خدا را اینکہ بیامرزد مر او را خدا تعالے

وَيُلْحِقَهُ بِصَاحِبِهِ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و رحمت کند او را و برساند او را بیار وی کہ شہید رفت پس فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم پس چہ شد و کجا رفت

فَأَيْنَ صَلَاتُهُ بَعْدَ صَلَاتِهِ وَعَمَلُهُ بَعْدَ عَمَلِهِ أَوْ قَالَ صِيَامُهُ

نماز اینمرد کہ گذارد بعد [illegible] و کجا اند عملہای دیگر و ثواب آن بعد از عمل وی یعنی بعد از مردن یا گفت کجا شد ثواب روزہ

بَعْدَ صِيَامِهِ لِمَا بَيْنَهُمَا أَبْعَدُ مِمَّا بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ

بعد از وے بتحقیق تفاوت درجہ کہ میان این مردست در بہشت دور تر و بیشتر ست از تفاوت مسافتی

رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَالنَّسَائِيُّ وَعَنْ أَبِي كَبْشَةَ الْأَنْمَارِيِّ رض

کہ میان آسمان و زمین ست روایت ابوداؤد و نسائی و از ابی کبشہ انماری رض

أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ ثَلٰثٌ

مرویست بدرستیکہ وی شنید آنحضرت را صلے اللہ علیہ وسلم کہ میگفت سہ خصلت ست

أُقْسِمُ عَلَيْهِنَّ وَأُحَدِّثُكُمْ حَدِيثًا فَاحْفَظُوهُ فَأَمَّا الَّذِي

کہ سوگند میخورم بر آنہا کہ حق اند و میخوانیم بر شما حدیثی را پس یاد گیرید و نگاہدارید اینحدیث را

أُقْسِمُ عَلَيْهِنَّ فَإِنَّهُ مَا نَقَصَ مَالُ عَبْدٍ مِنْ صَدَقَةٍ وَلَا ظُلِمَ

پس آن چیز کہ سوگند میخورم بر حقیقت آنہا اینست پس بدرستیکہ شان اینست کہ کم نشد مال ہیچ بندہ از جہت

عَبْدٌ مَظْلَمَةً صَبَرَ عَلَيْهَا إِلَّا زَادَهُ اللّٰهُ بِهَا عِزًّا وَلَا فَتَحَ عَبْدٌ

تصدق کردن بر فقیر او ستم کردہ نشد ہیچ بندہ و گرفتہ نشد از وی مالی بناحق و صبر کرد بران مگر آنکہ زیادہ کرد

بَابَ مَسْأَلَةٍ إِلَّا فَتَحَ اللّٰهُ عَلَيْهِ بَابَ فَقْرٍ وَأَمَّا الَّذِي أُحَدِّثُكُمْ

آن بندہ را خدا بآن مظلمہ عزت و نکشاد ہیچ بندہ در سوال کردن را از مردم مگر آنکہ کشاد خدا تعالی بر وے

فَاحْفَظُوهُ فَقَالَ إِنَّمَا الدُّنْيَا لِأَرْبَعَةِ نَفَرٍ عَبْدٍ رَزَقَهُ اللّٰهُ

در فقر و محتاجی را و اما اینحدیثی کہ گفتم میخوانم بر شما پس یاد گیرید آنرا اینست کہ میگویم پس فرمود آنحضرت کہ جز این نیست

مَالًا وَعِلْمًا فَهُوَ يَتَّقِي فِيهِ رَبَّهُ وَيَصِلُ فِيهِ رَحِمَهُ وَيَعْمَلُ لِلّٰهِ

دنیا مگر برائے چہار کس اول بندہ کہ داد او را خدا مالی و دانش پس این بندہ تقوی میکند در این مال پروردگار خود را

فِيهِ بِحَقِّهِ فَهٰذَا بِأَفْضَلِ الْمَنَازِلِ وَعَبْدٍ رَزَقَهُ اللّٰهُ عِلْمًا

و احسان میکند خویشان را و کار میکند برائے خدا در این مال بحق مال پس این بندہ در فاضلترین منازل و مراتب ست و دوم بندہ ایست

وَلَمْ يَرْزُقْهُ مَالًا فَهُوَ صَادِقُ النِّيَّةِ يَقُولُ لَوْ أَنَّ لِي مَالًا

کہ دادہ است خدا او را علم و نداده است او را خدا تعالی مال پس این بندہ نیتش صادق دارد و میگوید آن بندہ

لَعَمِلْتُ بِعَمَلِ فُلَانٍ فَاجِرٍ هُمَا سَوَاءٌ وَعَبْدٌ رَزَقَهُ اللّٰهُ مَالًا

هر آئینه عمل میکردم بعمل فلانی که تقوی میکند در صرف مال پس ثواب این هر دو بنده برابر است

وَلَمْ يَرْزُقْهُ عِلْمًا فَهُوَ يَتَخَبَّطُ فِي مَالِهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ لَا يَتَّقِي فِيهِ

سوم بنده ایست که داده است او را خدای تعالی مالی و نداده او را علمی که بدان تقوی دارد پس این بنده خبط و خلط میکند

رَبَّهُ وَلَا يَصِلُ فِيهِ رَحِمَهُ وَلَا يَعْمَلُ فِيهِ بِحَقٍّ فَهٰذَا بِأَخْبَثِ

در مال خود به بی علم و دانش و تقوی نمیکند در مال پروردگار خود را و صله نمیکند رحم خود را و نمیکند در وے بحق پس این بنده

الْمَنَازِلِ وَعَبْدٌ لَمْ يَرْزُقْهُ اللّٰهُ مَالًا وَلَا عِلْمًا فَهُوَ يَقُولُ

در پلید ترین جاها است و چهارم بنده ایست که نداده است او را خدای تعالی مال و نه علم که تمیز کند میان خیر و شر پس وے

لَوْ أَنَّ لِي مَالًا لَعَمِلْتُ فِيهِ بِعَمَلِ فُلَانٍ فَهُوَ نِيَّتُهُ وَوِزْرُهُمَا

میگوید اگر می بود مرا مالی هر آئینه عمل میکردم در وی بعمل فلان که اسراف میکند پس اینست نیت وے

سَوَاءٌ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ سُفْيَانَ الثَّوْرِيِّ رح قَالَ

و بار گناه ایشان برابر است روایت کرد ترمذی و از سفیان ثوری مرویست گفت بود مال در زمان پیش مکروه

كَانَ الْمَالُ فِيمَا مَضَى يُكْرَهُ فَأَمَّا الْيَوْمَ فَهُوَ تُرْسُ الْمُؤْمِنِ وَقَالَ

داشته شده اما امروز درین زمان مال سپر مسلمانانست و گفت اگر نمی بود این دینار هر آئینه مندمل

لَوْلَا هٰذِهِ الدَّنَانِيرُ لَتَمَنْدَلَ بِنَا هٰؤُلَاءِ الْمُلُوكُ وَقَالَ مَنْ كَانَ

میساختند ما را این دینار داران و خوار دیده شتند و گفت کسیکه باشد در دست وے چیزے ازین

فِي يَدِهِ مِنْ هٰذِهِ شَيْءٌ فَلْيُصْلِحْهُ فَإِنَّهُ زَمَانٌ إِنِ احْتَاجَ

مال پس باید که اصلاح کند و زیادت دهد آنرا زیرا که زمانی است که اگر محتاج شود کسی باشد آن کسی

كَانَ أَوَّلَ مَنْ يَبْذُلُ دِينَهُ وَقَالَ الْحَلَالُ لَا يَحْتَمِلُ السَّرَفَ

اول کسی که بذل کند و از دست دهد دین خود را و گفت سفیان که مال حلال احتمال ندارد افراط و اسراف را

رَوَاهُ فِي شَرْحِ السُّنَّةِ وَعَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي عُمَيْرَةَ وَكَانَ

یعنی نمی باید در مال حلال اسراف کرد زیرا که باشد مال حلالی کم میباشد [illegible] اسراف نتوان کرد [illegible]

مِنْ اَصْحَابِ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اِنَّ عَبْدًا

و بود وی از یاران آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمود آنحضرت کہ بندہ از بندگان اگر بیفتد بر روے

لَوْ خَرَّ عَلٰى وَجْهِهٖ مِنْ يَّوْمِ وُلِدَ اِلٰى اَنْ يَّمُوْتَ هَرَمًا فِیْ طَاعَةِ

خود از روزی کہ زائیدہ شدہ است تا آنکہ بمیرد در سخت پیری در طاعت و فرمانبرداری خدا تعالی

اللّٰهِ لَحَقَّرَهٗ فِیْ ذٰلِكَ الْيَوْمِ وَلَوَدَّ اَنَّهٗ رُدَّ اِلَى الدُّنْيَا كَيْمَا يَزْدَادَ

ہر آئینہ کم می شمارد آنرا یعنی این طاعت و عبادت در آن روز یعنی روز قیامت و ہر آئینہ دوست میدارد کہ

مِنَ الْاَجْرِ وَالثَّوَابِ رَوَاهُ اَحْمَدُ

باز گردانیدہ شود بسوے دنیا تا زیادہ شود از مزد و پاداشت عمل پس ہر چند کہ زیادہ شد عمر موجب یادتی عمل گردد رواہ احمد

بَابُ التَّوَكُّلِ وَالصَّبْرِ

باب در بیان توکل و صبر

يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوا اسْتَعِيْنُوْا بِالصَّبْرِ وَالصَّلٰوةِ اِنَّ اللّٰهَ مَعَ

ای آنانکہ گرویدہ اید یاری جوئید بشکیبائی و نماز بدرستیکہ خدا ے

الصّٰبِرِيْنَ وَلَنَبْلُوَنَّكُمْ بِشَیْءٍ مِّنَ الْخَوْفِ وَالْجُوْعِ وَنَقْصٍ

با صابران است و ہر آئینہ ے آزمائیم شمارا بچیزے از ترس و گرسنگی

مِّنَ الْاَمْوَالِ وَالْاَنْفُسِ وَالثَّمَرٰتِ وَبَشِّرِ الصّٰبِرِيْنَ

و کمی از مالہا و نفسہا و میوہ ہا و مژدہ دہ صبر کنندگانرا

الَّذِيْنَ اِذَاۤ اَصَابَتْهُمْ مُّصِيْبَةٌ قَالُوْۤا اِنَّا لِلّٰهِ وَاِنَّاۤ اِلَيْهِ رٰجِعُوْنَ

آنانکہ چون برسد ایشانرا زحمتی گویند بدرستی ما بندگان خدائیم و بدرستی ما بسوے او بازگردندگانیم

اُولٰٓئِكَ عَلَيْهِمْ صَلَوٰتٌ مِّنْ رَّبِّهِمْ وَرَحْمَةٌ وَاُولٰٓئِكَ

و آنگروہ بر ایشان رحمتہاست از پروردگارشان و مہربانی و آنگروہ ایشانند

هُمُ الْمُهْتَدُوْنَ وَلَا تَقُوْلَنَّ لِشَایْءٍ اِنِّیْ فَاعِلٌ ذٰلِكَ غَدًا

راہ یافتگان و مگوئید مر چیزیرا بدرستیکہ من کنندہ ام این را فردا

اِلَّا اَنْ يَّشَاءَ اللّٰهُ وَمَنْ يَّتَّقِ اللّٰهَ يَجْعَلْ لَّهٗ مَخْرَجًا وَّيَرْزُقْهُ

مگر مقرون بذکر خدا و ہر کہ بترسد از خدای گرداند برای او بیرون شدن و روزی دہد

مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ وَمَنْ يَّتَوَكَّلْ عَلَى اللّٰهِ فَهُوَ حَسْبُهٗ

او را از آنجا کہ گمان نبرد و ہر کہ توکل کند بر خدا پس وی بسندہ است بر رستی

اِنَّ اللّٰهَ بَالِغُ اَمْرِهٖ قَدْ جَعَلَ اللّٰهُ لِكُلِّ شَيْءٍ قَدْرًا وَّمَا مِنْ دَآبَّةٍ

خدای رسانندہ است کار خود را بدرستیکہ گردانیدہ است خدای تعالی برای ہر چیز اندازہ و نیست ہیچ جنبندہ

فِي الْاَرْضِ اِلَّا عَلَى اللّٰهِ رِزْقُهَا وَيَعْلَمُ مُسْتَقَرَّهَا وَمُسْتَوْدَعَهَا

در زمین مگر بر خدا است روزی ایشان تفضلاً و میداند خدای قرارگاہ آن در حیات

كُلٌّ فِيْ كِتٰبٍ مُّبِيْنٍ اِنَّ اللّٰهَ يُحِبُّ الْمُتَوَكِّلِيْنَ وَفِي السَّمَآءِ

و آرام گاہ بعد از وفات ہمہ در کتاب روشن است یعنی لوح محفوظ بدرستیکہ خدا دوست میدارد متوکلان را و در آسمان

رِزْقُكُمْ وَمَا تُوْعَدُوْنَ عَنْ صُهَيْبٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ

روزی شما است و آنچہ وعدہ کردہ شدہ اید روایت ست از صہیب رض کہ فرمود آنحضرت

اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَجَبًا لِاَمْرِ الْمُؤْمِنِ اِنَّ اَمْرَهٗ

صلی اللہ علیہ وسلم شگفت مر شان مسلمان را ہمہ شان او مر او را نیک ست

كُلَّهٗ لَهٗ خَيْرٌ وَلَيْسَ ذٰلِكَ لِاَحَدٍ اِلَّا لِلْمُؤْمِنِ اِنْ اَصَابَتْهُ

و نیست این شان مر ہیچ یکے را مگر مسلمان کامل را اگر برسد او را حالت خوشی

سَرَّآءُ شَكَرَ فَكَانَ خَيْرًا لَّهٗ وَاِنْ اَصَابَتْهُ ضَرَّآءُ صَبَرَ

شکر میگوید پس باشد شکر گفتن بہتر او را و اگر برسد او را حالت ناخوشی صبر میورزد پس باشد صبر

فَكَانَ خَيْرًا لَّهٗ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض

کردن بہتر مر او را رواہ مسلم و از ابی ہریرہ رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمُؤْمِنُ الْقَوِيُّ

مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم کہ مسلمان قوی

خَیْرٌ وَّاَحَبُّ اِلَی اللّٰہِ مِنَ الْمُؤْمِنِ الضَّعِیْفِ وَفِیْ کُلٍّ خَیْرٌ

بہتر ست از مسلمان ضعیف و اصل خیر موجود ست در ہر دو حرص و طلب زیادہ کن

اِحْرِصْ عَلٰی مَا یَنْفَعُکَ وَاسْتَعِنْ بِاللّٰہِ وَلَا تَعْجِزْ وَاِنْ

بر چیزیکہ سود کند ترا و یاری جوئی و توفیق بطلب بخدا و عاجز مباش از طلب و استعانت

اَصَابَکَ شَیْءٌ فَلَا تَقُلْ لَوْ اَنِّیْ فَعَلْتُ کَانَ کَذَا وَکَذَا

و اگر برسد ترا چیزی از مصائب و مکروہات پس مگو اگر من چنین میکردم چنان میشد و چنین

وَلٰکِنْ قُلْ قَدَّرَ اللّٰہُ وَمَا شَاءَ فَعَلَ فَاِنَّ لَوْ تَفْتَحُ عَمَلَ الشَّیْطٰنِ

ولیکن بگو تقدیر کرد خدا و ہر چہ میخواہد خدا ایتعالی میکند زیراکہ لفظ لو میکشاید کار شیطان را

رَوَاہُ مُسْلِمٌ وَعَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رض قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ

رواہ مسلم و از عمر بن خطاب رض مرویست گفت شنیدم آنحضرت

اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ یَقُوْلُ لَوْ اَنَّکُمْ تَتَوَکَّلُوْنَ عَلَی اللّٰہِ

صلی اللہ علیہ وسلم راکہ میفرمود اگر ثابت شود کہ شما توکل میکنید بر خدا چنانکہ

حَقَّ تَوَکُّلِہٖ لَرَزَقَکُمْ کَمَا یَرْزُقُ الطَّیْرَ تَغْدُوْ خِمَاصًا وَّتَرُوْحُ

باید توکل کرد ہر آئینہ روزی میدہد شمارا چنانکہ روزی میدہد پرندہا را بر آیند صبح بامداد گرسنہ

بِطَانًا رَوَاہُ التِّرْمِذِیُّ وَابْنُ مَاجَۃَ وَعَنِ ابْنِ مَسْعُوْدٍ رض

و لاغر شکم و باز میگردند بآشیانہ خود سیر و کلان شکم رواہ ترمذی و ابن ماجہ و از ابن مسعود رض مرویست

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ اَیُّہَا النَّاسُ

گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم ای آدمیان نیست ہیچ چیزیکہ نزدیک گرداند

لَیْسَ مِنْ شَیْءٍ یُقَرِّبُکُمْ اِلَی الْجَنَّۃِ وَیُبَاعِدُکُمْ مِنَ النَّارِ

شمارا بسوی بہشت و دور دارد شمارا از آتش [illegible] مگر کردم

اِلَّا قَدْ اَمَرْتُکُمْ بِہٖ وَلَیْسَ شَیْءٌ یُقَرِّبُکُمْ مِنَ النَّارِ وَیُبَاعِدُکُمْ

شمارا بآن چیز و نیست چیزے کہ قریب گرداند شمارا از آتش دوزخ و دور گرداند شمارا

مِنَ الْجَنَّةِ اِلَّا قَدْ نَهَيْتُكُمْ عَنْهُ وَاِنَّ الرُّوْحَ الْاَمِيْنَ وَفِيْ

از بهشت مگر آنکه به تحقیق نهی کردم شمارا از آن چیز و بدرستی که روح الامین و در روایتی بدرستیکه

رِوَايَةٍ اِنَّ رُوْحَ الْقُدُسِ نَفَثَ فِيْ رُوْعِيْ اِنَّ نَفْسًا لَنْ تَمُوْتَ

روح القدس دمید در دل من یعنی وحی کرد که هیچ ذاتی البته نمیرد تا آنکه بتمام و کمال بستاند روزی خود را

حَتّٰى تَسْتَكْمِلَ رِزْقَهَا اَلَا فَاتَّقُوا اللّٰهَ وَاَجْمِلُوْا فِي الطَّلَبِ

دانا باشید پس تقوی [illegible] خدا را و اعتدال ورزید در جستن روزی و بر ندارد و باعث نشود

وَلَا يَحْمِلَنَّكُمُ اسْتِبْطَاءُ الرِّزْقِ اَنْ تَطْلُبُوْهُ بِمَعَاصِي اللّٰهِ

شمارا دیر پیدا شدن رزق بر طلب کردن او بنا فرمانی خدا [illegible]

فَاِنَّهُ لَا يُدْرَكُ مَا عِنْدَ اللّٰهِ اِلَّا بِطَاعَتِهِ رَوَاهُ فِيْ شَرْحِ السُّنَّةِ

[illegible]

وَالْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ الْاِيْمَانِ اِلَّا اَنَّهُ لَمْ يَذْكُرْ وَاِنَّ رُوْحَ

روایت کرد این حدیث را در شرح السنه و بیهقی در شعب الایمان [illegible] ذکر نکرد وان روح القدس را اینجا و آن روح الامین

الْقُدُسِ وَعَنْ اَبِيْ ذَرٍّ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

چنانکه در روایت شرح سنه ست و از ابی ذر رضی مرویست از آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

قَالَ الزَّهَادَةُ فِي الدُّنْيَا لَيْسَتْ بِتَحْرِيْمِ الْحَلَالِ وَلَا اِضَاعَةِ

که فرمود آنحضرت که زهد کردن در دنیا نیست بمجرد ترک حرام گردانیدن بر خود شیء حلال را و ضایع گردانیدن

الْمَالِ وَلٰكِنَّ الزَّهَادَةَ فِي الدُّنْيَا اَنْ لَا تَكُوْنَ بِمَا فِيْ يَدَيْكَ

مال و لیکن کمال زهد در دنیا و تمامی او باین ست که نه باشی با نچه در دست تست از مال اعتماد کننده تر بچیزیکه نزدیک

اَوْثَقَ بِمَا فِيْ يَدِ اللّٰهِ وَاَنْ تَكُوْنَ فِيْ ثَوَابِ الْمُصِيْبَةِ اِذَا اَنْتَ

خدا تعالی ست و زهد کردن در دنیا آنست [illegible] که

اُصِبْتَ بِهَا اَرْغَبَ فِيْهَا لَوْ اَنَّهَا اُبْقِيَتْ لَكَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

مبتلا کرده شوی بآن مصیبت رغبت کننده تر در ان مصیبت که کاشکی آن مصیبت باقی داشته شود برا تو رواه ترمذی

وَابْنُ مَاجَةَ وعن ابنِ عَبَّاسٍ رض قَالَ كُنْتُ خَلْفَ رَسُولِ

و ابن ماجه و روایت ست از ابن عباس رض گفت بودم ردیف آنحضرت

اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمًا فَقَالَ يَا غُلَامُ احْفَظِ اللّٰهَ

صلی اللہ علیہ وسلم روزے پس فرمود آنحضرت ای کودک نگاہدار حق خدا را

يَحْفَظْكَ اللّٰهُ احْفَظِ اللّٰهَ تَجِدْهُ تُجَاهَكَ وَإِذَا سَأَلْتَ

تا نگاہدارد ترا خدا تعالی و نگاہدار و مراقب او باش بیابی ترا او را پیش روی خود و چون

فَاسْأَلِ اللّٰهَ وَإِذَا اسْتَعَنْتَ فَاسْتَعِنْ بِاللّٰهِ وَاعْلَمْ أَنَّ الْأُمَّةَ

سوال کنی و چیزے خواہی پس سوال کن از خدا و چون خواهی مدد از کسی یاری جوئی پس یاری جو از خدا و بدان که تمام

لَوِ اجْتَمَعَتْ عَلَى أَنْ يَنْفَعُوكَ بِشَيْءٍ لَمْ يَنْفَعُوكَ إِلَّا بِشَيْءٍ

گروه آدمیان اگر جمع شوند و اتفاق نمایند بر سود رسانیدن ترا باندک چیزی نفع نتوانند رسانید مگر بچیزیکه

قَدْ كَتَبَهُ اللّٰهُ لَكَ وَلَوِ اجْتَمَعُوا عَلَى أَنْ يَضُرُّوكَ بِشَيْءٍ

نوشته است او را خدا تعالی برای تو و اگر اتفاق کنند بر زیان رسانیدن نرسانند

لَمْ يَضُرُّوكَ إِلَّا بِشَيْءٍ قَدْ كَتَبَهُ اللّٰهُ عَلَيْكَ رُفِعَتِ

مگر بچیزیکه بر نوشته است آنرا خدا تعالی بر تو برداشته شد

الْأَقْلَامُ وَجَفَّتِ الصُّحُفُ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وعن

قلمها و خشک گردید شد نامه ها رواه احمد و ترمذے و از

سَعْدٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

سعد رض مرویست گفت آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

مِنْ سَعَادَةِ ابْنِ آدَمَ رِضَاهُ بِمَا قَضَى اللّٰهُ لَهُ وَمِنْ شَقَاوَةِ ابْنِ

بدرستیکه سعادت و نیکبختی آدمی در راضی بودنست بچیزیکه تقدیر فرموده است خدا تعالی برای وے و بدبختی

آدَمَ تَرْكُهُ اسْتِخَارَةَ اللّٰهِ وَمِنْ شَقَاوَةِ ابْنِ آدَمَ سَخَطُهُ

آدمی در گذاشتن او ست طلب خیر از خدا تعالی و از شقاوت آدمی ست بی رضامندی و کراهت او

بِمَا قَضَى اللّٰهُ لَهٗ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَعَنْ اَبِیْ ذَرٍّ

بچیزی کہ قضا کردہ است خدا تعالی مر آدمی را روایت کرد آنرا احمد و ترمذی و از ابی ذر رض مرویست

اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اِنِّیْ لَاَعْلَمُ اٰيَةً لَوْ اَخَذَ

کہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمود کہ من میدانم آیتی را از قرآن کہ اگر بگیرند و عمل کنند مردم بدان

النَّاسُ بِهَا لَكَفَتْهُمْ وَمَنْ يَّتَّقِ اللّٰهَ يَجْعَلْ لَّهٗ مَخْرَجًا وَّيَرْزُقْهُ

البتہ بس باشد ایشان را و آن آیت اینست کسیکہ تقوی ورزد گرداند خدا برای وی خلاص شدن

مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَابْنُ مَاجَةَ وَالدَّارِمِيُّ

از ہر تنگی و روزی رساند او را از آنجا کہ گمان ندارد و یعنی بی رنج دل و تعب و تردد روایت کرد احمد و ابن ماجہ و دارمی

وَعَنْ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و از عمرو بن العاص رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ قَلْبَ ابْنِ اٰدَمَ بِكُلِّ وَادٍ شُعْبَةٌ فَمَنْ اَتْبَعَ

علیہ وسلم بدرستیکہ دل آدمی را در ہر وادی شاخی ست پس کسیکہ تابع گرداند

قَلْبَهُ الشُّعَبَ كُلَّهَا لَمْ يُبَالِ اللّٰهُ بِاَیِّ وَادٍ اَهْلَكَهٗ وَمَنْ تَوَكَّلَ

دل خود را با شعبہای ہمہ باک ندارد خدا کہ در کدام وادی ہلاک گرداند و کسیکہ توکل و اعتماد کند

عَلَى اللّٰهِ كَفَاهُ الشُّعَبَ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ اَبِی الدَّرْدَاءِ

بر خدا کفایت کند او را اللہ تعالی ہمہ شعبہا و تفرقہا روایت کرد ابن ماجہ و از ابی درداء رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ الرِّزْقَ

مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ رزق ہر آئینہ

لَيَطْلُبُ الْعَبْدَ كَمَا يَطْلُبُهٗ اَجَلُهٗ رَوَاهُ اَبُوْ نُعَيْمٍ فِی الْحِلْيَةِ

میجوید بندہ را چنانکہ میجوید او را اجل وی روایت کرد ابو نعیم در حلیہ

وَعَنِ ابْنِ مَسْعُوْدٍ رض قَالَ كَاَنِّیْ اَنْظُرُ اِلٰى رَسُوْلِ اللّٰهِ

و از ابن مسعود رض مرویست گفت ابن مسعود گویا من می نگرم بجانب رسول اللہ

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَحْكِي نَبِيًّا مِّنَ الْأَنْبِيَاءِ ضَرَبَهُ قَوْمُهُ

صلی اللہ علیہ وسلم کہ حکایت میکند حال پیغمبری را از پیغمبران کہ زدند آن پیغمبر را قوم وے

فَأَدْمَوْهُ وَهُوَ يَمْسَحُ الدَّمَ عَنْ وَجْهِهِ وَهُوَ يَقُولُ اللّٰهُمَّ اغْفِرْ

پس خون آلودہ کردند اورا و حال آنکہ پیغمبر صبری ورزید پاک میکرد خون از روی خود گفت

لِقَوْمِي فَإِنَّهُمْ لَا يَعْلَمُوْنَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

خداوندا بیامرز قوم مرا زیرا کہ ایشان نمیدانند حقیقت حال متفق علیہ

بَابُ الرِّيَاءِ وَالسُّمْعَةِ

باب در بیان ریا وسمعہ

عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

از عمر بن الخطاب رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ وَإِنَّمَا لِامْرِئٍ مَّا نَوَى

علیہ وسلم نیست اعمال مگر بہ نیت و نیست مر مرد یرا مگر آنچہ کہ نیت کردہ است پس کسیکہ باشد

فَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ إِلَى اللّٰهِ وَإِلَى رَسُوْلِهِ فَهِجْرَتُهُ إِلَى اللّٰهِ وَ

ہجرت او بسوی خدا وبسوے رسول وے پس ہجرت وی بسوی خدا و

إِلَى رَسُوْلِهِ وَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ إِلَى دُنْيَا يُصِيْبُهَا أَوِ امْرَأَةٍ

بسوے رسول خداست وکسیکہ باشد ہجرت او بسوی دنیا میرسد دنیا را یا ہجرت بسوی زنی بود

يَتَزَوَّجُهَا فَهِجْرَتُهُ إِلَى مَا هَاجَرَ إِلَيْهِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

کہ تزویج کند آنرا پس ہجرت وی است بسوی چیزیکہ ہجرت کردہ است بسوی آن متفق علیہ واز

أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابی ہریرہ رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

إِنَّ اللّٰهَ لَا يَنْظُرُ إِلَى صُوَرِكُمْ وَأَمْوَالِكُمْ وَلٰكِنْ يَنْظُرُ إِلَى قُلُوْبِكُمْ

بدرستیکہ خدا تعالی نمی بیند بنظر رحمت بجانب صورتہای شما و نمی بیند بسوی مالہای شما ولیکن نظر رحمت بسوی دلہای شما

وَاَعْمَالِكُمْ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ اَبِیْ سَعِیْدِ بْنِ اَبِیْ فُضَالَةَ رض

و عملهای شما روایه مسلم واز ابی سعید بن ابی فضالہ رض وبیست

عَنْ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اِذَا جَمَعَ

از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کہ آنحضرت فرمود چون جمع وفراہم آرد

اللّٰهُ النَّاسَ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ لِيَوْمٍ لَّا رَيْبَ فِيْهِ نَادٰى مُنَادٍ

خدا تیعالی مردمانرا روز قیامت کہ شک نیست در آمدن وی آواز میدہد آواز دہندہ

مَنْ كَانَ اَشْرَكَ فِیْ عَمَلٍ عَمِلَهٗ لِلّٰهِ اَحَدًا فَلْيَطْلُبْ ثَوَابَهٗ

کسیکہ بود شریک میکرد کسی را در عملے کہ کرد آنرا برای خدا پس باید کہ طلب کند ثواب

مِنْ عِنْدِ غَيْرِ اللّٰهِ فَاِنَّ اللّٰهَ اَغْنَى الشُّرَكَاءِ عَنِ الشِّرْكِ

عمل خودرا در نزد غیر خدا زیراکہ بدرستی خدا تیعالی بے نیاز ترین شرکاست از شرکت

رَوَاهُ اَحْمَدُ وَعَنْ ابْنِ عُمَرَ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ

روایه احمد واز ابن عمر رض مرویست از آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اِنَّ اللّٰهَ تَبَارَكَ وَتَعَالٰى قَالَ لَقَدْ خَلَقْتُ

علیہ وسلم کہ فرمود بدرستیکہ خدای تبارک وتعالی فرمود بتحقیق پیدا کردہ ام خلقے را

خَلْقًا اَلْسِنَتُهُمْ اَحْلٰى مِنَ السُّكَّرِ وَقُلُوْبُهُمْ اَمَرُّ مِنَ الصَّبِرِ فَبِیْ

کہ زبانہای شان شیرین تر است از شکر و دلہای شان تلخ تر از صبر پس بخود سوگند خوردہ ام

حَلَفْتُ لَاُتِيْحَنَّهُمْ فِتْنَةً تَدَعُ الْحَلِيْمَ فِيْهِمْ حَيْرَانَ

ہر آئینہ تقدیر کنم وبفرستم ایشانرا فتنہ کہ بگذارد مرد عاقل را در ایشان متحیر

فَبِیْ يَغْتَرُّوْنَ اَمْ عَلَیَّ يَجْتَرِئُوْنَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

پس بمن فریب میخورند یا برمن جرأت و دلیری میکنند روایه ترمذی واز

اَنَسٍ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ بِحَسْبِ امْرِءٍ

انس رض از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود بس است مرد را از بدی

مِنَ الشَّرِّ اَنْ يُّشَارَ اِلَيْهِ بِالْاَصَابِعِ فِيْ دِيْنٍ اَوْ دُنْيَا اِلَّا

که انگشت نما کرده شود در دین یا در دنیا مگر کسیکه معصوم

مَنْ عَصَمَهُ اللهُ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ الْاِيْمَانِ وَ ٥

محفوظ دارد او را خدا تعالی رواه بیهقی در شعب الایمان و هر روایت است از

عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رض اَنَّهُ خَرَجَ يَوْمًا اِلٰى مَسْجِدِ رَسُوْلِ اللهِ

امیر المومنین عمر بن الخطاب رض بدرستیکه او روزی بمسجد آنحضرت

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَوَجَدَ مُعَاذَ بْنَ جَبَلٍ قَاعِدًا

صلے اللہ علیہ وسلم در آمد پس دریافت معاذ بن جبل را که نشسته است

عِنْدَ قَبْرِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَبْكِيْ فَقَالَ مَا يُبْكِيْكَ

نزد قبر شریف آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم در حالیکه گریه میکند پس گفت عمر معاذ را که چه چیز در گریه آورد ترا

قَالَ يُبْكِيْنِيْ شَيْءٌ سَمِعْتُهُ مِنْ رَسُوْلِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

پس گفت معاذ در گریه در آورده مرا یاد کردن چیزے که شنیده ام از آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ

وسلم شنیدم آنحضرت را صلے اللہ علیہ وسلم که میگفت

اِنَّ يَسِيْرَ الرِّيَاءِ شِرْكٌ وَمَنْ عَادٰى لِلّٰهِ وَلِيًّا فَقَدْ بَارَزَ اللهَ

اندکی از ریا موجب شرک است و کسیکه دشمن دارد دوستی از دوستان خدا را پس بتحقیق بیرون آمد خدا را

بِالْمُحَارَبَةِ اِنَّ اللهَ يُحِبُّ الْاَبْرَارَ الْاَتْقِيَاءَ الْاَخْفِيَاءَ الَّذِيْنَ

بجنگ بدرستیکه خدا دوست میدارد نیکوکاران پرهیزگاران پوشیده حالان را چون غائب باشند

اِذَا غَابُوْا لَمْ يُفْتَقَدُوْا وَاِنْ حَضَرُوْا لَمْ يُدْعَوْا وَلَمْ يُقَرَّبُوْا

باز پرس کرده نشود احوال ایشان واگر حاضر باشند خوانده نشوند بمهمانی واگر خوانده شوند نزدیک کرده نشوند

قُلُوْبُهُمْ مَصَابِيْحُ الْهُدٰى يَخْرُجُوْنَ مِنْ كُلِّ غَبْرَاءَ مُظْلِمَةٍ

دلهای ایشان چراغهای هدایت است و بیرون می آیند از هر زمین تاریک

رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَالْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيْمَانِ وَعَنْ

روایت کرد اینحدیث را ابن ماجه و بیهقی در شعب ایمان و از

اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابی هریره رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیه وسلم

اِنَّ الْعَبْدَ اِذَا صَلّٰى فِي الْعَلَانِيَةِ فَاَحْسَنَ وَصَلّٰى فِي السِّرِّ

بدرستیکه بنده چون نماز گذارد در آشکارا پس خوب گذارد و بگذارد در نهانی

فَاَحْسَنَ قَالَ اللّٰهُ تَعَالٰى هٰذَا عَبْدِيْ حَقًّا رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ

پس خوب گذارد میفرماید خدا تعالی این بنده من ست بصدق روایت کرد ابن ماجه

وَعَنْ اَبِيْ سَعِيْدٍ رض قَالَ خَرَجَ عَلَيْنَا رَسُوْلُ اللّٰهِ وَنَحْنُ

و مرویست از ابو سعید رض گفت بیرون آمد آنحضرت صلی اللہ علیه وسلم و بر سید بر ما و ما

نَتَذَاكَرُ الْمَسِيْحَ الدَّجَّالَ فَقَالَ اَلَا اُخْبِرُكُمْ بِمَا هُوَ اَخْوَفُ

مذاکره میکردیم مسیح دجال را پس گفت آنحضرت آیا خبر ندهم شما را بچیزیکه ترسنده تر ست

عَلَيْكُمْ عِنْدِيْ مِنَ الْمَسِيْحِ الدَّجَّالِ فَقُلْنَا بَلٰى يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ

بر شما نزد من از فتنه مسیح الدجال پس گفتیم خبر ده یا رسول اللہ

قَالَ الشِّرْكُ الْخَفِيُّ اَنْ يَّقُوْمَ الرَّجُلُ فَيُصَلِّيْ فَيُزَيِّنُ صَلَاتَهُ

فرمود آنحضرت آنچیز شرک پنهانی ست و آن شرک خفی ست که بخیزد مرد پس نماز گذارد پس زیبا کند نماز خود را

لِمَا يَرٰى مِنْ نَظَرِ رَجُلٍ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ

از جهت نظر کردن مردے بسوے او روا ه ابن ماجه و از

اَبِيْ سَعِيْدِنِ الْخُدْرِيِّ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

ابی سعید الخدری رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیه

وَسَلَّمَ لَوْ اَنَّ رَجُلًا عَمِلَ عَمَلًا فِيْ صَخْرَةٍ لَا بَابَ لَهَا وَلَا كُوَّةَ

وسلم اگر ثابت شود که مردی عمل کرد عملی را در صخره که نیست در وے درها تا کسی از راه آن در آید و نه دریچه

وَعَنْ عُثْمَانَ بْنِ ... كَائِنًا مَّا كَانَ خَرَجَ عَمَلُهُ إِلَى النَّاسِ

و از عثمان بن ... خود بخود ظاهر میگردد یا نه هر گز نیست ... حاجت یعنی کار نیک و بد مردم پیدا ظاهر میگردد و به بیرون میاید ... هر کسی اندر ... کار آن ...

عَفَّانَ رضـ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

عفان رضـ مرویست که فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

مَنْ كَانَتْ لَهُ سَرِيرَةٌ صَالِحَةٌ أَوْ سَيِّئَةٌ أَظْهَرَ اللّٰهُ مِنْهَا رِدَاءً

کسیکه باشد مر او را فعلی یا خصلتی نهانی نیک یا بد هر چند که نهان دارد ولیکن آشکارا میگرداند خدا تعالی از آن سریره

يُعْرَفُ بِهٖ وَعَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رضـ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ

خصلت علامتی را که شناخته میشود آنکسی بآن علامت و از عمر بن الخطاب رضـ مرویست از آنحضرت صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِنَّمَا أَخَافُ عَلٰى هٰذِهِ الْأُمَّةِ كُلَّ مُنَافِقٍ

علیہ وسلم که فرمود آنحضرت ﷺ نمی ترسم بر این امت مگر از شر هر منافقی را

يَتَكَلَّمُ بِالْحِكْمَةِ وَيَعْمَلُ بِالْجَوْرِ رَوَى الْبَيْهَقِيُّ الْأَحَادِيثَ

که سخن میکند بعلم و حکمت و کار میکند بجهل و ناراستی روایت کرد این هر سه حدیث را

الثَّلٰثَةَ فِي شُعَبِ الْإِيْمَانِ وَعَنِ الْمُهَاجِرِ بْنِ حَبِيبٍ رضـ

بیهقی در شعب ایمان و از مهاجر بن حبیب رضـ مرویست

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اللّٰهُ تَعَالٰى

گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم گفت پروردگار

إِنِّي لَسْتُ كُلَّ كَلَامِ الْحَكِيمِ أَتَقَبَّلُ وَلٰكِنِّي أَتَقَبَّلُ هَمَّهٗ وَهَوَاهُ

من نیستم که کلام هر حکیم را قبول کنم ولیکن من قبول میکنم قصد و نیت و محبت او را

فَإِنْ كَانَ هَمُّهٗ وَهَوَاهُ فِي طَاعَتِي جَعَلْتُ صَمْتَهٗ حَمْدًا لِّي

پس اگر باشد نیت و محبت او در طاعت و فرمان بردار من میگردانم خاموشی او را ستایش مر ذات اقدس خود را و وقار

وَوَقَارًا وَإِنْ لَمْ يَتَكَلَّمْ رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ

و اگرچه سخن نکند رواه دارمی

بَابُ الْاِسْتِغْفَارِ وَالتَّوْبَةِ

باب ست در استغفار و توبه

وَهُوَ الَّذِي يَقْبَلُ التَّوْبَةَ عَنْ عِبَادِهِ وَيَعْفُوْ عَنِ السَّيِّاٰتِ

و اوست آنکه می پذیرد توبه را از بندگان خود و در گذارد از بدیها و میداند

وَيَعْلَمُ مَا تَفْعَلُوْنَ ۝ يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا تُوْبُوْۤا اِلَى اللّٰهِ

آنچه میکنید ای آنانکه گرویده اید باز گردید بسوے خدا

تَوْبَةً نَّصُوْحًا ط عَسٰى رَبُّكُمْ اَنْ يُّكَفِّرَ عَنْكُمْ سَيِّاٰتِكُمْ وَيُدْخِلَكُمْ

باز گشتنی خالص شاید پروردگار شما آنکه بپوشد بدیهای شما و در آرد شمارا ببوستانها که میرود

جَنّٰتٍ تَجْرِيْ مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهٰرُ وَاِنِّيْ لَغَفَّارٌ لِّمَنْ تَابَ

از زیر آن جویها و بدرستی من هر آینه آمرزنده ام آنرا که باز گردد

وَاٰمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا ثُمَّ اهْتَدٰى وَاَنِيْبُوْۤا اِلٰى رَبِّكُمْ وَاَسْلِمُوْا لَهٗ

و بگرود و کار کند شایسته پس راه راست رود و باز گردید سوی پروردگار خویش و گردن نهید

مِنْ قَبْلِ اَنْ يَّاْتِيَكُمُ الْعَذَابُ ثُمَّ لَا تُنْصَرُوْنَ ۝ وَالَّذِيْنَ

مر او را پیش از آنکه بیاید شمارا عذاب پس یاری داده نشوید و آنانکه

اِذَا فَعَلُوْا فَاحِشَةً اَوْ ظَلَمُوْۤا اَنْفُسَهُمْ ذَكَرُوا اللّٰهَ فَاسْتَغْفَرُوْا

چون کنند ناشایسته یا ستم کنند بر نفسهاے خود یاد کنند خدا یرا پس آمرزش خواهند

لِذُنُوْبِهِمْ وَمَنْ يَّغْفِرُ الذُّنُوْبَ اِلَّا اللّٰهُ ط وَلَمْ يُصِرُّوْا عَلٰى

براے گناہان خود و کیست که بیامرزد گناہانرا مگر خدا و دوام نکردند بر آنچه

مَا فَعَلُوْا وَهُمْ يَعْلَمُوْنَ ۝ اُولٰٓئِكَ جَزَآؤُهُمْ مَّغْفِرَةٌ مِّنْ رَّبِّهِمْ

کردند و ایشان میدانند آنگروه پاداش ایشان آمرزش است از پروردگار ایشان

وَجَنّٰتٌ تَجْرِيْ مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهٰرُ خٰلِدِيْنَ فِيْهَا وَنِعْمَ

و بوستانها میرود از زیر آن جویها جاوید باشند دران و نیکوست

لأجر العاملين عن الأغرّ المزني رض قال قال رسول الله

مزد کار کنندگان واز اغر مزنی رض مرویست گفت فرمود آنحضرت

صلى الله عليه وسلم إنه ليغان على قلبي وإني لأستغفر الله

صلے الله علیہ وسلم بر ستیکہ بر آئینہ پردہ کردہ میشود بر دل من و بر ستیکہ من بر آئینہ استغفار میکنم

في اليوم مائة مرة رواه مسلم وعن أبي موسى رض

خدا را در روز صد بار روایت کرد این حدیث را مسلم و روایت است از ابی موسی رض

قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم إن الله يبسط يده

گفت فرمود آنحضرت صلے الله علیہ وسلم بر ستیکہ خدای فراخ میکند دست رحمت خود را

بالليل ليتوب مسيء النهار ويبسط يده بالنهار ليتوب

بشب تا توبہ کند بدی کنندہ روز و فراخ میکند دست رحمت خود را در روز تا توبہ کند

مسيء الليل حتى تطلع الشمس من مغربها رواه مسلم

بدی کنندہ شب تا آنکہ بر آید آفتاب از جانب فرود آمدن خود را لوقت در تا توبہ بستہ شود روایت کرد مسلم

عن أنس رض قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم

واز انس رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے الله علیہ وسلم

لله أشد فرحا بتوبة عبده حين يتوب إليه من أحدكم

هر آئینہ خدا تعالی سخت تر است از روی شادمانی بتوبہ بندہ خود هنگامی کہ توبہ میکند بندہ بسوی خدا از یکی از شما

كان راحلته بأرض فلاة فانفلتت منه وعليها طعامه

کہ بود شتر سواری و باربردی در زمین دشت پس برمید و گریخت راحلہ از وی و بر آن راحلہ بود خورش

وشرابه فأيس منها فأتى شجرة فاضطجع في ظلها قد أيس

و آب وی پس نومید شد آن از آن راحلہ پس آمد آنکس بدرختی را پس پہلو نہاد آنکس در سایہ آن درخت در حالیکہ تحقیق نومید شدہ است

من راحلته فبينما هو كذلك إذ هو بها قائمة عنده

از راحلہ خود پس در اثنای آنکہ آنکس همچنین بر پہلو افتادہ بود ناگاہ آنکس حاضر نہست بر راحلہ در حالیکہ ایستادہ است راحلہ او نزد وی

فَأَخَذَ بِخِطَامِهَا ثُمَّ قَالَ مِنْ شِدَّةِ الْفَرَحِ اللَّهُمَّ أَنْتَ

پس گرفت مہار راحلہ را پس گفت آنکس از سختی شادمانی خداوندا تو ہے

عَبْدِي وَأَنَا رَبُّكَ أَخْطَأَ مِنْ شِدَّةِ الْفَرَحِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

بندہ من و منم پروردگار تو خطا کرد [illegible] از شدت فرح بجای [illegible] پروردگار من و منم بندہ تو [illegible]

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ

و از ابی ہریرہ رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ عَبْدًا أَذْنَبَ ذَنْبًا فَقَالَ رَبِّ أَذْنَبْتُ

علیہ وسلم بدرستیکہ بندہ کرد گناہ را پس گفت آن بندہ اے پروردگار من گناہی کردہ ام

فَاغْفِرْهُ فَقَالَ رَبُّهُ أَعَلِمَ عَبْدِي أَنَّ لَهُ رَبًّا يَغْفِرُ الذَّنْبَ

پس بیامرز این گناہ را پس گفت پروردگار [illegible] بندہ من کہ مرورا پروردگاریست کہ می آمرزد گناہ را

وَيَأْخُذُ بِهِ غَفَرْتُ لِعَبْدِي ثُمَّ مَكَثَ مَا شَاءَ اللهُ ثُمَّ

و میگیرد بآن آمرزیدم [illegible] درنگ کرد آن بندہ در [illegible] کہ خواستہ بود خدا پس تر

أَذْنَبَ ذَنْبًا فَقَالَ رَبِّ أَذْنَبْتُ ذَنْبًا آخَرَ فَاغْفِرْ لِي

کرد گناہ بار دیگر پس گفت پروردگار من گناہ کردم بار دیگر پس بیامرز این گناہ را

فَقَالَ أَعَلِمَ عَبْدِي أَنَّ لَهُ رَبًّا يَغْفِرُ الذَّنْبَ وَيَأْخُذُ بِهِ

پس گفت پروردگار ہمچنین بار نیز آیا دانست بندہ من کہ مر اورا پروردگاریست کہ می آمرزد گناہ را [illegible]

غَفَرْتُ لِعَبْدِي ثُمَّ مَكَثَ مَا شَاءَ اللهُ ثُمَّ أَذْنَبَ ذَنْبًا

آمرزیدم مر بندہ خود را پس درنگ کرد آن بندہ در گناہ کردن مدتی کہ خواستہ بود خدا تعالی بعد ازان گناہ کرد

فَقَالَ رَبِّ أَذْنَبْتُ ذَنْبًا آخَرَ فَاغْفِرْ لِي فَقَالَ أَعَلِمَ عَبْدِي

پس گفت ای پروردگار من کردم گناہ بار دیگر پس بیامرز این گناہ را برای من پس گفت پروردگار [illegible]

أَنَّ لَهُ رَبًّا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ وَيَأْخُذُ بِهِ غَفَرْتُ لِعَبْدِي فَلْيَفْعَلْ

کہ مرا پروردگاریست کہ بیا [illegible] میگیرد بسبب آن گناہ آمرزیدم بندہ خود را [illegible]

مَا شَاءَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ شَدَّادِ بْنِ أَوْسٍ رض قَالَ قَالَ

هر چه میخواهد از گناهان مادام که استغفار آرد متفق علیه و روایت ست از شداد بن اوس که فرمود

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَيِّدُ الْاِسْتِغْفَارِ

آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم که افضل استغفار -

أَنْ تَقُولَ اللّٰهُمَّ أَنْتَ رَبِّي لَا إِلٰهَ إِلَّا أَنْتَ خَلَقْتَنِي

این ست که بگوئی تو خداوندا توئی پروردگار من نیست معبود بحق مگر تو پیدا کردے تو مرا

وَأَنَا عَبْدُكَ وَأَنَا عَلٰى عَهْدِكَ وَوَعْدِكَ مَا اسْتَطَعْتُ

و من بندهٔ تو ام و من ثابت و دائم ام بر عهد تو که بسته ام و وعده کرده ام آن قدر که استطاعت دارم

أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا صَنَعْتُ أَبُوءُ لَكَ بِنِعْمَتِكَ عَلَيَّ

پناه میجویم بتو از بدی آنچه کرده ام از گناهان اعتراف میکنم برائے تو بتو از نعمت تو بر من اعتراف میکنم بگناهان خود

وَأَبُوءُ بِذَنْبِي فَاغْفِرْ لِي فَإِنَّهُ لَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ

پس بیامرز مرا پس بدرستی نمی آمرزد گناها را هیچکس مگر تو

قَالَ مَنْ قَالَهَا مِنَ النَّهَارِ مُوقِنًا بِهَا فَمَاتَ مِنْ يَوْمِهِ

گفت آنحضرت صلعم کسیکه بگوید این کلمات را در جزوی از روز در حالیکه یقین دارنده است بآن پس بمرد همدران روز

قَبْلَ أَنْ يُمْسِيَ فَهُوَ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ وَمَنْ قَالَهَا مِنَ

پیش از آنکه شام کند وی پس آنکس از کسان اهل بهشت ست و کسیکه بگوید این کلمات را در جزوے از

اللَّيْلِ وَهُوَ مُوقِنٌ بِهَا فَمَاتَ قَبْلَ أَنْ يُصْبِحَ فَهُوَ

شب و حال آنکه وی یقین دارنده است بدان پس بمرد پیش از آنکه صبح کند پس وے

مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض

از اهل بهشت ست رواه بخاری و روایت ست از ابی هریره رض

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ الْمُؤْمِنَ

گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم بدرستیکه مومن

إِذَا أَذْنَبَ كَانَتْ نُكْتَةٌ سَوْدَاءُ فِي قَلْبِهِ فَإِنْ تَابَ

چون گناه کند پیدا میشود نقطهٔ سیاه در دل وی پس اگر توبه می کند

وَاسْتَغْفَرَ صُقِلَ قَلْبُهُ وَإِنْ زَادَ زَادَتْ حَتَّى تَعْلُوَ

و استغفار می نماید صیقل کرده میشود دل و و میرود آن سیاهی و اگر بیشتر گناه میکند بیشتر میشود تا آنکه بالا می آید

قَلْبَهُ فَذَلِكُمُ الرَّانُ الَّذِي ذَكَرَ اللهُ تَعَالَى كَلَّا بَلْ رَانَ

دل و را پس آن زنگی ست که ذکر کرده است خدا تعالی و فرموده است زنگ گرفته و غالب آمده است

عَلَى قُلُوبِهِمْ مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ

بر دلهای ایشان کارهائی که میکردند روایت کرد این حدیث را احمد و ترمذی

وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ

و ابن ماجه و مرویست از ابن عمر رض گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ اللهَ يَقْبَلُ تَوْبَةَ الْعَبْدِ مَا لَمْ

صلے الله علیه وسلم بدرستیکه خدا تعالی قبول میکند توبهٔ بنده را تا دام

يُغَرْغِرْ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ رض

که غرغره نکند یعنی نرسد روح او در حلقوم رواه ترمذی و ابن ماجه و روایت است از ابی سعید رض

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ الشَّيْطَانَ

گفت فرمود آنحضرت صلے الله علیه وسلم بدرستیکه شیطان

قَالَ وَعِزَّتِكَ يَا رَبِّ لَا أَبْرَحُ أُغْوِي عِبَادَكَ مَا دَامَتْ

گفت بعزت تو ای پروردگار من نمی روم از جای خود یعنی همیشه باشم که گمراه میکنم بندگان ترا تا دام

أَرْوَاحُهُمْ فِي أَجْسَادِهِمْ فَقَالَ الرَّبُّ عَزَّ وَجَلَّ وَعِزَّتِي

که جانهای ایشان در بدنهای ایشانست پس گفت پروردگار عز وجل سوگند میخورم بعزت

وَجَلَالِي وَارْتِفَاعِ مَكَانِي لَا أَزَالُ أَغْفِرُ لَهُمْ مَا

و بزرگے خود و بلند مرتبهٔ خود همیشه می آمرزم بندگان را تا دام

[illegible] نکته بالضم ... نقطه است از لمعات

اَسْتَغْفِرُوْنِیْ رَوَاہُ اَحْمَدُ وَعَنْ اَبِیْ ہُرَیْرَۃَ رض قَالَ

کہ طلب آمرزش کنند از من رواہ احمد و روایت ست از ابی ہریرہ رض گفت

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ اِنَّ اللّٰہَ عَزَّ وَجَلَّ

فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بدرستی خدا تعالیٰ

لَیَرْفَعُ الدَّرَجَۃَ لِلْعَبْدِ الصَّالِحِ فِی الْجَنَّۃِ فَیَقُوْلُ یَارَبِّ

ہر آئینہ بلند میکرداند پایہ را برای بندہ صالح در بہشت پس میگوید بندۂ صالح ای پروردگار

اَنّٰی لِیْ ہٰذِہٖ فَیَقُوْلُ بِاسْتِغْفَارِ وَلَدِکَ لَکَ رَوَاہُ اَحْمَدُ

من از کجاست مرا این درجہ پس میگوید پروردگار بسبب استغفار فرزند تست مرترا رواہ احمد

وَعَنْ عَبْدِ اللّٰہِ بْنِ عَبَّاسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ

واز عبداللہ بن عباس رض روایت ست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ

عَلَیْہِ وَسَلَّمَ مَا الْمَیِّتُ فِی الْقَبْرِ اِلَّا کَالْغَرِیْقِ الْمُتَغَوِّثِ

علیہ وسلم نیست مردہ در [illegible] آب از سروی گذشتہ ہست و فریاد کنندہ [illegible]

یَنْتَظِرُ دَعْوَۃً تَلْحَقُہٗ مِنْ اَبٍ اَوْ اُمٍّ اَوْ اَخٍ اَوْ صَدِیْقٍ فَاِذَا

چشم میدارد دعائی را کہ برسد او را از پدر یا مادر یا برادر یا دوست پس چون

لَحِقَتْہُ کَانَ اَحَبَّ اِلَیْہِ مِنَ الدُّنْیَا وَمَا فِیْہَا وَاِنَّ اللّٰہَ تَعَالٰی

میرسد او را دعا میباشد آن دعا بسوے وے دوست داشتہ شدہ تر از دنیا و متاع دنیا و بدرستیکہ خدا تعالیٰ

لَیُدْخِلُ عَلٰی اَہْلِ الْقُبُوْرِ مِنْ دُعَاءِ اَہْلِ الْاَرْضِ اَمْثَالَ

می درارد بر مردہ ہا از دعاے اہل زمین مانند

الْجِبَالِ وَاِنَّ ہَدِیَّۃَ الْاَحْیَاءِ اِلَی الْاَمْوَاتِ الْاِسْتِغْفَارُ لَہُمْ

کوہہا و بدرستیکہ تحفہ زندگان بسوے مردگان طلب آمرزش کردن ست ایشان را

رَوَاہُ الْبَیْہَقِیُّ فِیْ شُعَبِ الْاِیْمَانِ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰہِ بْنِ بُسْرٍ

رواہ البیہقی فی شعب الایمان و مرویست از عبداللہ بن بسر

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ طُوْبٰی لِمَنْ وَجَدَ

گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم خوشی وخوشی باد مر آنکہ یافت

فِیْ صَحِیْفَتِہٖ اِسْتِغْفَارًا کَثِیْرًا رَوَاہُ ابْنُ مَاجَۃَ وَرَوَی النَّسَائِیُّ

در صحیفہ خود استغفار بسیار را مشہور مدح استغفار و بشارت اہل استغفار ست رواہ ابن ماجہ ونسائی

فِیْ عَمَلِ یَوْمٍ وَّلَیْلَۃٍ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰہِ بْنِ مَسْعُوْدٍ رضؓ قَالَ

در عمل یوم ولیل ومرویست از عبداللہ بن مسعود رضؓ گفت

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ اَلتَّائِبُ مِنَ الذَّنْبِ

فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم کہ توبہ کنندہ از گناہ

کَمَنْ لَّا ذَنْبَ لَہٗ رَوَاہُ ابْنُ مَاجَۃَ وَالْبَیْہَقِیُّ فِیْ شُعَبِ الْاِیْمَانِ

مثل کسی ست کہ نیست گناہ مر اورا دیگر یا لسّتی کہ گویا نکردہ است آن گناہ را و گفتہ اند کہ این باب الحاق نما قصر کامل ست رواہ ابن ماجہ وبیہقی فی شعب الایمان

بَابٌ فِیْ سَعَۃِ رَحْمَۃِ اللّٰہِ تَعَالٰی

این بابست در فراخی رحمت اللہ بر تر

؎ اَللّٰہُ الَّذِیْ خَلَقَ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضَ وَاَنْزَلَ مِنَ السَّمَآءِ مَآءً

آن خدائی کہ آفرید آسمانہا و زمین را و فرود آورد از آسمان آب

فَاَخْرَجَ بِہٖ مِنَ الثَّمَرٰتِ رِزْقًا لَّکُمْ وَسَخَّرَ لَکُمُ الْفُلْکَ

پس بیرون آورد بسبب وی انواع میوہا روزی برای شما و رام ساخت برای شما کشتی را

لِتَجْرِیَ فِی الْبَحْرِ بِاَمْرِہٖ وَسَخَّرَ لَکُمُ الْاَنْہٰرَ وَسَخَّرَ لَکُمُ

تا برود در دریا بحکم او و رام ساخت برای شما جوبہارا و رام ساخت برای شما

الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ دَآئِبَیْنِ وَسَخَّرَ لَکُمُ الَّیْلَ وَالنَّہَارَ وَاٰتٰکُمْ

آفتاب و ماہتاب ہمیشہ روندگان و رام ساخت برای شما شب و روز و داد شما را

مِّنْ کُلِّ مَا سَاَلْتُمُوْہُ وَاِنْ تَعُدُّوْا نِعْمَتَ اللّٰہِ لَا تُحْصُوْہَا

از ہر چہ خواستید او را و اگر شمارید نعمت خدا احاطہ نتوانید آنرا

إِنَّ الْإِنسَانَ لَظَلُومٌ كَفَّارٌ ○ وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ وَحَمَلْنَاهُمْ

بدرستی آدمی هر آئینه ستمگارست ناسپاس و هر آئینه بدرستی بزرگی دادیم فرزندان آدم را و برداشتیم ایشان را

فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَرَزَقْنَاهُم مِّنَ الطَّيِّبَاتِ وَفَضَّلْنَاهُمْ

در بیابان و در دریا و روزی دادیم ایشان را از پاکیزه ها و افزونی دادیم ایشان را

عَلَىٰ كَثِيرٍ مِّمَّنْ خَلَقْنَا تَفْضِيلًا ○ قَالَ عَذَابِي أُصِيبُ بِهِ

بر بسیاری از آنکه آفریدیم افزونی دادنی گفت عذاب من میرسانم

مَنْ أَشَاءُ وَرَحْمَتِي وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ ط وَلَا تَيْأَسُوا مِن رَّوْحِ

آن هر که را میخواهم و بخشش من گشاده است هر چیز را و نومید مشوید از رحمت

اللَّهِ إِنَّهُ لَا يَيْأَسُ مِن رَّوْحِ اللَّهِ إِلَّا الْقَوْمُ الْكَافِرُونَ ○ وَإِنَّ رَبَّكَ

خدای بدرستیکه نومید نشوند از رحمت و فرح خدای مگر گروه ناگرویدگان و بدرستی پروردگار تو

لَذُو مَغْفِرَةٍ لِّلنَّاسِ عَلَىٰ ظُلْمِهِمْ وَإِنَّ رَبَّكَ لَشَدِيدُ الْعِقَابِ ○

هر آینه خداوند آمرزش ست مردمان را بر ستم شان و بدرستی پروردگار تو هر آینه سخت عقوبت کننده است

قُلْ يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَىٰ أَنفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا مِن

بگوای بندگان من آنانکه اسراف کردند بر نفسهای خویش نا امید مشوید از

رَّحْمَةِ اللَّهِ ط إِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا ط إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ

بخشش خدای بدرستیکه خدایتعالی می آمرزد گناهان را همه بدرستیکه اوست آمرزنده

الرَّحِيمُ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

بخشاینده مرویست از ابی هریره رض گفت فرمود آنحضرت صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَمَّا قَضَى اللَّهُ الْخَلْقَ كَتَبَ كِتَابًا فَهُوَ عِنْدَهُ

علیه و سلم چون پیدا کرد خدایتعالی خلق را نوشت کتابی را پس آن کتاب نزد خداست

فَوْقَ عَرْشِهِ إِنَّ رَحْمَتِي سَبَقَتْ غَضَبِي وَفِي رِوَايَةٍ

بالای عرش آن کتاب اینست که رحمت من پیشینی برده است غضب مرا و در روایتی

غلبت غضبی متفق علیه وعنه قال قال رسول الله

بجای سبقت غلبت مذکور ست مقصود یکی ست متفق علیه و از ابی هریره رض مرویست گفت فرمود آنحضرت

صلی الله علیه وسلم ان لله مائة رحمة انزل منها رحمة

صلی الله علیه وسلم بدرستیکه مر خدا تعالی را صد رحمت ست فرود فرستاده است از آن صد رحمت

واحدة بین الجن والانس والبهائم والهوام فبها یتعاطفون

یک رحمت را میان پریان و آدمیان و چهارپایان و جنبندهای روی زمین پس بآن رحمت مهربانی میکنند

وبها یتراحمون وبها تعطف الوحش علی ولدها

بر یکدیگر و بآن رحمت مهربانی میورزند جانوران دشتی بر فرزندان خود

واخر الله تسعا وتسعین رحمة یرحم بها عباده یوم القیمة

و پس گذاشته است خدا تعالی نود و نه رحمت که رحم میکند بآن رحمتها بندگان خود را روز قیامت

متفق علیه وفی روایة لمسلم عن سلمان نحوه وفی

متفق علیه و در روایتی مر مسلم از سلمان همچنین آمده است و در

اخره قال فاذا کان یوم القیمة اکملها بهذه الرحمة وعنه

آخر شر این عبارت ست که گفت پس چون باشد روز قیامت تمام میکرداند آن را یعنی نود و نه را باین یک رحمت تا صد شود و هم از و مرویست

قال قال رسول الله صلی الله علیه وسلم لو یعلم المؤمن

که فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم اگر بداند مومن

ما عند الله من العقوبة ما طمع بجنته احد ولو یعلم

چیزی را که نزد خداست از عذاب طمع نکند به بهشت خدا هیچ یکی از مومنان و اگر بداند

الکافر ما عند الله من الرحمة ما قنط من جنته احد متفق علیه

کافر چیزی را که نزد خداست از رحمت نا امید نگردد از بهشت او هیچ یکی از کافران متفق علیه

وعن ابی سعید الخدری رض قال قال رسول الله

و روایت ست از ابی سعید خدری رض گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ فِي بَنِي إِسْرَائِيلَ رَجُلٌ قَتَلَ

صلے اللہ علیہ وسلم بود در بنی اسرائیل مردی کشت

تِسْعَةً وَتِسْعِينَ إِنْسَانًا ثُمَّ خَرَجَ يَسْأَلُ فَأَتَى رَاهِبًا فَسَأَلَهُ

نود و نه آدمی را بعد بیرون آمد در حالی که می پرسید از مردم پس آمد راهبی را پس پرسید او را

فَقَالَ أَلَهُ تَوْبَةٌ قَالَ لَا فَقَتَلَهُ وَجَعَلَ يَسْأَلُ فَقَالَ لَهُ رَجُلٌ

پس گفت آیا هست مر او را توبه گفت راهب نیست ترا توبه پس بکشت آنمرد راهب را و در پرسیدن در حالیکه پرسان بود گفت مر او را مردی

إِئْتِ قَرْيَةَ كَذَا وَكَذَا فَأَدْرَكَهُ الْمَوْتُ فَنَاءَ بِصَدْرِهِ نَحْوَهَا

بیا قریه معین و چنین را پس دریافت او را علامت موت پس میل کرد آنمرد بسینه خود بجانب آن قریه

فَاخْتَصَمَتْ فِيهِ مَلَائِكَةُ الرَّحْمَةِ وَمَلَائِكَةُ الْعَذَابِ

پس نزاع نمودند در شان وی فرشتگان رحمت و فرشتگان عذاب

فَأَوْحَى اللهُ تَعَالَى إِلَى هَذِهِ أَنْ تَقَرَّبِي وَإِلَى هَذِهِ أَنْ تَبَاعَدِي

پس وحی فرستاد خدای تعالی باین قریه که متوجه شده بود بسوی آن نزدیک شو و باین قریه که وی ازان هجرت کرده بود دور شو

فَقَالَ قِيسُوا مَا بَيْنَهُمَا فَوُجِدَ إِلَى هَذِهِ أَقْرَبَ بِشِبْرٍ فَغُفِرَ لَهُ

پس گفت خدا فرشتگان را اندازه کنید مسافتی را که میان هر دو قریه است پس یافته شد میت بسوی این قریه رحمت نزدیک بیک وجب پس آمرزیده شد

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ

متفق علیه و روایت ست از ابی ہریرہ رض گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَوْ لَمْ تُذْنِبُوا لَذَهَبَ

صلے اللہ علیہ وسلم سوگند بخدایی که بقای ذات من بدست قدرت اوست اگر گناه نکنید شما هر آینه ببرد

اللهُ بِكُمْ وَلَجَاءَ بِقَوْمٍ يُذْنِبُونَ فَيَسْتَغْفِرُونَ اللهَ فَيَغْفِرُ لَهُمْ

خدای تعالی شما را و هر آینه آورد قومی را که گناه کنند پس طلب مغفرت کنند از خدای تعالی پس بیامرزد مر ایشان را

رَوَاهُ مُسْلِمٌ

رواه مسلم

باب الاستغفار

این باب ست در استغفار

عن انس رض قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم

از انس رض مرویست که فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم

قال الله تعالى يا ابن آدم انك ما دعوتني ورجوتني

که گفت خدایتعالی ای فرزند آدم بدرستیکه مادام که دعا کنی تو مرا و امید وارے

غفرت لك على ما كان فيك ولا ابالي يا ابن آدم لو بلغت

می آمرزم ترا بر هر عملی که باشد در تو از گناهان و باک ندارم ای فرزند آدم اگر برسد

ذنوبك عنان السماء ثم استغفرتني غفرت لك و

گناهان تو بر آسمان و نواحی آنرا بس طلب آمرزش می کردی مے آمرزم مر ترا و

ابالي يا ابن آدم انك لو لقيتني بقراب الارض خطايا

باک ندارم ای فرزند آدم بدرستیکه تو اگر پیش آئی تو مرا پر [illegible] زمین از روے گناهان

ثم لقيتني لا تشرك بي شيئا لاتيتك بقرابها مغفرة

پس پیش می آئی تو در حالیکه شریک نمیکردانی تو با من چیزی هر آئینه می آیم من ترا نزدیک [illegible] زمین از روے آمرزیدن

رواه الترمذي ورواه احمد والدارمي عن ابي ذر رض

رواه ترمذی و احمد و دارمے از ابی ذر رض

وعن ابن عباس رض عن رسول الله صلى الله عليه وسلم

و از ابن عباس رض روایت ست از آنحضرت صلی الله علیه وسلم

قال قال الله تعالى من علم اني ذو قدرة على مغفرة الذنوب

گفت فرمود خدایتعالی کسیکه دانست بدرستی من خداوند قدرتم بر آمرزیدن گناهان

غفرت له ولا ابالي ما لم يشرك بي شيئا رواه في شرح السنة

می آمرزم مر آنرا و باک ندارم مادامے شریک نگرداند بمن چیزیرا

قراب الارض بالضم قریب پری زمین باشد ۱۲ منتخب اللغات

باب الاستغفار

این باب ست در استغفار

عن ابی هریرة رض قال قال رسول الله صلی الله علیه

مرویست از ابی ہریرہ رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ

وسلم قال رجل لم یعمل خیرا قط لاهله وفی روایة اسرف

وسلم گفت مردی کہ نکردہ بود ہیچ عمل خیرا ہرگز کسان خود را و در روایتے آمدہ ظلم کرد

رجل علی نفسه فلما حضره الموت اوصی بنیه اذا مات

مردی بر نفس خود پس ہنگامی کہ حاضر شد او را موت وصیت کرد پسران خود را وقتیکہ بمیرد وے

فحرقوه ثم اذروا نصفه فی البر ونصفه فی البحر فوالله لئن

پس بسوزید او را پس بپرانید نیمہ او را در دشت و نیمہ او را در دریا بخدا سوگند اگر

قدر الله علیه لیعذبنه عذابا لا یعذبه احدا من العلمین

قادر شود خدا تعالی بر وی ہر آئینہ عذاب میکند او را عذابی کہ نکند آن عذاب ہیچ یکی جہانیان را

فلما مات فعلوا ما امرهم فامر البحر فجمع ما فیه وامر البر

پس چون مرد کردند کسان وی آنچہ امر کردہ بود ایشان را پس امر کرد خدا دریا را پس گرد آورد آنچہ در وی بود و امر کرد دشت

فجمع ما فیه ثم قال له لم فعلت هذا قال من خشیتك

پس جمع کرد آنچہ در روی بود از اجزا ایشان فرمود مر او را برای چہ کردی این وصیت گفت از ترس عذاب

یا رب وانت اعلم فغفر له متفق علیه وعن

ای پروردگار من و تو دانا تری بحال من پس بیامرزید خدا مر او را متفق علیہ و روایت ست

معاذ بن جبل رض قال قال رسول الله صلی الله علیه وسلم

از معاذ بن جبل رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

ان شئتم انبأتکم ما اول ما یقول الله للمؤمنین

اگر میخواہید خبر میکنم شما را بانچہ کہ نخستین میگوید خدا تعالی مومنان را

يوم القيمة وما اول ما يقولون له قلنا نعم يا رسول الله قال

روز رستخیز و خبر میدهم بچیزیکه نخستین میگویند مومنان مر خدا تعالی را گفتیم ما آری خبر کن ما را ای رسول خدا گفت

ان الله يقول للمؤمنين هل احببتم لقائي فيقولون نعم

بدرستیکه خدا تعالی میگوید مومنان را آیا دوست داشتید شما لقای مرا یعنی مرگ را پس میگویند آری دوست داشتیم لقا را

ربنا فيقول لم اذنبتم فيقولون رجونا عفوك ومغفرتك

ای پروردگار ما پس میگوید حقتعالی چرا معصیت کردید پس میگویند امید داشتیم تجاوز را و مغفرت را

فيقول قد وجبت لكم مغفرتي رواه في شرح السنة

پس میگوید حقتعالی بتحقیق واجب شد مر شما را مغفرت من از روی لطف روایت کرد این حدیث را در شرح السنة

وابو نعيم في الحلية **وعن** انس رض قال قال رسول الله

و ابونعیم روایت کرد در حلیه و روایت ست از انس رض گفت فرمود آنحضرت

صلى الله عليه وسلم يأتي الرجل بالرجل يوم القيمة فيقول

صلے اللہ علیہ وسلم می آرد مردی مردی را در روز قیامت پس میگوید

يا رب هذا ظلمني يقول فخذ ظلامتي فيمثل الله له فوق

ای پروردگار من این شخص ست که ظلم کرده است بر من میگوید پس بگیر ای خدا مظلمه مرا پس متمثل میسازد و مینماید خدا تعالی مر او را بالای

راسه قصرا فيه من خير الاخرة ثم يقال له ارفع راسك

سر وی کوشکے را که در وے هست از خوبیهای آخرت پستر گفته میشود مر او را که بردار سر خود را

فيرى فيه ما لم تر عيناه فيقول يا رب لمن هذا فيقول اعلم

و بالا نگریسته ببیند مرد در آن کوشک چیزها یکه ندیده بود هرگز دو چشم او پس میگوید ای پروردگار من برای کدام کس ست این قصر پس میگوید حقتعالی که بدان

هذا لمن عفا عن اخيه فيقول يا رب قد عفوت عنه

این قصر مر کسی راست که تجاوز کرده از برادر خود پس میگوید آنمرد ای پروردگار من بتحقیق تجاوز کردم و عفو کردم از وے

رواه الديلمي **وعن** جابر رض قال قال رسول الله صلى الله

روایت کرد دیلمی و روایت ست از جابر رض گفت فرمود رسول الله صلے الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يُدْخِلُ أَحَدًا مِّنْكُمْ عَمَلُهُ الْجَنَّةَ وَلَا يُجِيرُهُ
علیہ وسلم داخل نکند کسی را از شما ونہ عمل او در بہشت ونہ باز دارد او را

مِنَ النَّارِ وَلَا أَنَا إِلَّا بِرَحْمَةِ اللهِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنِ ابْنِ
از دوزخ مگر برحمت خدا تعالیٰ رواه مسلم و مرویست از ابن

عَبَّاسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ اللهَ كَتَبَ
عباس رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ خدا تعالیٰ نوشت

الْحَسَنَاتِ وَالسَّيِّئَاتِ فَمَنْ هَمَّ بِحَسَنَةٍ فَلَمْ يَعْمَلْهَا
نیکیہا و بدیہا را پس کسیکہ قصد کند نیکی را پس عمل نکند آنرا

كَتَبَهَا اللهُ لَهُ عِنْدَهُ حَسَنَةً كَامِلَةً فَإِنْ هَمَّ بِهَا فَعَمِلَهَا كَتَبَهَا
مینویسد آنرا خدا تعالیٰ مرو را نزد خود نیکے کاملہ پس اگر قصد کند نیکی را پس در عمل در آورد او را مینویسد آنرا

اللهُ لَهُ عِنْدَهُ عَشْرَ حَسَنَاتٍ إِلَى سَبْعِمِائَةِ ضِعْفٍ إِلَى أَضْعَافٍ
خدا تعالیٰ برای وی نزد خود ده نیکی تا ہفتصد مثل تا مثلہای

كَثِيرَةٍ وَمَنْ هَمَّ بِسَيِّئَةٍ فَلَمْ يَعْمَلْهَا كَتَبَهَا اللهُ عِنْدَهُ حَسَنَةً
بسیار و کسیکہ قصد کند بدی پس نکرد آنرا مینویسد آنرا خدا تعالیٰ مرو را نزد خود نیکے

كَامِلَةً فَإِنْ هُوَ هَمَّ بِهَا فَعَمِلَهَا كَتَبَهَا اللهُ لَهُ سَيِّئَةً وَاحِدَةً
کامل پس اگر وے قصد کرد بدی پس کرد آنرا مینویسد آنرا خدا تعالیٰ مرو برا یک بدی

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ عَامِرِ الرَّامِ رض قَالَ بَيْنَا نَحْنُ عِنْدَهُ
متفق علیہ و روایت ست از عامر الرام رض گفت در اثنای آنکہ ما نزد وی بودیم

يَعْنِي عِنْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذْ أَقْبَلَ رَجُلٌ عَلَيْهِ
یعنی نزد پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم ناگاہ آمد بر آنحضرت مردے کہ بر وے

[illegible] بِيَدِهِ شَيْءٌ قَدِ الْتَفَّ عَلَيْهِ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللهِ مَرَرْتُ
گلیمے ست و در دست وے چیزیست پیچیده ست گلیم را بران پس گفت آنمرد یا رسول اللہ گذشتم

بِغَيْضَةِ شَجَرٍ فَسَمِعْتُ فِيهَا أَصْوَاتَ فِرَاخِ طَائِرٍ فَأَخَذْتُهُنَّ
به بیشه درختان پس شنیدم دران بیشه آوازهای چوچهای پرندگان پس گرفتم آن چوچهارا پس نهادم آن چوچهارا
فَوَضَعْتُهُنَّ فِي كِسَائِي فَجَاءَتْ أُمُّهُنَّ فَاسْتَدَارَتْ
در گلیم خود پس آمد مادر این چوچها پس گردید و گرد گشت مادر ایشان
عَلَى رَأْسِي فَكَشَفْتُ لَهَا عَنْهُنَّ فَوَقَعَتْ عَلَيْهِنَّ
بر سر من پس کشادم و دور کردم برای مادر ایشان پرده از روی چوچها پس افتاد مادر شان بر ایشان
فَلَفَفْتُهُنَّ فِي كِسَائِي فَهُنَّ أُولَاءِ مَعِي فَقَالَ ضَعْهُنَّ
پس پیچیدم آن چوچهارا در گلیم خود پس این چوچها اینها اند با من پس فرمود آنحضرت بینداز چوچهارا
فَوَضَعْتُهُنَّ وَأَبَتْ أُمُّهُنَّ إِلَّا لُزُومَهُنَّ فَقَالَ رَسُولُ
پس نهادم آنهارا و امتناع آورد مادر ایشان مگر لازم بودن و چسپیدن ایشان را پس فرمود آنحضرت
اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَتَعْجَبُونَ لِرُحْمِ أُمِّ الْأَفْرَاخِ
صلی اللہ علیہ وسلم آیا شگفت دارید مهر کردن مادر چوچها
فِرَاخَهَا فَوَالَّذِي بَعَثَنِي بِالْحَقِّ لَلّٰهُ أَرْحَمُ بِعِبَادِهِ مِنْ أُمِّ
چوچهارا پس سوگند بآنکسی که فرستاده است مرا براستی هر آئینه خدا تعالی مهربان تر هست به بندگان خود از مادر
الْأَفْرَاخِ بِفِرَاخِهَا ارْجِعْ بِهِنَّ حَتَّى تَضَعَهُنَّ مِنْ حَيْثُ
چوچها بچوچها باز گردان این چوچهارا تا آنکه بنهی ایشان را از انجا که
أَخَذْتَهُنَّ وَأُمُّهُنَّ مَعَهُنَّ فَرَجَعَ بِهِنَّ رَوَاهُ أَبُو دَاوُد
گرفته تو ایشانرا و مادر ایشان بایشان بود پس باز گردانید آنحضرت ایشانرا روایت کرد این حدیث را ابو داؤد
وَرَجُلَانِ مِنْ أُمَّتِي جَثَيَا بَيْنَ يَدَيْ رَبِّ الْعِزَّةِ فَقَالَ
و دو مرد از امت من ایستاده اند بر سر انگشتان رو برو پروردگار صاحب عزت پس گفت
أَحَدُهُمَا يَا رَبِّ خُذْ لِي مَظْلَمَتِي مِنْ أَخِي فَقَالَ اللهُ تَعَالَى
یکی از ان دو مرد ای پروردگار من مواخذه کن برای من مظلمه را از برادر من پس میگوید حقتعالی

كيف تصنع بأخيك ولم يبق من حسناته شيء قال

چه معامله میکنی با برادر خود و چگونه میگیری مظلمهٔ خود را از برادر خود حال آنکه باقی نمانده است از حسنات او چیزی میگوید بنده

يا رب فليحمل من أوزاري إن ذلك اليوم عظيم يحتاج

ای پروردگار من پس باید که بردارد از بار گناهان من زیرا که این روز روزی بزرگ است که محتاج میشوند

الناس أن يحمل عنهم من أوزارهم فقال الله للطالب

مردمان بآنکه برداشته شود از ایشان و نهاده شود از انها باری از گناهان خود پس میگوید خدا تعالی مر طالب مظلمه را

ارفع بصرك فانظر فرفع بصره فقال يا رب أرى مدائن

که بردار نظر خود پس ببین پس برمیدارد نظر خود را بالا پس میگوید ای رب من می بینم شهرها را

من ذهب وقصورا من ذهب مكللة باللؤلؤ لأي

از زر و محلها از ذهب مکلل و مزین با مروارید برای کدام

نبي هذا أو لأي صديق هذا أو لأي شهيد هذا

پیغمبری هست این یا برای کدام صدیق هست این فضل یا برای کدام شهید هست این میگوید خدا تعالی این

قال هذا لمن أعطى الثمن قال يا رب ومن يملك ذلك

مر آن کسانی راست که بدهد ثمن آن را میگوید بنده ای پروردگار من کسی مالک شود قیمت آن را

قال أنت تملكه قال بماذا قال بعفوك عن أخيك قال

میگوید حقتعالی تو مالک میشوی آنرا میگوید بچه میگوید حقتعالی بسبب عفو کردن تو از برادر مظلمهٔ خود را میگوید بنده

يا رب فإني قد عفوت عنه قال الله فخذ بيد أخيك

ای رب پس بدرستیکه من بتحقیق عفو کردم از وی میگوید خدا پس بگیر دست برادر خود

فأدخله الجنة اتقوا الله وأصلحوا ذات بينكم فإن الله

پس در آر او را در بهشت پس پرهیزگاری کنید از خدا و برسید و صلح کنید میان شما زیرا که خدا تعالی

يصلح بين المسلمين يوم القيامة رواه الحاكم في

صلح میکند در میان مسلمانان روز قیامت رواه حاکم فی

مَكَارِمِ الْأَخْلَاقِ وَعَنْ أَنَسٍ رض قَالَ دَخَلَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ

مکارم اخلاق از جمع الجوامع و مرویست از انس رض گفت انس در آمد آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى شَابٍّ وَهُوَ فِي الْمَوْتِ قَالَ كَيْفَ تَجِدُكَ

علیہ وسلم بر جوانی وحال آنکہ وی در سکرات موت بود فرمود آنحضرت چگونہ می یابی خود را

قَالَ أَرْجُو اللهَ يَا رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْكَ وَسَلَّمَ وَإِنِّي

گفت آنمرد امید میدارم از خدا ای پیغمبر خدا صلے اللہ علیک وسلم و بدرستیکہ من

أَخَافُ ذُنُوبِي فَقَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

می ترسم از گناہان خود پس فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

لَا يَجْتَمِعَانِ فِي قَلْبِ عَبْدٍ فِي مِثْلِ هٰذَا الْمَوْطِنِ إِلَّا

جمع نمیشوند امید و خوف در دل بندہ مانند این جای یعنی قریب مرگ مگر

أَعْطَاهُ مَا يَرْجُو وَأَمَّنَهُ مِمَّا يَخَافُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ

میدہد او را خدا آنچہ امید دارد و امن میدہد او را خدا از آنچہ میترسد رواہ ترمذی و ابن ماجہ

بَابُ صِفَةِ الْجَنَّةِ وَأَهْلِهَا

باب در بیان صفت جنت و اہل آن

وَبَشِّرِ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصّٰلِحٰتِ أَنَّ لَهُمْ جَنّٰتٍ تَجْرِي

و بشارت بدہ آنانرا کہ ایمان آوردہ اند و کردند کارہای شایستہ بدرستیکہ مر ایشانراست بہشتہائی کہ میرود

مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ كُلَّمَا رُزِقُوا مِنْهُ مِنْ ثَمَرَةٍ رِزْقًا

از زیر آنہا جویہا ہرگاہ روزی دادہ شوند از ان ہر نوع میوہ روزے ساختہ

قَالُوا هٰذَا الَّذِي رُزِقْنَا مِنْ قَبْلُ وَأُتُوا بِهِ مُتَشَابِهًا وَلَهُمْ

گویند این آنست کہ روزی دادہ شدیم پیش ازین و آوردہ شود بایشان آن روزی مانند یکدیگر و مر ایشانرا اند

فِيهَا أَزْوَاجٌ مُطَهَّرَةٌ وَهُمْ فِيهَا خٰلِدُونَ وَسَارِعُوا إِلَى

در انجا زنان پاک کردہ شدہ و ایشان در ان جاوید مانندگانند و شتابید سوے

مَغْفِرَةٍ مِّنْ رَّبِّكُمْ وَجَنَّةٍ عَرْضُهَا السَّمٰوٰتُ وَالْاَرْضُ

آمرزشی از پروردگار خود و بهشتی کہ پہنائی آن اسمانہاست و زمین

اُعِدَّتْ لِلْمُتَّقِيْنَ الَّذِيْنَ يُنْفِقُوْنَ فِى السَّرَّآءِ وَالضَّرَّآءِ

آمادہ کردہ شدہ برای پرہیزگاران آنانکہ نفقہ میکنند در آسانی و سختی

وَالْكَاظِمِيْنَ الْغَيْظَ وَالْعَافِيْنَ عَنِ النَّاسِ وَاللّٰهُ يُحِبُّ

و فرو خورندگان خشم و عفو کنندگان از مردمان و خدا دوست دارد

الْمُحْسِنِيْنَ اِنَّ الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا وَعَمِلُوا الصّٰلِحٰتِ اِنَّا لَا نُضِيْعُ

نیکوکاران را آنانکہ گرویدہ اند و کردند شایستہا بدرستی نضائع سازیم

اَجْرَ مَنْ اَحْسَنَ عَمَلًا اُولٰٓئِكَ لَهُمْ جَنّٰتُ عَدْنٍ تَجْرِيْ

مزد آنکہ نیکو کند کار را آنگروہ مر ایشانراست بوستانہای اقامت میرود

مِنْ تَحْتِهِمُ الْاَنْهٰرُ يُحَلَّوْنَ فِيْهَا مِنْ اَسَاوِرَ مِنْ ذَهَبٍ

از زیر آن جویہا پیرایہ بستہ شوند دران بوستانہا از دستو انہاسے ساختہ شدہ از زر

وَّيَلْبَسُوْنَ ثِيَابًا خُضْرًا مِّنْ سُنْدُسٍ وَّاِسْتَبْرَقٍ مُّتَّكِئِيْنَ

و بپوشند جامہای سبز رنگ از دیبای نازک و دیبا ہاسے سطبر تکیہ زدگان باشند

فِيْهَا عَلَى الْاَرَآئِكِ نِعْمَ الثَّوَابُ وَحَسُنَتْ مُرْتَفَقًا اِنَّ اللّٰهَ

در بہشت بر تختہا نیک پاداشیست بہشت و نیست تکیہ گاہ بدرستی خدا

يُدْخِلُ الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا وَعَمِلُوا الصّٰلِحٰتِ جَنّٰتٍ تَجْرِيْ مِنْ تَحْتِهَا

می درآرد آنہا را کہ گرویدہ اند و کردند شایستہا در بوستانہا میرود از زیر آن

الْاَنْهٰرُ يُحَلَّوْنَ فِيْهَا مِنْ اَسَاوِرَ مِنْ ذَهَبٍ وَّلُؤْلُؤًا وَلِبَاسُهُمْ

جویہا پیرایہ بستہ شوند در آن از دستوانہای از زر و مروارید و لباس شان باشد

فِيْهَا حَرِيْرٌ تَتَجَافٰى جُنُوْبُهُمْ عَنِ الْمَضَاجِعِ يَدْعُوْنَ رَبَّهُمْ

در ان حریر دور میشود پہلو ہاسے ایشان از خوابگاہا میخوانند پروردگار خویش را

خَوْفًا وَّطَمَعًا وَّمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ فَلَا تَعْلَمُ نَفْسٌ مَّا

تبرس وامید واز انچه روزی دادیم ایشانرا نفقه میکنند پس نمیداند نفسی انچه

أُخْفِيَ لَهُمْ مِنْ قُرَّةِ أَعْيُنٍ جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ جَنَّاتُ

پنهان شده مر ایشانرا از روشنی چشمها بپاداش به انچه بودند که میکردند بوستانهای

عَدْنٍ يَدْخُلُونَهَا يُحَلَّوْنَ فِيهَا مِنْ أَسَاوِرَ مِنْ ذَهَبٍ وَلُؤْلُؤًا

اقامت در آیند دران پیرایه بسته شوند دران از دستوانها از زر و مروارید

وَلِبَاسُهُمْ فِيهَا حَرِيرٌ وَقَالُوا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَذْهَبَ عَنَّا الْحَزَنَ

و پوشش ایشان دران ریباست و گویند ستایش مر خدا را که ببرد از ما اندوه

إِنَّ رَبَّنَا لَغَفُورٌ شَكُورٌ الَّذِي أَحَلَّنَا دَارَ الْمُقَامَةِ مِنْ فَضْلِهِ

بدرستی پروردگار ما هر آینه آمرزنده سپاس دارست آنکه فرود آورد ما را بسرای اقامت از فضل خویش

لَا يَمَسُّنَا فِيهَا نَصَبٌ وَلَا يَمَسُّنَا فِيهَا لُغُوبٌ الْأَخِلَّاءُ

نمیرسد ما را دران رنجی و نمیرسد ما را دران ماندگی دوستان

يَوْمَئِذٍ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ إِلَّا الْمُتَّقِينَ يَا عِبَادِ لَا خَوْفٌ

آن روز برخی از ایشان مر برخی را دشمنی اند مگر پرهیزگاران ای بندگان من نیست ترس

عَلَيْكُمُ الْيَوْمَ وَلَا أَنْتُمْ تَحْزَنُونَ الَّذِينَ آمَنُوا بِآيَاتِنَا

بر شما امروز و نه شما اندوهگین شوند آنانکه گرویدند بآیتهای ما

وَكَانُوا مُسْلِمِينَ ادْخُلُوا الْجَنَّةَ أَنْتُمْ وَأَزْوَاجُكُمْ تُحْبَرُونَ

و بودند گردن نهادگان در آیید به بهشت شما و زنان شما شادگردانیده شوید

يُطَافُ عَلَيْهِمْ بِصِحَافٍ مِنْ ذَهَبٍ وَأَكْوَابٍ وَفِيهَا

گردانیده شود بر ایشان کاسها از زر و کوزها و دران ست

مَا تَشْتَهِيهِ الْأَنْفُسُ وَتَلَذُّ الْأَعْيُنُ وَأَنْتُمْ فِيهَا خَالِدُونَ

انچه آرزو برند آنرا نفسها و لذت یابند چشمان و شما دران جاوید باشید

وَتِلْكَ الْجَنَّةُ الَّتِي أُورِثْتُمُوهَا بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ۝ لَكُمْ

واین بہشت ست میراث داده شده اید آنرا بانچه بودید میکردید مر شمارا است

فِيهَا فَاكِهَةٌ كَثِيرَةٌ مِنْهَا تَأْكُلُونَ ۝ إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي مَقَامٍ

دران میوه ہای بسیار ازان میخورید بدرستی پرہیزگاران در جاے

أَمِينٍ فِي جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ يَلْبَسُونَ مِنْ سُنْدُسٍ وَ

امن اند در بوستانہا وچشمہا وسے پوشند از حریر نازک و

إِسْتَبْرَقٍ مُتَقَابِلِينَ كَذَلِكَ وَزَوَّجْنَاهُمْ بِحُورٍ عِينٍ

حریر [illegible] روبروشدگان ہمچنین وجفت سازیم ایشانرا بحوران کشاده چشم

يَدْعُونَ فِيهَا بِكُلِّ فَاكِهَةٍ آمِنِينَ لَا يَذُوقُونَ فِيهَا الْمَوْتَ

میخواہند دران بہر میوه ایمنان نمی چشند دران مرگ را

إِلَّا الْمَوْتَةَ الْأُولَى وَوَقَاهُمْ عَذَابَ الْجَحِيمِ فَضْلًا مِنْ رَبِّكَ

مگر مرگ نخستین ونگاہدارد ایشانرا ودفع کند عذاب دوزخ را افزونی ازپروردگار تو

ذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ وَمَا تُجْزَوْنَ إِلَّا مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

این رستگاری [illegible] وجزا داده نشوید مگر آنچه بودید میکردید

إِلَّا عِبَادَ اللَّهِ الْمُخْلَصِينَ ۝ أُولَئِكَ لَهُمْ رِزْقٌ مَعْلُومٌ فَوَاكِهُ

مگر بندگان خدا خالص شدگان آنکه مرایشانراست روزے معین میوه ہا

وَهُمْ مُكْرَمُونَ فِي جَنَّاتِ النَّعِيمِ عَلَى سُرُرٍ مُتَقَابِلِينَ

وایشانند نواختگان در بوستانہای نعمت بر تختہا روبروے آیندگان

يُطَافُ عَلَيْهِمْ بِكَأْسٍ مِنْ مَعِينٍ بَيْضَاءَ لَذَّةٍ لِلشَّارِبِينَ

گردانیده میشود برایشان بجامی ازچشمہ سفید خوشخوار مر آشامندگان

لَا فِيهَا غَوْلٌ وَلَا هُمْ عَنْهَا يُنْزَفُونَ ۝ وَعِنْدَهُمْ قَاصِرَاتُ

نیست دران آفتی ونہ ایشان ازان مست کرده شوند ونزد ایشان [illegible]ن

الطَّرْفِ عِينٌ كَأَنَّهُنَّ بَيْضٌ مَّكْنُونٌ ۝ مَثَلُ الْجَنَّةِ الَّتِي

فرو چشمها نند فراخ چشمها گویا ایشان سفید ند پوشیده صفت بهشت

وُعِدَ الْمُتَّقُونَ فِيهَا أَنْهَارٌ مِّن مَّاءٍ غَيْرِ آسِنٍ وَأَنْهَارٌ

وعده کرده شدند پرهیزگاران دران جویهاست از آب بی تغیر و جویها

مِّن لَّبَنٍ لَّمْ يَتَغَيَّرْ طَعْمُهُ وَأَنْهَارٌ مِّنْ خَمْرٍ لَّذَّةٍ

از شیر متغیر نشده مزه آن و جویها از شراب لذت

لِّلشَّارِبِينَ ۝ وَأَنْهَارٌ مِّنْ عَسَلٍ مُّصَفًّى وَلَهُمْ فِيهَا

برای نوشندگان و جویها از شهد صاف کرده شده ومر ایشان را دران

مِن كُلِّ الثَّمَرَاتِ وَمَغْفِرَةٌ مِّن رَّبِّهِمْ كَمَنْ هُوَ خَالِدٌ

از هر میوه هاست و آمرزش از پروردگار شان مانند آنکه او جاوید باشد

فِي النَّارِ وَسُقُوا مَاءً حَمِيمًا فَقَطَّعَ أَمْعَاءَهُمْ إِنَّ الْمُتَّقِينَ

در آتش و آشامانیده شوند آب گرم پس پاره کند روده های ایشان را بدرستیکه پرهیزگاران

فِي جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ آخِذِينَ مَا آتَاهُمْ رَبُّهُمْ إِنَّهُمْ كَانُوا

در بوستانها و چشمها فرا گیرندگان آنچه را داده ایشان را پروردگارشان بدرستی ایشان بودند

قَبْلَ ذَٰلِكَ مُحْسِنِينَ ۝ كَانُوا قَلِيلًا مِّنَ اللَّيْلِ مَا يَهْجَعُونَ

پیش از این نیکوکاران بودند اندکی از شب خواب نمیکردند

وَبِالْأَسْحَارِ هُمْ يَسْتَغْفِرُونَ ۝ وَفِي أَمْوَالِهِمْ حَقٌّ

و به سحرها ایشان آمرزش میخواستند و در مالهای شان بهره ایست

لِّلسَّائِلِ وَالْمَحْرُومِ ۝ وَفِي الْأَرْضِ آيَاتٌ لِّلْمُوقِنِينَ ۝

برای خواهندگان و بی بهره و در زمین نشانهاست برای یقینان

وَفِي أَنفُسِكُمْ أَفَلَا تُبْصِرُونَ ۝ وَفِي السَّمَاءِ رِزْقُكُمْ وَمَا تُوعَدُونَ

و در نفسهای شما ست آیا پس نمی بینید و در آسمان روزی شماست و آنچه وعده ده شده اید

فَوَرَبِّ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ إِنَّهُ لَحَقٌّ مِّثْلَ مَا أَنَّكُمْ تَنطِقُونَ

پس سوگند بپروردگار آسمانها و زمین بدرستی او ہر آئینہ حق ست مانند آنچہ بدرستی شما میگوئید

سَابِقُوا إِلَىٰ مَغْفِرَةٍ مِّن رَّبِّكُمْ وَجَنَّةٍ عَرْضُهَا كَعَرْضِ السَّمَاءِ

شتابید بسوی آمرزش از پروردگار خویش و بہشتی پہنای آن مانند پہنای آسمان

وَالْأَرْضِ أُعِدَّتْ لِلَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ ذَٰلِكَ فَضْلُ

و زمین ست آمادہ کردہ شدہ مر آنانرا کہ گرویدند بخدا و فرستادہ ہای او این افزونی

اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَن يَشَاءُ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ وَالسَّابِقُونَ

خدا ہست میدہد آنرا ہر کرا میخواہد و خدا خداوند افزونی بزرگست و پیش روندگان

السَّابِقُونَ أُولَٰئِكَ الْمُقَرَّبُونَ فِي جَنَّاتِ النَّعِيمِ ثُلَّةٌ مِّنَ

آنگروہ نزدیک شدگانند در بوستانہای نعمت گروہی از

الْأَوَّلِينَ وَقَلِيلٌ مِّنَ الْآخِرِينَ عَلَىٰ سُرُرٍ مَّوْضُونَةٍ مُّتَّكِئِينَ

پیشینیان و اندکے از پسینیان بر تختہا بافتہ بزر و مکلل بدر و یاقوت تکیہ زدگان

عَلَيْهَا مُتَقَابِلِينَ يَطُوفُ عَلَيْهِمْ وِلْدَانٌ مُّخَلَّدُونَ

بران تختہا برابر یکدیگر میگردند برایشان برای خدمت کودکان بہیأت کودکے

بِأَكْوَابٍ وَأَبَارِيقَ وَكَأْسٍ مِّن مَّعِينٍ لَّا يُصَدَّعُونَ عَنْهَا

بکوزہا و ابریقہا و جامہا از شرابے کہ روان ست در بہشت درد سر نکشند از ان شراب

وَلَا يُنزِفُونَ وَفَاكِهَةٍ مِّمَّا يَتَخَيَّرُونَ وَلَحْمِ طَيْرٍ مِّمَّا

و نہ بیعقل بیہوش شوند از ان و دیگر برایشان میگردند میوہا از انچہ اختیار کنند و گوشت مرغان از انچہ

يَشْتَهُونَ وَحُورٌ عِينٌ كَأَمْثَالِ اللُّؤْلُؤِ الْمَكْنُونِ جَزَاءً

آرزو کنند و حوران گشادہ چشمان مانند مروارید پوشیدہ پاداش

بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ لَا يَسْمَعُونَ فِيهَا لَغْوًا وَلَا تَأْثِيمًا إِلَّا قِيلًا

بانچہ بودند کہ میکردند نشنوند دران سخن بیہودہ و نہ بزہ انگیختن لیکن سخن

سَلٰمًا سَلٰمًا ○ وَاَصْحٰبُ الْيَمِيْنِ مَا اَصْحٰبُ الْيَمِيْنِ

سلام سلام ویاران دست راست چه اند یاران دست راست

فِيْ سِدْرٍ مَّخْضُوْدٍ وَّطَلْحٍ مَّنْضُوْدٍ وَّظِلٍّ مَّمْدُوْدٍ وَّمَآءٍ

در درخت کنار بیخار و در موز بود میوه‌هاے آن برهم چیده سایه کشیده و آب

مَّسْكُوْبٍ وَّفَاكِهَةٍ كَثِيْرَةٍ لَّا مَقْطُوْعَةٍ وَّلَا مَمْنُوْعَةٍ

ریزان و میوه بسیار نه بریده ونه باز داشته شده

وَّفُرُشٍ مَّرْفُوْعَةٍ اِنَّآ اَنْشَاْنٰهُنَّ اِنْشَآءً فَجَعَلْنٰهُنَّ

وفراشها بر داشته شده بدرستی ما پیدا نمودیم آنها را پیدا کردن پس گردانیدیم ایشانرا

اَبْكَارًا عُرُبًا اَتْرَابًا لِّاَصْحٰبِ الْيَمِيْنِ ثُلَّةٌ مِّنَ الْاَوَّلِيْنَ

بکرها دوست داران همزادان مر یاران دست راست را گروهی از پیشینیان

وَثُلَّةٌ مِّنَ الْاٰخِرِيْنَ اِنَّ الْاَبْرَارَ يَشْرَبُوْنَ مِنْ كَاْسٍ كَانَ

وگروهی از پسینیان بدرستی نیکوکاران بیاشامند از جام باشد

مِزَاجُهَا كَافُوْرًا عَيْنًا يَّشْرَبُ بِهَا عِبَادُ اللّٰهِ يُفَجِّرُوْنَهَا

آمیختگی آن کافور چشمه می آشامند ازان بندگان خدای میرانند آنرا هر جاکه خواهند

تَفْجِيْرًا يُوْفُوْنَ بِالنَّذْرِ وَيَخَافُوْنَ يَوْمًا كَانَ شَرُّهٗ

راندنی آسان وفا مینمایند بنذر ومی ترسند از روزے هست بدیے او

مُسْتَطِيْرًا وَيُطْعِمُوْنَ الطَّعَامَ عَلٰى حُبِّهٖ مِسْكِيْنًا وَّيَتِيْمًا

آشکارا ومی دهند خوردنی بر دوستی او درویش را و بے پدر را

وَّاَسِيْرًا اِنَّمَا نُطْعِمُكُمْ لِوَجْهِ اللّٰهِ لَا نُرِيْدُ مِنْكُمْ جَزَآءً

وبندی را میگویند جز این نیست که میخورانیم شما را برای خوشنودی خدا نمیخواهیم از شما پاداش

وَّلَا شُكُوْرًا اِنَّا نَخَافُ مِنْ رَّبِّنَا يَوْمًا عَبُوْسًا قَمْطَرِيْرًا

ونه سپاس بدرستی ما میترسیم از پروردگار خویش از روزے ترش سخت

فَوَقٰهُمُ اللّٰهُ شَرَّ ذٰلِكَ الْيَوْمِ وَلَقّٰهُمْ نَضْرَةً وَّسُرُوْرًا

پس نگهداشت ایشانرا خدای از بدی آن روز و پیش آرد ایشانرا تازگی و شادی

وَجَزٰىهُمْ بِمَا صَبَرُوْا جَنَّةً وَّحَرِيْرًا مُّتَّكِـِٕيْنَ فِيْهَا عَلَى

و پاداش ایشان آنچه صبر کردند بوستان و ابریشم تکیه زدگان دران بر

الْاَرَآئِكِ لَا يَرَوْنَ فِيْهَا شَمْسًا وَّلَا زَمْهَرِيْرًا وَدَانِيَةً

تختها نه بینند دران آفتاب و نه سرما و نزدیک باشد

عَلَيْهِمْ ظِلٰلُهَا وَذُلِّلَتْ قُطُوْفُهَا تَذْلِيْلًا وَيُطَافُ

بر ایشان سایهاے آن و رام کرده شده میوهای آن رام کردنے و گردانیده شود

عَلَيْهِمْ بِاٰنِيَةٍ مِّنْ فِضَّةٍ وَّاَكْوَابٍ كَانَتْ قَوَارِيْرَا

بر ایشان جامهای خرد از نقره و جامهای بزرگ باشند آبگینه ها

قَوَارِيْرَا مِنْ فِضَّةٍ قَدَّرُوْهَا تَقْدِيْرًا وَيُسْقَوْنَ فِيْهَا

آبگینه ها از نقره اندازه کردند آنرا اندازه کردنے و آشامیده شوند دران

كَاْسًا كَانَ مِزَاجُهَا زَنْجَبِيْلًا عَيْنًا فِيْهَا تُسَمّٰى سَلْسَبِيْلًا

مَی که باشد آمیزشش آن زنجبیل چشمه دران نام نهاده شده سلسبیل

وَيَطُوْفُ عَلَيْهِمْ وِلْدَانٌ مُّخَلَّدُوْنَ اِذَا رَاَيْتَهُمْ

و طواف کنند بر ایشان پسران جاوید مانده چون بینی ایشانرا

حَسِبْتَهُمْ لُؤْلُؤًا مَّنْثُوْرًا وَاِذَا رَاَيْتَ ثَمَّ رَاَيْتَ

پنداری ایشانرا مروارید افشانده و چون بینی آنجا بینی

نَعِيْمًا وَّمُلْكًا كَبِيْرًا عٰلِيَهُمْ ثِيَابُ سُنْدُسٍ خُضْرٌ

نعمت و ملکی بزرگ زبر شان جامهای دیبا نازک سبز

وَّاِسْتَبْرَقٌ وَّحُلُّوْا اَسَاوِرَ مِنْ فِضَّةٍ وَسَقٰىهُمْ رَبُّهُمْ

و دیبهای محکم و پیرایه کرده شوند دستوانها از نقره و بنوشاند پروردگار شان

شَرَابًا طَهُوْرًا ۞ اِنَّ هٰذَا كَانَ لَكُمْ جَزَآءً وَّكَانَ سَعْيُكُمْ

آشامیدنی پاک کننده بدرستی این هست مر شما را پاداش و هست کوشش شما

مَّشْكُوْرًا ۞ وَلَكُمْ فِيْهَا مَا تَشْتَهِيْٓ اَنْفُسُكُمْ وَلَكُمْ فِيْهَا

پسندیده و مر شما راست دران آنچه که میخواهد جانهای شما و مر شما راست دران

مَا تَدَّعُوْنَ ۞ نُزُلًا مِّنْ غَفُوْرٍ رَّحِيْمٍ ۞ عَنْ

آنچه خواهید به پیشکشی از آمرزنده بخشاینده از

اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابی ہریرہ رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

قَالَ اللّٰهُ تَعَالٰى اَعْدَدْتُ لِعِبَادِيَ الصّٰلِحِيْنَ مَا لَا عَيْنٌ

گفت خدا تعالی آماده کرده ام مر بندگان صالح خود را چیزے که ہیچ چشم ذات آنرا

رَاَتْ وَلَا اُذُنٌ سَمِعَتْ وَلَا خَطَرَ عَلٰى قَلْبِ بَشَرٍ وَاقْرَءُوْا

ندیده و نه ہیچ گوش صفات آنرا شنیده و نه گذشته ماہیت آن بر دل آدمی پس بخوانید

اِنْ شِئْتُمْ فَلَا تَعْلَمُ نَفْسٌ مَّآ اُخْفِيَ لَهُمْ مِّنْ قُرَّةِ اَعْيُنٍ

برائے تصدیق این اگر بخواہید پس نمیداند ہیچ ذاتی چیزے را که پنہان کرده شد از آنچه سبب خنکی و آرام ست

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وعنه قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

روایت کرد بخاری و مسلم و ہم از ابی ہریرہ رض مرویست گفت آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَوْضِعُ سَوْطٍ فِي الْجَنَّةِ خَيْرٌ مِّنَ الدُّنْيَا

علیہ وسلم جای یک تازیانه در بہشت بہتر ست از دنیا

وَمَا فِيْهَا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وعن اَنَسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ

و ہر چه در دنیاست روایت کرد بخاری و مسلم آنرا و از انس رض مرویست گفت فرمود آنحضرت

اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ غَدْوَةٌ فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ اَوْ رَوْحَةٌ

صلے اللہ علیہ وسلم یک بامداد رفتن در راه خدا یا رفتن در شبانگاه

خَيْرٌ مِّنَ الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا وَلَوْ أَنَّ امْرَأَةً مِّنْ نِّسَاءِ أَهْلِ الْجَنَّةِ

بهترست از دنیا و هر چه در دنیا ست و اگر باشد که زنی از زنان بهشتیان

اطَّلَعَتْ إِلَى الْأَرْضِ لَأَضَاءَتْ مَا بَيْنَهُمَا وَلَمَلَأَتْ

ظاهر شود و فرود آید بسوی زمین هر آینه روشن کند آن زن هر چیز را که میان بهشت و زمین ست و آینه پر کند آن زن

مَا بَيْنَهُمَا رِيحًا وَلَنَصِيفُهَا عَلَى رَأْسِهَا خَيْرٌ مِّنَ الدُّنْيَا

هر چیز را که میان بهشت و زمین ست ببوی خوش و هر آینه خمار که آن زن بر سر دارد بهترست از دنیا

وَمَا فِيهَا رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ رض

و هر چه در دنیاست روایت کرد بخاری و از عبادة بن صامت رض

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الْجَنَّةِ مِائَةُ

روایت گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم در بهشت صد

دَرَجَةٍ مَّا بَيْنَ كُلِّ دَرَجَتَيْنِ كَمَا بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ

پایه است مسافت میان هر دو پایه آن مقدار ست که میان آسمان و زمین ست

وَالْفِرْدَوْسُ أَعْلَاهَا دَرَجَةً مِّنْهَا تُفَجَّرُ أَنْهَارُ الْجَنَّةِ الْأَرْبَعَةُ

و فردوس که نام یکی از بهشتهاست بلندترین آنهاست از روی درجه از جنت فردوس روان کرده میشود جویهای بهشت که چهار اند

وَمِنْ فَوْقِهَا يَكُونُ الْعَرْشُ فَإِذَا سَأَلْتُمُ اللهَ فَاسْأَلُوا

و از بالای او عرش ست پس چون سوال کنید از خدا بهشت را بخواهید

الْفِرْدَوْسَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض

فردوس را روایت کرد این حدیث را ترمذی و از ابی هریره رض روایت

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ فِي الْجَنَّةِ

گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم بدرستی که در بهشت

شَجَرَةً يَسِيرُ الرَّاكِبُ فِي ظِلِّهَا مِائَةَ عَامٍ لَا يَقْطَعُهَا وَلَقَابُ

درختی ست که سیر میکند سوار در سایه او صد سال و هنوز قطع نمیکند مسافت آنرا و هر آینه جای مقدار

قوس احدکم فی الجنۃ خیر مما طلعت علیہ الشمس
طول کمان یکی از شما در بہشت بہتر ست از چیزی کہ طلوع کردہ است بر ان آفتاب
او تغرب متفق علیہ وعن اسماء بنت ابی بکر رض
یا غروب میکند متفق علیہ ست واز اسماء بنت ابی بکر رض مرویست
قالت سمعت رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم وذکر لہ
گفت شنیدم آنحضرت را صلی اللہ علیہ وسلم درحال آنکہ ذکر کردہ شد مر آنحضرت را
سدرۃ المنتھی قال یسیر الراکب فی ظل الفنن منھا مائۃ
سدرۃ المنتہی گفت آنحضرت سیر میکند سوار در زیر شاخہا سے وے صد
سنۃ او یستظل بظلھا مائۃ راکب شک الراوی فیھا
سال یا پناہ میگیرد بسایۂ او صد سوار شک کردہ ہست راوی در سدرۃ المنتہی
فراش الذھب کان ثمرھا القلال رواہ الترمذی وعن
کرمہای طلاست گویا میوۂ او مثل سبوہا سے کلانست رواہ ترمذی و روایت ست از
عتبۃ بن غزوان رض قال ذکر لنا ان الحجر یلقی من شفۃ
عتبہ بن غزوان گفت ذکر کردہ مارا حضرت کہ سنگ انداختہ میشود از کنارہ
جھنم فیھوی فیھا سبعین خریفا لا یدرک لھا قعرا
دوزخ پس فرود مے افتد آن سنگ در دوزخ تا ہفتاد سال در نمی یابد آن سنگ مر تگ دوزخ را
واللہ لتملأن ولقد ذکر لنا ان ما بین مصراعین
بخدا سوگند ہر آئینہ پر کردہ میشود دوزخ با وجود این فراخی او و ذکر کردہ شد مارا کہ میان دو تختہ از
من مصاریع الجنۃ مسیرۃ اربعین سنۃ ولیاتین
تختہ ہاے در بہشت مسافت چہل سال ست وہر آئینہ بیاید
علیھا یوم وھو کظیظ من الزحام رواہ مسلم وعن
بر بہشت روزے و حال آنکہ وی پر ست از ازدحام رواہ مسلم و از

اَبِیْ هُرَیْرَةَ رضؓ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ

ابی ہریرہ رضؓ روایت ست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

مَا فِی الْجَنَّةِ شَجَرَةٌ اِلَّا وَسَاقُهَا مِنْ ذَهَبٍ رَوَاهُ التِّرْمِذِیُّ

نیست در بہشت ہیچ درختے مگر آنکہ تنہ وے از طلا ست روایت کرد این حدیث را ترمذی

وَعَنْهُ رضؓ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ

وہم از ابو ہریرہ رضؓ مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

اِنَّ فِی الْجَنَّةِ مِائَةَ دَرَجَةٍ مَّا بَیْنَ کُلِّ دَرَجَتَیْنِ مِائَةُ

بدرستیکہ در بہشت صد پایہ است مسافت میان ہر دو پایہ مسافت صد

عَامٍ رَوَاهُ التِّرْمِذِیُّ وَعَنْ اَبِیْ سَعِیْدٍ رضؓ قَالَ قَالَ

سال ست روایت کرد این حدیث را ترمذی واز ابی سعید رضؓ مرویست گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ اِنَّ فِی الْجَنَّةِ مِائَةَ دَرَجَةٍ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ در بہشت صد پایہ است

لَوْ اَنَّ الْعَالَمِیْنَ اجْتَمَعُوْا فِیْ اِحْدٰهُنَّ لَوَسِعَتْهُمْ

اگر عالمیان تمام جمع شوند در یکی از ان درجات گنجایش مید ہد ہمہ را

رَوَاهُ التِّرْمِذِیُّ وَعَنْهُ رضؓ عَنِ النَّبِیِّ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ

روایت کرد ترمذے این حدیث را وہم از ابو سعید رضؓ آمدہ است از آنحضرت صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ فِیْ قَوْلِهٖ تَعَالٰی وَفُرُشٍ مَّرْفُوْعَةٍ قَالَ اِرْتِفَاعُهَا

وسلم در تفسیر قول حق تعالے وفرش مرفوعہ است گفت مسافت آنہا

لَکَمَا بَیْنَ السَّمَآءِ وَالْاَرْضِ مَسِیْرَةُ خَمْسِمِائَةِ سَنَةٍ

ہر آئینہ ہمچو مسافت میان آسمان وزمین ست پانصد سالہ راہ

رَوَاهُ التِّرْمِذِیُّ وَعَنْ اَبِیْ هُرَیْرَةَ رضؓ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ

روایت ترمذے واز ابی ہریرہ رضؓ مرویست گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَيْحَانُ وَجَيْحَانُ وَالْفُرَاتُ وَالنِّيلُ

صلے اللہ علیہ و سلم کہ سیحان و جیحان و فرات و نیل

كُلٌّ مِّنْ اَنْهَارِ الْجَنَّةِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ اَنَسٍ رض

واین چہار جوی از جوہا ہے بہشت ست رواہ مسلم و روایت ست از انس رض

قَالَ سُئِلَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا الْكَوْثَرُ

گفت پرسیدہ شد آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم چیست کوثر

قَالَ ذَاكَ نَهْرٌ اَعْطَانِيْهِ اللّٰهُ يَعْنِيْ فِي الْجَنَّةِ اَشَدُّ بَيَاضًا

فرمود کوثر نہریست کہ خدای تعالی دادہ است مرا آنجوی را در بہشت سخت تر ست آب در سفیدی

مِنَ اللَّبَنِ وَاَحْلٰى مِنَ الْعَسَلِ فِيْهِ طَيْرٌ اَعْنَاقُهَا كَاَعْنَاقِ

از شیر و شیرین تر ست از شہد در ان جوے پرندگانند گردنہای ایشان مانند گردنہاے

الْجُزُرِ قَالَ عُمَرُ رض اِنَّ هٰذِهٖ لَنَاعِمَةٌ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

شتران گفت عمر رض بدرستیکہ این پرندگان در ان حوض متنعم و فربہ و خوشحال باشند فرمود آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اٰكِلَتُهَا اَنْعَمُ مِنْهَا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

علیہ وسلم خورندگان آن پرندگان متنعم و فربہ از ان پرندگان اند رواہ ترمذے و از

حَكِيْمِ بْنِ مُعَاوِيَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

حکیم بن معاویہ رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

اِنَّ فِي الْجَنَّةِ بَحْرَ الْمَاءِ وَبَحْرَ الْعَسَلِ وَبَحْرَ اللَّبَنِ وَبَحْرَ الْخَمْرِ

بدرستیکہ در بہشت دریای آب و دریاے شہد و دریاے شیر و دریای خمر ست

ثُمَّ تُشَقَّقُ الْاَنْهَارُ بَعْدُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَرَوَاهُ الدَّارِمِيُّ

بستر میشگافد و بیرون آید از ان دریا ہا جوہا بعد از در آمدن مسلمان در بہشت رواہ ترمذی و روایت کرد دارمی

عَنْ مُعَاوِيَةَ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

از معاویہ واز ابی ہریرہ رض مرویست گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ اَوَّلَ زُمْرَةٍ يَّدْخُلُوْنَ الْجَنَّةَ

صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ نخستین گروہے کہ در می آیند بہشت را

عَلٰى صُوْرَةِ الْقَمَرِ لَيْلَةَ الْبَدْرِ ثُمَّ الَّذِيْنَ يَلُوْنَهُمْ كَاَشَدِّ

بر صورت ماہ تمام اند کہ در شب چہاردہم میباشد پستر آنکسانیکہ بعد از ایشان می آیند ہمچو سخت تر

كَوْكَبٍ دُرِّيٍّ فِي السَّمَاءِ اِضَاءَةً قُلُوْبُهُمْ عَلٰى قَلْبِ

ستارۂ درخشان در آسمان از روے روشنائی دلہاے ہمہ ایشان بر دل

رَجُلٍ وَّاحِدٍ لَا اخْتِلَافَ بَيْنَهُمْ وَلَا تَبَاغُضَ لِكُلِّ

یک مرد ست ہیچ اختلاف میان ایشان نیست ونہ دشمن داشتن یکدیگر را مر ہر

امْرِئٍ مِّنْهُمْ زَوْجَتَانِ مِنَ الْحُوْرِ الْعِيْنِ يُرٰى مُخُّ

مرد را از بہشتیان دو زنست از حور یعنے فراخ چشم دیدہ میشود مغز استخوان

سُوْقِهِنَّ مِنْ وَّرَاءِ الْعَظْمِ وَاللَّحْمِ مِنَ الْحُسْنِ يُسَبِّحُوْنَ

ساقہاے ایشان از استخوان و گوشت از غایت حسن بپاکی یاد میکنند

اللّٰهَ بُكْرَةً وَّعَشِيًّا لَا يَسْقَمُوْنَ وَلَا يَبُوْلُوْنَ وَلَا يَتَغَوَّطُوْنَ

خدا را صبح و شام بیمار نمیشوند اہل بہشت و بول نمیکنند و پاےخانہ نمیروند

وَلَا يَتْفُلُوْنَ وَلَا يَمْتَخِطُوْنَ اٰنِيَتُهُمُ الذَّهَبُ وَالْفِضَّةُ

و آب از دہن نمی افگنند و آب از بینے نمی اندازند آوندہای ایشان از طلا و نقرہ است

وَاَمْشَاطُهُمُ الذَّهَبُ وَوَقُوْدُ مَجَامِرِهِمُ الْاَلُوَّةُ وَرَشْحُهُمُ

و شانہ ہای ایشان از طلاست و فروزینہ مجمرہاے ایشان عود ہندی ست و عرق ایشان

الْمِسْكُ عَلٰى خُلُقِ رَجُلٍ وَّاحِدٍ عَلٰى صُوْرَةِ اَبِيْهِمْ

مشک ست یعنی خوشبوی مانند مشک ہمہ بر خلق و سیرت یک مرد ست بر صورت و شکل پدر ایشان

اٰدَمَ سِتُّوْنَ ذِرَاعًا فِي السَّمَاءِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

کہ آدم ست شصت گز در جانب آسمان یعنے در طول قامت متفق علیہ و از

جَابِرٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ اَهْلَ

جابر رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ

الْجَنَّةِ یَاْکُلُوْنَ فِیْهَا وَیَشْرَبُوْنَ وَلَا یَتْفُلُوْنَ وَلَا یَبُوْلُوْنَ

بہشتیان میخورند در بہشت و می نوشند و آب دہن نمی افگنند و بول نمیکنند

وَلَا یَتَغَوَّطُوْنَ وَلَا یَمْتَخِطُوْنَ قَالُوْا فَمَا بَالُ الطَّعَامِ قَالَ جُشَاءٌ

و پایخانہ نمیروند و آب از بینی نمی اندازند گفتند صحابہ پس حال فضلہ طعام چیست فرمود آنحضرت آروغ

وَرَشْحٌ کَرَشْحِ الْمِسْکِ یُلْهَمُوْنَ التَّسْبِیْحَ وَالتَّحْمِیْدَ کَمَا

و عرق مثل عرق مشک الہام کردہ میشوند بہشتیان را تسبیح و تحمید چنانکہ

تُلْهَمُوْنَ النَّفَسَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ اَبِیْ هُرَیْرَةَ رض

بیرون آوردہ میشود از شما نفس کہ بی تکلف می آید روایت کرد اینحدیث را مسلم و از ابی ہریرہ رض مرویست

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ مَنْ یَّدْخُلُ

گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم کسیکہ در مے آید

الْجَنَّةَ یَنْعَمُ وَلَا یَبْاَسُ وَلَا یَبْلٰی ثِیَابُهٗ وَلَا یَفْنٰی شَبَابُهٗ

بہشت را [illegible] آسایش میکند و مشوب نمیگردد و نعمتی از مشقت و نہ کہنہ گردد جامہا او و فانی [illegible] جوانی او

رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ اَبِیْ سَعِیْدٍ وَاَبِیْ هُرَیْرَةَ رض

روایت کرد مسلم و از ابی سعید رض و ابی ہریرہ رض مرویست

قَالَا قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ یُنَادِیْ مُنَادٍ

فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم آواز میدہد آواز دہندہ بہشتیان را [illegible]

اِنَّ لَکُمْ اَنْ تَصِحُّوْا فَلَا تَسْقَمُوْا اَبَدًا وَاِنَّ لَکُمْ اَنْ تَحْیَوْا فَلَا تَمُوْتُوْا

بدرستیکہ مر شما راست تندرست باشید پس بیمار نشوید ہمیشہ [illegible] راست زندہ باشید پس نمیرید

اَبَدًا وَاِنَّ لَکُمْ اَنْ تَشِبُّوْا فَلَا تَهْرَمُوْا اَبَدًا وَاِنَّ لَکُمْ اَنْ تَنْعَمُوْا

ہمیشہ و بدرستی مر شما راست کہ جوان باشید و پیر نشوید ہمیشہ و مر شما راست کہ راحت بینید

فَلَا يَبْأَسُوا أَبَدًا رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ

پس محنت و مشقت نہ بینند ہمیشہ رواہ مسلم و از ابی ہریرہ رض مرویست گفت ابو ہریرہ

قُلْتُ يَا رَسُولَ اللّٰهِ مِمَّ خُلِقَ الْخَلْقُ قَالَ مِنَ الْمَاءِ قُلْنَا الْجَنَّةُ

پرسیدم از آنحضرت از چہ چیز پیدا کردہ شد خلق فرمود آنحضرت پیدا کردہ شدند از آب پرسیدم کہ بہشت

مَا بِنَاؤُهَا قَالَ لَبِنَةٌ مِنْ ذَهَبٍ وَلَبِنَةٌ مِنْ فِضَّةٍ وَمِلَاطُهَا

بنائی چیست فرمود بنای بہشت خشتی از طلا و خشتی از نقرہ و گل آن

الْمِسْكُ الْأَذْفَرُ وَحَصْبَاؤُهَا اللُّؤْلُؤُ وَالْيَاقُوتُ وَتُرْبَتُهَا

مشک خالص تیز بوست و سنگریزہ ہاے او مروارید و یاقوت و خاک او

الزَّعْفَرَانُ مَنْ يَدْخُلْهَا يَنْعَمُ وَلَا يَبْأَسُ وَيَخْلُدُ وَلَا يَمُوتُ

مثل زعفران زرد و خوشبوی ہر کہ در آید بہشت را تنعم میکند و نمی بیند رنج و مشقت را ہمیشہ میزید و ہرگز نمی میرد

وَلَا يَبْلَى ثِيَابُهُمْ وَلَا يَفْنَى شَبَابُهُمْ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ

و کہنہ نشود جامہ ہای بہشتیان و فانی نگردد جوانی ایشان رواہ احمد و ترمذی

وَالدَّارِمِيُّ وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

و دارمی و از ابو سعید رض مرویست گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ أَوَّلَ زُمْرَةٍ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ

صلی اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ نخستین گروہی کہ در آیند بہشت را

يَوْمَ الْقِيٰمَةِ ضَوْءُ وُجُوهِهِمْ عَلَى مِثْلِ ضَوْءِ الْقَمَرِ لَيْلَةَ

روز قیامت روشنی رویہاے ایشان واقع شدہ است بر مانند روشنی ماہ در شب

الْبَدْرِ وَالزُّمْرَةُ الثَّانِيَةُ عَلَى مِثْلِ أَحْسَنِ كَوْكَبٍ دُرِّيٍّ فِي السَّمَاءِ

چاردہم و گروہ دوم بر مانند بہترین ستارہ درخشندہ در آسمان

لِكُلِّ رَجُلٍ مِنْهُمْ زَوْجَتَانِ عَلَى كُلِّ زَوْجَةٍ سَبْعُونَ حُلَّةً

مر ہر یکی از ایشان دو زن ست بر ہر زن ہفتاد حلہ است باین صفت

يُرَىٰ مُخُّ سَاقِهَا مِنْ وَّرَآئِهَا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

دیده میشود مغز استخوان ساق وی از پس ساق نشان روایت کرد ترمذی و از

اَبِيْ سَعِيْدٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابو سعید رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیه وسلم

اَدْنٰى اَهْلِ الْجَنَّةِ الَّذِيْ لَهٗ ثَمَانُوْنَ اَلْفَ خَادِمٍ وَّاثْنَتَانِ

فروتر بهشتیان در مرتبه کسیکه مر او را هشتاد هزار خدمتگار ست و هفتاد و دو

وَسَبْعُوْنَ زَوْجَةً وَّتُنْصَبُ لَهٗ قُبَّةٌ مِّنْ لُّؤْلُؤٍ وَّزَبَرْجَدٍ

زن ست و بر پا کرده میشود برای آنکس خیمه از مروارید و زبرجد

وَّيَاقُوْتٍ كَمَا بَيْنَ الْجَابِيَةِ اِلٰى صَنْعَاءَ وَبِهٰذَا الْاِسْنَادِ

و یاقوت مسافت آن قبه چنانکه میان جابیه که شهریست در شام تا صنعا موضعی ست در یمن و بهمین اسناد مذکور شده است

قَالَ مَنْ مَاتَ مِنْ اَهْلِ الْجَنَّةِ مِنْ صَغِيْرٍ اَوْ كَبِيْرٍ يُرَدُّوْنَ

گفت آنحضرت آنکسانیکه مردند از اهل بهشت خورد و کلان گردانیده میشود

بَنِيْ ثَلٰثِيْنَ فِي الْجَنَّةِ لَا يَزِيْدُوْنَ عَلَيْهَا اَبَدًا وَّكَذٰلِكَ

سی ساله در بهشت زیاده نمیشوند بر سی سال همیشه و همچنین

اَهْلُ النَّارِ وَبِهٰذَا الْاِسْنَادِ قَالَ اِنَّ عَلَيْهِمُ التِّيْجَانَ اَدْنٰى

دوزخیان سی ساله میباشند همیشه و بهمین اسناد گفت براستی بر سر بهشتیان تاجها باشند فروترین

لُؤْلُؤَةٍ مِّنْهَا لَتُضِيْءُ مَا بَيْنَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ وَبِهٰذَا الْاِسْنَادِ

مروارید آن تاجها در نفاست روشن میگرداند چیزیرا که میان مشرق و مغرب ست و هم این اسناد

قَالَ الْمُؤْمِنُ اِذَا اشْتَهَى الْوَلَدَ فِي الْجَنَّةِ كَانَ حَمْلُهٗ وَوَضْعُهٗ

فرمود مسلمان چون آرزو کند فرزند را در بهشت میباشد بار شکم وی و زائیده شدن وی

وَسِنُّهٗ فِيْ سَاعَةٍ كَمَا يَشْتَهِيْ وَقَالَ اِسْحٰقُ بْنُ اِبْرَاهِيْمَ

و عمر وی در یک ساعت چنانکه میخواهد و گفت اسحق بن ابراهیم

فِی هٰذَا الْحَدِیْثِ اِذَا اشْتَهَی الْمُؤْمِنُ فِی الْجَنَّةِ الْوَلَدَ کَانَ

در این حدیث چون میخواهد مسلمان در بهشت فرزند را پیدا گردد

فِیْ سَاعَةٍ وَّلٰکِنْ لَّا یَشْتَهِیْ رَوَاهُ التِّرْمِذِیُّ وَرَوَی ابْنُ مَاجَةَ

در یک ساعت ولیکن نمیخواهد رواه ترمذی. و روایت کرد ابن ماجه

الرَّابِعَةَ وَالدَّارِمِیُّ الْاَخِیْرَةَ وَعَنْ اَبِیْ سَعِیْدٍ رض

روایت چهارم را و روایت کرد دارمی روایت اخیره را و از ابو سعید رض

عَنْ رَّسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اِنَّ الرَّجُلَ فِی الْجَنَّةِ

از آنحضرت صلے اللہ علیہ و سلم روایت کرده است که مرد در بهشت

لَیَتَّکِیُٔ فِی الْجَنَّةِ سَبْعِیْنَ مَسْنَدًا قَبْلَ اَنْ یَّتَحَوَّلَ ثُمَّ تَاْتِیْهِ

هر آینه تکیه میکند در بهشت بر هفتاد تکیه پیش از آنکه بر گردد از پهلو به پهلوی دیگر بستر می آید آن مرد

امْرَاَةٌ فَتَضْرِبُ عَلٰی مَنْکِبَیْهِ فَیَنْظُرُ وَجْهَهٗ فِیْ خَدِّهَا اَصْفٰی

را زنی پس میزند آن زن بر دوش آن مرد پس بیند آن مرد روی خود را در رخساره آن زن در حالیکه رخسار او روشن تر

مِنَ الْمِرْاٰةِ وَاِنَّ اَدْنٰی لُؤْلُؤَةٍ عَلَیْهَا تُضِیْءُ مَا بَیْنَ الْمَشْرِقِ

از آئینه است و بدرستیکه ادنی مروارید که بر آن زن است روشن میکرداند میان مشرق

وَالْمَغْرِبِ فَتُسَلِّمُ عَلَیْهِ فَیَرُدُّ السَّلَامَ وَیَسْاَلُهَا مَنْ اَنْتِ

و مغرب را پس سلام میکند آن زن بران مرد پس جواب میگوید آن مرد سلام او را و می پرسد آن مرد از ان زن که تو

فَتَقُوْلُ اَنَا مِنَ الْمَزِیْدِ وَاِنَّهٗ لَیَکُوْنُ عَلَیْهِ سَبْعُوْنَ ثَوْبًا

پس میگوید آن زن من از جمله زیادتی ام که وعده است از حق تعالی و بدرستیکه شان اینست که هر آینه باشد بران زن هفتاد جامه

فَیَنْفُذُهَا بَصَرُهٗ حَتّٰی یَرٰی مُخَّ سَاقِهَا مِنْ وَّرَاءِ ذٰلِكَ

پس در میرود بران جامها نظر آن مرد تا آنکه می بیند آن مرد مغز ساق آن زن از پس آن لباس

وَاِنَّ عَلَیْهَا مِنَ التِّیْجَانِ اِنَّ اَدْنٰی لُؤْلُؤَةٍ مِّنْهَا لَتُضِیْءُ

و بدرستیکه بر سر آن تاجها باشد که فروتر مروارید از ان تاجها روشن میکرداند

مَا بَيْنَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَعَنْ أَنَسٍ رض
میان مشرق و مغرب را روایه احمد و از انس رض مرویست

قَالَ يُعْطَى الْمُؤْمِنُ مِنْ قُوَّةِ كَذَا وَكَذَا مِنَ الْجِمَاعِ قِيلَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ
گفت داده شود مسلمان در بهشت توت چندین و چندین از جهت جماع گفته شد یا رسول اللہ

أَوَيُطِيقُ ذٰلِكَ قَالَ يُعْطَى قُوَّةَ مِائَةٍ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ
صلی اللہ علیہ وسلم آیا طاقت دارد مرد جماع چندین زنان را فرمود داده میشود طاقت صد مرد رواہ ترمذی

وَعَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ
و از سعد بن ابی وقاص رض مرویست از آنحضرت صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ لَوْ أَنَّ مَا يُقِلُّ ظُفُرٌ مِمَّا فِي الْجَنَّةِ بَدَا لَتَزَخْرَفَتْ
وسلم بر ستیکه وی فرمود اگر آنچه بر میدارد آنرا ناخن از ان چیز یکه در بهشت ست از اسباب زینت ظاهر شود هر آئینه زینت یابد

لَهُ مَا بَيْنَ خَوَافِقِ السَّمٰوٰتِ وَالْأَرْضِ وَلَوْ أَنَّ رَجُلًا
از جهت آنچیز چیزیکه میان اطراف آسمان و زمین ست و اگر آنکه مردے

مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ اطَّلَعَ فَبَدَا أَسَاوِرُهُ لَطَمَسَ ضَوْؤُهُ ضَوْءَ
از بهشتیان بر آید پس ظاهر گردد بارهای دست وے هر آئینه محو و ناپدید میگرداند روشنی اور روشنی

الشَّمْسِ كَمَا تَطْمِسُ الشَّمْسُ ضَوْءَ النُّجُومِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ
آفتاب را چنانکه محو کند آفتاب روشنی ستارگان را رواہ ترمذے

وَعَنْ جَابِرٍ رض قَالَ سَأَلَ رَجُلٌ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ
و از جابر رض مرویست گفت پرسید مردے از آنحضرت صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَيَنَامُ أَهْلُ الْجَنَّةِ قَالَ النَّوْمُ أَخُو الْمَوْتِ
علیہ وسلم آیا خواب میکنند بهشتیان گفت آنحضرت خواب برادر موت ست

وَلَا يَمُوتُ أَهْلُ الْجَنَّةِ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيْمَانِ
و نمی میرند اہل بهشت رواہ بیهقی در شعب ایمان

عن علی رض قال قال رسول الله صلی الله علیه

و از علی رض مرویست [illegible] فرمود آنحضرت صلی الله علیه

وسلم ان فی الجنة لمجمعًا للحور العین یرفعن صوتا

وسلم مر [illegible] رستیکه در بهشت [illegible] مجمعی هست مر حور عین را بلند میکند آوازها را

[illegible] لم تسمع الخلائق مثلها یقلن نحن الخالدات فلا [illegible]

نشنیده اند خلائق مانند آن آوازها میگویند این کلمات را ما همیشه زندگانیم پس [illegible] نمیشویم و [illegible] نمیریم

ونحن الناعمات فلا نبأس ونحن الراضیات فلا [illegible]

و ما [illegible] پس [illegible] نیز شدت [illegible] [illegible] غمگین نمیشویم

طوبی لمن کان [illegible] رواه الترمذی [illegible]

و خوشی باد برای کسی که هست برای ما و هستیم ما برای وے روایت کرد ترمذی و از

ابی سعید الخدری رض ان رسول الله صلی الله علیه وسلم

ابو سعید خدری رض مرویست که آنحضرت صلی الله علیه وسلم

قال ان اهل الجنة یتراءون اهل الغرف من فوقهم

فرمود بدرستیکه بهشتیان می بینند اهل غرف را از بالای خود

کما تتراءون الکوکب الدری الغابر فی الافق من المشرق

چنانکه می بینید شما ستاره درخشان را که رفته است یا باقی در کناره از مشرق

او المغرب لتفاضل ما بینهم قالوا یا رسول الله صلی الله

یا مغرب است و این ارتفاع بجهت تفاوت است میان بهشتیان است گفتند یا رسول الله صلی الله

علیه وسلم تلک منازل الانبیاء لا یبلغها غیرهم

علیه وسلم این قصرها رفیع منزلهای پیغمبران خواهد بود که نمیرسد بآن منازل جز پیغمبر

قال بلی والذی نفسی بیده رجال آمنوا بالله وصدقوا

فرمود بلی میرسند بخدا سوگند میرسند آنجا مردانی که ایمان آوردند بخدا و درست گوئی دانسته

الْمُرْسَلِينَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ اَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ

پیغمبران را متفق علیہ و از ابو ہریرہ رضہ مرویست گفت فرمود

رَسُولُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ یَدْخُلُ الْجَنَّةَ اَقْوَامٌ

آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم میدر آید بہشت را گروہا

اَفْئِدَتُهُمْ مِثْلُ اَفْئِدَةِ الطَّيْرِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ

کہ دلہای ایشان مانند دلہاے پرندگانست رواہ مسلم و از

اَبِي سَعِيدٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ

ابی سعید رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

اِنَّ اللّٰہَ یَقُوْلُ لِاَھْلِ الْجَنَّةِ یَا اَھْلَ الْجَنَّةِ فَیَقُوْلُوْنَ لَبَّیْكَ

بدرستیکہ [illegible] لی میگوید مر بہشتیانرا و ندا میکند ایشانرا ای اہل بہشت پس میگویند بہشتیان

رَبَّنَا وَسَعْدَیْكَ وَالْخَیْرُ كُلُّهٗ فِیْ یَدَیْكَ فَیَقُوْلُ هَلْ رَضِیْتُمْ

پروردگارا ما ای آمدیم بخدمت تو استادہ ایم و یاری دہیم ترا یاری دادنی و نیکی در دست قدرتست پس میگوید پروردگار ایشانرا آیا راضی شدید شما از بہشت

فَیَقُوْلُوْنَ مَا لَنَا لَا نَرْضٰی یَا رَبِّ وَقَدْ اَعْطَیْتَنَا مَا لَمْ تُعْطِ

پس میگویند چہ شد ما را کہ راضی نشویم ای پروردگار و بتحقیق دادہ تو ما را چیزے کہ ندادے

اَحَدًا مِّنْ خَلْقِكَ فَیَقُوْلُ اَلَا اُعْطِیْكُمْ اَفْضَلَ مِنْ ذٰلِكَ

ہیچ یکی را از خلق خود پس میگوید پروردگار آیا ندہم شما را بہتر از آن کہ دادم

فَیَقُوْلُوْنَ یَا رَبِّ وَاَیُّ شَیْءٍ اَفْضَلُ مِنْ ذٰلِكَ فَیَقُوْلُ

پس میگویند ای پروردگار وکدام چیزست بہتر از آن پس میگوید پروردگار

اُحِلُّ عَلَیْكُمْ رِضْوَانِیْ فَلَا اَسْخَطُ عَلَیْكُمْ بَعْدَهٗ اَبَدًا

فرود می آرم بر شما رضای خود یعنی [illegible] بر شما بعد ازین ہمیشہ چون دولی از خود راضی شد ہمہ نعمتہا او ساو تہا حاصل شد

مُتَّفَقٌ عَلَیْهِ وَعَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ رض اَنَّ النَّبِیَّ صَلَّی

متفق علیہ و از معاذ بن جبل رضہ مرویست کہ آنحضرت صلی اللہ

اللہ علیہ وسلم قال یدخل اھل الجنۃ الجنۃ جردا

علیہ وسلم فرمود می درآیند اہل بہشت را جرد

مردا مکحلین ابناء ثلثین او ثلث وثلثین سنۃ رواہ الترمذی

مرد یعنے امرد سرملین سی سالہ یا سی سہ سالہ روایت کرد ترمذی

عن بریدۃ رض قال قال رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم

واز بریدہ اسلمی رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

اھل الجنۃ عشرون ومائۃ صف ثمانون منھا من ھذہ

کہ بہشتیان صد وبست صفہا باشند ہشتاد ازان ازین امت

الامۃ واربعون من سائر الامم رواہ الترمذی والبیہقی

وچہل صف از دیگر امتہا باشند روایت کرد ترمذی [illegible] وبیہقی

فی کتب البعث والنشور وعن بریدۃ رض ان رجلا

در کتاب بعث ونشور واز بریدہ رض نیز مرویست کہ مردے

قال یا رسول اللہ ھل فی الجنۃ من خیل قال ان اللہ

گفت ای رسول خدا آیا ہست در بہشت چیزے از جنس اسپان فرمود آنحضرت صلعم

ادخلک الجنۃ فلا تشاء ان تحمل فیھا علی فرس من

اگر درآرد ترا اللہ تعالی در بہشت پس نمیخواہی کہ تو سوارہ کردہ شوی در بہشت بر اسپے از

یاقوتۃ حمراء یطیر بک فی الجنۃ حیث شئت الا فعلت

یاقوت سرخ کہ بپراند آن اسپ ترا در بہشت آنجا کہ میخواہی مگر آنکہ

وسالہ رجل فقال یا رسول اللہ ھل فی الجنۃ من ابل

واو مرد میشوی مقصود خود را وسوال کرد آنحضرت صلعم را مردی پس گفت ای رسول خدا آیا ہست در بہشت از جنس شتران

قال فلم یقل لہ ما قال لصاحبہ فقال ان یدخلک اللہ

گفت بریدہ پس نگفت آنحضرت صلعم مر این مرد را چیزی کہ گفت مر یار او را پس فرمود آنحضرت بطریق کلیہ اگر درآرد ترا اللہ تعالے

لہ جرد جمع اجرد وآن شخصی ست کہ موی بر بدن او نباشد [illegible]

الجَنَّةَ يَكُنْ لَكَ فِيهِ مَا اشْتَهَتْ نَفْسُكَ وَلَذَّتْ عَيْنُكَ

در بهشت باشد ترا بهشت هرچه خواهد نفس تو و قرار گیرد چشم تو

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ اَبِي هُرَيْرَةَ رض اَنَّ النَّبِيَّ

رواه ترمذی و از ابوہریرہ رض مرویست کہ آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَتَحَدَّثُ وَعِنْدَهُ رَجُلٌ

صلی الله علیه وسلم بود حدیث میکرد و حال آنکه نزد وی مردی بود

مِنْ اَهْلِ الْبَادِيَةِ اِنَّ رَجُلًا مِنْ اَهْلِ الْجَنَّةِ اِسْتَاذَنَ

از صحرا نشینین حدیث این بود که مردی از بهشتیان طلب اذن کرد

رَبَّهُ فِي الزَّرْعِ فَقَالَ لَهُ اَلَسْتَ فِيمَا شِئْتَ قَالَ بَلٰى

پروردگار خود را در زراعت کردن پس گفت حق تعالی مراورا آیا نیست تو در هرچه میخواهی گفت آن مرد بلی

وَلٰكِنْ اُحِبُّ اَنْ اَزْرَعَ فَبَذَرَ فَبَادَرَ الطَّرْفَ نَبَاتُهُ

ولیکن من خوش دارم که زراعت کنم پس اذن شد او را پس ریخت آن مرد

وَاسْتِوَاؤُهُ وَاسْتِحْصَادُهُ فَكَانَ اَمْثَالَ الْجِبَالِ فَيَقُولُ

پس شتابی کرد زراعت در چشم زدن روئیدن و رسیدن آن و درون آن زراعت پس گشت مانند کوهها

اللّٰهُ دُونَكَ يَا ابْنَ اٰدَمَ فَاِنَّهُ لَا يُشْبِعُكَ شَيْءٌ فَقَالَ

خدایتعالی بگیر ای فرزند آدم آنچه خواستی پس بدرستی که ترا سیر نمیگرداند هیچ چیز پس گفت

الْاَعْرَابِيُّ وَاللّٰهِ لَا تَجِدُهُ اِلَّا قُرَشِيًّا اَوْ اَنْصَارِيًّا فَاِنَّهُمْ

آن بادیه نشین بخدا سوگند نمی یابی تو آن مرد را مگر قریشی یا انصاری را زیرا که ایشان

اَصْحَابُ زَرْعٍ وَاَمَّا نَحْنُ فَلَسْنَا بِاَصْحَابِ زَرْعٍ فَضَحِكَ

خداوند زراعت اند و اما ما نیستیم خداوندان زراعت پس خنده کرد

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ

آن حضرت صلی الله علیه وسلم از این سخن اعرابی روایت کرد بخاری و از

أَبِي مُوسَى رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابی موسے رض مرویست کہ فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ و سلم

إِنَّ لِلْمُؤْمِنِ فِي الْجَنَّةِ لَخَيْمَةً مِنْ لُؤْلُؤَةٍ وَاحِدَةٍ مُجَوَّفَةٍ

بدرستیکہ مر مسلمانرا در بہشت ہرآئنہ خیمہ ایست از یک مروارید میان کاواک

عَرْضُهَا وَفِي رِوَايَةٍ طُولُهَا سِتُّونَ مِيلًا فِي كُلِّ زَاوِيَةٍ

پہنائی آن خیمہ و در روایتے درازی آن خیمہ شصت گروہ است در ہر گوشہ

مِنْهَا أَهْلُهُ مَا يَرَوْنَ الْآخَرِينَ يَطُوفُ عَلَيْهِمُ الْمُؤْمِنُونَ

ازان خیمہ اہل خانہ مسلمانانند نمی بینند دیگرانرا از اہل خانہ کہ در گوشہ دیگر اند آمد و شد میکنند برایشان آن مسلمان

جَنَّتَانِ مِنْ فِضَّةٍ آنِيَتُهُمَا وَمَا فِيهِمَا وَجَنَّتَانِ مِنْ ذَهَبٍ

و مر مسلمانرا دو بہشت است از نقرہ است آوندہای آنہا و ہر چہ درانہاست از طلا و دو بہشت ہست

آنِيَتُهُمَا وَمَا فِيهِمَا وَمَا بَيْنَ الْقَوْمِ وَبَيْنَ أَنْ يَنْظُرُوا

آوندہای آنہا از طلاست و آنچہ درانہاست و نیست میان مردم و میان نظر کردن ایشان

إِلَى رَبِّهِمْ إِلَّا رِدَاءُ الْكِبْرِيَاءِ عَلَى وَجْهِهِ فِي جَنَّةِ عَدْنٍ

بسوے پروردگار ایشان پردہ مگر چادر بزرگی و عظمت بر ذات پروردگار در بہشت کہ محل خلود است

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ عَلِيٍّ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ

متفق علیہ و از علی کرم اللہ وجہہ مرویست فرمود آنحضرت

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ فِي الْجَنَّةِ لَسُوقًا مَا فِيهَا

صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ در بہشت بازاری ست نیست دران

شِرًى وَلَا بَيْعٌ إِلَّا الصُّوَرُ مِنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ فَإِذَا اشْتَهَى

بازار خریدن و فروختن چیزی الا صورتہا ستخوب از مردان و زنان پس چون خواہش دارد

الرَّجُلُ صُورَةً دَخَلَ فِيهَا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

مرد و ہمچنین زن صورتے خوب را می در آید و متشکل میگردد باین صورت رواہ ترمذی و از

سعید بن المسیب رض انه لقی ابا هریرة فقال ابو هریرة
سعید بن المسیب رض کرد کی پیش آمد ابو ہریرہ را پس گفت ابو ہریرہ

اسئل الله ان یجمع بینی و بینک فی سوق الجنة
سوال میکنم خدای تعالی را که جمع کند میان من و میان تو در بازار بہشت

فقال سعید افیها سوق قال نعم اخبرنی رسول الله
پس گفت سعید آیا ہست در بہشت بازارے گفت ابو ہریرہ آری ہست خبر داد مرا آنحضرت

صلی الله علیه وسلم ان اهل الجنة اذا دخلوها نزلوا
صلے اللہ علیہ وسلم کہ بہشتیان چون در آیند بہشت را نزول میکنند

فیها بفضل اعمالهم ثم یؤذن لهم فی مقدار یوم الجمعة
در منازل بہشت بقدر علہای خود پس اذن کردہ میشود مرایشان را بمقدار روز جمعہ

من ایام الدنیا فیزورون ربهم و یبرز لهم عرشه و
از روزہای دنیا پس مے بر آیند و زیارت میکنند پروردگار خود را و ظاہر میکند پروردگار عرش خود را

یتبدی لهم فی روضة من ریاض الجنة فیوضع
و ظاہر میشود تجلی میکند مر بندگان را در مرغزار ہاے بہشت پس نہادہ میشود

لهم منابر من نور و منابر من لؤلؤ و منابر من یاقوت
ایشان را منبرہا از نور و منبرہا از مروارید و منبرہا از یاقوت

و منابر من زبرجد و منابر من ذهب و منابر من فضة
و منبرہا از زبرجد و منبرہا از طلا و منبرہا از نقرہ

و یجلس ادناهم و ما فیهم دنی علی کثبان المسك
و نشیند ادنے ایشان و نیست در ایشان ادنی بر تلہای مشک

والکافور ما یرون ان اصحاب الکرسی بافضل منهم
و کافور ان نمے بینند این گروہ کہ کرسی نشینندگان فاضل تر اند از ایشان

مَجْلِسًا قَالَ اَبُو هُرَيْرَةَ قُلْتُ يَا رَسُوْلَ اللهِ وَهَلْ نَرٰى رَبَّنَا

از روے نشستگاہ گفت ابوہریرہ گفتم من ای رسول خدا آیا مے بینیم ما پروردگار خود را

قَالَ نَعَمْ هَلْ تَتَمَارَوْنَ فِيْ رُؤْيَةِ الشَّمْسِ وَالْقَمَرِ لَيْلَةَ

فرمود آنحضرت آری آیا شک و شبہہ میدارید در دیدن آفتاب ہمیشہ و در دیدن ماہتاب در شب

الْبَدْرِ قُلْنَا لَا قَالَ كَذٰلِكَ لَا تَتَمَارَوْنَ فِيْ رُؤْيَةِ رَبِّكُمْ

چہاردہم گفتیم شک نداریم فرمود ہمچنین شک نمی کنید در دیدن پروردگار خود

وَلَا يَبْقٰى فِيْ ذٰلِكَ الْمَجْلِسِ رَجُلٌ اِلَّا حَاضَرَهُ اللهُ مُحَاضَرَةً

و باقی نمے ماند دران مجلس مردے مگر آنکہ کلام میکند او را حق تعالیٰ بے واسطہ و کشف میکند

حَتّٰى يَقُوْلَ لِلرَّجُلِ مِنْهُمْ يَا فُلَانَ بْنَ فُلَانٍ اَتَذْكُرُ

تا آنکہ میگوید خدا تعالیٰ مرد را از ایشان اے فلان بن فلان آیا یاد دارے

يَوْمَ قُلْتَ كَذَا وَكَذَا فَيُذَكِّرُهٗ بِبَعْضِ غَدَرَاتِهٖ فِي الدُّنْيَا

روزے کہ گفتے چنین و چنین پس یاد میدہد وی تعالیٰ آن مرد را بعضے عہد شکنیہا کہ کردہ است در دنیا

فَيَقُوْلُ يَا رَبِّ اَفَلَمْ تَغْفِرْ لِيْ فَيَقُوْلُ بَلٰى فَبِسَعَةِ مَغْفِرَتِيْ

پس میگوید ای پروردگار آیا نہ آمرزیدہ تو مرا گناہان پس میگوید پروردگار بلی آمرزیدم ترا پس بسبب فراخی آمرزش

بَلَغْتَ مَنْزِلَتَكَ هٰذِهٖ فَبَيْنَا هُمْ عَلٰى ذٰلِكَ غَشِيَتْهُمْ

من رسیدہ تو باین مرتبہ و منزلت را پس دراثنای آنکہ بہشتیان بر ینحال و درین مقال باشند میپوشد ایشان را

سَحَابَةٌ مِّنْ فَوْقِهِمْ فَاَمْطَرَتْ عَلَيْهِمْ طِيْبًا لَمْ يَجِدُوْا

ابرے از بالای ایشان پس مے بارد آن ابر بر ایشان خوشبوئی کہ نیافتہ اند

مِثْلَ رِيْحِهٖ شَيْئًا قَطُّ وَيَقُوْلُ رَبُّنَا قُوْمُوْا اِلٰى مَا اَعْدَدْتُ

مانند بوے او ہیچ چیز را ہرگز و میگوید پروردگار ما بایستید و بیائید بسوے چیزے کہ آمادہ کردہ ام

لَكُمْ مِنَ الْكَرَامَةِ فَخُذُوْا مَا اشْتَهَيْتُمْ فَنَاْتِيْ سُوْقًا قَدْ حَفَّتْ بِهِ

برائے شما از بزرگے و گرامی داشتن پس بگیرید ہر چیز را کہ میل خواہید پس مے آئیم ما بازاری را کہ تحقیق گرد آمدہ اند

بِهِ الْمَلٰئِكَةُ فِيْهِ مَا لَمْ تَنْظُرِ الْعُيُوْنُ اِلٰى مِثْلِهٖ وَلَمْ تَسْمَعِ الْاٰذَانُ

اورا فرشتگان دران می یابیم چیزیرا که نگاه نکرده اند چشمها مانند آنرا و نشنیده اند گوشها مانند آنرا

وَلَمْ يَخْطُرْ عَلَى الْقُلُوْبِ فَيُحْمَلُ لَنَا مَا اشْتَهَيْنَا لَيْسَ يُبَاعُ

و نه گذشته است بر دلها مانند آن پس برداشته میشود برای ما هر چیزیکه خواستیم و آرزو کردیم فروخته

فِيْهَا وَلَا يُشْتَرٰى وَفِيْ ذٰلِكَ السُّوْقِ يَلْقٰى اَهْلُ الْجَنَّةِ

نمیشود دران بازار و نه خریده میشود و دران بازار ملاقات میکنند بهشتیان

بَعْضُهَا بَعْضًا قَالَ فَيُقْبِلُ الرَّجُلُ ذُو الْمَنْزِلَةِ الْمُرْتَفِعَةِ

بعضے از ایشان بعض را گفت آنحضرت پس روی می آرد مردے خداوند مرتبۂ بلند

فَيَلْقٰى مَنْ هُوَ دُوْنَهٗ وَمَا فِيْهِمْ دَنِيٌّ فَيَرُوْعُهٗ مَا يَرٰى

پس پیش آید کسے را که آنکس فرود مرتبه او است و نیست در بهشتیان دنے و خسیس پس بشگفت می آرد

عَلَيْهِ مِنَ اللِّبَاسِ فَمَا يَنْقَضِيْ اٰخِرُ حَدِيْثِهٖ حَتّٰى يَتَخَيَّلَ

دون مرتبه را چیزیکه بر مرد اعلی مرتبه است از لباس پس نمیگذرد پایان سخن آن مرد که بانفس خود کرد تا آنکه ظاهر میگردد

عَلَيْهِ مَا هُوَ اَحْسَنُ مِنْهُ وَذٰلِكَ لِاَنَّهٗ لَا يَنْبَغِيْ لِاَحَدٍ

برآنکس کم دون مرتبه است لباسے که بهتر است از لباس او که بوده است بروے و آن ظهور احسن از جهت آنست

اَنْ يَحْزَنَ فِيْهَا ثُمَّ نَنْصَرِفُ اِلٰى مَنَازِلِنَا فَيَتَلَقَّانَا اَزْوَاجُنَا

که نمی سزد مر هیچ یکے را که اندوهگین گردد در بهشت پس تر باز میگردیم ما بسوے منزلهای خود پس پیش می آیند ما را زنان

فَيَقُلْنَ مَرْحَبًا وَّاَهْلًا لَقَدْ جِئْتَ وَاِنَّ بِكَ مِنَ الْجَمَالِ

پس میگویند ما را خوش آمدید و خانه خود را آمدید و میگویند هر یک بمرد خود که بتحقیق آمدی تو و حال آنکه با تست حسن و جمال

اَفْضَلَ مِمَّا فَارَقْتَنَا عَلَيْهِ فَيَقُوْلُ اِنَّا جَالَسْنَا الْيَوْمَ رَبَّنَا

فاضلتر از انچه جدا شده بودے از ما بران جمال پس میگوئیم ما بزنان خود بدرستیکه همنشینے کردیم امروز پروردگار

الْجَبَّارَ وَيَحِقُّنَا اَنْ نَنْقَلِبَ بِمِثْلِ مَا انْقَلَبْنَا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

خود را که نیکو کننده شکستگیها و سزاوار است که باز گردیم بمانند انچه باز گشته ایم رواه ترمذے

وابن ماجة عن صهيب عن النبي صلى الله عليه

وابن ماجه و از صهیب رض از آنحضرت صلی اللہ علیہ

وسلم قال اذا دخل اهل الجنة الجنة يقول الله تريدون

وسلم روایت است فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم چون در آیند بہشتیان بہشت را میگوید خدا تعالی میخواہید چیزے را

شيئا ازيدكم فيقولون الم تبيض وجوهنا الم تدخلنا

کہ زیادہ کنم شما را بر در آمدن بہشت پس میگویند بہشتیان آیا سفید و درخشان نکردانیدی روئے ما را با فاطمہ حسن و جمال آیا در نیاوردی

الجنة وتنجنا من النار قال فيرفع الحجاب فينظرون

ما را در بہشت و نجات ندادی ما را از آتش دوزخ فرمود پس برداشتہ میشود پردہ پس مے نگرند

الى وجه الله تعالى فما اعطوا شيئا احب اليهم من النظر

بسوئے ذات اقدس خدائے تعالی پس دادہ نشوند بہشتیان ہیچ چیز را کہ دوست تر بود نزد ایشان از نظر کردن

الى ربهم ثم تلا للذين احسنوا الحسنى وزيادة رواه مسلم

بجانب پروردگار ایشان بعد ازاں خواند آنحضرت این آیت را کہ مر آنکسانے را کہ نیکی کردہ اند مے رسد ایشان را نیکی و زیادت دیدار رواہ مسلم

وعن ابن عمر قال قال رسول الله صلى الله عليه

و از ابن عمر رض مرویست کہ فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ

وسلم ان ادنى اهل الجنة منزلة لمن ينظر الى جنانه

وسلم بدرستیکہ کمتر و پست ترین بہشتیان از روئے قدر ہر آئینہ کسیست کہ مے نگرد بجانب باغہای خود

وازواجه ونعيمه وخدمه وسرره مسيرة الف سنة

و زنان خود و تنعم و مشارب و ملابس و خدمتگاران و سریرہا تا مسافت ہزار سال

واكرمهم على الله من ينظر الى وجهه غدوة وعشية

و گرامے تر و عزیز تر نزد خدائے تعالی کسیست کہ مے نگرد بجانب ذات مقدس وے صبح و شام

ثم قرأ وجوه يومئذ ناضرة الى ربها ناظرة رواه احمد والترمذي

پس تلاوت نمود آنحضرت روہائے باشند دراں روز تر و تازہ بجانب پروردگار خود نظر کنندہ رواہ احمد و ترمذی

جز ۱۱ رکوع ۹

وَعَنْ اَبِیْ رَزِیْنِ الْعُقَیْلِیِّ رض قَالَ قُلْتُ یَا رَسُوْلَ اللّٰہِ اَکُلُّنَا

و از ابی رزین عقیلی مرویست گفت گفتم یا رسول الله آیا هریکے

یَرٰی رَبَّہٗ مُخْلِیًا بِہٖ یَوْمَ الْقِیٰمَۃِ قَالَ بَلٰی قَالَ قُلْتُ وَمَا اٰیَۃُ

مے بیند از ما پروردگار خود را در حالیکه تنهاست روز قیامت فرمود آن حضرت آری می بیند هریکے گفت ابو رزین

ذٰلِکَ فِیْ خَلْقِہٖ قَالَ یَا اَبَا رَزِیْنٍ اَلَیْسَ کُلُّکُمْ یَرَی الْقَمَرَ

و نشان دیدن در مخلوق گفت آنحضرت ای ابو رزین آیا نیست هریک از شما که می بیند ماه را

لَیْلَۃَ الْبَدْرِ مُخْلِیًا بِہٖ قَالَ بَلٰی قَالَ فَاِنَّمَا ھُوَ خَلْقٌ

در شب چهارده تنها بے مزاحمت گفت ابو رزین آری می بیند فرمود آنحضرت پس نیست ماه مگر مخلوقی

مِّنْ خَلْقِ اللّٰہِ وَاللّٰہُ اَجَلُّ وَاَعْظَمُ رَوَاہُ اَبُوْدَاؤٗدَ

از مخلوقات خدا که در وی این صفت ست و خدای تعالیٰ جلیل تر و عظیم تر ست رواه ابو داؤد

بَابُ الْبُکَآءِ وَالْخَوْفِ

باب در بیان گریه و خوف

قُلْ نَارُ جَهَنَّمَ اَشَدُّ حَرًّا لَوْ کَانُوْا یَفْقَهُوْنَ فَلْیَضْحَکُوْا

بگو آتش دوزخ سخت تر است از روی گرمی اگر باشند بدانند پس باید که بخندند

قَلِیْلًا وَّلْیَبْکُوْا کَثِیْرًا جَزَآءً بِمَا کَانُوْا یَکْسِبُوْنَ

اندک و بگریند بسیار بپاداش آنچه بود ند [illegible] میکردند

وَیُحَذِّرُکُمُ اللّٰہُ نَفْسَہٗ وَاِلَی اللّٰہِ الْمَصِیْرُ وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْاِنْسَانَ

و می ترساند شما را خدا از نفس و سوی خداست بازگشت و هرآئینه بدرستی آفریدیم آدمی را

وَنَعْلَمُ مَا تُوَسْوِسُ بِہٖ نَفْسُہٗ وَنَحْنُ اَقْرَبُ اِلَیْہِ مِنْ حَبْلِ

و میدانیم آنچه وسوسه میکند بدان نفس او و ما نزدیک تریم بسوی او از رگ

الْوَرِیْدِ اِذْ یَتَلَقَّی الْمُتَلَقِّیٰنِ عَنِ الْیَمِیْنِ وَعَنِ الشِّمَالِ

جان چون فرا گیرند گان از راست واز چپ

ع ۱۰ رکوع ۱۰ / ع ۲ رکوع ۱۲ / ع ۲۶ رکوع ۱۶

قعید ما یلفظ من قول الا لدیه رقیب عتید ۝

هم‌نشین نیندازد هیچ سخنے مگر نزد او نگاهبانے آماده است

یا ایها الذین امنوا اتقوا الله ولتنظر نفس ما قدمت

ای آنانکه گرویده اید بترسید از خدا و گو بنگرد تنے آنچه پیش فرستاده است

لغد واتقوا الله ان الله خبیر بما تعملون ولا تکونوا

برای فردا و بترسید از خداے بدرستی خدا داناست بانچه میکنند و مباشید

کالذین نسوا الله فانسهم انفسهم اولئک هم

مانند آنانکه گذاشتند خدا را پس فراموش کرد بر ایشان نفسهای ایشان را آن گروه

الفسقون ۝ وانفقوا مما رزقنکم من قبل ان یاتی

ایشانند تجاوز کنندگان و نفقه کنید از آنچه روزی دادیم شمارا پیش از انکه بیاید

احدکم الموت فیقول رب لولا اخرتنی الی اجل قریب

یکے شمارا موت پس گوید پروردگار من چرا مهلت ندهی مرا تا مدتے نزدیک

فاصدق واکن من الصلحین ولن یؤخر الله نفسا اذا

پس صدقه کنم و باشم از شایستگان و هرگز مهلت ندهد خدا نفسے را چون

جاء اجلها والله خبیر بما تعملون ۝ وان تبدوا

بیاید وقت آن و خداے داناست بانچه میکنید اگر آشکارا کنید

ما فی انفسکم او تخفوه یحاسبکم به الله فیغفر

آنچه در نفسهاے شماست یا پنهان سازد آنرا اختیار میکند بآن خدا پس بیامرزد آنرا

لمن یشاء ویعذب من یشاء عن سهل بن سعد رض

که خواهد و عذاب کند هر که خواهد روایت است از سهل بن سعد رض

قال قال رسول الله صلی الله علیه وسلم ان العبد

گفت فرمود آنحضرت صلے الله علیه وسلم بدرستیکه بنده

جزو ۲۸ رکوع ۵

جزو ۲۸ رکوع ۶

جزو ۳ رکوع ۸

لَيَعْمَلُ عَمَلَ أَهْلِ النَّارِ وَإِنَّهُ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ وَيَعْمَلُ عَمَلَ

ہر آئینہ عمل میکند عمل اہل دوزخ وحال آنکہ وے از اہل بہشت ست وعمل میکند عمل

أَهْلِ الْجَنَّةِ وَإِنَّهُ مِنْ أَهْلِ النَّارِ وَإِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالْخَوَاتِيمِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

اہل بہشت وحال آنکہ وے از اہل دوزخ ست وجزاین نیست کہ اعتبار اعمال بخواتیم است متفق علیہ

بَابُ الْإِيمَانِ بِالْقَدَرِ

باب در بیان ایمان آوردن بتقدیر

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ أَبُو الْقَاسِمِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

از ابوہریرہ رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَوْ تَعْلَمُونَ مَا أَعْلَمُ لَبَكَيْتُمْ

وسلم سوگند بآن ذاتے کہ بقای ذات من در دست قدرت اوست اگر دانید شما آنچہ میدانیم من از احوال

كَثِيرًا وَلَضَحِكْتُمْ قَلِيلًا رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ

بسیار گریستید وبخندید اندک رواہ بخارے واز

أُمِّ الْعَلَاءِ الْأَنْصَارِيَّةِ رض قَالَتْ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ

ام علاء انصاریہ رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَاللهِ لَا أَدْرِي وَاللهِ لَا أَدْرِي وَأَنَا رَسُولُ اللهِ

علیہ وسلم بخدا سوگند در نمے یابم من بخدا سوگند در نمی یابم من وحال آنکہ منم رسول خدا

مَا يُفْعَلُ بِي وَلَا بِكُمْ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ ابْنِ عُمَرَ رض

چہ کردہ میشود بمن وچہ کردہ شود بشما رواہ البخارے واز ابن عمر رض

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أَنْزَلَ اللهُ

مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم چون بفرستد خدا تعالے

بِقَوْمٍ عَذَابًا أَصَابَ الْعَذَابُ مَنْ كَانَ فِيهِمْ ثُمَّ بُعِثُوا

برگروہے عذاب را میرسد عذاب ہر کرا کہ باشد درمیان ایشان بعدہ برانگیختہ

عَلٰى اَعْمَالِهِمْ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ جَابِرٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

بر عملہائے خود متفق علیہ و از جابر گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُبْعَثُ كُلُّ عَبْدٍ عَلٰى مَا مَاتَ عَلَيْهِ

صلے اللہ علیہ وسلم برانگیختہ میشود ہر بندہ روز قیامت بران حال کہ مردہ است بران

رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

رواه مسلم و از ابوہریرہ رض مرویست گفت فرمود آن حضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا رَاَيْتُ مِثْلَ النَّارِ نَامَ هَارِبُهَا

صلے اللہ علیہ وسلم ندیدہ ام من مانند آتش دوزخ در شدت وہول کہ خواب کردہ است گریزندہ ازوی

وَلَا مِثْلَ الْجَنَّةِ نَامَ طَالِبُهَا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

و ندیدہ ام مانند بہشت در بہجت و سرور کہ خواب کردہ است طلب کنندۂ آن رواه ترمذی و از

اَبِيْ ذَرٍّ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنِّيْ

ابوذر رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ

اَرٰى مَا لَا تَرَوْنَ وَاَسْمَعُ مَا لَا تَسْمَعُوْنَ اَطَّتِ السَّمَاءُ

من مے بینم چیزے را کہ نمی بینید شما و میشنوم چیزے را کہ نے شنوید شما از احوال قیامت آواز کرد و نالید

وَحُقَّ لَهَا اَنْ تَئِطَّ وَالَّذِيْ نَفْسِيْ بِيَدِهٖ مَا فِيْهَا مَوْضِعُ

و واجب و سزاوار کردہ شدہ است مر او را کہ آواز کند و بنالد و بخدا سوگند کہ نیست در آسمان جائے

اَرْبَعَةِ اَصَابِعَ اِلَّا وَمَلَكٌ وَاضِعٌ جَبْهَتَهٗ سَاجِدًا لِلّٰهِ وَلَوْ

چہار انگشت مگر آنکہ فرشتہ نہادہ است سر خود را در حالیکہ سجدہ کنندہ است مر خدا را

تَعْلَمُوْنَ مَا اَعْلَمُ لَضَحِكْتُمْ قَلِيْلًا وَلَبَكَيْتُمْ كَثِيْرًا

بخدا سوگند اگر بدانید چیزیکہ میدانم من ہر آئینہ میخندید اندک و میگریستید بسیار

وَمَا تَلَذَّذْتُمْ بِالنِّسَاءِ عَلَى الْفُرُشَاتِ وَلَخَرَجْتُمْ

و خوش نشدے یابید بزنان بر بسترہا و ہر آئینہ بیرون مے آئید

إِلَى الصَّعِدَاتِ تَجْأَرُونَ إِلَى اللّٰهِ قَالَ أَبُوذَرٍّ يَا لَيْتَنِي كُنْتُ

بسوے صحرا درحالیکہ نالہ کنندگان آید بدرگاہ خداتعالی گفت ابوذر ای کاش بودمی من

شَجَرَةً تُعْضَدُ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ

درختے کہ بریدہ میشود رواہ احمد و ترمذے وابن ماجہ

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و از ابوہریرہ رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ خَافَ أَدْلَجَ وَمَنْ أَدْلَجَ بَلَغَ الْمَنْزِلَ

علیہ و سلم کسیکہ مے ترسد از کسے میگریزد اول شب وکسیکہ میگریزد اول شب میرسد منزل را

أَلَا إِنَّ سِلْعَةَ اللّٰهِ غَالِيَةٌ أَلَا إِنَّ سِلْعَةَ اللّٰهِ الْجَنَّةُ

آگاہ باشید کہ کالای خداتعالی گران قیمت ہست آگاہ باشید کہ کالای خدا عبارت از بہشت است

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ أَنَسٍ رض قَالَ يَقُولُ اللّٰهُ اذْكُرُوهُ

رواہ ترمذے و از انس رض مرویست فرمود آنحضرت میفرماید خداتعالی ذکر

أَخْرِجُوا مِنَ النَّارِ مَنْ ذَكَرَنِي يَوْمًا أَوْ خَافَنِي فِي مَقَامٍ

بفرستادگان بیرون آرید از آتش کسی را کہ یاد کردہ است مرا روزے یا ترسیدہ است از من در جائے

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَالْبَيْهَقِيُّ فِي كِتَابِ الْبَعْثِ وَالنُّشُورِ

روایت کردہ است این حدیث را ترمذی و بیہقے در کتاب بعث ونشور

وَعَنْ عَائِشَةَ رض قَالَتْ سَأَلْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و از عائشہ رض گفت عائشہ پرسیدم من آن حضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ هٰذِهِ الْآيَةِ وَالَّذِينَ يُؤْتُونَ

علیہ و سلم را از معنے این آیت کہ آنانکہ میدہند چیزیکہ

مَا آتَوْا وَقُلُوبُهُمْ وَجِلَةٌ أَهُمُ الَّذِينَ يَشْرَبُونَ

دادہ شدہ اند و دلہاے ایشان ترسان و لرزان ست آیا ایشان آنانند کہ شراب میخورند

الخمر ويسرقون قال لا يا بنت الصديق ولكنهم الذين
و دزدے میکنند فرمود آن حضرت نیست ای دختر صدیق و لکن آن کسانے کہ

يصومون ويصلون ويتصدقون وهم يخافون
روزہ میدارند و نماز میگذارند و زکوۃ میدہند و ایشان میترسند

أن لا يقبل منهم أولئك الذين يسارعون في الخيرات
کہ قبول کردہ نشود از ایشان بدلیل آنکہ فرمودہ است ایشان آن جماعت اند کہ شتابی میکنند در نیکیہا

رواه الترمذي وابن ماجة وعن أبي سعيد قال
رواہ ترمذی وابن ماجہ و از ابو سعید خدری رضی اللہ عنہ مرویست گفت

خرج النبي صلى الله عليه وسلم لصلوة فرأى الناس
بیرون آمد پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ و سلم برای گذاردن نماز پس دید مردم را

كأنهم يكتشرون قال أما إنكم لو أكثرتم ذكر
گویا خندہ میکنند فرمود آنحضرت آگاہ باشید کہ شما اگر بسیار کنید ذکر موت را

هادم اللذات لشغلكم عما أرى الموت فأكثروا ذكر
ہر آئینہ باز دارد شما را از آنچہ مے بینم کہ خندہ است ہمان موت پس بسیار کنید ذکر

هادم اللذات الموت فإنه لم يأت على القبر يوم إلا تكلم
ہادم اللذات را کہ موت ست پس بدرستیکہ نیاید بر گور ہا ہیچ روزے مگر آنکہ سخن میکند

فيقول أنا بيت الغربة وأنا بيت الوحدة وأنا بيت
کہ من خانہ غربتم تنہا ئیم و من خانہ

التراب وأنا بيت الدود وإذا دفن العبد المؤمن قال له القبر مرحبا
خاکم و من خانہ کرمہا ام وچون در گور کردہ می شود بندہ مومن میگوید مر آن بندہ مومن را آمدی جای فراخ

وأهلا أما إن كنت لأحب من يمشي على ظهري
و جاے خود را آگاہ باش بتحقیق بودی تو محبوبتر نزد من از ہر کہ میرفت بر پشت من

۵۱ ج ۱۷ رکوع ۴

۵۲ یکثرون ضحک افتقال بلند شدن ..

إِلَيَّ فَإِذَا وُلِّيتُكَ الْيَوْمَ وَصِرْتَ إِلَيَّ فَسَتَرَى صَنِيعِي

پس چون والی شدم من بر تو امروز و باز گشتی تو بسوی من پس نزدیک است که به بینی تو

بِكَ قَالَ فَيُتَّسَعُ لَهُ مَدَّ بَصَرِهِ وَيُفْتَحُ لَهُ بَابٌ إِلَى الْجَنَّةِ

بتو فرمود پس فراخ کرده میشود مر آن بنده را مقدار درازی بینائی آن بنده و گشاده میشود مر آن بنده را دری بسوی

وَإِذَا دُفِنَ الْعَبْدُ الْفَاجِرُ أَوِ الْكَافِرُ قَالَ لَهُ الْقَبْرُ لَا مَرْحَبًا

و چون دفن کرده میشود بنده فاسق یا کافر میگوید مر او را گور لا مرحبا

وَلَا أَهْلًا أَمَا إِنْ كُنْتَ لَأَبْغَضَ مَنْ يَمْشِي عَلَى ظَهْرِي

ولا اهلا آگاه باش بتحقیق بودی تو دشمن تر بسوی من از هر کسی که میرود بر پشت من

إِلَيَّ فَإِذَا وُلِّيتُكَ الْيَوْمَ وَصِرْتَ إِلَيَّ فَسَتَرَى صَنِيعِي

نزد من پس چون حاکم گردانیده شدم بر تو امروز و باز گشتی تو بسوی من پس نزدیک است که به بینی تو

بِكَ قَالَ فَيَلْتَئِمُ عَلَيْهِ حَتَّى تَخْتَلِفَ أَضْلَاعُهُ قَالَ وَقَالَ

بتو گفت آن حضرت پس بهم می آید قبر بروی تا آنکه مختلف میشوند استخوانهای پهلوی وی گفت ابو سعید

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِأَصَابِعِهِ فَأَدْخَلَ

آنحضرت صلی الله علیه و سلم بانگشتان خود پس درآورد

بَعْضَهَا فِي جَوْفِ بَعْضٍ قَالَ وَيُقَيَّضُ لَهُ سَبْعُونَ تِنِّينًا لَوْ

بعضی انگشتان را درون بعضی گفت آنحضرت و گماشته میشوند مر آن بنده را هفتاد اژدها

أَنَّ وَاحِدًا مِنْهَا نَفَخَ فِي الْأَرْضِ مَا أَنْبَتَتْ شَيْئًا مَا بَقِيَتِ

اگر یکی ازان دم کند در زمین نرویاند زمین چیزی را تا آنکه باقی هست

الدُّنْيَا فَيَنْهَسْنَهُ وَيَخْدِشْنَهُ حَتَّى يُفْضَى بِهِ إِلَى الْحِسَابِ

دنیا پس میگزند آن ماران آن بنده را و می خراشند و میکنند پوست او را تا آنکه رسانیده میشود آن بسوی حساب

قَالَ وَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّمَا الْقَبْرُ

گفت ابو سعید فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه و سلم نیست گور مگر

رَوْضَةٌ مِّنْ رِيَاضِ الْجَنَّةِ اَوْ حُفْرَةٌ مِّنْ حُفَرِ النِّيْرَانِ

مرغزارے از مرغزارہائے بہشت یا غاری از غارہای آتش دوزخ

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض قَالَ قَالَ اَبُوْ بَكْرٍ رض

روایت کردہ ترمذے درروایت است از ابن عباس رض گفت ابن عباس کہ گفت ابوبکر رض

يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ قَدْ شِبْتَ قَالَ شَيَّبَتْنِيْ هُوْدٌ وَالْوَاقِعَةُ

اے رسول خدا بتحقیق پیر شدی فرمود آن حضرت پیر گردانیدہ است مرا سورۂ ہود و سورۂ واقعہ

وَالْمُرْسَلَاتُ وَعَمَّ يَتَسَاءَلُوْنَ وَاِذَا الشَّمْسُ كُوِّرَتْ رَوَاهُ

والمرسلات وعم یتساءلون واذا الشمس کورت زیراکہ درین سورتہا احوال آخرت و عذاب تنش

التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ اَنَسٍ رض قَالَ اِنَّكُمْ لَتَعْمَلُوْنَ اَعْمَالًا

ترمذے از انس رض مرویست گفت انس بدرستیکہ شما ہر آئینہ میکنید عملہائے را

هِيَ اَدَقُّ فِيْ اَعْيُنِكُمْ مِنَ الشَّعْرِ كُنَّا نَعُدُّهَا عَلٰى عَهْدِ

کہ آن عملہا باریکتر است از موے در نظر شما می شمردیم آنرا در زمان

رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنَ الْمُوْبِقَاتِ يَعْنِيْ

آن حضرت صلی اللہ علیہ وسلم از

الْمُهْلِكَاتِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ

مہلکات روایت کردہ بخارے و از ابی ہریرہ رض مرویست گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَمَرَنِيْ رَبِّيْ بِتِسْعٍ

آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم امر کرد مرا پروردگار من بنہ خصلت

خَشْيَةِ اللّٰهِ فِي السِّرِّ وَالْعَلَانِيَةِ وَكَلِمَةِ الْعَدْلِ فِي الْغَضَبِ

یکے ترسیدن حق در پنہانی و آشکارا دوم سخن راست و درست گفتن در حالت خشم

وَالرِّضَاءِ وَالْقَصْدِ فِي الْفَقْرِ وَالْغِنٰى وَاَنْ اَصِلَ مَنْ قَطَعَنِيْ

و خوشنودی سوم میانہ روی در تنگدستی و توانگری چہارم آنکہ پیوند کنم با کسیکہ ببرد از من

وَاُعْطِیَ مَنْ حَرَمَنِیْ وَاَعْفُوَ عَنْ مَّنْ ظَلَمَنِیْ وَاَنْ تَکُوْنَ

ہم آنکہ عطا کنم کسے را کہ محروم گرداند مرا ششم آنکہ عفو کنم از کسیکہ ظلم کند مرا ہفتم آنکہ

صُمْتِیْ فِکْرًا وَّنُطْقِیْ ذِکْرًا وَنَظْرِیْ عِبْرَۃً وَاٰمُرَ

باشد خاموشے من فکر در تحصیل معرفت ہشتم آنکہ باشد نطق من ذکر خدا نہم آنکہ باشد نظر من عبرت دہم امر کنم

بِالْعُرْفِ وَقِیْلَ بِالْمَعْرُوْفِ رَوَاہُ رَزِیْنٌ وَعَنْ عَبْدِاللّٰہِ

بعرف و در روایتے آمدہ است بجائے عرف لفظ معروف رواہ رزین و از عبد اللہ

ابْنِ مَسْعُوْدٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ

ابن مسعود رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

مَا مِنْ عَبْدٍ مُّؤْمِنٍ یَّخْرُجُ مِنْ عَیْنَیْہِ دُمُوْعٌ وَّاِنْ کَانَ

نیست ہیچ بندہ مسلمان کہ بیرون آید از دو چشم او اشک اگرچہ باشد آن اشک

مِثْلَ رَاْسِ الذُّبَابِ مِنْ خَشْیَۃِ اللّٰہِ ثُمَّ یُصِیْبُ شَیْئًا

مانند سر مگس در صغر از ترس خدائے تعالے پستر برسد آن اشک چیزے را

مِنْ حُرِّ وَجْہِہٖ اِلَّا حَرَّمَہُ اللّٰہُ عَلَی النَّارِ رَوَاہُ ابْنُ مَاجَۃَ

از ظاہر روے وے مگر آنکہ حرام گرداند خدای تعالی آن بندہ را بر آتش دوزخ رواہ ابن ماجہ

وَعَنْ اَبِیْ نَضْرَۃَ رض اَنَّ رَجُلًا مِّنْ اَصْحَابِ النَّبِیِّ صَلَّی اللّٰہُ

و روایت است از ابے نضرہ رض کہ مردے از یاران پیغمبر خدا صلے اللہ

عَلَیْہِ وَسَلَّمَ یُقَالُ لَہٗ اَبُوْ عَبْدِ اللّٰہِ دَخَلَ عَلَیْہِ اَصْحَابُہٗ یَعُوْدُوْنَہٗ

علیہ وسلم است کہ گفتہ میشود اورا ابو عبد اللہ در آمدند بروی یاران او در حالیکہ بیمار پرسی

وَھُوَ یَبْکِیْ فَقَالُوْا لَہٗ مَا یُبْکِیْکَ اَلَمْ یَقُلْ لَکَ رَسُوْلُ اللّٰہِ

و حال آنکہ او میگریست پس گفتند مراورا چہ چیز میگریاند ترا آیا نگفتہ است ترا آنحضرت

صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ خُذْ مِنْ شَارِبِکَ ثُمَّ اَقِرَّہٗ حَتّٰی

صلے اللہ علیہ وسلم کہ کوتاہ کن از موے بروت خود پستر برقرار دار آنرا تا آنکہ

تنقاني قال بلى ولكن سمعت رسول الله صلى الله عليه

ملاقات کنی مرا و بہشت گفت ابو عبداللہ آرے بشارت دادہ ولیکن شنیدم پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ

وسلم يقول ان الله عز وجل قبض بيمينه قبضة واخرى

وسلم را کہ میگفت بدرستیکہ خدای تعالی گرفت بدست راست خود مشتے

باليد الاخرى وقال هذه لهذه وهذه لهذه ولا ابالي

و گرفت جماعتے دیگر بدست دیگر وگفت خدائے تعالی کہ این جماعت مراین راست یعنے بہشت را واین

ولا ادري في اي القبضتين انا رواه احمد

مر دوزخ راست و پروا ندارم و ندانم کہ من در کدام یکے ازین دو قبضہ ام من رواہ احمد

باب صفة النار واهلها

باب دربیان صفت نار و اہل نار

ولا يحسبن الذين كفروا انما نملي لهم خير لانفسهم

ونہ پندارند آنانکہ کافر شدند بدرستیکہ آنچہ میدہیم مرایشانرا بہتر است مر نفسہائے ایشانرا

انما نملي لهم ليزدادوا اثما ولهم عذاب مهين

بدرستی آنچہ میدہیم مرایشانرا تا زیادہ کنند گناہ را و مرایشانرا عذاب سوزناک

ولقد ذرأنا لجهنم كثيرا من الجن والانس لهم قلوب

وہر آئینہ بدرستی پیدا کردیم برای دوزخ بسیارے از دیوان و آدمیان مرایشانرا دلہاست

لا يفقهون بها ولهم اعين لا يبصرون بها ولهم

کہ در نمی یابند بآن و مرایشانرا چشمہا نیست کہ نبینند بدان و مرایشان را

اذان لا يسمعون بها اولئك كالانعام بل هم

گوشہاست کہ نشنوند بدان آن گروہ مانند چہارپایان اند بلکہ ایشان

اضل اولئك هم الغافلون وتمت كلمة ربك

گمراہ تراند آن گروہ ایشانند بیخبران و تمام شد سخن پروردگار تو

لَأَمْلَأَنَّ جَهَنَّمَ مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ وَقُلِ الْحَقُّ

هر آینه پر گردانم دوزخ را از دیوان و آدمیان همه و بگو این سخن راست است

مِن رَّبِّكُمْ فَمَن شَاءَ فَلْيُؤْمِن وَمَن شَاءَ فَلْيَكْفُرْ إِنَّا أَعْتَدْنَا

آمده است از پروردگار شما پس هر که خواهد ایمان آرد و هر که خواهد کافر شود آماده کردیم

لِلظَّالِمِينَ نَارًا أَحَاطَ بِهِمْ سُرَادِقُهَا وَإِن يَسْتَغِيثُوا

برای ستمگاران آتشے که بگرد اگرد در آرد ایشان را سراپردهای او و اگر فریاد خواهے کنند

يُغَاثُوا بِمَاءٍ كَالْمُهْلِ يَشْوِي الْوُجُوهَ بِئْسَ الشَّرَابُ وَسَاءَتْ

از تشنگی فریاد رسیده شوند به آبے مانند مس گداخته بریان کند روها را بد شرابے است و بد ست

مُرْتَفَقًا وَوُضِعَ الْكِتَابُ فَتَرَى الْمُجْرِمِينَ مُشْفِقِينَ مِمَّا فِيهِ

آتش جاے بودن و نهاده شود نامه پس بینے گناهگاران را ترسان از آنچه در اوست

وَيَقُولُونَ يَا وَيْلَتَنَا مَالِ هَٰذَا الْكِتَابِ لَا يُغَادِرُ صَغِيرَةً

و گویند اے وای ما را چیست مر این کتاب را که نه فروگذاشته است عمل خرد را

وَلَا كَبِيرَةً إِلَّا أَحْصَاهَا وَوَجَدُوا مَا عَمِلُوا حَاضِرًا

و نه بزرگ را مگر شمرده و بیابند آنچه کردند حاضر

وَلَا يَظْلِمُ رَبُّكَ أَحَدًا وَإِن مِّنكُمْ إِلَّا وَارِدُهَا كَانَ

و نه ستم کند پروردگار تو بر هیچ کس و نیست از شما مگر گذرنده آن هست

عَلَىٰ رَبِّكَ حَتْمًا مَّقْضِيًّا ثُمَّ نُنَجِّي الَّذِينَ اتَّقَوا وَّنَذَرُ

بر پروردگار تو جزاے کاری حکم کرده شده پس رهانیم آنانرا که پرهیز کردند و بگذاریم

الظَّالِمِينَ فِيهَا جِثِيًّا وَنَضَعُ الْمَوَازِينَ الْقِسْطَ لِيَوْمِ الْقِيَامَةِ

ستمگارانرا دران بزانو در آمدگان و نهیم ترازوهای راست را برای روز رستخیز

فَلَا تُظْلَمُ نَفْسٌ شَيْئًا وَإِن كَانَ مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِّنْ خَرْدَلٍ

پس ستم کرده نشود نفسے چیزے را و اگر باشد همسنگ دانه از سپند

اَتَيْنَا بِهَا ۭ وَكَفٰى بِنَا حٰسِبِيْنَ ۝ اِنَّكُمْ وَمَا تَعْبُدُوْنَ

بیاریم آنرا و بسندہ ایم شمار کنندہ بدرستی شما و آنچہ مے پرستید

مِنْ دُوْنِ اللّٰهِ حَصَبُ جَهَنَّمَ ۭ اَنْتُمْ لَهَا وٰرِدُوْنَ ۝

از جز خدای آتش انگیز دوزخید شما آن گذرندگانید

لَوْ كَانَ هٰٓؤُلَاۗءِ اٰلِهَةً مَّا وَرَدُوْهَا ۭ وَكُلٌّ فِيْهَا خٰلِدُوْنَ ۝

اگر بودندی آن گروہ خدایان نیامدندی بآن و ہمہ دران جاوید باشند

لَهُمْ فِيْهَا زَفِيْرٌ وَّهُمْ فِيْهَا لَا يَسْمَعُوْنَ ۝ فَالَّذِيْنَ كَفَرُوْا

مر ایشانراست دران نالہ زار و ایشان دران آتش نمی شنوند سخنے کہ بدایشان

قُطِّعَتْ لَهُمْ ثِيَابٌ مِّنْ نَّارٍ ۭ يُصَبُّ مِنْ فَوْقِ

بگردیدند بریدہ شد برای شان جامہا از آتش ریختہ شود از زبر

رُءُوْسِهِمُ الْحَمِيْمُ ۝ يُصْهَرُ بِهٖ مَا فِيْ بُطُوْنِهِمْ وَالْجُلُوْدُ ۝

سرہای شان آب گرم گداختہ شود بآن آنچہ در شکمہاے شانست و پوستہا

وَلَهُمْ مَّقَامِعُ مِنْ حَدِيْدٍ ۝ كُلَّمَآ اَرَادُوْٓا اَنْ يَّخْرُجُوْا

و مر ایشانراست گرزہا از آہن ہرگاہ خواہند کہ بیرون آیند

مِنْهَا مِنْ غَمٍّ اُعِيْدُوْا فِيْهَا ۤ وَذُوْقُوْا عَذَابَ الْحَرِيْقِ ۝

ازان از اندوہ باز گردانیدہ شوند دران و بچشید عذاب سوزندہ

وَيَوْمَ تَشَقَّقُ السَّمَاۗءُ بِالْغَمَامِ وَنُزِّلَ الْمَلٰۗىِٕكَةُ تَنْزِيْلًا ۝

و روزیکہ شگافتہ شود آسمان باہر و فرو فرستادہ شوند فرشتگان فرو فرستادنے

اَلْمُلْكُ يَوْمَىِٕذِ الْحَقُّ لِلرَّحْمٰنِ ۭ وَكَانَ يَوْمًا عَلَي الْكٰفِرِيْنَ

پادشاہے آن روز ثابت ست مر رحمن را و باشد آن روز بر ناگرویدگان

عَسِيْرًا ۝ وَيَوْمَ يَعَضُّ الظَّالِمُ عَلٰي يَدَيْهِ يَقُوْلُ يٰلَيْتَنِيْ

دشوار و آن روز کہ خاید ستمگار بر دستہای خود گوید کاشکے من

اتَّخَذْتُ مَعَ الرَّسُوْلِ سَبِيْلًا۔ يَا وَيْلَتٰى لَيْتَنِيْ لَمْ اَتَّخِذْ

فرا گرفتم با فرستادہ راہ ای ہلاکت من کاشکے من نگرفتم

فُلَانًا خَلِيْلًا۔ لَقَدْ اَضَلَّنِيْ عَنِ الذِّكْرِ بَعْدَ اِذْ جَآءَنِيْ

فلان را دوست ہر آیینہ بدرستی گمراہ کرد مارا از یاد کردن پس ازانکہ آمد مرا

وَكَانَ الشَّيْطٰنُ لِلْاِنْسَانِ خَذُوْلًا۔ وَقَالَ الرَّسُوْلُ يٰرَبِّ

و ہست دیو برائے آدمی فرا گذارندہ و گفت پیغمبر ای پروردگار من

اِنَّ قَوْمِي اتَّخَذُوْا هٰذَا الْقُرْاٰنَ مَهْجُوْرًا۔ وَالَّذِيْنَ كَفَرُوْا

بدرستی گروہ من فرا گرفتند این قرآن را فرا گذاشتہ و آنانکہ کافر گردیدند

لَهُمْ نَارُ جَهَنَّمَ لَا يُقْضٰى عَلَيْهِمْ فَيَمُوْتُوْا وَلَا يُخَفَّفُ

مرایشان را آتش دوزخ ست حکم کردہ نشود بر ایشان تا بمیرند و سبک کردہ نشود

عَنْهُمْ مِّنْ عَذَابِهَا كَذٰلِكَ نَجْزِيْ كُلَّ كَفُوْرٍ۔ وَهُمْ

از ایشان از عذاب آن ہمچنین پاداش دہیم ہر ناسپاس را و ایشان

يَصْطَرِخُوْنَ فِيْهَا رَبَّنَا اَخْرِجْنَا نَعْمَلْ صَالِحًا غَيْرَ الَّذِيْ

فریاد کنند دران ای پروردگار ما بیرون کن مارا کنیم شایستہ جز آنکہ بودیم

كُنَّا نَعْمَلُ اَوَلَمْ نُعَمِّرْكُمْ مَّا يَتَذَكَّرُ فِيْهِ مَنْ تَذَكَّرَ وَجَآءَكُمُ

مے کردیم آیا زندگانی ندادیم شمارا آنکہ پند گیرد دران آنکہ پند گیرد و آمد شما

النَّذِيْرُ فَذُوْقُوْا فَمَا لِلظّٰلِمِيْنَ مِنْ نَّصِيْرٍ۔ هٰذِهٖ جَهَنَّمُ

بیم کنندہ پس بچشید نیست مر ستمگاران را ہیچ یارے این دوزخی ست

الَّتِيْ كُنْتُمْ تُوْعَدُوْنَ۔ اِصْلَوْهَا الْيَوْمَ بِمَا [illegible]

کہ بودید وعدہ کردہ شدید در آئید دران امروز بانچہ بودید

تَكْفُرُوْنَ۔ اَلْيَوْمَ نَخْتِمُ عَلٰٓى اَفْوَاهِهِمْ وَتُكَلِّمُنَا

[illegible] دید امروز مہر نہیم بر دہنان شان و سخن گوید باما

جزء ۱۹ رکوع ۱

جزء ۲۲ رکوع ۲

أَيْدِيهِمْ وَتَشْهَدُ أَرْجُلُهُمْ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ

دستہائے شان و گواہی دہد پاہائے شان بآنچہ بودند کسب میکردند

وَيَوْمَ يُحْشَرُ أَعْدَاءُ اللَّهِ إِلَى النَّارِ فَهُمْ يُوزَعُونَ

و روزیکہ برانگیختہ شوند دشمنان خدائے سوئے آتش پس ایشان راندہ شوند

حَتَّىٰ إِذَا مَا جَاءُوهَا شَهِدَ عَلَيْهِمْ سَمْعُهُمْ وَأَبْصَارُهُمْ

تاچون آیند آنرا گواہی دہد برایشان گوشہائے شان و دیدہائے شان

وَجُلُودُهُمْ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ وَقَالُوا لِجُلُودِهِمْ

و پوستہائے شان بآنچہ بودند میکردند وگویند مر پوستہائے خود را

لِمَ شَهِدْتُمْ عَلَيْنَا قَالُوا أَنْطَقَنَا اللَّهُ الَّذِي أَنْطَقَ

چرا گواہی دہید بر ما گویند بسخن آورد مارا خدائے کہ بسخن آورد

كُلَّ شَيْءٍ وَهُوَ خَلَقَكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ

ہر چیزے را و او آفرید شمارا نخستین بار و بسوئے او بازگردانیدہ شوید

يَوْمَ نَقُولُ لِجَهَنَّمَ هَلِ امْتَلَأْتِ وَتَقُولُ هَلْ مِنْ

روزیکہ گوئیم مر دوزخ را آیا پرشدی وگوید آیا ہیچ

مَزِيدٍ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا قُوا أَنْفُسَكُمْ وَأَهْلِيكُمْ

زیادتے است ای آنانکہ گرویدہ اید نگاہدارید نفسہائے خود را و کسان خود را

نَارًا وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ عَلَيْهَا مَلَائِكَةٌ غِلَاظٌ

از آتشے کہ آتش انگیز وے مردمان و سنگ اند بران فرشتگان درشت

شِدَادٌ لَا يَعْصُونَ اللَّهَ مَا أَمَرَهُمْ وَيَفْعَلُونَ

سخت نافرمانی نکنند خدائے را آنچہ فرماید آنہارا و میکنند

مَا يُؤْمَرُونَ يَوْمَ يُكْشَفُ عَنْ سَاقٍ وَيُدْعَوْنَ

آنچہ فرمودہ شوند روزیکہ برہنہ کردہ شود از امر سخت وخواندہ شوند

جزء ۲۴ رکوع ۱۷

جزء ۲۶ سورۃ ق ع ۱

جزء ۲۸ سورۃ تحریم ع ۱

جزء ۲۹ سورۃ ن ع ۲

إِلَى السُّجُودِ فَلَا يَسْتَطِيعُونَ خَاشِعَةً أَبْصَارُهُمْ تَرْهَقُهُمْ

سوی سجدہا پس نتوانند فروتنی چشمہائے شان فرو گیرد ایشانرا

ذِلَّةٌ وَقَدْ كَانُوا يُدْعَوْنَ إِلَى السُّجُودِ وَهُمْ سَالِمُونَ فَذَرْنِي

خواری و بدرستیکہ بودند خواندہ میشوند بسوی سجدہ و ایشان تندرست بودند پس بگذار

وَمَنْ يُكَذِّبُ بِهَٰذَا الْحَدِيثِ سَنَسْتَدْرِجُهُمْ مِنْ حَيْثُ

مرا و آنرا کہ دروغ میکند باین قرآن ست زود باشد کہ بگیریم ایشانرا درجہ درجہ

لَا يَعْلَمُونَ وَأُمْلِي لَهُمْ إِنَّ كَيْدِي مَتِينٌ تَعْرُجُ الْمَلَائِكَةُ

ازان جا کہ ایشان ندانند و مہلت دہیم ایشانرا بدرستیکہ عقوبت من محکم است بالا میروند فرشتگان

وَالرُّوحُ إِلَيْهِ فِي يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهُ خَمْسِينَ أَلْفَ سَنَةٍ

و جبرئیل بسوی خدا در روزیکہ ہست مقدار او پنجاہ ہزار سال

فَاصْبِرْ صَبْرًا جَمِيلًا إِنَّهُمْ يَرَوْنَهُ بَعِيدًا وَنَرَاهُ قَرِيبًا

پس شکیبائی کن بر تکذیب منکران شکیبائی نیک بدرستیکہ ایشان می بینند عذاب قیامت را دور از امکان و ما

يَوْمَ تَكُونُ السَّمَاءُ كَالْمُهْلِ وَتَكُونُ الْجِبَالُ كَالْعِهْنِ وَلَا يَسْأَلُ

روزیکہ گردد آسمان مانند مس گداختہ و گردند کوہہا مانند پشم رنگ زدہ شدہ و نپرسد

حَمِيمٌ حَمِيمًا يُبَصَّرُونَهُمْ يَوَدُّ الْمُجْرِمُ لَوْ يَفْتَدِي مِنْ

خویش خویش را بنمایاندہ شوند ایشان دوست دارد گنہگار آنکہ فدیہ دہد از

عَذَابِ يَوْمِئِذٍ بِبَنِيهِ وَصَاحِبَتِهِ وَأَخِيهِ وَفَصِيلَتِهِ

عذاب آن روز بہ پسران خود و زن خود و برادر خود و خویشان خود

الَّتِي تُؤْوِيهِ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا ثُمَّ يُنْجِيهِ كَلَّا إِنَّهَا

کہ جای دادند او را و ہر کہ در زمین است ہمہ باز رہانند او را حاشا بدرستیکہ

لَظَىٰ نَزَّاعَةً لِلشَّوَىٰ تَدْعُو مَنْ أَدْبَرَ وَتَوَلَّىٰ وَجَمَعَ

آتش دوزخ زبانہ زنندہ است خاص کشندہ پوست دست و پای است میخواند کسیرا کہ پشت برحق کرد و رو گردانید و جمع کرد

فَاَوْعٰی ۝ كُلُّ نَفْسٍۭ بِمَا كَسَبَتْ رَهِيْنَةٌ ۝ اِلَّآ اَصْحٰبَ الْيَمِيْنِ ۝

و نگاہداشتہ ہر نفسے بانچہ کسب کرد گرو ست مگر اہل راست

فِيْ جَنّٰتٍ ۝ يَتَسَآءَلُوْنَ ۝ عَنِ الْمُجْرِمِيْنَ ۝ مَا سَلَكَكُمْ

در بوستانہاے پرسند از گناہگاران چہ چیز آورد شمارا

فِيْ سَقَرَ ۝ قَالُوْا لَمْ نَكُ مِنَ الْمُصَلِّيْنَ ۝ وَلَمْ نَكُ نُطْعِمُ

در دوزخ گویند نبودیم از نماز کنندگان و نبودیم خورانیم

الْمِسْكِيْنَ ۝ وَكُنَّا نَخُوْضُ مَعَ الْخَآئِضِيْنَ ۝ وَكُنَّا نُكَذِّبُ

درویشان را و بودیم ما در می ستیزیدیم با ستیزندگان در شان محمد و عیب

بِيَوْمِ الدِّيْنِ ۝ حَتّٰٓى اَتٰىنَا الْيَقِيْنُ ۝ فَمَا تَنْفَعُهُمْ شَفَاعَةُ

بروز جزا تا آنکہ آمد بما مرگ پس سود نکند ایشان را شفاعت

الشّٰفِعِيْنَ ۝ فَاِذَا جَآءَتِ الصَّآخَّةُ ۝ يَوْمَ يَفِرُّ الْمَرْءُ مِنْ اَخِيْهِ

ہمہ شافعان پس چون بیاید آواز روزیکہ بگریزد آدمی از برادر خود

وَاُمِّهٖ وَاَبِيْهِ ۝ وَصَاحِبَتِهٖ وَبَنِيْهِ ۝ لِكُلِّ امْرِئٍ مِّنْهُمْ يَوْمَئِذٍ

و مادر خود و پدر خود و زن خود و فرزندان خود و ہر مردیرا از ایشان آن روز

شَاْنٌ يُّغْنِيْهِ ۝ وُجُوْهٌ يَّوْمَئِذٍ مُّسْفِرَةٌ ۝ ضَاحِكَةٌ مُّسْتَبْشِرَةٌ ۝

کاریست کہ مشغول دارد او را رویہا آنروز تابان ست خندان شادان

وَوُجُوْهٌ يَّوْمَئِذٍ عَلَيْهَا غَبَرَةٌ ۝ تَرْهَقُهَا قَتَرَةٌ ۝ اُولٰٓئِكَ هُمُ

و رویہاے آن روز بران غبار ست فراگیرد آنرا تاریکی آن گروہ ایشانست

الْكَفَرَةُ الْفَجَرَةُ ۝ اِنَّآ اَعْتَدْنَا لِلْكٰفِرِيْنَ سَلٰسِلَا۟ وَاَغْلٰلًا

کافران نابکاران بدرستی ما آمادہ کردہ ایم براے کافران زنجیرہا و طوقہا

وَّسَعِيْرًا ۝ وَاَصْحٰبُ الشِّمَالِ ۝ مَآ اَصْحٰبُ الشِّمَالِ ۝ فِيْ

و آتش و یاران دست چپ چہ اند یاران دست چپ در

سَمُومٍ وَّحَمِيمٍ ۙ وَّظِلٍّ مِّنْ يَّحْمُومٍ ۙ لَّا بَارِدٍ وَّلَا كَرِيمٍ ۙ إِنَّهُمْ

آتش سوزان و آب گرم و سایه از دود سیاه نه خنک و نه نیک بدرستی ایشان

كَانُوا قَبْلَ ذَٰلِكَ مُتْرَفِينَ ۚ وَكَانُوا يُصِرُّونَ عَلَى

بودند پیش ازین نازندگان و بودند اصرار میکردند بر

الْحِنْثِ الْعَظِيمِ ۚ وَكَانُوا يَقُولُونَ أَئِذَا مِتْنَا وَكُنَّا تُرَابًا

گناه بزرگ و بودند میگفتند آیا چون بمیریم و بشویم خاک

وَّعِظَامًا أَئِنَّا لَمَبْعُوثُونَ ۙ أَوَآبَاؤُنَا الْأَوَّلُونَ ۚ قُلْ إِنَّ

و استخوانها آیا بدرستی ما برانگیخته شدگانیم آیا پدران ما پیشینیان بگو بدرستی

الْأَوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ ۙ لَمَجْمُوعُونَ إِلَىٰ مِيقَاتِ يَوْمٍ مَّعْلُومٍ

پیشینیان و پسینیان هر آینه جمع شدگان اند سوی وقت روز دانسته

ثُمَّ إِنَّكُمْ أَيُّهَا الضَّالُّونَ الْمُكَذِّبُونَ ۙ لَآكِلُونَ مِنْ شَجَرٍ

پس بدرستی شما ای گمراهان دروغ گویان هر آینه خورندگانید از درخت

مِّنْ زَقُّومٍ ۙ فَمَالِئُونَ مِنْهَا الْبُطُونَ ۚ فَشَارِبُونَ عَلَيْهِ مِنَ

زقوم پس پر کنندگانید ازان شکمها پس آشامندگان بران از

الْحَمِيمِ ۚ فَشَارِبُونَ شُرْبَ الْهِيمِ ۚ هَٰذَا نُزُلُهُمْ يَوْمَ الدِّينِ ۚ

آب گرم پس آشامندگان آشامیدن شتران تشنه این پیشکش ایشانست روز داد

وَلِلَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ عَذَابُ جَهَنَّمَ ۖ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ

و مر آنانکه کافر شدند به پروردگار خود عذاب دوزخ ست و بد جای بازگشت ست

إِذَا أُلْقُوا فِيهَا سَمِعُوا لَهَا شَهِيقًا وَهِيَ تَفُورُ ۙ تَكَادُ تَمَيَّزُ

چون انداخته شوند ایشان بدوزخ بشنوند آنرا آوازی مانند آواز خر و آن دوزخ جوش میزند نزدیک است

مِنَ الْغَيْظِ ۖ كُلَّمَا أُلْقِيَ فِيهَا فَوْجٌ سَأَلَهُمْ خَزَنَتُهَا أَلَمْ يَأْتِكُمْ

از خشم کافران هر گاه درافگنده شوند دران گروهی سوال کنند ایشانرا خازنان دوزخ از روی آیا نیامد شمارا

رکوع ۱ ، ۲۹

كلما ... قالوا بلى قد جاءنا نذير فكذبنا وقلنا ما نزل

بیم کننده — هند آری بدرستی که آمد بما پیغمبر بیم کننده پس تکذیب کردیم و گفتیم نازل

الله من شيء إن أنتم إلا في ضلال كبير وقالوا لو كنا

نفرستاده است خدا تعالی هیچ چیز نیستید شما مگر در گمراهی بزرگ و گویند اگر می بودیم

نسمع أو نعقل ما كنا في أصحاب السعير فاعترفوا

که ما بشنویم پیغمبر را یا تعقل میکردیم نمی بودیم امروز در اهل دوزخ پس اقرار کردند

بذنبهم فسحقا لأصحاب السعير ويوم يحشرهم

بگناه خود پس دوری است از رحمت مر اهل دوزخ را و روزیکه جمع کند ایشان را

كأن لم يلبثوا إلا ساعة من النهار يتعارفون بينهم

گویا که درنگ نکردند مگر زمانی از روز شناسائی کنند میان خویش

ونادوا يا مالك ليقض علينا ربك قال إنكم ماكثون

و ندا کنند ای مالک تا که حکم کند بر ما پروردگار تو گوید بدرستی شما درنگ

عن أبي هريرة رض عن النبي صلى الله عليه وسلم

از ابی هریره رض مرویست از آن حضرت صلی الله علیه وسلم

قال أوقد على النار ألف سنة حتى احمرت ثم أوقد

فرمود آن حضرت افروخته شد بر آتش دوزخ هزار سال تا آنکه سرخ شد پس افروخته

عليها ألف سنة حتى ابيضت ثم أوقد

بروی هزار سال تا آنکه سفید شد پس افروخته شد بروی هزار سال

حتى اسودت فهي سوداء مظلمة رواه الترمذي

تا آنکه سیاه شد پس آتش دوزخ سیاه تاریک است روایت کرده ترمذی

وعنه رض أن رسول الله صلى الله عليه وسلم

و از ابو هریره رض مرویست که آنحضرت صلی الله علیه وسلم

جزء ۱۱ رکوع ۱۰

جزء ۲۵ رکوع ۱۳

قَالَ نَارُكُمْ جُزْءٌ مِّنْ سَبْعِيْنَ جُزْءًا مِّنْ نَارِ جَهَنَّمَ قِيْلَ يَا

فرمود گرمی آتش شما که در دنیاست یکپاره است از هفتاد پاره از آتش دوزخ گفته شد ای

رَسُوْلَ اللّٰهِ اِنْ كَانَتْ لَكَافِيَةً قَالَ فَاِنَّهَا فُضِّلَتْ عَلَيْهِنَّ

رسول خدا بدرستیکه بود این آتش دنیا بسنده فرمود پس زیادت گردیده آتش دوزخ بران

بِتِسْعَةٍ وَّسِتِّيْنَ جُزْءًا كُلُّهُنَّ مِثْلُ حَرِّهَا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَ

آتشها شصت و نه جزء هر یک ازین شصت و نه جزء مانند گرمی این آتش شماست متفق علیه یعنی

اللَّفْظُ لِلْبُخَارِيِّ وَفِيْ رِوَايَةِ مُسْلِمٍ نَارُكُمُ الَّتِيْ يُوْقِدُ ابْنُ

این حدیث در بخاری و مسلم است اما این لفظ که ذکر کرده شد از بخاریست و در روایت مسلم این لفظ است آتشی

اٰدَمَ وَفِيْهَا عَلَيْهَا وَكُلُّهَا بَدَلَ عَلَيْهِنَّ وَكُلُّهُنَّ وَعَنْ اَبِيْ سَعِيْدٍ رض

که فروزند آنرا نوع بشر آدم و نیز در روایت لفظ فیها و علیها بجای علیهن کلهن آمده است و از ابو سعید خدری رض

عَنْ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ الصَّعُوْدُ جَبَلٌ

از آن حضرت صلی الله علیه و سلم روایت است که فرمود آن حضرت که صعود کوهی است

مِّنْ نَّارٍ يُتَصَعَّدُ فِيْهِ سَبْعِيْنَ خَرِيْفًا وَّيُهْوٰى بِهٖ كَذٰلِكَ

از آتش بر آمده میشود بروی هفتاد سال و فرود انداخته میشود ازان کا هفتاد سال همچنین

فِيْهِ اَبَدًا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

در وی همیشه روایت کرد ترمذی و هم از ابو سعید خدری رض مرویست که آن حضرت صلی الله علیه

وَسَلَّمَ قَالَ لِسُرَادِقِ النَّارِ اَرْبَعَةُ جُدُرٍ كِثَفُ كُلِّ جِدَارٍ مَّسِيْرَةُ

وسلم فرمود هر آینه سراپرده آتش چهار دیوار است سطبر هر دیوارے مسافت

اَرْبَعِيْنَ سَنَةً رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

چهل سال است روایت کرد ترمذی و هم از ابو سعید مرویست گفت که فرمود آن حضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَوْ اَنَّ دَلْوًا مِّنْ غَسَّاقٍ يُّهْرَاقُ

صلی الله علیه و سلم اگر آنکه یک دلو از زرداب دوزخیان ریخته شود

فِي الدُّنْيَا لَا تَنْتَنُ أَهْلُ الدُّنْيَا رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ وَعَنْ

در دنیا ہر آئینہ گندہ میشوند اہل دنیا روایت کردہ این حدیث را دارمی

عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ

عبداللہ بن عمرو بن عاص رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَوْ أَنَّ رَصَاصَةً مِثْلَ هٰذِهِ وَأَشَارَ إِلَى مِثْلِ

علیہ وسلم اگر یافتہ شود ارزیز پارہ مثل این و اشارت کرد آنحضرت بسوی مانند

الْجُمْجُمَةِ أُرْسِلَتْ مِنَ السَّمَاءِ إِلَى الْأَرْضِ وَهِيَ مَسِيرَةُ

جمجمہ انداختہ شود از آسمان بسوی زمین و آن مسافت

خَمْسِ مِائَةِ سَنَةٍ لَبَلَغَتِ الْأَرْضَ قَبْلَ اللَّيْلِ وَلَوْ أَنَّهَا

پانصد سالہ است ہر آئینہ برسد آن رصاصہ زمین را پیش از شب و اگر ثابت شود که

أُرْسِلَتْ مِنْ رَأْسِ السِّلْسِلَةِ لَسَارَتْ أَرْبَعِينَ خَرِيفًا

آن رصاصہ انداختہ شود از سر زنجیر ہر آئینہ برسد چہل سال

اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ قَبْلَ أَنْ تَبْلُغَ أَصْلَهَا أَوْ قَعْرَهَا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

شب و روز پیش از آنکہ برسد رصاصہ بیخ سلسلہ یا پایان او را روایت کرد ترمذی

وَعَنْ أَبِي بُرْدَةَ عَنْ أَبِيهِ رض أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و از ابی بردہ کہ پسر ابوموسی اشعری است از پدرش روایت دارد و از حضرت صلی اللہ علیہ وسلم

قَالَ إِنَّ فِي جَهَنَّمَ لَوَادِيًا يُقَالُ لَهُ هَبْهَبُ يَسْكُنُهُ كُلُّ

کہ فرمود آن حضرت بدرستیکہ در دوزخ ہر آئینہ وادی است کہ گفتہ شود او را ہبہب سکونت میکند در وے ہر

جَبَّارٍ رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ وَعَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ الْحَارِثِ بْنِ

متکبر روایت کرد دارمی و مرویست از عبداللہ بن حارث بن

جَزْءٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ

جزء بفتح جیم و سکون زای معجمہ صحابی است گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ

جمجمہ نوع مشہور است سر را پیالہ کہ ازین نوع شود

ہبہب وادی در دوزخ مذکور است در قاموس

و رصاصہ ... در زنجیر ... سلسلہ که ... در ... ذراعہا

[illegible]

فِي النَّارِ حَيَّاتٍ كَأَمْثَالِ الْبُخْتِ تَلْسَعُ إِحْدَاهُنَّ اللَّسْعَةَ

در آتش مارانند مانند شتران بختی میگزد یکے ازان ماران یکبار گزیدن

فَيَجِدُ حُمُوَّتَهَا أَرْبَعِيْنَ خَرِيْفًا وَإِنَّ فِي النَّارِ عَقَارِبَ

پس مے یابد سختی درد آن چهل سال و بدرستیکه در دوزخ کژدمهاست

كَأَمْثَالِ الْبِغَالِ الْمُوكَفَةِ تَلْسَعُ إِحْدَاهُنَّ اللَّسْعَةَ فَيَجِدُ حُمُوَّتَهَا

مانند اشتران باپالان که میگزد یکے ازان یکبار گزیدن پس مے یابد سختی درد آن

أَرْبَعِيْنَ خَرِيْفًا رَوَاهُ أَحْمَدُ وَعَنِ ابْنِ مَسْعُوْدٍ رض قَالَ قَالَ

چهل سال رواه احمد و از ابن مسعود رض مرویست گفت فرمود

رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُؤْتَى بِجَهَنَّمَ يَوْمَئِذٍ

آن حضرت صلے الله علیه وسلم آورده میشود دوزخ را دران روز

لَهَا سَبْعُوْنَ أَلْفَ زِمَامٍ مَعَ كُلِّ زِمَامٍ سَبْعُوْنَ أَلْفَ

مر آن دوزخ را هفتاد هزار مهارست که با هر مهار هفتاد هزار

مَلَكٍ يَجُرُّوْنَهَا رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنِ النُّعْمَانِ بْنِ بَشِيْرٍ رض

فرشته میکشند آنرا رواه مسلم و از نعمان بن بشیر

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ أَهْوَنَ

مرویست گفت فرمود آن حضرت صلے الله علیه وسلم که بدرستیکه آسان ترین

أَهْلِ النَّارِ عَذَابًا مَنْ لَهُ نَعْلَانِ وَشِرَاكَانِ مِنْ نَارٍ

دوزخیان ازروی عذاب [illegible] ست که مراورا نعلین و دو دوالهاے نعلین هست از آتش

يَغْلِيْ مِنْهُمَا دِمَاغُهُ كَمَا يَغْلِي الْمِرْجَلُ مَا يَرَى أَنَّ أَحَدًا

میجوشد ازان نعلین مغز سر وی چنانکه میجوشد دیگ مسین گمان نمے برد آنکس که هیچ یکے

أَشَدُّ مِنْهُ عَذَابًا وَإِنَّهُ لَأَهْوَنُهُمْ عَذَابًا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

از دوزخیان سخت باشد از وی ازروی عذاب حال آنکه آنکس تحقیق آسان ترین دوزخیان ازروی عذاب است متفق علیه

وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضی قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

واز ابن عباس رضی مرویست گفت که فرمود آن حضرت صلی الله علیه وسلم

اَهْوَنُ اَهْلِ النَّارِ عَذَابًا اَبُوْ طَالِبٍ وَهُوَ مُتَنَعِّلٌ بِنَعْلَيْنِ

سہل ترین دوزخیان از روی عذاب ابوطالب ست و حال آنکه وی پوشنده است نعلین را که

يَغْلِيْ مِنْهُمَا دِمَاغُهٗ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ سَمُرَةَ بْنِ

میجوشد از انها دماغ وی روایت کرد بخاری این حدیث را واز سمره بن

جُنْدُبٍ رضی اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مِنْهُمْ

جندب رض مرویست که آن حضرت صلی الله علیه وسلم فرمود بعضے از دوزخیان کسی است

مَنْ تَأْخُذُهُ النَّارُ اِلٰى كَعْبَيْهِ وَمِنْهُمْ مَنْ تَأْخُذُهُ النَّارُ

که میگیرد او را آتش دوزخ تا دو بند پای او و بعضے از ایشان کسے است که میگیرد او را آتش دوزخ

اِلٰى رُكْبَتَيْهِ وَمِنْهُمْ مَنْ تَأْخُذُهُ النَّارُ اِلٰى حُجْزَتِهٖ وَمِنْهُمْ

تا دو زانوے او و بعضے از دوزخیان کسے است که میگیرد او را آتش تا بجای بند ازار او و بعضے

مَنْ تَأْخُذُهُ النَّارُ اِلٰى تَرْقُوَتِهٖ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ

از ایشان کسے که میگیرد او را دوزخ تا چنبر گردن او روایت کرد این حدیث را مسلم واز

اَنَسٍ رضی قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

انس بن مالک رض مرویست که آن حضرت صلی الله علیه وسلم فرمود

يُؤْتٰى بِاَنْعَمِ اَهْلِ الدُّنْيَا مِنْ اَهْلِ النَّارِ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ

آورده میشود متنعم ترین اهل دنیا را از دوزخیان روز قیامت

فَيُصْبَغُ فِي النَّارِ صَبْغَةً ثُمَّ يُقَالُ يَا ابْنَ اٰدَمَ هَلْ رَاَيْتَ

پس غوطه داده میشود در آتش دوزخ یک غوطه پس گفته شود ای فرزند آدم آیا دیدے

خَيْرًا قَطُّ هَلْ مَرَّ بِكَ نَعِيْمٌ قَطُّ فَيَقُوْلُ لَا وَاللّٰهِ يَارَبِّ

تو روی نیکے را هرگز آیا گذشت بر تو نعمت و راحت هرگز از دنیا پس میگوید آن دوزخی بخدا سوگند

وَيُؤْتَى بِأَشَدِّ النَّاسِ بُؤْسًا فِي الدُّنْيَا مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ

و آورده میشود در بهشت سخت ترین مردم از روی محنت و اندوه در دنیا از بهشتیان

فَيُصْبَغُ صِبْغَةً فِي الْجَنَّةِ فَيُقَالُ لَهُ يَا ابْنَ آدَمَ هَلْ رَأَيْتَ

پس یک غوطه داده میشود در بهشت پس گفته میشود مراو را ای فرزند آدم آیا دیده

بُؤْسًا قَطُّ وَهَلْ مَرَّ بِكَ شِدَّةٌ قَطُّ فَيَقُولُ لَا وَاللّٰهِ يَا رَبِّ

تو روی سختی را هرگز و آیا گذشت بر تو سختی و محنت در دنیا پس میگوید نگذشت بر من محنت

مَا مَرَّ بِي بُؤْسٌ قَطُّ وَلَا رَأَيْتُ شِدَّةً رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْهُ

و سختی هرگز ای پروردگار من و ندیدم سختی را روایت کرد مسلم و هم از وی

عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ يَقُولُ اللّٰهُ لِأَهْوَنِ أَهْلِ النَّارِ

مرویست که آنحضرت صلی الله علیه وسلم فرمود میگوید حق تعالی مر آسان ترین دوزخیان را

عَذَابًا يَوْمَ الْقِيٰمَةِ لَوْ أَنَّ لَكَ مَا فِي الْأَرْضِ مِنْ شَيْءٍ

از روی عذاب روز قیامت اگر می بود ترا چیزی که در زمین است از اشیای دنیا

أَكُنْتَ تَفْتَدِي بِهِ فَيَقُولُ نَعَمْ فَيَقُولُ أَرَدْتُ مِنْكَ

آیا بودی که تو فدیه میکردی بآن پس میگوید آن دوزخی آری پس میگوید خواسته بودم

أَهْوَنَ مِنْ هٰذَا وَأَنْتَ فِي صُلْبِ آدَمَ أَنْ لَا تُشْرِكَ

من از تو کمتر ازین فدیه و حال آنکه تو بودی در پشت آدم که شریک نه گردانی

بِي شَيْئًا فَأَبَيْتَ إِلَّا أَنْ تُشْرِكَ بِي مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

بمن چیزی را پس فرمانبرداری نکردی مگر شریک گردانیدی بمن متفق علیه است و از

أَبِي سَعِيدٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ فِي قَوْلِهِ

ابی سعید روایتست که آنحضرت صلی الله علیه وسلم در تفسیر قول حق که کالمهل است فرمود

كَالْمُهْلِ أَيْ كَعَكَرِ الزَّيْتِ فَإِذَا قُرِّبَ إِلَيْهِ وَجْهُهُ سَقَطَتْ

ای کعکر الزیت یعنی مانند دردی روغن پس چون نزدیک گردانیده شود بسوی روی

فَرْوَةُ وَجْهِهِ فِيهِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ

دوزخ افتد پوست روئے وے دران از حرارت رواہ ترمذی و از ابی ہریرہ رض

عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِنَّ الْحَمِيمَ لَيُصَبُّ

مرویست از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود آن حضرت بدرستیکہ آب گرم ریختہ میشود

عَلَى رُؤُسِهِمْ فَيَنْفُذُ الْحَمِيمُ حَتَّى يَخْلُصَ إِلَى جَوْفِهِ

بر سرہاے ایشان پس درمیگذرد آب گرم تا آنکہ میرسد تا درون شکم او

فَيَسْلُتُ مَا فِي جَوْفِهِ حَتَّى يَمْرُقَ مِنْ قَدَمَيْهِ وَهُوَ

پس می شکافد چیزیرا کہ در شکم اوست تا آنکہ بیرون مے آید از ہردو پاے او و این ست

الصَّهْرُ ثُمَّ يُعَادُ كَمَا كَانَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

صہر پستر باز گردانیدہ میشود چنانچہ بود یعنی بحال خود می آید رواہ ترمذی و از

أَبِي أُمَامَةَ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي قَوْلِهِ

ابی امامہ رض مرویست از ان حضرت صلے اللہ علیہ وسلم در تفسیر قول حق

يُسْقَى مِنْ مَاءٍ صَدِيدٍ يَتَجَرَّعُهُ قَالَ يُقَرَّبُ إِلَى فِيهِ

ونوشانیدہ میشود دوزخی را از آب کہ در وے ابست در حالیکہ جرعہ میکشد آنرا بتکلف فرمود نزدیک کردہ میشود

فَيَكْرَهُهُ فَإِذَا أُدْنِيَ مِنْهُ شَوَى وَجْهَهُ وَوَقَعَتْ فَرْوَةُ

صدید بسوی دہن وے پس ناخوش میدارد آنرا پس چون نزدیک گردانیدہ میشود از دہان او بریان میکند روی او را

رَأْسِهِ فَإِذَا شَرِبَهُ قَطَّعَ أَمْعَاءَهُ حَتَّى يَخْرُجَ مِنْ دُبُرِهِ

مے افتد پوست سر وے پس چون می نوشد آنرا پارہ پارہ میکند رودہای او را تا آنکہ بیرون مے آید از دبر او

يَقُولُ اللهُ تَعَالَى وَسُقُوا مَاءً حَمِيمًا فَقَطَّعَ أَمْعَاءَهُمْ

میگوید حق تعالے ونوشانیدہ میشوند دوزخیان آب گرم پس پارہ پارہ گرداند رودہای ایشان

وَيَقُولُ وَإِنْ يَسْتَغِيثُوا يُغَاثُوا بِمَاءٍ كَالْمُهْلِ يَشْوِي

ومیگوید حق تعالے واگر فریاد کنند کافران از تشنگی فریاد رسے کردہ شوند بآبے کہ مانند مس گداختہ است

الْوُجُوْهَ بِئْسَ الشَّرَابُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنِ ابْنِ

بریان میکند رو ہا را بد نوشیدنی است آن آب رواه الترمذی و از ابن

عَبَّاسٍ أَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَرَأَ

عباس رض مرویست که آن حضرت صلے الله علیه وسلم خواند

هٰذِهِ الْاٰيَةَ اِتَّقُوا اللّٰهَ حَقَّ تُقَاتِهٖ وَلَا تَمُوْتُنَّ اِلَّا وَاَنْتُمْ

این آیت را که بپرهیزید خدای تعالی را حق پرهیز و نمیرید مگر در حالے

مُّسْلِمُوْنَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَوْ

که شما مسلمان باشید فرمود آن حضرت صلے الله علیه وسلم اگر آنکه

اَنَّ قَطْرَةً مِّنَ الزَّقُّوْمِ قُطِرَتْ فِيْ دَارِ الدُّنْيَا لَاَفْسَدَتْ

یک قطره از زقوم بچکد در سرای دنیا تباه گرداند

عَلٰٓى اَهْلِ الْاَرْضِ مَعَايِشَهُمْ فَكَيْفَ بِمَنْ يَّكُوْنُ

بر زمینیان اسباب زندگانی ایشان را پس چگونه باشد حال کسے که باشد زقوم

طَعَامَهٗ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ اَبِيْ سَعِيْدٍ عَنِ النَّبِيِّ

خوراک وے رواه ترمذی و روایت است از ابو سعید رض از آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ وَهُمْ فِيْهَا كَالِحُوْنَ قَالَ تَشْوِيْهِ

صلے الله علیه وسلم در تفسیر وهم فیها کالحون پس گردانند بسوزد

النَّارُ فَتَقَلَّصُ شَفَتُهُ الْعُلْيَا حَتّٰى تَبْلُغَ وَسَطَ رَاْسِهٖ

روی ایشان را آتش بر هم پیچد و منقبض میگرداند لب زبرین او تا آنکه میرسد لب زبرین وے

وَتَسْتَرْخِيْ شَفَتُهُ السُّفْلٰى حَتّٰى تَضْرِبَ سُرَّتَهٗ رَوَاهُ

در میان سر او و فرو می هشتند لب زیرین وی تا آنکه میرسد ناف او را رواه

التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ اَنَسٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ترمذی و از انس رض مرویست از آن حضرت صلے الله علیه وسلم

قَالَ يَا أَيُّهَا النَّاسُ ابْكُوا فَإِنْ لَمْ تَسْتَطِيعُوا فَتَبَاكَوْا فَإِنَّ

فرمود ای مردمان بگریید از ترس خدا پس اگر نمیتوانید که بگریید پس بتکلف گریه

أَهْلَ النَّارِ يَبْكُونَ فِي النَّارِ حَتَّى تَسِيلَ دُمُوعُهُمْ فِي

زیرا که دوزخیان میگریند در آتش تا آنکه روان میگردد اشکهای ایشان در

وُجُوهِهِمْ كَأَنَّهَا جَدَاوِلُ حَتَّى تَنْقَطِعَ الدُّمُوعُ

رویهای ایشان گویا اشکها جویهای خرد اند تا آنکه سپری میشود اشکها

فَتَسِيلُ الدِّمَاءُ فَتُقَرِّحُ الْعُيُونَ فَلَوْ أَنَّ سُفُنًا أُجْرِيَتْ

پس روان میگردد خونها پس زخمی میکند چشمهارا پس اگر کشتیهارا رانده شوند در اشکهای

فِيهَا لَجَرَتْ رَوَاهُ فِي شَرْحِ السُّنَّةِ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ

ایشان هر آینه روان گردد روایت کرد در شرح سنت و از ابی هریره رض

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا بَيْنَ

مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه و سلم میان

مَنْكِبَيِ الْكَافِرِ فِي النَّارِ مَسِيرَةُ ثَلٰثَةِ أَيَّامٍ لِلرَّاكِبِ

دو دوش کافر در آتش دوزخ مسافت سه روز است مر سوار

الْمُسْرِعِ وَفِي رِوَايَةٍ ضِرْسُ الْكَافِرِ مِثْلُ أُحُدٍ وَغِلَظُ

تیز رو را و در روایتی دیگر آمده که دندان کافر روز قیامت مانند کوه احد

جِلْدِهِ مَسِيرَةُ ثَلٰثٍ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْهُ رض قَالَ

و ستبری جلد او سیر سه روزه روایت کرد مسلم و هم از وی مرویست که فرمود

قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ضِرْسُ الْكَافِرِ

آنحضرت صلی الله علیه و سلم دندان کافر

يَوْمَ الْقِيٰمَةِ مِثْلُ أُحُدٍ وَفَخِذُهُ مِثْلُ الْبَيْضَاءِ وَمَقْعَدُهُ

روز قیامت مانند کوه احد است وران وی مانند بیضا است و جای نشست او

مِنَ النَّارِ مَسِيرَةُ ثَلٰثٍ مِثْلِ الرَّبَذَةِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

از آتش دوزخ مسافت سیر سه شب مانند قریه ربذه است رواه ترمذی و هم

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ غِلَظَ جِلْدِ الْكَافِرِ

از وی مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم بدرستیکه ستبری پوست کافر

اِثْنَانِ وَأَرْبَعُونَ ذِرَاعًا وَإِنَّ ضِرْسَهُ مِثْلُ أُحُدٍ وَإِنَّ مَجْلِسَهُ

چهل و دو ذراع ست و بدرستیکه دندان او مانند کوه احد است و بدرستیکه جای نشستن او

مِنْ جَهَنَّمَ مَا بَيْنَ مَكَّةَ وَالْمَدِينَةِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنِ ابْنِ

از جهنم مقدار مسافت مابین مکه و مدینه است رواه الترمذی و از ابن

عُمَرَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ الْكَافِرَ

عمر مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم بدرستیکه کافر

لَيُسْحَبُ لِسَانَهُ الْفَرْسَخَ وَالْفَرْسَخَيْنِ يَتَوَطَّؤُهُ النَّاسُ رَوَاهُ أَحْمَدُ

هر آئینه میکشد زبان خود را بر زمین سه میل یا شش میل پایمال میکنند زبان او را مردم رواه احمد

وَالتِّرْمِذِيُّ وَعَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و ترمذی روایت هست از ابی الدرداء رضی الله عنه گفت فرمود آنحضرت صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُلْقَى عَلَى أَهْلِ النَّارِ الْجُوعُ فَيَعْدِلُ مَا هُمْ فِيهِ مِنَ الْعَذَابِ

علیه وسلم انداخته میشود بر دوزخیان گرسنگی پس برابر میگردد عذاب گرسنگی چیزی را که ایشان

فَيَسْتَغِيثُونَ فَيُغَاثُونَ بِطَعَامٍ مِنْ ضَرِيعٍ لَا يُسْمِنُ وَلَا يُغْنِي مِنْ

پس فریاد میکنند از الم گرسنگی پس فریادرسی کرده میشوند بطعام گیاه خاردار که فربه نمیکند و سیری نمیگرداند از

جُوعٍ فَيَسْتَغِيثُونَ بِالطَّعَامِ فَيُغَاثُونَ بِطَعَامٍ ذِي غُصَّةٍ

گرسنگی پس باز فریاد میکنند بطعام پس فریادرسی کرده میشوند بطعام گلوگیر

فَيَذْكُرُونَ أَنَّهُمْ كَانُوا يُجِيزُونَ الْغُصَصَ فِي الدُّنْيَا بِالشَّرَابِ

پس یاد می آرند که ایشان بودند که میگذرانیدند طعام های گلوگیر را در دنیا با آب

فَيَسْتَغِيثُونَ بِالشَّرَابِ فَيُرْفَعُ إِلَيْهِمُ الْحَمِيمُ بِكَلَالِيبِ الْحَدِيدِ

پس باز فریاد میکنند باآب پس برداشته میشود بسوی ایشان آب گرم باموزهای حدید

فَإِذَا أُدْنِيَتْ مِنْ وُجُوهِهِمْ شَوَتْ وُجُوهَهُمْ فَإِذَا دَخَلَتْ بُطُونَهُمْ

پس چون نزدیک مے آید از روهای ایشان بریان میسازد روی ایشانرا پس چون درمیآید شکم ہاے

قَطَّعَتْ مَا فِي بُطُونِهِمْ فَيَقُولُونَ ادْعُوا خَزَنَةَ جَهَنَّمَ فَيَقُولُونَ

ایشان را پاره پاره میکند چیزیرا که در شکم های ایشانست پس میگویند دوزخیان دعا کنید خازنان جهنم را پس میگویند

أَلَمْ تَكُ تَأْتِيكُمْ رُسُلُكُمْ بِالْبَيِّنَاتِ قَالُوا بَلَى قَالُوا فَادْعُوا

خازنان دوزخ آیا نبود که می آمدند شمارا پیغمبران شما بمعجزات میگویند دوزخیان آری آمدند پس میگویند خازنان دعا

وَمَا دُعَاءُ الْكَافِرِينَ إِلَّا فِي ضَلَالٍ قَالَ فَيَقُولُونَ ادْعُوا مَالِكًا

کنید امید اجابت نیست زیرا که نیست دعای کافران مگر در گمراہے پس فرمود آنحضرت پس میگویند دوزخیان بگوید را بخوانید مالک

فَيَقُولُونَ يَا مَالِكُ لِيَقْضِ عَلَيْنَا رَبُّكَ قَالَ فَيُجِيبُهُمْ إِنَّكُمْ

پس میگویند یا مالک بایدکه بمیراند مارا پروردگار تو گفت آنحضرت جواب میدهد مالک ایشانرا بدرستیکه

مَاكِثُونَ قَالَ الْأَعْمَشُ نُبِّئْتُ أَنَّ بَيْنَ دُعَائِهِمْ وَإِجَابَةِ مَالِكٍ

شما درنگ کنندگانید در دوزخ گفت اعمش خبرداده شدم که میان خواندن ایشان وجواب دادن مالک

إِيَّاهُمْ أَلْفَ عَامٍ قَالَ فَيَقُولُونَ ادْعُوا رَبَّكُمْ فَلَا أَحَدَ خَيْرٌ مِنْ

ایشانرا هزار سال است گفت آنحضرت پس میگویند بخوانید پروردگار خودرا پس نیست هیچکس بهتر از

رَبِّكُمْ فَيَقُولُونَ رَبَّنَا غَلَبَتْ عَلَيْنَا شِقْوَتُنَا وَكُنَّا قَوْمًا ضَالِّينَ

پروردگار شما پس میگویند ای پروردگار ما غلبه کرد برما بدبختی ما وبودیم ما قومے گمراه

رَبَّنَا أَخْرِجْنَا مِنْهَا فَإِنْ عُدْنَا فَإِنَّا ظَالِمُونَ قَالَ فَيُجِيبُهُمْ اخْسَئُوا

ای پروردگار ما بیرون آر مارا از آتش پس اگر باز گردیم ما بکفر پس ظلم کنندگانیم بر نفس خود گفت آنحضرت پس جواب میدهد

فِيهَا وَلَا تُكَلِّمُونِ قَالَ فَعِنْدَ ذَلِكَ يَئِسُوا مِنْ كُلِّ خَيْرٍ وَعِنْدَ ذَلِكَ

پروردگار ایشانرا دور شوید بر گردید بر آتش و سخن مکنید گفت پس نزد آن ناامید میشوند از هر نیکے ونزد آن

ع
جزء ۲۴ رکوع ۱۰

يَأْخُذُوْنَ فِي الزَّفِيْرِ وَالْحَسْرَةِ وَالْوَيْلِ قَالَ عَبْدُ اللهِ بْنُ

در ناله وفریاد چنانکه خران میکنند و در دریغ خوردن و واویلا کردن گفت عبدالله بن

عَبْدِ الرَّحْمٰنِ وَالنَّاسُ لَا يَرْفَعُوْنَ هٰذَا الْحَدِيْثَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

عبدالرحمن که یکے از رواة این حدیث است ومردم رفع نمیکنند این حدیث را بپیغمبر بلکه موقوف میکنند روایت کرد اورا ترمذی

وَعَنِ النُّعْمَانِ بْنِ بَشِيْرٍ قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

و از نعمان بن بشیر مرویست شنیدم آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ يَقُوْلُ اَنْذَرْتُكُمُ النَّارَ اَنْذَرْتُكُمُ النَّارَ فَمَا زَالَ

وسلم را مکرر میفرمود ترسانیدم شمارا از آتش دوزخ ترسانیدم شمارا از آتش دوزخ نعمان

يَقُوْلُهَا حَتّٰى لَوْ كَانَ فِي مَقَامِي هٰذَا سَمِعَهُ اَهْلُ السُّوْقِ وَحَتّٰى سَقَطَتْ

میگوید پس متصل میگفت آنحضرت این کلام تا آنکه اگر میبود حضرت درینجا میشنیدند آنرا مردم که در بازار نشسته اند و بسبب بلند

خَمِيْصَةٌ كَانَتْ عَلَيْهِ عِنْدَ رِجْلَيْهِ رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ وَعَنِ

گلیم سیاه علم دار که بود بر بدن آنحضرت صلعم نزد هر دو پائے مبارک آن حضرت روایت کرد این حدیث را دارمی و از

الْحَسَنِ قَالَ حَدَّثَنَا اَبُوْ هُرَيْرَةَ عَنْ رَسُوْلِ اللهِ صَلَّى اللهُ

حسن مرویست گفت حدیث کرد مارا ابوہریرہ رض از آن حضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ الشَّمْسُ وَالْقَمَرُ ثَوْرَانِ مُكَوَّرَانِ فِي النَّارِ يَوْمَ

علیہ وسلم فرمود آفتاب و ماه دو نور اند پیچیده در دوزخ روز

الْقِيٰمَةِ فَقَالَ الْحَسَنُ وَمَا ذَنْبُهُمَا فَقَالَ اُحَدِّثُكَ عَنْ رَسُوْلِ اللهِ

قیامت نور بے فیض مثله پاره از پنیر پس گفت حسن چیست گناه آفتاب و ماه پس گفت ابوہریرہ خبر میدہم ترا از پیغمبر خدا

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَسَكَتَ الْحَسَنُ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي

صلے اللہ علیہ وسلم تو مقابله میکنی نص حدیث را با قیاس این عمل و حجت خود نارست زیرا که خدا

كِتَابِ الْبَعْثِ وَالنُّشُوْرِ وَعَنْ اَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ

میکند بہر چہ خواہد خاموش ماند حسن روایت کرد این حدیث را بیہقی در کتاب بعث و نشور و از ابی ہریرہ رض مرویست گفت فرمود آنحضرت

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَدْخُلُ النَّارَ اِلَّا شَقِيٌّ

صلی الله علیه وسلم در آید آتش دوزخ را مگر بدبخت

قِيْلَ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ وَمَنِ الشَّقِيُّ قَالَ مَنْ لَمْ يَعْمَلْ لِلّٰهِ بِطَاعَةٍ وَلَمْ

پرسیده شد ای رسول خدا بدبخت کیست فرمود آنحضرت کسیکه نکند برای خدا طاعت را و

يَتْرُكْ لَهٗ مَعْصِيَةً رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض

ترک نکند برای خدا گناه را روایت کرد این حدیث را ابن ماجه و روایت است از ابن عمر رض

عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ يَعْظُمُ اَهْلُ النَّارِ فِي النَّارِ

از آنحضرت صلی الله علیه وسلم که فرمود بزرگ اندام میشوند دوزخیان در دوزخ

حَتّٰى اَنَّ مَا بَيْنَ شَحْمَةِ اُذُنِ اَحَدِهِمْ اِلٰى عَاتِقِهٖ مَسِيْرَةُ سَبْعِ

تا آنکه میان نرمهٔ گوش یکی از ایشان تا دوش وی مسافت سیر هفت صد

مِائَةِ عَامٍ وَاِنَّ غِلَظَ جِلْدِهٖ سَبْعُوْنَ ذِرَاعًا وَاِنَّ ضِرْسَهٗ مِثْلُ اُحُدٍ رَوَاهُ اَحْمَدُ

ساله راه است بدرستیکه ستبری پوست وی هفتاد گز است و بدرستیکه دندان دوزخی مانند کوه احد است روا ه احمد

بَابُ خَلْقِ الْجَنَّةِ وَالنَّارِ

باب در پیدایش جنت و دوزخ

عَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَمَّا

روایت است از ابو هریره رض از آن حضرت صلی الله علیه وسلم فرمود

خَلَقَ اللّٰهُ الْجَنَّةَ قَالَ لِجِبْرَئِيْلَ اِذْهَبْ فَانْظُرْ اِلَيْهَا فَذَهَبَ

چون پیدا کرد خدا تعالی بهشت را گفت مر جبرئیل را برو پس نظر کن بسوی بهشت پس رفت جبرئیل

فَنَظَرَ اِلَيْهَا وَاِلٰى مَا اَعَدَّ اللّٰهُ لِاَهْلِهَا فِيْهَا ثُمَّ جَاءَ فَقَالَ اَيْ

پس نظر کرد بسوی بهشت و بسوی آن چیزیکه آماده کرده است خدا تعالی مر بهشتیان را در بهشت پس آمد جبرئیل پس گفت

رَبِّيْ وَعِزَّتِكَ لَا يَسْمَعُ بِهَا اَحَدٌ اِلَّا دَخَلَهَا ثُمَّ حَفَّهَا

ای پروردگار بعزت تو سوگند نمیشنود صفات بهشت را هیچ یکی مگر آنکه می در آید او را پس [illegible] کرد خدا تعالی

بِالْمَكَارِهِ ثُمَّ قَالَ يَا جِبْرَئِيْلُ اِذْهَبْ فَانْظُرْ اِلَيْهَا قَالَ فَذَهَبَ

بهشت را بمکروهات طبیعت پس گفت حق تعالی ای جبرئیل برو پس نظر کن بسوی بهشت فرمود پس رفت

فَنَظَرَ اِلَيْهَا ثُمَّ جَاءَ فَقَالَ اَيْ رَبِّ وَعِزَّتِكَ لَقَدْ خَشِيْتُ

جبرئیل پس نظر کرد بدان پس آمد در حضرت حق پس گفت ای پروردگار من سوگند بعزت تو بتحقیق ترسیدم

اَنْ لَّا يَدْخُلَهَا اَحَدٌ قَالَ فَلَمَّا خَلَقَ النَّارَ قَالَ يَا جِبْرَئِيْلُ

من که در نیاید آنرا هیچ یکے فرمود هرگاه که پیدا کرد خدا تعالی آتش دوزخ را گفت خدا تعالی ای جبرئیل

اِذْهَبْ فَانْظُرْ اِلَيْهَا قَالَ فَذَهَبَ فَنَظَرَ اِلَيْهَا ثُمَّ جَاءَ فَقَالَ اَيْ رَبِّ

برو پس نظر کن بسوے دوزخ پس رفت پس نظر کرد بسوے دوزخ جبرئیل پس آمد جبرئیل پس گفت

وَعِزَّتِكَ لَا يَسْمَعُ بِهَا اَحَدٌ فَيَدْخُلُهَا فَحَفَّهَا بِالشَّهَوَاتِ ثُمَّ

ای پروردگار من قسم بعزت تو نمی شنود وصف آتش دوزخ را هیچ یکے پس خواهد که در آید پس گرد اگرد اند آنرا بالشہوات

قَالَ يَا جِبْرَئِيْلُ اِذْهَبْ فَانْظُرْ اِلَيْهَا قَالَ فَذَهَبَ فَنَظَرَ اِلَيْهَا

نفسها پس گفت ای جبرئیل برو پس نظر کن بآتش دوزخ گفت آنحضرت پس رفت جبرئیل پس نظر کرد

فَقَالَ اَيْ رَبِّ وَعِزَّتِكَ لَقَدْ خَشِيْتُ اَنْ لَّا يَبْقٰى اَحَدٌ اِلَّا

بسوے آتش پس گفت ای پروردگار قسم بعزت تو بتحقیق ترسیدم که باقی نمی ماند هیچ یکے مگر آنکه

دَخَلَهَا رَوَاهُ اَبُوْدَاوُدَ وَالتِّرْمِذِيُّ وَالنَّسَائِيُّ

در آید دوزخ را رواه ابوداؤد و ترمذی و نسائی

بَابُ بَدْءِ الْخَلْقِ

باب در پیدایش خلق

وَهُوَ الَّذِيْ خَلَقَ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضَ فِيْ سِتَّةِ اَيَّامٍ وَّكَانَ

و اوست آنکه بیافرید آسمانها و زمین را در شش روز و بود

عَرْشُهٗ عَلَى الْمَاءِ لِيَبْلُوَكُمْ اَيُّكُمْ اَحْسَنُ عَمَلًا وَلَقَدْ خَلَقْنَا

عرش او بر آب تا آنکه بیازماید شما را کدام شما نیکوست بکردار و هر آئینه بدرستی آفریدیم

الْاِنْسَانَ مِنْ سُلٰلَةٍ مِّنْ طِيْنٍ ۝ ثُمَّ جَعَلْنٰهُ نُطْفَةً فِيْ قَرَارٍ

آدمے را از خلاصۂ گل پس گردانیدیم او را نطفہ در قرارگاہے

مَّكِيْنٍ ۝ ثُمَّ خَلَقْنَا النُّطْفَةَ عَلَقَةً فَخَلَقْنَا الْعَلَقَةَ مُضْغَةً فَخَلَقْنَا

استوار پس آفریدیم قطرہ را خون بستہ پس آفریدیم خون بستہ را پارۂ گوشت پس آفریدیم

الْمُضْغَةَ عِظٰمًا فَكَسَوْنَا الْعِظٰمَ لَحْمًا ثُمَّ اَنْشَاْنٰهُ خَلْقًا اٰخَرَ

پارۂ گوشت را استخوان پس پوشانیدیم استخوان را گوشت پس آفریدیم او را آفریدنِ دیگر پس

فَتَبٰرَكَ اللّٰهُ اَحْسَنُ الْخٰلِقِيْنَ ۝ ثُمَّ اِنَّكُمْ بَعْدَ ذٰلِكَ لَمَيِّتُوْنَ ۝

بزرگ ہست حق تعالے نیکوآفرینندگان پس بدرستیکہ شما پس ازین ہر آئینہ مردہ شوید

ثُمَّ اِنَّكُمْ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ تُبْعَثُوْنَ خَلَقَ السَّمٰوٰتِ بِغَيْرِ عَمَدٍ تَرَوْنَهَا

پس بدرستی شما روز رستخیز برانگیختہ شوید بیافرید آسمانہا را بے ستون می بینید

وَاَلْقٰى فِي الْاَرْضِ رَوَاسِيَ اَنْ تَمِيْدَ بِكُمْ وَبَثَّ فِيْهَا مِنْ

ونہاد در زمین کوہہا تا حرکت نکند بشما و پراگندہ کرد دران از

كُلِّ دَآبَّةٍ وَاَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَآءِ مَآءً فَاَنْۢبَتْنَا فِيْهَا مِنْ كُلِّ

ہر قسم جنبندہ و فرو فرستادیم از آسمان آبے پس رویانیدیم دران از ہر صنفے

زَوْجٍ كَرِيْمٍ قُلْ اَئِنَّكُمْ لَتَكْفُرُوْنَ بِالَّذِيْ خَلَقَ الْاَرْضَ

بزرگ بگو آیا بدرستے شما انکار میکنید بآنکہ آفرید زمین را

فِيْ يَوْمَيْنِ وَتَجْعَلُوْنَ لَهٗۤ اَنْدَادًا ذٰلِكَ رَبُّ الْعٰلَمِيْنَ ۝ وَجَعَلَ

در دو روز و میسازید مر او را ہمتایان این پروردگار جہانیان ہست و گردانید

فِيْهَا رَوَاسِيَ مِنْ فَوْقِهَا وَبٰرَكَ فِيْهَا وَقَدَّرَ فِيْهَاۤ اَقْوَاتَهَا

دران کوہہا از زبر آن وبرکت کرد دران و اندازہ کرد دران قوتہائے آن

فِيْۤ اَرْبَعَةِ اَيَّامٍ سَوَآءً لِّلسَّآئِلِيْنَ ۝ ثُمَّ اسْتَوٰۤى اِلَى السَّمَآءِ

در چہار روز یکسان است برائے خواہندگان پس قصد کرد سوئے آسمان

وَهِيَ دُخَانٌ فَقَالَ لَهَا وَلِلْأَرْضِ ائْتِيَا طَوْعًا أَوْ كَرْهًا قَالَتَا

وآن دود ست پس گفت مر آنرا و مر زمین را بیائید خوشی یا ناخوشی گفتند

أَتَيْنَا طَائِعِينَ ۝ فَقَضَاهُنَّ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ فِي يَوْمَيْنِ وَأَوْحَىٰ فِي

آمدیم فرمانبرداران پس حکم کرد آنهارا هفت آسمان در دو روز و وحی کرد در

كُلِّ سَمَاءٍ أَمْرَهَا وَزَيَّنَّا السَّمَاءَ الدُّنْيَا بِمَصَابِيحَ وَحِفْظًا ذَٰلِكَ

هر آسمان فرمان آنرا و آراستیم آسمان نزدیکتررا بچراغها و نگاهداشتن این

تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ ۝ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ وَمِنَ

اندازهٔ غالب داناست خدائے آنکه بیافرید هفت آسمانهارا و از

الْأَرْضِ مِثْلَهُنَّ يَتَنَزَّلُ الْأَمْرُ بَيْنَهُنَّ لِتَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ عَلَىٰ

زمین مانند آن فرود مے آید فرمان خدا میان آسمانها و زمین تا بدانید آنکه خدا تعالی بر

كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ وَأَنَّ اللَّهَ قَدْ أَحَاطَ بِكُلِّ شَيْءٍ عِلْمًا ۝ وَتِلْكَ

آفریدن همه چیز توانا ست و تا بدانید آنکه خدائے تعالی بدرستیکه فرا رسیده است همه چیزهارا از روی علم و این

حُجَّتُنَا آتَيْنَاهَا إِبْرَاهِيمَ عَلَىٰ قَوْمِهِ نَرْفَعُ دَرَجَاتٍ

برهان ماست دادیم آنرا بابراهیم بر گروه او بر میداریم مرتبها

مَنْ نَشَاءُ إِنَّ رَبَّكَ حَكِيمٌ عَلِيمٌ ۝ وَوَهَبْنَا لَهُ إِسْحَاقَ

هر کرا میخواهیم بدرستیکه پروردگار تو حکم کننده است دانا و بخشیدیم مراورا اسحق

وَيَعْقُوبَ كُلًّا هَدَيْنَا وَنُوحًا هَدَيْنَا مِنْ قَبْلُ وَمِنْ ذُرِّيَّتِهِ

و یعقوب هر یک را راه نمودیم و نوح را راه نمودیم پیش ازین و از فرزندان او

دَاوُودَ وَسُلَيْمَانَ وَأَيُّوبَ وَيُوسُفَ وَمُوسَىٰ وَهَارُونَ

داود را و سلیمان را و ایوب را و یوسف را و موسے و هارون را

وَكَذَٰلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ ۝ وَزَكَرِيَّا وَيَحْيَىٰ وَعِيسَىٰ

و همچنین پاداش میدهیم نیکوکارانرا و زکریا و یحیے را و عیسے را

وَاِلْیَاسَ کُلٌّ مِّنَ الصّٰلِحِیْنَ ۝ وَاِسْمٰعِیْلَ وَالْیَسَعَ وَیُوْنُسَ وَلُوْطًا

والیاس راہمہ از شایستگانند واسمعیل را والیسع را ویونس را ولوط را

وَکُلًّا فَضَّلْنَا عَلَی الْعٰلَمِیْنَ ۝ قُلْنَا یٰنَارُ کُوْنِیْ بَرْدًا وَّسَلٰمًا

وہمہ را افزونی دادیم بر جہانیان گفتیم ای آتش باش سرد وسالم

عَلٰۤی اِبْرٰهِیْمَ وَاَرَادُوْا بِهٖ کَیْدًا فَجَعَلْنٰهُمُ الْاَخْسَرِیْنَ ۝

بر ابراہیم وخواستند بآن مکرے پس دادیم ایشانرا زیان کار

وَنَجَّیْنٰهُ وَلُوْطًا اِلَی الْاَرْضِ الَّتِیْ بٰرَکْنَا فِیْهَا لِلْعٰلَمِیْنَ ۝

ورہانیدیم اورا ولوط را سوئے زمین کہ برکت کردیم دران مرجہانیان را

وَاِذْ قَالَ عِیْسَی ابْنُ مَرْیَمَ یٰبَنِیْۤ اِسْرَآءِیْلَ اِنِّیْ رَسُوْلُ اللّٰهِ

وچون گفت عیسے پسر مریم ای فرزندان یعقوب بدرستی من فرستادۂ خدایم

اِلَیْکُمْ مُّصَدِّقًا لِّمَا بَیْنَ یَدَیَّ مِنَ التَّوْرٰىةِ وَمُبَشِّرًۢا بِرَسُوْلٍ

بسوئے شما باور دارندہ مرآنرا کہ پیش منست از توریت ومژدہ دہندہ بفرستادہ

یَّاْتِیْ مِنْۢ بَعْدِی اسْمُهٗۤ اَحْمَدُ فَلَمَّا جَآءَهُمْ بِالْبَیِّنٰتِ قَالُوْا

کہ آید از پس من نام او احمد ست پس چون آید بدیشان بہ برہانہا گفتند

هٰذَا سِحْرٌ مُّبِیْنٌ ۝ وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْاِنْسَانَ مِنْ صَلْصَالٍ

این جادو نیست آشکارا وہر آئنہ آفریدیم آدمے را از گل خشک

مِّنْ حَمَاٍ مَّسْنُوْنٍ ۝ وَالْجَآنَّ خَلَقْنٰهُ مِنْ قَبْلُ مِنْ نَّارِ السَّمُوْمِ

از سیاہ بوی ناک وپدر پریانرا آفریدیم اورا پیش ازان از آتش گرم

وَلَقَدْ خَلَقْنَا السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضَ وَمَا بَیْنَهُمَا فِیْ سِتَّةِ اَیَّامٍ

وہر آئنہ بدرستی بیافریدیم آسمانہا وزمین را وانچہ درمیان آنہاست در شش روز

وَّمَا مَسَّنَا مِنْ لُّغُوْبٍ ۝ اِنَّ فِیْ خَلْقِ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ

ونرسید مارا ہیچ ماندگے بدرستی درآفرینش آسمانہا ودر زمین

وَاخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ لَآيَاتٍ لِّأُولِي الْأَلْبَابِ ۝ الَّذِينَ

و آمد شد شب و روز هر آینه آیتهاست مر خداوندان خرد ها را آنانکه

يَذْكُرُونَ اللَّهَ قِيَامًا وَقُعُودًا وَعَلَىٰ جُنُوبِهِمْ وَيَتَفَكَّرُونَ فِي خَلْقِ

یاد می کنند خدا را ایستاده و نشسته و بر پهلوها و اندیشه میکنند در آفرینش

السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ رَبَّنَا مَا خَلَقْتَ هَٰذَا بَاطِلًا سُبْحَانَكَ فَقِنَا

آسمانها و زمین پروردگارا نیافریدی این را باطل پاکی ست ترا پس نگاه دار

عَذَابَ النَّارِ ۝ قُولُوا آمَنَّا بِاللَّهِ وَمَا أُنزِلَ إِلَيْنَا وَمَا أُنزِلَ إِلَىٰ إِبْرَاهِيمَ

ما را از عذاب آتش - بگوئید ایمان آوردیم بخدا و آنچه فرو فرستاده شد سوی ما و آنچه فرو آمده سوی ابراهیم

وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطِ وَمَا أُوتِيَ مُوسَىٰ وَعِيسَىٰ وَمَا أُوتِيَ

و اسمعیل و اسحق و یعقوب و اولاد یعقوب و آنچه داده شد موسی و عیسے را و آنچه داده شد

النَّبِيُّونَ مِن رَّبِّهِمْ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِّنْهُمْ وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ ۝

پیغمبران از پروردگار خود جدائی نکنیم میان یکے از ایشان و ما مر او را گردن نهادگانیم

تِلْكَ الرُّسُلُ فَضَّلْنَا بَعْضَهُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ مِّنْهُم مَّن كَلَّمَ اللَّهُ وَرَفَعَ

این فرستادگان افزونی دادیم برخی ایشان را بر برخے از ایشان آنکه سخن گفت خدای و برداشت

بَعْضَهُمْ دَرَجَاتٍ وَآتَيْنَا عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ الْبَيِّنَاتِ وَأَيَّدْنَاهُ بِرُوحِ

ایشان را پایها و دادیم عیسے پسر مریم را معجزات روشن و قوت دادیم او را بجان

الْقُدُسِ ۝ إِنَّا أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ كَمَا أَوْحَيْنَا إِلَىٰ نُوحٍ وَالنَّبِيِّينَ

پاک بدرستیکه ما وحے فرستادیم بسوی تو چنانچه وحے فرستادیم بسوی نوح و پیغمبران

مِن بَعْدِهِ ۚ وَأَوْحَيْنَا إِلَىٰ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ

از پس او و وحے کردیم بسوے ابراهیم و اسمعیل و اسحاق و یعقوب

وَالْأَسْبَاطِ وَعِيسَىٰ وَأَيُّوبَ وَيُونُسَ وَهَارُونَ وَسُلَيْمَانَ

و اولاد یعقوب و عیسے و ایوب و یونس و هارون و سلیمان

[illegible] جزء ۴ [illegible]

[illegible] جزء [illegible]

[illegible] جزء ۶ رکوع ۲

وَآتَيْنَا دَاوُدَ زَبُورًا وَرُسُلًا قَدْ قَصَصْنَاهُمْ عَلَيْكَ مِنْ قَبْلُ

وچنانکه دادیم داود را زبور وچنانکه فرستادیم پیغمبران که قصه کردیم ایشانرا بر تو پیش ازین

وَرُسُلًا لَمْ نَقْصُصْهُمْ عَلَيْكَ وَكَلَّمَ اللَّهُ مُوسَىٰ تَكْلِيمًا رُسُلًا

و فرستادگان که قصه نکردیم ایشانرا بر تو وسخن گفت خدای باموسے سخن گفتنے فرستادگان

مُبَشِّرِينَ وَمُنْذِرِينَ لِئَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَى اللَّهِ حُجَّةٌ بَعْدَ الرُّسُلِ

مژده دهندگان و بیم کنندگان تا نباشد برای مردمان بر خدا الزام پس فرستادن پیغمبران

وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ

وهست خدای غالب حکم کننده روایت است از ابی هریره رض گفت شنیدم من آنحضرت

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى كَتَبَ كِتَابًا قَبْلَ أَنْ يَخْلُقَ

صلے اللہ علیہ وسلم را که میفرمود بدرستیکه خدای تعالی نوشت کتابی را پیش ازین که پیدا کند

الْخَلْقَ إِنَّ رَحْمَتِي سَبَقَتْ غَضَبِي فَهُوَ مَكْتُوبٌ عِنْدَهُ فَوْقَ

خلق را بدرستیکه رحمت من پیشی کرده است غضب مرا پس آن کتاب نوشته است نزد او بر

الْعَرْشِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْهُ رض قَالَ بَيْنَمَا نَبِيُّ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

عرش متفق علیه وهم از ابوهریره رض مرویست گفت در اثنای آنکه آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ جَالِسٌ وَأَصْحَابُهُ إِذْ أَتَى عَلَيْهِمْ سَحَابٌ فَقَالَ نَبِيُّ اللَّهِ

وسلم نشسته است ویاران او ناگاه آمد بر ایشان ابری پس گفت آنحضرت

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ هَلْ تَدْرُونَ مَا هٰذَا قَالُوا اللَّهُ وَرَسُولُهُ

صلے اللہ علیہ وسلم آیا میدانید چیست این گفتند یاران بر عادت خود خدا ورسول او

أَعْلَمُ قَالَ هٰذِهِ الْعَنَانُ هٰذِهِ رَوَايَا الْأَرْضِ يَسُوقُهَا اللَّهُ إِلَىٰ

دانا تر است فرمود این عنانست فرمود این ابرها آب دهندهٔ زمین ست میراند آنها را خدا بسوے

قَوْمٍ لَا يَشْكُرُونَهُ وَلَا يَدْعُونَهُ ثُمَّ قَالَ هَلْ تَدْرُونَ مَا فَوْقَكُمْ

قومیکه شکر نمیکنند خدا را و نمیخوانند او را باز گفت آنحضرت آیا درمییابید که چیست بالای شما

روایت چیست ... [illegible]

قالوا الله ورسوله اعلم قال فانها الرقيع سقف محفوظ وموج

گفتند اصحاب الله ورسول او داناترست گفت آنحضرت پس بدرستیکه آنچیزیکه فوق شماست رقیع ست آسمان سقفی است

مكفوف ثم قال هل تدرون ما بينكم وبينها قالوا الله ورسوله

آسمان حفاظت کرده شده وازسقوط پس فرمود آیا میدانید یا نمیدانید چه قدر مسافت ست میان شما ومیان آن آسمان گفتند صحابه خدا ورسول او

اعلم قال بينكم وبينها خمسمائة عام ثم قال هل تدرون ما فوق

داناترست فرمود درمیان شما ودرمیان آسمان مسافت پانصد ساله راه است پس فرمود آیا میدانید یا نمیدانید چیست بالای آسمان

ذلك قالوا الله ورسوله اعلم قال سماء ان بعد ما بينهما خمسمائة

گفتند صحابه خدا ورسول او داناترست فرمود آسمان دیگر است که دوری مسافت درمیان این دو آسمان است

سنة ثم قال كذلك حتى عد سبع سموات ما بين كل سمائين

گفت آنحضرت همچنین تا آنکه شمرد هفت آسمان را مسافت درمیان هر دو ازان مقدار مسافتی ست مقدار راه است

ما بين السماء والارض ثم قال هل تدرون ما فوق ذلك

که میان آسمان و زمین ست پس گفت آنحضرت آیا میدانید یا نمیدانید چیست بالا این آسمانها

قالوا الله ورسوله اعلم قال ان فوق ذلك العرش وبينه

گفتند صحابه الله ورسول او داناترست فرمود بدرستیکه بالای این هفت آسمان عرش است درمیان عرش

وبين السماء بعد ما بين السمائين ثم قال هل تدرون

ومیان آسمان مقدار دوری میان هر دو آسمان ست پس گفت آیا میدانید یا نمیدانید

ما الذي تحتكم قالوا الله ورسوله اعلم قال انها الارض

چیست آن چیزیکه زیر شماست گفتند صحابه خدا ورسول خدا داناترست فرمود بدرستیکه آن زمین ست

ثم قال هل تدرون ما تحت ذلك قالوا الله ورسوله اعلم قال ان

پس فرمود آیا میدانید یا نمیدانید که چیست زیر این زمین گفتند صحابه خدا ورسول او داناترست فرمود بدرستیکه

تحتها ارضا اخرى بينهما مسيرة خمسمائة سنة حتى عد

زیر این زمین هم زمین دیگر ست مسافت نیز پانصد ساله راه است تا آنکه شمرد آنحضرت

سَبْعَ أَرَضِيْنَ بَيْنَ كُلِّ أَرْضَيْنِ مَسِيْرَةُ خَمْسِمِائَةِ سَنَةٍ ثُمَّ

هفت زمین را میان هر دو زمین مسافت پانصد ساله است پس تر

قَالَ وَالَّذِيْ نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهٖ لَوْ أَنَّكُمْ دَلَّيْتُمْ بِحَبْلٍ إِلَى الْأَرْضِ

گفت سوگند بآن ذاتیکه جان محمد در دست قدرت اوست اگر شما فرو دمیگذاشتید رسن را بسوی زمین

السُّفْلٰى لَهَبَطَ عَلَى اللّٰهِ ثُمَّ قَرَأَ هُوَ الْأَوَّلُ وَالْآخِرُ وَالظَّاهِرُ

که پایان تر از همه است هر آئینه می افتاد آن رسن بر خدا پس خواند آنحضرت این آیه را هو الاول والآخر والظاهر

وَالْبَاطِنُ وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيْمٌ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ

و باطن داوست با هر شیئ دانا روایت کرد احمد و ترمذی

وَعَنْهُ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ أَخَذَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

وهم از وے است گفت گرفت آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ بِيَدِيْ فَقَالَ خَلَقَ اللّٰهُ التُّرْبَةَ يَوْمَ السَّبْتِ وَخَلَقَ فِيْهَا

وسلم هر دو دست مرا پس فرمود و پیدا کرد خدای تعالی خاک را روز شنبه و پیدا کرد در وے

الْجِبَالَ يَوْمَ الْأَحَدِ وَخَلَقَ الشَّجَرَ يَوْمَ الْاِثْنَيْنِ وَخَلَقَ الْمَكْرُوْهَ

کوهها را روز یکشنبه و پیدا کرد درختان را در روز دوشنبه و پیدا کرد مکروه را

يَوْمَ الثُّلَاثَاءِ وَخَلَقَ النُّوْرَ يَوْمَ الْأَرْبِعَاءِ وَبَثَّ فِيْهَا الدَّوَابَّ يَوْمَ

روز سه شنبه و پیدا کرد نور را روز چهارشنبه و پراگنده کرد در زمین جنبنده ها را روز

الْخَمِيْسِ وَخَلَقَ آدَمَ بَعْدَ الْعَصْرِ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ فِيْ آخِرِ الْخَلْقِ

پنجشنبه و پیدا کرد آدم را بعد از نماز دیگر روز جمعه در آخر پیدائش

وَآخِرِ سَاعَةٍ مِنَ النَّهَارِ فِيْمَا بَيْنَ الْعَصْرِ إِلَى اللَّيْلِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

و در آخر ساعت از روز میان عصر تا شب روایت کرد این حدیث را

وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و از ابن عباس مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

إِنَّ اللّٰهَ خَلَقَ إِسْرَافِيلَ مُنْذُ يَوْمِ خَلَقَهُ صَافًّا قَدَمَيْهِ لَا يَرْفَعُ

بدرستیکہ خدای تعالی پیدا کرد اسرافیل را آن روز کہ پیدا کردہ است او را در حالیکہ صف بستہ است ہر دو پای خود را

بَصَرَهُ بَيْنَهُ وَبَيْنَ الرَّبِّ تَبَارَكَ وَتَعَالَى سَبْعُونَ نُورًا مَا مِنْهَا

نمی بلند کند اسرافیل چشم خود را از صور میان اسرافیل و میان پروردگار تبارک و تعالی ہفتاد نور است کہ حجاب است

مِنْ نُورٍ يَدْنُو مِنْهُ إِلَّا احْتَرَقَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَصَحَّحَهُ

نیست از آن ہفتاد نور ہیچ نوری کہ نزدیک شود از پروردگار مگر آنکہ بسوزد روایت کرد این حدیث را ترمذی و صحیح گفت آنرا

وَعَنْ زُرَارَةَ بْنِ أَبِي أَوْفَى رض أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت است از زرارہ بن ابی اوفی رض کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ و سلم

قَالَ لِجِبْرَئِيلَ هَلْ رَأَيْتَ رَبَّكَ فَانْتَفَضَ جِبْرَئِيلُ وَقَالَ يَا مُحَمَّدُ

فرمود مر جبرئیل را آیا دیدہ تو پروردگار خود را پس بلرزید جبرئیل و گفت ای محمد

إِنَّ بَيْنِي وَبَيْنَهُ سَبْعِينَ حِجَابًا مِنْ نُورٍ لَوْ دَنَوْتُ مِنْ بَعْضِهَا

بدرستی میان من و میان خدا ہفتاد پردہ ہاست از نور اگر نزدیک شوم از بعضے

لَاحْتَرَقْتُ هٰكَذَا فِي الْمَصَابِيحِ وَعَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ رض

آن حجابہا ہر آئینہ بسوزم و ہمچنین ہست روایت مصابیح و از جابر بن عبد اللہ رض

أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ أُذِنَ لِي أَنْ أُحَدِّثَ

روایت ست کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ و سلم فرمود اذن کردہ شدم کہ تحدیث کنم

عَنْ مَلَكٍ مِنْ مَلٰئِكَةِ اللّٰهِ مِنْ حَمَلَةِ الْعَرْشِ أَنَّ مَا بَيْنَ شَحْمَةِ

و خبر دہم از عظمت فرشتہ از فرشتگان خدا از حاملان عرش کہ میان دو نرمۂ گوش وے

أُذُنَيْهِ إِلَى عَاتِقِهِ مَسِيرَةُ سَبْعِمِائَةِ عَامٍ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ

تا دوش وے جای سیر ہفت صد سال ست روایت کرد این حدیث را ابو داود

وَعَنْ عَائِشَةَ رض عَنْ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ

و از عائشہ رض مرویست از آنحضرت صلے اللہ علیہ و سلم کہ فرمود

خُلِقَتِ الْمَلٰئِكَةُ مِنْ نُّوْرٍ وَّخُلِقَ الْجَانُّ مِنْ مَّارِجٍ مِّنْ نَّارٍ

پیدا کرده شده اند ملائکه از نور و پیدا کرده شده است جان که پدر جنان است از زبانهٔ آتش که آمیخته است

وَخُلِقَ اٰدَمُ مِمَّا وُصِفَ لَكُمْ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ اَبِیْ هُرَيْرَةَ

و پیدا کرده شده است آدم از آنچه صفت کرده شده است رواه مسلم و از ابو هریره رض

رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمُؤْمِنُ اَكْرَمُ

مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے الله علیه وسلم مسلمان بزرگتر است

عَلَى اللّٰهِ مِنْ بَعْضِ الْمَلٰئِكَةِ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ جَابِرٍ رض

بر خدا از بعضے فرشتگان رواه ابن ماجه و از جابر رض مرویست

اَنَّ النَّبِیَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَمَّا خَلَقَ اللّٰهُ اٰدَمَ وَذُرِّيَّتَهٗ

که آنحضرت صلے الله علیه وسلم فرمود هنگامیکه پیدا کرد خدای تعالی آدم را و

قَالَتِ الْمَلٰئِكَةُ يَا رَبِّ خَلَقْتَهُمْ يَاْكُلُوْنَ وَيَشْرَبُوْنَ وَيَنْكِحُوْنَ

گفتند فرشتگان ای پروردگار پیدا کردے تو ایشان را که میخورند و می نوشند و جماع میکنند

وَيَرْكَبُوْنَ فَاجْعَلْ لَهُمُ الدُّنْيَا وَلَنَا الْاٰخِرَةَ قَالَ اللّٰهُ تَبَارَكَ

و سوار میشوند پس بگردان مر ایشان را دنیا و مارا آخرت فرمود خدای تعالی

وَتَعَالٰى لَا اَجْعَلُ مَنْ خَلَقْتُهٗ بِيَدَیَّ وَنَفَخْتُ فِيْهِ مِنْ رُّوْحِیْ

نمیگردانم کسے را که پیدا کرده ام من اورا بهر دو دست قدرت خود و دمیدم از روح خود

كَمَنْ قُلْتُ لَهٗ كُنْ فَكَانَ رَوَاهُ الْبَيْهَقِیُّ فِیْ شُعَبِ الْاِيْمَانِ

همچو کسیکه گفتم مر اورا در پیدا کردن او بشو پس میشود رواه بیهقی در شعب ایمان

وَعَنْهُ اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ كَانَ

و هم از ابو هریره رض روایت است که آنحضرت صلے الله علیه وسلم فرمود

طُوْلُ اٰدَمَ سِتِّيْنَ ذِرَاعًا فِیْ سَبْعِ اَذْرُعٍ عَرْضًا وَعَنْ

بود درازی قد آدم شصت گز در هفت گز پهنائی و از

أنس رض أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال لما صور الله آدم

انس رض مرویست که آنحضرت صلی الله علیه وسلم فرمود وقتیکه پیدا کرد خدا تصویر بود آدم را

في الجنة تركه ما شاء الله أن يتركه فجعل إبليس يطيف به

در جنت گذاشت او را آنقدر که خواست خدای تعالی گذاشتن او را پس گشت ابلیس که نزدیک می آید

ينظر ما هو فلما رآه أجوف عرف أنه خلق خلقا لا يتمالك

با او در حالیکه نگاه میکرد ابلیس که چیست آدم و چه حال دارد پس چون دید او را کاواک شناخت که وی پیدا کرده شده

رواه مسلم وعن أبي ذر رض قال قلت يا رسول الله أي

پیدا ایشی که مالک نفس خود نمیتوانند شد روایه مسلم و از ابوذر رض مرویست گفت گفتم من یا رسول الله کدام

الأنبياء كان أول قال آدم قلت يا رسول الله أنبي كان قال

یکی از پیغمبران بود نخست فرمود آنحضرت آدم گفتم ای رسول خدا آیا آدم پیغمبر بود فرمود

نعم نبي مكلم قلت يا رسول الله كم المرسلون قال

آنحضرت آری پیغمبر بود سخن کرده شد گفتم ای رسول خدا از میان انبیا رسول چند کس اند فرمود

ثلاثمائة وبضعة عشر جما غفيرا وفي رواية عن أبي أمامة

آنحضرت رسول سیصد و چند بن اند و در روایت سیصد و چهار آمده جماعت انبوه و در روایتی از ابی امامه

قال أبو ذر قلت يا رسول الله كم وفاء عدة الأنبياء قال

گفت ابوذر گفتم من ای رسول خدا چند ست تمام شمار انبیا فرمود

مائة ألف وأربعة وعشرون ألفا الرسل من ذلك

یک لک و بست و چهار هزار مرسل از میان آنها

ثلاثمائة وخمسة عشر جما غفيرا رواهما أحمد وعن

سیصد و پانزده تن جماعت انبوه روایهما احمد و از

أبي هريرة رض قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم لم يكذب

ابی هریره رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم دروغ نگفت

إِبْرَاهِيمُ إِلَّا ثَلَاثَ كَذِبَاتٍ ثِنْتَيْنِ مِنْهُنَّ فِي ذَاتِ اللّٰهِ قَوْلُهُ إِنِّي

ابراہیم مگر سہ بار دروغ ازان سہ برای خدا یکے قول وے علیہ السلام ہذہ

سَقِيمٌ وَقَوْلُهُ بَلْ فَعَلَهُ كَبِيرُهُمْ هٰذَا وَقَالَ بَيْنَا هُوَ ذَاتَ

من بیمارم دوم قول اوست کہ کرد آن فعل را بزرگ ایشان کہ نیست و فرمود آنحضرت در اثنای آنکہ آن

يَوْمٍ وَسَارَةُ إِذْ أَتَى عَلَى جَبَّارٍ مِنَ الْجَبَابِرَةِ فَقِيلَ لَهُ إِنَّ هٰهُنَا

ابراہیم بود در روزے در ہجرت وسارہ ہمراہ او بود ناگاہ آمد ابراہیم با سارہ و گذشت بر متکبرے از متکبران پس گفتہ شد

رَجُلًا مَعَهُ امْرَأَةٌ مِنْ أَحْسَنِ النَّاسِ فَأَرْسَلَ إِلَيْهِ فَسَأَلَهُ عَنْهَا

مردی را بدرستیکہ اینجا مردی آمدہ است کہ باوی زنی ہست از بہترین بنی آدم در حسن پس کس فرستاد آن جبار بسوے

مَنْ هٰذِهِ قَالَ أُخْتِي فَأَتَى سَارَةَ فَقَالَ لَهَا إِنَّ هٰذَا الْجَبَّارَ إِنْ يَعْلَمْ

ابراہیم پس پرسید آنکس ابراہیم را از حال سارہ کہ کیست این زن گفت ابراہیم کہ این خواہر منست پس آمد ابراہیم علیہ السلام

أَنَّكِ امْرَأَتِي يَغْلِبْنِي عَلَيْكِ فَإِنْ سَأَلَكِ فَأَخْبِرِيهِ أَنَّكِ

و تعلیم کرد او را حیلہ پس گفت مر سارہ را بدرستیکہ این جبار اگر بداند کہ تو زن منست غلبہ میکند مرا بر تو و ترا از من بستاند پس اگر

أُخْتِي فَإِنَّكِ أُخْتِي فِي الْإِسْلَامِ لَيْسَ عَلَى وَجْهِ الْأَرْضِ مُؤْمِنٌ

کہ تو خواہر منے زیراکہ تو خواہر منے در اسلام نیست بر روے زمین ہیچ مسلمانے

غَيْرِي وَغَيْرُكِ فَأَرْسَلَ إِلَيْهَا فَأُتِيَ بِهَا قَامَ إِبْرَاهِيمُ يُصَلِّي

جز من و سواے تو پس فرستاد آن جبار کسے را بسوے سارہ پس آوردہ شد سارہ نزد وے استادہ ابراہیم

فَلَمَّا دَخَلَتْ عَلَيْهِ ذَهَبَ يَتَنَاوَلُهَا بِيَدِهِ فَأُخِذَ وَيُرْوَى

تا نماز کند پس وقتیکہ در آمد سارہ بران جبار خواست آنکہ بگیرد او را بدست خود پس گرفتہ شد آن جبار

فَغُطَّ حَتّٰى رَكَضَ بِرِجْلِهِ فَقَالَ ادْعِي اللّٰهَ لِي وَلَا أَضُرُّكِ فَدَعَتِ

کہ از حلق وی آواز آمد چنانکہ تا آنکہ حرکت کرد پایہای خود بر زمین پس گفت جبار بسارہ کہ دعا کن خدا را برای من

اللّٰهَ فَأُطْلِقَ ثُمَّ تَنَاوَلَهَا الثَّانِيَةَ فَأُخِذَ مِثْلَهَا أَوْ أَشَدَّ فَقَالَ

نمیرسانم من ترا ہیچ ضرر پس دعا کرد سارہ خدا را پس رہا کردہ شد آن جبار پس دست اندازی کرد سارہ را بار دیگر پس گرفتہ شد مانند آن یا سخت تر

اُدْعِي اللّٰهَ لِي وَلَا اَضُرُّكِ فَدَعَتِ اللّٰهَ فَاُطْلِقَ فَدَعَا بَعْضَ

دعا کن خدا برای من و زیان نمی رسانم ترا پس دعا کرد ساره خدای تعالی را پس رها کرده شد آنجبار پس خواند او

حَجَبَتِهِ فَقَالَ اِنَّكَ لَمْ تَأْتِنِي بِاِنْسَانٍ اِنَّمَا اَتَيْتَنِي بِشَيْطَانٍ

بعضے از پرده داران خود را پس گفت بدرستیکه تو نیاوردی نزد من آدمی را نیاوردی مگر شیطان را

فَاَخْدَمَهَا هَاجَرَ فَاَتَتْهُ وَهُوَ قَائِمٌ يُصَلِّي فَاَوْمَأَ بِيَدِهِ مَهْيَمْ

پس خدمتگار گردانید برای ساره هاجره را پس آمد ساره نزد ابراهیم و حالانکه ابراهیم استاده نماز میکرد پس اشاره

قَالَتْ رَدَّ اللّٰهُ كَيْدَ الْكَافِرِ فِي نَحْرِهِ وَاَخْدَمَ هَاجَرَ قَالَ اَبُوْهُرَيْرَةَ

گفت ساره باز گردانید خدای تعالی بدسگالی آن کافر را در پیش وی و خادم گردانید هاجره را گفت ابو هریره

تِلْكَ اُمُّكُمْ يَا بَنِيْ مَاءِ السَّمَاءِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْهُ رض قَالَ قَالَ

آن هاجره مادر شماست ای پسران آب آسمان متفق علیه و هم از وی مرویست گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَحْنُ اَحَقُّ بِالشَّكِّ مِنْ اِبْرَاهِيْمَ

آنحضرت صلے الله علیه وسلم ما سزاوار تریم بشک از ابراهیم

اِذْ قَالَ رَبِّ اَرِنِي كَيْفَ تُحْيِ الْمَوْتٰى وَيَرْحَمُ اللّٰهُ لُوْطًا لَقَدْ كَانَ

وقتیکه گفت ابراهیم ای پروردگار من بنما مرا چگونه زنده میکنی مردها را و گفت آنحضرت رحمت کند خدای تعالی

يَاْوِيْ اِلٰى رُكْنٍ شَدِيْدٍ وَلَوْ لَبِثْتُ فِي السِّجْنِ طُوْلَ مَا لَبِثَ يُوْسُفُ

بر لوط پناه میگرفت بسوی رکن سخت و نیز فرمود آنحضرت اگر درنگ میکردم در زندان در آن مدت دراز که درنگ کرد

لَاَجَبْتُ الدَّاعِيَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض عَنِ النَّبِيِّ

هر آئینه قبول میکردم خواننده را متفق علیه و از ابی هریره رض مرویست از آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اِنَّمَا سُمِّيَ الْخَضِرُ لِاَنَّهُ جَلَسَ عَلٰى فَرْوَةٍ

صلے الله علیه وسلم گفت آنحضرت که نام کرده نشد خضر مگر از جهت آنکه وی نشست بر زمین

بَيْضَاءَ فَاِذَا هِيَ تَهْتَزُّ مِنْ خَلْفِهٖ خَضْرَاءَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ

خشک که روئیدگی نبود در وے پس ناگاه آن زمین مے جنبید از پس وی سبز و تر و تازه روایت کرد این حدیث را بخاری

اِبْرَاهِیْمُ اِلَّا ثَلٰثَ کَذِبَاتٍ ثِنْتَیْنِ مِنْهُنَّ فِیْ ذَاتِ اللّٰهِ قَوْلُهٗ اِنِّیْ

ابراہیم　مگر　سہ بار دو دروغ ازان سہ برای خدا　یکی قول وے علیہ السلام بدرستیکہ

سَقِیْمٌ وَقَوْلُهٗ بَلْ فَعَلَهٗ کَبِیْرُهُمْ هٰذَا وَقَالَ بَیْنَا هُوَ ذَاتَ

من بیمارم و دوم قول اوست کہ کرد آن فعل را بزرگ ایشان کہ اینست و فرمود آنحضرت در اثنای آنکہ آن

یَوْمٍ وَسَارَةُ اِذْ اَتٰی عَلٰی جَبَّارٍ مِّنَ الْجَبَابِرَةِ فَقِیْلَ لَهٗ اِنَّ هٰهُنَا

ابراہیم بود روزے در ہجرت و سارہ ہمراہ او بود ناگاہ آمد ابراہیم با سارہ و گذشت بر یکے از ستمگران پس گفتہ شد

رَجُلًا مَّعَهٗ امْرَاَةٌ مِّنْ اَحْسَنِ النَّاسِ فَاَرْسَلَ اِلَیْهِ فَسَاَلَهٗ عَنْهَا

مردے را بدرستیکہ اینجا مردی آمدہ است کہ با وی زنی ہست از بہترین بنی آدم در حسن پس کس فرستاد آن جبار بسوے

مَنْ هٰذِهٖ قَالَ اُخْتِیْ فَاَتٰی سَارَةَ فَقَالَ لَهَا اِنَّ هٰذَا الْجَبَّارَ اِنْ یَّعْلَمْ

ابراہیم پس پرسید آنکس ابراہیم را از حال سارہ کہ کیست این زن گفت ابراہیم کہ این خواہر منست پس آمد ابراہیم سارہ را

اَنَّكِ امْرَاَتِیْ یَغْلِبْنِیْ عَلَیْكِ فَاِنْ سَاَلَكِ فَاَخْبِرِیْهِ اَنَّكِ

و تعلیم کرد او را حیلہ پس گفت مر سارہ را بدرستیکہ این جبار اگر بداند کہ تو زن منست غلبہ میکند مرا بر تو و ترا از من بستاند پس اگر

اُخْتِیْ فَاِنَّكِ اُخْتِیْ فِی الْاِسْلَامِ لَیْسَ عَلٰی وَجْهِ الْاَرْضِ مُؤْمِنٌ

کہ تو خواہر منے زیرا کہ تو خواہر منے در اسلام　نیست بر روے　زمین ہیچ مسلمانے

غَیْرِیْ وَغَیْرُكِ فَاَرْسَلَ اِلَیْهَا فَاُتِیَ بِهَا قَامَ اِبْرَاهِیْمُ یُصَلِّیْ

جز من و سواے تو　پس فرستاد آن جبار کسے را بسوے سارہ پس آوردہ شد سارہ نزد وے و استادہ ابراہیم

فَلَمَّا دَخَلَتْ عَلَیْهِ ذَهَبَ یَتَنَاوَلُهَا بِیَدِهٖ فَاُخِذَ وَیُرْوٰی

تا نماز کند پس وقتیکہ در آمد سارہ بران جبار خواست آنکہ بگیرد او را بدست خود پس گرفتہ شد آن جبار

فَغُطَّ حَتّٰی رَکَضَ بِرِجْلِهٖ فَقَالَ ادْعِی اللّٰهَ لِیْ وَلَا اَضُرُّكِ فَدَعَتِ

کہ از حلق وی آواز آمد چنانکہ تا آنکہ حرکت کرد پاہای خود بر زمین پس گفت جبار بسارہ کہ دعا کن خدا را برای من

اللّٰهَ فَاُطْلِقَ ثُمَّ تَنَاوَلَهَا الثَّانِیَةَ فَاُخِذَ مِثْلَهَا اَوْ اَشَدَّ فَقَالَ

نمیرسانم من ترا بسوی بما کرد سارہ خدا را پس رہا کردہ شد آن جبار پس دراز کرد دست را بار دوم پس گرفتہ شد مانند اول یا سخت تر پس گفت

ادْعِي اللّٰهَ لِي وَلَا اَضُرُّكِ فَدَعَتِ اللّٰهَ فَاُطْلِقَ فَدَعَا بَعْضَ

دعا کن خدا را برای من و زیان نمیرسانم ترا پس دعا کرد ساره خدای تعالی را پس رها کرده شد انجبار پس طلب کرد از آنجمله

حَجَبَتِهِ فَقَالَ اِنَّكَ لَمْ تَأْتِنِي بِاِنْسَانٍ اِنَّمَا اَتَيْتَنِي بِشَيْطَانٍ

بعضے از پرده داران خود را پس گفت بدرستیکه تو نیاوردی نزد من آدمی را بیاوردی مگر شیطان را

فَاَخْدَمَهَا هَاجَرَ فَاَتَتْهُ وَهُوَ قَائِمٌ يُصَلِّي فَاَوْمَأَ بِيَدِهِ مَهْيَمْ

پس خدمتگار گردانید برای ساره هاجره را پس آمد ساره نزد ابراهیم وحالانکه ابراهیم استاده نماز میکرد پس اشاره

قَالَتْ رَدَّ اللّٰهُ كَيْدَ الْكَافِرِ فِي نَحْرِهٖ وَاَخْدَمَ هَاجَرَ قَالَ اَبُوْهُرَيْرَةَ

گفت ساره باز گردانید خدای تعالی بدسگالی آن کافر را در پیش وی و خادم گردانید هاجره را گفت ابو هریره

تِلْكَ اُمُّكُمْ يَا بَنِي مَاءِ السَّمَاءِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْهُ رض قَالَ قَالَ

آن هاجره مادر شماست ای پسران آب آسمان متفق علیه و هم از وی مرویست گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَحْنُ اَحَقُّ بِالشَّكِّ مِنْ اِبْرَاهِيْمَ

آنحضرت صلے الله علیه وسلم ما سزاوار تر ایم بشک از ابراهیم

اِذْ قَالَ رَبِّ اَرِنِي كَيْفَ تُحْيِ الْمَوْتٰى وَيَرْحَمُ اللّٰهُ لُوْطًا لَقَدْ كَانَ

وقتیکه گفت ابراهیم ای پروردگار من بنما مرا چگونه زنده میکنی مردگان را و گفت آنحضرت رحمت کند خدای تعالی

يَاْوِيْ اِلٰى رُكْنٍ شَدِيْدٍ وَلَوْ لَبِثْتُ فِي السِّجْنِ طُوْلَ مَا لَبِثَ يُوْسُفُ

بود لوط پناه میگرفت بسوی رکن سخت و نیز فرمود آنحضرت اگر درنگ میکردم در زندان در ان مدت دراز که درنگ کرد

لَاَجَبْتُ الدَّاعِيَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض عَنِ النَّبِيِّ

هر آئینه قبول میکردم خواننده را متفق علیه و از ابی هریره مرویست از آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اِنَّمَا سُمِّيَ الْخَضِرُ لِاَنَّهٗ جَلَسَ عَلٰى فَرْوَةٍ

صلے الله علیه وسلم گفت آنحضرت که نام کرده نشد خضر مگر از جهت آنکه وی نشست بر زمین

بَيْضَاءَ فَاِذَا هِيَ تَهْتَزُّ مِنْ خَلْفِهٖ خَضْرَاءَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ

خشک که روئیده نبود در وی پس ناگاه آن زمین می جنبید از پس وی سبز و تر و تازه روایت کرد این حدیث را بخاری

أُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ

واز ابی بن کعب رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم بدرستیکه

الْغُلَامَ الَّذِي قَتَلَهُ الْخَضِرُ طُبِعَ كَافِرًا وَلَوْ عَاشَ لَأَرْهَقَ

کودکے کہ کشت اورا خضر علیه السلام سرشته شد کافر و اگر زیست آن کودک

أَبَوَيْهِ طُغْيَانًا وَكُفْرًا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ

پدر و مادر خود را و تکلیف میکرد ایشان را بر کفر و طغیان متفق علیه و از ابی هریره رض مرویست گفت فرمود

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَيْنَا أَيُّوبُ يَغْتَسِلُ عُرْيَانًا فَخَرَّ عَلَيْهِ

آنحضرت صلی الله علیه وسلم در اثنای آنکه ایوب علیه السلام غسل میکرد برهنه پس افتاد

جَرَادٌ مِنْ ذَهَبٍ فَجَعَلَ أَيُّوبُ يَحْثِي فِي ثَوْبِهِ فَنَادَاهُ رَبُّهُ يَا أَيُّوبُ

بر ایوب ملخ از زر پس شروع کرد ایوب که گرد می آورد آن ملخ را در جامه خود پس آواز داد ایوب را

أَلَمْ أَكُنْ أَغْنَيْتُكَ عَمَّا تَرٰى قَالَ بَلٰى وَعِزَّتِكَ وَلٰكِنْ لَا غِنٰى لِي

آیا بے نیاز نه گردانیده ام ترا از چیزیکه مے بینی ترا گفت ایوب آری قسم بعزت تو و لیکن نیست بے نیازی

عَنْ بَرَكَتِكَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْهُ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

مرا از افزونی نعمت تو رواه بخاری و هم از وی مرویست گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ مُوسٰى كَانَ رَجُلًا حَيِيًّا سِتِّيرًا لَا يُرٰى

صلی الله علیه وسلم بدرستیکه موسے علیه السلام بود مرد بسیار حیا کننده و ستر کننده دیده نمیشد

مِنْ جِلْدِهِ شَيْءٌ اسْتِحْيَاءً فَآذَاهُ مَنْ آذَاهُ مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ

از پوست وے هیچ چیزے از جهت شرم پس ایذا نمودند او را کسانیکه نمودند ایذا او را از قوم بنی اسرائیل

فَقَالُوا مَا يَسْتَتِرُ هٰذَا التَّسَتُّرَ إِلَّا مِنْ عَيْبٍ بِجِلْدِهِ إِمَّا بَرَصٌ

پس گفتند آن قوم مبالغه نکرد موسی بوستر کردن این چنین مگر از جهت عیبے که در پوست وست یا از برص است

أَوْ أُدْرَةٌ وَإِنَّ اللّٰهَ أَرَادَ أَنْ يُبَرِّئَهُ فَخَلَا يَوْمًا وَحْدَهُ لِيَغْتَسِلَ

یا از ادره و بدرستیکه خدای تعالی خواست که پاک گرداند موسی را از عیب پس خالی شد موسی روزی تنها

فَوَضَعَ ثَوْبَهُ عَلَى حَجَرٍ فَفَرَّ الْحَجَرُ بِثَوْبِهِ فَجَمَحَ مُوسَى فِي إِثْرِهِ يَقُولُ

پس نهاد جامهٔ خود را بر سنگے پس گریخت آن سنگ و برد جامهٔ موسی را پس شتابید رفت موسی در پے آن

ثَوْبِي يَا حَجَرُ ثَوْبِي يَا حَجَرُ حَتَّى انْتَهَى إِلَى مَلَإٍ مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ

موسی بده جامهٔ مرا ای سنگ تا رسید موسی بجماعتے کثیر از بنی اسرائیل

فَرَأَوْهُ عُرْيَانًا أَحْسَنَ مَا خَلَقَ اللّٰهُ وَقَالُوا وَاللّٰهِ مَا بِمُوسَى

پس دیدند آن جماعت موسی را برهنه نیکوترین پیدائش خدا و گفتند سوگند بخدا نیست با موسے

مِنْ بَأْسٍ وَأَخَذَ ثَوْبَهُ وَطَفِقَ بِالْحَجَرِ ضَرْبًا فَوَاللّٰهِ إِنَّ بِالْحَجَرِ

هیچ عیب و گرفت موسے جامهٔ خود را و در ایستاد موسی که زد سنگ را زدنے پس بخدا سوگند که پیدا شدند در سنگ

لَنَدَبًا مِنْ أَثَرِ ضَرْبِهِ ثَلَاثًا أَوْ أَرْبَعًا أَوْ خَمْسًا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

نشانات از تاثیر زدن موسی آراسته نشان یا چهار یا پنج متفق علیه

وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت است از ابن عباس رض گفت فرمود آنحضرت صلے الله علیه و سلم

لَيْسَ الْخَبَرُ كَالْمُعَايَنَةِ إِنَّ اللّٰهَ تَعَالَى أَخْبَرَ مُوسَى بِمَا صَنَعَ قَوْمُهُ

نیست خبر چیزے مانند دیدن آن بدرستی خدا یتعالی خبر داد موسے را به چیزیکه کردند قوم وے

فِي الْعِجْلِ فَلَمْ يُلْقِ الْأَلْوَاحَ فَلَمَّا عَايَنَ مَا صَنَعُوا أَلْقَى الْأَلْوَاحَ

در گوساله پس نینداخت لوح ها را پس هرگاه که موسی بچشم خود دید انچه ساخته اند از گوساله انداخت

فَانْكَسَرَتْ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ

پس شکست الواح روایت کرد این حدیث را احمد و از ابے هریره رض مرویست گفت فرمود آنحضرت

اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَاءَ مَلَكُ الْمَوْتِ إِلَى مُوسَى

صلے الله علیه و سلم آمد عزرائیل بسوے موسے

ابْنِ عِمْرَانَ فَقَالَ لَهُ أَجِبْ رَبَّكَ قَالَ فَلَطَمَ مُوسَى عَيْنَ

بن عمران ع پس گفت موسے را قبول کن حکم پروردگار خود گفت آنحضرت پس طپانچه زد موسے چشم

مَلَكَ الْمَوْتِ فَفَقَأَهَا قَالَ فَرَجَعَ مَلَكُ الْمَوْتِ اِلَى اللّٰهِ تَعَالٰى

ملک الموت را پس شکست فرشته را و کور کرد گفت پس باز [illegible] آن فرشته بجناب خدا

فَقَالَ اِنَّكَ اَرْسَلْتَنِيْ اِلٰى عَبْدٍ لَكَ لَا يُرِيْدُ الْمَوْتَ وَقَدْ فَقَأَ

پس گفت بخدا تعالی بدرستیکه تو فرستادی مرا بسوی بنده که مرگ را نمی خواهد و بتحقیق کور

عَيْنِيْ قَالَ فَرَدَّ اللّٰهُ اِلَيْهِ عَيْنَهُ وَقَالَ ارْجِعْ اِلٰى عَبْدِيْ فَقُلِ الْحَيٰوةَ

کرد چشم مرا گفت آنحضرت پس باز داد خدای تعالی چشم فرشته را و فرمود دو باز [illegible]

تُرِيْدُ فَاِنْ كُنْتَ تُرِيْدُ الْحَيٰوةَ فَضَعْ يَدَكَ عَلٰى مَتْنِ ثَوْرٍ فَمَا

میخواهی پس اگر میخواهی زندگانی دراز پس بنه دست خود را بر پشت گاوی پس [illegible]

تَوَارَتْ يَدُكَ مِنْ شَعْرَةٍ فَاِنَّكَ تَعِيْشُ [illegible] سَنَةً قَالَ ثُمَّ مَهْ

که پوشیده دست تو از موی آن پس بدرستیکه تو میزیی بشمار هر موی یک سال گفت موسی پس چه

قَالَ ثُمَّ تَمُوْتُ قَالَ فَالْاٰنَ مِنْ قَرِيْبٍ رَبِّ اَدْنِنِيْ مِنَ الْاَرْضِ

[illegible] گفت فرشته بعد میری گفت موسی پس اختیار کردم موت را اکنون و گفت خدا او را نزدیک

الْمُقَدَّسَةِ رَمْيَةً بِحَجَرٍ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

پاک [illegible] شده مقدار یک تیر پرتاب گفت آنحضرت صلی الله علیه وسلم

لَوْ اَنِّيْ عِنْدَهُ لَاَرَيْتُكُمْ قَبْرَهُ اِلٰى جَانِبِ الطَّرِيْقِ عِنْدَ

اگر می بودم نزد بیت المقدس هر آینه می نمودم شما را قبر موسی را در یک جانب راه نزد توده

الْكَثِيْبِ الْاَحْمَرِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض قَالَ سِرْنَا

ریگ سرخ متفق علیه و از ابن عباس رض مرویست گفت ابن عباس

مَعَ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَيْنَ مَكَّةَ وَالْمَدِيْنَةِ

سیر کردیم ما همراه آنحضرت صلی الله علیه وسلم میان مکه و مدینه

فَمَرَرْنَا بِوَادٍ فَقَالَ اَيُّ وَادٍ هٰذَا فَقَالُوْا وَادِي الْاَزْرَقِ

پس گذشتیم بیک وادی پس پرسید آنحضرت نام وادی هست این [illegible] گفتند صحابه این وادی ازرق است

قَالَ كَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَى مُوسٰى فَذَكَرَ مِنْ لَوْنِهٖ وَشَعْرِهٖ شَيْئًا وَاضِعًا

فرمود آنحضرت گویا من نگاه میکنم بسوی موسی علیه السلام پس ذکر کرد آنحضرت از رنگ موسی و گیسوی

إِصْبَعَيْهِ فِي أُذُنَيْهِ لَهٗ جُؤَارٌ إِلَى اللّٰهِ بِالتَّلْبِيَةِ مَارًّا بِهٰذَا

هر دو انگشت خود را در هر دو گوش خود مر او را آواز بلند و فریاد است بسوی خدا در لبیک گفتن در حالیکه

الْوَادِي قَالَ ثُمَّ سِرْنَا حَتّٰى أَتَيْنَا عَلٰى ثَنِيَّةٍ فَقَالَ أَيُّ ثَنِيَّةٍ

گذرنده است بر... درین وادی گفت ابن عباس رضی الله عنهما پس سیر کردیم تا آنکه آمدیم بر بلندی پس پرسید آنحضرت

هٰذِهٖ قَالُوا هَرْشٰى أَوْ لَفْتٌ فَقَالَ كَأَنِّي أَنْظُرُ إِلٰى يُونُسَ عَلٰى

کدام کوه است این گفتند صحابه این کوه هرشا یا لفت است پس فرمود آنحضرت گویا من می بینم بسوی یونس

نَاقَةٍ حَمْرَاءَ عَلَيْهِ جُبَّةُ صُوْفٍ خِطَامُ نَاقَتِهٖ خُلْبَةٌ مَارًّا بِهٰذَا

سوار بر ناقه سرخ بر وی جبه پشمین است مهار ناقه او از پوست خرما گذرنده باین

الْوَادِي مُلَبِّيًا رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض عَنِ النَّبِيِّ

وادی لبیک گویان... می آید روایت کرد مسلم و از ابی هریره رض روایت است از آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ خُفِّفَ عَلٰى دَاوُدَ الْقُرْآنُ فَكَانَ

صلی الله علیه و سلم فرمود سبک گردانیده شد بر داود قرائت زبور و توریت پس بود

يَأْمُرُ بِدَوَابِّهٖ فَتُسْرَجُ فَيَقْرَأُ الْقُرْآنَ قَبْلَ أَنْ تُسْرَجَ دَوَابُّهٗ

داود که امر میکرد بزین کردن چارپایه های خود پس زین کرده میشدند پس میخواند داود قرآن را و تمام میکرد آنرا پیش از زین

وَلَا يَأْكُلُ إِلَّا مِنْ عَمَلِ يَدَيْهِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْهُ

و نمیخورد روزی داود علیه السلام مگر از کسب کار هر دو دست خود که زره یا نی بود روایه البخاری و هم ازو

عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ كَانَتِ امْرَأَتَانِ مَعَهُمَا

مرویست از آنحضرت صلی الله علیه و سلم گفت آنحضرت بودند دو زنان که با آن دو زن

ابْنَاهُمَا جَاءَ الذِّئْبُ فَذَهَبَ بِابْنِ إِحْدَاهُمَا فَقَالَتْ

دو پسر آنها بودند پس آمد گرگ پس برد پسر یکی از آن دو زن پس گفت زن دیگر

صَاحِبَتُهَا اِنَّمَا ذَهَبَ بِابْنِكِ وَقَالَتِ الْاُخْرٰى اِنَّمَا ذَهَبَ بِابْنِكِ

کہ مصاحب آن زن بود برده است گرگ مگر پسر ترا و گفت زن دیگر برده است مگر پسر ترا پس قضیه

فَتَحَاكَمَتَا اِلٰى دَاوٗدَ فَقَضٰى بِهٖ لِلْكُبْرٰى فَخَرَجَتَا عَلٰى سُلَيْمٰنَ

بردند هر دو بسوی داؤد پس حکم کرد بآن پسر برای زنی که کلان تر بود پس بیرون آمدند هر دو زن بر سلیمن

ابْنِ دَاوٗدَ فَاَخْبَرَتَاهُ فَقَالَ ائْتُوْنِیْ بِالسِّكِّيْنِ اَشُقُّهٗ بَيْنَكُمَا

بن داؤد پس خبر دادند سلیمان را پس فرمود سلیمان بیارید نزد من کارد او دو پاره کنم این پسر را

فَقَالَتِ الصُّغْرٰى لَا تَفْعَلْ يَرْحَمُكَ اللّٰهُ هُوَ ابْنُهَا فَقَضٰى بِهٖ لِلصُّغْرٰى

پس گفت زن خرد دو پاره مکن پسر را رحمت کند ترا خدای تعالی این پسر زن کلان است پس حکم

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ اَبِیْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

سلیمان بآن پسر زن خرد را اطلاق متفق علیه و از ابی هریره رض مرویست فرمود آنحضرت صلے الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا يَنْبَغِیْ لِعَبْدٍ اَنْ يَّقُوْلَ اِنِّیْ خَيْرٌ مِّنْ يُّوْنُسَ

علیه وسلم نمیرسد مر هیچ بنده را که بگوید من بهترم از یونس پیغمبر علیه السلام

ابْنِ مَتّٰى مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْهُ رض اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

متفق علیه و هم از وی مرویست که آنحضرت صلے الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ كَانَ زَكَرِيَّا نَجَّارًا رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ

علیه و سلم فرمود بود زکریا علیه السلام چوب تراشی میکرد روایت کرد این حدیث را مسلم

اَبِیْ مُوْسٰى رض عَنِ النَّبِیِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ كَمَلَ مِنَ

و از ابو موسے رض از آنحضرت صلے الله علیه و سلم مرویست که فرمود آنحضرت کامل شدند

الرِّجَالِ كَثِيْرٌ وَّلَمْ يَكْمُلْ مِنَ النِّسَاءِ اِلَّا مَرْيَمُ بِنْتُ عِمْرَانَ

از مردان بسیارے و کامل نشدند از زنان مگر مریم دختر عمران

وَاٰسِيَةُ امْرَاَةُ فِرْعَوْنَ وَفَضْلُ عَائِشَةَ عَلَى النِّسَاءِ كَفَضْلِ

و آسیه زن فرعون و فضل عائشه بر زنان دیگر مانند فضل

الثَّرِيدُ عَلٰى سَائِرِ الطَّعَامِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض

ثرید ست بر باقی طعامہا متفق علیہ آوازابی ہریرہ رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَنَا اَوْلَى النَّاسِ

روایت ہست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ و سلم من نزدیک ترین مردمام

بِعِيْسَى ابْنِ مَرْيَمَ فِى الْاُوْلٰى وَالْاٰخِرَةِ الْاَنْبِيَاءُ اِخْوَةٌ مِّنْ

بعیسے علیہ السلام در آغاز وانجام وفرمود پیغمبران برادر

عَلَّاتٍ وَّاُمَّهَاتُهُمْ شَتّٰى وَدِيْنُهُمْ وَاحِدٌ وَّلَيْسَ بَيْنَنَا وَبَيْنَهٗ

علاتے اند و مادر ایشان مختلف اند واصل دین شان کہ توحید ہست یکے ہست ونیست میان ما

نَبِيٌّ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

ومیان عیسے ہیچ پیغمبرے وآزابی ہریرہ رض روایت ہست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ مَا مِنْ بَنِيْ اٰدَمَ مَوْلُوْدٌ اِلَّا يَمَسُّهُ الشَّيْطَانُ حِيْنَ يُوْلَدُ

وسلم نیست ہیچ یکے از فرزند آدم طفلے مگر آنکہ مس میکند ومیخلاند او را شیطان ہنگامیکہ

فَيَسْتَهِلُّ صَارِخًا مِّنْ مَسِّ الشَّيْطَانِ غَيْرَ مَرْيَمَ وَابْنِهَا مُتَّفَقٌ

پس فریاد میکند ومیگرید آن طفل از مساس شیطان جز مریم وفرزند او متفق

عَلَيْهِ وَعَنْ اَبِيْ مُوْسٰى رض قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

علیہ وآزابی موسے رض گفت شنیدم من آنحضرت را صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ اِنَّ اللّٰهَ خَلَقَ اٰدَمَ مِنْ قَبْضَةٍ قَبَضَهَا مِنْ

علیہ و سلم کہ میفرمود بدرستیکہ خدا تعالیٰ آفرید آدم را از یک مشت کہ گرفت آنرا از

جَمِيْعِ الْاَرْضِ فَجَاءَ بَنُوْ اٰدَمَ عَلٰى قَدْرِ الْاَرْضِ مِنْهُمُ الْاَحْمَرُ

ہمہ زمین پس آمدند بنے آدم از آنجہت براندازہ زمین بعضے از ایشان سرخ

وَالْاَبْيَضُ وَالْاَسْوَدُ وَبَيْنَ ذٰلِكَ وَالسَّهْلُ وَالْحَزْنُ وَالْخَبِيْثُ

وبعضے سفید وبعضے سیاہ وبعضے میان آن گندم گون وبعضے درشت وبعضے پلید

والطیب رواہ احمد والترمذی وابوداؤد وعن

و بعضے پاک روایت کرد این حدیث را ترمذی وابو داؤد و از

ابی ھریرۃ رض قال قال رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم لما

ابی ہریرہ رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم ہر گاہ

خلق اللہ ادم مسح ظھرہ فسقط من ظھرہ کل نسمۃ ھو خالقھا

پیدا کرد خدائے تعالے آدم را مسح کرد پشت او را پس فرود آمد از پشت او ہر جاندار را کہ پیدا کنندہ است بیرون

من ذریتہ الی یوم القیمۃ وجعل بین عینی کل انسان منھم

از اولاد آدم تا روز قیامت و گردانید میان دو چشم ہر آدمی ازین آدمیان

وبیصا من نور ثم عرضھم علی ادم فقال ای رب من ھؤلاء

بریق و لمعان از نور پستر عرض کرد ایشان را بر آدم پس گفت آدم ای پروردگار من کیستند این

قال ذریتک فرای رجلا منھم فاعجبہ وبیص مابین عینیہ

کسان فرمود حق تعالے اولاد تو پس دید آدم مردی را از ایشان پس خوش آمد آدم را لمعان درخشش

قال ای رب من ھذا قال داؤد فقال ای رب کم جعلت

آن مرد بود گفت آدم ای آفریدگار من کیست این مرد فرمود حق تعالی داؤد است پس گفت آدم ای آفریدگار من چند

عمرہ قال ستین سنۃ قال ای رب زدہ من عمری اربعین

گردانید عمر او را فرمود شصت سال گفت آدم ای پروردگار من افزون کن مر او را از عمر من چهل

سنۃ قال رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم فلما انقضی عمر

سال فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم پس ہر گاہ کہ گذشت عمر

ادم الا اربعین جاءہ ملک الموت فقال ادم اولم یبق

آدم مگر چهل سال باقی ماند آمد آدم را ملک الموت پس گفت آدم کہ آیا باقی نماندہ است

من عمری اربعون سنۃ قال اولم تعطھا ابنک داؤد

از عمر من چهل سال گفت ملک الموت آیا ندادی تو آن چهل سال را بہ داؤد

فجحد آدم فجحدت ذریته ونسی آدم فاکل من الشجرۃ فنسیت

پس منکر شد آدم علیہ السلام پس منکر شدند اولاد او و فراموش کرد آدم سے خدا پس خورد ازان شجرہ پس فراموش کرد

ذریته وخطأ وخطأت ذریته رواہ الترمذی وعن

کردند اولاد او و خطا کرد آدم و خطا کردند ذریت او روایت کرد این حدیث را ترمذی و روایت است از

ابی بن کعب فی قول اللہ عز وجل واذ اخذ ربک من بنی

ابی بن کعب رضہ در تفسیر قول حق سبحانہ تعالی واذ اخذ

آدم من ظھورھم ذریتھم قال جمعھم فجعلھم ازواجا

الآیہ گفت ابی کہ فراہم آورد حق تعالے ایشان را پس خواست کہ گرداند ایشان را اصناف پس گردانید ایشان را جفت

ثم صورھم فاستنطقھم فتکلموا ثم اخذ علیھم العھد

پس صورت بخشید ایشان را پس گویا گردانید ایشان را پس سخن کردند ایشان پس گرفت بر ایشان عہد

والمیثاق واشھدھم علی انفسھم الست بربکم قالوا بلی

و پیمان را و گواہ گردانید بر ذاتہائے ایشان آیا نیستم من پروردگار شما گفتند آرے

قال فانی اشھد علیکم السموات السبع والارضین السبع

فرمود پس بدرستیکہ من گواہ میدانم بر شما ہفت آسمانہا را و گواہ میگردانم بر شما ہفت زمین را

واشھد علیکم اباکم آدم ان تقولوا یوم القیمۃ لم نعلم

و گواہ میگردانم بر شما پدر شما را کہ آدم است تا نگوئید روز قیامت کہ ندانا نیستیم ما

بھذا اعلموا انه لا الہ غیری ولا رب غیری ولا تشرکوا بی

باین قضیہ بدانید کہ بدرستی کہ شان اینست کہ نیست ہیچ معبودی بحق بجز من و نیست پروردگاری بجز من

شیئا انی سارسل الیکم رسلی یذکرونکم عھدی ومیثاقی

چیزے را بدرستیکہ من قریب است کہ بفرستم بسوئے شما پیغمبران خود را کہ یاد دہند شما را عہد مرا و پیمان مرا

وانزل علیکم کتبی قالوا شھدنا بانک ربنا والھنا لا رب

و فرود می آرم بر شما کتابہائے خود را گفتند ایشان گواہی دادیم ما بآنکہ تو پروردگار مائی و معبود مائے

لنا غيرك ولا اله لنا غيرك فاقروا بذلك ورفع عليهم

ما را جز تو نیست معبودی ما را جز تو پس اقرار کردند بآن و برداشته شد بر ایشان

آدم عليه السلام ينظر اليهم فرأى الغني والفقير وحسن

آدم علیه السلام در حالیکه [illegible] نگاه میکند جانب ایشان پس دید آدم توانگر را و محتاج را و دید نیکو

الصورة ودون ذلك فقال رب لولا سويت بين عبادك

صورت را و جز آن مختلف را پس گفت آدم ای آفریدگار من چرا برابری نکردی میان ایشان تا که همه بندگان

قال اني احببت ان اشكر ورأى الانبياء فيهم مثل السرج

تو اند فرمود حق تعالی زیرا که من دوست میدارم که شکر کرده شوم و دید آدم علیه السلام پیغامبران را در میان اولاد آدم مانند

عليهم النور خصوا بميثاق آخر في الرسالة والنبوة وهو قوله

که چراغها بر سر ایشان روشنی مخصوص گردانیده شده اند پیغامبران بعهد و پیمان دیگر در رسالت و نبوت و آن عهد قول

تبارك وتعالى واذ اخذنا من النبيين ميثاقهم الى قوله

سبحانه و تعالی است و چون گرفتیم ما که پروردگاریم از پیغامبران پیمان ایشان را در رسالت و نبوت تا قوله

عيسى ابن مريم كان في تلك الارواح فارسله الى مريم

که عیسی ابن مریم است و عیسی ابن مریم بود در میان آن ارواح پس فرستاد او را بسوی مریم

عليها السلام فحدث عن ابي انه دخل من فيها رواه احمد

علیها السلام پس حدیث کرده شد از ابی که عیسی درآمد در مریم از راه دهان وی رواه احمد

وعن ابن الديلمي رض قال اتيت ابي بن كعب رض فقلت له قد وقع

و روایت است از ابن دیلمی رض گفت آمدم نزد ابی بن کعب پس گفتم مر او را بتحقیق

في نفسي من القدر فحدثني لعل الله ان يذهبه من قلبي فقال

که افتاد در دل من چیزی از شک از قضا و قدر پس حدیث کن بجوان مرا شاید که خدای تعالی ببرد شک را از دل من پس گفت

لو ان الله عذب اهل سمواته واهل ارضه عذبهم وهو

اگر هر آینه آنست که خدای تعالی عذاب میکرد تمام اهل آسمانها را و زمینها را عذاب میکرد ایشان را و حال آنکه

غَيْرُ ظَالِمٍ لَهُمْ وَلَوْ رَحِمَهُمْ كَانَتْ رَحْمَتُهُ خَيْرًا لَهُمْ مِنْ

ظالم ست مر ایشان را و اگر رحمت میکرد مر ایشان را بود رحمت او بہتر مر ایشان را از

أَعْمَالِهِمْ وَلَوْ أَنْفَقْتَ مِثْلَ أُحُدٍ ذَهَبًا فِي سَبِيلِ اللهِ مَا قَبِلَهُ

عملہاے ایشان و اگر خرچ کنی مانند کوہ احد طلا را در راہ خدا قبول نمیکند

اللهُ مِنْكَ حَتَّى تُؤْمِنَ بِالْقَدَرِ وَتَعْلَمَ أَنَّ مَا أَصَابَكَ لَمْ يَكُنْ

او را خدای تعالی از تو تا آنکہ ایمان آری بالقضاء و قدر و تا آنکہ بدانی کہ آنچہ رسیدہ است ترا نبود

لِيُخْطِئَكَ وَأَنَّ مَا أَخْطَأَكَ لَمْ يَكُنْ لِيُصِيبَكَ وَلَوْ مُتَّ عَلَى غَيْرِ

برای آنکہ نرسد ترا و بدانی کہ آنچہ نرسیدہ است ترا نبود برای آنکہ برسد ترا و اگر بمیری بر غیر

هٰذَا لَدَخَلْتَ النَّارَ الخ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَأَبُو دَاوُدَ وَابْنُ مَاجَهَ

این حال ہر آئینہ در آئی آتش دوزخ را تا آخر حدیث روایت کرد این حدیث را ابو داود و ابن ماجہ

مِنْ مَنَاقِبِ مُحَمَّدٍ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

از مناقب آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

بَابٌ فِي ذِكْرِ حِلْيَتِهِ الشَّرِيفَةِ

باب در بیان حلیۂ شریف آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

عَنْ أَنَسٍ رض قَالَ كَانَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيْسَ

از انس رض مرویست گفت انس رض کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم نبود

بِالطَّوِيلِ الْبَائِنِ وَلَا بِالْقَصِيرِ وَلَيْسَ بِالْأَبْيَضِ الْأَمْهَقِ وَلَا بِالْآدَمِ

دراز مفرط و نبود آنحضرت کوتاہ و نبود آنحضرت سفید سخت و نبود آنحضرت سخت گندم گون

وَلَيْسَ بِالْجَعْدِ الْقَطَطِ وَلَا بِالسَّبْطِ بَعَثَهُ اللهُ عَلَى رَأْسِ أَرْبَعِينَ

و نبود آنحضرت جعد قطط و نہ سبط برانگیخت خدای تعالی او را بر سر چہل

سَنَةً فَأَقَامَ بِمَكَّةَ عَشْرَ سِنِينَ وَبِالْمَدِينَةِ عَشْرَ سِنِينَ وَتَوَفَّاهُ

سال پس اقامت کرد بمکہ معظمہ دہ سال و در مدینہ منورہ دہ سال و میرانید او را

اللّٰہ علیٰ رأس ستین سنۃ ولیس فی رأسہ ولحیتہ عشرون

خدای تعالیٰ بر تمامی شصت سال وحالانکہ نبود در سر و در ریش مبارک وی بیست

شعرۃ بیضاء وفی روایۃ یصف النبی صلی اللّٰہ علیہ وسلم

موے سفید و در روایت این چنین آمدہ کہ وصف میکرد انس آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم را

قال کان ربعۃ من القوم لیس بالطویل ولا بالقصیر

گفت بود ربعہ یعنی میانہ بالا چنانکہ گفت نہ دراز و نہ کوتاہ

ازھر اللون وقال کان شعر رسول اللّٰہ صلی اللّٰہ علیہ وسلم

روشن و درخشندہ رنگ و گفت انس و موی پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم

الی انصاف اذنیہ وفی روایۃ بین اذنیہ وعاتقیہ متفق علیہ

تا نیمہای گوش و در روایت میان دو گوش و دو دوش وی متفق علیہ

وفی روایۃ للبخاری قال کان ضخم الرأس والقدمین

و در روایت بخارے گفت بود سطبر سر و پایہا

لم ار بعدہ ولا قبلہ مثلہ وکان سبط الکفین وفی روایۃ

ندیدیم بعد از وے و پیش از وے کسی را مانند وی و بود آنحضرت فراخ و کشادہ کف دست و آمدہ در روایت

اخری لہ قال کان شثن القدمین والکفین وعن البراء

دیگر مر بخاری را گفت بود آنحضرت سطبر و گوشت پایہا و کفہای دست و در روایت است از براء

قال کان رسول اللّٰہ صلی اللّٰہ علیہ وسلم مربوعا بعید

عازب گفت بود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم میانہ قد فراخ مسافت

ما بین المنکبین لہ شعر بلغ شحمۃ اذنیہ رأیتہ فی حلۃ

میانہ دو منکب بود آنحضرت را موے کہ میرسید دو نرمہ گوش اورا دیدم من آنحضرت را در حلہ

حمراء لم ار شیئا قط احسن منہ متفق علیہ وفی روایۃ

سرخ ندیدم من ہیچ چیزی را ہرگز نیکوتر از آنحضرت متفق علیہ و در روایت

لِمُسْلِمٍ قَالَ مَا رَأَيْتُ مِنْ ذِي لِمَّةٍ أَحْسَنَ فِي حُلَّةٍ حَمْرَاءَ مِنْ

مر مسلم را گفت ندیدم ... در حلہ سرخ از

رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ شَعْرُهُ يَضْرِبُ مَنْكِبَيْهِ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم موئے او نزدیک میرسد بدوشہای او

بَعِيدُ مَا بَيْنَ الْمَنْكِبَيْنِ لَيْسَ بِالطَّوِيلِ وَلَا بِالْقَصِيرِ وَعَنْ

دور و فراخ مسافت میان دو منکب نہ طویل قد بود ونہ کوتاہ واز

سِمَاكِ بْنِ حَرْبٍ عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ رض قَالَ كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

سماک بن حرب مرویست از جابر بن سمرہ رض گفت جابر بود آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ضَلِيعَ الْفَمِ أَشْكَلَ الْعَيْنِ مَنْهُوسَ الْعَقِبَيْنِ قِيلَ

علیہ وسلم ... فراخ دہن و بود آنکہ سفیدی چشم او مخلوط بود بسرخی کم گوشت

لِسِمَاكٍ مَا ضَلِيعُ الْفَمِ قَالَ عَظِيمُ الْفَمِ قِيلَ مَا أَشْكَلُ الْعَيْنِ

مر سماک را چیست معنے ضلیع الفم گفت عظیم الفم است گفتہ شد چیست معنے اشکل العین

قَالَ طَوِيلُ شَقِّ الْعَيْنِ قِيلَ مَا مَنْهُوسُ الْعَقِبَيْنِ قَالَ قَلِيلُ لَحْمِ

گفت معنے او دراز شگاف چشم است گفتہ شد چیست معنے منہوس العقبین گفت کم گوشت

الْعَقِبِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ أَبِي الطُّفَيْلِ رض قَالَ رَأَيْتُ رَسُولَ اللّٰهِ

پاشنہ رواہ مسلم واز ابی الطفیل رض مرویست گفت دیدم آنحضرت را

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ أَبْيَضَ مَلِيحًا مُقَصَّدًا رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ ثَابِتٍ رض

صلے اللہ علیہ وسلم بود سفید و نمکین میانہ در طول و قصر رواہ مسلم و روایت است از ثابت رض

قَالَ سُئِلَ أَنَسٌ عَنْ خِضَابِ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ إِنَّهُ لَمْ يَبْلُغْ

گفت پرسیدہ شد انس از خضاب آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم پس گفت انس بہ تحقیق

مَا يَخْضِبُ لَوْ شِئْتُ أَنْ أَعُدَّ شَمَطَاتِهِ فِي لِحْيَتِهِ وَفِي رِوَايَةٍ لَوْ شِئْتُ أَنْ أَعُدَّ

آنحضرت نرسیدہ بود بحد خضاب کردن اگر میخواستم من بشمارم مویہا سفید آنحضرت را در لحیہ شریف در روایتے

شَمَطَاتٍ كُنَّ فِي رَأْسِهِ فَعَلْتُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَفِي رِوَايَةٍ لِمُسْلِمٍ قَالَ إِنَّمَا كَانَ

موی‌های سفید را که بودند در سر مبارک وی میکردم و میشمردم متفق علیه و در روایت مسلم گفت نه بود سفیدی

الْبَيَاضُ فِي عَنْفَقَتِهِ وَفِي الصُّدْغَيْنِ وَفِي الرَّأْسِ نَبْذٌ وَعَنْ أَنَسٍ قَالَ كَانَ

مگر در موی‌هایی که زیر لب زیرین بودند و مگر در موی‌هایی که در میان چشم و نرمهٔ گوش است و در سر موی چند پراکنده

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَزْهَرَ اللَّوْنِ كَأَنَّ عَرَقَهُ اللُّؤْلُؤُ إِذَا مَشٰى

آنحضرت صلی الله علیه وسلم روشن رنگ تابان گویا که قطره‌های خوی او مروارید هاست بحرکت رفتار چون رفتی میل مقدم آنحضرت

تَكَفَّأَ وَمَا مَسِسْتُ دِيبَاجَةً وَلَا حَرِيرَةً أَلْيَنَ مِنْ كَفِّ رَسُولِ

بر میداشت پا و مس نکردم من هیچ دیبا را و نه هیچ حریر را نرم‌تر از کف دست پیغمبر

اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَلَا شَمِمْتُ مِسْكًا وَلَا عَنْبَرًا أَطْيَبَ

خدا صلی الله علیه وسلم و نه بوئیدم من هیچ مشک و نه عنبر را خوشبوتر

مِنْ رَائِحَةِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

از بوی پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم متفق علیه و از

أُمِّ سُلَيْمٍ رض أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَأْتِيهَا فَيَقِيلُ

ام سلیم رض روایت است بدرستیکه پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم بود که می‌آمد ام سلیم را و قیلوله

عِنْدَهَا فَتَبْسُطُ نِطَعًا فَيَقِيلُ عَلَيْهِ وَكَانَ كَثِيرَ الْعَرَقِ فَكَانَتْ

میکرد نزد وی پس میگسترد فرش از ادیم پس قیلوله میکرد بر آن و بود آنحضرت بسیار خوی پس بود ام سلیم

تَجْمَعُ عَرَقَهُ فَتَجْعَلُهُ فِي الطِّيبِ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

جمع میکرد خوی آنحضرت را پس میکرد ام سلیم عرق آنحضرت را در عطر و خوشبوها پس چون دید آنحضرت صلی الله

وَسَلَّمَ يَا أُمَّ سُلَيْمٍ مَا هٰذَا قَالَتْ عَرَقُكَ نَجْعَلُهُ فِي طِيبِنَا

علیه وسلم فرمود ای ام سلیم چیست این گفت ام سلیم عرق تست میگردانیم آنرا در خوشبوهای خود

وَهُوَ مِنْ أَطْيَبِ الطِّيبِ وَفِي رِوَايَةٍ قَالَتْ يَا رَسُولَ اللّٰهِ نَرْجُو

و عرق تو از خوشبوترین خوشبوها است و در روایت آمده گفت ام سلیم یا رسول الله امید داریم

بَرَكَتَهُ لِصِبْيَانِنَا قَالَ أَصَبْتَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ جَابِرِ بْنِ

برکت عرق ترا از برای خردان خود گفت آنحضرت خوب کردی متفق علیه و از جابر بن

سَمُرَةَ رض قَالَ صَلَّيْتُ مَعَ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلٰوةَ الْاُوْلٰى

سمرہ مرویست گفت جابر گذاردم با آنحضرت صلے الله علیه و سلم نماز پیشین را

ثُمَّ خَرَجَ اِلٰى اَهْلِهٖ وَخَرَجْتُ مَعَهٗ فَاسْتَقْبَلَهٗ وِلْدَانٌ فَجَعَلَ

پس بیرون آمد آنحضرت از مسجد بسوی اہل خانہ خود و بیرون آمدم من نیز با آنحضرت پس پیش آمدند آنحضرت را کودکان

يَمْسَحُ خَدَّيْ اَحَدِهِمْ وَاحِدًا وَّاحِدًا وَّاَمَّا اَنَا فَمَسَحَ خَدِّيْ

پس گشت آنحضرت که می مالید دست مبارک رخسارہای یکے یکے را ولیکن من مسح کرد آنحضرت رخسار مرا

فَوَجَدْتُّ لِيَدِهٖ بَرْدًا اَوْ رِيْحًا كَاَنَّمَا اَخْرَجَهَا مِنْ جُؤْنَةِ

پس یافتم من مر دست مبارک او را سردی یا بوی گویا که بیرون آورد آنحضرت دست را از

عَطَّارٍ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ عَلِيِّ بْنِ اَبِيْ طَالِبٍ قَالَ كَانَ

طبلۂ عطار رواه مسلم روایت ست از علی بن ابی طالب رض گفت بود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيْسَ بِالطَّوِيْلِ وَلَا بِالْقَصِيْرِ

آنحضرت صلے الله علیه و سلم نیست دراز قد و نه کوتاه

ضَخْمَ الرَّاْسِ وَاللِّحْيَةِ شَثْنَ الْكَفَّيْنِ وَالْقَدَمَيْنِ مُشْرَبًا حُمْرَةً

بلکہ میانه بود و سطبر سر مبارک و ریش مبارک و پر گوشت کفهاے دست و پا آمیخته بسرخی

ضَخْمَ الْكَرَادِيْسِ طَوِيْلَ الْمَسْرُبَةِ اِذَا مَشٰى تَكَفَّاَ تَكَفُّاً

سطبر بندهای استخوان دراز مویها که درمیان سینهٔ شریف بود چون میرفت آنحضرت میل میکرد

كَاَنَّمَا يَنْحَطُّ مِنْ صَبَبٍ لَمْ اَرَ قَبْلَهٗ وَلَا بَعْدَهٗ مِثْلَهٗ صَلَّى اللّٰهُ

گویا که فرود میآید از بلند به پست نه دیدم پیش آنحضرت نه بعد آن مانند آنحضرت صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْهُ رض كَانَ اِذَا وَصَفَ

علیه و سلم روایت کرد این حدیث را ترمذی و از علی رض نیز مرویست که بود علی رض چون صفت

النبي صلى الله عليه وسلم قال لم يكن بالطويل الممغط

آنحضرت صلی الله علیه وسلم را صفت نبود آنحضرت طویل زیاده و نبود

ولا بالقصير المتردد وكان ربعة من القوم ولم يكن

بسیار کوتاه و بود میانه بالا از مردم و نبود آنحضرت

بالجعد القطط ولا بالسبط كان جعدا رجلا ولم يكن بالمطهم ولا بالمكلثم

جعد قطط و نه سبط و بود جعد میانه موی و نبود آنحضرت پر گوشت و نه مدور

وكان في الوجه تدوير أبيض مشرب أدعج العينين أهدب الأشفار جليل المشاش

و بود در روی شریف تدویر سفید بسرخی مخلوط سیاه چشمان دراز مژگان

والكتد أجرد ذو مسربة شثن الكفين والقدمين إذا مشى

استخوانها و بزرگ کتد بیموی خداوند خط دراز موی که از سینه تا ناف بود و پر گوشت کفهای دست

يتقلع كأنما ينحط في صبب وإذا التفت التفت معا بين

بر میکند پا بیاراه که گویا فرود می‌آید از جای بلند بپست چون رو میکرد با تمام بدن و میان

كتفيه خاتم النبوة وهو خاتم النبيين أجود الناس

دو شانه مهر نبوت بود و وی ختم کننده پیغمبران بود سخی ترین مردم بود

صدرا وأصدق الناس لهجة وألينهم عريكة و

از روی سینه و راست ترین مردم از روی زبان و نرم ترین مردم بود از روی طبیعت

أكرمهم عشيرة من رآه بديهة هابه ومن خالطه

و بزرگترین مردم بود از روی قبیله کسیکه دید آنحضرت را یکایک میترسید ازو با هیبت و کسیکه اختلاط

معرفة أحبه يقول ناعته لم أر قبله ولا بعده مثله

و صحبت میداشت دوست میداشت او را میگوید وصف کننده آنحضرت ندیدم پیش ازو و نه بعد ازو مثل او

رواه الترمذي وعن جابر رضي الله عنه عن النبي

روایت کرد آن را ترمذی و روایت است از جابر رضی الله عنه که آنحضرت

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَمْ يَسْلُكْ طَرِيقًا فَيَتْبَعُهُ أَحَدٌ إِلَّا عَرَفَ

صلے اللہ علیہ وسلم نمیرفت راہے پس پیروی کرد او را کسے مگر شناخت

أَنَّهُ قَدْ سَلَكَهُ مِنْ طِيبِ عَرْفِهِ أَوْ قَالَ مِنْ رِيحِ عَرَقِهِ رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ

بتحقیق رفتہ است این راہ از خوشبوی عرق آنحضرت یا گفت راوی بجای من طیب عرفہ لفظ من ریح عرقہ رواہ

وَعَنْ أَبِي عُبَيْدَةَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَمَّارِ بْنِ يَاسِرٍ رض قَالَ قُلْتُ لِلرُّبَيِّعِ

و روایت ست از ابو عبیدہ بن محمد بن عمار بن یاسر تابعی کہ وی گفت گفتم مر ربیع

بِنْتِ مُعَوِّذِ بْنِ عَفْرَاءَ صِفِي لَنَا رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

بنت معوذ بن عفراء را کہ صحابیہ است صفت کن برای ما آنحضرت را صلے اللہ علیہ وسلم

قَالَتْ يَا بُنَيَّ لَوْ رَأَيْتَهُ رَأَيْتَ الشَّمْسَ طَالِعَةً رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ

گفت ربیع در وصف جمال آنحضرت ای پسرک من اگر می دیدی آنحضرت را دیدی آفتاب آیندہ رواہ دارمے

وَعَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ رض قَالَ رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و از جابر بن سمرہ رضی اللہ عنہ روایت ست گفت دیدم من آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم را

فِي لَيْلَةٍ إِضْحِيَانٍ فَجَعَلْتُ أَنْظُرُ إِلَى رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

در شب روشن کہ روی مہتاب بود و غبار نباشد پس گشتم گاہی کہ نگاہ میکنم بسوی جمال آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ وَإِلَى الْقَمَرِ وَعَلَيْهِ حُلَّةٌ حَمْرَاءُ فَإِذَا هُوَ أَحْسَنُ عِنْدِي

وسلم و گاہے می بینم بسوی ماہ و بر بالای آنحضرت حلہ سرخ بود پس ناگاہ آنحضرت نیکوتر بود نزد من

مِنَ الْقَمَرِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَالدَّارِمِيُّ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ

از ماہ رواہ ترمذی و دارمے و از ابو ہریرہ رض روایت ست گفت

مَا رَأَيْتُ شَيْئًا أَحْسَنَ مِنْ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَأَنَّ

ندیدم من ہیچ چیزرا نیکوتر از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم گویا

الشَّمْسَ تَجْرِي فِي وَجْهِهِ وَمَا رَأَيْتُ أَحَدًا أَسْرَعَ فِي مَشْيِهِ مِنْ

آفتاب روان میرفت در روے مبارک وی و ندیدم من ہیچ یکے را تیزتر در راہ رفتن از

رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَاَنَّمَا الْاَرْضُ تُطْوٰى لَهٗ وَاِنَّا

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم گویا کہ زمین پیچیدہ میشد برائے آنحضرت

لَنُجْهِدُ اَنْفُسَنَا وَاِنَّهٗ لَغَيْرُ مُكْتَرِثٍ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

در مشقت می انداختیم ذاتہای خود را و آنحضرت بے تعب بطور خود میرفت رواہ ترمذے واز

جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ رض قَالَ كَانَ فِيْ سَاقَيْ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

جابر بن سمرہ رض مرویست گفت جابر بود در ساقہای آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ حُمُوْشَةٌ وَكَانَ لَا يَضْحَكُ اِلَّا تَبَسُّمًا وَكُنْتُ اِذَا نَظَرْتُ

وسلم یک نوع باریکی و بود کہ خندہ نمیکرد مگر بطریق تبسم و بودم من وقتیکہ نگاہ میکردم

اِلَيْهِ قُلْتُ اَكْحَلُ الْعَيْنَيْنِ وَلَيْسَ بِاَكْحَلَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

بسوئے آنحضرت گفتم سرمہ کشندہ چشمہاست وحال آنکہ نبود سرمہ کردہ رواہ ترمذے

وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض قَالَ كَانَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

واز ابن عباس رض مرویست گفت بود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

اَفْلَجَ الثَّنِيَّتَيْنِ اِذَا تَكَلَّمَ رُئِيَ كَالنُّوْرِ يَخْرُجُ مِنْ بَيْنِ ثَنَايَاهُ رَوَاهُ

کشادہ دو دندان پیش چون سخن میکرد آنحضرت دیدہ میشد مانند نور کہ بیرون می آمد از دندانہای پیش رواہ

الدَّارِمِيُّ وَعَنْ كَعْبِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ كَانَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

دارمے واز کعب بن مالک رض مرویست گفت کعب بود آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ اِذَا سُرَّ اسْتَنَارَ وَجْهُهٗ حَتّٰى كَاَنَّ وَجْهَهٗ قِطْعَةُ قَمَرٍ وَكُنَّا نَعْرِفُ ذٰلِكَ مُتَّفَقٌ

وسلم وقتیکہ خوشحال میشد روشن میشد روئے مبارک تا آنکہ گویا روئے مبارک وی پارہ از ماہ ہست و میدیدیم ما کہ میشناختیم متفق علیہ

بَابٌ فِيْ اَخْلَاقِهٖ وَشَمَائِلِهٖ

باب در اخلاق آنحضرت از مہربانے و مردمی و شجاعت و تواضع و رحمت و حیا و جز آن

عَنْ اَنَسٍ رض قَالَ خَدَمْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَشْرَ

از انس رض مرویست گفت خدمت کردم آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم را دہ

سِنِيْنَ فَمَا قَالَ لِيْ أُفٍّ وَلَا لِمَا صَنَعْتَ وَلَا أَلَّا صَنَعْتَ مُتَّفَقٌ

سال پس نگفت آنحضرت مرا اف و نگفت آنحضرت مرا چرا کردی این کار و نگفت چرا نکردی این کار را متفق

عَلَيْهِ وَعَنْهُ قَالَ كُنْتُ أَمْشِيْ مَعَ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

علیه و هم از وی مرویست گفت بودم میرفتم همراه آنحضرت صلے الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَعَلَيْهِ بُرْدٌ نَجْرَانِيٌّ غَلِيْظُ الْحَاشِيَةِ فَأَدْرَكَهُ

علیه و سلم و بر آنحضرت چادرے بود منسوب بنجران که موضع است درشت و سطبر بود کنارش

أَعْرَابِيٌّ فَجَبَذَهُ بِرِدَائِهِ جَبْذَةً شَدِيْدَةً وَرَجَعَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ

بادیه نشینے پس کشید آنحضرت را بچادرش کشیدنے سخت و بازگشت آنحضرت صلے الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِيْ نَحْرِ الْأَعْرَابِيِّ حَتّٰى نَظَرْتُ إِلٰى صَفْحَةِ عَاتِقِ رَسُوْلِ اللّٰهِ

علیه و سلم در پیش آن اعرابی یعنی چنان برو بکشید تا آنکه نگاه کردم سوی کرانه گردن پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَدْ أَثَّرَتْ بِهَا حَاشِيَةُ الْبُرْدِ مِنْ شِدَّةِ

صلے الله علیه و سلم بتحقیق تاثیر کرده بود بصفحه عاتق آنحضرت کناره چادر از جهت سختے

جَبْذَتِهِ ثُمَّ قَالَ يَا مُحَمَّدُ مُرْ لِيْ مِنْ مَالِ اللّٰهِ الَّذِيْ عِنْدَكَ

کشیدن اعرابی پستر گفت اعرابے ای محمد امر کن مرا که بدهند مرا از مال خدا که نزدیک تو است

فَالْتَفَتَ إِلَيْهِ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ ضَحِكَ

پس نگریست بسوے آن اعرابی پیغمبر خدا صلے الله علیه و سلم پستر خنده کرد

ثُمَّ أَمَرَ لَهُ بِعَطَاءٍ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ جَابِرٍ قَالَ مَا سُئِلَ

آنحضرت پستر امر کرد برای وی بخشش متفق علیه و از جابر رضی مرویست گفت جابر رض سوال

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ شَيْئًا قَطُّ فَقَالَ لَا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

آنحضرت صلے الله علیه و سلم چیزے هرگز پس گفته باشد کلمه لا یعنی نه متفق علیه

وَعَنْ أَنَسٍ رض أَنَّ رَجُلًا سَأَلَ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و از انس رض مرویست که مردے سوالے کرد آنحضرت را صلے الله علیه و سلم

غَنَمًا بَيْنَ جَبَلَيْنِ فَأَعْطَاهُ إِيَّاهُ فَأَتَى قَوْمَهُ فَقَالَ أَيْ قَوْمِ أَسْلِمُوْا

گوسپندان میان دو کوہ پس دادی آنحضرت اورا ہمہ گوسپندان پس آمد آن مرد قوم خود را پس گفت ای قوم مسلمان شوید

فَوَاللّٰهِ إِنَّ مُحَمَّدًا لَيُعْطِي عَطَاءً مَا يَخَافُ الْفَقْرَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

پس بخدا سوگند بدرستیکہ محمد ہر آئینہ می بخشد بخششے را بیم ترسد فقر را رواہ مسلم

وَعَنْ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ رض بَيْنَمَا هُوَ يَسِيْرُ مَعَ رَسُوْلِ اللّٰهِ

و از جبیر بن مطعم در اثنای آنکہ وی سیر میکرد با پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَقْفَلَهُ مِنْ حُنَيْنٍ فَعَلِقَتِ الْأَعْرَابُ

صلے اللہ علیہ و سلم در وقت باز گشتن از حنین کہ بعد از فتح مکہ واقع شدہ بود پس

يَسْأَلُوْنَهُ حَتّٰى اضْطَرُّوْهُ إِلٰى سَمُرَةٍ فَخَطِفَتْ رِدَاءَهُ فَوَقَفَ

درحالیکہ سوال میکردند از آنحضرت اموال را از غنایم تا آنکہ مضطر و بیچارہ ساختند آنحضرت را بسوی درخت خاردار

النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ أَعْطُوْنِيْ رِدَائِيْ لَوْ كَانَ لِيْ

آنحضرت صلے اللہ علیہ و سلم پس فرمود بدہید مرا رداے مرا اگر بودے مرا

عَدَدُ هٰذِهِ الْعِضَاهِ نَعَمٌ لَقَسَمْتُهُ بَيْنَكُمْ ثُمَّ لَا تَجِدُوْنِيْ

بشمار این درختان چارپایہ ہر آئینہ بخش میکردم آنرا میان شما پس نمے یافتید شما مرا

بَخِيْلًا وَلَا كَذُوْبًا وَلَا جَبَانًا رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ أَنَسٍ رض

بخیل کہ ندہم آنرا و نہ دروغ گوئی کہ بدہندہ و نترسانم و نہ بزدل ترسندہ و دادن از فقر رواہ بخاری و از انس رض

قَالَ كَانَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا صَلَّى الْغَدَاةَ

مرو لیست گفت بود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم چون میگذارد آنحضرت نماز بامداد

جَاءَ خَدَمُ الْمَدِيْنَةِ بِآنِيَتِهِمْ فِيْهَا الْمَاءُ فَمَا يُؤْتٰى بِإِنَاءٍ إِلَّا غَمَسَ

در می آوردند خادمان اہل مدینہ از کنیزان و غلامان آوندہا خود را کہ دران آب میبود پس نمی آوردند ہیچ آوندے مگر آنکہ فرو میبرد

يَدَهُ فِيْهَا فَرُبَّمَا جَاءُوْهُ بِالْغَدَاةِ الْبَارِدَةِ فَيَغْمِسُ يَدَهُ فِيْهَا

آنحضرت دست خود را در آن آوندہا پس بسا کہ می آمدند آنحضرت را نماز در بامداد سرد پس فرو می برد دست خود را در آن آوندہا

رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْهُ قَالَ كَانَتْ اَمَةٌ مِنْ اِمَاءِ اَهْلِ الْمَدِيْنَةِ

روایت کرد مسلم وہم از انس رضی اللہ عنہ مرویست گفت می بود کنیزے از کنیزان اہل مدینہ

تَاْخُذُ بِيَدِ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَتَنْطَلِقُ بِهٖ حَيْثُ

کہ میگرفت دست مبارک آنحضرت را صلے اللہ علیہ و سلم پس مے برد آنحضرت را ہر جا کہ

شَاءَتْ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْهُ قَالَ اِنَّ امْرَاَةً كَانَتْ فِيْ

میخواست روایت کرد این حدیث را بخارے وہم از انس رضی اللہ عنہ مرویست گفت کہ زنے بود کہ در

عَقْلِهَا شَيْءٌ فَقَالَتْ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ اِنَّ لِيْ اِلَيْكَ حَاجَةً فَقَالَ

خرد وے چیزے از نقصان بود پس گفت آن زن ای پیغمبر خدا بدرستیکہ ہست مرا بتو حاجت پس گفت آنحضرت

يَا اُمَّ فُلَانٍ اُنْظُرِيْ اَيَّ السِّكَكِ شِئْتِ حَتّٰى اَقْضِيَ لَكِ حَاجَتَكِ

ای ام فلان ببین ہر کدام از کوچہا کہ میخواہے تا آنکہ ادا کنم برای تو حاجت ترا

فَخَلَا مَعَهَا فِيْ بَعْضِ الطُّرُقِ حَتّٰى فَرَغَتْ مِنْ حَاجَتِهَا رَوَاهُ مُسْلِمٌ

پس تنہا شد آنحضرت بآن زن در بعضے راہہاے تا آنکہ فارغ شد آن زن از حاجت خود روایت کرد این

وَعَنْهُ قَالَ لَمْ يَكُنْ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَاحِشًا

وہم از انس رضی اللہ عنہ مرویست گفت نبود آنحضرت صلے اللہ علیہ و سلم فحش گوینده

وَلَا لَعَّانًا وَّلَا سَبَّابًا كَانَ يَقُوْلُ عِنْدَ الْمَعْتَبَةِ مَالَهٗ تَرِبَ جَبِيْنُهٗ

و نہ بود [illegible] لعن کنندہ کسے را و نہ چیز برا و نہ بود آنحضرت از دشنام کنندگان بود کہ میگفت نزد خشمگین شدن

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ اَبِيْ سَعِيْدِ نِ الْخُدْرِيِّ رض قَالَ كَانَ النَّبِيُّ

روایت کرد البخارے و از ابی سعید خدرے رض مرویست گفت بود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَشَدَّ حَيَاءً مِنَ الْعَذْرَاءِ فِيْ خِدْرِهَا

صلے اللہ علیہ و سلم سخت تر از روی حیا و شرمناکی از بکر کہ در پردہ خود باشد

فَاِذَا رَاٰى شَيْئًا يَكْرَهُهٗ عَرَفْنَاهُ فِيْ وَجْهِهٖ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

پس چون میدید آنحضرت چیزے را ناخوش میداشت می شناختیم آنرا در روے مبارک وی اگرچہ از شرم چیزی نگفت

وَعَنْ عَائِشَةَ رض قَالَتْ مَا رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و از عائشہ رض مرویست گفت عائشہ ندیدم من آنحضرت را صلے اللہ علیہ و سلم

مُسْتَجْمِعًا قَطُّ ضَاحِكًا حَتّٰى اَرٰى مِنْهُ لَهَوَاتِهِ وَاِنَّمَا كَانَ

مجتمع شونده ہرگز در حالت خندہ تا آنکہ ببینم ازان حضرت کام اورا و نبود آن حضرت مگر آنکہ

يَتَبَسَّمُ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْهَا قَالَتْ اِنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

تبسم میکرد روایہ بخارے وہم از عائشہ مرویست کہ نبود آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَمْ يَكُنْ يَسْرُدُ الْحَدِيْثَ كَسَرْدِكُمْ كَانَ يُحَدِّثُ

علیہ و سلم کہ پیاپے میگفت سخن را در پے یکدیگر چنانکہ ملتبس میگردد بر شنوندہ مثل شما پے در پے

حَدِيْثًا لَوْ عَدَّهُ الْعَادُّ لَاَحْصَاهُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنِ الْاَسْوَدِ

کہ میگفت سخن را جدا جدا اگر مے شمرد آنرا شمرندہ ہر آئینہ مے شمرد آنرا متفق علیہ و از اسود مرویست

قَالَ سَأَلْتُ عَائِشَةَ رض مَا كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

گفت اسود پرسیدم عائشہ را کہ چہ چیز بود کہ میکرد آنحضرت صلے اللہ علیہ و سلم

يَصْنَعُ فِيْ بَيْتِهِ قَالَتْ كَانَ يَكُوْنُ فِيْ مِهْنَةِ اَهْلِهِ تَعْنِيْ خِدْمَةَ

درون خانہ گفت عائشہ کہ مے بود آنحضرت در خدمت اہل خانہ خود

اَهْلِهِ فَاِذَا حَضَرَتِ الصَّلٰوةُ خَرَجَ اِلَى الصَّلٰوةِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

پس چون حاضر میشد وقت نماز بیرون آمد برائے نماز روایہ بخارے

وَعَنْهَا قَالَتْ مَا ضَرَبَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

وہم از عائشہ صدیقہ رض مرویست نزد آن حضرت صلے اللہ علیہ و سلم

شَيْئًا قَطُّ بِيَدِهِ وَلَا امْرَاَةً وَلَا خَادِمًا اِلَّا اَنْ يُّجَاهِدَ فِيْ

چیزے را ہرگز بدست خود نہ زن را و نہ خادم را مگر آنکہ کارزار میکرد در

سَبِيْلِ اللّٰهِ وَمَا نِيْلَ مِنْهُ شَيْءٌ قَطُّ فَيَنْتَقِمَ مِنْ صَاحِبِهِ

راہ خدا و یافتہ نشد آنحضرت چیزے ہرگز پس انتقام کشید از صاحب خود

لہوات جمع لہاۃ بفتح لام گوشت پارہ کہ در اقصائے حلق در نہایت دہان است ۱۲ اشعۃ اللمعات

اِلَّا اَنْ یُّنْتَہَکَ شَیْءٌ مِّنْ مَحَارِمِ اللّٰہِ فَیَنْتَقِمُ لِلّٰہِ رَوَاہُ مُسْلِمٌ

مگر آنکہ غلبہ کردہ شود و دور کردہ شود چیزے از محارم خدا پس انتقام مے کشید از برائے خدا روایت مسلم

وَعَنْ اَنَسٍ رض قَالَ خَدَمْتُ رَسُوْلَ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ

واز انس رض گفت انس خدمت کردم من آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم را

وَاَنَا ابْنُ ثَمَانِ سِنِیْنَ خَدَمْتُہٗ عَشْرَ سِنِیْنَ فَمَا لَامَنِیْ

در حالیکہ من ہشت سالہ بودم خدمت کردم او را دہ سال پس نکوہش نکرد مرا

عَلٰی شَیْءٍ قَطُّ اُتِیَ فِیْہِ عَلٰی یَدَیَّ فَاِنْ لَامَنِیْ لَائِمٌ مِّنْ

بر ہیچ چیزے ہرگز کہ ہلاک شد آن چیز بر دست من پس اگر مے نکوہید مرا نکوہندہ از

اَہْلِہٖ قَالَ دَعُوْہُ فَاِنَّہٗ لَوْ قُضِیَ شَیْءٌ کَانَ ہٰذَا لَفْظُ الْمَصَابِیْحِ

اہل خانہ آنحضرت میفرمود بگذارید او را زیرا کہ بدرستی شان اینست اگر قضا کردہ شود چیزے بر آن واقع میشود این لفظ

وَرَوَی الْبَیْہَقِیُّ فِیْ شُعَبِ الْاِیْمَانِ مَعَ تَغْیِیْرٍ یَسِیْرٍ وَعَنْ اَنَسٍ رض

و روایت کردہ است بیہقی در شعب ایمان باندک تغیر و روایت است از انس رض

یُحَدِّثُ عَنِ النَّبِیِّ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ اِنَّہٗ کَانَ یَعُوْدُ الْمَرِیْضَ

کہ وی خبر میداد از صفات و اخلاق آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم باز پرس میکرد بیمار را

وَیَتْبَعُ الْجَنَازَۃَ وَیُجِیْبُ دَعْوَۃَ الْمَمْلُوْکِ وَیَرْکَبُ الْحِمَارَ لَقَدْ رَاَیْتُہٗ

و میرفت پس جنازہ و می پذیرفت دعوت غلام را و سوار میشد در از گوش را از جہت تواضع

یَوْمَ خَیْبَرَ عَلٰی حِمَارٍ خِطَامُہٗ لِیْفٌ رَوَاہُ ابْنُ مَاجَۃَ وَالْبَیْہَقِیُّ

او را روز غزوۂ خیبر سوار بود بر دراز گوش کہ ریسمان مہار آن از پوست خرما بود روایت کرد آنرا ابن ماجہ و بیہقی

فِیْ شُعَبِ الْاِیْمَانِ وَعَنْ عَائِشَۃَ رض قَالَتْ کَانَ رَسُوْلُ اللّٰہِ

در شعب ایمان و از عائشہ صدیقہ رض مرویست گفت عائشہ کہ بود آنحضرت

صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ یَخْصِفُ نَعْلَہٗ وَیَخِیْطُ ثَوْبَہٗ وَیَعْمَلُ فِیْ

صلی اللہ علیہ وسلم کہ میدوخت نعل خود را و میدوخت جامہ خود را و کار میکرد آنحضرت

بَيْتِهِ كَمَا يَعْمَلُ أَحَدُكُمْ فِي بَيْتِهِ وَقَالَتْ كَانَ بَشَرًا مِنَ الْبَشَرِ

خانهٔ خود چنانکه کار میکند یکے از شما در خانهٔ خود و گفت عائشه بود آنحضرت آدمی زاد از آدمیان

يَفْلِي ثَوْبَهُ وَيَحْلُبُ شَاتَهُ وَيَخْدِمُ نَفْسَهُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

میجست قمل جامهٔ خود را و مے دوشید شیر بز خود و خدمت میکرد ذات شریف خود را رواه ترمذے

وَعَنْ أَنَسٍ رض أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا

و از انس رض مرویست که آنحضرت صلے الله علیه و سلم بود آنحضرت چون

صَافَحَ الرَّجُلَ لَمْ يَنْزِعْ يَدَهُ مِنْ يَدِهِ حَتَّى يَكُونَ هُوَ الَّذِي

مصافحه میکرد مردی را نمیکشید دست خود را از دست آن مرد تا آنکه مے بود آن مرد که

يَنْزِعُ يَدَهُ وَلَا يَصْرِفُ وَجْهَهُ عَنْ وَجْهِهِ حَتَّى يَكُونَ هُوَ الَّذِي

مے کشید دست خود را از دست آنحضرت و بر نمیگردانید آنحضرت روی مبارک خود را از روی آن مرد تا آنکه بود آن مرد

يَصْرِفُ وَجْهَهُ وَلَمْ يُرَ مُقَدِّمًا رُكْبَتَيْهِ بَيْنَ يَدَيْ جَلِيسٍ لَهُ رَوَاهُ

که میگردانید روی خود را از روی وی و دیده نشد آنحضرت پیش کننده زانوهای خود پیش همنشین یعنے زانوها را

التِّرْمِذِيُّ وَعَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ترمذے و هم از وی مرویست که بود آنحضرت صلے الله علیه و سلم

كَانَ لَا يَدَّخِرُ شَيْئًا لِغَدٍ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ رض

که نگاه نمیداشت چیزیرا برائے فردا رواه ترمذے و از جابر بن سمره رض مرویست

قَالَ كَانَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ طَوِيلَ الصَّمْتِ رَوَاهُ

گفت جابر که بود آنحضرت صلے الله علیه و سلم که دراز بود خاموشی و تکلم نمیکرد مگر بضرورت

فِي شَرْحِ السُّنَّةِ وَعَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ الْحَارِثِ بْنِ جَزْءٍ قَالَ مَا رَأَيْتُ

آنرا در شرح السنة و روایت است از عبدالله بن حارث بن جزء گفت عبدالله ندیدم

أَحَدًا أَكْثَرَ تَبَسُّمًا مِنْ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

من هیچ کسی را بیشتر از روی تبسم از پیغمبر خدا صلے الله علیه و سلم رواه ترمذے

وَعَنْ عَلِیٍّ رضؓ اَنَّ یَہُوْدِیًّا کَانَ یُقَالُ لَہٗ فُلَانُ حَبْرٌ کَانَ لَہٗ عَلٰی

و از علی رضؓ مرویست کہ یہودی بود گفته میشد مراو را کہ فلان حبر ست بود مراو را بر

رَسُوْلِ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ دَنَانِیْرُ فَتَقَاضَی النَّبِیَّ

آنحضرت صلے اللہ علیہ و سلم دینارہای دین پس تقاضا کرد آن یہودی

صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ فَقَالَ لَہٗ یَا یَہُوْدِیُّ مَا عِنْدِیْ مَا

از وی صلے اللہ علیہ و سلم پس گفت آنحضرت مراو را ای یہودی نیست نزد من چیزے کہ

اُعْطِیْکَ قَالَ فَاِنِّیْ لَا اُفَارِقُکَ یَا مُحَمَّدُ حَتّٰی تُعْطِیَنِیْ فَقَالَ

بدہم ترا گفت یہودے پس بدرستیکہ من جدا نمیشوم از تو یا محمد تا آنکہ میدہے مرا پس فرمود

رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ اِذًا اَجْلِسُ مَعَکَ فَجَلَسَ

آنحضرت صلے اللہ علیہ و سلم مر یہودی را اکنون چون مفارقت نمیکنے مے نشینم با تو

مَعَہٗ فَصَلّٰی رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ الظُّہْرَ وَالْعَصْرَ

گزارد پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم نماز ظہر و نماز عصر

وَالْمَغْرِبَ وَالْعِشَاءَ الْاٰخِرَۃَ وَالْغَدَاۃَ وَکَانَ اَصْحَابُ

و نماز مغرب و نماز عشا و نیز گزارد و بود اصحاب

رَسُوْلِ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ یَتَہَدَّدُوْنَہٗ وَیَتَوَعَّدُوْنَہٗ

آنحضرت صلے اللہ علیہ و سلم میترسانیدند آن یہودی را و عہد میکردند کہ نزا

فَفَطِنَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ مَا الَّذِیْ یَصْنَعُوْنَ

چنین پس دریافت آنحضرت صلے اللہ علیہ و سلم چیزیکہ میکردند صحابہ با یہودے

بِہٖ فَقَالُوْا یَا رَسُوْلَ اللّٰہِ یَہُوْدِیٌّ یَحْبِسُکَ فَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ

از تہدید و وعید پس گفتند صحابہ یا رسول اللہ یہودی باز میدارد ترا پس فرمود آنحضرت

صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ مَنَعَنِیْ رَبِّیْ اَنْ اَظْلِمَ مُعَاہِدًا وَغَیْرَہٗ

صلے اللہ علیہ و سلم منع کردہ است مرا پروردگار من از اینکہ ظلم کنم معاہد

فَلَمَّا تَرَحَّلَ النَّهَارُ قَالَ الْيَهُوْدِيُّ اَشْهَدُ اَنْ لَّآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَاَشْهَدُ

پس ہنگامے کہ بر آمد روز گفت یہودے اشہد ان لا الہ الا اللہ و اشہد

اَنَّكَ رَسُوْلُ اللّٰهِ وَشَطْرُ مَالِيْ فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ اَمَا وَاللّٰهِ مَا فَعَلْتُ

انک رسول اللہ و گفت نصف مال من در راہ خداست آگاہ باش قسم بخدا نکردم

بِكَ الَّذِيْ فَعَلْتُ بِكَ اِلَّا لِاَنْظُرَ اِلٰى نَعْتِكَ فِي التَّوْرٰىةِ مُحَمَّدُ

بتو آنچہ کردم ترا از درشتی و سختی مگر از برای آنکہ بہ بینم بسوی صفت تو کہ در توراۃ نوشتہ است کہ محمد

ابْنُ عَبْدِ اللّٰهِ مَوْلِدُهٗ بِمَكَّةَ وَمُهَاجَرُهٗ بِطَيْبَةَ وَمُلْكُهٗ بِالشَّامِ

پسر عبد اللہ ولادت وی بمکہ است و ہجرت وے بمدینہ است و ملک او شام است

لَيْسَ بِفَظٍّ وَّلَا غَلِيْظٍ وَّلَا سَخَّابٍ فِي الْاَسْوَاقِ وَلَا مُتَزَيٍّ

نیست درشت خوی و درشت سخن و نہ فریاد کنندہ در بازارہا و نہ متصف

بِالْفُحْشِ وَلَا قَوْلِ الْخَنَا اَشْهَدُ اَنْ لَّآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَاَنَّكَ

بفحش و نہ بگفتار بیہودہ گواہی میدہم اینکہ نیست ہیچ خدائے تعالے و گواہی میدہم باینکہ تو

رَسُوْلُ اللّٰهِ وَهٰذَا مَالِيْ فَاحْكُمْ فِيْهِ بِمَا اَرَاكَ اللّٰهُ وَكَانَ

پیغمبر خدا ہستے و این مال من است پس حکم کن در وے بہ چیزے کہ بنماید ترا خدای تعالی و بود

الْيَهُوْدِيُّ كَثِيْرَ الْمَالِ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِيْ دَلَائِلِ النُّبُوَّةِ وَعَنْ

آن یہودے بسیار مال دار رواہ بیہقی در دلائل النبوۃ و مرویست از

عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ اَبِيْ اَوْفٰى قَالَ كَانَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

عبد اللہ بن ابی اوفی رض گفت بود پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم

يُكْثِرُ الذِّكْرَ وَيُقِلُّ اللَّغْوَ وَيُطِيْلُ الصَّلٰوةَ وَيُقَصِّرُ الْخُطْبَةَ وَلَا

بسیار میکرد ذکر خدا را و کم میکرد بیہودہ گفتن را و دراز میکرد نماز را و کوتاہ میخواند خطبہ را و انکار

يَاْنَفُ اَنْ يَّمْشِيَ مَعَ الْاَرْمَلَةِ وَالْمِسْكِيْنِ فَيَقْضِيَ لَهُ الْحَاجَةَ

و تکبر نمیکرد کہ برود ہمراہ بیوہ و مسکین پس بر آرد مراد او را حاجت

۴ نسخۂ اللمعات

رَوَاهُ النَّسَائِيُّ وَالدَّارِمِيُّ وَعَنْ عَلِيٍّ رض أَنَّ أَبَا جَهْلٍ قَالَ لِلنَّبِيِّ
روایت کرد اورا نسائی و دارمی و از علی کرم اللہ وجہہ مرویست کہ ابوجہل لعنۃ اللہ علیہ
صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّا لَا نُكَذِّبُكَ وَلٰكِنْ نُكَذِّبُ بِمَا جِئْتَ
بحضرت صلی اللہ علیہ وسلم گفت کہ ما دروغ گوی نمیدانیم ترا ولکن تکذیب میکنیم چیزی را کہ آوردہ تو آنرا
بِهٖ فَأَنْزَلَ اللهُ تَعَالٰى فِيهِمْ فَإِنَّهُمْ لَا يُكَذِّبُونَكَ وَلٰكِنَّ الظَّالِمِينَ
پس فرود فرستاد خدا تعالی این آیت را پس بدرستیکہ کافران ترا تکذیب نمیکنند ولیکن این ظالمان
بِاٰيَاتِ اللهِ يَجْحَدُونَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ عَائِشَةَ رض قَالَتْ
بآیات خدا تکذیب میکنند روایت کرد ترمذی و از عائشہ صدیقہ روایت است گفت
قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَا عَائِشَةُ لَوْ شِئْتُ لَسَارَتْ
کہ فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم ای عائشہ اگر من خواہم ہر آئینہ ہمراہ میروند
مَعِي جِبَالُ الذَّهَبِ جَاءَنِي مَلَكٌ وَإِنَّ حُجْزَتَهُ لَتُسَاوِي الْكَعْبَةَ
با من کوہہای زر آمد فرشتہ و بدرستیکہ جای بند ازار وی ہر آئینہ برابر بود کعبہ را
فَقَالَ إِنَّ رَبَّكَ يَقْرَأُ عَلَيْكَ السَّلَامَ وَيَقُولُ إِنْ شِئْتَ نَبِيًّا عَبْدًا
پس گفت آن فرشتہ کہ پروردگار تو میخواند بر تو سلام و میگوید اگر میخواہی باش پیغمبر بندہ
وَإِنْ شِئْتَ نَبِيًّا مَلِكًا فَنَظَرْتُ إِلٰى جِبْرَئِيلَ فَأَشَارَ إِلَيَّ
و اگر میخواہی باش پیغمبر بادشاہ پس نگاہ کردم من بجانب جبرئیل پس اشارت کرد جبرئیل
أَنْ تَوَاضَعْ نَفْسَكَ وَفِي رِوَايَةِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض فَالْتَفَتَ رَسُولُ اللهِ
من کہ فرو نہ نفس خود را و در روایت ابن عباس رض آمدہ پس برگشتہ نگریست پیغمبر خدا
صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلٰى جِبْرَئِيلَ كَالْمُسْتَشِيرِ لَهٗ فَأَشَارَ جِبْرَئِيلُ بِيَدِهٖ
صلی اللہ علیہ وسلم بسوی جبرئیل مانند مشورت کنندہ مر اورا پس اشارت کرد جبرئیل بدست خود
أَنْ تَوَاضَعْ فَقُلْتُ نَبِيًّا عَبْدًا قَالَتْ فَكَانَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ
کہ فرو نہ خود را پس گفتم من میباشم پیغمبر بندہ نہ بادشاہ گفت عائشہ پس بود آنحضرت صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَعْدَ ذٰلِكَ لَا يَأْكُلُ مُتَّكِئًا يَقُولُ أَكُلُ كَمَا يَأْكُلُ

علیہ و سلم بعد ازان طعام نمیخورد تکیہ زننده میفرمود منخورم چنانکہ میخورد

الْعَبْدُ وَأَجْلِسُ كَمَا يَجْلِسُ الْعَبْدُ رَوَاهُ فِي شَرْحِ السُّنَّةِ وَعَنْ

بنده و مے نشینم چنانکہ نشیند بنده رواه فی شرح السنة و از

أَنَسٍ رض مَا مَسِسْتُ بِكَفِّي أَلْيَنَ مِنْ كَفِّ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

انس رض گفت مس نکردم من ہیچ کف دست نرم از کف آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَلَا وَجَدْتُ رَائِحَةً أَطْيَبَ مِنْ رَائِحَةِ رَسُولِ اللّٰهِ

علیہ و سلم و نیافتم بوے خوشبو ترے از بوی خوش آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَصَحِبْتُهُ عَشْرَ سِنِينَ فَمَا قَالَ لِي لِشَيْءٍ

صلے اللہ علیہ و سلم وصحبت داشتم باو ده سال پس نفرمود برای من چیز

لِمَ صَنَعْتَ كَذَا أَوْ كَذَا وَأَلَّا صَنَعْتَ كَذَا وَكَذَا جَامِعٌ كَبِيرٌ

کہ چرا کردے تو چنین و چنین و نگفت کہ چرا نکردی تو چنین و چنان از جامع کبیر

وَعَنْهُ رض قَالَ صَحِبْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

وہم از وی امر و لیست گفت صحبت داشتم من با آنحضرت صلے اللہ علیہ و سلم

عَشْرَ سِنِينَ وَشَمِمْتُ الْعِطْرَ كُلَّهُ فَلَمْ أَشُمَّ نَكْهَةً أَطْيَبَ

ده سال و شمیدم عطر ہمہ چیز پس نشمیدم بوی خوش ہیچ چیز کہ خوشبو تر باشد

مِنْ نَكْهَةِ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَكَانَ رَسُولُ اللّٰهِ

از خوشبوی آنحضرت صلے اللہ علیہ و سلم و بود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا لَقِيَهُ أَحَدٌ مِنْ أَصْحَابِهِ فَقَامَ

صلے اللہ علیہ و سلم چون ملاقات میکرد آنحضرت را یکے از یاران آنحضرت پس ایستاد

مَعَهُ قَامَ مَعَهُ فَلَمْ يَنْصَرِفْ حَتّٰى يَكُونَ الرَّجُلُ هُوَ الَّذِي

با آنحضرت می ایستاد باوی پس باز نمی گشت آنحضرت تا آنکہ باشد آن مرد کہ

يَنصَرِفُ عَنهُ وَاِذَا لَقِيَهُ اَحَدٌ مِّن اَصحَابِهٖ فَتَنَاوَلَ يَدَهٗ

کہ باز میگشت از آنحضرت و وقتے کہ ملاقات میکرد آنحضرت را ہیچ یکے از یاران آنحضرت پس میگرفت دست

نَاوَلَهَا اِيَّاهُ فَلَم يَنزِع يَدَهٗ مِنهُ حَتّٰى يَكُونَ الرَّجُلُ هُوَ الَّذِى

میداد دست خود را پس نمے کشید دست خود را از وی تا آنکہ میبود آن مرد کہ میکشید

يَنزِعُهَا عَنهُ اِبنُ سَعدٍ وَعَن اَنَسٍ رَضِىَ اللّٰهُ عَنهُ قَالَ كُنتُ

و میکند ہشت آنرا روایت کردہ است از وی ابن سعد و از انس رضی اللہ عنہ مرویست گفت بودم

اَلعَبُ مَعَ الصِّبيَانِ فَمَرَّ عَلَينَا رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيهِ وَسَلَّمَ

من بازے میکردم با کودکان پس گذشت بر ما آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

فَقَالَ اَلسَّلَامُ عَلَيكُم يَا صِبيَانُ رَوَاهُ الدَّيلَمِىُّ

پس فرمود السلام علیکم اے کودکان رواہ الدیلمی

بَابُ مَا كَانَ عَيشُ النَّبِىِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيهِ وَسَلَّمَ

باب در بیان زندگانی کردن آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

وَعَن عَائِشَةَ رَضِ قَالَت مَا شَبِعَ اٰلُ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيهِ وَسَلَّمَ

و از عائشہ صدیقہ رض مرویست سیر نشدند اہل بیت آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

مِن خُبزِ الشَّعِيرِ يَومَينِ مُتَتَابِعَينِ حَتّٰى قُبِضَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

از نان جو دو روز پیاپے تا آنکہ رفت ازین عالم پیغمبر خدا صلے اللہ

عَلَيهِ وَسَلَّمَ مُتَّفَقٌ عَلَيهِ وَعَن عُمَرَ رَضِ قَالَ دَخَلتُ

علیہ وسلم متفق علیہ و از عمر رض مرویست گفت در آمدم من بر

عَلٰى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيهِ وَسَلَّمَ فَاِذَا هُوَ مُضطَجِعٌ عَلٰى

بر آن حضرت صلے اللہ علیہ وسلم پس ناگاہ آنحضرت بر پہلو

رِمَالِ حَصِيرٍ لَيسَ بَينَهٗ وَبَينَهٗ فِرَاشٌ قَد اَثَّرَ الرِّمَالُ بِجَنبِهٖ

خوابیدہ است بر بوریای بافتہ از برگ خرما در حالیکہ نبود میان بدن مبارک و میان حصیر فرشے افگندہ بتحقیق

لہ رمال بضم را و کسر آن نیز وارد شدہ بمعنی مرمل یعنی بافتہ شدہ و مضاف آن بطرف حصیر از قبیل اضافت صفت بموصوف است یعنی حصیر بافتہ شدہ پس معلوم میشود کہ آن حصیر بافتہ شدہ بود و بیکار نبود

[illegible]

مُتَّكِئًا عَلَى وِسَادَةٍ مِّنْ اَدَمٍ حَشْوُهَا لِيْفٌ فَقُلْتُ يَارَسُوْلَ اللهِ

تکیه زده بر بالین از چرم که پنبهٔ آن پوست خرما بود میگوید گفتم یا رسول الله

اُدْعُ اللهَ فَلْيُوَسِّعْ عَلَى اُمَّتِكَ فَاِنَّ فَارِسَ وَالرُّوْمَ قَدْ وُسِّعَ عَلَيْهِمْ

دعا کن خدا را تا فراخ گرداند خدا تعالی ارزاق را بر امت تو زیرا که قوم فارس و روم بتحقیق فراخی کرده شده است

وَهُمْ لَا يَعْبُدُوْنَ اللهَ فَقَالَ اَوَفِيْ هٰذَا اَنْتَ يَا ابْنَ الْخَطَّابِ

و حال آنکه ایشان پرستش نمیکنند خدا را پس فرمود آنحضرت آیا طلب میکنی توسعت را در دنیا ای پسر خطاب

اُولٰئِكَ قَوْمٌ عُجِّلَتْ لَهُمْ طَيِّبَاتُهُمْ فِي الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا وَفِيْ رِوَايَةٍ

آنها گروهے اند که شتاب داده شده است برای ایشان خوبیهای ایشان در زندگانی دنیا و در دیگر روایت

اَمَا تَرْضٰى اَنْ تَكُوْنَ لَهُمُ الدُّنْيَا وَلَنَا الْاٰخِرَةُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

آیا راضی نیستی که باشد مر ایشانرا دنیا و ما را آخرت متفق علیه

وَعَنْ اَنَسٍ رض اَنَّهٗ مَشٰى اِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِخُبْزِ

و از انس رض مرویست که وی برد نزد آنحضرت صلی الله علیه وسلم نان

شَعِيْرٍ وَاِهَالَةٍ سَنِخَةٍ وَلَقَدْ رَهَنَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

جو و پیه گداخته تغیر یافته و هر آینه بتحقیق گرو نهاد آنحضرت صلی الله علیه وسلم

دِرْعًا لَهٗ بِالْمَدِيْنَةِ عِنْدَ يَهُوْدِيٍّ وَاَخَذَ مِنْهُ شَعِيْرًا لِاَهْلِهٖ

زرہے که بود او را در مدینه و گرفت ازان چیزے جو از برای اهل و عیال خود

وَلَقَدْ سَمِعْتُهٗ يَقُوْلُ مَا اَمْسٰى عِنْدَ اٰلِ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

و هر آینه بتحقیق شنیدم او را که میگوید گفت که میگفت آنحضرت شب نکرد نزد اهل بیت محمد صلی الله علیه

وَسَلَّمَ صَاعُ بُرٍّ وَلَا صَاعُ حَبٍّ وَاِنَّ عِنْدَهٗ تِسْعَ نِسْوَةٍ

وسلم گندم و نه پیمانهٔ دانهٔ دیگر و حال آنکه بتحقیق نزد آنحضرت نه زن بود

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ اَنَسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ

روایت کرد بخاری و از انس مرویست گفت فرمود رسول خدا صلی الله

عليه وسلم لقد أخفت في الله وما يخاف أحد ولقد أوذيت

علیہ و سلم بتحقیق ترسانیده شده ام در دین و حال آنکه ترسانیده نشده هیچ کس و بتحقیق ایذا داده شده ام

في الله وما يؤذى أحد ولقد أتت علي ثلثون من بين ليلة

در دین خدا و ایذا داده نشد هیچ کس و بتحقیق آمد بر من سی

ويوم وما لي ولبلال طعام يأكله ذو كبد إلا شيء يواريه

و روز شبانه روزے و حال آنکه نیست و نبود مرا و مر بلال را خوردنی کہ بخورد آنرا جگردارے یعنی حیوانے مگر چیزے

إبط بلال رواه الترمذي وقال معنى هذا الحديث

کہ پنہان میکرد آنرا بغل بلال روایت کرد ترمذی و گفت ترمذی و مصداق این حدیث

حين خرج النبي صلى الله عليه وسلم هاربا من مكة

در هنگامے بود کہ بیرون آمد پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ و سلم گریزنده از مکہ

ومعه بلال إنما كان مع بلال من الطعام ما يحمله تحت

و بود با آنحضرت بلال نبود همراه بلال از جنس خوردنی مگر آن قدر کہ برمیداشت در زیر

إبطه وعن أبي طلحة رض قال شكونا إلى رسول الله صلى الله

بغل خود و از ابو طلحہ رض گفت شکایت کردیم ما بسوے آنحضرت صلے اللہ

عليه وسلم الجوع فرفعنا عن بطوننا عن حجر حجر فرفع

علیہ و سلم گرسنگی را پس برداشتیم و کشادیم از شکمهای خود سنگ یعنی از هر کدام سنگے

رسول الله صلى الله عليه وسلم عن بطنه عن حجرين رواه

آنحضرت صلے اللہ علیہ و سلم از سینۂ خود دو سنگ روایت کرد

الترمذي وعن عائشة رضي الله تعالى عنها قالت كان

این حدیث را ترمذی و از عائشہ رض روایت است گفت کہ بود

رسول الله صلى الله عليه وسلم يعجبه من الدنيا ثلثة

آنحضرت صلے اللہ علیہ و سلم کہ خوش مے آمد او را از دنیا سہ چیز

الطعام والنساء والطیب فاصاب اثنین ولم یصب واحدا

یعنی خوردنی وزنان وبوی خوش پس یافت آنحضرت دو چیزرا و نیافت یک چیزرا

اصاب النساء والطیب ولم یصب الطعام رواه احمد وعن

یافت زنان را وبوی خوش را ونیافت خوردنی را روایت کرد احمد و از

عبد الله بن مغفل رضی الله عنه قال جاء رجل الی النبی

عبد الله بن مغفل مروی است گفت عبد الله که آمد مردے بسوی آنحضرت

صلی الله علیه وسلم فقال انی احبک فقال انظر ما تقول

صلی الله علیه وسلم پس گفت آن مرد آنحضرت را بدرستی من دوست میدارم ترا پس

فقال والله انی لاحبک ثلث مرات قال ان کنت صادقا

گفت ببین آنچه میگوئی پس گفت آن مرد بخدا سوگند بدرستی من دوست میدارم ترا سه کرت گفت این سخن را فرمود آنحضرت

فاعد للفقر تجفافا فان الفقر اسرع الی من یحبنی من السیل

در دعوی صادق پس آماده کن برای فقر برگستوان وجه آنکه فقر شتابنده تر است بسوی کسیکه که دوست

الی منتهاه رواه الترمذی وعن انس رضی الله تعالی

بجانب نهایت رسیدن وی و رسیدن آب روایت کرد ترمذی واز انس رضی الله تعالی

عنه ان النبی صلی الله علیه وسلم قال اللهم احینی

عنه که آنحضرت صلی الله علیه وسلم فرمود خداوندا زنده دار

مسکینا وامتنی مسکینا واحشرنی فی زمرة المساکین

مسکین ومیران مرا مسکین وبرانگیز مرا در گروه مسکینان

فقالت عائشة رضی الله تعالی عنها لم یارسول الله صلی الله

پس پرسید عائشہ صدیقہ رضی الله تعالی عنہا برای چہ طلبی یارسول الله صلی الله

علیک وسلم قال انهم یدخلون الجنة قبل اغنیائهم

علیک وسلم این را فرمود در جواب عائشہ زیراکہ ایشان یعنی فقرا ومساکین میدر آیند بہشت

بأربعين خريفا يا عائشة لا تردي المسكين ولو بشق تمرة

بچهل سال ای عائشه بر مگردان مسکین را چیزی ناداده اگرچه به نیمه خرما باشد

يا عائشة أحبي المساكين وقربيهم فإن الله يقربك يوم

ای عائشه دوست دار مسکینان را ونزدیک گردان بخود آنهارا زیرا که خدای تعالی ترا نزدیک گرداند

القيامة رواه الترمذي والبيهقي في شعب الإيمان وعن

قیامت روایت کرد این حدیث ترمذی و بیهقی در شعب ایمان و از

ابن عباس رضي الله عنه قال قال رسول الله صلى الله عليه

ابن عباس رضی الله عنه مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه

وسلم اطلعت في الجنة فرأيت أكثر أهلها الفقراء و

وسلم نگریستم در بهشت پس دیدم بیشتر اهل آنرا فقرا و

اطلعت في النار فرأيت أكثر أهلها النساء متفق عليه

نگریستم در آتش دوزخ پس دیدم بیشتر اهل آنرا زنان متفق علیه

وعن عائشة رضي الله عنها قالت كان يأتي علينا الشهر

واز عائشه رض مرویست گفت عائشه رض بود حال ما و ایشان … بیت پیغمبر خدا که

ما نوقد فيه نارا إنما هو التمر والماء إلا أن نؤتى

و میگذشت ماه تمام بر ما … نمی افروختیم در وی آتش را … نبود طعام … مگر خرما و آب …

باللحيم متفق عليه وعنها رضي الله عنها قالت ما شبع آل

گوشت پاره متفق علیه و … از عائشه صدیقه رض آمده که گفت سیر نشدند اهل بیت

محمد صلى الله عليه وسلم يومين من خبز إلا وأحدهما

محمد صلی الله علیه وسلم دو روز از نان گندم مگر آنکه در یکی از آن

تمر متفق عليه وعنها قالت توفي رسول الله صلى الله

دو روز طعام ایشان تمر بود و در روز دیگر … متفق علیه … از عائشه صدیقه رض مرویست … وفات کرد …

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَمَا شَبِعْنَا مِنَ الْأَسْوَدَيْنِ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنِ

علیه وسلم و سیر نشدیم ما از دو سیاه که مراد از ان خرما و آب ست متفق علیه ست و روایت

النُّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ أَلَسْتُمْ فِي طَعَامٍ وَشَرَابٍ

از نعمان بن بشیر رضی الله عنه گفت یعنے با یاران خود آیا نیستید شما در خوردن و نوشیدن

مَا شِئْتُمْ لَقَدْ رَأَيْتُ نَبِيَّكُمْ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَمَا يَجِدُ

که توسیع میکنید بهر نوع که میخواهید هر آئینه تحقیق دیدم پیغمبر شمارا صلے الله علیه وسلم در حالے که

مِنَ الدَّقَلِ مَا يَمْلَأُ بَطْنَهُ رَوَاهُ مُسْلِمٌ. الْأَحَادِيثُ الْأَرْبَعَةُ

نمے یافت از خرماے ردے خشک آنقدر که پر کند شکم مبارک او را و سیر بخشد این هر چهار حدیث

فِي بَابِ الْأَطْعِمَةِ لِلْمِشْكٰوةِ

در باب اطعمه مشکات شریف ست

بَابُ الْبَعْثِ وَبَدْءِ الْوَحْيِ

باب در بیان بعثت و ابتداے نزول وحے

لَقَدْ مَنَّ اللّٰهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ إِذْ بَعَثَ فِيهِمْ رَسُولًا مِّنْ

هر آئینه نعمت فراوان داد خدا مومنان را آنگاه که فرستاد در میان ایشان پیغمبرے از

أَنْفُسِهِمْ يَتْلُوا عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ

قوم ایشان میخواند بر ایشان آیتهاے خود و پاک میسازد ایشانرا و می آموزد ایشانرا

الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَإِنْ كَانُوا مِنْ قَبْلُ لَفِي ضَلَالٍ

کتاب و حکمت و هر آئینه ایشان بودند پیش ازین در گمراهے

مُّبِينٍ وَمَا كَانَ لِبَشَرٍ أَنْ يُكَلِّمَهُ اللّٰهُ إِلَّا وَحْيًا أَوْ مِنْ

ظاهر و نشاید مرآدمے را که سخن گوید بآن خداے مگر وحے یا از

وَّرَاءِ حِجَابٍ أَوْ يُرْسِلَ رَسُولًا فَيُوحِيَ بِإِذْنِهِ مَا يَشَاءُ

پس پرده یا فرستد فرستاده را پس وحی کند بدستوری او آنچه خواهد

إِنَّهُ عَلِيٌّ حَكِيمٌ وَكَذَٰلِكَ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ رُوحًا مِّنْ أَمْرِنَا

بدرستی او برترست حکم کننده وہمچنین وحی فرستادیم بسوے تو قرآن از فرمان ما

مَا كُنتَ تَدْرِي مَا الْكِتَابُ وَلَا الْإِيمَانُ وَلَٰكِن جَعَلْنَاهُ

نبود ی کہ دریابے چیست قرآن و نہ ایمان ولیکن گردانیدیم

نُورًا نَّهْدِي بِهِ مَن نَّشَاءُ مِنْ عِبَادِنَا ۚ وَإِنَّكَ لَتَهْدِي إِلَىٰ صِرَاطٍ

او را روشنی راه نمائیم بدان ہر کرا خواہیم از بندگان خویش و بدرستی تو ہر آئینہ راه بنمائے

مُّسْتَقِيمٍ وَكَذَٰلِكَ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ قُرْآنًا عَرَبِيًّا لِّتُنذِرَ أُمَّ الْقُرَىٰ

راست وہمچنین وحی کردیم سوے تو قرآنے تازیے تا بیم کنے اہل مکہ را

وَمَنْ حَوْلَهَا وَتُنذِرَ يَوْمَ الْجَمْعِ لَا رَيْبَ فِيهِ ۚ فَرِيقٌ فِي الْجَنَّةِ وَفَرِيقٌ

وہر کہ گرد اگرد او بند و بیم کنے از روز جمع نیست شک دران گروہے در بہشت و گروہے

فِي السَّعِيرِ عَنْ عَائِشَةَ رض قَالَتْ أَوَّلُ مَا بُدِئَ بِهِ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

در دوزخ روایت ست از عائشہ رض گفت نخست چیزے کہ آغاز کردہ شد بآنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنَ الْوَحْيِ الرُّؤْيَا الصَّالِحَةُ فِي النَّوْمِ فَكَانَ لَا يَرَىٰ

علیہ وسلم از وحے دیدن راست بود در خواب پس بود آنحضرت کہ نمیدید

رُؤْيَا إِلَّا جَاءَتْ مِثْلَ فَلَقِ الصُّبْحِ ثُمَّ حُبِّبَ إِلَيْهِ الْخَلَاءُ وَكَانَ

ہیچ خوابے مگر آنکہ مے آید تاویل آن خواب مانند سفیدهٔ دم صبح ابتر دوست گردانیدہ شد بسوے آنحضرت

يَخْلُو بِغَارِ حِرَاءٍ فَيَتَحَنَّثُ فِيهِ وَهُوَ التَّعَبُّدُ اللَّيَالِيَ ذَوَاتِ الْعَدَدِ

آنحضرت کہ خلوت میگزید در غار کوه حرا پس عبادت میکرد دران غار و عبادت میکرد شبهای متعدد

قَبْلَ أَنْ يَنْزِعَ إِلَىٰ أَهْلِهِ وَيَتَزَوَّدُ لِذَٰلِكَ ثُمَّ يَرْجِعُ إِلَىٰ خَدِيجَةَ

پیش از انکہ باز گردد بسوے اہل خانہ خود و توشہ بر میداشت برای آن پستر باز می آمد بسوی خدیجہ

فَيَتَزَوَّدُ لِمِثْلِهَا حَتَّىٰ جَاءَهُ الْحَقُّ وَهُوَ فِي غَارِ حِرَاءٍ فَجَاءَهُ الْمَلَكُ

پس توشہ بر میداشت برای مانند مدت آن لیالی تا آنکہ آمد حق یعنی وحی و حالانکہ آنحضرت در غار بود پس آمد

فَقَالَ اقْرَأْ فَقَالَ فَقُلْتُ مَا اَنَا بِقَارِئٍ قَالَ فَاَخَذَنِیْ فَغَطَّنِیْ

پس گفت فرشتہ بخوان پس گفتم نیستم من خوانندہ و نمی توانم خواند پس گفت آنحضرت پس گرفت آن فرشتہ مرا

حَتّٰی بَلَغَ مِنِّی الْجُهْدَ ثُمَّ اَرْسَلَنِیْ فَقَالَ اقْرَأْ فَقُلْتُ مَا اَنَا بِقَارِئٍ

تا آنکہ رسید جبرئیل از من غایت وسع و طاقت را پس رہا کرد مرا جبرئیل پس گفت بخوان پس گفتم نمیتوانم خواند

فَاَخَذَنِیْ فَغَطَّنِی الثَّانِیَةَ حَتّٰی بَلَغَ مِنِّی الْجُهْدَ ثُمَّ اَرْسَلَنِیْ فَقَالَ

پس گرفت مرا بار دوم پس بفشرد تا آنکہ رسید مرا جبرئیل از من غایت وسع را پس رہا کرد مرا پس گفت

اقْرَأْ فَقُلْتُ مَا اَنَا بِقَارِئٍ فَقَالَ فَاَخَذَنِیْ فَغَطَّنِی الثَّالِثَةَ ثُمَّ اَرْسَلَنِیْ فَقَالَ اقْرَأْ

بخوان پس گفتم نیستم من خوانندہ گفت آنحضرت پس گرفت آن فرشتہ مرا بار سوم پس فرا هم آورد و بفشرد مرا پس رہا کرد مرا

بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِیْ خَلَقَ ۝ خَلَقَ الْاِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍ ۝ اقْرَأْ وَرَبُّكَ الْاَكْرَمُ ۝ الَّذِیْ

بنام پروردگار خود کہ پیدا کردہ است پیدا کرد آدمی را از خون بستہ کہ در رحم بود بخوان و پروردگار تو کریم تر و بزرگتر

عَلَّمَ بِالْقَلَمِ ۝ عَلَّمَ الْاِنْسَانَ مَا لَمْ یَعْلَمْ ۝ فَرَجَعَ بِهَا رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ یَرْجُفُ

آنکہ کرد انسان را بقلم آموخت مردم را آنچہ ممکن نبود کہ بقدرت خود تواند دانست پس بازگشت باین کلمات صلی اللہ علیہ وسلم در حالیکہ می‌لرزید

فُؤَادُهٗ فَدَخَلَ عَلٰی خَدِیْجَةَ فَقَالَ زَمِّلُوْنِیْ زَمِّلُوْنِیْ فَزَمَّلُوْهُ حَتّٰی ذَهَبَ عَنْهُ الرَّوْعُ فَقَالَ

دل وی پس در آمد آنحضرت بر خدیجہ پس گفت گلیم بپوشانید مرا گلیم بپوشانید مرا پس پوشانیدند آنحضرت را تا آنکہ رفت از وی ترس پس گفت

لِخَدِیْجَةَ وَاَخْبَرَهَا الْخَبَرَ لَقَدْ خَشِیْتُ عَلٰی نَفْسِیْ فَقَالَتْ

مر خدیجہ را و رسانید خدیجہ را خبر آنچہ گذشتہ بود و گفت بتحقیق ترسیدم من بر نفس خود پس گفت

خَدِیْجَةُ كَلَّا وَاللّٰهِ مَا یُخْزِیْكَ اللّٰهُ اَبَدًا اِنَّكَ لَتَصِلُ الرَّحِمَ

خدیجہ اینچنین نخواهد بود سوگند بخدا رسوا نمیکند ترا خدا تعالی ہمیشہ زیرا کہ بدرستی تو پیوند میکنی رحم را

وَتَصْدُقُ الْحَدِیْثَ وَتَحْمِلُ الْكَلَّ وَتَكْسِبُ الْمَعْدُوْمَ وَتَقْرِی

و راست گوئی سخنها را و بر میداری گرانی را و کسب میکنی معدوم را و مهمانی میکنی

الضَّیْفَ وَتُعِیْنُ عَلٰی نَوَائِبِ الْحَقِّ فَانْطَلَقَتْ بِهٖ خَدِیْجَةُ حَتّٰی

مهمان را و یاری میدهی خلق را بر حوادث پس برد آنحضرت را خدیجہ تا آنکہ

أَتَتْ بِهِ وَرَقَةَ بْنَ نَوْفَلٍ بْنِ عَمِّ خَدِيجَةَ وَكَانَ امْرَأً تَنَصَّرَ

آورد آنحضرت را نزد ورقہ بن نوفل بن عم خدیجہ و بود مردے کہ نصرانی شدہ بود

فِي الْجَاهِلِيَّةِ وَكَانَ يَكْتُبُ الْكِتَابَ الْعِبْرَانِيَّ فَيَكْتُبُ مِنَ الْإِنْجِيلِ

در جاہلیت و بود کہ کسب کردہ بود کتاب عبرانی را پس انجیل را

بِالْعِبْرَانِيَّةِ مَا شَاءَ اللّٰهُ أَنْ يَكْتُبَ وَكَانَ شَيْخًا كَبِيرًا قَدْ عَمِيَ

بزبان عبرانی ترجمہ میکرد آنقدر کہ خواست خدای تعالی کہ بنویسد و بود مردے پیر شدہ و اعمی گشتہ

فَقَالَتْ لَهُ خَدِيجَةُ يَا ابْنَ عَمِّ اسْمَعْ مِنِ ابْنِ أَخِيكَ فَقَالَ لَهُ وَرَقَةُ

پس خدیجہ گفت مرورقہ را ای پسر عم من بشنو از برادر زادہ خود پس گفت مر آنحضرت را ورقہ

يَا ابْنَ أَخِي مَاذَا تَرَى فَأَخْبَرَهُ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ای برادر زادہ من چہ چیز مے بینے پس خبر داد ورقہ را پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم

خَبَرَ مَا رَأَى فَقَالَ لَهُ وَرَقَةُ هٰذَا النَّامُوسُ الَّذِي نَزَّلَ اللّٰهُ

خبر چیزی کہ میدید پس گفت ورقہ مر آنحضرت را این ناموس فرشتہ ایست کہ فرستاد خدای تعالی

عَلٰى مُوسٰى يَا لَيْتَنِي فِيهَا جَذَعًا يَا لَيْتَنِي أَكُونُ حَيًّا إِذْ يُخْرِجُكَ

بر موسے علیہ السلام ای کاشکے میبودم من در وقت نبوت تو جوان کاشکے میبودم زندہ وقتیکہ

قَوْمُكَ فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَوَ مُخْرِجِيَّ هُمْ

قوم تو پس گفت آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم آیا بیرون آرندگان منند

قَالَ نَعَمْ لَمْ يَأْتِ رَجُلٌ قَطُّ بِمِثْلِ مَا جِئْتَ بِهِ إِلَّا عُودِيَ

ایشان گفت ورقہ آری بیرون خواہند کرد ترا نیاورد ہیچ مردے ہرگز مانند آنچہ آوردہ تو مگر آنکہ دشمن داشتہ شد آن

وَإِنْ يُدْرِكْنِي يَوْمُكَ أَنْصُرْكَ نَصْرًا مُؤَزَّرًا ثُمَّ لَمْ يَنْشَبْ

و اگر دریابد مرا روز تو یاری میدہم ترا یاری قوی سخت پس درنگ نکرد ورقہ کہ میرا نید و شد

وَرَقَةُ أَنْ تُوُفِّيَ وَفَتَرَ الْوَحْيُ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ جَابِرٍ

بعد از آنکہ وحی بر آنحضرت آمد و نبوت ثابت شد فقط و دیر رفت وحی و از پیاپی آمدن باز ماند روایت کرد او را بخاری

أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُحَدِّثُ عَنْ فَتْرَةِ

مرویست که وی شنید آن حضرت را صلے اللہ علیہ و سلم که حکایت میکرد از فترت

الْوَحْيِ فَبَيْنَا أَنَا أَمْشِي سَمِعْتُ صَوْتًا مِنَ السَّمَاءِ فَرَفَعْتُ بَصَرِي

وحے فرمود پس در اثنای آنکه من میروم شنیدم آوازے از آسمان پس بر داشتم بینائی خود را

فَإِذَا الْمَلَكُ الَّذِي جَاءَنِي بِحِرَاءٍ قَاعِدٌ عَلَى كُرْسِيٍّ بَيْنَ السَّمَاءِ

پس ناگاه فرشته که آمده بود بکوه حرا نشسته است بر تختے میان آسمان

وَالْأَرْضِ فَجُئِثْتُ مِنْهُ رُعْبًا حَتَّى هَوَيْتُ إِلَى الْأَرْضِ فَجِئْتُ

و زمین پس ترسانیده شدم من از وی ترسانیدنے تا آنکه افتادم من بر زمین پس آمدم

أَهْلِي فَقُلْتُ زَمِّلُونِي زَمِّلُونِي فَزَمَّلُونِي فَأَنْزَلَ اللّٰهُ تَعَالَى

من اہل خانه خود را پس گفتم بجامه بپیچید مرا پس بپیچیدند مرا پس فرو فرستاد خدائے تعالے

يَا أَيُّهَا الْمُدَّثِّرُ قُمْ فَأَنْذِرْ وَرَبَّكَ فَكَبِّرْ وَثِيَابَكَ فَطَهِّرْ وَالرُّجْزَ

ای مرد بجامه پیچیده بر خیز پس دعوت کن و خلق را بترسان و پروردگار خود را بزرگ دان و جامها خود را

فَاهْجُرْ ثُمَّ حَمِيَ الْوَحْيُ وَتَتَابَعَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض

پس ترک کن مراد شرک است پس گرم شد وحی و پیاپے آمدن گرفت متفق علیه و از ابن عباس

قَالَ بُعِثَ رَسُولُ اللّٰهِ لِأَرْبَعِينَ سَنَةً فَمَكَثَ بِمَكَّةَ ثَلٰثَ عَشَرَةَ

روایت ست که فرستاده شده پیغمبر خدا در چهل سالگی پس درنگ کرد بمکه سیزده

سَنَةً يُوحَى إِلَيْهِ ثُمَّ أُمِرَ بِالْهِجْرَةِ فَهَاجَرَ عَشْرَ سِنِينَ وَمَاتَ

سال در حالیکه وحی فرستاده میشد بسوی وی درین مدت پس امر کرده شد بر آمدن از مکه بمدینه پس هجرت

وَهُوَ ابْنُ ثَلٰثٍ وَسِتِّينَ سَنَةً مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَنَسٍ رض قَالَ

در حال آنکه وی شصت و سه ساله بود متفق علیه و روایت ست از انس رض که

قُبِضَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ ابْنُ ثَلٰثٍ وَسِتِّينَ وَ

قبض کرده شد آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم و وے شصت و سه ساله بود و

أَبُوْ بَكْرٍ وَهُوَ ابْنُ ثَلٰثٍ وَسِتِّيْنَ وَعُمَرُ وَهُوَ ابْنُ ثَلٰثٍ وَسِتِّيْنَ

قبض کرده شد ابوبکر رض و وی نیز شصت و سه ساله بود و قبض کرده شد عمر و وی نیز شصت و سه ساله بود

رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ عَائِشَةَ رض أَنَّ الْحَارِثَ بْنَ هِشَامٍ

روایت کرد این حدیث را مسلم و از عایشه صدیقه رض روایت ست که حارث بن هشام

سَأَلَ رَسُوْلَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ يَا رَسُوْلَ اللهِ

پرسید پیغمبر خدا را صلے الله علیه و سلم پس پرسید

كَيْفَ يَأْتِيْكَ الْوَحْيُ فَقَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

چگونه مے آید ترا وحے ای رسول خدا پس فرمود آنحضرت صلے الله علیه و سلم

أَحْيَانًا يَأْتِيْنِيْ مِثْلَ صَلْصَلَةِ الْجَرَسِ وَهُوَ أَشَدُّهُ عَلَيَّ

گاه گاه می آید مرا مانند آواز جرس که طنین دارد و این قسم وحی سخت ترین آن بود بر من

فَيُفْصَمُ عَنِّيْ وَقَدْ وَعَيْتُ عَنْهُ مَا قَالَ وَأَحْيَانًا يَتَمَثَّلُ لِيَ الْمَلَكُ

پس منقطع میشد از من و حال آنکه [illegible] یاد گرفتم از ان چیزیرا که گفت فرشته و گاهی فرشته بصورت

رَجُلًا فَيُكَلِّمُنِيْ فَأَعِيْ مَا يَقُوْلُ قَالَتْ عَائِشَةُ وَلَقَدْ رَأَيْتُهُ يَنْزِلُ

مرد متمثل میشود برای من پس کلام میکرد از من پس یاد میگرفتم من چیزیرا که میگفت گفت عایشه صدیقه رض تحقیق دیدم

عَلَيْهِ الْوَحْيُ فِي الْيَوْمِ الشَّدِيْدِ الْبَرْدِ فَيُفْصَمُ عَنْهُ وَإِنَّ جَبِيْنَهُ

بران حضرت وحے در روزیکه سخت بود سردی وی پس منقطع شد وحی از وی و حال آنکه پیشانی وی

لَيَتَفَصَّدُ عَرَقًا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ مَسْعُوْدٍ رض قَالَ

وی میریخت خوی را متفق علیه واز عبد الله بن مسعود رض مرویست گفت

بَيْنَمَا رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّيْ عِنْدَ الْكَعْبَةِ وَجَمْعٌ

در اثنای آنکه آنحضرت صلے الله علیه و سلم نماز میکرد نزدیک خانه کعبه و حال آنکه جماعتے

قُرَيْشٍ فِيْ مَجَالِسِهِمْ إِذْ قَالَ قَائِلٌ أَيُّكُمْ يَقُوْمُ إِلَى جَزُوْرِ آلِ فُلَانٍ

از قوم قریش در مجلسهای خود بودند ناگاه گفت گوینده که کدام یک از شما [illegible]

فَيَعْمِدُ اِلٰى فَرْثِهَا وَدَمِهَا وَسَلَاهَا ثُمَّ يُمْهِلُهُ حَتّٰى اِذَا سَجَدَ وَضَعَهُ

پس قصد کند آنکس بسوی سرگین وی و بسوی خون وی و بسوی پوستے کہ در وی بچہ میباشد پس مہلت دہد آنحضرت را

بَيْنَ كَتِفَيْهِ فَانْبَعَثَ اَشْقَاهُمْ فَلَمَّا سَجَدَ وَضَعَهُ بَيْنَ كَتِفَيْهِ وَثَبَتَ

میان ہر دو شانہ وی پس برخاست بدبخت ترین ایشان پس ہنگامیکہ سجدہ کرد آنحضرت نہاد آنرا میان ہر دو شانہ وی

النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَاجِدًا فَضَحِكُوْا حَتّٰى مَالَ بَعْضُهُمْ عَلٰى

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم سجدہ کنندہ پس خندید ند مشرکان تا آنکہ میل کردند بعضے از ایشان

بَعْضٍ مِنَ الضَّحِكِ فَانْطَلَقَ مُنْطَلِقٌ اِلٰى فَاطِمَةَ فَاَقْبَلَتْ تَسْعٰى وَثَبَتَ

بسوی بعضے از خندہ پس رفت روندہ بسوی فاطمہ زہرا و خبر کرد پس پیش آمد فاطمہ در حالیکہ میدوید و ماند

النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَاجِدًا حَتّٰى اَلْقَتْهُ عَنْهُ وَاَقْبَلَتْ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم سجدہ کنندہ تا آنکہ انداخت آنرا از بالای آنحضرت و روی آورد

عَلَيْهِمْ تَسُبُّهُمْ فَلَمَّا قَضٰى رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الصَّلٰوةَ

فاطمہ بر آن بدبختان در حالیکہ دشنام میکند ایشانرا پس چون تمام کرد آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم نماز را

قَالَ اَللّٰهُمَّ عَلَيْكَ بِقُرَيْشٍ ثَلٰثًا فَكَانَ اِذَا دَعَا دَعَا ثَلٰثًا وَاِذَا

گفت خداوندا بر تو باد کہ بگیرے قریش را سہ بار کرد این دعا را و بود آنحضرت چون دعا میکرد میخواند دعا سہ بار

سَاَلَ سَاَلَ ثَلٰثًا اَللّٰهُمَّ عَلَيْكَ بِعَمْرِو بْنِ هِشَامٍ وَعُتْبَةَ بْنِ

و چون سوال میکرد سوال میکرد سہ بار خداوندا بر تو باد کہ بگیرے عمرو بن ہشام را کہ ابی جہل ست و عتبہ بن

رَبِيْعَةَ وَشَيْبَةَ بْنِ رَبِيْعَةَ وَالْوَلِيْدِ بْنِ عُتْبَةَ وَاُمَيَّةَ بْنِ خَلَفٍ

ربیعہ و شیبہ بن ربیعہ و ولید بن عتبہ و امیہ بن خلف

وَعُقْبَةَ بْنِ اَبِيْ مُعَيْطٍ وَعُمَارَةَ بْنِ الْوَلِيْدِ قَالَ عَبْدُ اللّٰهِ فَوَاللّٰهِ

و عقبہ بن ابی معیط و عمارہ بن ولید گفت عبد اللہ بن مسعود پس بخدا سوگند

لَقَدْ رَاَيْتُهُمْ صَرْعٰى يَوْمَ بَدْرٍ ثُمَّ سُحِبُوْا اِلَى الْقَلِيْبِ قَلِيْبِ بَدْرٍ

ہر آئینہ تحقیق دیدم ایشانرا بر زمین افتادہ در روز بدر پس کشیدہ شدند بسوی چاہ کہ در بدر ست

ثُمَّ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأُتْبِعَ أَصْحَابُ الْقَلِيْبِ

پس فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم در پے فرستادہ شدہ اہل چاہ در چاہ

لَعْنَةً مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ عَائِشَةَ رض أَنَّهَا قَالَتْ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ هَلْ أَتَى

لعنت متفق علیہ و از عائشہ صدیقہ مرویست بدرستی عائشہ گفت یا رسول اللہ آیا آمدہ

عَلَيْكَ يَوْمٌ كَانَ أَشَدَّ مِنْ يَوْمِ أُحُدٍ فَقَالَ لَقَدْ لَقِيْتُ مِنْ قَوْمِكِ

بر تو روزیکہ بود سخت تر از روز احد پس گفت آنحضرت ہر آئینہ بتحقیق دیدم از قوم تو.

وَكَانَ أَشَدَّ مَا لَقِيْتُ مِنْهُمْ يَوْمَ الْعَقَبَةِ إِذْ عَرَضْتُ نَفْسِيْ عَلَى

آنچہ دیدم و بود سخت ترین آنچہ دیدم ازین روز عقبہ وقتی کہ عرض کردم نفس خود را بر

ابْنِ عَبْدِ يَالِيْلَ بْنِ كُلَالٍ فَلَمْ يُجِبْنِيْ إِلَى مَا أَرَدْتُ فَانْطَلَقْتُ

ابن عبد یالیل بن کلال پس پاسخ نداد مرا بانچہ خواستم پس رفتم

وَأَنَا مَهْمُوْمٌ عَلَى وَجْهِيْ فَلَمْ أَسْتَفِقْ إِلَّا بِقَرْنِ الثَّعَالِبِ فَرَفَعْتُ

و حال آنکہ اندوہ مند بودم بر روی خود پس بہوش نیامدم مگر بموضعیکہ نام وی قرن ثعالب است پس برداشتم

رَأْسِيْ فَإِذَا أَنَا بِسَحَابَةٍ قَدْ أَظَلَّتْنِيْ فَنَظَرْتُ فَإِذَا فِيْهَا جِبْرِيْلُ

سر خود را پس ناگاہ من متفردن با بری ام کہ بتحقیق سایہ کردہ است پس نگاہ کردم پس ناگاہ دران ابر جبرئیل است

فَنَادَانِيْ فَقَالَ إِنَّ اللّٰهَ قَدْ سَمِعَ قَوْلَ قَوْمِكَ وَمَا رَدُّوْا عَلَيْكَ

پس آواز داد مرا جبرئیل پس گفت بدرستی خدا بتحقیق شنید سخن قوم ترا و شنید آنچہ رد کردند بر تو

وَقَدْ بَعَثَ إِلَيْكَ مَلَكَ الْجِبَالِ لِتَأْمُرَهُ بِمَا شِئْتَ فِيْهِمْ

و بتحقیق فرستادہ است بر تو فرشتہ کوہہا را تا بفرمائی تو آن فرشتہ را بچیزیکہ میخواہی تو در حق ایشان

قَالَ فَنَادَانِيْ مَلَكُ الْجِبَالِ فَسَلَّمَ عَلَيَّ ثُمَّ قَالَ يَا مُحَمَّدُ إِنَّ

گفت آنحضرت پس آواز داد مرا فرشتہ کوہہا پس سلام کرد بر من پستر گفت فرشتہ ای محمد بدرستی

اللّٰهَ قَدْ سَمِعَ قَوْلَ قَوْمِكَ وَأَنَا مَلَكُ الْجِبَالِ وَقَدْ بَعَثَنِيْ

خدائے تعالیٰ بہ تحقیق شنید سخن قوم ترا و من فرشتہ کوہہا ام و بتحقیق فرستادہ است

رَبُّكَ إِلَيْكَ لِتَأْمُرَنِي بِأَمْرِكَ إِنْ شِئْتَ أَنْ أُطْبِقَ عَلَيْهِمُ

پروردگار تو بسوی تو تا امر کنی تو مرا بامر خود اگر خواہی که بر ہم زنم بر ایشان

الْأَخْشَبَيْنِ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَلْ أَرْجُو

ہر دو کوه که اخشبین اند پس فرمود آنحضرت صلے الله علیه و سلم نخواہم ہلاک ایشان بلکه امید دارم

أَنْ يُخْرِجَ اللهُ مِنْ أَصْلَابِهِمْ مَنْ يَعْبُدُ اللهَ وَحْدَهُ لَا يُشْرِكُ

که بیرون آرد خدا تعالی از پشتہای ایشان کسانی را که پرستند خدا را تنہا و شرک نیارند

بِهِ شَيْئًا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَنَسٍ أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ

بوی چیزی را متفق علیه و روایت ست از انس که آنحضرت صلے الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كُسِرَتْ رَبَاعِيَتُهُ يَوْمَ أُحُدٍ وَشُجَّ فِي رَأْسِهِ

علیه وسلم شکسته شد از چہار دندان که آنہا را رباعیه گویند روز احد و شکسته شد سر مبارک

فَجَعَلَ يَسْلُتُ الدَّمَ وَيَقُولُ كَيْفَ يُفْلِحُ قَوْمٌ شَجُّوا رَأْسَ نَبِيِّهِمْ

پس گشت آنحضرت که پاک میکند خون را از خود و میگفت که چگونه رستگار شوند قومے که شکستند سر پیغمبر خود را

وَكَسَرُوا رَبَاعِيَتَهُ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

و شکستند دندان او را روایت کرده مسلم

بَابُ عَلَامَاتِ النُّبُوَّةِ

باب در بیان نشانہائے نبوت

أَلَمْ نَشْرَحْ لَكَ صَدْرَكَ وَإِذْ قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ يَا بَنِي

آیا کشاده نکردیم برای تو سینه ترا و یاد کن چون گفت عیسے پسر مریم ای بنی

إِسْرَائِيلَ إِنِّي رَسُولُ اللهِ إِلَيْكُمْ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيَّ

اسرائیل ہر آئینه من پیغامبر خدایم بسوی شما باور دارنده آنچه پیش دست من ست

مِنَ التَّوْرَاةِ وَمُبَشِّرًا بِرَسُولٍ يَأْتِي مِنْ بَعْدِي اسْمُهُ أَحْمَدُ

از توریت و بشارت دهنده به پیغامبرے که بیاید بعد از من نام او احمد ست

فَلَمَّا جَاءَهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ قَالُوا هٰذَا سِحْرٌ مُّبِينٌ عَنْ أَنَسٍ رض أَنَّ

پس چون آمد پیش ایشان با معجزہا گفتند این سحر یست ظاہر روایت ست از انس رض

رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَتَاهُ جِبْرِيلُ وَهُوَ يَلْعَبُ

آنحضرت صلی اللہ علیہ و سلم آمد اورا جبرئیل و حال آنکہ آنحضرت بازی میکرد

مَعَ الْغِلْمَانِ فَأَخَذَهُ فَصَرَعَهُ فَشَقَّ عَنْ قَلْبِهِ فَاسْتَخْرَجَ مِنْهُ

با کودکان پس گرفت جبرئیل آنحضرت را پس بینداخت اورا بر زمین پس شگافت دل ورا پس بیرون آورد

عَلَقَةً فَقَالَ هٰذَا حَظُّ الشَّيْطَانِ مِنْكَ ثُمَّ غَسَلَهُ فِي طَسْتٍ

خون بستہ پس گفت جبرئیل کہ این نصیب شیطان ست از تو پس تر شست دل اورا در آوند

مِنْ ذَهَبٍ بِمَاءِ زَمْزَمَ ثُمَّ لَأَمَهُ وَأَعَادَهُ فِي مَكَانِهِ وَجَاءَ

از طلا بآب زمزم پس تر سپید دوخت دل او را و باز نہاد اورا در جای خود و آمدند

الْغِلْمَانُ يَسْعَوْنَ إِلَى أُمِّهِ يَعْنِي ظِئْرَهُ فَقَالُوا إِنَّ مُحَمَّدًا قَدْ قُتِلَ

آن کودکان کہ ہمراہ او بودند دوان دوان نزد مادر آنحضرت یعنی دایہ کہ آن حضرت را شیر میداد پس گفتند

فَاسْتَقْبَلُوهُ وَهُوَ مُنْتَقِعُ اللَّوْنِ قَالَ أَنَسٌ فَكُنْتُ أَرَى

پس پیش آمدند مر آنحضرت را و حال آنکہ آنحضرت متغیر رنگ ست گفت انس رض بودم من کہ میدیدم

أَثَرَ الْمِخْيَطِ فِي صَدْرِهِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ جَابِرِ بْنِ

اثر دوختہ را در سینۂ آنحضرت روایت کرد این حدیث را مسلم و از جابر بن

سَمُرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنِّي

سمرہ رض مروی ہست گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم بدرستی کہ

لَأَعْرِفُ حَجَرًا بِمَكَّةَ كَانَ يُسَلِّمُ عَلَيَّ قَبْلَ أَنْ أُبْعَثَ إِنِّي

میشناسم من سنگی را کہ در مکہ ہست بود کہ سلام می کرد بر من پیش از آنکہ مبعوث شدم بدرستی

لَأَعْرِفُهُ الْآنَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ أَنَسٍ رض قَالَ إِنَّ

میشناسم آن سنگ را اکنون روایت کرد آنرا مسلم و روایت ست از انس رض بدرستی کہ

أَهْلَ مَكَّةَ سَأَلُوا رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يُرِيَهُمْ

اهل مکه طلبیدند از آنحضرت صلی الله علیه و سلم که بنماید ایشان را

آيَةً فَأَرَاهُمُ الْقَمَرَ شِقَّيْنِ حَتَّى رَأَوْا حِرَاءً بَيْنَهُمَا مُتَّفَقٌ

معجزه پس نمود ایشان را ماه را دو پاره باشارت انگشت تا آنکه دیدند کوه حرا را میان آن دو پاره

عَلَيْهِ وَعَنْ عَدِيِّ بْنِ حَاتِمٍ قَالَ بَيْنَا أَنَا عِنْدَ النَّبِيِّ

و از عدی بن حاتم رض مرویست گفت در اثنا آنکه من بودم نزد آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذْ أَتَاهُ رَجُلٌ فَشَكَا إِلَيْهِ الْفَاقَةَ

صلی الله علیه و سلم ناگاه آمد او را مردی پس گله کرد آنحضرت را از فاقه

ثُمَّ أَتَاهُ الْآخَرُ فَشَكَا إِلَيْهِ قَطْعَ السَّبِيلِ فَقَالَ يَا عَدِيُّ

پستر آمد آنحضرت را مردی دیگر پس گله کرد بسوی وی راه زدن را که واقع میشود در بلاد پس گفت آنحضرت

هَلْ رَأَيْتَ الْحِيرَةَ فَإِنْ طَالَتْ بِكَ حَيَاةٌ فَلَتَرَيَنَّ

آیا دیدی تو حیره را پس اگر دراز گردد بتو زندگانی پس هر آینه به بینی تو

الظَّعِينَةَ تَرْتَحِلُ مِنَ الْحِيرَةِ حَتَّى تَطُوفَ بِالْكَعْبَةِ لَا تَخَافُ

زن نشسته در هودج را که کوچ میکند از حیره تا طواف کند بکعبه در حالیکه نمیترسد

أَحَدًا إِلَّا اللّٰهَ وَلَئِنْ طَالَتْ بِكَ حَيَاةٌ لَتُفْتَحَنَّ كُنُوزُ

هیچ یکی را مگر خدا و هر آینه اگر دراز شود بتو زندگانی هر آینه کشاده میشود گنجهای

كِسْرَى وَلَئِنْ طَالَتْ بِكَ حَيَاةٌ لَتَرَيَنَّ الرَّجُلَ يُخْرِجُ

کسری و هر آینه اگر دراز گردد بتو حیات هر آینه می بینی مرد را که بیرون آرد

مِلْءَ كَفِّهِ مِنْ ذَهَبٍ أَوْ فِضَّةٍ يَطْلُبُ مَنْ يَقْبَلُهُ فَلَا يَجِدُ

پری کف دست خود را از زر یا سیم میجوید کسی را از فقرا که قبول کند آنرا پس نمی یابد

أَحَدًا يَقْبَلُهُ مِنْهُ وَلَيَلْقَيَنَّ اللّٰهَ أَحَدُكُمْ يَوْمَ يَلْقَاهُ وَلَيْسَ

هیچ یکی را که قبول کند آنرا و هر آینه پیش می آید خدا را یکی از شما روزیکه پیش آید حال آنکه نیست

بَيْنَهُ وَبَيْنَهُ تَرْجُمَانٌ يُتَرْجِمُ لَهُ فَيَقُولَنَّ أَلَمْ أَبْعَثْ إِلَيْكَ

میان وی و میان وی [illegible] بیان کند برای وی پس هر آینه میگوید خدای تعالی آیا نفرستادم بسوی تو

رَسُولًا فَيُبَلِّغَكَ فَيَقُولُ بَلَى فَيَقُولُ أَلَمْ أُعْطِكَ مَالًا وَأُفْضِلْ

پیغمبر را که برساند ترا پس میگوید بنده آرے فرستادی پس میگوید خدائے تعالی آیا ندادم ترا مالی را و افضال

عَلَيْكَ فَيَقُولُ بَلَى فَيَنْظُرُ عَنْ يَمِينِهِ فَلَا يَرَى إِلَّا جَهَنَّمَ وَ

بر تو در رزق پس میگوید بنده آرے [illegible] پس نگاه میکند بجانب راست خود پس نمی بیند مگر دوزخ

يَنْظُرُ عَنْ يَسَارِهِ فَلَا يَرَى إِلَّا جَهَنَّمَ اتَّقُوا النَّارَ وَلَوْ بِشِقِّ

و می بیند بجانب چپ خود پس نمی بیند مگر دوزخ پرهیز کنید آتش دوزخ را اگرچه بنصف

تَمْرَةٍ فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَبِكَلِمَةٍ طَيِّبَةٍ قَالَ عَدِيٌّ فَرَأَيْتُ الظَّعِينَةَ

خرما باشد پس کسیکه نیابد شق تمر را هم پس سخن خوبے نرم که بسائل گوید که خوشحال گردد گفت عدی پس دیدم

تَرْتَحِلُ مِنَ الْحِيرَةِ حَتَّى تَطُوفَ بِالْكَعْبَةِ لَا تَخَافُ إِلَّا اللَّهَ

که کوچ میکرد از حیره تا آنکه طواف کند کعبه را نمی ترسد مگر خدا را

وَكُنْتُ فِيمَنِ افْتَتَحَ كُنُوزَ كِسْرَى بْنِ هُرْمُزَ وَلَئِنْ طَالَتْ بِكُمْ

و بودم من در میان کسانیکه کشادند گنجهاے کسرے پسر هرمز بن نوشیروان را و هر آینه اگر دراز گردد

حَيٰوةٌ لَتَرَوُنَّ مَا قَالَ النَّبِيُّ أَبُو الْقَاسِمِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

زندگانی هر آینه می بینید چیزے را که گفته است آنحضرت که کنیت وی ابو القاسم صلے الله علیه و سلم

يُخْرِجُ مِلْءَ كَفِّهِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ خَبَّابِ بْنِ الْأَرَتِّ رض

بیرون می آرد و سیم و زر را [illegible] کسی تا قبول کند روایت کرد بخاری [illegible] از خباب بن ارت رض

قَالَ شَكَوْنَا إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ مُتَوَسِّدٌ

گفت خباب شکوه کردیم ما بسوے پیغمبر خدا صلے الله علیه و سلم و حال آنکه آنحضرت زیر سر نهاده

بُرْدَةً فِي ظِلِّ الْكَعْبَةِ وَقَدْ لَقِينَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ شِدَّةً فَقُلْنَا

بود چادر را در سایه کعبه و حال آنکه [illegible] یافتیم ما از مشرکان سختی پس گفتیم ما

أَلَا تَدْعُو اللّٰهَ فَقَعَدَ وَهُوَ مُحْمَرٌّ وَجْهُهُ وَقَالَ كَانَ الرَّجُلُ فِيْمَنْ

آیا دعا نمیکنی خدا را برای کافران پس نشست آنحضرت در حالیکه سرخ شده بود روی مبارک وی و فرمود

كَانَ قَبْلَكُمْ يُحْفَرُ لَهُ فِي الْأَرْضِ فَيُجْعَلُ فِيْهِ فَيُجَاءُ بِمِنْشَارٍ

بودند پیش از شما که کنده میشد برای آن مرد در زمین پس گردانیده میشد در آن پس آورده میشد اره

فَيُوْضَعُ فَوْقَ رَأْسِهِ فَيُشَقُّ بِاثْنَيْنِ فَمَا يَصُدُّهُ ذٰلِكَ عَنْ

پس نهاده میشد اره بالای سر آن مرد پس شگافته میشد دو پاره پس باز نمیداشت آن مرد را آن عذاب از

دِيْنِهِ وَيُمْشَطُ بِأَمْشَاطِ الْحَدِيْدِ مَا دُوْنَ لَحْمِهِ مِنْ عَظْمٍ وَ

دین وی و شانه کرده میشد مرد به شانهای آهنی چیزیکه [illegible] از استخوان و

عَصَبٍ مَا يَصُدُّهُ ذٰلِكَ عَنْ دِيْنِهِ وَاللّٰهِ لَيُتِمَّنَّ هٰذَا الْأَمْرُ

عصب وی و باز نمیداشت او را آن عذاب کردن از دین وی بخدا سوگند هر آئینه بتمام و کمال میرسد این

حَتّٰى يَسِيْرَ الرَّاكِبُ مِنْ صَنْعَاءَ إِلٰى حَضْرَمَوْتَ لَا يَخَافُ

تا آنکه سیر میکند سوار از صنعا تا حضرموت در حالیکه نمیترسد آن سوار

إِلَّا اللّٰهَ أَوِ الذِّئْبَ عَلٰى غَنَمِهِ وَلٰكِنَّكُمْ تَسْتَعْجِلُوْنَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

مگر خدا را یا میترسد گرگ را بر گوسفندان خود ولیکن شما شتابی می نمائید روایت کرد آنرا البخاری

وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ حَدَّثَنِيْ أَبُوْ سُفْيَانَ بْنُ حَرْبٍ مِنْ

و از ابن عباس [illegible] گفت ابن عباس حدیث کرد مرا ابوسفیان بن حرب [illegible] رسیده است از

فِيْهِ إِلٰى فِيَّ قَالَ انْطَلَقْتُ فِي الْمُدَّةِ الَّتِيْ كَانَتْ بَيْنِيْ وَبَيْنَ

دهن وی به دهن من گفت بسفر رفتیم در مدتی که بود میان من و میان

رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ فَبَيْنَا أَنَا بِالشَّامِ

آنحضرت مراد مدت صلح حدیبیه است صلی الله علیه [و سلم] گفت پس در اثنای آنکه من بودم بشام

إِذْ جِيْءَ بِكِتَابٍ مِنَ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلٰى

تا [illegible] آمد کتاب آنحضرت صلی الله علیه و سلم بجانب هر[قل]

قَالَ وَكَانَ دِحْيَةُ الْكَلْبِيُّ جَاءَ بِهٖ فَدَفَعَهٗ اِلٰى عَظِيْمِ بُصْرٰى

گفت وبود دحیۂ کلبی آوردہ بود آن کتاب را پس رسانید آن کتاب را بگلان مقدم بصری

فَدَفَعَهٗ عَظِيْمُ بُصْرٰى اِلٰى هِرَقْلَ فَقَالَ هِرَقْلُ هَلْ هٰهُنَا اَحَدٌ

پس رسانید آنرا عظیم بصرے کہ از اعظم امرای ہرقل ست بسوے ہرقل پس گفت ہرقل آیا ہست اینجا

مِنْ قَوْمِ هٰذَا الرَّجُلِ الَّذِيْ يَزْعَمُ اَنَّهٗ نَبِيٌّ قَالُوْا نَعَمْ فَدُعِيْتُ

از قوم این مرد کہ دعوی میکند کہ وی پیغمبر است گفتند آری پس خواندہ شدم

فِيْ نَفَرٍ مِّنْ قُرَيْشٍ فَدَخَلْنَا عَلٰى هِرَقْلَ فَاُجْلِسْنَا بَيْنَ يَدَيْهِ

در جماعت از قریش پس در آمدیم ما برہرقل پس نشاندہ شدیم ما در پیش ہرقل

فَقَالَ اَيُّكُمْ اَقْرَبُ نَسَبًا مِّنْ هٰذَا الرَّجُلِ الَّذِيْ يَزْعَمُ اَنَّهٗ

پس گفت ہرقل کدام یکے از شما نزدیک تر است از روے نسب زین مرد کہ زعم میکند کہ وے

نَبِيٌّ قَالَ اَبُوْ سُفْيَانَ فَقُلْتُ اَنَا فَاَجْلَسُوْنِيْ بَيْنَ يَدَيْهِ وَ

نبی ست گفت ابو سفیان پس گفتم من کہ من قریب ترام پس نشاندند مرا در پیش ہرقل و

اَجْلَسُوْا اَصْحَابِيْ خَلْفِيْ ثُمَّ دَعَا بِتَرْجُمَانِهٖ فَقَالَ قُلْ لَّهُمْ

بنشاندند یاران مرا پس پشت من پس تر خواند ہرقل ترجمان خود را پس گفت ہرقل ترجمان خود

اِنِّيْ سَائِلٌ هٰذَا عَنْ هٰذَا الرَّجُلِ الَّذِيْ يَزْعَمُ اَنَّهٗ نَبِيٌّ فَاِنْ كَذَبَنِيْ

من سوال میکنم این را از احوال این مرد کہ میگوید کہ پیغمبر ست پس اگر دروغگوئی سازد با

فَكَذِّبُوْهُ قَالَ اَبُوْ سُفْيَانَ وَاَيْمُ اللّٰهِ لَوْلَا مَخَافَةُ اَنْ يُّؤْثَرَ عَلَيَّ

پس بگوئید کہ دروغ میگوید گفت ابوسفیان سوگند بخدا اگر نمی بود ترس اینکہ نقل کردہ شود بر من

الْكَذِبُ لَكَذَبْتُهٗ ثُمَّ قَالَ لِتَرْجُمَانِهٖ سَلْهُ كَيْفَ حَسَبُهٗ

دروغ ہر آئینہ دروغ میگفتم من ہرقل گفت ہرقل ترجمان خود را بپرس او را چگونہ است حسب آں مرد

فِيْكُمْ قَالَ قُلْتُ هُوَ فِيْنَا ذُوْ حَسَبٍ قَالَ فَهَلْ كَانَ مِنْ

در میان شما گفت ابوسفیان گفتم وی در میان ما صاحب حسب ست ہرقل پس آیا بودہ است از

آبائه من ملك قلت لا قال فهل كنتم تتهمونه بالكذب

پدران این مرد هیچ از پادشاهی گفتم نبوده است گفت هرقل پس آیا تهمت میکردید او را به دروغ

قبل أن يقول ما قال قلت لا قال ومن يتبعه أشراف الناس

پیش از آنکه بگوید چیزیکه میگوید الآن گفتم نمیکردیم او را گفت هرقل و کیست که متابعت میکند او را اشراف

أم ضعفاؤهم قال قلت بل ضعفاؤهم قال أيزيدون أم

یا ضعیفان گفت ابوسفیان گفتم بلکه ضعیفان مردم ایمان آوردند گفت هرقل آیا افزون میشوند

ينقصون قلت لا بل يزيدون قال فهل يرتد أحد منهم عن

روز بروز در جمعیت یا کم میشوند گفتم کم نمیشوند بلکه افزون میشوند گفت هرقل آیا مرتد میشود کسی از ایشان از

دينه بعد أن يدخل فيه سخطة له قال قلت لا قال فهل

دین خود بعد از درآمدن در دین وی از جهت ناخوش داشتن مر دین او را گفت ابوسفیان گفتم نه گفت پس آیا

قاتلتموه قلت نعم قال فكيف كان قتالكم إياه قال قلت

قتال میکنید شما باوی گفتم آری قتال میکنیم گفت هرقل چه حال دارد قتال شما باوی گفت

يكون الحرب بيننا وبينه سجالا يصيب منا ونصيب

میباشد جنگ میان ما و میان وی مانند دلوها که نصیب مییابد وی از ما و می یابیم ما

منه قال فهل يغدر قلت لا ونحن منه في هذه المدة لا ندري

از وی گفت هرقل پس آیا می شکند عهد و صلح که میکند گفتم نمیکند و ما از وی در این مدت صلح در

ما هو صانع فيها قال والله ما أمكنني من كلمة أدخل فيها

نمیدانیم که چه کننده است در این مدت گفت ابوسفیان بخدا سوگند ممکن نشد مرا از سخنی که در آرم چیزے

شيئا غير هذه قال فهل قال هذا القول أحد قبله قلت لا

جز این کلمه گفت هرقل پس آیا گفته است این قول را هیچ یکی پیش از این مرد گفتم نگفته است

ثم قال لترجمانه قل له إني سألتك عن حسبه فيكم

پس گفت هرقل مر ترجمان خود را بگو مر او را یعنی ابوسفیان را بدرستی من پرسیدم ترا از حسب یعنی نسب او در میان شما

فَزَعَمْتَ اَنَّهٗ فِيْكُمْ ذُوْ حَسَبٍ وَكَذٰلِكَ الرُّسُلُ تُبْعَثُ فِيْ اَحْسَابِ

پس گفتی مذعم کردے تو کہ وی درمیان شما خداوند حسب ست وہمچنین جماعت پیغمبران برانگیختہ میشوند

قَوْمِهَا وَسَاَلْتُكَ هَلْ كَانَ فِيْ اٰبَائِهٖ مَلِكٌ فَزَعَمْتَ اَنْ لَا فَقُلْتُ

قوم خود و اشراف آن و پرسیدم ترا آیا بود در پدران وی ہیچ پادشاہے گفتہ تو کہ نبود پس گفتم

لَوْ كَانَ مِنْ اٰبَائِهٖ مَلِكٌ قُلْتُ رَجُلٌ يَطْلُبُ مُلْكَ اٰبَائِهٖ وَ

اگر مے بود از پدران او پادشاہے میگفتم مردیست کہ میطلبد ملک پدران خود و

سَاَلْتُكَ عَنْ اَتْبَاعِهٖ اَضُعَفَاؤُهُمْ اَمْ اَشْرَافُهُمْ فَقُلْتَ

پرسیدم ترا از تابعان او کہ آیا از ضعفای مردم اند یا از اشراف پس گفتی

بَلْ ضُعَفَاؤُهُمْ وَهُمْ اَتْبَاعُ الرُّسُلِ وَسَاَلْتُكَ هَلْ كُنْتُمْ

بلکہ ضعفای مردم اند وہمین ضعفا اند تابعان پیغمبران و پرسیدم ترا آیا بودید شما

تَتَّهِمُوْنَهٗ بِالْكَذِبِ قَبْلَ اَنْ يَّقُوْلَ مَا قَالَ فَزَعَمْتَ اَنْ

کہ تہمت میکردید او را بدروغ گفتن پیش از انکہ بگوید چیزے کہ گفت پس گفتی تو کہ تہمت نمیکردیم

لَا فَعَرَفْتُ اَنَّهٗ لَمْ يَكُنْ لِيَدَعَ الْكَذِبَ عَلَى النَّاسِ ثُمَّ

پس شناختم من کہ نیست متصور کہ ترک کند دروغ گفتن را بر مردم پس ازان

يَذْهَبَ فَيَكْذِبَ عَلَى اللّٰهِ وَسَاَلْتُكَ هَلْ يَرْتَدُّ اَحَدٌ مِّنْهُمْ

برود پس بگوید دروغ بر خدا و پرسیدم ترا آیا باز میگردد ہیچ یکے از مردم

عَنْ دِيْنِهٖ بَعْدَ اَنْ يَّدْخُلَ فِيْهِ سَخْطَةً لَّهٗ فَزَعَمْتَ اَنْ لَا وَ

از دین وی بعد از درآمدن در دین بجہت ملول داشتن مر دین او را پس گفتی تو باز نمیگردد

كَذٰلِكَ الْاِيْمَانُ اِذَا خَالَطَ بَشَاشَتُهُ الْقُلُوْبَ وَسَاَلْتُكَ

ہمچنین ست حال ایمان کہ بیرون نمیرود چون بیامیزد حلاوت او دلہا را و پرسیدم ترا

هَلْ يَزِيْدُوْنَ اَمْ يَنْقُصُوْنَ فَزَعَمْتَ اَنَّهُمْ يَزِيْدُوْنَ وَكَذٰلِكَ

آیا افزون میشوند تابعان او یا کم میشوند پس گفتی تو کہ ایشان افزون میشوند وہمچنین ست

الایمان حتی یتم وسألتك هل قاتلتموه فزعمت انكم

دین وایمان را افزون میشود تا آنکه تمام گردد و پرسیدم ترا که آیا قتال میکنید بااو پس گفتی تو که شما

قاتلتموه فیکون الحرب بینکم وبینه سجالا ینال منکم

قتال میکنید بااو پس میباشد جنگ میان شما ومیان او دلوها یعنی مانند دلو میگیرد از شما

وتنالون منه وکذلك الرسل تبتلی ثم تکون لها العاقبة

ومیگیرید شما ازوی و همچنین پیغمبران مبتلی وممتحن گردانیده میشوند باعدای خود ... میباشد

وسألتك هل یغدر فزعمت انه لا یغدر وکذلك الرسل

وپرسیدم من ترا آیا عهد میشکند وبدعهدی میکند پس گفتی تو که وی غدر نمیکند وهمچنین پیغمبران

لا تغدر وسألتك هل قال هذا القول احد قبله فزعمت

غدر نمیکنند وپرسیدم من ترا آیا گفته است این قول راکسی یعنی دعوت نبوت راکسی پیش از وی یا

ان لا فقلت لو کان قال هذا القول احد قبله قلت رجل

که نه گفته است پس گفتم من اگر می بود که میگفت این قول راکسی پیش از وی می گفتم مردیست

ائتم بقول قیل قبله قال ثم قال بما یأمرکم قلنا یأمرنا

که اقتدا میکند بقولیکه گفته شده است پیش از وی گفت ابوسفیان گفت هرقل رسید بچه چیز امر میکند ای مرد

بالصلوة والزکوة والصلة والعفاف قال ان یك ما تقول

ما را بنماز وزکوة وصلہ ارحام ویارسائی وباز استادن از حرام گفت هرقل گر هست آنچه میگو

حقا فانه نبی وقد کنت اعلم انه خارج ولم اك اظنه منکم

راست پس بدرستی که وی پیغمبر است وبتحقیق بودم من که میدانستم که وی بیرون آینده است وگمان نمیبردم

وانی اعلم انی اخلص الیه لاحببت لقاءه ولو کنت

واگر میدانستم که من ... رسید بسوی وی هر آئینه دوست میداشتم دیدن او را واگر میبودم

عنده لغسلت عن قدمیه ولیبلغن ملکه ما تحت قدمی ثم دعا

نزد وی هر آئینه بشستم هر دو پای اورا وهر آئینه میرسد ملک وی زمینی را که زیر هر دو پای منست

بِكِتَابِ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَقْرَأُهُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

کتاب پیغمبر خدا را صلے اللہ علیہ و سلم پس خوانند کتب را روایت کرد آنرا بخاری و مسلم

بَابٌ فِي الْمِعْرَاجِ

باب در بیان معراج

سُبْحَانَ الَّذِيْ أَسْرٰى بِعَبْدِهٖ لَيْلًا مِّنَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ إِلَى

پاک ست آنکه برد بندهٔ خود را شبی از مسجد حرام بسوی

الْمَسْجِدِ الْأَقْصَى الَّذِيْ بَارَكْنَا حَوْلَهٗ لِنُرِيَهٗ مِنْ اٰيَاتِنَا إِنَّهٗ

مسجد اقصے کہ برکت نہادیم گرداگرد آن تا بنمائیم بسوی نشانہای خود ہر آئینہ

هُوَ السَّمِيْعُ الْبَصِيْرُ وَلَقَدْ رَاٰهُ نَزْلَةً أُخْرٰى عِنْدَ سِدْرَةِ الْمُنْتَهٰى

او ست شنوا بینا و ہر آئینہ دیدہ بود این فرشتہ را یکبار دیگر نزدیک سدرۃ المنتہی

عِنْدَهَا جَنَّةُ الْمَأْوٰى إِذْ يَغْشَى السِّدْرَةَ مَا يَغْشٰى

نزدیک آن سدرہ ہست بہشت آرامگاہ فرشتہ را دید وقتیکہ میپوشید سدرہ را آنچہ میپوشید

مَا زَاغَ الْبَصَرُ وَمَا طَغٰى لَقَدْ رَاٰى مِنْ اٰيَاتِ رَبِّهِ الْكُبْرٰى

کجروی نکرد چشم پیغامبر و از مقصد تجاوز ننمود ہر آئینہ دید بعض نشانہای بزرگ پروردگار خود را

عَنْ قَتَادَةَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ عَنْ مَالِكِ بْنِ صَعْصَعَةَ

و از قتادہ مرویست از انس بن مالک و او از مالک بن صعصعہ

أَنَّ نَبِيَّ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَدَّثَهُمْ عَنْ لَيْلَةِ أُسْرِيَ بِهٖ

کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ و سلم حدیث کرد و خبر داد صحابہ را از احوال شبے کہ بردہ شد

بَيْنَمَا أَنَا فِي الْحَطِيْمِ وَرُبَّمَا قَالَ فِي الْحِجْرِ مُضْطَجِعًا إِذْ أَتَانِيْ

آنحضرت در اثنای آنکہ من بودم در حطیم و اندکیست بسیار گفت در حجر کہ موضع دیگرست بودم در حالیکہ بر پہلو

اٰتٍ فَشَقَّ مَا بَيْنَ هٰذِهٖ إِلٰى هٰذِهٖ يَعْنِيْ مِنْ ثُغْرَةِ نَحْرِهٖ

پس بشگافت چیزیکہ میان این تا این ست یعنے از بالای سینہ

إلى شعرته فاستخرج قلبي ثم أتيت بطست من ذهب

تا زیر ناف پس بیرون آورد دل مرا پستر آورده شد نزد من طشتے از زر

مملوء إيمانا فغسل قلبي ثم حشي ثم أعيد وفي رواية ثم

پر کرده شده با ایمان پس شسته شد دل من پستر پر کرده شد پستر باز گردانیده شد دل در جائے خود و در

غسل البطن بماء زمزم ثم ملئ إيمانا وحكمة ثم أتيت

شسته شد شکم من بآب زمزم پستر پر کرده شد با ایمان و حکمت پستر آورده شدم من

بدابة دون البغل وفوق الحمار أبيض يقال له البراق

بر ... در قامت پایان استر و بالائے حمار سفید گفته میشد این مرکوب را براق

يضع خطوه عند أقصى طرفه فحملت عليه وفي رواية

که می نهاد این براق گام خود را نزد نهایت بصر خود پس بر داشته شدم من بر وے و در روایتے

لمسلم فركبته حتى أتيت بيت المقدس فربطته بالحلقة

که مر مسلم راست الینست پس سوار شدم براق را تا آنکه آمدم بیت المقدس را پس بستم براق را بحلقه مسجد

التي تربط بها الأنبياء قال ثم دخلت المسجد فصليت

که می بستند براق را بآن حلقه پیغمبران گفت آنحضرت پستر درآمدم در مسجد پس گذاردم

فيه ركعتين ثم خرجت فجاءني جبرئيل بإناء من خمر

دروی دو رکعت پستر بیرون آمدم پس آورد مرا جبرئیل آوند از خمر

وإناء من لبن فاخترت اللبن فقال جبرئيل اخترت

و آوند از شیر پستر اختیار کردم من شیر را پس گفت جبرئیل اختیار کردے تو

الفطرة ثم عرج بنا إلى السماء الخ فانطلق بي جبرئيل

فطرت را پستر بالا برده شد مرا بسوی آسمان تا آخر پس برد مرا جبرئیل

حتى أتى السماء الدنيا فاستفتح قيل من هذا قال جبرئيل

تا آنکه آمدم آسمان دنیا را پس طلب کرد جبرئیل کشادن آسمان را گفته شد و پرسیده شد دربانان که کیست

قِيْلَ وَمَنْ مَّعَكَ قَالَ مُحَمَّدٌ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قِيْلَ وَقَدْ

گفته شد کیست با تو گفت جبرئیل با من محمد صلی الله علیه وسلم هست گفتند بر استفهام

اُرْسِلَ اِلَيْهِ قَالَ نَعَمْ قِيْلَ مَرْحَبًا بِهٖ فَنِعْمَ الْمَجِيْءُ جَاءَ فَفُتِحَ

که فرستاده شده است بسوی وی گفت آری گفته شد مرحبا بمحمد و خوش آمد لی آمد پس گشاده شد آسمان

فَلَمَّا خَلَصْتُ فَاِذَا فِيْهَا اٰدَمُ فَقَالَ هٰذَا اَبُوْكَ اٰدَمُ فَسَلِّمْ

پس هنگامیکه رسیدم و در آمدم در آسمان پس ناگاه در آسمان آدم هست پس گفت جبرئیل این پدر تست آدم پس سلام

عَلَيْهِ فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ فَرَدَّ السَّلَامَ ثُمَّ قَالَ مَرْحَبًا بِالْاِبْنِ

بر آدم پس سلام دادم بر وی پس جواب داد آدم پستر گفت آدم مرحبا به پسر

الصَّالِحِ وَالنَّبِيِّ الصَّالِحِ وَفِيْ رِوَايَةٍ لِّمُسْلِمٍ فَرَحَّبَ بِيْ وَدَعَا

صالح و پیغمبر صالح و در روایتیکه مر مسلم راست این لفظ است پس ترحیب کرد آدم

لِيْ بِخَيْرٍ وَفِيْ رِوَايَةٍ لَّهُمَا فَلَمَّا فُتِحَ عَلَوْنَا السَّمَاءَ الدُّنْيَا اِذَا

مرا به نیکی و در روایتی دیگر که مر هر دو راست پس هنگامیکه گشاده شد در بالا بر آمدیم این آسمان ناگاه

رَجُلٌ قَاعِدٌ عَلٰى يَمِيْنِهٖ اَسْوِدَةٌ وَعَلٰى يَسَارِهٖ اَسْوِدَةٌ

مردے نشسته است که بر جانب دست راست او سیاهیهاست و بر جانب چپ سیاهیهاست

اِذَا نَظَرَ قِبَلَ يَمِيْنِهٖ ضَحِكَ وَاِذَا نَظَرَ قِبَلَ شِمَالِهٖ بَكٰى

چون نگاه میکند آن مرد بجانب دست راست خود میخندد و چون نگاه میکند بجانب چپ گریه میکند

فَقَالَ مَرْحَبًا بِالنَّبِيِّ الصَّالِحِ وَالْاِبْنِ الصَّالِحِ قُلْتُ لِجِبْرِيْلَ

پس گفت آن مرد مرحبا بالنبی الصالح و ابن الصالح گفتم من جبرئیل را

مَنْ هٰذَا قَالَ هٰذَا اٰدَمُ وَهٰذِهِ الْاَسْوِدَةُ عَنْ يَمِيْنِهٖ وَعَنْ

کیست این مرد گفت جبرئیل این آدم است و این سیاهیها که متصل شده اند از جانب راست و

شِمَالِهٖ نَسَمُ بَنِيْهِ فَاَهْلُ الْيَمِيْنِ مِنْهُمْ اَهْلُ الْجَنَّةِ وَالْاَسْوِدَةُ

جانب چپ ارواح اولاد اوست پس آنهائیکه بر جانب راست اند از ایشان بهشتیان اند و سیاهیها که

الَّتِي عَنْ شِمَالِهٖ اَهْلُ النَّارِ فَاِذَا نَظَرَ عَنْ يَمِيْنِهٖ ضَحِكَ وَاِذَا

بر جانب دست چپ اند اہل دوزخ اند پس می بیند از دست راست خود می خندد پس چون

نَظَرَ قِبَلَ شِمَالِهٖ بَكٰى اِلَخ ثُمَّ صَعِدَ بِيْ حَتّٰى السَّمَاءَ الثَّانِيَةَ

نظر میکند بر جانب دست چپ می گرید تا آخر پستر بالا برد مرا جبرئیل تا آسمان دوم

فَاسْتَفْتَحَ قِيْلَ مَنْ هٰذَا قَالَ جِبْرَئِيْلُ قِيْلَ وَمَنْ مَّعَكَ قَالَ

پس طلب کرد جبرئیل کشادن آسمان را گفته شد کیست این گفت منم جبرئیل و گفته شد کیست باتو گفت جبرئیل

مُحَمَّدٌ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قِيْلَ وَقَدْ اُرْسِلَ اِلَيْهِ قَالَ

با من محمد صلی اللہ علیہ وسلم است گفته شد و بتحقیق که فرستاده شدی تو بسوی وی گفت

نَعَمْ قِيْلَ مَرْحَبًا بِهٖ فَنِعْمَ الْمَجِيْءُ جَاءَ فَفَتَحَ فَلَمَّا خَلَصْتُ اِذَا

آری گفته شد مرحبا بمحمد خوش آمدنی آمد پس کشاده شد در پس چون رسیدم بآسمان دوم ناگاه

يَحْيٰى وَعِيْسٰى وَهُمَا ابْنَا خَالَةٍ قَالَ هٰذَا يَحْيٰى وَهٰذَا عِيْسٰى

این دو پیغمبر یحیی و عیسی استاده اند و یحیی و عیسی پسران خاله اند گفت جبرئیل این یحیی است و این عیسی

فَسَلِّمْ عَلَيْهِمَا فَسَلَّمْتُ فَرَدَّا ثُمَّ قَالَا مَرْحَبًا بِالْاَخِ الصَّالِحِ

پس سلام ده بر ہر دو پس سلام دادم پس جواب سلام دادند ہر دو و پستر گفتند ہر دو مرحبا به برادر صالح

وَالنَّبِيِّ الصَّالِحِ ثُمَّ صَعِدَ بِيْ اِلَى السَّمَاءِ الثَّالِثَةِ فَاسْتَفْتَحَ

و پیغمبر صالح پستر برد مرا جبرئیل بسوی آسمان سوم پس طلب کرد کشادن آسمان را

قِيْلَ مَنْ هٰذَا قَالَ جِبْرَئِيْلُ قِيْلَ وَمَنْ مَّعَكَ قَالَ مُحَمَّدٌ

گفته شد کیست این گفت منم جبرئیل گفته شد و کیست باتو گفت با من محمد

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قِيْلَ وَقَدْ اُرْسِلَ اِلَيْهِ قَالَ نَعَمْ

صلی اللہ علیہ وسلم است گفته شد و بتحقیق فرستاده شد بسوی او گفت آری

قِيْلَ مَرْحَبًا بِهٖ فَنِعْمَ الْمَجِيْءُ جَاءَ فَفَتَحَ فَلَمَّا خَلَصْتُ اِذَا يُوْسُفُ

گفته شد مرحبا بمحمد و خوش آمدنی آمد پس کشاده شد آسمان پس چون رسیدم آسمان سوم را ناگاه

قَالَ هٰذَا يُوسُفُ فَسَلِّمْ عَلَيْهِ فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ فَرَدَّ ثُمَّ قَالَ

گفت جبرئیل این یوسف ست پس سلام دہ بروے پس سلام دادم بروی پس جواب داد پس گفت

مَرْحَبًا بِالْاَخِ الصَّالِحِ وَالنَّبِيِّ الصَّالِحِ وَفِيْ رِوَايَةٍ لِمُسْلِمٍ

مرحبا برادر نیک و پیغمبر نیک و در روایتے کہ مسلم راست

فَاِذَا اَنَا بِيُوسُفَ اِذَا هُوَ قَدْ اُعْطِيَ شَطْرَ الْحُسْنِ فَرَحَّبَ

پس ناگاہ من با یوسف ام ناگاہ یوسف دادہ شدہ است جزوی از حسن پس ترحیب کرد یوسف

بِيْ وَدَعَا لِيْ بِخَيْرٍ اِلخ ثُمَّ صَعِدَ بِيْ حَتّٰى اَتَى السَّمَاءَ الرَّابِعَةَ فَاسْتَفْتَحَ

بمن و دعا کرد مرا بخیر تا آخر پستر بالا برد مرا جبرئیل و آمد آسمان چہارم را پس طلب کرد جبرئیل

قِيْلَ مَنْ هٰذَا قَالَ جِبْرِيْلُ قِيْلَ وَمَنْ مَّعَكَ قَالَ مُحَمَّدٌ

گفتہ شد کیست این گفت منم جبرئیل گفتہ شد کیست باتو گفت بامن محمد ست

قِيْلَ وَقَدْ اُرْسِلَ اِلَيْهِ قَالَ نَعَمْ قِيْلَ مَرْحَبًا بِهٖ فَنِعْمَ الْمَجِيْءُ

گفتہ شد و تحقیق کہ فرستادہ شدہ بسوے وی گفت جبرئیل آری گفتند مرحبا بمحمد پس خوب آمدنے

جَاءَ فَفُتِحَ فَلَمَّا خَلَصْتُ فَاِذَا اِدْرِيْسُ فَقَالَ هٰذَا اِدْرِيْسُ

آمد پس کشادہ شد در آسمان پس ہنگامیکہ در آمدم در آسمان پس ناگاہ در آنجا ادریس ست پس گفت جبرئیل

فَسَلِّمْ عَلَيْهِ فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ فَرَدَّ ثُمَّ قَالَ مَرْحَبًا بِالْاَخِ الصَّالِحِ

پس سلام دہ بروے پس سلام دادم بروے پس جواب داد ادریس پستر گفت مرحبا بہ برادر صالح

وَالنَّبِيِّ الصَّالِحِ ثُمَّ صَعِدَ بِيْ حَتّٰى اَتَى السَّمَاءَ الْخَامِسَةَ

و پیغمبر صالح پستر بالا برد مرا تا آنکہ آمد آسمان پنجم را

فَاسْتَفْتَحَ قِيْلَ مَنْ هٰذَا قَالَ جِبْرِيْلُ قِيْلَ وَمَنْ مَّعَكَ قَالَ

پس طلب کرد جبرئیل کشادن آسمان را گفتہ شد کیست این گفت جبرئیل ام من گفتہ شد و کیست باتو گفت

مُحَمَّدٌ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قِيْلَ وَقَدْ اُرْسِلَ اِلَيْهِ قَالَ

جبرئیل محمد صلے اللہ علیہ وسلم ست گفتہ شد و تحقیق کہ فرستادہ شد بسوی وی گفت

نَعَمْ قِيلَ مَرْحَبًا بِهٖ فَنِعْمَ الْمَجِيءُ جَاءَ فَلَمَّا خَلَصْتُ فَإِذَا هٰرُوْ

آرے گفتند مرحبا بمحمد پس خوش آمدے آمد پس کشادہ شد در آسمان پس ہنگامیکہ درآمدم در آسمان ناگاہ

قَالَ هٰذَا هٰرُوْنُ فَسَلِّمْ عَلَيْهِ فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ فَرَدَّ ثُمَّ قَالَ

گفت جبرئیل کہ این ہارون ست پس سلام دہ بروی پس سلام دادم بروی پس جواب داد مرا پس گفت

مَرْحَبًا بِالْأَخِ الصَّالِحِ وَالنَّبِيِّ الصَّالِحِ ثُمَّ صَعِدَ بِيْ حَتّٰى

مرحبا بہ برادر صالح و پیغمبر صالح پس بر بالا برد مرا تا آنکہ

أَتَى السَّمَاءَ السَّادِسَةَ فَاسْتَفْتَحَ قِيلَ مَنْ هٰذَا قَالَ جِبْرِيلُ

آمد آسمان ششم را پس طلب کرد کشادن آسمان را گفتہ شد کیست این گفت منم جبرئیل

قِيلَ وَمَنْ مَّعَكَ قَالَ مُحَمَّدٌ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قِيلَ

گفتہ شد و کیست باتو گفت بامن محمد صلے اللہ علیہ وسلم ہست گفتہ شد

وَقَدْ أُرْسِلَ إِلَيْهِ قَالَ نَعَمْ قِيلَ مَرْحَبًا بِهٖ فَنِعْمَ الْمَجِيءُ جَاءَ

و بتحقیق کہ فرستادہ شد بسوی وی گفت جبرئیل آری گفتہ مرحبا بمحمد پس خوش آمدنے آمد

فَفُتِحَ فَلَمَّا خَلَصْتُ فَإِذَا مُوْسٰى قَالَ هٰذَا مُوْسٰى

پس کشادہ شد در آسمان پس ہنگامیکہ درآمدم ناگاہ موسی استادہ ہست درانجا گفت جبرئیل این

عَلَيْهِ فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ فَرَدَّ ثُمَّ قَالَ مَرْحَبًا بِالْأَخِ الصَّالِحِ وَ

بروی پس سلام دادم بروی پس جواب داد موسی پس گفت مرحبا بہ برادر صالح و

النَّبِيِّ الصَّالِحِ فَلَمَّا جَاوَزْتُ بَكٰى قِيلَ لَهٗ مَا يُبْكِيكَ

پیغمبر صالح پس ہنگامیکہ گذشتم از پیش وی گریہ کرد موسی گفتند موسی را چہ چیز گریانید ترا

قَالَ أَبْكِيْ لِأَنَّ غُلَامًا بُعِثَ بَعْدِيْ يَدْخُلُ الْجَنَّةَ مِنْ أُمَّتِهٖ

گفت موسی می گریم از جہت آنکہ کودکے فرستادہ شد بعد از من کہ میدر آید بہشت را از امت او

أَكْثَرُ مِمَّنْ يَّدْخُلُهَا مِنْ أُمَّتِيْ ثُمَّ صَعِدَ بِيْ إِلَى السَّمَاءِ السَّابِعَةِ

بیشتر از آن کسانیکہ میدر آیند از امت من پس بر بالا برد مرا بسوی آسمان ہفتم

فَاسْتَفْتَحَ جِبْرَئِيلُ قِيلَ مَنْ هٰذَا قَالَ جِبْرَئِيلُ قِيلَ وَمَنْ مَّعَكَ

پس طلب کشادن کرد جبرئیل آسمان را گفته شد کیست این گفت منم جبرئیل گفته شد و کیست با تو

قَالَ مُحَمَّدٌ قِيلَ وَقَدْ بُعِثَ إِلَيْهِ قَالَ نَعَمْ قِيلَ مَرْحَبًا بِهٖ

گفت با من محمد است گفته شد و بتحقیق که فرستاده شد بسوی وی گفت آری گفته شد مرحبا مر او را

فَنِعْمَ الْمَجِيْءُ جَاءَ فَلَمَّا خَلَصْتُ فَإِذَا إِبْرَاهِيْمُ وَفِيْ رِوَايَةٍ

خوش آمدنی آمد پس چون در آمدم در آسمان پس ناگاه در آنجا ابراہیم ست و در روایتے که

لِمُسْلِمٍ فَإِذَا أَنَا بِإِبْرَاهِيْمَ مُسْنِدًا ظَهْرَهٗ إِلَى الْبَيْتِ الْمَعْمُوْرِ

مر مسلم راست این است پس ناگاه من با ابراہیم ام در حالیکه ابراہیم تکیه کننده است پشت خود را بسوی

فَإِذَا هُوَ يَدْخُلُهٗ كُلَّ يَوْمٍ سَبْعُوْنَ أَلْفَ مَلَكٍ لَا يَعُوْدُوْنَ

و ناگاه بیت المعمور میدر آید او را برای طواف هر روز هفتاد هزار فرشته که باز نمیگردند آن فرشتها

إِلَيْهِ آخَرَ قَالَ هٰذَا أَبُوْكَ إِبْرَاهِيْمُ فَسَلِّمْ عَلَيْهِ فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ

بسوی وی تا آخر گفت جبرئیل این پدر تست ابراہیم پس سلام ده بروی پس سلام دادم بروی

فَرَدَّ السَّلَامَ ثُمَّ قَالَ مَرْحَبًا بِالْاِبْنِ الصَّالِحِ وَالنَّبِيِّ الصَّالِحِ

پس جواب داد ابراہیم پستر گفت مرحبا به فرزند نیک و پیغمبر نیک

ثُمَّ رُفِعْتُ إِلَى سِدْرَةِ الْمُنْتَهٰى فَإِذَا نَبِقُهَا مِثْلُ قِلَالِ هَجَرَ

پستر بر داشته شدم بسوی سدرة المنتهے پس ناگاه میوه آن مانند کوزهای هجر است

وَإِذَا وَرَقُهَا مِثْلُ آذَانِ الْفِيَلَةِ وَفِيْ رِوَايَةٍ لِمُسْلِمٍ فَلَمَّا

و ناگاه برگهاے او مانند گوشهای فیلان است و در روایتے که مر مسلم راست پس هرگاه

غَشِيَهَا مِنْ أَمْرِ اللّٰهِ مَا غَشِيَ تَغَيَّرَتْ فَمَا أَحَدٌ مِنْ خَلْقِ

که پوشید سدره را از امر الٰہی آنچه پوشیده سدره را از نور دیگر گون شد و رنگ دیگر گرفت پس نیست هیچ یکے

اللّٰهِ يَسْتَطِيْعُ أَنْ يَنْعَتَهَا مِنْ حُسْنِهَا وَأَوْحٰى إِلَيَّ مَا أَوْحٰى

خدا که تواند وصف کردن او را از خوبی او و وحی کرد حق سبحانه بسوی من آنچه وحی کرد

الخ قال هذا سدرة المنتهى فاذا اربعة انهار نهران

تا آخر گفت جبرئیل که این سدرة المنتهی است پس ناگاه آنجا چهار جوی است دو جوی

باطنان ونهران ظاهران قلت ما هذان يا جبرئيل

باطن اند و دو جوی ظاهر گفتم چیست این دو نهر ظاهر و باطن ای جبرئیل

قال اما الباطنان فنهران في الجنة واما الظاهران

گفت جبرئیل اما دو نهر باطن پس دو نهر در بهشت اند و اما دو ظاهر

فالنيل والفرات ثم رفع لي البيت المعمور ثم اتيت

پس نیل و فرات پستر نموده شد برای من بیت المعمور پستر آورده شد نزد من

باناء من خمر واناء من لبن واناء من عسل فاخذت

آوندی از می و آوندی از شیر و آوندی از شهد پس گرفتم من

اللبن فقال هي الفطرة انت عليها وامتك ثم فرضت علي

شیر را پس گفت جبرئیل شیر فطرت است تو بر فطرت خواهی بود و امت تو پستر فرض کرده شد بر من

الصلوة خمسين صلوة كل يوم فرجعت فمررت على موسى

نماز پنجاه نماز هر روز پس برگشتم من از درگاه پس گذشتم بر موسی علیه السلام

فقال بما امرت قلت امرت بخمسين صلوة كل يوم

پس گفت موسی به چه چیز امر کرده شدی گفتم من امر کرده شدم به پنجاه نماز هر روز

قال ان امتك لا تستطيع خمسين صلوة كل يوم واني

گفت موسی به درستی امت تو نمیتوانند بجای آورد پنجاه نماز هر روز و به درستی من

والله قد جربت الناس قبلك وعالجت بني اسرائيل

بخدا سوگند آزموده ام مردم را پیش از تو و علاج کرده ام بنی اسرائیل را

اشد المعالجة فارجع الى ربك فاسأله التخفيف لامتك فرجعت فوضع عني

سخت ترین علاج پس برگرد بسوی پروردگار پس سوال کن او را آسانی برای امت خود

عَشْرًا فَرَجَعْتُ اِلٰی مُوْسٰی فَقَالَ مِثْلَهٗ فَرَجَعْتُ فَوَضَعَ عَنِّیْ

ده نماز پس برگشتم بسوی موسے پس گفت مانند آنکه گفته بود پس برگشتم و رفتم بدرگاه پروردگار

عَشْرًا فَرَجَعْتُ اِلٰی مُوْسٰی فَقَالَ مِثْلَهٗ فَرَجَعْتُ فَوَضَعَ عَنِّیْ

ده نماز پس برگشتم بسوی موسی پس گفت مانند آنکه گفته بود پس باز برگشتم پس نهاد از من

عَشْرًا فَرَجَعْتُ اِلٰی مُوْسٰی فَقَالَ مِثْلَهٗ فَرَجَعْتُ فَوَضَعَ عَنِّیْ

ده نماز پس برگشتم بسوی موسے علیہ السلام پس گفت مانند آن پس باز برگشتم پس نهاد از من

عَشْرًا فَاُمِرْتُ بِعَشْرِ صَلَوٰتٍ كُلَّ يَوْمٍ فَرَجَعْتُ اِلٰى مُوْسٰى

ده نماز پس امر کرده شدم بده نماز هر روز پس باز برگشتم بسوی موسے

فَقَالَ مِثْلَهٗ فَرَجَعْتُ فَاُمِرْتُ بِخَمْسِ صَلَوٰتٍ كُلَّ يَوْمٍ فَرَجَعْتُ

پس گفت مانند گفته سابق پس باز برگشتم پس امر کرده شدم به پنج نماز هر روز پس باز برگشتم

اِلٰی مُوْسٰی فَقَالَ بِمَا اُمِرْتَ قُلْتُ اُمِرْتُ بِخَمْسِ صَلَوٰتٍ

بسوی موسے پس گفت بچه امر کرده شدی گفتم امر کرده شدم به پنج نماز

كُلَّ يَوْمٍ قَالَ اِنَّ اُمَّتَكَ لَا تَسْتَطِيْعُ خَمْسَ صَلَوٰتٍ كُلَّ

در هر روز گفت موسی بدرستی امت تو نمی توانند بجا آورد پنج نماز هر

يَوْمٍ وَاِنِّيْ قَدْ جَرَّبْتُ النَّاسَ قَبْلَكَ وَعَالَجْتُ بَنِيْ اِسْرَائِيْلَ

روز و بدرستے من آزموده ام مردم را پیش از تو و علاج کرده ام بنی اسرائیل را

اَشَدَّ الْمُعَالَجَةِ فَارْجِعْ اِلٰى رَبِّكَ فَاسْأَلْهُ التَّخْفِيْفَ لِاُمَّتِكَ

سخت ترین علاج پس برگرد بسوے پروردگار خود پس سوال کن تخفیف برائے امت خود

وَفِيْ رِوَايَةٍ لِمُسْلِمٍ فَرَجَعْتُ اِلٰى رَبِّيْ فَقُلْتُ يَا رَبِّ

و در روایتے از مسلم این عبارت است پس باز گشتم بسوی پروردگار خود پس گفتم ای پروردگار

خَفِّفْ عَلٰى اُمَّتِيْ فَحَطَّ عَنِّيْ خَمْسًا فَرَجَعْتُ اِلٰى مُوْسٰى

تخفیف کن برامت من پس کم کرد از من پنج نماز را پس باز گشتم بسوے موسے

فَقُلْتُ حَطَّ عَنِّیْ خَمْسًا قَالَ اِنَّ اُمَّتَكَ لَا تُطِیْقُ ذٰلِكَ

پس گفتم کم کرد از من پنج نماز را گفت موسی بدرستی امت تو طاقت ندارد آنرا پس

فَارْجِعْ اِلٰی رَبِّكَ فَاسْأَلْهُ التَّخْفِیْفَ قَالَ فَلَمْ اَزَلْ اَرْجِعُ

برگرد بسوے پروردگار خود پس سوال کن آسانی را فرمود آنحضرت پس ہمیشہ بودم من که

بَیْنَ رَبِّیْ وَبَیْنَ مُوْسٰی حَتّٰی قَالَ یَا مُحَمَّدُ اِنَّهُنَّ خَمْسُ

میان پروردگار خود و میان موسی تا آنکه گفت پروردگار ای محمد این نمازهای فرض پنج

صَلَوٰتٍ كُلَّ یَوْمٍ وَّلَیْلَةٍ لِكُلِّ صَلٰوةٍ عَشْرٌ فَذٰلِكَ خَمْسُوْنَ

نماز ست در هر روز و شب مر هر نماز را ده حسنه است پس باین حساب اینها

صَلٰوةً مَنْ هَمَّ بِحَسَنَةٍ فَلَمْ یَعْمَلْهَا كُتِبَتْ لَهٗ حَسَنَةً فَاِنْ

نماز دارند کسیکه قصد کرد و نیت بست به نیکیے پس نکرد آن نیکیے را بعمل در نیاورد نوشته میشود آن حسنه که

عَمِلَهَا كُتِبَتْ لَهٗ عَشْرًا وَمَنْ هَمَّ بِسَیِّئَةٍ فَلَمْ یَعْمَلْهَا لَمْ تُكْتَبْ

پس اگر عمل کرد آن نیکیے را نوشته میشود مر او را ده چندان و کسیکه قصد کرد به بدکردن پس نکرد بدی را نوشته نمیشود

لَهٗ شَیْئًا فَاِنْ عَمِلَهَا كُتِبَتْ سَیِّئَةً وَّاحِدَةً قَالَ فَنَزَلْتُ حَتّٰی

مر او را ازان بدی هیچ چیزی پس اگر کرد آن بدی را نوشته میشود آن سیئه برای وی یک بدی گفت آن حضرت پس فرود آمدم

انْتَهَیْتُ اِلٰی مُوْسٰی فَاَخْبَرْتُهٗ فَقَالَ ارْجِعْ اِلٰی رَبِّكَ

رسیدم به موسے پس خبر دادم او را پس گفت باز گرد بسوی پروردگار خود

فَاسْأَلْهُ التَّخْفِیْفَ اِلَخ قَالَ سَأَلْتُ رَبِّیْ حَتَّی اسْتَحْیَیْتُ

پس سوال کن ازو آسانی را تا آخر گفت آنحضرت سوال کردم من پروردگار خود را تا آنکه شرم زده شدم

وَلٰكِنِّیْ اَرْضٰی وَاُسَلِّمُ قَالَ فَلَمَّا جَاوَزْتُ نَادٰی مُنَادٍ

و لیکن راضی باشم و تسلیم میکنم امر الٰهی را فرمود پس هنگامیکه بگذشتم ازان مقام آواز داد

اَمْضَیْتُ فَرِیْضَتِیْ وَخَفَّفْتُ عَنْ عِبَادِیْ مُتَّفَقٌ عَلَیْهِ

و گفت گذرانیدم و مقرر کردانیدم فریضه خود را و سبک گردانیدم فریضه را بر بندگان و نهادم بار از ایشان متفق علیه

وعن عبد الله قال لما أسري برسول الله صلى الله عليه

واز عبد الله بن مسعود رض روایت است گفت هنگامیکه شب برده شد پیغمبر خدا را صلی الله علیه

وسلم انتهي به إلى سدرة المنتهى وهي في السماء السادسة

وسلم نهایت برده شد آنحضرت را تا سدرة المنتهی وسدرة المنتهی در آسمان ششم است

إليها ينتهي ما يعرج به من الأرض فيقبض منها وإليها

بسوی سدرة المنتهی نهایت پذیر میشود چیزیکه بالا برده میشود از زمین پس گرفته میشود از وی وبسوی

ينتهي ما يهبط به من فوقها فيقبض منه قال إذ يغشى

سدرة المنتهی منتهی میگردد چیزیکه پایان نیز فرستاده میشود از آن وی از اوامر ونواهی پس قبض کرده میشود

السدرة ما يغشى قال فراش من ذهب قال فأعطي

سدره را چیزیکه پوشید گفت وآن پرندها اند که گرد شمع میگردند از زر گفت پس داده شد

رسول الله صلى الله عليه وسلم ثلاثا أعطي الصلوات

آنحضرت را صلی الله علیه وسلم در شب معراج سه چیز داده شد نماز

الخمس وأعطي خواتيم سورة البقرة وغفر لمن لا يشرك بالله

پنجگانه داده شد آیتها که خاتمه سوره بقره است وآمرزیده شد مر آنرا که شریک نمیگرداند

من أمته شيئا المقحمات رواه مسلم وعن أبي هريرة

از امت وی چیزی را گناهان کبیره رواه مسلم وروایت است از ابی هریره رض

قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم لقد رأيتني

گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم هر آئینه بتحقیق دیدم خود را

في الحجر وقريش يسألني عن مسراي فسألتني عن أشياء

که بودم در حجر که موضعی است متصل کعبه حال آنکه مشرکان قریش می پرسیدند مرا از شب رفتن به بیت المقدس

من بيت المقدس لم أثبتها فكربت كربا ما كربت مثله

از بیت المقدس که یاد ندارم در وقت سیر لیکن اندوهگین کرده شدم به اندوهی که هرگز اندوهگین نشده بودم

فَرَفَعَهُ اللّٰهُ لِي أَنْظُرُ إِلَيْهِ مَا يَسْأَلُونِي عَنْ شَيْءٍ إِلَّا أَنْبَأْتُهُمْ

پس برداشت خدا بیت المقدس را بمن و بنمودم آنرا در حالیکه نظر میکنم بسوی آن نمی پرسند قریش مرا از هیچ چیز مگر آنکه خبر

وَقَدْ رَأَيْتُنِي فِي جَمَاعَةٍ مِنَ الْأَنْبِيَاءِ فَإِذَا مُوسَى قَائِمٌ يُصَلِّي

و بتحقیق دیدم خود را نزد بیت المقدس در جماعتے از پیغمبران پس ناگاه می بینم موسی استاده است نماز میکند

فَإِذَا رَجُلٌ ضَرْبٌ جَعْدٌ كَأَنَّهُ مِنْ رِجَالِ شَنُوءَةَ وَإِذَا عِيسَى

پس ناگاه موسی مرد یست سبک گوشت مرغول مو یا گرد اندام گویا که وی از مردان شنوءت ست و ناگاه عیسیٰ

قَائِمٌ يُصَلِّي أَقْرَبُ النَّاسِ بِهِ شَبَهًا عُرْوَةُ بْنُ مَسْعُودٍ الثَّقَفِيُّ

نیز استاده است نماز میگذارد نزدیکترین مردم بوی از روی مشابهت عروه بن مسعود ثقفی ست

وَإِذَا إِبْرَاهِيمُ قَائِمٌ يُصَلِّي أَشْبَهُ النَّاسِ بِهِ صَاحِبُكُمْ

و ناگاه می بینم که ابراهیم استاده است نماز میگذارد مشابه ترین مردم بوی یار شما ست

يَعْنِي نَفْسَهُ فَحَانَتِ الصَّلٰوةُ فَأَمَمْتُهُمْ فَلَمَّا فَرَغْتُ

اراده میکرد آنحضرت ذات شریف خود را پس در رسید وقت نماز پس امامت کردم من انبیاء را پس چون فارغ

مِنَ الصَّلٰوةِ قَالَ لِي قَائِلٌ يَا مُحَمَّدُ هٰذَا مَالِكٌ خَازِنُ

شدم از نماز گفت مرا گوینده وای محمد این مالک گنجینه دار

النَّارِ فَسَلِّمْ عَلَيْهِ فَالْتَفَتُّ إِلَيْهِ فَبَدَأَنِي بِالسَّلَامِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

آتش ست پس سلام ده بروی پس باز نگریستم بسوی وی پس ابتدا کرد مرا بسلام و نگذاشت مرا که من بر و

بَابٌ فِي الْمُعْجِزَاتِ

باب در بیان معجزات

اِقْتَرَبَتِ السَّاعَةُ وَانْشَقَّ الْقَمَرُ وَإِنْ يَرَوْا آيَةً يُعْرِضُوا

نزدیک شد قیامت و شگافت ماه و اگر بینند نشانه روی گردانند

وَيَقُولُوا سِحْرٌ مُسْتَمِرٌّ وَقَالُوا لَوْلَا يَأْتِينَا بِآيَةٍ مِنْ رَبِّهِ

و گویند جادو ئیست دائم و گفتند چرا نه آرد بما آیتے از پروردگار خود

أَوَلَمْ تَأْتِهِمْ بَيِّنَةُ مَا فِي الصُّحُفِ الْأُولَىٰ وَمَا نُرْسِلُ بِالْآيَاتِ إِلَّا

آیا نیامد بدیشان خبر آنچہ در کتابہاے پیشین است و نفرستیم بہ آیتہا

تَخْوِيفًا وَمَا جَعَلْنَا الرُّؤْيَا الَّتِي أَرَيْنَاكَ إِلَّا فِتْنَةً لِلنَّاسِ

ترسیدن و نہ گردانیدیم خواب کہ نمودیم ترا مگر آزمایش براے آدمیان

وَالشَّجَرَةَ الْمَلْعُونَةَ فِي الْقُرْآنِ وَنُخَوِّفُهُمْ فَمَا يَزِيدُهُمْ إِلَّا

و درخت راندہ شدہ در قرآن و مے ترسانیم ایشانرا پس نمی افزاید ایشانرا مگر

طُغْيَانًا كَبِيرًا عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ أَنَّ أَبَا بَكْرٍ الصِّدِّيقَ

سرکشی بزرگ روایت ست از انس بن مالکؓ کہ صدیق اکبر رضی اللہ عنہ در

قَالَ نَظَرْتُ إِلَى أَقْدَامِ الْمُشْرِكِينَ عَلَى رُءُوسِنَا وَنَحْنُ فِي الْغَارِ

گفت نگاہ کردم من بسوی پایہاے مشرکان کہ ما را می جستند و رسیدہ در بر سر ما و حال آنکہ ما درون غاریم

فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ لَوْ أَنَّ أَحَدَهُمْ نَظَرَ إِلَى قَدَمِهِ أَبْصَرَنَا

پس گفتم ای رسول خدا اگر [illegible] از ایشان نگاہ کند بجانب پای خود بہ بیند مارا

فَقَالَ يَا أَبَا بَكْرٍ مَا ظَنُّكَ بِاثْنَيْنِ اللَّهُ ثَالِثُهُمَا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

پس گفت آنحضرت ای ابوبکر چیست گمان تو بآن دو کہ خدا سوم آن دو کس ست متفق علیہ

وَعَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي بَكْرٍ أَنَّهُ قَالَ فِي

و روایت ست از براء بن عازب از پدرش کہ عازب ست و روایت میکند از ابوبکر کہ وی گفت در

حَدِيثِ الْهِجْرَةِ وَاتَّبَعَنَا سُرَاقَةُ بْنُ مَالِكٍ فَقُلْتُ أُتِينَا يَا

حدیث ہجرت و پیروی کرد ما را سراقہ بن مالک پس گفتم [illegible]

رَسُولَ اللَّهِ فَقَالَ لَا تَحْزَنْ إِنَّ اللَّهَ مَعَنَا فَدَعَا عَلَيْهِ النَّبِيُّ

رسول خدا [illegible] اندوہگین مشو ہرآئینہ خدا باماست پس دعا کرد آنحضرت

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَارْتَطَمَتْ بِهِ فَرَسُهُ إِلَى بَطْنِهَا

صلی اللہ علیہ وسلم بر سراقہ پس فرو رفت بار [illegible] پایہاے اسپ وی تا شکم وے

فِي جَلَدٍ مِنَ الْأَرْضِ فَقَالَ إِنِّي أَرَاكُمَا دَعَوْتُمَا عَلَيَّ فَادْعُوا

در زمین درشت پس گفت سراقه بدرستی می بینم شمارا کردعا کردید بر زیان من پس دعا کنید

لِي فَاللّٰهُ لَكُمَا أَنْ أَرُدَّ عَنْكُمَا الطَّلَبَ فَدَعَا لَهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ

برای سود من پس خدا یارے کننده و نگاهدارنده هست مر شمارا تا که رد کنم دو دفع نمایم از شما طلب کاران پس دعا کرد

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَنَجَا فَجَعَلَ لَا يَلْقَى أَحَدًا إِلَّا قَالَ كُفِيتُمْ مَا هُنَا

علیه وسلم پس رست سراقه ازان محنت پس ساستاد سراقه که پیش نمی آید هیچ یکے را مگر [illegible] رد شنید

فَلَا يَلْقَى أَحَدًا إِلَّا رَدَّهُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَنَسٍ قَالَ

یعنے پس بست نیست اینجا کسے پس پیش نمی آید سراقه هیچ یکے را مگر آنکه باز میگرداند متفق علیه و از انس مرویست گفت

سَمِعَ عَبْدُ اللّٰهِ بْنُ سَلَامٍ بِمَقْدَمِ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

شنید عبدالله بن سلام قدوم آوردن آنحضرت صلے الله علیه

وَسَلَّمَ وَهُوَ فِي أَرْضٍ يَخْتَرِفُ فَأَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

وسلم و حال آنکه عبدالله در زمینے که بود می چید میوه پس آمد پیغمبر را صلے الله علیه

وَسَلَّمَ فَقَالَ إِنِّي سَائِلُكَ عَنْ ثَلَاثٍ لَا يَعْلَمُهُنَّ إِلَّا نَبِيٌّ فَمَا أَوَّلُ

وسلم پس گفت عبدالله بدرستیکه من سوال کننده ام ترا از سه چیز نمیداند آن سه چیز را مگر کسیکه پیغمبر است

أَشْرَاطِ السَّاعَةِ وَمَا أَوَّلُ طَعَامِ أَهْلِ الْجَنَّةِ وَمَا يَنْزِعُ الْوَلَدُ

علامتهای قیامت و چیست نخستین خورش بهشتیان و چیست که میکشد فرزند را

إِلَى أَبِيهِ أَوْ إِلَى أُمِّهِ قَالَ أَخْبَرَنِي بِهِنَّ جِبْرَئِيلُ آنِفًا أَمَّا أَوَّلُ

بسوے پدرش یا بسوے مادرش و شبیه میگرداند گفت آنحضرت خبر داد مرا باین سه چیز جبرئیل اکنون بهمین

أَشْرَاطِ السَّاعَةِ فَنَارٌ تَحْشُرُ النَّاسَ مِنَ الْمَشْرِقِ إِلَى الْمَغْرِبِ

نشانهاے قیامت پس آتشے است [illegible] می آرد مردم را از جانب مشرق بجانب مغرب

وَأَمَّا أَوَّلُ طَعَامٍ يَأْكُلُهُ أَهْلُ الْجَنَّةِ فَزِيَادَةُ كَبِدِ حُوتٍ وَإِذَا

واما نخستین طعامیکه میخورند آنرا اهل بهشت پس زیاده جگر ماہے ست و چون

سَبَقَ مَاءُ الرَّجُلِ مَاءَ الْمَرْأَةِ نَزَعَ الْوَلَدَ وَإِذَا سَبَقَ مَاءُ الْمَرْأَةِ

پیش میشود آب مرد آب زن را میکشد فرزند را مانند میگرداند بخود و چون سبقت میکند آب زن

نَزَعَتْ قَالَ اَشْهَدُ اَنْ لَّا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَاَنَّكَ رَسُوْلُ اللّٰهِ يَا

میکشد زن فرزند را گفت عبد اللہ بن سلام بعد از شنیدن جواب اشهد ان لا اله الا الله و براستی که تو رسول خدائے

رَسُوْلَ اللّٰهِ اِنَّ الْيَهُوْدَ قَوْمٌ بُهُتٌ وَاِنَّهُمْ اِنْ يَعْلَمُوْا بِاِسْلَامِي

وگفت عبد اللہ ای رسول خدا براستیکه یهود گروهے اند که بسیار بهتان میکنند و براستی ایشان اگر بدانند اسلام آوردن مرا

مِنْ قَبْلِ اَنْ تَسْئَلَهُمْ يَبْهَتُوْنِيْ فَجَاءَتِ الْيَهُوْدُ فَقَالَ اَيُّ

پیش از آنکه پرسی تو ایشان را دروغ بندند بر من پس آمد یهود نزد آنحضرتؐ پس گفت پرسید آنحضرت

رَجُلٍ عَبْدُ اللّٰهِ فِيْكُمْ قَالُوْا خَيْرُنَا وَابْنُ خَيْرِنَا وَسَيِّدُنَا

چگونه مرد یست عبد اللہ در میان شما گفتند بهترین ماست و پسر بهترین ماست و مهتر ماست

وَابْنُ سَيِّدِنَا قَالَ اَرَاَيْتُمْ اِنْ اَسْلَمَ عَبْدُ اللّٰهِ بْنُ سَلَامٍ قَالُوْا

و پسر مهتر ماست گفت آنحضرتؐ خبر دهید مرا که اگر اسلام آرد عبد اللہ بن سلام گفتند یهود

اَعَاذَهُ اللّٰهُ مِنْ ذٰلِكَ فَخَرَجَ عَبْدُ اللّٰهِ فَقَالَ اَشْهَدُ اَنْ لَّا اِلٰهَ

نگاهدارد او را خدا از آن پس بیرون آمد عبد اللہ پس گفت گواهی دهم اینکه نیست هیچ معبودے مگر

اِلَّا اللّٰهُ وَاَنَّ مُحَمَّدًا رَّسُوْلُ اللّٰهِ فَقَالُوْا شَرُّنَا وَابْنُ شَرِّنَا

خدائے تعالے و گواهی دهم که محمدؐ پیغمبر خدا است پس گفتند وی بدترین ماست و پسر شخص بدترین ماست

فَانْتَقَصُوْهُ قَالَ هٰذَا الَّذِيْ كُنْتُ اَخَافُ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ

پس نقص او کردند گفت عبد اللہ اینست چیزے که بودم من میترسیدم از بهتان یهود ای رسول خدا

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْهُ رض قَالَ فِيْ حَدِيْثِ الْبَدْرِ فَانْطَلَقُوْا

روایت کرد بخاری و هم از وی مرویست گفت انس رضؓ در حدیث بدر پس روان شدند مردم

حَتّٰى نَزَلُوْا بَدْرًا فَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

تا فرود آمدند موضعے را که نام او بدر است پس گفت آنحضرت صلے اللہ علیہ و سلم

هٰذَا مَصْرَعُ فُلَانٍ وَيَضَعُ يَدَهٗ عَلَى الْاَرْضِ هٰهُنَا وَهٰهُنَا

اینجای افتادن فلانی ست نام یکے از انشیها می برد و می نهاد آنحضرت دست خود را بر زمین ای بعینه موضع اینجا و اینجا یعنی

قَالَ فَمَا مَاطَ اَحَدُهُمْ عَنْ مَوْضِعِ يَدِ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

گفت انس پس در نگذشت هیچ یکے از جایے که دست نهاده بود آنحضرت صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْهُ اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ

علیه و سلم روایت کرد مسلم و هم از وی مروی است که آنحضرت صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ يَوْمَ بَدْرٍ هٰذَا جِبْرَئِيْلُ اٰخِذٌ بِرَاْسِ فَرَسِهٖ

علیه و سلم فرمود روز بدر این جبرئیل است که گیرنده است سر اسپ خود را

عَلَيْهِ اَدَاةُ الْحَرْبِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ اَبِيْ قَتَادَةَ اَنَّ

و عناق آنرا برای ساختگی جنگ در حالیکه بروی سلاح جنگ است روایت کرد بخاری و از ابو قتاده مرویست رض

رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لِعَمَّارٍ حِيْنَ يَحْفِرُ

که آنحضرت صلی الله علیه و سلم گفت مر عمار بن یاسر را در هنگامی که میکند آنحضرت با عمار

الْخَنْدَقَ فَجَعَلَ يَمْسَحُ رَاْسَهٗ وَيَقُوْلُ بُؤْسَ ابْنِ سُمَيَّةَ تَقْتُلُكَ الْفِئَةُ

خندق را پس شروع کرد که مسح میکند سر عمار را و میگفت بوس را می شدت و مشقت پسر سمیه میکشند

الْبَاغِيَةُ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ جَابِرٍ رض قَالَ عَطِشَ النَّاسُ

ترا گروه باغی روایت کرد مسلم و روایت است از جابر رض گفت جابر تشنه شدند مردم

يَوْمَ الْحُدَيْبِيَةِ وَرَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَيْنَ يَدَيْهِ

روز حدیبیه و حال آنکه آنحضرت صلی الله علیه و سلم در پیش وی ظرفے بود

رَكْوَةٌ فَتَوَضَّاَ مِنْهَا ثُمَّ اَقْبَلَ النَّاسُ نَحْوَهٗ قَالُوْا لَيْسَ عِنْدَنَا مَاءٌ

از چرم که وضو ساخته شود بوی پستر روی آوردند مردم بجانب آنحضرت گفتند مردم نیست نزد ما آبے

نَتَوَضَّاُ بِهٖ وَنَشْرَبُ اِلَّا مَا فِيْ رَكْوَتِكَ فَوَضَعَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

که وضو کنیم بآن و بنوشیم آن آب را مگر همین قدر که در رکوه تست پس نهاد آنحضرت صلی الله علیه

وَسَلَّمَ يَدَهُ فِي الرَّكْوَةِ فَجَعَلَ الْمَاءُ يَفُورُ مِنْ بَيْنِ أَصَابِعِهِ كَأَمْثَالِ الْعُيُونِ قَالَ فَشَرِبْنَا

وسلم دست خود را در رکوه پس گشت آب که میجوشید از میان انگشتان آنحضرت مانند چشمها گفت جابر پس

وَتَوَضَّأْنَا قِيلَ لِجَابِرٍ كَمْ كُنْتُمْ قَالَ لَوْ كُنَّا مِائَةَ أَلْفٍ لَكَفَانَا كُنَّا خَمْسَ عَشْرَةَ مِائَةً

و وضو کردیم گفته شد مر جابر را چند کس بودید شما گفت جابر اگر می بودیم صد هزار کس هر آئینه بسنده میبود در وقع

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَنَسٍ رض قَالَ نَعَى النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

متفق علیه و از انس رض مرویست که گفت انس رض خبر رسانید آنحضرت صلی الله علیه

وَسَلَّمَ زَيْدًا وَجَعْفَرًا وَعَبْدَ اللهِ بْنَ رَوَاحَةَ لِلنَّاسِ قَبْلَ أَنْ

وسلم بموت زید بن حارث و جعفر بن ابی طالب عبد الله بن رواحه برای مردم پیش از آنکه

يَأْتِيَهُمْ خَبَرُهُمْ فَقَالَ أَخَذَ الرَّايَةَ زَيْدٌ فَأُصِيبَ ثُمَّ أَخَذَ

بیاید مردم را خبر موت ایشان پس گفت آنحضرت در بیان شهیدان گرفت رایت را نخست زید بن حارث

جَعْفَرٌ فَأُصِيبَ ثُمَّ أَخَذَ ابْنُ رَوَاحَةَ فَأُصِيبَ وَعَيْنَاهُ

جعفر پس کشته شد بعد گرفت عبد الله بن رواحه پس کشته شد و میگفت آنحضرت این حکایت و هر دو چشم

تَذْرِفَانِ حَتَّى أَخَذَ الرَّايَةَ سَيْفٌ مِنْ سُيُوفِ اللهِ يَعْنِي

آنحضرت اشک میریختند تا آنکه گرفت رایت را آنکه لقب او شمشیر است از شمشیرهای خدا یعنی

خَالِدَ بْنَ الْوَلِيدِ حَتَّى فَتَحَ اللهُ عَلَيْهِمْ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

خالد بن ولید و گویند که هفت شمشیر از دست خالد در آن روز شکسته شد تا آنکه کشاد خدا تعالی بر مسلمانان قلعه را

وَعَنْ سَلَمَةَ بْنِ الْأَكْوَعِ رض قَالَ غَزَوْنَا مَعَ رَسُولِ اللهِ

و روایت است از سلمه بن اکوع رض گفت غزا کردیم ما همراه آنحضرت

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حُنَيْنًا فَوَلَّى صَحَابَةُ رَسُولِ اللهِ صَلَّى

صلی الله علیه و سلم غزوهٔ حنین را پس پشت دادند بعضی از اصحاب آنحضرت صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَمَّا غَشُوا رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَزَلَ

علیه و سلم پس هنگامی نزدیک آمدند و قصد خیانت کردند کافران با آنحضرت صلی الله علیه وسلم فرود آمد آنحضرت

عَنِ الْبَغْلَةِ ثُمَّ قَبَضَ قَبْضَةً مِنْ تُرَابٍ مِنَ الْاَرْضِ ثُمَّ اسْتَقْبَلَ

از استر یعنی استر گرفت آنحضرت مشتی از خاک زمین پس مقابل کرد آنحضرت

بِهٖ وُجُوْهَهُمْ فَقَالَ شَاهَتِ الْوُجُوْهُ فَمَا خَلَقَ اللّٰهُ مِنْهُمْ اِنْسَانًا

بآن خاک روی های ایشانرا پس گفت آنحضرت قبیح باد روی های شان پس پیدا نکرد خدا تعالی از ایشان هیچ

اِلَّا مَلَأَ عَيْنَيْهِ تُرَابًا بِتِلْكَ الْقَبْضَةِ فَوَلَّوْا مُدْبِرِيْنَ فَهَزَمَهُمُ

مگر آنکه پر کرد هر دو چشمش را از خاک بآن قبضه خاک پس برگشتند کافران درحالیکه پشت دهنده بودند پس شکست داد

اللّٰهُ وَقَسَمَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ غَنَائِمَهُمْ بَيْنَ

خدا و بخش کرد آنحضرت صلے اللہ علیہ و سلم غنیمتهای ایشانرا میان

الْمُسْلِمِيْنَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ اَنَسٍ قَالَ اِنَّ رَجُلًا كَانَ

مسلمانان روایت کرد مسلم و از انس رض مرویست که مردی بود

يَكْتُبُ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَارْتَدَّ عَنِ الْاِسْلَامِ

می نوشت برای آنحضرت صلے اللہ علیہ و سلم وحی یا جز آن پس مرتد شد و بازگشت از مسلمانی

وَلَحِقَ بِالْمُشْرِكِيْنَ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ الْاَرْضَ

و باز پیوست بمشرکان پس فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ و سلم بدرستی

لَا تَقْبَلُهُ فَاَخْبَرَنِيْ اَبُوْ طَلْحَةَ اَنَّهُ اَتَى الْاَرْضَ الَّتِيْ مَاتَ فِيْهَا

زمین نمی پذیرد اورا و درون خود نمیگذارد میگوید پس خبر داد مرا ابو طلحه انصاری که آمد زمین راکه در آن مرده بود آن

فَوَجَدَهُ مَنْبُوْذًا فَقَالَ مَا شَاْنُ هٰذَا فَقَالُوْا دَفَنَّاهُ مِرَارًا

زمین پس یافت ابو طلحه اورا بیرون شده و از قبر بر افتاده پس پرسید ابو طلحه چیست حال این پس گفتند دفن کردیم بارها اورا چند

فَلَمْ تَقْبَلْهُ الْاَرْضُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ اَبِيْ اَيُّوْبَ قَالَ

پس قبول نکرد اورا زمین متفق علیه و روایت است از ابو ایوب انصاری گفت

خَرَجَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقَدْ وَجَبَتِ الشَّمْسُ

بیرون آمد آنحضرت صلے اللہ علیہ و سلم و حال آنکه فرو افتاده بود آفتاب یعنی غروب کرد

فَسَمِعَ صَوْتًا فَقَالَ يَهُودُ تُعَذَّبُ فِي قُبُورِهَا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

پس شنید آوازی را پس گفت آنحضرت این آواز بسبب آنست که یهود عذاب کرده میشوند در قبرستان متفق علیه و

أَنَسٍ قَالَ أَصَابَتِ النَّاسَ سَنَةٌ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

روایت است از انس گفت انس رسید مردم را قحطی در زمان آنحضرت صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَبَيْنَا النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْطُبُ

علیه وسلم پس در اثنای آنکه پیغمبر صلی اللہ علیه و سلم خطبه میخواند

فِي يَوْمِ جُمُعَةٍ قَامَ أَعْرَابِيٌّ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

در روز جمعه استاد بادیه نشینے پس گفت ای رسول خدا صلی اللہ

عَلَيْكَ وَسَلَّمَ هَلَكَ الْمَالُ وَجَاعَ الْعِيَالُ فَادْعُ اللّٰهَ لَنَا

علیک و سلم هلاک شد مال از باغ و زراعت و دواب گرسنه شدند عیال از تنگی معاش پس دعا کن خدا را

فَرَفَعَ يَدَيْهِ وَمَا نَرَى فِي السَّمَاءِ قَزَعَةً فَوَالَّذِي نَفْسِي

پس بر داشت آنحضرت هر دو دست مبارک خود را و حال آنکه نمی بینیم ما در آسمان پاره ابر پس بخدا سوگند نه نهاد آنحضرت

بِيَدِهِ مَا وَضَعَهَا حَتَّى ثَارَ السَّحَابُ أَمْثَالَ الْجِبَالِ ثُمَّ لَمْ يَنْزِلْ

دست تا آنکه بر جست ابرها مانند کوهها پستر فرود نیامد

عَنْ مِنْبَرِهِ حَتَّى رَأَيْتُ الْمَطَرَ يَتَحَادَرُ عَلَى لِحْيَتِهِ فَمُطِرْنَا

از منبر که برے استاده بود تا دیدم باران می ریخت و فرو می افتاد از لحیه شریف وی پس باران داده شدیم

يَوْمَنَا ذٰلِكَ وَمِنَ الْغَدِ وَمِنْ بَعْدِ الْغَدِ حَتَّى الْجُمُعَةِ الْأُخْرَى

ما آنروز که دعا کرد آنحضرت و فردای آن روز و پس فردای آنروز تا جمعه دیگر

وَقَامَ ذٰلِكَ الْأَعْرَابِيُّ أَوْ غَيْرُهُ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ تَهَدَّمَ

و استاد در روز جمعه دیگر آن اعرابے یا مردے دیگر جز وی پس گفت ای رسول اللہ ویران شد

الْبِنَاءُ وَغَرِقَ الْمَالُ فَادْعُ اللّٰهَ لَنَا فَرَفَعَ يَدَيْهِ فَقَالَ اللّٰهُمَّ

خانها و آب از سر گذشت مالها را پس دعا کن خدا را برای ما پس بر داشت آنحضرت هر دو دست خود را پس گفت

حَوَالَيْنَا وَلَا عَلَيْنَا فَمَا يُشِيرُ إِلَى نَاحِيَةٍ مِّنَ السَّحَابِ إِلَّا انْفَرَجَتْ

گرداگرد ما ۔ نہ بر ما پس اشارت نمیکرد آنحضرت بہیچ سو از ابر مگر آنکہ کشادہ میگشت

وَصَارَتِ الْمَدِينَةُ مِثْلَ الْجَوْبَةِ وَسَالَ الْوَادِي قَنَاةُ شَهْرًا

وگشت بالای مدینہ مانند کوہے و روان رفت رود مانند کاریز یکماہ

وَلَمْ يَجِيءْ أَحَدٌ مِّنْ نَاحِيَةٍ إِلَّا حَدَّثَ بِالْجَوْدِ وَفِي رِوَايَةٍ

ونیآمد ہیچ یکے از سوئے مگر آنکہ خبر داد بباران نیکو بسیار و در روایتے دیگر چنین

قَالَ اللّٰهُمَّ حَوَالَيْنَا وَلَا عَلَيْنَا اللّٰهُمَّ عَلَى الْآكَامِ وَالظِّرَابِ

آمدہ فرمود خدایا بباران گرداگرد ما و مباران بر ما خداوندا بباران بر پشتہا و بر کوہہا

وَبُطُوْنِ الْأَوْدِيَةِ وَمَنَابِتِ الشَّجَرِ قَالَ فَأَقْلَعَتْ وَخَرَجْنَا

و در درونہای وادیہا و در جاہای رستن درختان گفت راوی پس قطع کردہ شد و کشادہ شد

نَمْشِي فِي الشَّمْسِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ جَابِرٍ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ

ابرہا و بیرون آمدیم در حالیکہ راہ میرفتیم در آفتاب متفق علیہ و از جابر مرویست گفت بود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا خَطَبَ اسْتَنَدَ إِلَى جِذْعِ نَخْلَةٍ

صلے اللہ علیہ و سلم کہ چون خطبہ میخواند تکیہ میکرد تنہ درخت خرما را

مِنْ سَوَارِ الْمَسْجِدِ فَلَمَّا صُنِعَ لَهُ الْمِنْبَرُ فَاسْتَوَى عَلَيْهِ صَاحَتِ

از ستونہاے مسجد کہ در زمان آنحضرت بود پس ہنگامیکہ ساختہ شد منبر پس بالا برآمد آنحضرت بر منبر فریاد کرد

النَّخْلَةُ الَّتِي كَانَ يَخْطُبُ عِنْدَهَا حَتَّى كَادَتْ أَنْ تَنْشَقَّ

آن جذع نخلہ کہ میخواند آنحضرت خطبہ نزدوی پیش از نہادن منبر تا آنکہ قریب شد کہ دوپارہ شود

فَنَزَلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَتَّى أَخَذَهَا فَضَمَّهَا إِلَيْهِ

آن نخلہ از فراق آن حضرت صلے اللہ علیہ وسلم پس فرود آمد آنحضرت تا آنکہ گرفت آن نخلہ را پس فراہم آورد آنحضرت

فَجَعَلَتْ تَئِنُّ أَنِينَ الصَّبِيِّ الَّذِي يُسَكَّتُ حَتَّى اسْتَقَرَّتْ قَالَ

او را بسوی خود در کنار گرفت پس گشت آن نخلہ کہ نالہ میکرد مانند نالہ کردن کودکی کہ خاموش گرداینده میشود از گریہ تا آنکہ قرار یافت

ہ پس بباران گرداگرد ما و در پشتہا و کوہہا و مباران بر ما

ہ بفتح جیم و سکون واو و فرو رفتگی در زمین باشد

شبیہ نمودن کوہ را بہ حوض...

بَكَتْ عَلٰى مَا كَانَتْ تَسْمَعُ مِنَ الذِّكْرِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ

گریہ کرد آن نخلہ بر فقدان چیزے کہ می شنید از ذکر رواه بخارے و روایت است از

اَبِيْ مُوْسٰى رض قَالَ خَرَجَ اَبُوْ طَالِبٍ اِلَى الشَّامِ وَخَرَجَ مَعَهُ

ابوموسے رض گفت بیرون آمد ابوطالب عم آنحضرت ﷺ بسوے شام و بیرون آمد با وے

النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِيْ اَشْيَاخٍ مِنْ قُرَيْشٍ فَلَمَّا اَشْرَفُوْا

آنحضرت صلے اللہ علیہ و سلم درمیان پیران از قریش پس ہرگاہ کہ مطلع شدند

عَلَى الرَّاهِبِ هَبَطُوْا فَحَلُّوْا رِحَالَهُمْ فَخَرَجَ اِلَيْهِمُ الرَّاهِبُ

بر راہب کہ نام او بحیرا بود فرود آمدند پس بکشادند بارہای خود را پس بیرون آمد بسوے ایشان برا ملاقات راہب

وَكَانُوْا قَبْلَ ذٰلِكَ يَمُرُّوْنَ بِهٖ فَلَا يَخْرُجُ اِلَيْهِمْ قَالَ فَهُمْ يَحُلُّوْنَ

و بودند ایشان پیش ازین بارہا دیگر کہ سفر میکردند و میگذشتند بر راہب بیرون نمی آمد بسوے ایشان گفت ابوموسی

رِحَالَهُمْ فَجَعَلَ يَتَخَلَّلُهُمُ الرَّاهِبُ حَتّٰى جَاءَ فَاَخَذَ بِيَدِ

بارہای خود را پس گشت کہ در مے آمد میان ایشان راہب تا آنکہ آمد پس گرفت دست

رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ هٰذَا سَيِّدُ الْعَالَمِيْنَ

پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ و سلم گفت ہذا سید العالمین

هٰذَا رَسُوْلُ رَبِّ الْعَالَمِيْنَ يَبْعَثُهُ اللّٰهُ رَحْمَةً لِّلْعَالَمِيْنَ فَقَالَ لَهٗ

ہذا رسول رب العالمین میفرستد او را خداے تعالے سبب رحمت مہربانی برای جہانیان

اَشْيَاخٌ مِّنْ قُرَيْشٍ مَا عِلْمُكَ فَقَالَ اِنَّكُمْ حِيْنَ اَشْرَفْتُمْ مِنَ

بعضے پیران از قریش چیست سبب علم تو بوی و از کجا میدانی پس گفت راہب بدرستی شما ہنگامیکہ

الْعَقَبَةِ لَمْ يَبْقَ شَجَرٌ وَّلَا حَجَرٌ اِلَّا خَرَّ سَاجِدًا وَّلَا يَسْجُدَانِ

راہ کہ میان کوہ است بلند نماند ہیچ درختے و نہ سنگے مگر آنکہ افتاد سجدہ کنندہ و سجدہ نمیکنند درخت و سنگ

اِلَّا لِنَبِيٍّ وَّاِنِّيْ اَعْرِفُهٗ بِخَاتَمِ النُّبُوَّةِ اَسْفَلَ مِنْ غُضْرُوْفِ

مگر برای پیغمبر و بدرستی من میشناسم او را بمہر نبوت کہ واقع است پایانتر از استخوان

كَتِفِهِ مِثْلَ التُّفَّاحَةِ ثُمَّ رَجَعَ فَصَنَعَ لَهُمْ طَعَامًا فَلَمَّا أَتَاهُمْ

شانۂ وی مانند سیب پستر برگشت راہب پس ساخت برای ایشان طعامی لیس ہنگامیکہ آورد طعام را

بِهِ وَكَانَ هُوَ فِي رِعْيَةِ الْإِبِلِ فَقَالَ أَرْسِلُوا إِلَيْهِ فَأَقْبَلَ

وبود آنحضرت در چرانیدن شتران پس گفت بفرستید بسوی وی پس آمد آنحضرت

وَعَلَيْهِ غَمَامَةٌ تُظِلُّهُ فَلَمَّا دَنَا مِنَ الْقَوْمِ وَجَدَهُمْ قَدْ سَبَقُوهُ

وحال آنکہ برآنحضرت ابرے بود کہ سایہ میکرد اورا پس ہنگامیکہ نزدیک شد از قوم یافت قوم را کہ بتحقیق پیشی

إِلَى فَيْءِ شَجَرَةٍ فَلَمَّا جَلَسَ مَالَ فَيْءُ الشَّجَرَةِ عَلَيْهِ فَقَالَ انْظُرُوا

گرفتند بسوی سایۂ درختے پس ہنگامیکہ نشست خمید سایۂ آن درخت برآنحضرت پس گفت راہب نگاہ کنید

إِلَى فَيْءِ الشَّجَرَةِ مَالَ عَلَيْهِ فَقَالَ أَنْشُدُكُمُ اللّٰهَ أَيُّكُمْ وَلِيُّهُ

بسوے سایۂ درخت کہ میل کرد بروی پس گفت راہب سوال میکنم از شما بخدا کہ کدام یک از شما است ولی وے

قَالُوا أَبُو طَالِبٍ فَلَمْ يَزَلْ يُنَاشِدُهُ حَتَّى رَدَّهُ أَبُو طَالِبٍ

گفتند ولی وی ابوطالب است پس ہمیشہ بود راہب کہ سوال میکرد ابوطالب را بخدا سوگند کہ باز گردانی محمد را تا آنکہ

وَبَعَثَ مَعَهُ أَبُو بَكْرٍ بِلَالًا وَزَوَّدَهُ الرَّاهِبُ مِنَ الْكَعْكِ

باز گردانید و فرستاد آنحضرت را و فرستاد با او ابوبکر بلال را و توشہ داد آنحضرت را راہب از کعک

وَالزَّيْتِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ رض

و روغن زیت رواہ ترمذی و روایت است از علی بن ابی طالب رض

قَالَ كُنْتُ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِمَكَّةَ فَخَرَجْنَا

گفت بودم من با آنحضرت صلی اللہ علیہ و سلم در مکہ پس بیرون آمدیم

فِي بَعْضِ نَوَاحِيهَا فَمَا اسْتَقْبَلَهُ جَبَلٌ وَلَا شَجَرٌ إِلَّا وَهُوَ يَقُولُ

در بعض نواحے مکہ معظمہ پس پیش نمی آمد آنحضرت را کوہی و نہ درختے مگر آنکہ وی میگفت

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَالدَّارِمِيُّ

السلام علیک یا رسول اللہ رواہ ترمذی و دارمی

وَعَنْ اَنَسٍ رضی اللہ عنہ اَنَّ النَّبِیَّ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ اُتِیَ بِالْبُرَاقِ

و روایت است از انس رضی اللہ عنہ کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ و سلم آوردہ شد براق

لَیْلَۃَ اُسْرِیَ بِہٖ مُلْجَمًا مُسْرَجًا فَاسْتَصْعَبَ عَلَیْہِ فَقَالَ لَہٗ

در شب معراج لگام کردہ زین بستہ پس تندی و سرکشی کرد براق بر آنحضرت پس گفت مر براق را

جِبْرَئِیْلُ اَبِمُحَمَّدٍ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ تَفْعَلُ ھٰذَا فَمَا رَکِبَکَ

جبرئیل آیا بمحمد صلے اللہ علیہ و سلم میکنی این تندی و سرکشی پس سوار نشدہ است

اَحَدٌ اَکْرَمُ عَلَی اللّٰہِ مِنْہُ قَالَ فَارْفَضَّ عَرَقًا رَوَاہُ التِّرْمِذِیُّ

ترا ہیچ یکے بزرگتر بر خدا ازوے گفت انس پس ریخت از براق خوی از خجالت رواہ ترمذی

وَعَنْ بُرَیْدَۃَ رضی اللہ عنہ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ

و روایت است از بریدہ رضی اللہ عنہ گفت بریدہ فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ و سلم

لَمَّا انْتَھَیْنَا اِلٰی بَیْتِ الْمَقْدِسِ قَالَ جِبْرَئِیْلُ بِاِصْبَعِہٖ فَخَرَقَ

ہرگاہ کہ رسیدیم ما بہ بیت المقدس اشارت کرد جبرئیل بانگشت خود پس سوراخ کرد

بِھَا الْحَجَرَ فَشَدَّ بِہِ الْبُرَاقَ رَوَاہُ التِّرْمِذِیُّ وَعَنْ یَعْلَی بْنِ مُرَّۃَ

بانگشت سنگ را پس بربست بدان براق را رواہ ترمذی و روایت است از یعلی بن مرۃ

الثَّقَفِیِّ قَالَ ثَلٰثَۃُ اَشْیَاءَ رَاَیْتُھَا مِنْ رَّسُوْلِ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ

ثقفی گفت یعلی سہ چیز است کہ دیدم من آنہا از آنحضرت صلے اللہ

عَلَیْہِ وَسَلَّمَ بَیْنَا نَحْنُ نَسِیْرُ مَعَہٗ اِذْ مَرَرْنَا بِبَعِیْرٍ یُسْنٰی عَلَیْہِ

علیہ و سلم در اثنای آنکہ ما سیر میکنیم ہمراہ آنحضرت ناگاہ گذشتیم بشتری کہ آب کشیدہ میشود

فَلَمَّا رَاٰہُ الْبَعِیْرُ جَرْجَرَ فَوَضَعَ جِرَانَہٗ فَوَقَفَ عَلَیْہِ النَّبِیُّ

پس ہرگاہ کہ دید آنحضرت را شتر آواز کرد پس بنہاد شتر گردن خود را پس ایستاد بروے آنحضرت

صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ فَقَالَ اَیْنَ صَاحِبُ ھٰذَا الْبَعِیْرِ فَجَاءَہٗ

صلے اللہ علیہ و سلم پس فرمود کجاست صاحب این شتر پس آمد صاحب شتر نزد آنحضرت

فَقَالَ بِعْنِيْهِ فَقَالَ بَلْ نَهَبُهُ لَكَ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ وَاِنَّهُ لِاَهْلِ بَيْتٍ

پس گفت آنحضرت این شتر را بدست من بفروش گفت صاحب شتر فروختن چه باشد بلکه می بخشیم ما آنرا مر ترا ای رسول[۱]

مَا لَهُمْ مَعِيْشَةٌ غَيْرُهُ قَالَ اَمَّا اِذْ ذَكَرْتَ هٰذَا مِنْ اَمْرِهٖ فَاِنَّهُ شَكَا

که نیست مر ایشان را سبب زندگانی جز این شتر فرمود آنحضرت اما چون ذکر کردی تو از شان این شتر طلب میکنم خریدن[۲]

كَثْرَةَ الْعَمَلِ وَقِلَّةَ الْعَلَفِ فَاَحْسِنُوْا اِلَيْهِ ثُمَّ سِرْنَا حَتّٰى نَزَلْنَا مَنْزِلًا

بسیاری کار را و کمی علف را پس نیکی کنید بسوی او پس سیر کردیم تا آنکه فرود آمدیم جای فرود آمدن[۳]

فَنَامَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَجَاءَتْ شَجَرَةٌ تَشُقُّ الْاَرْضَ حَتّٰى

پس خواب کرد پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم پس آمد درختی که می شگافت زمین را تا آنکه

غَشِيَتْهُ ثُمَّ رَجَعَتْ اِلٰى مَكَانِهَا فَلَمَّا اسْتَيْقَظَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

پوشید آن درخت آنحضرت را پس باز برگشت آن درخت بجای خود پس هرگاه بیدار شد آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَكَرْتُ لَهُ فَقَالَ هِيَ شَجَرَةٌ اِسْتَاْذَنَتْ رَبَّهَا فِيْ اَنْ

علیہ وسلم ذکر کردم مر آنحضرت را پس فرمود این درختے است که دستوری خواست پروردگار خود را که

تُسَلِّمَ عَلٰى رَسُوْلِ اللّٰهِ فَاَذِنَ لَهَا قَالَ ثُمَّ سِرْنَا فَمَرَرْنَا بِمَاءٍ فَاَتَتْهُ

سلام کند بر پیغمبر خدا پس دستوری داد خدا تعالی آن درخت را گفت راوی پس سیر کردیم پس گذشتیم[۱]

اِمْرَاَةٌ بِابْنٍ لَهَا بِهٖ جِنَّةٌ فَاَخَذَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِمَنْخَرِهٖ

زنے با پسرے که مر آن زن را بود و بود با آن پسر دیوانگی پس گرفت آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم سوراخ بینی آن پسر را

ثُمَّ قَالَ اخْرُجْ فَاِنِّيْ مُحَمَّدٌ رَسُوْلُ اللّٰهِ ثُمَّ سِرْنَا فَلَمَّا رَجَعْنَا مَرَرْنَا

پس گفت آنحضرت بیرون آی ای پلید که من محمد فرستادہ خدا ام پس سیر کردیم ما پس هنگامیکه برگشتیم گذشتیم

بِذٰلِكَ الْمَاءِ فَسَاَلَهَا عَنِ الصَّبِيِّ فَقَالَتْ وَالَّذِيْ بَعَثَكَ بِالْحَقِّ

بآن آب پس پرسید آنحضرت آن زن را از حال آن کودک که دیوانه بود پس گفت زن سوگند بآن خدای

مَا رَاَيْنَا رَيْبًا مِّنْهُ بَعْدَكَ رَوَاهُ فِيْ شَرْحِ السُّنَّةِ وَعَنْ

ندیدیم ما از وی شک اندازنده بعد مفارقت تو روایت کرد این حدیث را در شرح السنة و روایت است از

[۱] خداوند این شتر مر کسان خانه را است

[۲] آزار لیکن وصیت میکنم بخود از وی زیرا که وی کار کرد

[۳] تا سایه کند آمد آنحضرت را

[۱] جنة از جنون یعنے آن پسر مجنون بود

ابنِ عبّاسٍ قال جاء اعرابيٌّ الی النبيّ صلی اللہ علیہ وسلم

ابن عباس رض گفت ابن عباس آمد اعرابے بسوی آنحضرت صلے اللہ علیہ و سلم

قال بما اعرف انّك نبيٌّ قال ان دعوتُ ھذہ العذق من

گفت بچہ دلیل بشناسم کہ تو پیغمبرے فرمود آنحضرت باین دلیل کہ اگر [illegible] از

ھذہ النخلۃ تشھد انّی رسول اللہ فدعاہ رسول اللہ صلی اللہ

این درخت خرما گواہی دہد کہ من پیغمبر خدا ام پس خواند آن خوشہ را پیغمبر خدا صلے اللہ

علیہ وسلم فجعل ینزل من النخلۃ حتّی سقط الی النبيّ صلی اللہ

علیہ و سلم پس گشت آن خوشہ کہ فرود آمد از درخت خرما تا آنکہ افتاد بجانب آنحضرت صلے اللہ

علیہ وسلم ثمّ قال ارجع فعاد فاسلم الاعرابيُّ رواہ

علیہ و سلم یعنے گواہی داد پیش فرمود آنحضرت برگرد بجای خود پس گشت پس اسلام آورد آن عرابی رواہ

الترمذيّ وصحّحہ وعن ابي ھريرۃ رض قال جاء ذئبٌ

ترمذے و روایت ہست از ابوہریرہ رض گفت ابوہریرہ آمد گرگے

الی راعي غنمٍ فاخذ منھا شاۃً فطلبہ الرّاعی حتّی انتزعھا

بسوی چرانندہ گوسفندان پس گرفت ازان گوسفندان [illegible] پس جست [illegible] آن چرانندہ تا آنکہ

منہ قال فصعد الذّئب علی تلٍّ فاقعی واستثفر وقال قد

گفت ابوہریرہ پس برفت گرگ بر تودہ ریگے پس نشست آن گرگ ہمچو نشستن سگ و در آورد دم خود را درمیان

عمدتُ الی رزقٍ رزقنيہ اللہ اخذتُہ ثمّ انتزعتہ منّی

قصد کردم من بسوی رزقے کہ رسانید مرا آن رزق خدا گرفتم آن رزق را پس کشیدہ گرفتی تو از من آن رزق

فقال الرّجل تاللہ ان رأیتُ کالیوم ذئبٌ یتکلّم فقال

پس گفت آن مرد راعی بخدا سوگند ندیدم من عجوبہ مانند اعجوبہ امروز گرگے [illegible] گفت

الذّئب اعجب من ھذا رجلٌ فی النّخلات بین الحرّتین

گرگ عجیب تر ازینحال حال مردیست کہ در نخلستان میان دو سنگلستان ہست

سلہ بر دو پای و گفت گرگ بتحقیق

يُخْبِرُكُمْ بِمَا مَضٰى وَمَا هُوَ كَائِنٌ بَعْدَكُمْ قَالَ فَكَانَ يَهُوْدِيًّا فَجَاءَ

وآنکہ خبر ہا میرساند شمارا بآنچہ گذشتہ است و بآنچہ شونده است بعد از شما گفت ابو ہریرہ پس بود مرد یہودی

إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَخْبَرَهُ وَأَسْلَمَ فَصَدَّقَهُ النَّبِيُّ

نزد آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم پس خبر داد آنحضرت را و اسلام آورد پس تصدیق کرد و راست

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهَا أَمَارَاتٌ بَيْنَ يَدَيِ السَّاعَةِ

پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم کہ این و امثال این امور نشانہا و علامتہا ست پیش از قیامت

قَدْ أَوْشَكَ الرَّجُلُ أَنْ يَخْرُجَ فَلَا يَرْجِعُ حَتّٰى تُحَدِّثَهُ نَعْلَاهُ

بتحقیق نزدیک است کہ مرد بیرون آید یعنے از خانہ پس باز بر نمیگردد بخانہ تا آنکہ خبر میدہد او را ہر دو نعلین

وَسَوْطُهُ بِمَا أَحْدَثَ أَهْلُهُ بَعْدَهُ رَوَاهُ فِي شَرْحِ السُّنَّةِ

و تازیانہ او بچیزیکہ احداث کردہ عملی اہل خانہ وی بعد از وی رواہ فی شرح السنۃ

وَعَنْ أَبِي الْعَلَاءِ عَنْ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدُبٍ قَالَ كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ

و روایت است از ابو العلاء تابعی از سمرہ بن جندب صحابی کہ مشہور ست گفت بودیم ما ہمراہ آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَتَدَاوَلُ مِنْ قَصْعَةٍ مِنْ غُدْوَةٍ حَتّٰى

صلے اللہ علیہ وسلم نوبت بنوبت می خوردیم از یک کاسہ از بامداد گاہ

اللَّيْلِ يَقُوْمُ عَشَرَةٌ وَيَقْعُدُ عَشَرَةٌ قُلْنَا فَمَا كَانَتْ تُمَدُّ قَالَ مِنْ أَيِّ

تا شب می استادند دہ مرد و می نشستند دہ و بیان تداول است گفتیم ما پس چہ چیز بود کہ مدد کردہ میشد طعام

شَيْءٍ تَعْجَبُ مَا كَانَتْ تُمَدُّ إِلَّا مِنْ هٰهُنَا وَأَشَارَ بِيَدِهِ إِلَى

چیز عجب میکنی نبود کہ مدد کردہ میشد مگر از اینجا و اشارت کرد بدست خود بسوے

السَّمَاءِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَالدَّارِمِيُّ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرٍو

آسمان رواہ ترمذی و دارمی و از عبد اللہ بن عمرو مرویست

أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَرَجَ يَوْمَ بَدْرٍ فِي ثَلٰثِمِائَةٍ

کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بیرون آمد روز غزوۂ بدر در سہ صد

وخمسة عشر قال اللهم انهم حفاة فاحملهم اللهم انهم

و پانزده مرد گفت آنحضرت و دعا کرد خداوندا ایشان یعنے صحابه برهنه پایان اند سوار کن ایشانرا

عراة فاكسهم اللهم انهم جياع فاشبعهم ففتح الله

برهنه تنان اند پس جامه پوشان ایشانرا خداوندا ایشان گرسنگان اند پس سیر دان ایشانرا

له فانقلبوا وما منهم رجل الا وقد رجع بجمل او جملين

پس باز گشتند از فتح بدر و حال آنکه نیست از ایشان هیچ مردے مگر حال آنست که برگشت بیک شتر یا دو شتر

واكتسوا وشبعوا رواه ابو داود وعن ابن مسعود رض

و جامه پوشیدند و سیر شدند رواه ابو داود و روایت است از ابن مسعود رض

عن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال انكم منصورون

از آنحضرت صلے الله علیه و سلم که فرمود آنحضرت بدرستی شما یاری داده شدگانید

ومصيبون ومفتوح لكم فمن ادرك ذلك منكم فليتق الله وليأمر

از جانب پروردگار و یابندگانید اموال را و فتح کرده میشود مر شما را بلاد و امصار پس هر که یابد آنرا از شما باید که تقوی ورزد

بالمعروف ولينه عن المنكر رواه ابو داود وعن ابي هريرة

بمشروع و نهی کند از خلاف آن رواه ابو داود و از ابوهریره روایت است

قال اتيت النبي صلى الله عليه وسلم بتمرات فقلت يا

گفت ابوهریره آوردم نزد آنحضرت صلے الله علیه و سلم چند خرما را پس گفتم من ای

رسول الله ادع الله فيهن بالبركة فضمهن ثم دعا لي فيهن

رسول خدا دعا کن خدا را درین خرما ببرکت پس فراهم آورد آنحضرت آن خرماها را پس دعا کرد مرا

بالبركة قال خذهن فاجعلهن في مزودك كلما اردت

ببرکت گفت آنحضرت بگیر این خرماها را پس بگردان آنها را در توشه دان خود هرگاه که خواهی

ان تأخذ منه شيئا فادخل فيه يدك فخذه ولا تنثره نثرا

تو که بگیرے از آن خرماها چیزیرا یعنے از تمر پس در آور در وی دست خود را پس بگیر آن چیز را و پراگنده

فَقَدْ حَمَلْتُ مِنْ ذٰلِكَ التَّمْرِ كَذَا وَكَذَا مِنْ وَسْقٍ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ

پس بتحقیق بر داشتم من ازان تمر چندین و چندین از وسق در راه خدا

فَكُنَّا نَأْكُلُ مِنْهُ وَنُطْعِمُ وَكَانَ لَا يُفَارِقُ حَقْوِي حَتّٰى كَانَ

پس بودیم ما که میخوردیم ازان تمر و میخورانیدیم و بود آن توشه دان جدائی شد بند ازار مرا یعنے ہمیشہ بود

يَوْمُ قَتْلِ عُثْمَانَ فَإِنَّهُ انْقَطَعَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ

روز کشته شدن عثمان پس بتحقیق آن فرود گسسته شد و گم شد رواه الترمذی و روایت است از ابن عباس رضی

قَالَ تَشَاوَرَتْ قُرَيْشٌ لَيْلَةً بِمَكَّةَ فَقَالَ بَعْضُهُمْ إِذَا أَصْبَحَ فَأَثْبِتُوهُ

گفت ابن عباس که مشورت کردند قریش شبے در مکه پس گفتند بعضے از ایشان چون صبح کند بر جا خودش دارید

بِالْوَثَاقِ يُرِيدُونَ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقَالَ بَعْضُهُمْ

به بند کردن میخواستند پیغمبر صلے الله علیه و سلم را یعنے بعضے از منشرکان ہمچنین گنگاش دادند که

بَلِ اقْتُلُوهُ وَقَالَ بَعْضُهُمْ بَلْ أَخْرِجُوهُ فَأَطْلَعَ اللّٰهُ نَبِيَّهُ صَلَّى اللّٰهُ

بلکه بکشید او را و گفتند بعضے از ایشان بلکه بیرون کنید او را ازین شهر تا ازینجا بدر رود پس مطلع گردانید خدا پیغمبر خود را

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلٰى ذٰلِكَ فَبَاتَ عَلِيٌّ رض عَلٰى فِرَاشِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ

علیه وسلم بر آنکه گنگاش کردند مشرکان پس شب گذرانید علے مرتضے بر بستر آنحضرت صلے الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تِلْكَ اللَّيْلَةَ وَخَرَجَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

علیه وسلم دران شب و بیرون آمد آنحضرت صلے الله علیه و سلم

حَتّٰى لَحِقَ بِالْغَارِ وَبَاتَ الْمُشْرِكُونَ يَحْرُسُونَ عَلِيًّا يَحْسَبُونَهُ النَّبِيَّ

تا آنکه پیوست و رسید بغار و شب گذرانیدند مشرکان در حالیکه پاسبانی میکردند علے را گمان می بردند علی را که

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَمَّا أَصْبَحُوا ثَارُوا عَلَيْهِ فَلَمَّا رَأَوْا عَلِيًّا

صلے الله علیه و سلم پس هنگامیکه صبح کردند برجستند بر آنحضرت پس چون دیدند علے را

رَدَّ اللّٰهُ مَكْرَهُمْ فَقَالُوا أَيْنَ صَاحِبُكَ هٰذَا قَالَ لَا أَدْرِي

باز گردانید خدا تعالی حیله و بد سگالیدن ایشان را پس گفتند کجاست صاحب تو یعنی آنحضرت گفت علی نمیدانم

فَاقْتَصُّوْا اَثَرَهٗ فَلَمَّا بَلَغُوا الْجَبَلَ اخْتَلَطَ عَلَيْهِمْ فَصَعِدُوا الْجَبَلَ

پس رفتند مشرکان در پے آنحضرت بر نشان پای وی پس ہنگامیکہ رسیدند کوہ را مشتبہ شد بر ایشان نشان پای

فَمَرُّوْا بِالْغَارِ فَرَاَوْا عَلٰى بَابِهٖ نَسْجَ الْعَنْكَبُوْتِ فَقَالُوْا لَوْ دَخَلَ

پس گذشتند بغاری پس دیدند بر در آن غار بافتن عنکبوت را پس گفتند مشرکان اگر درآمدہ بودی اینجا

هٰهُنَا لَمْ يَكُنْ نَسْجُ الْعَنْكَبُوْتِ عَلٰى بَابِهٖ فَمَكَثَ فِيْهِ ثَلٰثَ لَيَالٍ

نبود بافتن عنکبوت بر در وی پس درنگ کرد در غار سہ شب ور وز

رَوَاهُ اَحْمَدُ وَعَنْ مَعْنِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ قَالَ سَمِعْتُ اَبِيْ

روایت کرد احمد و روایت ست از معن بن عبد الرحمن گفت معن شنیدم من پدر خود را

قَالَ سَاَلْتُ مَسْرُوْقًا مَنْ اٰذَنَ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

کہ میگفت پرسیدم مسروق را کہ دانا نید آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم را

بِالْجِنِّ لَيْلَةَ اسْتَمَعُوا الْقُرْاٰنَ فَقَالَ حَدَّثَنِيْ اَبُوْكَ يَعْنِيْ عَبْدَ اللّٰهِ

بآمدن جن در شب شنیدن قرآن را پس گفت مسروق خبر داد مرا پدر تو یعنی عبد اللہ

ابْنَ مَسْعُوْدٍ رض اَنَّهٗ قَالَ اٰذَنَتْ بِهِمْ شَجَرَةٌ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

ابن مسعود رض کہ وی گفت دانا نید آنحضرت را بآمدن جن درختی متفق علیہ و روایت ست از

جَابِرٍ رض اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَاءَهٗ رَجُلٌ يَسْتَطْعِمُهٗ

جابر رض کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم آمد او را مردے کہ طلب طعام کرد از آنحضرت

فَاَطْعَمَهٗ شَطْرَ وَسْقِ شَعِيْرٍ فَمَا زَالَ الرَّجُلُ يَاْكُلُ مِنْهُ وَامْرَاَتُهٗ

پس خورانید داد او را آنحضرت نصف وسق جو پس ہمیشہ بود آن مرد کہ میخورد از ان نصف وسق و میخورد

وَضَيْفُهُمَا حَتّٰى كَالَهٗ فَفَنِيَ فَاَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و آنکہ مہمان او میشد تا آنکہ پیمود آنرا پس فانی شد آن طعام پس آمد آن مرد بپیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

فَقَالَ لَوْ لَمْ تَكِلْهُ لَاَكَلْتُمْ مِنْهُ وَلَقَامَ لَكُمْ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

پس گفت آنحضرت اگر نہ پیمودی تو آنرا ہر آئینہ میخوردید شما از ان ہر آئینہ می استاد و باقی میماند برای شما روایت کرد مسلم

باب الحوض والشفاعة

باب در بیان حوض کوثر و کیفیت شفاعت

إِنَّا أَعْطَيْنَاكَ الْكَوْثَرَ فَصَلِّ لِرَبِّكَ وَانْحَرْ إِنَّ شَانِئَكَ هُوَ
یا محمد ہر آئینہ ما عطا کردیم ترا کوثر یعنی حوضی ست کہ در آخرت خواہد بود پس نماز گذار برای پروردگار و قربانی کن

الْأَبْتَرُ لَا يَمْلِكُونَ الشَّفَاعَةَ إِلَّا مَنِ اتَّخَذَ عِنْدَ الرَّحْمٰنِ عَهْدًا
دم بریدہ نتوانند شفاعت کردن الا کسیکہ گرفتہ است از نزدیک خدا عہدے

يَوْمَئِذٍ لَّا تَنْفَعُ الشَّفَاعَةُ إِلَّا مَنْ أَذِنَ لَهُ الرَّحْمٰنُ وَرَضِيَ لَهُ
آن روز نفع ندہد شفاعت مگر برای کسیکہ دستوری دادہ است خدا او را و پسند کردہ است او را

قَوْلًا عَسٰى أَنْ يَّبْعَثَكَ رَبُّكَ مَقَامًا مَّحْمُوْدًا ع عَنْ أَبَانَ
از روی گفتار نزدیک ست کہ استادہ کند ترا پروردگار تو بمقام پسندیدہ آمدہ است از ابان از

أَنَسٍ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَمَّا عُرِجَ بِيْ
انس ؓ کہ گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم ہرگاہ کہ بالا بردہ شد مرا

إِلَى السَّمَاءِ أَتَيْتُ عَلٰى نَهَرٍ فِي السَّمَاءِ السَّابِعَةِ عَجَاجٍ يَطَّرِدُ أَقْوَمُ
بسوی آسمان آوردہ بر نہرے کہ بود در آسمان ہفتم ذو صوت کہ جاری میشد راست تر از

مِنَ السَّهْمِ وَإِذَا حَافَتَاهُ قِبَابُ دُرٍّ مُجَوَّفٍ فَقُلْتُ مَا هٰذَا
تیر و ناگاہ ہر دو جانب او گنبدہائے مروارید میانہ کاواک اند پس گفتم کہ چیست این جوی

يَا جِبْرَئِيْلُ قَالَ هٰذَا الْكَوْثَرُ الَّذِيْ أَعْطَاكَ رَبُّكَ فَدَخَلْتُهُ فَإِذَا
ای جبرئیل [illegible] کوثر ست کہ دادہ است ترا آفریدگار پس چشیدم آب آنرا پس ناگاہ

هُوَ أَحْلٰى مِنَ الْعَسَلِ وَأَشَدُّ بَيَاضًا مِنَ اللَّبَنِ فَضَرَبْتُ يَدِيْ
می بینم آب وی کہ شیرین تر است از شہد [illegible] و سفید تر از شیر پس زدم دست خود را

إِلٰى حَمَاتِهِ فَإِذَا حَمَاتُهُ مِسْكَةٌ ذَفِرَةٌ وَضَرَبْتُ بِيَدِيْ إِلٰى
بسوی طین وی پس ناگاہ یافتم آنرا مشک تیز و سودم بدست خود

رَضْرَاضُهٗ ... رَوَاهُ ... وَعَنْ اَنَسٍ رض قَالَ قَالَ

سنگ ریزہ ہاے ... روایت ... از انس

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَيْنَا اَنَا اَسِيْرُ فِي الْجَنَّةِ اِذَا

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم ... در بہشت ...

اَنَا بِنَهْرٍ حَافَتَاهُ قِبَابُ الدُّرِّ الْمُجَوَّفِ قُلْتُ مَا هٰذَا يَا جِبْرِيْلُ

رسیدم بجوئے کہ ... گنبد ہای مروارید میانہ کاواک ... گفتم چیست این ای جبرئیل

قَالَ هٰذَا الْكَوْثَرُ الَّذِيْ اَعْطَاكَ رَبُّكَ فَاِذَا طِيْنُهٗ مِسْكٌ اَذْفَرُ

گفت این حوض کوثر است کہ داده است ترا پروردگار تو ... ناگاه ... مشک ...

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرٍو رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

روایت کرده اورا بخاری و روایت است از عبداللہ بن عمرو ... گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَوْضِيْ مَسِيْرَةُ شَهْرٍ وَزَوَايَاهُ سَوَاءٌ

صلے اللہ علیہ وسلم حوض من ... سیر یک ماہ است و گوشہاے وی برابر اند

وَمَاؤُهٗ اَبْيَضُ مِنَ اللَّبَنِ وَرِيْحُهٗ اَطْيَبُ مِنَ الْمِسْكِ وَكِيْزَانُهٗ

و آب وی سفید تر از شیر است و بوے وی خوشتر از بوی مشک و کوزہ ہای وی

كَنُجُوْمِ السَّمَاءِ مَنْ يَشْرَبُ مِنْهَا فَلَا يَظْمَأُ اَبَدًا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

مانند ستارہ ہای آسمان است ... متفق علیہ است و از

اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ

ابو ہریرہ رض مرویست کہ فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بدرستی

حَوْضِيْ اَبْعَدُ مِنْ اَيْلَةَ مِنْ عَدَنٍ لَهُوَ اَشَدُّ بَيَاضًا مِنَ

حوض من دور تر است از دوری ایلہ کہ شہریست وسط ملک شام از عدن کہ شہریست در یمن ...

الثَّلْجِ وَاَحْلٰى مِنَ الْعَسَلِ بِاللَّبَنِ وَلَاٰنِيَتُهٗ اَكْثَرُ مِنْ عَدَدِ النُّجُوْمِ

از برف و شیرین و لذیذ تر است از شہد آمیختہ با شیر و ہر آئینہ ... بیشتر است از شمار ستارگان

درحاشیہ: ... (handwritten marginal notes, illegible)

وَاِنِّیْ لَاَصُدُّ النَّاسَ عَنْهُ کَمَا یَصُدُّ الرَّجُلُ اِبِلَ النَّاسِ عَنْ

و بدرستیکہ من ... مردم را از ... چنانکہ مردی شتران مردم را از

حَوْضِهٖ قَالُوْا یَا رَسُوْلَ ... فَنَایُوْمَئِذٍ قَالَ نَعَمْ لَکُمْ سِیْمَاءُ

حوض خود میراند گفتند ای رسول خدا ... شناسی مارا در آن روز فرمود آری می شناسم شمارا

لَیْسَتْ ... تَرِدُوْنَ ... مُحَجَّلِیْنَ مِنْ اَثَرِ الْوُضُوْءِ

... سپید پیشانی و دست و پای از اثر نورانیت وضو

... وَفِیْ رِوَایَةٍ ... عَنْ ... قَالَ سُئِلَ عَنْ شَرَابِهٖ

روایۃ ... و در روایتے مر مسلم راست ... گفت انس ... حضرت از آب

فَقَالَ اَشَدُّ بَیَاضًا مِّنَ اللَّبَنِ وَاَحْلٰی مِنَ الْعَسَلِ یَغُتُّ فِیْهِ

پس فرمود ... سفیدی از شیر و شیرین تر است از شهد میریزند بزور

مِیْزَابَانِ یَمُدَّانِهٖ مِنَ ... اَحَدُهُمَا مِنْ ذَهَبٍ وَالْاٰخَرُ مِنْ

دو ناوداں ... در میلند آنرا از بہشت ... از ین دو از طلا و دیگر از

وَرِقٍ وَعَنْ اَبِیْ هُرَیْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ

نقره ... ابی هریره گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ

... لِکُلِّ نَبِیٍّ دَعْوَةٌ مُّسْتَجَابَةٌ فَتَعَجَّلَ ... نَبِیٍّ دَعْوَتَهٗ وَاِنِّی اخْتَبَأْتُ

... دعا است ... دعای خود را ...

دَعْوَتِیْ شَفَاعَةً لِّاُمَّتِیْ اِلٰی یَوْمِ الْقِیٰمَةِ فَهِیَ نَائِلَةٌ اِنْ شَاءَ اللّٰهُ

من پوشیده و نهفته ام دعای خود را که شفاعت است مر امت خود را تا روز قیامت ... این شفاعت ... اگر خواهد

تَعَالٰی مَنْ مَّاتَ مِنْ اُمَّتِیْ لَا یُشْرِكُ بِاللّٰهِ شَیْئًا رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَفِی

خدای تعالی کسی را ... در حالیکہ شریک نیست آن امتی ... روایت کرد این را مسلم

کِتَابِ الدَّعْوَاتِ وَعَنْ اَنَسٍ اَنَّ النَّبِیَّ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ

در کتاب الدعوات و از انس روایت است که آنحضرت صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ قَالَ يُحْبَسُ الْمُؤْمِنُونَ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ حَتّٰى يُهِمُّوا بِذٰلِكَ

وسلم فرمود حبس کرده میشوند از جنبیدن مسلمان روز قیامت تا آنکه [illegible] میشوند به

فَيَقُولُونَ لَوِ اسْتَشْفَعْنَا اِلٰى رَبِّنَا فَيُرِيحُنَا مِنْ مَكَانِنَا فَيَأْتُونَ

پس [illegible] مسلمانان که کاشکے طلب شفاعت میکردیم بسوی پروردگار خود پس بے برد ما را از اینجا [illegible]

اٰدَمَ فَيَقُولُونَ اَنْتَ اٰدَمُ اَبُو النَّاسِ خَلَقَكَ اللّٰهُ بِيَدِهٖ وَاَسْكَنَكَ

آدم را پس میگویند تو آدمی پدر تمام مردم [illegible] ترا خدا [illegible] خود [illegible] کرد ترا

جَنَّتَهٗ وَاَسْجَدَ لَكَ مَلٰٓئِكَتَهٗ وَعَلَّمَكَ اَسْمَاءَ كُلِّ شَيْءٍ اِشْفَعْ لَنَا

ترا بهشت خود را و ساجد گردانید برای تو فرشتگان خود را و دانا نید ترا نامهای همه چیز شفاعت کن برای ما

عِنْدَ رَبِّكَ حَتّٰى يُرِيحَنَا مِنْ مَكَانِنَا هٰذَا فَيَقُولُ لَسْتُ هُنَاكُمْ

نزد پروردگار خود تا راحت بخشد و ببرد ما را از اینجا که بغایت سخت دشوار است [illegible] آدم نیستم من

وَيَذْكُرُ خَطِيئَتَهُ الَّتِي اَصَابَ اَكْلَهٗ مِنَ الشَّجَرَةِ وَقَدْ نُهِيَ عَنْهَا

و یاد میکند تقصیر خود را که رسیده او را که خوردن او است از درخت و حال آنکه به تحقیق نهی [illegible]

وَلٰكِنِ ائْتُوا نُوحًا اَوَّلَ نَبِيٍّ بَعَثَهُ اللّٰهُ اِلٰى اَهْلِ الْاَرْضِ

از نزد یک شدن بآن و لیکن بیایید نوح را که اول نبی مرسل است [illegible] فرستاده است او را خدا تعالی بسوی [illegible]

فَيَاْتُونَ نُوحًا فَيَقُولُ لَسْتُ هُنَاكُمْ وَيَذْكُرُ خَطِيئَتَهُ الَّتِي

پس مے آیند نوح را پس میگوید نوح نیستم من در این مقام و یاد میکند نوح گناه خود را

اَصَابَ سُؤَالَهٗ رَبَّهٗ بِغَيْرِ عِلْمٍ وَلٰكِنِ ائْتُوا اِبْرَاهِيمَ خَلِيلَ

رسید بوی و آن سوال کردن او است پروردگار خود را در نجات [illegible] ندانسته و لیکن بیایید ابراهیم را دو[illegible]

الرَّحْمٰنِ قَالَ فَيَاْتُونَ اِبْرَاهِيمَ فَيَقُولُ اِنِّي لَسْتُ هُنَاكُمْ وَ

خدای مهربان است فرمود آنحضرت پس مے آیند ابراهیم را پس میگوید ابراهیم بدرستی که من نیستم در این مقام

يَذْكُرُ ثَلٰثَ كَذِبَاتٍ كَذَبَهُنَّ وَلٰكِنِ ائْتُوا مُوسٰى عَبْدًا

یاد میکند ابراهیم سه [illegible] را که گفته [illegible] و لیکن بیایید موسی را که بنده [illegible]

آتاه الله التوراة وكلمه تكليما قال فيأتون موسى فيقول

داده است او را خدا تعالی از توریت و سخن کرد با او سخن کردنی وحی وبیواسطه پس آیند مردم موسی را پس گوید

إني لست هناكم ويذكر خطيئته التي أصاب قتله النفس

نیستم من اهل آنچه یاد میکنید موسی گناه خود را که رسیده بوی و آن کشتن قبطی است و او کشته

ولكن ائتوا عيسى عبد الله ورسوله وروح الله وكلمته قال

ولیکن بیایید عیسی را بنده خدا است و رسول او و روح الله است که داده است

فيأتون عيسى فيقول لست هناكم ولكن ائتوا محمدا عبدا

آنحضرت پس آیند عیسی را پس گوید عیسی من نیستم درین مقام ولیکن بیایید محمد را صلی الله علیه وسلم بنده

غفر الله له ما تقدم من ذنبه وما تأخر فيأتوني فأستأذن

که آمرزیده خدا او را هرچه پیش گذشته از گناهان وی و هرچه پس آمد پس آیند پس طلب اذن در آمدن

على ربي في داره فيؤذن لي عليه وفي رواية لهما فيأتوني

میکنم بر پروردگار خود در سرای عزت وی پس اذن کرده شود مرا بدر آمدن بر وی و در روایتی دیگر آمده است مر بخاری

فأقوم فأستأذن على ربي فيؤذن لي ويلهمني محامد

پس ایستم پس طلب اذن میکنم بر پروردگار خود پس اذن داده شود مرا و الهام میکند

أحمده بها لا تحضرني الآن فأحمده بتلك المحامد وفي رواية لهما

حمدها و ثنا که میستایم او را بآن حمدها حاضر نیستند مرا آن محامد در این وقت پس میستایم خدا را بآن حمدها و در دیگر

عن أبي هريرة فأنطلق فآتي تحت العرش فأقع ساجدا لربي

از ابی هریره درین لفظ آمده که گفت پس میروم پس می آیم زیر عرش پس می افتم بر زمین سجده کننده مر

ثم يفتح الله تعالى علي من محامده وحسن الثناء عليه شيئا

پس میگشاید حق تعالی بر من الهام میکند مرا از حمدها خود و ثنا نیکو بر ذات خود چیزی را که

لم يفتحه على أحد من قبلي ثم فإذا رأيته وقعت ساجدا

نگشاده آنرا بر هیچ یکی پیش از من پس چون می بینم او را تعالی در قدرت افتم سجده کننده

فَيَدَعُنِي مَا شَاءَ اللّٰهُ أَنْ يَدَعَنِي ثُمَّ يَقُولُ ارْفَعْ مُحَمَّدُ وَقُلْ تُسْمَعْ

پس میگذارد مرا پروردگار در سجدہ چندانکہ میخواہد کہ بگذارد پس از آن میگوید سر بردار ای محمد و بگو سخن تو شنیدہ

وَاشْفَعْ تُشَفَّعْ وَسَلْ تُعْطَهْ قَالَ فَأَرْفَعُ رَأْسِي فَأُثْنِي عَلَى رَبِّي

و شفاعت کن اجابت کردہ میشوی و بخواہ ہرچہ میخواہی دادہ میشوی فرمود آنحضرت پس میدارم سر خود را پس

بِثَنَاءٍ وَتَحْمِيدٍ يُعَلِّمُنِيهِ ثُمَّ أَشْفَعُ وَفِي رِوَايَةٍ لَهُمَا عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ

بثنا و ستودنی کہ مے آموزد مرا ہمدران وقت پستر شفاعت میکنم و در روایتی مر بخاری و مسلم را از ابی ہریرہ

فَأَرْفَعُ رَأْسِي فَأَقُولُ أُمَّتِي يَا رَبِّ أُمَّتِي يَا رَبِّ أُمَّتِي يَا رَبِّ

انست کہ خواہم بر داشت سر خود را پس بگویم امت من ای رب امت من ای رب امت من ای رب

الْحَدِيثَ فَيَحُدُّ لِي حَدًّا فَأُخْرِجُ فَأُخْرِجُهُمْ مِنَ النَّارِ وَأُدْخِلُهُمُ

تا آخر حدیث پس حد میکند پروردگار برای من حد معین حکم میکند کہ پس بیرون آرا ایشانرا پس بیرون آرم

الْجَنَّةَ ثُمَّ أَعُودُ الثَّانِيَةَ فَأَسْتَأْذِنُ عَلَى رَبِّي فِي دَارِهِ فَيُؤْذَنُ

در بہشت پستر باز گردم بار دوم پس اذن بخواہم بر پروردگار خود در سرای عزت وی پس اذن دادہ شود مرا بر وی

لِي عَلَيْهِ فَإِذَا رَأَيْتُهُ وَقَعْتُ سَاجِدًا فَيَدَعُنِي مَا شَاءَ اللّٰهُ أَنْ يَدَعَنِي

پس چون ببینم او را افتم سجدہ کنان پس بگذارد مرا در آن تا وقتیکہ خواہد خدائے تعالے آنکہ بگذارد مرا

ثُمَّ يَقُولُ ارْفَعْ مُحَمَّدُ وَقُلْ تُسْمَعْ وَاشْفَعْ تُشَفَّعْ وَسَلْ تُعْطَهْ قَالَ فَأَرْفَعُ

پس میگوید سر بردار ای محمد و بگو شنیدہ میشوی و شفاعت کن قبول شفاعت کردہ خواہی شد و سوال کن

رَأْسِي فَأُثْنِي عَلَى رَبِّي بِثَنَاءٍ وَتَحْمِيدٍ يُعَلِّمُنِيهِ ثُمَّ أَشْفَعُ فَيَحُدُّ لِي

سر خود را و ثنا خواہم کرد بر پروردگار خود ثنا و حمد کہ بیاموزد مرا پس شفاعت خواہم کرد پس مقرر کردہ شود

حَدًّا فَأُخْرِجُ فَأُخْرِجُهُمْ مِنَ النَّارِ وَأُدْخِلُهُمُ الْجَنَّةَ ثُمَّ أَعُودُ

برای من حدی پس بیرون آیم و بیرون آرم آنہا را از آتش دوزخ و داخل کنم آنہا را بجنت پستر باز گردم

الثَّالِثَةَ فَأَسْتَأْذِنُ عَلَى رَبِّي فِي دَارِهِ فَيُؤْذَنُ لِي عَلَيْهِ فَإِذَا

بار سوم پس اذن خواہم بر پروردگار خود در سرای عزت او پس اذن دادہ شود مرا بر وی پس

رَأَيْتُهٗ وَقَعْتُ سَاجِدًا فَيَدَعُنِيْ مَا شَاءَ اللّٰهُ أَنْ يَّدَعَنِيْ ثُمَّ يَقُوْلُ

چون بینم او را بیفتم سجده کنان پس میگذارد مرا در سجده چندانکه خواهد که بگذارد پس بفرماید

ارْفَعْ مُحَمَّدُ وَقُلْ تُسْمَعْ وَاشْفَعْ تُشَفَّعْ وَسَلْ تُعْطَهْ قَالَ فَارْفَعُ

سر بردار ای محمد و بگو شنیده میشوی و شفاعت کن قبول کرده میشوی و سوال کن داده میشوی فرمود

رَأْسِيْ فَأُثْنِيْ عَلٰى رَبِّيْ بِثَنَاءٍ وَّتَحْمِيْدٍ يُّعَلِّمُنِيْهِ ثُمَّ أَشْفَعُ فَيَحُدُّ لِيْ

سر خود را و ثنا گویم بر پروردگار ثنا و حمد یکه بیاموزد مرا پس شفاعت [illegible] پس حدی مقرر کرده شود

حَدًّا فَأُخْرِجُ فَأُخْرِجُهُمْ مِّنَ النَّارِ وَأُدْخِلُهُمُ الْجَنَّةَ حَتّٰى مَا يَبْقٰى

مرا پس بیرون آیم و بیرون آرم آنها را از آتش و داخل خواهم کرد آنها را در جنت شفاعت میکنم تا آنکه باقی نماند

فِي النَّارِ إِلَّا مَنْ قَدْ حَبَسَهُ الْقُرْاٰنُ أَيْ وَجَبَ عَلَيْهِ الْخُلُوْدُ ثُمَّ

در آتش مگر کسیکه حبس کرده و نگاهداشته است او را قرآن یعنی کسیکه واجب گشته بروی همیشه بودن در دوزخ

تَلَا هٰذِهِ الْاٰيَةَ عَسٰى أَنْ يَّبْعَثَكَ رَبُّكَ مَقَامًا مَّحْمُوْدًا قَالَ

پس تر خواند آنحضرت این آیت را نزدیک است که استاده کند ترا پروردگار تو بمقامی پسندیده و گفت

هٰذَا الْمَقَامُ الْمَحْمُوْدُ الَّذِيْ وَعَدَهٗ نَبِيَّكُمْ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

اینست مقام محمود دیکه وعده کرده است خدای تعالی آنرا به پیغمبر شما متفق علیه است و روایت است از

عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ رض أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

عبداللہ بن عمرو بن العاص رض که آنحضرت صلی اللہ علیه و سلم

تَلَا قَوْلَ اللّٰهِ تَعَالٰى فِيْ إِبْرَاهِيْمَ رَبِّ إِنَّهُنَّ أَضْلَلْنَ كَثِيْرًا مِّنَ

خواند قول خدای تعالی را در شان ابراهیم کروی سبحانه که گفت ابراهیم ای رب این بتان گمراه کردند

النَّاسِ فَمَنْ تَبِعَنِيْ فَإِنَّهٗ مِنِّيْ وَقَالَ عِيْسٰى إِنْ تُعَذِّبْهُمْ فَإِنَّهُمْ

مردمان پس کسیکه پیروی میکند مرا پس بدرستی آن کس از من ست و خواند آنحضرت قول عیسی را نیز که اگر عذاب میکنی

عِبَادُكَ فَرَفَعَ يَدَيْهِ فَقَالَ اللّٰهُمَّ أُمَّتِيْ أُمَّتِيْ وَبَكٰى فَقَالَ

بندگان تو اند پس برداشت آنحضرت هر دو دست خود را پس گفت خداوندا ببخش و بیامرز امت مرا و بگریست

اللہ تعالیٰ یا جبریل اذہب الی محمد وربک اعلم فسلہ

خدا تعالیٰ ای جبریل برو بسوے محمد صلعم پروردگار تو دانا تر است احتیاج پرسیدن ندارد و گرپرسی

ما یبکیک فاتاہ جبریل فسالہ فاخبرہ رسول اللہ صلی اللہ

در گریہ آورد ترا پس آمد نزد آنحضرت جبریل پس پرسید آنحضرت را پس خبر داد جبریل را آنحضرت صلی اللہ

علیہ وسلم بما قال فقال اللہ تعالیٰ یا جبریل اذہب الی

علیہ وسلم بچیزیکہ گفت الناس مغفرت امت است پس فرمود حق تعالیٰ مر جبریل را کہ برو بار ثانی نزد

محمد فقل انا سنرضیک فی امتک ولا نسوءک رواہ

محمد پس بگو بدرستی کہ ما نزدیک است کہ راضی گردانیم ترا در باب امت تو و آزردہ و غمگین نسازیم ترا روایت کرد او را مسلم

وعن ابی سعید رض قال قال رسول اللہ صلی اللہ علیہ

و مرویست از ابی سعید رض گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ

وسلم اذا دخل اہل الجنۃ الجنۃ واہل النار النار یقول

وسلم وقتیکہ در آیند بہشتیان بہشت را و دوزخیان دوزخ را میفرماید

اللہ تعالیٰ من کان فی قلبہ مثقال حبۃ من خردل من ایمان

خدای تبارک و تعالیٰ کسیکہ ہست در دل وی مقدار دانہ از خردل از ایمان

فاخرجوہ فیخرجون قد امتحشوا وعادوا حمما فیلقون

پس بیرون آرید او را از دوزخ پس بیرون آیند و حال آنکہ بتحقیق سوختہ اند و گشتہ اند مانند انگشت پس انداختہ شوند

فی نہر الحیوۃ فینبتون کما تنبت الحبۃ فی حمیل السیل

در نہر حیات پس میرویند و تر و تازہ میشوند چنانکہ میروید دانہ در حمیل سیل

الم تروا انہا تخرج صفراء ملتویۃ متفق علیہ وعن

آیا نمی بینید کہ حبہ بیرون می آید زرد درہم پیچیدہ یعنی تر و تازہ متفق علیہ و مرویست از

ابن مسعود رض ان رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم قال

ابن مسعود رض کہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمود

آخِرُ مَنْ يَدْخُلُ الْجَنَّةَ رَجُلٌ فَهُوَ يَمْشِي مَرَّةً وَيَكْبُو مَرَّةً وَ

آخر کسیکه در آید بهشت را مردیست پس آن مرد میرود یکبار و بر روے افتد یکبار

تَسْفَعُهُ النَّارُ مَرَّةً فَإِذَا جَاوَزَهَا الْتَفَتَ إِلَيْهَا فَقَالَ تَبَارَكَ

علامت کند او را آتش یکبار پس چون گذرد از آن التفات کند بسوی آن پس گوید آن مرد

الَّذِي نَجَّانِي مِنْكِ لَقَدْ أَعْطَانِيَ اللهُ شَيْئًا مَا أَعْطَاهُ أَحَدًا مِنَ

که نجات داد مرا از تو هر آینه بتحقیق داد مرا خدای تعالی چیزے را که نداده است آنرا هیچ یکے از

الْأَوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ فَتُرْفَعُ لَهُ شَجَرَةٌ فَيَقُولُ أَيْ رَبِّ أَدْنِنِي

پیشینیان و پسینان را پس بلند نموده میشود مر او را درختے پس میگوید آن مرد ای پروردگار من نزدیک گردان

مِنْ هَذِهِ الشَّجَرَةِ فَلِأَسْتَظِلَّ بِظِلِّهَا وَأَشْرَبَ مِنْ مَائِهَا

مرا ازین درخت تا پناه جویم بسایۂ آن و بنوشم از آب که در زیر آن درخت است

فَيَقُولُ اللهُ يَا ابْنَ آدَمَ لَعَلِّي إِنْ أَعْطَيْتُكَهَا سَأَلْتَنِي غَيْرَهَا

پس میگوید حق تعالی ای فرزند آدم شاید که من اگر بدهم ترا آنرا و نزدیک گردانم ترا سوال میکنے چیز دیگر

فَيَقُولُ لَا يَا رَبِّ وَيُعَاهِدُهُ أَنْ لَا يَسْأَلَهُ غَيْرَهَا وَرَبُّهُ يَعْذِرُهُ

پس میگوید آن مرد نه ای پروردگار من و عهد میکند آنمرد پروردگار را که سوال نمیکند غیر آنرا و پروردگار او

لِأَنَّهُ يَرَى مَا لَا صَبْرَ لَهُ عَلَيْهِ فَيُدْنِيهِ مِنْهَا فَيَسْتَظِلُّ بِظِلِّهَا

زیرا که او میبیند چیزے را که صبر نیست مر او را بران چیز پس نزدیک میگرداند او را از ان درخت پس پناه جوید آنمرد بسایۂ

وَيَشْرَبُ مِنْ مَائِهَا ثُمَّ تُرْفَعُ لَهُ شَجَرَةٌ هِيَ أَحْسَنُ مِنَ الْأُولَى

و می نوشد از ان آب پس بلند نموده میشود مر او را درختے دیگر که آن بہتر است از درخت نخستین

فَيَقُولُ أَيْ رَبِّ أَدْنِنِي مِنْ هَذِهِ الشَّجَرَةِ هِيَ أَحْسَنُ لِأَشْرَبَ

پس میگوید ای پروردگار من نزدیک گردان مرا ازین درخت که این بہتر است تا بنوشم

مِنْ مَائِهَا وَأَسْتَظِلَّ بِظِلِّهَا لَا أَسْأَلُكَ غَيْرَهَا فَيَقُولُ يَا ابْنَ

از آب وی و بنشینم در سایۂ او سوال نمیکنم ترا غیر این درخت پس میفرماید پروردگار ای پسر

ادم ألم تعاهدني أن لا تسألني غيرها فيقول لعلي إن

آدم آیا نه عهد کرده بودی از ما که نخواهی تو از ما بجز آن درخت که خواستی پس میگوید حق تعالی شاید که گر

أدنيتك منها تسألني غيرها فيعاهده أن لا يسأله غيرها

نزدیک گردانم ترا از آن درخت میخواهی تو مرا غیر آن پس عهد میکند آنمرد که سوال نمیکند از حق تعالی غیر آن

وربه يعذره لأنه يرى ما لا صبر له عليه فيدنيه منها

و پروردگار وی معذور میدارد زیراکه وی می بیند چیزیرا که صبر نیست مر او را بر وی پس نزدیک میگرداند او

فيستظل بظلها ويشرب من مائها ثم ترفع له شجرة عند

پس پناه میجوید آن مرد بسایه آن و می نوشد از آب درخت پیشتر بلند نموده میشود مراد را درختی نزد

باب الجنة هي أحسن من الأوليين فيقول أي رب أدنني

در بهشت که آن بهتر ست از درختان اولین پس میگوید آن مرد ای پروردگار من نزدیک

من هذه فلأستظل بظلها وأشرب من مائها لا أسألك

ازین درخت پس طلب سایه کنم بسایه آن درخت و می نوشم از آب آن و سوال نمیکنم ترا

غيرها فيقول يا ابن آدم ألم تعاهدني أن لا تسألني غيرها

بجز این درخت پس میگوید حق تعالی ای پسر آدم آیا عهد نکرده بودی از ما که نخواهی از من چیزی سوا

قال بلى يا رب هذه لا أسألك غيرها وربه يعذره

آن میگوید آری عهد کرده بودم ای رب سوال میکنم این بار و سوال نمیکنم غیر آنرا و پروردگاری معذور

لأنه يرى ما لا صبر له عليه فيدنيه منها فإذا أدناه منها

او را زیراکه وی می بیند چیزیرا که صبر نیست مر او را بر وی پس نزدیک میگرداند او را از آن درخت پس چون نزدیک

سمع أصوات أهل الجنة فيقول أي رب أدخلنيها فيقول

می شنود آوازهای بهشتیان را پس میگوید ای پروردگار من در آر مرا در بهشت پس میگوید

يا ابن آدم ما يصريني منك أيرضيك أن أعطيك الدنيا

پروردگار ای ابن آدم چه چیز قطع میکند و خلاص میگرداند مرا از تو آیا راضی میگرداند ترا اینکه بدهم ترا جا در بهشت

وَمِثْلَهَا مَعَهَا قَالَ أَيْ رَبِّ أَتَسْتَهْزِئُ مِنِّيْ وَأَنْتَ رَبُّ الْعَالَمِيْنَ

و مانند آن با آن میگوید این بنده از نهایت فرح ای پروردگار من آیا تمسخر میکنی بمن حالانکه تو پروردگار

فَضَحِكَ ابْنُ مَسْعُوْدٍ فَقَالَ أَلَا تَسْأَلُوْنِيْ مِمَّ أَضْحَكُ فَقَالُوْا

پس خنده کرد ابن مسعود پس گفت آیا نمی پرسید مرا که چرا خنده کردم پس پرسیدند

مِمَّ تَضْحَكُ فَقَالَ هٰكَذَا ضَحِكَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

چرا خنده کردی پس گفت ابن مسعود همچنین خنده کرد پیغمبر خدا صلی الله علیه

وَسَلَّمَ فَقَالُوْا مِمَّ تَضْحَكُ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ قَالَ مِنْ ضَحِكِ رَبِّ

وسلم پس گفتند صحابه از چه خنده کردی یا رسول الله فرمود خنده کردم از جهت خنده کردن پروردگار

الْعَالَمِيْنَ حِيْنَ قَالَ أَتَسْتَهْزِئُ مِنِّيْ وَأَنْتَ رَبُّ الْعَالَمِيْنَ فَيَقُوْلُ إِنِّيْ لَا أَسْتَهْزِئُ

جهانیان وقتیکه گفت بنده آیا استهزا میکنی تو از من حالانکه تو پروردگار جهانیانی پس گفت پروردگار تعالی بدرستیکه من استهزا

مِنْكَ وَلٰكِنِّيْ عَلٰى مَا أَشَاءُ قَدِيْرٌ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَفِيْ رِوَايَةٍ لَهٗ عَنْ أَبِيْ سَعِيْدٍ نَحْوَهٗ إِلَّا أَنَّهٗ

نمیکنم از تو ولیکن هستم من آنرا چیزیکه اراده کنم بر هر چه میخواهم قادرم روایت کرد آنرا مسلم و در روایتی دیگر مر اوراست از ابی

لَمْ يَذْكُرْ فَيَقُوْلُ يَا ابْنَ اٰدَمَ مَا يَصْرِيْنِيْ مِنْكَ إِلٰى اٰخِرِ الْحَدِيْثِ

در روایت ابی سعید ذکر نکرده این عبارت را که از فیقول یا ابن آدم ما یصرینی تا آخر حدیث

وَزَادَ فِيْهِ وَيُذَكِّرُهُ اللّٰهُ سَلْ كَذَا وَكَذَا حَتّٰى إِذَا انْقَطَعَتْ بِهٖ

و زیادت کرده است در این روایت و یاد میدهد او را خدا آن بنده را که سوال کن چنین و چنین تا آنکه

الْأَمَانِيُّ قَالَ اللّٰهُ تَعَالٰى هُوَ لَكَ وَعَشَرَةُ أَمْثَالِهَا قَالَ ثُمَّ يَدْخُلُ

[illegible] آرزوها میگوید خدای تعالی آنچه آرزو کردی آن برای تست و ده چندان دیگر گفت آنحضرت

بَيْتَهٗ فَيَدْخُلُ عَلَيْهِ زَوْجَتَاهُ مِنَ الْحُوْرِ الْعِيْنِ فَتَقُوْلَانِ

آن مرد خانهٔ خود را که در بهشت هست پس در می آیند بر وی دو زنان وی از حور العین پس میگویند آن زوجه ها

الْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِيْ أَحْيَاكَ لَنَا وَأَحْيَانَا لَكَ قَالَ فَيَقُوْلُ مَا أُعْطِيَ

شکر مر خدا را است که پیدا کرد ترا برای ما و پیدا کرد ما را برای تو فرمود آنحضرت پس میگوید داده نشده

أَحَدٌ مِثْلَ مَا أُعْطِيتُ وَعَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ مَسْعُودٍ قَالَ قَالَ

ہیچ یکے مانند آنچه داده شده ام من و از عبد الله بن مسعود روایت گفت فرمود

رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنِّي لَأَعْلَمُ آخِرَ أَهْلِ النَّارِ

آن حضرت صلے الله علیه وسلم بدرستیکه من میدانم آخر دوزخیان را

خُرُوجًا مِنْهَا وَآخِرَ أَهْلِ الْجَنَّةِ دُخُولًا رَجُلٌ يَخْرُجُ مِنَ النَّارِ

در برآمدن از دوزخ و آخر اہل بہشت را در درآمدن در بہشت مردیست که بیرون می آید از آتش

حَبْوًا فَيَقُولُ اللهُ اذْهَبْ فَادْخُلِ الْجَنَّةَ فَيَأْتِيهَا فَيُخَيَّلُ إِلَيْهِ

و میرود بر شکم و دست خود پس میگوید الله سبحانه برو پس درآی بہشت را پس می آید آنرا در بہشت پس انداخته

أَنَّهَا مَلْأَى فَيَقُولُ يَا رَبِّ وَجَدْتُهَا مَلْأَى فَيَقُولُ اللهُ اذْهَبْ فَادْخُلِ

پس میگوید آن مرد ای پروردگار من یافتم من بہشت را پر از مردم پس میگوید الله تعالیٰ برو پس درآی

الْجَنَّةَ فَإِنَّ لَكَ مِثْلَ الدُّنْيَا وَعَشَرَةَ أَمْثَالِهَا فَيَقُولُ أَتَسْخَرُ

در بہشت پس بدرستی مر تراست مثل مسافت دنیا و ده چندان پس میگوید آمرد ای رب آیا تمسخر میکنی

مِنِّي أَوْ تَضْحَكُ مِنِّي وَأَنْتَ الْمَلِكُ فَلَقَدْ رَأَيْتُ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ

از من یا خنده میکنی از من و حال آنکه تو پادشاہے ابن مسعود میگوید پس تحقیق دیدم پیغمبر خدا را

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ضَحِكَ حَتَّى بَدَتْ نَوَاجِذُهُ وَكَانَ يَقُولُ ذٰلِكَ

علیه وسلم خندید ازین سخن تا آنکه ظاہر شد دندانهای درون او و بود که میگفت صاحب این

أَدْنَى أَهْلِ الْجَنَّةِ مَنْزِلَةً مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ

منزل مثل دنیا و ده چند آن فروترین کمترین بہشتیانست از روی منزل و مرتبت متفق علیه روایت از ابن مسعود

عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ قِيلَ لَهُ مَا الْمَقَامُ الْمَحْمُودُ

از آنحضرت صلے الله علیه وسلم گفت ابن مسعود که گفته شد مر آنحضرت را چیست مقام محمود

قَالَ ذٰلِكَ يَوْمٌ يَنْزِلُ اللهُ تَعَالَى عَلَى كُرْسِيِّهِ فَيَئِطُّ كَمَا يَئِطُّ

فرمود آن روزیست که خواهد بود که فرود می آید خدا تعالیٰ بر کرسے خود پس آواز میکند کرسی چنانکه آواز میکند

الرَّجُلَ الْجَدِيدَ مِنْ تَضَايُقِهِ وَهُوَ كَسَعَةِ مَا بَيْنَ السَّمَاءِ وَ

پالان وزین نو از جرم میباشد انبسته آن و حال آنکه فراخی کرسی بر میان آسمان و

الْأَرْضِ وَيُجَاءُ بِكُمْ حُفَاةً عُرَاةً غُرْلًا فَيَكُونُ أَوَّلُ مَنْ

زمین ست و آورده میشود شما را پای برهنه تن برهنه ختنه ناکرده پس میباشد اول

يُكْسَى إِبْرَاهِيمُ يَقُولُ اللهُ تَعَالَى اكْسُوا خَلِيلِي فَيُؤْتَى

جامه پوشیده میشود ابراهیم میگوید الله تعالی کسوت میدهم دوست خود را پس آورده میشود

بِرَيْطَتَيْنِ بَيْضَاوَيْنِ مِنْ رِيَاطِ الْجَنَّةِ ثُمَّ أُكْسَى عَلَى إِثْرِهِ

چادر نرم از کتان سفید از چادرهای بهشت پس پوشانیده میشوم من زپی ابراهیم بستر

ثُمَّ أَقُومُ عَنْ يَمِينِ اللهِ مَقَامًا يَغْبِطُنِي الْأَوَّلُونَ وَالْآخِرُونَ

استاده میشوم از جانب دست راست خدا تعالی استادنی که رشک برند مرا پیشینیان و پسینیان

رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ

رواه الدارمی و روایت ست از ابی سعید رض بر رستی که آنحضرت صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِنَّ مِنْ أُمَّتِي مَنْ يَشْفَعُ لِلْفِئَامِ وَمِنْهُمْ مَنْ

علیه وسلم فرموده بود بدرستی که بعضی از امت من هست که شفاعت میکند مر جماعت را و بعضی از ایشان

يَشْفَعُ لِلْقَبِيلَةِ وَمِنْهُمْ مَنْ يَشْفَعُ لِلْعُصْبَةِ وَمِنْهُمْ مَنْ يَشْفَعُ

کسی ست که شفاعت میکند مر قبیله را و بعضی از ایشان کسی ست که شفاعت میکند مر عصبه را و بعضی از ایشان

لِلرَّجُلِ حَتَّى يَدْخُلُوا الْجَنَّةَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ أَنَسٍ رض

مر یک مرد را تا آنکه در آیند همین طریق بشفاعت تمامه بهشت روایت کرد آنرا ترمذی روایت ست از انس

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَصُفُّ أَهْلُ النَّارِ

گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه و سلم صف بسته می ایستند دوزخیان

فَيَمُرُّ بِهِمُ الرَّجُلُ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ فَيَقُولُ الرَّجُلُ مِنْهُمْ

پس میگذرد بایشان مردی از اهل بهشت پس میگوید مردی از دوزخیان بمرد بهشتی

فلان اما تعرفنی انا الذی سقیتک شربة وقال بعضهم انا

یا فلان آیا نمی شناسی مرا من آن کسی ام کر تو شانید م بودم ترا یکبار آبے ومیگویند بعضے از دوزخیان

الذی وهبت لک وضوءً فیشفع له فیدخله الجنة رواه

من آنم کہ بخشیدہ بودم برای تو آب پس شفاعت میکند آن مرد بہشتی مر آن دوزخی را پس در آرد او را در بہشت

ابن ماجة وعن ابن مسعود رض قال قال رسول الله صلی الله

روایت کرد ابن ماجہ و مرویست از ابن مسعود رض گفت فرمود آں حضرت صلے اللہ

علیه وسلم یرد الناس النار ثم یصدرون منها باعمالهم

علیہ وسلم وارد میشوند مردمان آتش را باز میگردند ازان بر اندازہ اعمال خود

فاولهم کلمح البرق ثم کالریح ثم کحضر الفرس ثم کالراکب

پس اول ایشان میگذرد مانند درخشیدن برق بعد ازاں مانند وزیدن ریح بعد ازاں مانند دویدن اسپ بعد ازاں

فی رحله ثم کشد الرجل ثم کمشیه رواه الترمذی و

بعد ازاں مانند دویدن مرد بعد ازاں مانند رفتن مرد بپائے بر طریق معتاد روایت کرد او را ترمذی و

الدارمی وعن حذیفة رض وابی هریرة رض قالا قال رسول الله

دارمی و از حذیفہ رض و از ابی ہریرہ رض گفتند ہر دو کہ فرمود آں حضرت

صلی الله علیه وسلم یجمع الله تبارک وتعالی الناس فیقوم

صلے اللہ علیہ وسلم جمع خواہد کرد اللہ تبارک وتعالیٰ آدمیان را در محشر پس استادہ

المؤمنون حتی تزلف لهم الجنة فیاتون ادم فیقولون

مسلمانان تا آنکہ قریب گردانیدہ میشود مر ایشان را بہشت پس مے آیند آدم را پس میگویند

یا ابانا استفتح لنا الجنة فیقول وهل اخرجکم من الجنة

اے پدر ما طلب کشادن کن برای ما بہشت را پس میگوید آدم آیا برآوردہ است شما را از بہشت

الا خطیئة ابیکم لست بصاحب ذلک اذهبوا الی ابنی

مگر گناہ پدر شما نیستم من صاحب این کار بروید بسوے پسر من کہ

ابراہیم خلیل اللہ قال فیقول ابراہیم لست بصاحب ذلک

ابراہیم ست دوست خدا گفت آنحضرت پس میگوید ابراہیم نیستم من صاحب این کار

انما کنت خلیلا من وراء وراء اعمدوا الی موسی الذی

نبودم من خلیل مگر دور دور قصد کنید بسوی موسے

کلمہ اللہ تکلیما فیاتون موسی فیقول لست بصاحب ذلک

کلام کرده او را خدا تعالے کلام کردنے بے واسطہ پس سے آیند موسی را پس میگوید موسی نیستم من صاحب این کار

اذھبوا الی عیسی کلمۃ اللہ وروحہ فیقول عیسی لست

بروید بسوے عیسے کہ کلمۃ اللہ وروح اوست پس میگوید عیسے نیستم من

بصاحب ذلک فیاتون محمدا صلی اللہ علیہ وسلم فیقوم

صاحب این کار پس سے آیند محمد را صلے اللہ علیہ و سلم پس ایستد محمد

فیؤذن لہ وترسل الامانۃ والرحم فیقومان جنبتی الصراط

پس اذن کرده میشود او را و فرستاده میشود امانۃ و رحم پس سے ایستد امانت و رحم در دو جانب صراط

یمینا وشمالا فیمر اولکم کالبرق قال قلت بابی انت وامی

دست راست و چپ پس میگذرند طایفۂ که اول و افضل اند مانند برق گفت سے ادے گفتم من بآنحضرت مادر و پدر فدا

ای شیء کمر البرق قال الم تروا الی البرق کیف یمر ویرجع

باد کدام چیز است و چگونه میگذرند ہمچو برق فرمود آیا نمی بینید بسوی برق که میگذرد و باز میگردد

فی طرفۃ عین ثم کمر الریح ثم کمر الطیر وشد الرجال

در یک چشم زدن پستر میگذرند ہمچو گذشتن باد پستر ہمچو گذشتن پرندہا و دویدن مردان

تجری بھم اعمالھم ونبیکم قائم علی الصراط یقول یارب

مے برد ایشانرا صفا و نورانیت اعمال و پیغمبر شما استاده است بر صراط میگوید ای پروردگار

سلم سلم حتی تعجز اعمال العباد حتی یجیء الرجل فلا یستطیع

سلامت دار سلامت دار تا آنکه عاجز می آید و سست میگردد قوت عملہای ایشان تا آنکه می آید مرد نمیتواند

السَّيْرِ اِلَّا زَحْفًا قَالَ وَفِي حَافَّتَيِ الصِّرَاطِ كَلَالِيبُ مُعَلَّقَةٌ مَأْمُورَةٌ

سیر کردن و [illegible] اط مگر جنبیدن بر مقعد بر مثال بچہ فرمود آن حضرت و در ہر دو طرف صراط کلالیب [illegible]

تَأْخُذُ مَنْ أُمِرَتْ بِهِ فَمَخْدُوشٌ نَاجٍ وَمَكْدُوشٌ وَ[illegible] وُشٌ

[illegible] کسی را کہ امر کردہ شد بگرفتن او پس این مردم بعضے خدشہ کردہ اند و نجات یافتہ و بعضے دست

فِي النَّارِ وَالَّذِي نَفْسُ أَبِي هُرَيْرَةَ بِيَدِهِ إِنَّ قَعْرَ جَهَنَّمَ سَبْعِينَ

در آتش دوزخ و گفت ابوہریرہ سوگند بآن خدائیکہ ذات ابی ہریرہ در دست قدرت اوست بدرستی کہ

خَرِيفًا رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ رض قَالَ قَالَ

سال ہست رواہ مسلم مرویست از عثمان بن عفان رض گفت عثمان فرمود

رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَشْفَعُ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ ثَلٰثَةٌ

آن حضرت صلے اللہ علیہ وسلم شفاعت میکنند روز قیامت سہ قوم

الْأَنْبِيَاءُ ثُمَّ الْعُلَمَاءُ ثُمَّ الشُّهَدَاءُ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ

پیغمبران پس تر علما پس تر شہیدان روایت کرد آنرا ابن ماجہ و از

أَنَسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَا أَنَسُ

انس مرویست کہ گفت فرمود آن حضرت صلے اللہ علیہ وسلم ای انس

أَكْثِرْ مِنَ الْأَصْدِقَاءِ فَإِنَّكُمْ شُفَعَاءُ بَعْضُكُمْ فِي بَعْضٍ الدَّيْلَمِيُّ

زیادتی کن از دوستہا زیرا کہ شما شفاعت کنندگانید بعض شما در بعض دیگر

بَابُ الْكَرَامَاتِ

باب در بیان کرامات

قَالَ يٰٓأَيُّهَا الْمَلَؤُا أَيُّكُمْ يَأْتِينِي بِعَرْشِهَا قَبْلَ أَنْ يَأْتُونِي مُسْلِمِينَ

گفت سلیمان ای عزیزان کدام یک از شما می آرد پیش من تخت او را یعنے تخت بلقیس پیش از انکہ بیایند

قَالَ عِفْرِيتٌ مِّنَ الْجِنِّ أَنَا آتِيكَ بِهِ قَبْلَ أَنْ تَقُومَ مِنْ مَّقَامِكَ

گفت دیوے از جن من بیارمش نزدیک تو پیش از انکہ برخیزے از جای خود

جزء ۱۹ رکوع ۱۸

وَإِنِّي عَلَيْهِ لَقَوِيٌّ أَمِينٌ قَالَ الَّذِي عِندَهُ عِلْمٌ مِّنَ الْكِتَابِ

و ہر آئینہ من بران عرش توانا با امانتم گفت شخصے کہ نزدیک او علم از کتاب الٰہی بود

أَنَا آتِيكَ بِهِ قَبْلَ أَن يَرْتَدَّ إِلَيْكَ طَرْفُكَ فَلَمَّا رَآهُ مُسْتَقِرًّا

من بیارم ش نزدیک تو پیش از آنکہ بازگردد بسوئے تو چشم تو پس چون سلیمان دید اورا قرار گرفتہ

عِندَهُ قَالَ هَٰذَا مِن فَضْلِ رَبِّي لِيَبْلُوَنِي أَأَشْكُرُ أَمْ أَكْفُرُ كُلَّمَا

نزدیک خویش گفت این خارق عادت از فضل پروردگار من ست تا امتحان کند آیا شکر گزاری میکنم

دَخَلَ عَلَيْهَا زَكَرِيَّا الْمِحْرَابَ وَجَدَ عِندَهَا رِزْقًا قَالَ يَا مَرْيَمُ

داخل شدی زکریا بر مریم در مسجد یافتے نزد وی روزے را گفت اے مریم

أَنَّىٰ لَكِ هَٰذَا قَالَتْ هُوَ مِنْ عِندِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يَرْزُقُ مَن يَشَاءُ

از کجاست ترا این روزی گفت او از نزدیک خداست ہر اینہ خدا میدہد روزے ہر امیخواہد

بِغَيْرِ حِسَابٍ أَلَا إِنَّ أَوْلِيَاءَ اللَّهِ لَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ

بیشمار آگاہ باش ہر اینہ دوستان خدا ہیچ ترس نیست بر ایشان و نہ ایشان

يَحْزَنُونَ الَّذِينَ آمَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ لَهُمُ الْبُشْرَىٰ فِي الْحَيَاةِ

اندوہگین شوند آنانکہ ایمان آوردند و تقوے میکردند ایشان راست بشارت در زندگانی

الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ عَنْ أَنَسٍ أَنَّ أُسَيْدَ بْنَ حُضَيْرٍ وَعَبَّادَ

دنیا و در آخرت از انس مرویست کہ اسید بن حضیر و عباد

ابْنَ بِشْرٍ تَحَدَّثَا عِندَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي حَاجَةٍ

ابن بشیر ہر دو این صحابے جلیل القدر سخن کردند نزد پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم در کارے کہ

لَهُمَا حَتَّىٰ ذَهَبَ مِنَ اللَّيْلِ سَاعَةٌ فِي لَيْلَةٍ شَدِيدَةِ الظُّلْمَةِ

مر این دو کس را بود تا آنکہ رفت از شب ساعتے یعنے پارۂ، در شب سخت تاریک

ثُمَّ خَرَجَا مِنْ عِندِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَنْقَلِبَانِ

پس ہر دو بیرون آمدند آن دو صحابے از نزدیک آن حضرت صلے اللہ علیہ وسلم درحالیکہ برمیگردیدند بسوئے خانہ

وَبِيَدِ كُلِّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا عُصَيَّةٌ فَأَضَاءَتْ عَصَا أَحَدِهِمَا لَهُمَا

و بدست هر یکے ازان عصائی بود. پس روشن شد عصا یکے ازان دو برای هر دو

حَتّٰى مَشَيَا فِي ضَوْئِهِمَا حَتّٰى إِذَا افْتَرَقَتْ بِهِمَا الطَّرِيْقُ

تا آنکه رفتند هر دو در روشنی آن تا آنکه چون جدا شد بهر دو کس راه

أَضَاءَتْ لِلْآخَرِ عَصَاهُ فَمَشٰى كُلُّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا فِي ضَوْءِ عَصَاهُ

روشن شد برای دیگر نیز عصای او پس رفت هر یکے ازان دو صحابی رضه در روشنی عصا خود

حَتّٰى بَلَغَ أَهْلَهُ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ لَمَّا

تا آنکه رسید هر یک اهل خانه خود را رواه البخاری و روایت ست از عایشه رضه گفت عایشه

مَاتَ النَّجَاشِيُّ كُنَّا نَتَحَدَّثُ أَنَّهُ لَا يَزَالُ يُرٰى عَلٰى قَبْرِهِ نُوْرٌ

هنگامیکه مُرد نجاشی پادشاه حبشه بودیم ما همیشه حدیث میکردیم و میگفتیم که بدرستی همیشه بوده دیده میشود بر قبر او نور

رَوَاهُ أَبُوْ دَاوٗدَ وَعَنْهَا قَالَتْ لَمَّا أَرَادُوْا غُسْلَ النَّبِيِّ

رواه ابو داؤد وهم از عائشه رض روایت ست که چون اراده کردند صحابه بعد از آن حضرت غسل

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالُوْا لَا نَدْرِيْ أَنُجَرِّدُ رَسُوْلَ اللّٰهِ

آن حضرت را صلے الله علیه وسلم گفتند نمیدانیم که آیا برهنه کنیم پیغمبر خدا را

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ ثِيَابِهِ كَمَا نُجَرِّدُ مَوْتَانَا أَمْ نُغَسِّلُهُ

صلے الله علیه وسلم از جامه های آنحضرت چنانکه برهنه میکنیم مردگان خود را یا غسل دهیم

وَعَلَيْهِ ثِيَابُهُ فَلَمَّا اخْتَلَفُوْا أَلْقَى اللّٰهُ عَلَيْهِمُ النَّوْمَ حَتّٰى

او را و حال آنکه باشد بر بدن شریف وی جامهای وی پس چون اختلاف کردند انداخت خدا بر همه ایشان خواب را تا آنکه

مَا مِنْهُمْ رَجُلٌ إِلَّا وَذَقْنُهُ فِيْ صَدْرِهِ ثُمَّ كَلَّمَهُمْ مُكَلِّمٌ

نبود از ایشان هیچ مردی مگر آنکه زنخدان وی بر سینه وی بود پس سخن کرد ایشان را سخن کننده

مِنْ نَاحِيَةِ الْبَيْتِ لَا يَدْرُوْنَ مَنْ هُوَ اغْسِلُوا النَّبِيَّ

از گوشهٔ خانه در حال آنکه در نمی یافتند ایشان که کیست سخن کننده غسل دهید پیغمبر را

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَعَلَيْهِ ثِيَابُهُ فَقَامُوا فَغَسَلُوهُ وَعَلَيْهِ

صلی اللہ علیہ وسلم و حال آنکہ بروست جامہا پس برخاستند صحابہ وغسل دادند آنحضرت را

قَمِيصُهُ يَصُبُّونَ الْمَاءَ فَوْقَ الْقَمِيصِ وَيُدَلِّكُونَهُ بِالْقَمِيصِ

و حال آنکہ بر وست پیراہن و می ریختند آب را بالای پیراہن و می مالیدند آنحضرت را بہ پیراہن

رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي دَلَائِلِ النُّبُوَّةِ وَعَنِ ابْنِ الْمُنْكَدِرِ

رواہ البیہقی نے دلائل النبوۃ و روایت ست از محمد بن المنکدر

أَنَّ سَفِينَةَ مَوْلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَخْطَأَ

کہ سفینہ مولائے آن حضرت صلی اللہ علیہ وسلم گم کرد راہ

الْجَيْشَ بِأَرْضِ الرُّومِ أَوْ أُسِرَ فَانْطَلَقَ هَارِبًا يَلْتَمِسُ الْجَيْشَ

لشکر را کہ کجاست در زمین روم یا بند کردہ شد پس روان گریختہ از دست کافران در حالیکہ

فَإِذَا هُوَ بِالْأَسَدِ فَقَالَ يَا أَبَا الْحَارِثِ أَنَا مَوْلَى رَسُولِ اللّٰهِ

پس ناگاہ وی یعنی سفینہ با شیری ست کہ پیش آمد او را پس گفت سفینہ کہ ای ابوالحارث من مولی آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ مِنْ أَمْرِي كَيْتَ وَكَيْتَ فَأَقْبَلَ

صلی اللہ علیہ وسلم بود کار من و حال من چنین و چنین چیزی از قصہ خود بیان کرد

الْأَسَدُ لَهُ بَصْبَصَةٌ حَتَّى قَامَ إِلَى جَنْبِهِ كُلَّمَا سَمِعَ صَوْتًا أَهْوَى

شیر در حالیکہ مراو را چاپلوسی ست تا آنکہ استاد شیر در پہلوی سفینہ ہر گاہ کہ می شنید آوازی را کہ اہل باشد

إِلَيْهِ ثُمَّ أَقْبَلَ يَمْشِي إِلَى جَنْبِهِ حَتَّى بَلَغَ الْجَيْشَ ثُمَّ رَجَعَ الْأَسَدُ

قصد میکرد بسوی آن آواز پس بر روی آورد شیر در حالیکہ میرود در پہلوی سفینہ تا آنکہ رسید سفینہ لشکر را پس شیر گشت

رَوَاهُ فِي شَرْحِ السُّنَّةِ وَعَنْ أَبِي الْجَوْزَاءِ قَالَ قُحِطَ أَهْلُ

رواہ نے شرح السنۃ و روایت ست از ابو الجوزا تابعی گفت قحط کردہ شدند اہل

الْمَدِينَةِ قَحْطًا شَدِيدًا فَشَكَوْا إِلَى عَائِشَةَ رض فَقَالَتْ انْظُرُوا

مدینہ قحط سخت پس شکایت کردند بسوی عائشہ پس گفت عائشہ نگاہ کنید

قَبْرَ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَاجْعَلُوا مِنْهُ كُوًى إِلَى السَّمَاءِ

قبر سارا آن حضرت را صلے اللہ علیہ وسلم پس بگردانید از قبر شریف منافذ بسوی آسمان

حَتّٰى لَا يَكُوْنَ بَيْنَهُ وَبَيْنَ السَّمَاءِ سَقْفٌ فَفَعَلُوْا فَمُطِرُوْا مَطَرًا

تا آنکہ نباشد میان قبروی ومیان آسمان سقف یعنے بردارید حجابے پس کردند ایشان پس باران

حَتّٰى نَبَتَ الْعُشْبُ وَسَمِنَتِ الْإِبِلُ حَتّٰى تَفَتَّقَتْ مِنَ الشَّحْمِ فَسُمِّيَ

تا آنکہ رویید گیاہے و فربہ شدند شتران تا آنکہ بشگافتند شتران از پیہ پس نامیدہ شد

عَامَ الْفَتْقِ رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ وَعَنْ سَعِيْدِ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيْزِ قَالَ

این سال سال فتق یعنے سال ارزانی رواہ الدارمی و از سعید بن عبد العزیز روایت است گفت

لَمَّا كَانَ أَيَّامُ الْحَرَّةِ لَمْ يُؤَذَّنْ فِيْ مَسْجِدِ رَسُوْلِ اللهِ صَلَّى اللهُ

وقتی بود در روزہای حرہ مراد مدینہ است گفتہ نشد اذان در مسجد آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثَلٰثًا وَلَمْ يُقَمْ وَلَمْ يَبْرَحْ سَعِيْدُ بْنُ الْمُسَيَّبِ الْمَسْجِدَ

علیہ وسلم سہ روز وگفتہ نشد اقامت نیز و بیرون نرفت سعید بن المسیب از مسجد

وَكَانَ لَا يَعْرِفُ وَقْتَ الصَّلٰوةِ إِلَّا بِهَمْهَمَةٍ يَسْمَعُهَا مِنْ قَبْرِ النَّبِيِّ

وبود سعید کہ نمی شناخت در آمدن وقت نماز مگر بآواز خفیے کہ می شنید آنرا از درون حجرہ کہ قبر شریف

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ أَنَّ عُمَرَ

صلے اللہ علیہ وسلم رواہ الدارمی و روایت است از ابن عمر رض کہ عمر فرستاد

بَعَثَ جَيْشًا وَأَمَّرَ عَلَيْهِمْ رَجُلًا يُدْعٰى سَارِيَةَ فَبَيْنَمَا عُمَرُ

بجائے لشکری را و امیر گردانید بر این لشکر مردیرا کہ نام بردہ میشد او را ساریہ پس در اثنای آنکہ عمر رض

يَخْطُبُ فَجَعَلَ يَصِيْحُ يَا سَارِيَ الْجَبَلَ فَقَدِمَ رَسُوْلٌ مِّنَ الْجَيْشِ

خطبہ میخواند پس شروع کرد بآواز بلند ... میگفت ای ساریہ بگیر کوہ را و پناہ آر بوی پس قدوم آورد قاصدی از لشکر

فَقَالَ يَا أَمِيْرَ الْمُؤْمِنِيْنَ لَقِيْنَا عَدُوَّنَا فَهَزَمُوْنَا فَإِذَا بِصَائِحٍ يَصِيْحُ

پس گفت ای امیر المؤمنین ملاقات کردند مارا دشمنان پس شکست دادند مارا پس ناگاہ آواز میکنندہ آواز میکند

يَا سَارِيَ الْجَبَلَ فَأَسْنَدْنَا ظُهُورَنَا إِلَى الْجَبَلِ فَهَزَمَهُمُ اللّٰهُ تَعَالٰی

ای ساریہ جبل را جبل را پس تکیہ دادیم پشتہای خود را بسوی کوہ پس شکست داد ایشانرا خدا تعالیٰ

رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي دَلَائِلِ النُّبُوَّةِ وَعَنْ نُبَيْهَةَ بْنِ وَهْبٍ أَنَّ

روایت کرد آنرا بیہقی در دلائل نبوت و از نبیہہ بن وہب روایت است کہ

كَعْبًا دَخَلَ عَلَى عَائِشَةَ فَذَكَرُوا رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

کعب احبار در آمد بر عائشہ پس ذکر کرد عائشہ و ہر کہ حاضر بودند رسول خدا صلی اللہ علیہ وسلم را

فَقَالَ كَعْبٌ مَا مِنْ يَوْمٍ يَطْلُعُ إِلَّا نَزَلَ سَبْعُونَ أَلْفًا مِنَ الْمَلَائِكَةِ

پس گفت کعب نیست ہیچ روزیکہ طلوع میکند مگر آنکہ فرود می آیند ہفتاد ہزار از فرشتگان

حَتّٰى يَحُفُّوا بِقَبْرِ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَضْرِبُونَ

تا آنکہ گرداگرد میگیرند قبر آنحضرت را صلی اللہ علیہ وسلم میزنند

بِأَجْنِحَتِهِمْ وَيُصَلُّونَ عَلٰى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَتّٰى

بازوہا را و درود میفرستند بر آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم تا آنکہ

إِذَا أَمْسَوْا عَرَجُوا وَهَبَطَ مِثْلُهُمْ فَصَنَعُوا مِثْلَ ذٰلِكَ حَتّٰى إِذَا انْشَقَّتْ

چون شام میشوند بالا میروند و فرود مے آیند مانند ایشان پس میکنند ایشان نیز مانند آنچہ میکردند تا آنکہ شگافتہ شود

عَنْهُ الْأَرْضُ خَرَجَ فِي سَبْعِينَ أَلْفًا مِنَ الْمَلَائِكَةِ يَزِفُّونَهُ رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ

از آنحضرت زمین برآید در ہفتاد ہزار فرشتہ در حالیکہ میبرند آنحضرت را فرشتگان بدرگاہ عزت روایت کرد آنرا دارمی

بَابُ مُشْتَمِلٌ عَلٰى ذِكْرِ وَفَاةِ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

این باب مشتمل ست بر ذکر وفات آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

إِنَّكَ مَيِّتٌ وَإِنَّهُمْ مَيِّتُونَ وَمَا مُحَمَّدٌ إِلَّا رَسُولٌ قَدْ خَلَتْ مِنْ

ہر آئینہ تو میمیری و مردہ ہر آئینہ ایشان خواہند مرد و نیست محمد مگر پیغمبر ہر آئینہ گذشتہ اند

قَبْلِهِ الرُّسُلُ عَنْ أَبِي سَعِيدِ الْخُدْرِيِّ رض أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

پیش از وی پیغمبران روایت ست از ابو سعید خدری رض کہ آنحضرت صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَلَسَ عَلَى الْمِنْبَرِ فَقَالَ إِنَّ عَبْدًا خَيَّرَهُ اللهُ بَيْنَ أَنْ

علیه و سلم نشست بر منبر پس فرمود که بنده بود خیر کرد بنده او را خدا که میان آنکه

يُؤْتِيَهُ مِنْ زَهْرَةِ الدُّنْيَا مَا شَاءَ وَبَيْنَ مَا عِنْدَهُ فَاخْتَارَ مَا

بدهد او را از ناز و نعمت دنیا هر چه خواهد آن بنده و میان چیزیکه نزد خداست از ثواب آخرت پس

عِنْدَهُ فَبَكَى أَبُو بَكْرٍ قَالَ فَدَيْنَاكَ بِآبَائِنَا وَأُمَّهَاتِنَا فَعَجِبْنَا

آن بنده آخرت را پس گریه کرد ابو بکر گفت ابو بکر بخطاب آنحضرت فدا کنیم تو را با پدران و مادران ما پس شگفت

لَهُ فَقَالَ النَّاسُ انْظُرُوا إِلَى هَذَا الشَّيْخِ يُخْبِرُ رَسُولُ اللهِ

مر ابو بکر را پس گفتند مردم نگاه کنید بجانب این پیر را خبر میدهد آن حضرت

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ عَبْدٍ خَيَّرَهُ اللهُ بَيْنَ أَنْ يُؤْتِيَهُ مِنْ

صلی الله علیه و سلم از حال بنده که مخیر کردانید خدای تعالی او را میان آنکه بدهد او را

زَهْرَةِ الدُّنْيَا وَبَيْنَ مَا عِنْدَهُ وَهُوَ يَقُولُ فَدَيْنَاكَ بِآبَائِنَا وَأُمَّهَاتِنَا

زهره دنیا و میان آنچه نزد اوست و آن پیر میگوید فدیناک بآبائنا و امهاتنا

فَكَانَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ هُوَ الْمُخَيَّرُ وَكَانَ أَبُو بَكْرٍ

پس بود آنحضرت صلی الله علیه و سلم آن بنده مخیر و بود ابو بکر

أَعْلَمَنَا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ قَالَ صَلَّى رَسُولُ اللهِ

دانا ترین و فهم کننده تر این کلام را متفق علیه و از عقبه بن عامر مرویست گفت عقبه نماز جنازه گذارد

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى قَتْلَى أُحُدٍ بَعْدَ ثَمَانِ سِنِينَ كَالْمُوَدِّعِ

صلی الله علیه و سلم بر کشتگان غزوه احد بعد از هشت سال از دفن مانند وداع کننده

لِلْأَحْيَاءِ وَالْأَمْوَاتِ ثُمَّ طَلَعَ الْمِنْبَرَ فَقَالَ إِنِّي بَيْنَ أَيْدِيكُمْ

مر زندگان را و مردگان را پس بر آمد آنحضرت منبر را پس گفت بدرستی من در پیش شما

فَرَطٌ وَأَنَا عَلَيْكُمْ شَهِيدٌ وَإِنَّ مَوْعِدَكُمُ الْحَوْضُ وَإِنِّي

خبر گیرنده شما کارسازی میکنم و من بر شما گواهم گواهی میدهم بطاعت شما و بدرستی وعده گاه دیدار شما حوض

لَأَنْظُرُ إِلَيْهِ وَأَنَا فِي مَقَامِي هٰذَا وَإِنِّي قَدْ أُعْطِيتُ مَفَاتِيحَ

بر آن می بینم بحوض و حال آنکه من در ینجای خودم و بدرستی من بتحقیق داده شده ام کلید ہاے

خَزَائِنِ الْأَرْضِ وَإِنِّي لَسْتُ أَخْشٰى عَلَيْكُمْ أَنْ تُشْرِكُوا بَعْدِي

خزاین زمین و بدرستے من نمیترسم بر شما مشرک شدن و کافر گشتن شما بعد از من

وَلٰكِنِّي أَخْشٰى عَلَيْكُمُ الدُّنْيَا أَنْ تَنَافَسُوا فِيهَا وَزَادَ بَعْضُهُمْ

ولیکن میترسم بر شما دنیا را که رغبت کنید در دنیا و میل کنید در و و زیادت کرده اند بعضے

فَتَقْتَتِلُوا فَتَهْلِكُوا كَمَا هَلَكَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

راویان پس قتل کنید و کشته کنید میان خود پس ہلاک شوید چنانکه ہلاک شدند کسانی که بودند پیش از شما متفق

أَنَسٍ قَالَ لَمَّا ثَقُلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَعَلَ يَتَغَشَّاهُ الْكَرْبُ

و از انس و بیست گفت انس ہنگامے که گران شد و سخت گشت مرض آنحضرت صلی اللہ علیه وسلم گشت که می پوشید و بیهوشی

فَقَالَتْ فَاطِمَةُ وَاكَرْبَ أَبَاهُ فَقَالَ لَهَا لَيْسَ عَلٰى أَبِيكِ كَرْبٌ

و محنت مرض پس گفت فاطمه ای اندوه و سختے پدر پس گفت آنحضرت مر فاطمه را نیست بر پدر تو محنت و شدت

بَعْدَ الْيَوْمِ فَلَمَّا مَاتَ قَالَتْ يَا أَبَتَاهُ أَجَابَ رَبًّا دَعَاهُ يَا أَبَتَاهُ

بعد از امروز پس چون گذشت آنحضرت گفت فاطمه در نوحه آنحضرت ای پدر من اجابت کرد دعوت پروردگار

مَنْ جَنَّةُ الْفِرْدَوْسِ مَأْوَاهُ يَا أَبَتَاهُ إِلٰى جِبْرَئِيلَ نَنْعَاهُ فَلَمَّا

ای کسیکه بهشت برین جای اوست ای پدر من بسوے جبرئیل میرسانم خبر او را پس چون

دُفِنَ قَالَتْ فَاطِمَةُ يَا أَنَسُ أَطَابَتْ أَنْفُسُكُمْ أَنْ تَحْثُوا عَلٰى

او را پس ہنگامیکه دفن کرده شد گفت فاطمه ای انس آیا خوش و خورسند شد نفسهاے شما که بریزید بر

رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ التُّرَابَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

پیغمبر خدا صلی اللہ علیه وسلم خاک روایت کرد آنرا بخاری

وَعَنْ أَنَسٍ قَالَ لَمَّا قَدِمَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت ست از انس رض گفت انس وقتی که قدوم آورد آنحضرت صلی اللہ علیه وسلم

الْمَدِيْنَةَ لَعِبَتِ الْحَبَشَةُ بِحِرَابِهِمْ فَرَحًا لِقُدُوْمِهِ - رَوَاهُ اَبُوْدَاوُدَ

مدینه را شاد ماسنے کردند تماشا مردم تا آنکه بازی کردند حبشیان بحربہا خود از جہت شاد شدن مر قدوم آنحضرت

وَفِيْ رِوَايَةِ الدَّارِمِيِّ قَالَ مَا رَاَيْتُ يَوْمًا قَطُّ كَانَ اَحْسَنَ

و در روایتے دارمی این چنین آمده است که گفت انس نہ دیدم هیچ روز را هرگز که بود نیکوتر

وَلَا اَضْوَءَ مِنْ يَوْمٍ دَخَلَ عَلَيْنَا فِيْهِ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و نہ روشن تر از روزے که در آمد بر ما در ان روز پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ وَفِيْ رِوَايَةِ التِّرْمِذِيِّ قَالَ لَمَّا كَانَ الْيَوْمُ الَّذِيْ دَخَلَ

وسلم و در روایت ترمذے این چنین آمده است که گفت انس چون شد روزے که در آمد

فِيْهِ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمَدِيْنَةَ اَضَاءَ مِنْهَا كُلُّ

در وی آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم مدینه را روشن شد از مدینه هر چیز

شَيْءٍ فَلَمَّا كَانَ الْيَوْمُ الَّذِيْ مَاتَ فِيْهِ اَظْلَمَ مِنْهَا كُلُّ شَيْءٍ وَمَا نَفَضْنَا

پس هر گاه که شد روزے که در گذشت در وی تاریک شد از مدینه هر چیز و نیفشاندیم ما

اَيْدِيَنَا عَنِ التُّرَابِ وَاِنَّا لَفِيْ دَفْنِهِ حَتّٰى اَنْكَرْنَا قُلُوْبَنَا وَعَنْ

دستہا خود از خاک و ما بودیم در دفن آنحضرت تا آنکه نشناختیم دلہای خود را

عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ لَمَّا قُبِضَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت است از عائشه گفت عائشه هر گاه قبض کرده شد روح آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

اخْتَلَفُوْا فِيْ دَفْنِهِ فَقَالَ اَبُوْبَكْرٍ سَمِعْتُ مِنْ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

اختلاف کردند صحابه در دفن آنحضرت پس گفت ابوبکر شنیدم از آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ شَيْئًا قَالَ مَا قَبَضَ اللّٰهُ نَبِيًّا اِلَّا فِي الْمَوْضِعِ الَّذِيْ يُحِبُّ

علیہ وسلم چیزی و آن این است که گفت آنحضرت قبض نکرد دست خدا روح هیچ پیغمبر را مگر در جائیکه

اَنْ يُدْفَنَ فِيْهِ اُدْفُنُوْهُ فِيْ مَوْضِعِ فِرَاشِهِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

دوست دارد دفن کرده شود در آنجا دفن کنید او را در جای خوابگاه وی رواه الترمذے

وَعَنْهَا قَالَتْ كَانَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ فِيْ

وہم از عائشہ رض مرویست گفت بود آن حضرت صلے اللہ علیہ وسلم میگفت در

مَرَضِهِ الَّذِيْ مَاتَ فِيْهِ يَا عَائِشَةُ مَا أَزَالُ أَجِدُ أَلَمَ الطَّعَامِ

بیمارے خود که فوت کرد دران بیمارے ای عائشہ ہمیشہ بودم میافتم درد طعام را

الَّذِيْ أَكَلْتُ بِخَيْبَرَ وَهٰذَا أَوَانُ وَجَدْتُ انْقِطَاعَ أَبْهَرِيْ

که خوردہ بودم بخیبر واین وقت یافتن من است بریدہ شدن رگ دل مرا

مِنْ ذٰلِكَ السَّمِّ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ

ازان زہر رواہ البخاری وروایت است از جعفر بن محمد از

أَبِيْهِ أَنَّ رَجُلًا مِّنْ قُرَيْشٍ دَخَلَ عَلٰى أَبِيْهِ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ رض

پدرش که مردے از قریش درآمد بر پدر وی که علے بن حسین که زین العابدین است رح

فَقَالَ أَلَا أُحَدِّثُكَ عَنْ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

پس گفت آن مرد آیا حدیث نکنم ترا از ان حضرت صلے اللہ علیہ وسلم

قَالَ بَلٰى حَدِّثْنَا عَنْ أَبِي الْقَاسِمِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ

گفت امام زین العابدین بلے حدیث کن مارا از ابی القاسم صلے اللہ علیہ وسلم گفت

لَمَّا مَرِضَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَتَاهُ جِبْرَئِيْلُ

ہنگامیکه بیمار شد پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم آمد اورا جبرئیل

فَقَالَ يَا مُحَمَّدُ إِنَّ اللّٰهَ أَرْسَلَنِيْ إِلَيْكَ تَكْرِيْمًا لَكَ وَتَشْرِيْفًا

پس گفت ای محمد ہر آئینه خدائے تعالے فرستادہ است مرا بسوی تو از جہت گرامی داشتن ترا وبزرگ داشتن (?)

لَكَ خَاصَّةً لَكَ يَسْأَلُكَ عَمَّا هُوَ أَعْلَمُ بِهٖ مِنْكَ يَقُوْلُ كَيْفَ

در حالیکه (?) این تکریم خصوص است بتو میپرسد ترا از چیزیکه وی تعالے داناتر است بآن چیز از تو میگوید چگونه (?)

تَجِدُكَ قَالَ أَجِدُنِيْ يَا جِبْرَئِيْلُ مَغْمُوْمًا وَأَجِدُنِيْ يَا جِبْرَئِيْلُ

مییابے خود را گفت آنحضرت می یابم خود را ای جبرئیل غمگین و می یابم خود را اے جبرئیل

ثم عاد إليه في اليوم الثاني فقال له ذلك فرد عليه النبي

از دو یمین بستر آمد جبرئیل نزد آنحضرت در روز دوم گفت جبرئیل مر آنحضرت را آنچه گفته بود پیشتر جواب داد

صلى الله عليه وسلم كما رد أول يوم ثم جاءه اليوم الثالث

صلی الله علیه وسلم چنانچه جواب داد نخستین روز باز آمد نزد آنحضرت روز سوم

فقال له كما قال أول يوم ورد عليه كما رد عليه وجاء معه ملك

گفت مر آنحضرت را چنانچه گفته بود روز اول جواب داد آنحضرت چنانچه رد کرده بود

يقال له إسمعيل على مائة ألف ملك كل ملك على مائة ألف ملك

که گفته میشود او را اسمعیل موکل است بر صد هزار فرشته هر فرشته ازان موکل است بر صد هزار فرشته

فاستأذن عليه فسأله عنه ثم قال جبرئيل هذا ملك الموت

پس طلب کرد اذن آن فرشته برای آمدن پیش آنحضرت صلعم پس پرسید آنحضرت از حال این فرشته گفت جبرئیل این

يستأذن عليك ما استأذن على آدمي قبلك ولا يستأذن

ملک الموت است طلب اذن میکند از تو و طلب اذن نکرد برای درآمدن پیش هیچ آدمی پیش از تو و استیذان نخواهد کرد

على آدمي بعدك فقال ائذن له فأذن له فسلم عليه ثم

بر هیچ آدمی بعد از تو این مخصوص بحضرت است پس گفت آنحضرت اذن ده او را پس اذن داد جبرئیل ملک الموت را پس

قال يا محمد إن الله أرسلني إليك فإن أمرتني أن أقبض

گفت ای محمد بدرستی خدا فرستاده است مرا بسوی تو پس اگر بفرمائی مرا که بستانم

روحك قبضته وإن أمرتني أن أتركه تركته فقال وتفعل

روح ترا بستانم آنرا و اگر بفرمائی مرا که بگذارم روح ترا بگذارم آنرا پس گفت آنحضرت

يا ملك الموت قال نعم بذلك أمرت وأمرت أن أطيعك

ای ملک الموت گفت ملک الموت آری بهمین امر کرده شده ام و امر کرده شده ام که فرمانبرداری کنم

قال فنظر النبي صلى الله عليه وسلم إلى جبرئيل عليه السلام

گفت راوی پس نگاه کرد آنحضرت صلی الله علیه وسلم بسوی جبرئیل که میگوید تو چه باید کرد مرا

فقال جبرئيل يا محمد إن الله قد اشتاق إلى لقائك فقال

پس گفت جبرئیل ای محمد بدرستی خدای تعالی تحقیق آرزومند و خواهان است بدیدار تو پس فرمود

النبي لملك الموت إمض لما أمرت به فقبض روحه فلما

پیغمبر خدا مر ملک الموت را بکن مر آن چیز را که امر کرده شده بدان پس قبض کرد ملک الموت روح آنحضرت را پس

توفي رسول الله صلى الله عليه وسلم وجاءت التعزية

وفات یافت پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم آمد تعزیت یعنی آواز تسلی دادن

سمعوا صوتا من ناحية البيت السلام عليكم أهل البيت

که شنیدند صحابه آواز را از گوشه خانه که میگوید سلام بر شما ای اہل بیت

ورحمة الله وبركاته إن في الله عزاء من كل مصيبة و

و باد بر شما مهربانی خدا و فزونیهای کرم وی بدرستی که مر خدا راست عزا از هر مصیبت و

خلفا من كل هالك ودركا من كل فائت فبالله فاتقوا

خدا خلف است از هلاک شونده و تدارک است از هر در گذرنده پس بیار خدا تقوی کنید

وإياه فارجوا فإنما المصاب من حرم الثواب فقال

و خدا را امید دارید نه جز او را پس نیست مصیبت زده مگر کسیکه محروم گردانیده شده است ثواب پس گفت

علي أتدرون من هذا هو الخضر عليه السلام رواه البيهقي في دلائل النبوة

علی مرتضی آیا در می یابید کیست این مرد این خضر است که به تعزیه اصحاب و اہل بیت آمده است روایت کرد بیهقی در

الباب مشتمل على تركة رسول الله صلى الله عليه وسلم

این باب مشتمل است بر ترکهٔ آنحضرت صلی الله علیه وسلم

عن عمرو بن الحارث أخي جويرية قال ما ترك رسول الله

روایت است از عمرو بن الحارث که صحابی بود و برادر جویریه بنت الحارث که از امهات مؤمنین است گفت عمرو

صلى الله عليه وسلم عند موته دينارا ولا درهما

صلی الله علیه وسلم نزد موت خود نه دینار و نه درهم

وَلَا عَبْدًا وَّلَا اَمَةً وَّلَا شَیْئًا اِلَّا بَغْلَتَهُ الْبَیْضَاءَ وَسِلَاحَهُ وَ

ونہ غلام و نہ کنیز ونہ چیزے مگر استر دی کہ سفید بود کہ آنرا دلدل نام بود و سلاح جہاد خود

اَرْضًا جَعَلَهَا صَدَقَةً رَوَاهُ الْبُخَارِیُّ وَعَنْ اَبِیْ هُرَیْرَةَ

و زمینے کہ گردانیدہ بود آنرا صدقہ وقف بر فقرا و اہل عیال روایت کردہ بخاری و از ابو ہریرہ رضی روایت

اَنَّ رَسُوْلَ اللهِ صَلَّی اللهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَا یَقْتَسِمُ وَرَثَتِیْ

کہ آنحضرت صلی اللہ علیہ و سلم فرمود قسمت نکنند وارثان من

دِیْنَارًا مَا تَرَکْتُ بَعْدَ نَفَقَةِ نِسَائِیْ وَمُؤْنَةِ عَامِلِیْ فَهُوَ

یک دینار را چیزیکہ بگذارم من پس از نفقہ زنان من بعد از وی و بعد از اجرت عامل من یعنی خلیفہ

صَدَقَةٌ مُتَّفَقٌ عَلَیْهِ وَعَنْ اَبِیْ بَکْرٍ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ

بر فقرا چنانکہ در حیات بود روایت کردہ بخاری مسلم و روایت است از ابو بکر صدیق رضی گفت فرمود آنحضرت

صَلَّی اللهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ لَا نُوْرَثُ مَا تَرَکْنَاهُ صَدَقَةٌ

صلی اللہ علیہ وسلم میراث یافتہ نمیشود از ما چیزی کہ گذشتہ ایم از مال صدقہ است

مُتَّفَقٌ عَلَیْهِ وَعَنْ اَبِیْ مُوْسٰی رض عَنِ النَّبِیِّ صَلَّی اللهُ عَلَیْهِ

و مصروف است بر فقرا متفق علیہ و از ابو موسے اشعرے رضی از پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ اَنَّهُ قَالَ اِنَّ اللهَ اِذَا اَرَادَ رَحْمَةَ اُمَّةٍ مِّنْ عِبَادِهِ

و سلم مرویست کہ آنحضرت فرمود بدرستی کہ خدائے تعالے چون خواہد رحمت امتی از بندگان خود

قَبَضَ نَبِیَّهَا قَبْلَهَا فَجَعَلَهُ لَهَا فَرَطًا وَّسَلَفًا بَیْنَ یَدَیْهَا وَاِذَا اَرَادَ

قبض میکند و میراند پیغمبر آن امت را پیش از آن امت یعنی از نزول عذاب پس میگرداند خدا پیغمبر را برائے امت

هَلَکَةَ اُمَّةٍ عَذَّبَهَا وَنَبِیُّهَا حَیٌّ فَاَهْلَکَهَا وَهُوَ یَنْظُرُ فَاَقَرَّ

ہلاک امتی را عذاب میکند آن امت را و حال آنکہ پیغمبر آن امت زندہ است پس ہلاک میگرداند خدا آن امت را

عَیْنَهُ بِهَلَکَتِهَا حِیْنَ کَذَّبُوْهُ وَعَصَوْا اَمْرَهُ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

ہر دو چشم پیغمبر را بہلاک شدن آن امت ہنگامی کہ نسبت بدروغ کردند وی را و نافرمانی کردند امر او را روایت کردہ مسلم

وعن ابي هريرة رض قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم

و از ابو هریره روایت است گفت گفت رسول خدا صلی الله علیه وسلم

والذي نفس محمد بيده ليأتين على احدكم يوم ولا يراني

سوگند بخدا آنکه ذات محمد در دست قدرت اوست هر آینه بیاید بر یکی از شما روزی که نه بیند مرا

ثم لان يراني احب اليه من اهله وماله معهم رواه مسلم

گشتن از آن پس هر آینه دیدن من دوست تر باشد نزد وی از اهل و عیال و مال رواه مسلم

كتاب مناقب الصحابة رضي الله تعالى عنهم

این کتاب در بیان مناقب صحابه رضی الله تعالی عنهم

والسابقون الاولون من المهاجرين والانصار والذين

و پیشی گیرندگان پیشینیان از هجرت کنندگان و یاری کنندگان و آنانکه

اتبعوهم باحسان رضي الله عنهم ورضوا عنه واعد لهم

پیروی کردند ایشانرا به نیکی خوشنود شد خدا از ایشان و خوشنود شدند ایشان از و و آماده کرد برای ایشان

جنات تجري تحتها الانهار خالدين فيها ابدا ذلك الفوز

بوستانها که میرود زیر آن جوی ها جاوید باشند در آن همیشه این رستگاری

العظيم ان الذين يبايعونك انما يبايعون الله يد الله

بزرگ است بدرستی آنانکه بیعت کردند ترا جز این نیست که بیعت کنند با خدا دست خدا

فوق ايديهم محمد رسول الله والذين معه اشداء على

بر دستهای شان است محمد فرستاده خداست و آنانکه با وی اند سخت اند

الكفار رحماء بينهم تراهم ركعا سجدا يبتغون

بر کفار و مهربان اند با هم می بینی ایشانرا رکوع آرندگان و سجود کنندگان طلب کنند

فضلا من الله ورضوانا سيماهم في وجوههم من اثر

ایشان افزونی از خدای تعالی و خوشنودی حضرت او علامت ایشان در رویهای ایشان ظاهر بوده از اثر

جزء ۱۱ رکوع ۲

جزء ۲۶ رکوع ۹

جزء ۲۶ رکوع ۱۲

السُّجُودِ ذٰلِكَ مَثَلُهُمْ فِي التَّوْرٰىةِ وَمَثَلُهُمْ فِي الْاِنْجِيْلِ

سجدہ کردن این است صفت مذکور شد صفت ایشان در توریت موسی صفت ایشان در انجیل کتاب عیسیٰ

كَزَرْعٍ اَخْرَجَ شَطْئَهٗ فَاٰزَرَهٗ فَاسْتَغْلَظَ فَاسْتَوٰى عَلٰى سُوْقِهٖ

مانند کشتی است که بیرون آورد شاخ خود را پس قوی ساخت او را پس سطبر شد پس برابر شد بر ساقہائے خود

يُعْجِبُ الزُّرَّاعَ لِيَغِيْظَ بِهِمُ الْكُفَّارَ وَعَدَ اللّٰهُ الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا وَ

شگفت آورد مزارعان را تا خشم گیرند به ایشان ناگرویدگان وعده کرد خدا آنان را که گرویدند و

عَمِلُوا الصّٰلِحٰتِ مِنْهُمْ مَّغْفِرَةً وَّاَجْرًا عَظِيْمًا لَا يَسْتَوِيْ

کردند کردارہائے پسندیدہ از ایشان همہ ایشان را وعدہ فرمودہ آمرزش گناہان و مزدی بزرگ

مِنْكُمْ مَّنْ اَنْفَقَ مِنْ قَبْلِ الْفَتْحِ وَقٰتَلَ اُولٰٓئِكَ اَعْظَمُ دَرَجَةً

از شما آنکہ نفقہ کرد پیش از فتح و کارزار کرد آن گروہ بزرگ اند بمرتبہ

مِّنَ الَّذِيْنَ اَنْفَقُوْا مِنْۢ بَعْدُ وَقٰتَلُوْا وَكُلًّا وَّعَدَ اللّٰهُ الْحُسْنٰى

از آنانکہ انفاق کردند از پس آن و جنگ کردند و ہمہ را وعدہ داد خدا نیکو

وَاللّٰهُ بِمَا تَعْمَلُوْنَ خَبِيْرٌ يَوْمَ لَا يُخْزِي اللّٰهُ النَّبِيَّ وَالَّذِيْنَ

و خدا بآنچہ میکنید داناست روزیکہ رسوا نکند خدا پیغمبر را و آنانکہ

اٰمَنُوْا مَعَهٗ نُوْرُهُمْ يَسْعٰى بَيْنَ اَيْدِيْهِمْ وَبِاَيْمَانِهِمْ يَقُوْلُوْنَ

گرویدند باو روشنی شان می شتابد پیش شان و براست شان میگویند

رَبَّنَآ اَتْمِمْ لَنَا نُوْرَنَا وَاغْفِرْ لَنَا اِنَّكَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيْرٌ

پروردگارا تمام گردان برای ما روشنی ما و بیامرز ما را بدرستی که تو بر ہمہ چیز توانا

عَنْ اَبِيْ سَعِيْدِ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

روایت است از ابو سعید خدری رضی اللہ عنہ گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ لَا تَسُبُّوْا اَصْحَابِيْ فَلَوْ اَنَّ اَحَدَكُمْ اَنْفَقَ مِثْلَ اُحُدٍ

وسلم دشنام مدہید یاران مرا پس اگر ثابت شود که یکے از شما خرچ کرد ہم چند کوه احد در راه خدا مثل

ذهبا ما بلغ مد احدهم ولا نصيفه متفق عليه وعن

زر نمی رسد ثواب آن نیم پیمانہ یکے از ایشان را و نہ ثواب نیم پیمانہ یکے از ایشان را متفق علیہ و از

ابی بردة عن ابيه قال رفع يعني النبي صلى الله عليه وسلم

ابی بردہ رض و از پدر وے کہ ابو موسیٰ است روایت است گفت بر داشت یعنی پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم

رأسه الى السماء وكان كثيرا مما يرفع رأسه الى السماء

سر مبارک خود را بسوئے آسمان و بود آنحضرت اکثر بر میداشت سر مبارک خود را بسوئے آسمان

فقال النجوم امنة للسماء فاذا ذهبت النجوم اتى السماء

پس گفت آنحضرت ستارگان سبب امن اند مر آسمان را پس وقتیکہ بردہ شوند ستارگان می آید آسمان را

ما توعد وانا امنة لاصحابي فاذا ذهبت انا اتى لاصحابي

آنچہ وعدہ دادہ شدہ است [illegible] از [illegible] سبب امن ام مر اصحاب خود را پس وقتیکہ بردہ شوم من

ما يوعدون واصحابي امنة لامتي فاذا ذهب اصحابي اتى

بچیزیکہ وعدہ کردہ شدہ اند از فتن و حروب اصحاب من سبب امن اند مر امت مرا پس چون بردہ شوند اصحاب من می آید

امتي ما يوعدون رواه مسلم وعن ابي سعيد الخدري

امت مرا آنچہ وعدہ کردہ شدہ اند از بدع و حوادث [illegible] روایت کرد او را مسلم و روایت است از ابو سعید خدری

قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم يأتي على الناس زمان

گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم مے آید بر مردم زمانے

فيغزو فئام من الناس فيقولون فيكم من صاحب

پس غزا میکنند جماعتے از مردم پس [illegible] میشود و پرسیدہ میشود ازان جماعت آیا ہست درمیان شما

رسول الله صلى الله عليه وسلم فيقولون نعم فيفتح لهم

با پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم پس میگویند آری ہست پس کشادہ میشود مر ایشان را

ثم يأتي على الناس زمان فيغزو فئام من الناس فيقال هل فيكم من

بستر می آید بر مردم زمانے پس غزا میکنند جماعتے از مردم پس گفتہ میشود و پرسیدہ میشود آیا ہست میان شما

صَاحَبَ اَصْحَابَ رَسُوْلِ اللهِ فَيَقُوْلُوْنَ نَعَمْ فَيُفْتَحُ لَهُمْ ثُمَّ يَاتِیْ

کسیکہ صحبت داشتہ است باصحاب پیغمبر خدا پس میگویند آرے ہست پس کشادہ میشود مرایشانرا

عَلَى النَّاسِ زَمَانٌ فَيَغْزُوْ فِئَامٌ مِّنَ النَّاسِ فَيُقَالُ هَلْ فِيْكُمْ مَنْ

بر مردم زمانے پس غزا میکنند جماعتے از مردم پس گفتہ میشود آیا ہست میان شما

صَاحَبَ مَنْ صَاحَبَ اَصْحَابَ رَسُوْلِ اللهِ فَيَقُوْلُوْنَ نَعَمْ فَيُفْتَحُ

کسیکہ صحبت داشتہ است با آنکس کہ او صحبت داشتہ باشد باصحاب پیغمبر خدا پس میگویند آری ہست

لَهُمْ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ

از برکت این ہر سہ طبقہ متفق علیہ و روایت است از عمر گفت فرمود آن حضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَكْرِمُوْا اَصْحَابِیْ فَاِنَّهُمْ خِيَارُكُمْ ثُمَّ الَّذِيْنَ يَلُوْنَهُمْ

علیہ وسلم گرامے دارید یاران مرا زیرا کہ بدرستی ایشان نیک ترین شما اندلپس آنکسانیکہ می پیوندند

ثُمَّ الَّذِيْنَ يَلُوْنَهُمْ ثُمَّ يَظْهَرُ الْكَذِبُ حَتّٰى اَنَّ الرَّجُلَ لَيَحْلِفُ

پیشتر آنکسانیکہ اند می پیوندند ایشانرا پیشتر ظاہر و شائع میگردد دروغ و خیانت در دین دنیا تا آنکہ مرد باشد کہ سوگند

وَلَا يُسْتَحْلَفُ وَيَشْهَدُ وَلَا يُسْتَشْهَدُ اَلَا مَنْ سَرَّهٗ بُحْبُوْحَةُ

و سوگند دادہ نمیشود و گواہے میدہد و گواہے طلبیدہ نمیشود آگاہ باشید کسیکہ شاد میگرداند او را وسط

الْجَنَّةِ فَلْيَلْزَمِ الْجَمَاعَةَ فَاِنَّ الشَّيْطَانَ مَعَ الْفَذِّ وَهُوَ مِنَ

بہشت پس باید کہ لازم گیرد جماعت مسلمانانرا پس بدرستی شیطان با تنہا و یگانہ است و شیطان از

الْاِثْنَيْنِ اَبْعَدُ وَلَا يَخْلُوَنَّ رَجُلٌ بِامْرَاَةٍ فَاِنَّ الشَّيْطَانَ

دو کس دور تر ست نسبتہ بیک کس و باید کہ تنہا نباشد مردے با زنے اجنبیہ زیراکہ شیطان

ثَالِثُهُمْ وَمَنْ سَرَّتْهُ حَسَنَتُهٗ وَسَاءَتْهُ سَيِّئَتُهٗ فَهُوَ مُؤْمِنٌ

سوم این سہ کس ست و کسیکہ شاد گرداند او را نیکے او واندوہگین گرداند او را بدی او پس آنکس مومن ست

وَعَنْ جَابِرٍ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَا تَمَسُّ

و روایت است از جابر رض از آن حضرت صلے اللہ علیہ وسلم گفت آنحضرت مس نکند دوزخ

النَّارُ مُسْلِمًا رَآنِي أَوْ رَأَى مَنْ رَآنِي رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

آتش دوزخ از آنکه دیده است مرا یا دیده است کسی را که دیده است مرا روایت کرد ترمذی و از

عَبْدِ اللهِ بْنِ مُغَفَّلٍ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

عبد الله بن مغفل مرویست گفت فرمود آن حضرت صلی الله علیه وسلم

اللهَ اللهَ فِي أَصْحَابِي اللهَ اللهَ فِي أَصْحَابِي لَا تَتَّخِذُوْهُمْ غَرَضًا

بترسید خدا را در حق اصحاب من و یاد مکنید ایشان را جز به تعظیم و توقیر سه بار تکرار فرمود بعد ازان مگردانید

مِنْ بَعْدِي فَمَنْ أَحَبَّهُمْ فَبِحُبِّي أَحَبَّهُمْ وَمَنْ أَبْغَضَهُمْ فَبِبُغْضِي

بعد از من پس کسیکه دوست میدارد ایشان را پس بدوستی من دوست میدارد و کسیکه دشمن میدارد ایشان را

أَبْغَضَهُمْ وَمَنْ آذَاهُمْ فَقَدْ آذَانِي وَمَنْ آذَانِي فَقَدْ آذَى اللهَ

دشمن میدارد ایشان را و کسیکه برنجاند ایشان را پس بتحقیق برنجانید مرا و کسیکه برنجاند مرا پس

وَمَنْ آذَى اللهَ فَيُوشِكُ أَنْ يَأْخُذَهُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

خدای تعالی را و کسیکه برنجاند خدا را پس نزدیک است که بگیرد او را عذاب کند او را روایت کرده الترمذی

وَعَنْ أَنَسٍ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و از انس رض مرویست که گفت آن حضرت صلی الله علیه وسلم

مَثَلُ أَصْحَابِي فِي أُمَّتِي كَالْمِلْحِ فِي الطَّعَامِ لَا يَصْلُحُ الطَّعَامُ إِلَّا بِالْمِلْحِ

قصه عجیبه اصحاب من در میان امت من مانند نمک در طعام است صلاح نمی پذیرد طعام مگر بنمک

قَالَ الْحَسَنُ فَقَدْ ذَهَبَ مِلْحُنَا فَكَيْفَ نَصْلُحُ رَوَاهُ فِي شَرْحِ

گفت حسن بصری بعد از شنیدن این حدیث پس بتحقیق رفت نمک ما پس چگونه صلاح پذیریم روایت کرده در شرح

السُّنَّةِ وَعَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ بُرَيْدَةَ عَنْ أَبِيْهِ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ

السنة و روایت است از عبد الله بن بریده اسلمی از پدرش روایت میکند گفت بریده

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا مِنْ أَحَدٍ مِنْ أَصْحَابِي يَمُوْتُ فِي

صلی الله علیه وسلم نیست هیچ یکی از اصحاب من که بمیرد به

أَرْضٍ إِلَّا بُعِثَ قَائِدًا وَنُورًا لَهُمْ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

زمین مگر آنکہ برانگیختہ شود در قیامت پیشوا کنندہ است مردم آن زمین را و سبب روشنائی است مر ایشاں را

وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت است از ابن عمر رض گفت فرمود آن حضرت صلے اللہ علیہ و سلم

إِذَا رَأَيْتُمُ الَّذِيْنَ يَسُبُّوْنَ أَصْحَابِيْ فَقُوْلُوْا لَعْنَةُ اللّٰهِ عَلٰى

وقتیکہ بہ بینید آن کسانیکہ دشنام میکنند اصحاب مرا پس بگوئید لعنت خدا باد برایں

شَرِّكُمْ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رض قَالَ سَمِعْتُ

فعل بد شما روایت الترمذی و روایت است از عمر بن الخطاب رض گفت شنیدم

رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ سَأَلْتُ رَبِّيْ

آن حضرت را صلے اللہ علیہ و سلم کہ میگفت پرسیدم پروردگار خود را از حال

اخْتِلَافِ أَصْحَابِيْ مِنْ بَعْدِيْ فَأَوْحٰى إِلَيَّ يَا مُحَمَّدُ إِنَّ

اختلاف اصحاب خود بعد از من پس وحی فرستاد بسوی من ای محمد بدرستی

أَصْحَابَكَ عِنْدِيْ بِمَنْزِلَةِ النُّجُوْمِ فِي السَّمَاءِ بَعْضُهَا أَقْوٰى

اصحاب تو نزد من بجائے ستارگان اند در آسمان کہ بعضے از ان ستارگان قوی تر اند

مِنْ بَعْضٍ وَلِكُلٍّ نُوْرٌ فَمَنْ أَخَذَ بِشَيْءٍ مِمَّا هُمْ عَلَيْهِ مِنَ

و روشن تر اند از بعضے و مر ہر یکے را نور پس ہر کہ گرفت چیزے کہ ایشان بران چیز اند از

اخْتِلَافِهِمْ فَهُوَ عِنْدِيْ عَلٰى هُدًى قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

اختلاف ایشان پس آنکس نزد من بر راہ راست است گفت عمر بن خطاب فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَصْحَابِيْ كَالنُّجُوْمِ فَبِأَيِّهِمُ اقْتَدَيْتُمُ

صلے اللہ علیہ وسلم اصحاب من بمنزلہ ستارگان اند کہ بآنہا راہ یافتہ میشود پس بہر کدام از ایشان

اهْتَدَيْتُمْ رَوَاهُ رَزِيْنٌ وَعَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ رض يَقُوْلُ

راہ راست می یابید روایت کرد رزین و روایت است از جابر بن عبداللہ رض میگفت کہ

سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ لَا تَمَسُّ النَّارُ مُسْلِمًا

شنیدم من آن حضرت را صلی الله علیه و سلم میگفت که مس نمیکند آتش دوزخ مسلمانی را

رَاٰنِيْ اَوْ رَاٰى مَنْ رَاٰنِيْ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

که دید مرا یا دید کسی را که دید مرا رواه الترمذی

بَابُ فَضْلِ الْاَنْصَارِ

باب ست در بیان فضیلت انصار رض

وَالَّذِيْنَ تَبَوَّؤُا الدَّارَ وَالْاِيْمَانَ مِنْ قَبْلِهِمْ يُحِبُّوْنَ مَنْ

و آنانراست که جای گرفتند بدار الاسلام و جای پیدا کردند در ایمان پیش از مهاجران دوست میدارند هر که

هَاجَرَ اِلَيْهِمْ وَلَا يَجِدُوْنَ فِيْ صُدُوْرِهِمْ حَاجَةً مِّمَّا اُوْتُوْا

هجرت میکند بسوی ایشان و نمی یابند در خاطر خود دغدغه از طرف آنچه داده شد

وَيُؤْثِرُوْنَ عَلٰى اَنْفُسِهِمْ وَلَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ وَمَنْ يُّوْقَ

مهاجران او دیگران را اختیار میکنند بر خویشتن اگرچه باشد ایشانرا احتیاج و هر کرا نگاهداشته شد

شُحَّ نَفْسِهٖ فَاُولٰٓئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُوْنَ عَنْ اَنَسٍ رض عَنِ النَّبِيِّ

از حرص نفس خویش پس آن جماعت ایشانند رستگار روایت ست از انس رض از آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اٰيَةُ الْاِيْمَانِ حُبُّ الْاَنْصَارِ وَاٰيَةُ

صلی الله علیه و سلم که فرمود آنحضرت نشان ایمان محبت انصار است و نشان

النِّفَاقِ بُغْضُ الْاَنْصَارِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنِ الْبَرَاءِ رض قَالَ

نفاق دشمنی انصار ست متفق علیه و روایت ست از براء بن عازب رض گفت

سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ الْاَنْصَارُ

شنیدم پیغمبر خدا را صلی الله علیه و سلم که میگفت انصار

لَا يُحِبُّهُمْ اِلَّا مُؤْمِنٌ وَلَا يُبْغِضُهُمْ اِلَّا مُنَافِقٌ فَمَنْ اَحَبَّهُمْ

دوست نمیدارد ایشانرا مگر مسلمان و دشمن نمیدارد ایشانرا مگر منافق پس کسیکه دوست دارد

له جزء ۲۸ رکوع ۴

أَحَبَّهُ اللّٰهُ تَعَالٰى وَمَنْ أَبْغَضَهُمْ أَبْغَضَهُ اللّٰهُ تَعَالٰى مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

دوست دارد او را خدای تعالیٰ و کسیکہ دشمن دارد ایشان را دشمن دارد او را خدای تعالیٰ متفق علیہ

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و روایت است از ابوہریرہ رض گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ لَوْلَا الْهِجْرَةُ لَكُنْتُ امْرَأً مِنَ الْأَنْصَارِ وَلَوْ سَلَكَ

وسلم اگر نبودے ہجرت ہر آئینہ میبودم من مردی از انصار و اگر سلوک کنند

النَّاسُ وَادِيًا وَسَلَكَتِ الْأَنْصَارُ وَادِيًا أَوْ شِعْبًا لَسَلَكْتُ

مردم وادیے را و میروند انصار وادی دیگر را یا راہ میان دو کوہ را ہر آئینہ سلوک میکردم

وَادِيَ الْأَنْصَارِ وَشِعْبَهَا الْأَنْصَارُ شِعَارٌ وَالنَّاسُ دِثَارٌ

وادی انصار را و شعب ایشان را انصار بمنزلہ شعار اند یعنی جامہ درون و مردمان باقی بمنزلہ دثار اند

إِنَّكُمْ سَتَرَوْنَ بَعْدِي أَثَرَةً فَاصْبِرُوا حَتّٰى تَلْقَوْنِي

بدرستی شما ای انصار نزدیک است کہ ببینید شما پس از من اختیار و استبداد پس صبر کنید بر این شدت

عَلَى الْحَوْضِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ أَنَسٍ رض أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ

بر حوض رواہ البخاری و روایت است از انس رض کہ آنحضرت صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَأٰى صِبْيَانًا وَنِسَاءً مُقْبِلِيْنَ مِنْ عُرْسٍ

علیہ وسلم دید کودکان را و زنان را یعنی از انصار روی آرندہ و آیندہ از طعام عروسی

فَقَامَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ اللّٰهُمَّ أَنْتُمْ مِنْ

پس باستاد پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم پس گفت خداوندا شما از

أَحَبِّ النَّاسِ إِلَيَّ اللّٰهُمَّ أَنْتُمْ مِنْ أَحَبِّ النَّاسِ إِلَيَّ يَعْنِي

محبوب ترین مردم اید بسوی من خداوندا شما از دوستترین مردم اید بسوی من میخواہد آنحضرت

الْأَنْصَارَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ زَيْدِ بْنِ أَرْقَمَ رض قَالَ قَالَ

بما طبین انصار را متفق علیہ و روایت است از زید بن ارقم رض گفت فرمود

اثرۃ بفتح ہمزہ و فتح مثلثہ و بضم ہمزہ و سکون مثلثہ و بفتح آن نیز بمعنی است از استیثار یعنی استبداد و اختیار ۱۲ اشعۃ اللمعات

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِلْاَنْصَارِ وَ
آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم خداوندا بیامرز مر انصار را
اَبْنَاءِ الْاَنْصَارِ وَلِاَبْنَاءِ اَبْنَاءِ الْاَنْصَارِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ
ومر پسران انصار را ومر پسران پسران انصار را رواه مسلم
وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ
و از ابن عباس مرویست کہ آن حضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود
لَا يُبْغِضُ الْاَنْصَارَ اَحَدٌ يُؤْمِنُ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ
دشمن ندارد انصار را ہیچ یکے کہ ایمان دارد بخدا وروز آخرت رواہ الترمذی
وَعَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ قَالَ كُنَّا مَعَ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ
و روایت ست از سہل بن سعد رض گفت بودیم باہمراہ آن حضرت صلے اللہ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ يَحْفِرُ الْخَنْدَقَ وَنَحْنُ نَنْقُلُ التُّرَابَ
علیہ وسلم درحال آنکہ آنحضرت میکند خندق را وما دور میکردیم خاک را
فَمَرَّ بِنَا فَقَالَ اَللّٰهُمَّ لَا عَيْشَ اِلَّا عَيْشُ الْاٰخِرَةِ فَاغْفِرْ
پس گذر کرد بر ما آنحضرت و دید سختی حال ما پس فرمود خداوندا نیست عیش و رحمت مگر عیش و رحمت آخرت
الْاَنْصَارَ وَالْمُهَاجِرَةَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ
انصار را ومہاجرین را رواہ الترمذی
فِيْمَنْ سَبَّ اَصْحَابَ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
در باب حکم آن کسیے ست کہ دشنام دہد صحابہ آنحضرت را صلے اللہ علیہ وسلم
وَالَّذِيْنَ جَاءُوْا مِنْ بَعْدِهِمْ يَقُوْلُوْنَ رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا
ونیز آنان راست کہ آمدند بعد از مہاجران وانصار میگویند ای پروردگار ما بیامرز مارا
وَلِاِخْوَانِنَا الَّذِيْنَ سَبَقُوْنَا بِالْاِيْمَانِ وَلَا تَجْعَلْ فِيْ
و برادران مارا کہ سبقت کردند بر ما بایمان آوردن وپیدا مکن در

قُلُوْبِنَا غِلًّا لِّلَّذِيْنَ اٰمَنُوْا رَبَّنَآ اِنَّكَ رَءُوْفٌ رَّحِيْمٌ عن

دل ما ہیچ کینہ نسبت آنانکہ ایمان آوردند ای پروردگار ما ہر آئینہ تو بخشا بندہ کہ مہربانے روایت ست از

ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِذَا

ابن عمر رض گفت فرمود آن حضرت صلے اللہ علیہ وسلم چون

رَاَيْتُمُ الَّذِيْنَ يَسُبُّوْنَ اَصْحَابِيْ فَقُوْلُوْا لَعْنَةُ اللّٰهِ عَلٰى

بہ بینید شما آن کسانی را کہ دشنام میکنند اصحاب مرا پس بگوئید لعنت خدا و دورے از رحمت وبا دبر

شَرِّكُمْ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ اَبِيْ سَعِيْدِ الْخُدْرِيِّ رض قَالَ

بد فعل شما کہ میکنید شما روایت کرد ترمذی و روایت ست از ابی سعید خدری رض گفت

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا تَسُبُّوْا اَصْحَابِيْ

ابوسعید فرمود آن حضرت صلے اللہ علیہ وسلم دشنام نکنید یاران مرا

فَوَالَّذِيْ نَفْسِيْ بِيَدِهٖ لَوْ اَنَّ اَحَدَكُمْ اَنْفَقَ مِثْلَ اُحُدٍ

پس سوگند بخدا لہ ذات من در دست قدرت اوست اگر ثابت شود کہ یکے از شما خرچ کند در راہ خدا مانند

ذَهَبًا مَا اَدْرَكَ مُدَّ اَحَدِهِمْ وَلَا نَصِيْفَهٗ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

زر نمی یابد ثواب یک مد شان را و نہ نیم مد شان را روایت کرد ترمذی

وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ مُغَفَّلٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

و روایت ست از عبد اللہ بن مغفل رض گفت عبد اللہ فرمود آن حضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اللّٰهَ اللّٰهَ فِيْ اَصْحَابِيْ اللّٰهَ اللّٰهَ فِيْ

صلے اللہ علیہ وسلم بترسید خدا را در حق اصحاب من مکرر فرمود

اَصْحَابِيْ لَا تَتَّخِذُوْهُمْ غَرَضًا مِّنْ بَعْدِيْ فَمَنْ اَحَبَّهُمْ

و نسازید ایشان را مثل ہدف بعد از من پس کسیکہ دوست میدارد ایشان را

فَبِحُبِّيْ اَحَبَّهُمْ وَمَنْ اَبْغَضَهُمْ فَبِبُغْضِيْ اَبْغَضَهُمْ وَمَنْ

پس بدوستی من دوست میدارد ایشان را و کسیکہ دشمن میدارد ایشان را پس بدشمنی من دشمن میدارد ایشان را و کسیکہ

آذاهم فقد آذانی ومن آذانی فقد آذی الله ومن آذی

ہر نجانید ایشانرا پس بتحقیق رنجانید مرا و رنجانید مرا پس بتحقیق رنجانید خدارا و کسیکہ رنجانید

الله یوشك ان یاخذه رواه الترمذی

خدارا نزدیک ست انکہ بگیرد و عذاب میکند اورا خدای تعالے روا ه الترمذی

مناقب ابی بکر الصدیق رضی الله تعالی عنه

این مناقب حضرت ابی بکر صدیق ست رضی الله تعالے عنه

الا تنصروه فقد نصره الله اذ اخرجه الذین کفروا ثانی

اگر یاری ندہید اورا پس بدرستی یاری داده ہست اورا خدا چون کشیدند و بیرون کردند اورا آنانکہ کافر گردیدند

اثنین اذ هما فی الغار اذ یقول لصاحبه لا تحزن ان الله

دو چون ہر دو بودند در غار چون گفت مریار خود را نہ اندوه خور بدرستیکہ خدای

معنا فانزل الله سکینته علیه وایده بجنود لم تروها

باماست پس فرو فرستاد خدا آرام خود را براو و قوت داده اورا بلشکرہائیکہ ندید آنرا

وجعل کلمة الذین کفروا السفلی وکلمة الله هی العلیا

گردانید کلمۂ آنانکہ کافر گردیدند فروتر و کلمۂ خدا اوست بلند تر

والله عزیز حکیم ولا یاتل اولوا الفضل منکم والسعة

و خدا غالب است حکم کننده و سوگند نخورند خداوندان فضل از شما و فراخی

ان یؤتوا اولی القربی والمساکین والمهاجرین فی سبیل الله

آنکہ دہند خویشان را و درویشان و مہاجران را در راه خدای

وسیجنبها الاتقی الذی یؤتی ماله یتزکی وما لاحد عنده

و زود دور کرده از ان پرہیزگار آنکہ میدہد مال خود را پاک میشود و نیست کسی را نزد او

من نعمة تجزی الا ابتغاء وجه ربه الاعلی ولسوف یرضی

از نعمت کہ پاداشش داده شود خواستن ذات پروردگار او بزرگتر و ہر آئینہ زود خشنود گردد

عَنْ اَبِیْ سَعِیْدِ الْخُدْرِیِّ رض عَنِ النَّبِیِّ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ

از ابی سعید خدری روایت ست از ان حضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ قَالَ اِنَّ مِنْ اَمَنِّ النَّاسِ عَلَیَّ فِیْ صُحْبَتِہٖ وَمَالِہٖ

وسلم گفت آنحضرت بدرستی از عطا کننده ترین مردم بر من در صحبت خود و مال خود

اَبُوْبَکْرٍ وَعِنْدَ الْبُخَارِیِّ اَبَابَکْرٍ وَلَوْ کُنْتُ مُتَّخِذًا خَلِیْلًا

ابوبکرست و نزد بخارے ابابکر واقع شده باالف واگر بودم من گیرنده دوست خالص جانے را

لَاتَّخَذْتُ اَبَابَکْرٍ خَلِیْلًا وَلٰکِنْ اُخُوَّۃُ الْاِسْلَامِ وَمَوَدَّتُہٗ

هر آئینه میگرفتم ابوبکر را دوست ولیکن برادرے که بحق مسلمانے است و محبت آن بلغے ست

لَا تُبْقَیَنَّ فِی الْمَسْجِدِ خَوْخَۃٌ اِلَّا خَوْخَۃَ اَبِیْ بَکْرٍ وَفِیْ رِوَایَۃٍ

باقی داشته نشود در مسجد روزنے در دیوار مگر روزنیکه در دیوار ابوبکر ست و در روایتے

لَوْ کُنْتُ مُتَّخِذًا خَلِیْلًا غَیْرَ رَبِّیْ لَاتَّخَذْتُ اَبَابَکْرٍ خَلِیْلًا

دیگر این لفظ است اگر بودم من گیرنده دوست جز پروردگار هر آئینه میگرفتم ابوبکر را خلیل

مُتَّفَقٌ عَلَیْہِ وَعَنْ عَائِشَۃَ رض قَالَتْ قَالَ لِیْ رَسُوْلُ اللّٰہِ

متفق علیه و روایت است از عائشه رض گفت مرا آن حضرت

فِیْ مَرَضِہٖ اُدْعِیْ لِیْ اَبَابَکْرٍ اَبَاکِ وَاَخَاکِ حَتّٰی اَکْتُبَ کِتَابًا

در مرض خود بخوان و بطلب برای من ابوبکر را که پدر تو است و بخوان برادر خود را تا آنکه بنویسم نوشته را

فَاِنِّیْ اَخَافُ اَنْ یَّتَمَنّٰی مُتَمَنٍّ وَّیَقُوْلُ قَائِلٌ اَنَا وَلَا وَیَاْبَی اللّٰہُ

زیرا که بدرستی من می ترسم که آرزو کند آرزو کننده و بگوید گوینده که من مستحقم خلافت را و نیست مستحق

وَالْمُؤْمِنُوْنَ اِلَّا اَبَابَکْرٍ رَوَاہُ مُسْلِمٌ وَعَنْ جُبَیْرِ بْنِ مُطْعِمٍ

و مسلمانان مگر ابوبکر را رواه مسلم و روایت است از جبیر بن مطعم

قَالَ اَتَتِ النَّبِیَّ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ امْرَاَۃٌ وَکَلَّمَتْہُ

گفت جبیر آمد آن حضرت صلے اللہ علیہ وسلم را زنے و سخن کرد آنحضرت را

بر مذہب اخفش پس اسم آن لفظ امن است خبر ابوبکر و بعضے میگویند از ان بعضے نعم است پس ابوبکر مبتدا و من امن الناس خبر مقدم باشد ۱۲ از لمعات مع تغیر زائد

فِي شَيْءٍ فَأَمَرَهَا أَنْ تَرْجِعَ إِلَيْهِ قَالَتْ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ أَرَأَيْتَ

در چیزے پس امر کرد آنحضرت آن زن را که وقت دیگر بیاید گفت آن زن ای رسول الله خبر ده مرا

أَنْ جِئْتُ وَلَمْ أَجِدْكَ كَأَنَّهَا تُرِيْدُ الْمَوْتَ قَالَ فَإِنْ لَمْ تَجِدِيْنِيْ

اگر بیایم و نیابم ترا گویا آن زن اراده میکرد ازین قول موت آنحضرت را فرمود پس اگر نیابی

فَأْتِيْ أَبَا بَكْرٍ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ أَنَّ النَّبِيَّ

مرا پس بیائی ابوبکر را متفق علیه و روایت است از عمرو بن العاص که آن حضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَعَثَهُ عَلَى جَيْشِ ذَاتِ السَّلَاسِلِ

صلی الله علیه و سلم فرستاد او را و امیر گردانید بر لشکر ذات السلاسل

قَالَ فَأَتَيْتُهُ فَقُلْتُ أَيُّ النَّاسِ أَحَبُّ إِلَيْكَ قَالَ عَائِشَةُ

گفت عمرو بن عاص پس آمدم من آنحضرت را پس گفتم من یعنے بآن حضرت کدام یکے از مردمان دوست داشته تر است

قُلْتُ مِنَ الرِّجَالِ قَالَ أَبُوْهَا قُلْتُ ثُمَّ مَنْ قَالَ عُمَرُ فَعَدَّ رِجَالًا

گفتم از مردان کدام محبوب تر است گفت پدر عائشه که ابوبکر است گفتم پس تر کیست گفت عمر پس شمرد آنحضرت مردمان را

فَسَكَتُّ مَخَافَةَ أَنْ يَجْعَلَنِيْ فِيْ آخِرِهِمْ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

پس خاموش شدم از جهت ترس آنکه بگرداند مرا در پسترین ایشان متفق علیه و از

مُحَمَّدِ بْنِ الْحَنَفِيَّةِ قَالَ قُلْتُ لِأَبِيْ أَيُّ النَّاسِ خَيْرٌ بَعْدَ النَّبِيِّ

محمد بن حنفیه روایت است گفت گفتم من مر پدر خود را کدام یک از آدمیان بهتر است بعد از پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ أَبُوْ بَكْرٍ قُلْتُ ثُمَّ مَنْ قَالَ عُمَرُ وَ

صلی الله علیه و سلم گفت پدر من که ابوبکر صدیق بهتر است گفتم پس تر کدام بهتر است گفت عمر و

خَشِيْتُ أَنْ يَقُوْلَ عُثْمَانُ قُلْتُ ثُمَّ أَنْتَ قَالَ مَا أَنَا إِلَّا رَجُلٌ

ترسیدم من که بگوید عثمان گفتم پس تر تو بهتر هستی گفت نیستم من مگر یک مردے

مِنَ الْمُسْلِمِيْنَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ كُنَّا

از مسلمانان رواه البخاری و از ابن عمر رض مرویست گفت بودیم

فِي زَمَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا نَعْدِلُ بِأَبِي بَكْرٍ أَحَدًا

در زمان آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کہ برابر نمیکردیم باے بکر ہیچ یکے را

ثُمَّ عُمَرَ ثُمَّ عُثْمَانَ ثُمَّ نَتْرُكُ أَصْحَابَ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

پستر برابر نمیکردیم بعمر ہیچ یکے را پستر بعثمان ہیچ یکے را پستر میگذاشتیم اصحاب آنحضرت را صلے اللہ علیہ وسلم

لَا نُفَاضِلُ بَيْنَهُمْ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَفِي رِوَايَةٍ لِأَبِي دَاوُدَ قَالَ

کہ فضل نمے نہادیم میان ایشان رواہ البخاری و در روایتے کہ مرابی داؤد راست چنین است گفت

كُنَّا نَقُولُ وَرَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَيٌّ أَفْضَلُ أُمَّةِ

ابن عمر کہ بودیم ما کہ میگفتیم و حال آنکہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم زندہ بود فاضلترین امت

النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَعْدَهُ أَبُو بَكْرٍ ثُمَّ عُمَرُ ثُمَّ عُثْمَانُ رض

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بعد از وے ابو بکر است پستر عمر پستر عثمان رض

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت است از ابوہریرہ رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

مَا لِأَحَدٍ عِنْدَنَا يَدٌ إِلَّا وَقَدْ كَافَيْنَاهُ مَا خَلَا أَبَا بَكْرٍ فَإِنَّ لَهُ

نیست مر ہیچ یکے را نزد ما نعمتے و نیکے مگر آنکہ بہ تحقیق مکافات کردیم آنرا مگر ابوبکر پس بدرستی مر

عِنْدَنَا يَدًا يُكَافِئُهُ اللّٰهُ بِهَا يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَمَا نَفَعَنِي مَالُ أَحَدٍ

نزد ما نعمتے است مکافات دہد اورا خدا تعالے در بدل آن نعمت روز قیامت و سود نکرد مرا مال ہیچ یکے

قَطُّ مَا نَفَعَنِي مَالُ أَبِي بَكْرٍ وَلَوْ كُنْتُ مُتَّخِذًا خَلِيلًا لَاتَّخَذْتُ

ہرگز آنچہ سود کرد مرا مال ابے بکر و اگر میبودم من گیرندہ خلیل ہر آئینہ میگرفتم

أَبَا بَكْرٍ خَلِيلًا أَلَا وَإِنَّ صَاحِبَكُمْ خَلِيلُ اللّٰهِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

ابوبکر را خلیل آگاہ باشید کہ صاحب شما خلیل خدا ست رواہ ترمذے

وَعَنْ عُمَرَ رض قَالَ أَبُو بَكْرٍ سَيِّدُنَا وَخَيْرُنَا وَأَحَبُّنَا إِلَى رَسُولِ اللّٰهِ

و روایت است از عمر رض گفت عمر ابوبکر مہتر ما و بہترین ما ست و محبوبترین ما ست بسوے پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض عَنْ رَسُوْلِ اللّٰهِ

صلے اللہ علیہ وسلم روایت کرد اسے ترمذی و روایت ست از ابن عمر از آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لِاَبِيْ بَكْرٍ اَنْتَ صَاحِبِيْ فِي الْغَارِ وَصَاحِبِيْ

صلے اللہ علیہ وسلم گفت آنحضرت مر ابی بکر را کہ تو یار و مصاحب منی در غار و یار و مصاحب

عَلَى الْحَوْضِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ عَائِشَةَ رض قَالَتْ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

بر حوض روایت کرد ترمذی و روایت ست از عائشہ گفت عائشہ فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَنْبَغِيْ لِقَوْمٍ فِيْهِمْ اَبُوْ بَكْرٍ اَنْ يَّؤُمَّهُمْ

صلے اللہ علیہ وسلم نمی رسد و لائق نیست مر قومے را کہ در میان ایشان ابوبکر ست کہ امامت کند

غَيْرُهُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ عُمَرَ رض قَالَ اَمَرَنَا رَسُوْلُ اللّٰهِ

این قوم را جز ابوبکر روایت کرد الترمذی و روایت ست از عمر رض گفت امر کرد مارا آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَنْ نَتَصَدَّقَ وَوَافَقَ ذٰلِكَ عِنْدِيْ مَالًا

صلے اللہ علیہ وسلم کہ تصدیق کنیم در راہ خدا مالے و موافق افتاد آن نزد من مالے را

فَقُلْتُ الْيَوْمَ اَسْبِقُ اَبَا بَكْرٍ اِنْ سَبَقْتُهُ يَوْمًا قَالَ فَجِئْتُ بِنِصْفِ

پس گفتم امروز پیشی کنم ابوبکر را اگر ممکن باشد پیشی من او را روزی گفت عمر پس آوردم نیمہ

مَالِيْ فَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا اَبْقَيْتَ لِاَهْلِكَ

مال خود را پس گفت پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم چہ چیز و چہ مقدار باقی گذاشتہ مر اہل

فَقُلْتُ مِثْلَهٗ وَاَتٰى اَبُوْ بَكْرٍ بِكُلِّ مَا عِنْدَهٗ فَقَالَ يَا اَبَا بَكْرٍ

پس گفتم من باقی گذاشتہ ام برائے اہل مانند آنچہ آوردم و آورد ابوبکر ہر چہ نزد او بود پس گفت آنحضرت

مَا اَبْقَيْتَ لِاَهْلِكَ فَقَالَ اَبْقَيْتُ لَهُمُ اللّٰهَ وَرَسُوْلَهٗ قُلْتُ

چہ چیز گذاشتہ تو مر اہل و عیال خود را پس گفت ابوبکر باقی گذاشتم برای ایشان خدا و رسول خدا را گفتم من

لَا اَسْبِقُهٗ اِلٰى شَيْءٍ اَبَدًا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَاَبُوْ دَاؤُدَ

پیشی نمیتوانم کرد ابوبکر را ہرگز روایت کرد این را ترمذی و ابو داؤد

وعن عائشة رض أن أبا بكر رض دخل على رسول الله صلى الله

و روایت ست از عائشہ صدیقہ رض کہ ابو بکر در آمد بر آنحضرت صلے اللہ

عليه وسلم فقال أنت عتيق الله من النار فيومئذ سمي

علیہ و سلم پس گفت آنحضرت تو آزاد کردہ خدا ہستی از آتش دوزخ پس از ان روز نامیدہ شد

عتيقا رواه الترمذي وعن ابن عمر قال قال رسول الله

عتیق رواہ الترمذے و روایت ست از عبد اللہ بن عمر گفت فرمود آنحضرت

صلى الله عليه وسلم أنا أول من تنشق عنه الأرض ثم

صلے اللہ علیہ و سلم من نخستین کسے ام کہ شگافتہ میگردد از وی زمین بعد از من

أبو بكر ثم عمر ثم آتي أهل البقيع فيحشرون معي ثم أنتظر

ابو بکر بعد از وے عمر پس مے آیم مدفونان اہل بقیع را پس برانگیختہ میشوند با من پس انتظار میبرم

أهل مكة حتى أحشر بين الحرمين رواه الترمذي

اہل مکہ را تا آنکہ جمع کردہ میشوم بایشان میان حرم مکہ و مدینہ رواہ الترمذے

وعن أبي هريرة رض قال قال رسول الله صلى الله عليه

و روایت ست از ابی ہریرہ رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ

وسلم أتاني جبريل فأخذ بيدي فأراني باب الجنة

و سلم آمد مرا جبرئیل پس گرفت دست مرا پس نمود جبرئیل مرا دروازہ بہشت

الذي يدخل منه أمتي فقال أبو بكر يا رسول الله وددت

کہ مے در آیند از ان در امت من پس گفت ابو بکر ای رسول خدا دوست میدارم

أني كنت معك حتى أنظر إليه فقال رسول الله صلى الله

کاشکے من بودم با تو تا آنکہ نظر میکردم بسوی آن پس گفت آنحضرت صلی اللہ

عليه وسلم أما إنك يا أبا بكر أول من يدخل الجنة

علیہ و سلم آگاہ باش ای ابو بکر کہ تو نخستین کسیکہ ہستی در آیند بہشت را

مِنْ اُمَّتِیْ رَوَاهُ اَبُوْدَاؤدَ وَعَنْ عُمَرَ ذُكِرَ عِنْدَهٗ اَبُوْبَكْرٍ

از امت من رواه ابوداؤد و روایت ست از عمر رض که یاد کرده شد نزد عمر ابوبکر را

فَبَكٰى وَقَالَ وَدِدْتُ اَنَّ عَمَلِیْ كُلَّهٗ مِثْلُ عَمَلِهٖ يَوْمًا وَاحِدًا

پس گریه کرد عمر و گفت دوست میدارم که کاشکے عمل تمام عمر من مانند عمل ابوبکر می بود در یک روز

مِنْ اَيَّامِهٖ وَلَيْلَةً وَاحِدَةً مِنْ لَيَالِيْهِ اَمَّا لَيْلَتُهٗ فَلَيْلَةٌ سَارَ

از روزهای عمر و مانند عمل یک شب می بود از شبهای وی اما شب ابوبکر پس آن شب که سیر کرد

مَعَ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِلَى الْغَارِ فَلَمَّا انْتَهَيَا

با آنحضرت صلے الله علیه وسلم بسوئے غار پس هنگامیکه رسید آنحضرت و ابوبکر

اِلَيْهِ قَالَ وَاللّٰهِ لَا تَدْخُلُهٗ حَتّٰى اَدْخُلَ قَبْلَكَ فَاِنْ كَانَ فِيْهِ شَيْءٌ

بسوئے غار و خواست آنحضرت که در غار آید گفت ابوبکر بخدا سوگند در میا تو غار را تا آنکه درآیم من پیش از تو پس اگر باشد

اَصَابَنِیْ دُوْنَكَ فَدَخَلَ فَكَسَحَهٗ وَوَجَدَ فِیْ جَانِبِهٖ ثُقْبًا فَشَقَّ

از … موذیات برسد مرا زیان نه ترا پس درآمد ابوبکر پس جاروب داد ابوبکر غار را و یافت ابوبکر در کنج غار

اِزَارَهٗ وَسَدَّهَا بِهٖ وَبَقِیَ مِنْهَا اثْنَانِ فَاَلْقَمَهُمَا رِجْلَيْهِ ثُمَّ قَالَ

ازار خود را و بست سوراخها را بازار و باقے ماند از آن سوراخها دو سوراخ پس آورد در آن دو سوراخ

لِرَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ادْخُلْ فَدَخَلَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

ابوبکر آنحضرت را صلے الله علیه وسلم درآ پس درآمد آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَوَضَعَ رَاْسَهٗ فِیْ حِجْرِهٖ وَنَامَ

صلے الله علیه وسلم و نهاد سر مبارک خود در کنار ابوبکر و خواب کرد آنحضرت

فَلُدِغَ اَبُوْبَكْرٍ فِیْ رِجْلِهٖ مِنَ الْجُحْرِ وَلَمْ يَتَحَرَّكْ مَخَافَةَ اَنْ

پس گزیده شد ابوبکر در پایش از سوراخ و نه جنبید ابوبکر از جهت خوف آنکه

يَنْتَبِهَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَسَقَطَتْ دُمُوْعُهٗ

بیدار گردد آنحضرت صلے الله علیه وسلم پس ساقط شد اشکهاے ابوبکر

عن وجه رسول الله صلی الله علیه وسلم فقال ما لك یا ابا بکر

بر چهرہ مبارک آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم پس گفت چہ شد ترا ای ابوبکر

قال لدغت فداك ابی وامی فتفل رسول الله صلی الله علیه

گفت ابوبکر رضی گزیدہ شدم من فدای تو باد پدر و مادر من پس آب دہن افگند آنحضرت صلی اللہ علیہ

وسلم فذهب ما یجده ثم انتقض علیه وکان سبب موته

وسلم پس رفت انچہ می یافت ابوبکر رضی از درد پستر بتاب لدغ برای بکر و ہمین سبب موت ابوبکر بود

واما یومه فلما قبض رسول الله صلی الله علیه وسلم

و اما آن روز کہ آرزو دارم آن روز است کہ چون وفات یافت آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

ارتدت العرب وقالوا لا نؤدی زکوٰة فقال لو منعونی

مرتد شدند بعضے از عرب و گفتند نمیدہیم ما زکوٰۃ را پس گفت ابوبکر رضی اگر نہ دہند مرا

عقالا لجاهدتهم علیه فقلت یا خلیفة رسول الله تألف

پای بند شتر ہر آئینہ جہاد میکنم ایشان را برو پس گفتم من ای خلیفہ پیغمبر خدا موافقت کن

الناس وارفق بهم فقال لی اجبار فی الجاهلیة وخوار

مردم را و نرمی کن با ایشان پس گفت مرا آیا تو جبار قوی میشوی در جاہلیت و سست و ضعیفی

فی الاسلام انه قد انقطع الوحی وتم الدین اینقص وانا حی

در کار اسلام و گفت ابوبکر رضی بدرستیکہ شان اینست کہ بتحقیق تمام شد وحی و تمام شد دین آیا نقصان پذیرد دین

رواه رزین وعن جابر قال کان عمر یقول ابوبکر

روایت کرد رزین و مرویست از جابر رضی گفت جابر کہ بود عمر فاروق کہ میگفت ابوبکر

سیدنا واعتق سیدنا یعنی بلالا رواه البخاری

سردار و سید ماست و آزاد کرد سید ما را ارادہ میکرد ازان بلال را رواہ البخاری

وعن انس ان رسول الله صلی الله علیه وسلم خطب

و از انس مرویست کہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم خطبہ خواند

النَّاسَ فَقَالَ سُدُّوا هٰذِهِ الْاَبْوَابَ الشَّارِعَةَ فِي الْمَسْجِدِ اِلَّا

مردم را پس فرمود کہ بند کنید و نگذارید این درہائے کہ می در آیند ازان درہا در مسجد شریف مگر

بَابَ اَبِي بَكْرٍ فَاِنِّي لَا اَعْلَمُ اَحَدًا اَعْظَمَ عِنْدِي يَدًا فِي

در ابوبکر پس بدرستی من نمیدانم ہیچ یکے را بزرگ تر نزد خود از روی نیکی و نعمتی در

الصُّحْبَةِ وَذَاتِ يَدِهٖ مِنْ اَبِي بَكْرٍ فَقَالَ بَعْضُ النَّاسِ سُدُّوا

صحبت خود و صاحب نعمتے خود از ابوبکر پس گفتند بعض مردم بطریق طعن بند کرد همه

الْاَبْوَابَ كُلَّهَا اِلَّا بَابَ خَلِيْلِهٖ فَقَالَ اِنِّي رَاَيْتُ عَلٰى اَبْوَابِهِمْ

درہائے را مگر در دوست خود پس فرمود بدرستی کہ من دیدم بر درہای ایشان

ظُلْمَةً وَرَاَيْتُ عَلٰى بَابِ اَبِي بَكْرٍ نُوْرًا فَكَانَتِ الْاٰخِرَةُ اَعْظَمَ عَلَيْهِمْ مِنَ الْاُوْلٰى

ظلمت را و دیدم بر در ابی بکر نور را پس شد آخرت بزرگ تر برایشان از ابتدا

مناقب عمر بن الخطاب رضی اللہ عنہ

در منقبتہائے حضرت عمر بن الخطاب رضی اللہ عنہ

عَنْ اَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

در روایت ست از ابوہریرہ رض گفت ابوہریرہ فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ وَلَقَدْ كَانَ فِيْمَا قَبْلَكُمْ مِنَ الْاُمَمِ مُحَدَّثُوْنَ

وسلم ہر آئینہ بتحقیق بودند در انچہ پیشتر از شما از امتہائے محدثان

فَاِنْ يَّكُ فِي اُمَّتِي اَحَدٌ فَاِنَّهٗ عُمَرُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

پس اگر باشد در امت من یکے پس بدرستی آن یک عمر خواہد بود متفق علیہ و روایت ست از

جَابِرٍ رض قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَخَلْتُ الْجَنَّةَ

جابر رض گفت جابر فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کہ در آمدم من بہشت را

فَاِذَا اَنَا بِالرُّمَيْصَاءِ امْرَاَةِ اَبِي طَلْحَةَ وَسَمِعْتُ خَشْفَةً

پس ناگاہ ملاقی شدم برمیصا کہ زن ابے طلحہ انصاری مادر انس بود و شنیدم حرکت

فقلت من هذا فقال هذا بلال ورأيت قصرا بفنائه جارية

پس گفتم من کیست این پس گفت این بلال ست و دیدم کوشکے را که در صحن وی زن جوان ست

فقلت لمن هذا فقالوا لعمر بن الخطاب فأردت أن أدخله

پس گفتم مر کراست این قصر پس گفتند مر عمر بن الخطاب راست پس خواستم که درآیم آن قصر را

فأنظر إليه فذكرت غيرتك فقال عمر بأبي أنت وأمي

پس به بینم آنرا پس یاد کردم غیرت ترا پس گفت عمر رض پدر و مادر من فدای تو باد

يا رسول الله أعليك أغار متفق عليه وعن أبي سعيد

ای رسول خدا آیا بر تو غیرت مے برم متفق علیه و روایت ست از ابی سعید رض

قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم بينا أنا نائم رأيت

گفت فرمود آنحضرت صلے الله علیه وسلم در اثنائے آنکه من خواب کننده ام

الناس يعرضون علي وعليهم قمص منها ما يبلغ الثدي

مردم را که عرض کرده میشوند از پیش من و حال آنکه برین مردم پیراهنها ست بعضے از پیراهنها تا پستان ست

ومنها ما دون ذلك وعرض علي عمر بن الخطاب وعليه قميص

و بعضے ازان پیراهنها چیزے ست که فروتر ازانست و عرض کرده شد بر من عمر بن الخطاب حال آنکه بروے پیراهنی

يجره قالوا فما أولت ذلك يا رسول الله قال الدين متفق

که میکشد آنرا گفتند صحابه پس چه تاویل کردی آنرا ای رسول خدا فرمود آنحضرت تعبیر کردم آنرا بدین متفق

عليه وعن ابن عمر رض قال سمعت رسول الله صلى الله عليه

علیه و روایت است از ابن عمر رض گفت شنیدم من آنحضرت را صلے الله علیه و

يقول بينا أنا نائم أتيت بقدح لبن فشربت حتى أني لأرى

[illegible] در اثنائے آنکه من خواب کننده ام آورده شد بقدحے از شیر پس نوشیدم من آن شیر را تا آنکه

الري يخرج في أظفاري ثم أعطيت فضلي عمر بن الخطاب

سیرابی را که مے برآید در ناخنان من پس ستر دادم زیادتی خود را [illegible] بن الخطاب

قَالُوْا فَمَا اَوَّلْتَهٗ یَا رَسُوْلَ اللّٰہِ قَالَ اَلْعِلْمَ مُتَّفَقٌ عَلَیْہِ وَعَنْ

گفتند صحابہ پس چہ تعبیر نمودی ای رسول خدا فرمود تعبیر نمودم آنرا بعلم متفق علیہ و مرویست از

اَبِیْ هُرَیْرَۃَ رضـ قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ

ابی ہریرہ رضـ گفت ابو ہریرہ رضـ شنیدم من آن حضرت را صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ یَقُوْلُ بَیْنَا اَنَا نَائِمٌ رَاَیْتُنِیْ عَلٰی قَلِیْبٍ عَلَیْہَا

وسلم کہ میگفت در اثنائے آنکہ من در خوابم سے ہیچم خود را بر سر چاہے کہ بر ان

دَلْوٌ فَنَزَعْتُ مِنْہَا مَا شَاءَ اللّٰہُ ثُمَّ اَخَذَہَا ابْنُ اَبِیْ قُحَافَۃَ

دلو ست پس آب کشیدم من ازان چاہ آنقدر یکہ خواستہ است خدا تعالیٰ پس گرفت دلو را پسر ابو قحافہ

فَنَزَعَ مِنْہَا ذَنُوْبًا اَوْ ذَنُوْبَیْنِ وَفِیْ نَزْعِہٖ ضَعْفٌ وَاللّٰہُ یَغْفِرُ

پس کشید ابو بکر ازان چاہ یک دلو یا دو دلو و در کشیدن ابو بکر سستی و ناتوانی ست و خدا بیامرز

لَہٗ ضَعْفَہٗ ثُمَّ اسْتَحَالَتْ غَرْبًا فَاَخَذَہَا ابْنُ الْخَطَّابِ فَلَمْ

ضعف وی را پس گشت دلو غرب پس گرفت آنرا پسر خطاب پس

اَرَ عَبْقَرِیًّا مِنَ النَّاسِ یَنْزِعُ نَزْعَ عُمَرَ حَتّٰی ضَرَبَ النَّاسُ بِعَطَنٍ

ندیدم من قوی تر از مردم کہ میکشید آب را ہمچو کشیدن عمر رضـ تا آنکہ زدند مردمان رحبت گردن

وَفِیْ رِوَایَۃِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ ثُمَّ اَخَذَہَا ابْنُ الْخَطَّابِ مِنْ یَدِ

و در روایت ابن عمر این چنین آمدہ است کہ پس گرفت دلو را عمر بن الخطاب از دست

اَبِیْ بَکْرٍ فَاسْتَحَالَتْ فِیْ یَدِہٖ غَرْبًا فَلَمْ اَرَ عَبْقَرِیًّا یَفْرِیْ

ابی بکر پس گشت آن دلو در دست عمر غرب پس ندیدم من عبقری را کہ عمل کند

فَرِیَّہٗ حَتّٰی رَوِیَ النَّاسُ وَضَرَبُوْا بِعَطَنٍ مُتَّفَقٌ عَلَیْہِ وَعَنْ

عمل وی تا آنکہ سیراب شدند مردم و زدند بہ خور دہی متفق علیہ و از

ابْنِ عُمَرَ رضـ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ اِنَّ اللّٰہَ

ابن عمر رضـ مرویست گفت کہ فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ و سلم بدرستی خدائے تعالیٰ

جَعَلَ الْحَقَّ عَلٰى لِسَانِ عُمَرَ وَقَلْبِهٖ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

پیدا کرده است و جاری گردانیده است به زبان عمر حق و جاری کرده است حق را بر دل عمر رض رواه ترمذی و از

عَلِيٍّ رض قَالَ مَا كُنَّا نُبْعِدُ أَنَّ السَّكِينَةَ تَنْطِقُ عَلٰى لِسَانِ عُمَرَ

علی مرتضی روایت است گفت علی نبودیم که دور میداشتیم این را که سکینه نطق میکند بر زبان عمر

رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي دَلَائِلِ النُّبُوَّةِ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض عَنِ النَّبِيِّ

یعنی که عمر نطق میکند بچیزی که ساکن گردد به آن قلوب رواه بیهقی در دلایل النبوة و از ابن عباس رض مرویست از آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اللّٰهُمَّ أَعِزَّ الْإِسْلَامَ بِأَبِي جَهْلِ

صلی الله علیه وسلم آنحضرت دعا کرد و گفت خداوندا عزیز و غالب گردان دین اسلام را بابو جهل

ابْنِ هِشَامٍ أَوْ بِعُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ فَأَصْبَحَ عُمَرُ فَغَدَا عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ

ابن هشام یا بعمر بن الخطاب پس صبح کرد عمر پس اول روز آمد به پیغمبر خدا صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَسْلَمَ ثُمَّ صَلّٰى فِي الْمَسْجِدِ ظَاهِرًا رَوَاهُ أَحْمَدُ

علیه وسلم پس اسلام آورد پیشتر نماز گذارد آنحضرت در مسجد آشکارا روایت کرد از احمد

وَالتِّرْمِذِيُّ وَعَنْ جَابِرٍ رض قَالَ قَالَ عُمَرُ لِأَبِي بَكْرٍ يَا خَيْرَ النَّاسِ

و ترمذی و روایت است از جابر رض گفت جابر که گفت عمر رض مر ابی بکر را ای بهترین مردم

بَعْدَ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ أَمَا إِنَّكَ

بعد از پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم پس گفت ابوبکر آگاه باش ای عمر بدرستی

إِنْ قُلْتَ ذٰلِكَ فَلَقَدْ سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

تو اگر گفتی مرا خیر الناس پس هر آینه بتحقیق شنیده ام من آنحضرت را صلی الله علیه

وَسَلَّمَ يَقُولُ مَا طَلَعَتِ الشَّمْسُ عَلٰى رَجُلٍ خَيْرٍ مِّنْ عُمَرَ رض

و سلم که میگفت بر نیامد آفتاب بر هیچ مردی که بهتر است از عمر

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ رض قَالَ قَالَ النَّبِيُّ

رواه ترمذی و مرویست از عقبه بن عامر رض عقبه فرمود آنحضرت

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَوْ كَانَ بَعْدِيْ نَبِيٌّ لَكَانَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ

صلے اللہ علیہ و سلم اگر بودے بالفرض والتقدیر پس از من پیغمبرے ہر آئینہ می بود عمر بن الخطاب

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ بُرَيْدَةَ قَالَ خَرَجَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ

روایت کرد این حدیث را ترمذی و از بریدہ اسلمی مرویست گفت بیرون آمد آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِيْ بَعْضِ مَغَازِيْهِ فَلَمَّا انْصَرَفَ جَاءَتْهُ جَارِيَةٌ

علیہ و سلم در بعض غزوات خود پس آن ہنگامیکہ برگشت آنحضرت از غزا آمد آنحضرت را

سَوْدَاءُ فَقَالَتْ يَا رَسُوْلَ اللهِ إِنِّيْ كُنْتُ نَذَرْتُ إِنْ رَدَّكَ

سیاہ از حبشہ بود سیاہ رنگ پس گفت آن زن ای رسول خدا بدرستی من نذر کردہ ام اگر باز گرداند ترا

اللهُ صَالِحًا أَنْ أَضْرِبَ بَيْنَ يَدَيْكَ بِالدُّفِّ وَأَتَغَنَّى فَقَالَ

خدائے تعالے از سفر سلامت کہ بزنم پیش تو دف را و سرود گویم

لَهَا رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنْ كُنْتِ نَذَرْتِ فَاضْرِبِيْ

آنحضرت صلی اللہ علیہ و سلم مر آن زن سیاہ را اگر ہستے تو نذر کردہ پس بزن

وَإِلَّا فَلَا فَجَعَلَتْ تَضْرِبُ فَدَخَلَ أَبُوْ بَكْرٍ وَهِيَ تَضْرِبُ ثُمَّ

دف را و اگر نذر نکردہ پس مزن پس شروع کرد آن زن کہ میزد دف را پس در آمد ابوبکر صدیق و حال آنکہ آن زن میزد دف

دَخَلَ عَلِيٌّ وَهِيَ تَضْرِبُ ثُمَّ دَخَلَ عُثْمَانُ وَهِيَ تَضْرِبُ ثُمَّ

بیشتر در آمد علے رضه و حال آنکہ آن زن دف میزد پستر در آمد عثمان رضه و حال آنکہ آن زن دف میزد بعدہ

دَخَلَ عُمَرُ فَأَلْقَتِ الدُّفَّ تَحْتَ اسْتِهَا ثُمَّ قَعَدَتْ عَلَيْهَا

در آمد عمر رضه پس انداخت آن زن دف را زیر [illegible] بر خود

فَقَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ الشَّيْطَانَ

پس گفت پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم بدرستی شیطان

لَيَخَافُ مِنْكَ يَا عُمَرُ إِنِّيْ كُنْتُ جَالِسًا وَهِيَ تَضْرِبُ فَدَخَلَ

ہر آئینہ میترسد از تو ای عمر بدرستی من بودم نشستہ و وی میزد دف پس در آمد

مع بجہت شادمانے کردن بقدوم نبوی

أَبُوبَكْرٍ وَهِيَ تَضْرِبُ ثُمَّ دَخَلَ عَلِيٌّ وَهِيَ تَضْرِبُ ثُمَّ دَخَلَ عُثْمَانُ

ابوبکر واو دف میزد پس درآمد علی واو میزد پس درآمد عثمان

وَهِيَ تَضْرِبُ فَلَمَّا دَخَلْتَ أَنْتَ يَا عُمَرُ أَلْقَتِ الدُّفَّ رَوَاهُ

واو میزد پس وقتیکه درآمدی تو ای عمر انداخت وی دف را روایه

التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ عَائِشَةَ رض قَالَتْ كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

الترمذی و روایت است از عائشه رض گفت عائشہ صدیقہ بود آنحضرت صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَالِسًا فَسَمِعْنَا لَغَطًا وَصَوْتَ صِبْيَانٍ فَقَامَ

علیہ وسلم نشستہ پس شنیدیم آواز ہائے درہم وشنیدیم آواز خرد انرالیس غوغا

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَإِذَا حَبَشِيَّةٌ تَزْفِنُ

آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم پس ناگاہ زنے حبشیہ پای میکوبد در رقص

وَالصِّبْيَانُ حَوْلَهَا فَقَالَ يَا عَائِشَةُ تَعَالَيْ فَانْظُرِي فَجِئْتُ

ایستادہ اند کودکان گرداو ییند پس گفت آنحضرت ای عائشہ بیا پس ببین و تماشا کن پس آمدم

فَوَضَعْتُ لَحْيِيَّ عَلَى مَنْكِبِ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَ

من پس نہادم ہر دو لحیۂ خود را بر دوش پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ و

سَلَّمَ فَجَعَلْتُ أَنْظُرُ إِلَيْهَا مَا بَيْنَ الْمَنْكِبِ إِلَى رَأْسِهِ فَقَالَ

سلم پس برگشتم من کہ نظر میکنم بسوے حبشیہ میان دوش آنحضرت تا سر وی پس گفت

لِي أَمَا شَبِعْتِ أَمَا شَبِعْتِ فَجَعَلْتُ أَقُولُ لَا لِأَنْظُرَ مَنْزِلَتِي

آنحضرت مرا آیا سیر نشدہ آیا سیر نشدہ ازین تماشا پس شروع کردم من کہ میگویم سیر نشدہ ام تا بہ بینم مرتبہ خود را

عِنْدَهُ إِذْ طَلَعَ عُمَرُ فَارْفَضَّ النَّاسُ عَنْهَا فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

نزد آن حضرت در صحبت ناگاہ پیدا شد عمر پس متفرق وپریشان شدند مردم ازان زن از ہیبت عمر پس

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنِّي لَأَنْظُرُ إِلَى شَيَاطِينِ

صلی اللہ علیہ وسلم بدرستی من نگاہ میکنم بسوی شیطانان

الجن والانس قد فروا من عمر قالت فرجعت رواه الترمذی

پرے و آدمے کہ بتحقیق گریختند از عمر رض گفت عائشہ صدیقہ پس باز گشتم و گذاشتم دیدن

وعن ابن مسعود رض قال فضل الناس عمر بن الخطاب

وازابن مسعود رض مرویست گفت ابن مسعود تفضیل داده شد مردم را عمر بن الخطاب

باربع بذکر الاساری یوم بدر امر بقتلهم فانزل

بچہار چیز یکے بذکر اسیران روز بدر کہ امر کرد عمر بہ قتل ایشان پس فرستاد

الله تعالی لولا کتاب من الله سبق لمسکم فیما اخذتم

خدائے تعالیٰ این آیت را و تمام قضیہ این مذکور است در تفسیر این آیت در سورۂ انفال

عذاب عظیم وبذکره الحجاب امر نساء النبی صلی الله

دوم بذکر کردن عمر حجاب را امر کرد زنان پیغمبر را صلے الله

علیه وسلم ان یحتجبن فقالت له زینب وانک علینا

علیہ و سلم کہ حجاب کنید و در پردہ باشید پس گفت عمر را زینب بنت جحش کہ یکی از ازواج

یا ابن الخطاب والوحی ینزل فی بیوتنا فانزل الله تعالی

ای پسر خطاب و حال آنکہ وحی فرود می آید در خانہائے ما پس فرستاد خدا تعالے

واذا سألتموهن متاعا فسئلوهن من وراء حجاب و

و چون طلب کنید شما ای مسلمانان از زنان متاعی را پس طلب کنید از پس پردہ و

بدعوة النبی صلی الله علیه وسلم اللهم اید الاسلام

سوم بدعاے آنحضرت صلے الله علیہ و سلم کہ خداوندا قوی گردان دین اسلام

بعمر وبرایه فی ابی بکر کان اول ناس بایعه رواه احمد

باسلام عمر و چہارم تفضیل داده شد عمر برای و فکر در بیعت ابی بکر بود عمر نخستین مردمان کہ بیعت کردند او را رواه احمد

وعن ابی سعید رض قال قال رسول الله صلی الله علیه

و روایت است از ابو سعید رضی اللہ عنہ مرویست آنحضرت صلے الله علیہ

کردہ این حدیث را ترمذی

ایشان از تو

[illegible]

وَسَلَّمَ ذَاكَ الرَّجُلُ اَرْفَعُ اُمَّتِيْ دَرَجَةً فِي الْجَنَّةِ قَالَ

وسلم آن مرد بلند ترین امت من است از روی مرتبہ در بہشت بطریق الہام فرمود گفت

اَبُوْ سَعِيْدٍ وَاللّٰهِ مَا كُنَّا نَرٰى ذٰلِكَ الرَّجُلَ اِلَّا عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ

ابوسعید بخدا سوگند بودیم ما کہ گمان بریم آن مرد را کہ کیست مگر عمر از جہت آنچہ میدیدیم از رواز

حَتّٰى مَضٰى لِسَبِيْلِهٖ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ اَسْلَمَ رض قَالَ

تا آنکہ گذشت عمر براہ خود کنایت است از موت رواہ ابن ماجہ و روایت است از اسلم رض مولی عمر است گفت اسلم

سَاَلَنِي ابْنُ عُمَرَ بَعْضَ شَاْنِهٖ يَعْنِيْ عُمَرَ رض فَاَخْبَرْتُهٗ فَقَالَ

سوال کرد مرا ابن عمر از بعضے احوال عمر پس خبر دادم من او را پس گفت

مَا رَاَيْتُ اَحَدًا قَطُّ بَعْدَ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

اسلم در بیان آن ندیدم ہیچ یکے را ہرگز بعد از پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ و سلم

مِنْ حِيْنَ قُبِضَ كَانَ اَجَدَّ وَاَجْوَدَ حَتّٰى انْتَهٰى مِنْ عُمَرَ

از ان ہنگام کہ وفات یافت آنحضرت کہ وی باشد بکوشش تر و نیک تر از عمر در اعمال خیر تا آنکہ بنہایت رسید

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ اِبْرَاهِيْمَ بْنِ رُسْتُمَ قَالَ حَدَّثَنَا

رواہ البخاری و روایت است از ابراہیم بن رستم گفت حدیث کرد

يَعْقُوْبُ بْنُ عَبْدِ اللّٰهِ الْقُمِّيُّ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ اَبِي الْمُغِيْرَةِ عَنْ

مارا یعقوب بن عبداللہ القمی از جعفر ابن ابے المغیرہ از

سَعِيْدِ بْنِ جُبَيْرٍ عَنْ اَنَسِ بْنِ مَالِكٍ اَنَّ جِبْرَئِيْلَ اَتَى النَّبِيَّ

سعید بن جبیر از انس بن مالک کہ گفت انس کہ جبرئیل آمد نزد آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ اقْرَاْ عُمَرَ السَّلَامَ وَاَعْلِمْهُ

صلے اللہ علیہ و سلم پس گفت جبرئیل آن حضرت را بخوان بر عمر سلام و معلوم گردان او را

اَنَّ غَضَبَهٗ عِزٌّ وَرِضَاهُ عَدْلٌ عَدْلٌ كَرَ قَالَ عَدْ هٰذَا الْحَدِيْثَ

غضب وی عزت و غیرت است در رضامندی وی عدل است گفت سند این حدیث

(حاشیہ: ... مطلب ... الہام ... ازین ...)

لَمْ يُوْصِلْهُ عَنْ يَعْقُوْبَ غَيْرُ اِبْرَاهِيْمَ ابْنِ رُسْتَمَ وَرَوَاهُ

نرسانید یعقوب را و موصول نگردانید سوائے ابراہیم بن رستم و روایت دانید ش را

جَمَاعَةٌ عَنْ يَعْقُوْبَ عَنْ جَعْفَرٍ عَنْ سَعِيْدِ بْنِ جُبَيْرٍ مُرْسَلًا

جماعتے از یعقوب وا و از جعفر وا و از سعید بن جبیر بطریق ارسال

جَمْعُ الْجَوَامِعِ وَعَنِ الْاَسْوَدِ بْنِ سَرِيْعٍ قَدِمْتُ عَلٰى نَبِيِّ اللّٰهِ

از جمع الجوامع و روایت است از اسود بن سریع گفت آمدم و قدوم کردم بر آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقُلْتُ يَا نَبِيَّ اللّٰهِ اِنِّيْ قَدْ قُلْتُ

صلے اللہ علیہ وسلم پس گفتم اے پیغمبر خدا بدرستی کہ من گفتہ ام

شِعْرًا اَثْنَيْتُ فِيْهِ عَلَى اللّٰهِ وَمَدَحْتُكَ قَالَ اَمَّا مَا اَثْنَيْتَ

شعر را کہ تعریف و ثنا کردہ ام در وے بر خدائے تعالے و مدح کردہ ام ترا فرمود اما آنچہ کہ ثنائے

عَلَى اللّٰهِ فَهَاتِهِ وَمَا مَدَحْتَنِيْ بِهِ فَدَعْهُ فَجَعَلْتُ اَنْشُدُهُ

خدا تعالے کردہ در وے پس بیارد بخوان و آنچہ مدح کردہ مرا بآن پس بگذار آنرا پس شروع کردم خواندن

فَدَخَلَ رَجُلٌ طُوَالٌ اَقْنٰى فَقَالَ اَمْسِكْ فَلَمَّا خَرَجَ قَالَ هَاتِ

آنرا پس داخل شد و در آمد مردی بزرگ پس گفت آنحضرت بگیر و مخوان پس چون بیرون شد فرمود بیار و بخوان

فَجَعَلْتُ اَنْشُدُهُ فَلَمْ اَلْبَثْ اَنْ عَادَ فَقَالَ لِيْ اَمْسِكْ فَلَمَّا

پس شروع کردم خواندن آنرا پس درنگ نکردم کہ باز آمد آنمرد پس فرمود آنحضرت مرا کہ مخوان پس چون

خَرَجَ قَالَ هَاتِ قُلْتُ مَنْ هٰذَا يَا نَبِيَّ اللّٰهِ الَّذِيْ دَخَلَ

بدر رفت گفت آنحضرت بیار و خود بخوان گفتم من کیست این مرد ای رسول خدا کہ در آمد و سے

قُلْتَ اَمْسِكْ فَاِذَا خَرَجَ قُلْتَ هَاتِ قَالَ هٰذَا عُمَرُ

فرمودے مخوان پس ہنگامیکہ بیرون رفت فرمودی بخوان فرمود آنحضرت کہ این مرد عمر

ابْنُ الْخَطَّابِ وَلَيْسَ مِنَ الْبَاطِلِ فِيْ شَيْءٍ طب عَنِ الْاَسْوَدِ بْنِ سَرِيْعٍ

ابن خطاب است نیست از باطل ہیچ چیز

مناقب أبي بكر وعمر رضي الله تعالى عنهما

در منقبتہاے حضرت ابے بکر صدیق وحضرت عمر فاروق رضے اللہ تعالے عنہما

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ بَيْنَمَا

روایت است از ابوہریرہ رض از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم گفت ابوہریرہ در لحظہ

رَجُلٌ يَسُوقُ بَقَرَةً إِذْ أَعْيَى فَرَكِبَهَا فَقَالَتْ إِنَّا لَمْ نُخْلَقْ

آنکہ مردے میراند گاوے را ناگاہ ماندہ شد آن مرد پس سوار شد آنمرد آن بقرہ را پس گفت آن بقرہ

لِهٰذَا إِنَّمَا خُلِقْنَا لِحِرَاثَةِ الْأَرْضِ فَقَالَ النَّاسُ سُبْحَانَ اللهِ

براے این یعنے سوارے پیدا نشدہ ایم مگر براے کشتکاری زمین پس تعجب کردند مردم و گفتند پاکی خدا را

بَقَرَةٌ تَكَلَّمُ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَإِنِّي

کہ گاوے سخن میکند پس فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم پس بدرستی من

أُومِنُ بِهِ أَنَا وَأَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ وَمَا هُمَا ثَمَّ وَقَالَ بَيْنَمَا رَجُلٌ

ایمان می آرم باین کہ حق است و ایمان می آرند ابوبکر و عمر و نبودند ابوبکر و عمر آنجا و گفت ابوہریرہ در اثنا آنکہ

فِي غَنَمٍ لَهُ إِذْ عَدَا الذِّئْبُ عَلَى شَاةٍ مِنْهَا فَأَخَذَهَا

در گوسفندان کہ مراورا بودند ناگاہ در آمد گرگ بر گوسفندے از گوسفندان پس گرفت آن گرگ

فَأَدْرَكَهَا صَاحِبُهَا فَاسْتَنْقَذَهَا فَقَالَ لَهُ الذِّئْبُ فَمَنْ لَهَا

پس دریافت آن گوسفند را صاحبش پس رہا کرد گوسفند را پس گفت مر آنمرد را گرگ پس کیست

يَوْمَ السَّبُعِ يَوْمَ لَا رَاعِيَ لَهَا غَيْرِي فَقَالَ النَّاسُ سُبْحَانَ اللهِ

روزے کہ نیست چرانندہ مر آن را جز من پس گفتند مردم از تعجب سبحان اللہ

ذِئْبٌ يَتَكَلَّمُ فَقَالَ أُومِنُ بِهِ أَنَا وَأَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ وَمَا هُمَا ثَمَّ

گرگ کلام میکند پس فرمود آنحضرت کہ ایمان آوردم باین من و ابوبکر و عمر در حال آنکہ این ہر دو نبودند آنجا

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ إِنِّي لَوَاقِفٌ فِي قَوْمٍ

متفق علیہ و از ابن عباس رض مرویست کہ گفت ابن عباس بدرستی من ہر آئینہ استادہ بودم

فَدَعَوُا اللّٰهَ لِعُمَرَ وَقَدْ وُضِعَ عَلٰى سَرِيْرِهٖ اِذَا رَجُلٌ مِّنْ خَلْفِيْ

وفات عمر پس دعای خیر کردند آن گروه برای عمر و بتحقیق نهاده شده بود عمر بر تخت وی برای غسل بعد از موت ناگاه مردی

قَدْ وَضَعَ مِرْفَقَهٗ عَلٰى مَنْكِبِيْ يَقُوْلُ يَرْحَمُكَ اللّٰهُ اِنِّيْ

درحالیکه بتحقیق نهاد آرنج خود را بر دوش من میگوید آن مرد رحمت کند ترا خدای تعالی خطاب ای

لَاَرْجُوْ اَنْ يَّجْعَلَكَ اللّٰهُ مَعَ صَاحِبَيْكَ لِاَنِّيْ كَثِيْرًا

بدرستی من هر آینه امید میدارم که بگرداند ترا خدای تعالی با دو یار تو یعنی آنحضرت و ابوبکر زیراکه من بسیار بودم

مَا كُنْتُ اَسْمَعُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ

که می شنیدم پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم را که میگفت

كُنْتُ وَاَبُوْبَكْرٍ وَّعُمَرُ وَفَعَلْتُ وَاَبُوْبَكْرٍ وَّعُمَرُ وَانْطَلَقْتُ

بودم من و ابوبکر و عمر وکردم من و ابوبکر و عمر و روان شدم من

وَاَبُوْبَكْرٍ وَّعُمَرُ وَدَخَلْتُ وَاَبُوْبَكْرٍ وَّعُمَرُ وَخَرَجْتُ وَاَبُوْبَكْرٍ

و ابوبکر و عمر و درآمدم من و ابوبکر و عمر و بیرون آمدم من و ابوبکر

وَعُمَرُ فَالْتَفَتُّ فَاِذَا عَلِيُّ بْنُ اَبِيْ طَالِبٍ رض مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

و عمر پس باز نگریستم من پس ناگاه آن مرد علی مرتضی است رضی الله عنه متفق علیه

وَعَنْ اَبِيْ سَعِيْدِ الْخُدْرِيِّ رض اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت است از ابی سعید خدری رض که آنحضرت صلی الله علیه وسلم

قَالَ اِنَّ اَهْلَ الْجَنَّةِ لَيَتَرَاءَوْنَ اَهْلَ عِلِّيِّيْنَ كَمَا تَرَوْنَ

فرمود که بهشتیان می بینند اهل علیین را چنانکه می بینید شما

الْكَوْكَبَ الدُّرِّيَّ فِيْ اُفُقِ السَّمَاءِ وَاِنَّ اَبَابَكْرٍ وَّعُمَرَ

ستاره سخت روشن را در کرانه آسمان و بدرستیکه ابوبکر و عمر

مِنْهُمْ وَاَنْعَمَا رَوَاهُ فِيْ شَرْحِ السُّنَّةِ وَرَوٰى نَحْوَهٗ

از ایشانند یعنی اهل علیین و بنهایت رسیده اند در فضل و شرف رواه فی شرح السنة و روایت کرد مانند او

اَبُوْدَاوُدَ وَالتِّرْمِذِیُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ اَنَسٍ قَالَ قَالَ

یعنی ہم معنی او ابوداود و ترمذے و ابن ماجہ وازانس رض مرویست گفت انس کہ فرمود

رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ اَبُوْبَکْرٍ وَّعُمَرُ سَیِّدَا کُھُوْلِ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم ابوبکر و عمر سردو مہتر کہول

اَھْلِ الْجَنَّةِ مِنَ الْاَوَّلِیْنَ وَالْاٰخِرِیْنَ اِلَّا النَّبِیِّیْنَ وَالْمُرْسَلِیْنَ

بہشتیان اند از پیشینیان و پسینیان مگر انبیا و رسل پس معنے انیست

رَوَاہُ التِّرْمِذِیُّ وَرَوٰی ابْنُ مَاجَةَ عَنْ عَلِیٍّ رض وَعَنْ حُذَیْفَةَ

باشند سید جوانان نیز باشند رواہ ترمذی وابن ماجہ از علی مرتضے رض وازحذیفہ یمانی مرویست

رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ اِنِّیْ لَا اَدْرِیْ

رض گفت حذیفہ کہ فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بدرستی من در نمی یابم

مَا بَقَائِیْ فِیْکُمْ فَاقْتَدُوْا بِالَّذَیْنِ مِنْ بَعْدِیْ اَبِیْ بَکْرٍ وَّعُمَرَ رَوَاہُ

کہ چیست چندست زندگانی و ماندن من در میان شما پس متابعت و پیروی کنید بآن دو کس کہ پس از من خلیفہ من خواہند

التِّرْمِذِیُّ وَعَنْ اَنَسٍ رض قَالَ کَانَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ

ترمذے وازانس مرویست گفت انس رض بود آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ اِذَا دَخَلَ الْمَسْجِدَ لَمْ یَرْفَعْ اَحَدٌ رَاْسَہٗ غَیْرَ اَبِیْ بَکْرٍ وَّ

وسلم چون میدر آمد مسجد را بر نمیداشت ہیچ یکے سر خود را جز ابوبکر و عمر بودند

عُمَرَ یَتَبَسَّمَانِ اِلَیْہِ وَیَتَبَسَّمُ اِلَیْھِمَا رَوَاہُ التِّرْمِذِیُّ وَعَنْ

ابوبکر و عمر تبسم میکردند بنگاہ کردن بسوے آنحضرت و تبسم میکرد آنحضرت بنظر کردن بسوے ایشان این حدیث

ابْنِ عُمَرَ رض اَنَّ النَّبِیَّ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ خَرَجَ ذَاتَ یَوْمٍ وَّ

ازابن عمر رض کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بیرون آمد یعنے از حجرہ خود دیگر روزے و

دَخَلَ الْمَسْجِدَ وَاَبُوْبَکْرٍ وَّعُمَرُ اَحَدُھُمَا عَنْ یَّمِیْنِہٖ وَالْاٰخَرُ عَنْ

درآمد در مسجد و ابوبکر و عمر یکے ازین دو جانب راست آنحضرت بود و دیگر در جانب

شِمَالِهٖ وَهُوَ اٰخِذٌ بِاَيْدِيْهِمَا فَقَالَ هٰكَذَا نُبْعَثُ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ

چپ وی و آنحضرت گیرنده بود دستهای ایشان را پس گفت آنحضرت همچنین برانگیخته میشویم روز قیامت

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ حَنْطَبٍ اَنَّ النَّبِيَّ

رواه ترمذی و از عبدالله بن حنطب روایت ست که آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَاٰى اَبَابَكْرٍ وَعُمَرَ فَقَالَ هٰذَانِ السَّمْعُ

صلی الله علیه و سلم دید ابوبکر و عمر را پس گفت آنحضرت این دو بمنزلهٔ شنوائی

وَالْبَصَرُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ مُرْسَلًا وَعَنْ اَبِيْ سَعِيْدِ الْخُدْرِيِّ

و بینائی یعنی ایشان میان مسلمانان بمثابه گوش و چشم اند نسبت بسائر اعضاء در شرف روایت کرد ترمذی از روی ارسال و از

قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا مِنْ نَبِيٍّ اِلَّا وَلَهٗ

گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه و سلم نیست هیچ پیغمبرے مگر آنکه اورا

وَزِيْرَانِ مِنْ اَهْلِ السَّمَاءِ وَوَزِيْرَانِ مِنْ اَهْلِ الْاَرْضِ فَاَمَّا وَزِيْرَايَ مِنْ اَهْلِ السَّمَاءِ

دو وزیر است از فرشتگان آسمان که اعانت او میکنند و دو وزیر است از اهل زمین از یاران او که خدمت و نصرت او

فَجِبْرِيْلُ وَمِيْكَائِيْلُ وَاَمَّا وَزِيْرَايَ مِنْ اَهْلِ الْاَرْضِ فَاَبُوْبَكْرٍ وَعُمَرُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

پس جبرئیل و میکائیل است و اما دو وزیر من از اهل زمین پس ابوبکر و عمر است روایت کرد ترمذی و روایت است

اَبِيْ بَكْرَةَ اَنَّ رَجُلًا قَالَ لِرَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

از ابوبکره که مردے گفت مر پیغمبر خدا را صلی الله علیه و سلم

رَاَيْتُ كَاَنَّ مِيْزَانًا نَزَلَ مِنَ السَّمَاءِ فَوُزِنْتَ اَنْتَ وَاَبُوْبَكْرٍ

دیدم یعنی در خواب گویا که ترازوی فرود آمده است از آسمان پس برکشیده شده تو و ابوبکر

فَرَجَحْتَ اَنْتَ وَوُزِنَ اَبُوْبَكْرٍ وَعُمَرُ فَرَجَحَ اَبُوْبَكْرٍ وَوُزِنَ

پس چرب آمده و غالب شده تو و برکشیده شده ابوبکر و عمر پس چرب آمده ابوبکر و برکشیده

عُمَرُ وَعُثْمَانُ فَرَجَحَ عُمَرُ ثُمَّ رُفِعَ الْمِيْزَانُ فَاسْتَاءَ لَهَا رَسُوْلُ اللّٰهِ

عمر و عثمان پس چرب آمد عمر پس برداشته شد ترازو پس اندوهگین شد آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَعْنِي فَسَاءَهُ ذٰلِكَ فَقَالَ خِلَافَةُ نُبُوَّةٍ

صلے اللہ علیہ وسلم از جہت این رویا کہ آن مرد دید چنانکہ راوی آہ میگوید پس محزون واندوہگین گردانید

ثُمَّ يُؤْتِي اللّٰهُ الْمُلْكَ مَنْ يَشَاءُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَاَبُوْدَاوُدَ وَعَنِ

پستر میدہد خدای تعالی ملک را ہر کرا میخواہد روایت کرد ترمذی وابو داؤد و در روایت ست از

ابْنِ مَسْعُوْدٍ رض اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ يَطَّلِعُ عَلَيْكُمْ

عبد اللہ بن مسعود رض کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم خبرداد باصحاب کہ پیدا میشود برشما

رَجُلٌ مِنْ اَهْلِ الْجَنَّةِ فَاطَّلَعَ اَبُوْبَكْرٍ ثُمَّ قَالَ يَطَّلِعُ عَلَيْكُمْ رَجُلٌ مِنْ اَهْلِ

مردی از اہل بہشت پس پیدا شد ابوبکر پستر فرمود آنحضرت کہ پیدا میشود برشما مردے از اہل

الْجَنَّةِ فَاطَّلَعَ عُمَرُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ بَيْنَا رَأْسُ رَسُوْلِ اللّٰهِ

جنت پس پیدا شد عمر روایت کرد ترمذی و در روایت ست از عائشہ رض گفت عائشہ در اثنا آنکہ سر رسول

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي حِجْرِيْ فِيْ لَيْلَةٍ ضَاحِيَةٍ اِذْ قُلْتُ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ هَلْ يَكُوْنُ

صلے اللہ علیہ وسلم درکنار من بود در شب روشن ناگاہ گفتم من ای رسول خدا آیا میباشد

لِاَحَدٍ مِنَ الْحَسَنَاتِ عَدَدُ نُجُوْمِ السَّمَاءِ قَالَ نَعَمْ عُمَرُ قُلْتُ

مریکے را از نیکیہاے شمار ستارہای آسمان گفت آنحضرت آری باشد عمر را ...

فَاَيْنَ حَسَنَاتُ اَبِيْ بَكْرٍ قَالَ اِنَّمَا جَمِيْعُ حَسَنَاتِ عُمَرَ كَحَسَنَةٍ

کجا اند نیکیہای ابو بکر ... گفت ... حسنات عمر مانند یک حسنہ

وَاحِدَةٍ مِنْ حَسَنَاتِ اَبِيْ بَكْرٍ رَوَاهُ رَزِيْنٌ وَعَنْ ثَابِتٍ

از حسنات ابی بکر یعنی حسنات ابوبکر از ان ہم بیشتر اند روایت کرد رزین و در روایت ست از ثابت

الْبُنَانِيِّ عَنْ اَنَسٍ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

بنانی از انس رض گفت انس رض فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

وَزِيْرَايَ مِنْ اَهْلِ السَّمَاءِ جِبْرِيْلُ وَمِيْكَائِيْلُ وَوَزِيْرَايَ

دو وزیر من از اہل آسمان جبرئیل ومیکائیل اند ودو وزیر من

مِنْ اَهْلِ الْاَرْضِ اَبُوْبَکْرٍ وَّعُمَرُ جمع الجوامع

از اہل زمین ابوبکر وعمر رضی اللہ عنہما از جمع الجوامع

مَنَاقِبِ عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ رَضِیَ اللّٰهُ تَعَالٰی عَنْهُ

مناقب حضرت عثمان بن عفان رضی اللہ تعالے عنہ

عَنْ طَلْحَةَ بْنِ عُبَيْدِ اللّٰهِ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

از طلحہ بن عبید اللہ روایت ست گفت طلحہ فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ لِكُلِّ نَبِيٍّ رَفِيْقٌ وَّرَفِيْقِيْ يَعْنِيْ فِي الْجَنَّةِ عُثْمَانُ رَوَاهُ

وسلم مر ہر پیغمبر را ہمراہ ویار وہمرازے است و رفیق من یعنی در بہشت عثمانست وقول او فی الجنۃ

التِّرْمِذِيُّ وَرَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ عَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ وَعَنْ

ترمذی و ابن ماجہ از ابوہریرہ و روایت ست از

عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ سَمُرَةَ قَالَ جَاءَ عُثْمَانُ اِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

عبدالرحمن بن سمرۃ گفت آمد عثمان بسوے آنحضرت صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ بِاَلْفِ دِيْنَارٍ فِيْ كُمِّهٖ حِيْنَ جَهَّزَ جَيْشَ الْعُسْرَةِ فَنَثَرَهَا فِيْ حِجْرِهٖ فَرَاَيْتُ النَّبِيَّ

وسلم بہ ہزار دینار یعنی آورد ہزار دینار در آستین خود ہنگامیکہ ساختگی کرد آنحضرت باسباب جیش عسرت [illegible]

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُقَلِّبُهَا فِيْ حِجْرِهٖ وَيَقُوْلُ مَا ضَرَّ عُثْمَانَ مَا عَمِلَ بَعْدَ الْيَوْمِ مَرَّتَيْنِ رَوَاهُ

صلی اللہ علیہ وسلم را کہ میگردانید آنرا در کنار خود و میگفت زیان نمیکند عثمان را ہر عملے کہ کند ہر تقصیرے کہ کرد

اَحْمَدُ وَعَنْ اَنَسٍ قَالَ لَمَّا اَمَرَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

روایت احمد و روایت ست از انس رضی اللہ عنہ گفت انس ہنگامیکہ امر فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ بِبَيْعَةِ الرِّضْوَانِ كَانَ عُثْمَانُ رَسُوْلَ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

وسلم صحابہ را بہ بیعت رضوان بود عثمان رسول وقاصد آنحضرت صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ اِلٰى مَكَّةَ فَبَايَعَ النَّاسُ فَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

وسلم بسوے اہل مکہ پس بیعت کردند مردمان پس گفت پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ

وسلم إن عثمان في حاجة الله وحاجة رسوله فضرب

وسلم بدرستی که عثمان در کار خدا و کار رسول اوست پس زد آنحضرت

باحدى يديه على الأخرى فكانت يد رسول الله صلى الله

یک دست خود را بر دست دیگر خود یعنی دست خود را نائب دست عثمان گردانید و از جانب عثمان

عليه وسلم لعثمان خيرا من أيديهم لأنفسهم رواه الترمذي

علیه وسلم مر عثمان را بهتر است از دستهای صحابه مر خود شان را رواه ترمذی

وعن ثمامة بن حزن القشيري قال شهدت الدار

و روایت است از ثمامه بن حزن قشیری تابعی که از طبقه ثانیه است گفت حاضر شدم سرای عثمان را

حين أشرف عليهم عثمان فقال أنشدكم الله والإسلام

هنگامیکه اشراف کرد عثمان برین قوم پس گفت عثمان ذکر میکنم و یاد میدهم شما را خدا را و اسلام را

هل تعلمون أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قدم المدينة

آیا میدانید شما که آنحضرت صلی الله علیه وسلم قدوم آورد در مدینه

وليس بها ماء يستعذب غير بئر رومة فقال من يشتري

و نبود بمدینه آبی که شیرین داشته شود جز آب چاه رومه که الآن بیر جنت میخوانند پس گفت

بئر رومة يجعل دلوه مع دلاء المسلمين بخير له منها في الجنة

بیر رومه را و بگرداند دلو خود را با دلوهای مسلمانان یعنی وقف گرداند در بدل نیکی و ثوابی مرادرا

فاشتريتها من صلب مالي فأنتم اليوم تمنعونني أن

پس خریدم من بیر رومه را از اصل مال خود و خالص از سرمایه خود پس شما امروز منع میکنید مرا از

أشرب منها حتى أشرب من ماء البحر فقالوا اللهم نعم

نوشیدن من از ان چاه تا آنکه می نوشم از آب دریا یعنی آب شور گفتند آن مردم آری اللهم برای

فقال أنشدكم الله والإسلام هل تعلمون أن المسجد ضاق

تاکید است پس گفت عثمان سوال میکنم بحق خدا و دین اسلام آیا میدانید که مسجد تنگ آمد

بِأَهْلِهِ فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ يَشْتَرِي

بر اہل خود پس گفت آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کیست کہ بخرد

بُقْعَةَ آلِ فُلَانٍ فَيَزِيدُهَا فِي الْمَسْجِدِ بِخَيْرٍ لَهُ مِنْهَا فِي الْجَنَّةِ

جائے اولاد فلان را پس بیفزاید آن بقعہ را در مسجد بدل نیکے کہ مر آن مشتری را باشد بہتر از آن بقعہ

فَاشْتَرَيْتُهَا مِنْ صُلْبِ مَالِي فَأَنْتُمُ الْيَوْمَ تَمْنَعُونَنِي أَنْ أُصَلِّيَ

پس خریدم آن بقعہ را از اصل مال خود پس شما امروز منع میکنید مرا از آنکہ بگذارم

فِيهَا رَكْعَتَيْنِ فَقَالُوا اللّٰهُمَّ نَعَمْ قَالَ أَنْشُدُكُمُ اللّٰهَ وَالْإِسْلَامَ

دران بقعہ دو رکعت پس گفتند آن مردم خداوندا آری میدانیم یعنی تصدیق عثمان کردند گفت عثمان سوال

هَلْ تَعْلَمُونَ أَنِّي جَهَّزْتُ جَيْشَ الْعُسْرَةِ مِنْ مَالِي قَالُوا اللّٰهُمَّ

آیا میدانید شما کہ من تجہیز کردم جیش عسرت را از مال خود گفتند آن مردم باسم خدا

نَعَمْ قَالَ أَنْشُدُكُمُ اللّٰهَ وَالْإِسْلَامَ هَلْ تَعْلَمُونَ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ

برای تو آری گفت عثمان سوال میکنم بخدا و بحق اسلام آیا میدانید کہ آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ عَلَى ثَبِيرِ مَكَّةَ وَمَعَهُ أَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ

صلے اللہ علیہ وسلم استادہ بود بر سر کوہ مکہ و با آنحضرت ابو بکر و عمر

وَأَنَا فَتَحَرَّكَ الْجَبَلُ حَتَّى تَسَاقَطَتْ حِجَارَةٌ بِالْحَضِيضِ فَرَكَضَهُ

و من نیز استادہ بودیم پس جنبید آن کوہ تا آنکہ افتاد سنگہائے وی بپایان پس زد

بِرِجْلِهِ قَالَ اسْكُنْ ثَبِيرُ فَإِنَّمَا عَلَيْكَ نَبِيٌّ وَصِدِّيقٌ وَشَهِيدَانِ

آنحضرت کوہ را بپائے مبارک خود گفت آنحضرت آرام گیر ای ثبیر زیرا کہ نیست بر تو مگر پیغمبر و صدیق کہ ابوبکر

قَالُوا اللّٰهُمَّ نَعَمْ قَالَ اللّٰهُ أَكْبَرُ شَهِدُوا وَرَبِّ الْكَعْبَةِ أَنِّي

گفتند آن مردم خداوندا آری ہمچنین ست گفت عثمان اللہ اکبر گواہی دادند وسوگند بپروردگار کعبہ کہ من

شَهِيدٌ ثَلَاثًا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَالنَّسَائِيُّ وَالدَّارَقُطْنِيُّ

شہیدم سہ بار گفت این کلمہ را بتعجب کرد از اقرار کردن ایشان بر صدق وی و بر صبر بر ہلاک وی روایت کردہ این

وَعَنْ مُرَّةَ بْنِ كَعْبٍ قَالَ سَمِعْتُ مِنْ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

روایت ست از مره بن کعب رض گفت شنیدم من از آنحضرت صلی الله علیه

وَسَلَّمَ وَذَكَرَ الْفِتَنَ فَقَرَّبَهَا فَمَرَّ رَجُلٌ مُقَنَّعٌ فِيْ ثَوْبٍ فَقَالَ

وسلم و حال آنکه ذکر کرد آنحضرت فتنها را پس نزدیک گردانید آنحضرت فتنها را یعنی گفت که نزدیک است وقوع آن

هٰذَا يَوْمَئِذٍ عَلَى الْهُدٰى فَقُمْتُ إِلَيْهِ فَإِذَا هُوَ عُثْمَانُ بْنُ

این مرد درین روز که فتنه واقع خواهد شد بر راه راست خواهد بود میگوید پس برخاستم من بسوی آن مرد پس ناگاه وی عثمان بن

عَفَّانَ قَالَ فَأَقْبَلْتُ عَلَيْهِ بِوَجْهِهٖ فَقُلْتُ هٰذَا قَالَ نَعَمْ رَوَاهُ

عفان بود گفت مره پس اقبال آوردم بر آنحضرت بروی عثمان یعنی نمودم آنحضرت را روی عثمان را پس گفتم

التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ عَائِشَةَ رض أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ

ترمذی و ابن ماجه و روایت ست از عائشه رض که آنحضرت صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ يَا عُثْمَانُ إِنَّهٗ لَعَلَّ اللّٰهَ يُقَمِّصُكَ قَمِيْصًا فَإِنْ

علیه و سلم فرمود ای عثمان بدرستی شان اینست که شاید خدا تعالی می پوشاند ترا پیراهنی

أَرَادُوْكَ عَلٰى خَلْعِهٖ فَلَا تَخْلَعْهُ لَهُمْ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

بخواهند و جبر کنند مردم بر بیرون کشیدن آن جامه پس بیرون مکش و معزول مکن خود را از بهر ایشان رواه

وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ ذَكَرَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

و ابن ماجه و روایت ست از ابن عمر رض گفت ابن عمر ذکر کرد پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِتْنَةً فَقَالَ يُقْتَلُ هٰذَا فِيْهَا مَظْلُوْمًا

صلی الله علیه و سلم فتنه را پس گفت آنحضرت کشته میشود این دران بظلم گفت

لِعُثْمَانَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ أَبِيْ سَهْلَةَ مَوْلٰى عُثْمَانَ رض

این را برای عثمان رواه الترمذی و روایت ست از ابو سهله که آزاد کرده عثمان ست رض

قَالَ جَعَلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُسِرُّ إِلٰى عُثْمَانَ وَلَوْنُ

گفت شروع کرد آنحضرت صلی الله علیه و سلم که سر گوشی میکرد و آهسته میگفت چیزی بسوی عثمان

عُثْمَانَ بْنَ عَفَّانَ فَلَمَّا كَانَ يَوْمُ الدَّارِ قُلْنَا أَلَا نُقَاتِلُ قَالَ لَا

عثمان تغیر میشد پس چون شد روز دار مراد بداری کہ عثمان در دے محصور و شہید شد گفتیم ما آیا جنگ نکنیم گفت

إِنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَهِدَ إِلَيَّ أَمْرًا فَأَنَا

علم نمیدہم بجنگ زیراکہ آنحضرت صلے اللہ علیہ و سلم پیمان نمودہ است و وصیت کردہ است امرا

صَابِرٌ نَفْسِي عَلَيْهِ وَعَنْ أَنَسٍ رض قَالَ لَمَّا أَمَرَ رَسُولُ اللّٰهِ

بصبر و تحمل پس من صبر کنندہ ام بران عہد بیمانی از انس مرویست ہنگامیکہ امر کرد آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِبَيْعَةِ الرِّضْوَانِ كَانَ عُثْمَانُ بْنُ

صلے اللہ علیہ و سلم صحابہ را و بلفظ مجہول نیز آمدہ یعنی امر کردہ شد آنحضرت به بیعت رضوان بود

عَفَّانَ بَعَثَهُ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى أَهْلِ مَكَّةَ

این عفان کہ فرستادہ بود آنحضرت صلے اللہ علیہ و سلم او را بسوے اہل مکہ

فَبَايَعَ النَّاسَ وَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اللّٰهُمَّ

پس مبایعت کرد آنحضرت مردم را و فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ و سلم خداوندا

إِنَّ عُثْمَانَ فِي حَاجَةِ اللّٰهِ وَحَاجَةِ رَسُولِهِ فَضَرَبَ بِإِحْدَى

بدرستیکہ عثمان در کار خدا و در کار رسول اوست پس زد آنحضرت یک

يَدَيْهِ عَلَى الْأُخْرَى فَكَانَتْ يَدُ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

دست خود را بر دست دیگر خود یعنی دست خود نائب دست عثمان گردانید و از جانب عثمان بیعت کرد

وَسَلَّمَ لِعُثْمَانَ خَيْرًا مِنْ أَيْدِيهِمْ لِأَنْفُسِهِمْ رَوَاهُ

و سلم یعنی مر عثمان را بہتر از دستہای صحابہ مر خود شان را و این فضیلت خاص است مر عثمان را

الْجَامِعُ وَعَنْ أَنَسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و از انس مرویست کہ فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ أُدْخِلْتُ الْجَنَّةَ فَنَاوَلَنِي جِبْرَئِيلُ تُفَّاحَةً فَانْفَلَقَتْ

و سلم داخل کردہ شدم من بہشت را پس داد مرا جبرئیل علیہ السلام سیب پس بشگفت

عثمان

دست آنحضرت صلی اللہ علیہ و سلم

فِي يَدَيَّ فَخَرَجَتْ مِنْهَا جَارِيَةٌ كَأَنَّ أَشْفَارَ عَيْنِهَا مَقَادِيمُ النُّسُورِ

... دست من وشق شد پس بیرون آمد ازان یک زن نوجوان که گویا پلک های چشم او مانند پلکهای [illegible]

فَقُلْتُ لَهَا لِمَنْ أَنْتِ قَالَتْ أَنَا لِلْمَقْتُولِ بَعْدَكَ ظُلْمًا عُثْمَانَ بْنِ

پس گفتم من مر او را برای کیستی تو گفت که من برای آن کسیم که کشته شود بعد از تو بظلم که عثمان بن

عَفَّانَ كر جمع الجوامع وَعَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ رض قَالَ

عفان ست وروایت ست از اسامه بن زید رض گفت اسامه

بَعَثَنِي رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى مَنْزِلِ عُثْمَانَ

که فرستاد مرا آنحضرت صلے اللہ علیہ و سلم بسوی خانۂ عثمان رض

بِصَحْفَةٍ فِيهَا لَحْمٌ فَدَخَلْتُ عَلَيْهِ فَإِذَا هُوَ جَالِسٌ مَعَ رُقَيَّةَ

بیک کاسه که دران گوشت بود پس در آمدم من بر عثمان پس ناگاه دیدم که وی نشسته است با رقیه

مَا رَأَيْتُ زَوْجًا أَحْسَنَ مِنْهُمَا فَجَعَلْتُ مَرَّةً أَنْظُرُ إِلَى وَجْهِ

که ندیدم من هیچ زن شوی را نیک تر از عثمان و زوجه او پس بودم من یکبار نظر میکنم بسوی روے

عُثْمَانَ وَمَرَّةً إِلَى وَجْهِ رُقَيَّةَ فَلَمَّا رَجَعْتُ إِلَى رَسُولِ اللّٰهِ

عثمان و بار دیگر نظر میکردم بسوی چهرۂ رقیه زوجۂ او پس چون باز آمدم بسوی آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لِي دَخَلْتَ عَلَيْهِمَا قُلْتُ نَعَمْ قَالَ

صلے اللہ علیہ و سلم فرمود آنحضرت مرا در آمدے تو ای اسامه بران هر دو گفتم آری آمدم

هَلْ رَأَيْتَ زَوْجًا أَحْسَنَ مِنْهُمَا قُلْتُ لَا قَالَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ

آیا دیده زن و شوی را که بهتر و خوب صورت باشند از ایشان گفت ندیدم گفت اسامه ای رسول خدا

وَقَدْ جَعَلْتُ مَرَّةً أَنْظُرُ إِلَى وَجْهِ رُقَيَّةَ وَمَرَّةً إِلَى وَجْهِ عُثْمَانَ

و تحقیق بودم من یکبار نظر میکردم بسوی چهره مبارک رقیه و بار ثانی نظر میکردم بسوی روے مبارک

البغوي [illegible] وَعَنْ أَنَسٍ رض أَنَّ عُثْمَانَ بْنَ عَفَّانَ رض

روایت کرده [illegible] البغوی جامع و از انس رض روایت ست که عثمان بن عفان رض

ماتت زوجته ابنة رسول الله صلى الله عليه وسلم فمر

وفات یافت زوجهٔ او که دختر آنحضرت صلی الله علیه وسلم بود

عليه عمر فعرض عليه بنته فلم يجبه فمر عليه النبي

پس گذشت بروی عمر پس عرض کرد بروی دختر خود پس جواب نداد آنرا عثمان پس گذشت بر عثمان آنحضرت

صلى الله عليه وسلم فقال أزوجك خيرا من بنت عمر

صلی الله علیه وسلم پس فرمود تزویج میکنم برای تو زنی که بهتر است از دختر عمر

ويتزوج ابنة عمر خير منك فتزوج النبي صلى الله عليه وسلم

و نکاح میکند دختر عمر را آنکه بهتر است از تو پس تزویج کرد و بنکاح در آورد آنحضرت صلی الله علیه

ابنة عمر وزوج رسول الله صلى الله عليه وسلم عثمان ابنته الثاني عفى كر

دختر عمر رض و نکاح کرده داد رسول الله صلی الله علیه وسلم عثمان را دختر خود بار ثانی یا بزه سبب ذی النورین میگویند آنرا

باب مناقب هؤلاء الثلثة رضي الله عنهم

باب در مناقب اصحاب ثلثه رضی الله عنهم

عن انس ان النبي صلى الله عليه وسلم صعد احدا و

روایت است از انس رض که آنحضرت صلی الله علیه وسلم بر آمد بر احد که جبل مشهور است

ابو بكر وعمر وعثمان فرجف بهم فضربه برجله فقال

وابوبکر و عمر و عثمان نیز بر آمدند بروی پس جنبید کوه بایشان پس زد آنحضرت کوه را بپای مبارک

اثبت احد فانما عليك نبي وصديق وشهيدان رواه البخاري

بر جای خود باش ای احد پس نیست بر تو مگر پیغمبری و صدیقی و دو شهید رواه البخاری

وعن ابي موسى الاشعري قال كنت مع النبي صلى الله عليه

و روایت است از ابو موسی اشعری گفت ابو موسی بودم من با آنحضرت صلی الله علیه

وسلم في حائط من حيطان المدينة فجاء رجل فا

وسلم در بستانی از بستانهای مدینه در حایطی پس آمد مردی پس طلب کشادن کرد

فقال النبي صلى الله عليه وسلم افتح له وبشره بالجنة ففتحت

در کشادم پس فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم در بکشاے برای او و بشارت ده او را به بهشت پس کشادم در

له فاذا ابو بكر فبشرته بما قال رسول الله صلى الله عليه وسلم

برای او پس ناگاه ابوبکر ست آمد پس بشارت دادم او را بچیزیکه فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم

فحمد الله ثم جاء رجل فاستفتح فقال النبي صلى الله عليه

پس حمد گفت ابوبکر خدا را پستر آمد مردی پس طلب در کشادن کرد پس فرمود آنحضرت صلی الله علیه

وسلم افتح له وبشره بالجنة ففتحت له فاذا هو عمر

وسلم بکشاے در برای او و بشارت ده او را به بهشت پس بکشادم در برای او پس ناگاه آمد عمر است پس خبر دادم

بما قال النبي صلى الله عليه وسلم فحمد الله ثم استفتح

او را بچیزیکه فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم پس حمد گفت عمر خدا را باز طلب کرد کشادن در

رجل فقال لي افتح له وبشره بالجنة على بلوى تصيبه فاذا

مردے پس فرمود مرا بکشاے در برای او و بشارت ده او را به بهشت بر بلائیکه رسید او را پس ناگاه آمد

عثمان فاخبرته بما قال النبي صلى الله عليه وسلم فحمد الله

عثمان ست پس خبر دادم او را بچیزیکه فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم پس شکر گفت

ثم قال الله المستعان متفق عليه وعن ابن عمر قال كنا

خدا را بر بشارت بهشت پستر گفت خداست طلب یاری کرده شده وی متفق علیه و از ابن عمر روایت ست گفت

نقول ورسول الله صلى الله عليه وسلم حي افضل امة

ابن عمر بودیم ما که میگفتیم و حال آنکه آنحضرت صلی الله علیه وسلم زنده بود که بهترین امت

النبي صلى الله عليه وسلم ابو بكر ثم عمر ثم عثمان رضي الله عنهم رواه الترمذي

نبی صلی الله علیه وسلم ابوبکر و عمر و عثمان رضی الله عنهم اند رواه الترمذی

وعن جابر ان رسول الله صلى الله عليه وسلم قال

و از جابر رض روایت ست که آنحضرت صلی الله علیه وسلم فرمود

أُرِيَ اللَّيْلَةَ رَجُلٌ صَالِحٌ كَأَنَّ أَبَا بَكْرٍ نِيطَ بِرَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ

نموده شد در خواب امشب مردی صالح یعنی من خواب دیدم که گویا ابوبکر در آویخته و پیوسته کرده شده است به پیغمبر

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَنِيطَ عُمَرُ بِأَبِي بَكْرٍ وَنِيطَ عُثْمَانُ بِعُمَرَ قَالَ جَابِرٌ

علیه و سلم و در آویخته و پیوسته شده است عمر بابی بکر و در آویخته شده است عثمان به عمر گفت جابر

فَلَمَّا قُمْنَا مِنْ عِنْدِ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قُلْنَا

چون برخاستیم از پیش پیغمبر خدا صلے اللہ علیه و سلم گفتیم

أَمَّا الرَّجُلُ الصَّالِحُ فَرَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَمَّا

اما مردے صالح پس آنحضرت صلے اللہ علیه و سلم ست واما

تَنَوُّطُ بَعْضِهِمْ بِبَعْضٍ فَهُمْ وُلَاةُ الْأَمْرِ الَّذِي بَعَثَ اللهُ بِهِ نَبِيَّهُ

در آویختن و پیوستن بعضے از ایشان به بعضے معنیش اینست که ایشان والیان کاریست که برانگیخته و فرستاده

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَعَنْ ثَابِتٍ

صلے اللہ علیه وسلم در اجرای احکام دین بهمین ترتیب روایت کرد ابوداود و از ثابت

الْبُنَانِيِّ عَنْ أَنَسٍ رض أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَخَذَ

بنانی روایت میکند از انس رض که گفت انس که آنحضرت صلے اللہ علیه و سلم گرفت

حَصَيَاتٍ فِي يَدَيْهِ فَسَبَّحْنَ حَتَّى سَمِعْنَا التَّسْبِيحَ ثُمَّ صَيَّرَهُنَّ

سنگریزها در دست خود پس تسبیح کردند سنگریزها تا آنکه شنیدیم ما تسبیح شان را پس تر گردانید آن سنگریزه ها را

فِي يَدِ أَبِي بَكْرٍ فَسَبَّحْنَ حَتَّى سَمِعْنَا التَّسْبِيحَ ثُمَّ صَيَّرَهُنَّ فِي يَدِ

در دست ابوبکر پس تسبیح کردند تا آنکه شنیدیم تسبیح را پس تر داد آنحضرت سنگریزه ها را در دست

عُمَرَ فَسَبَّحْنَ كَمَا سَمِعْنَا التَّسْبِيحَ ثُمَّ صَيَّرَهُنَّ فِي يَدِ عُثْمَانَ

عمر پس تسبیح کردند چنانکه شنیدیم ما تسبیح کردن شان را پستر داد در دست عثمان

فَسَبَّحْنَ حَتَّى سَمِعْنَا التَّسْبِيحَ ثُمَّ صَيَّرَهُنَّ فِي أَيْدِينَا رَجُلًا رَجُلًا

سنگریزها پس تسبیح کردند تا آنکه شنیدیم ما تسبیح کردن شان را پستر گردانید آن سنگریزها را در دستهای ما یک یک

رجلا فما سبحت حصاة منهن کجمع الجوامع وعن عبد الاعلی

مرد پس تسبیح نکرد یک سنگریزه ازان و روایت ست از عبد الاعلی

ابن ابی المساور عن المختار بن فلفل قال سمعت انس بن مالک

ابن ابی المساور از مختار بن فلفل گفت شنیدم انس بن مالک را که

یقول خرج رسول الله صلی الله علیه وسلم ذات یوم وخرجت

میگفت برآمد آنحضرت صلی الله علیه وسلم روزے و بیرون آمدم

معه فدخل حائطا من حیطان الانصار فدخلت معه وقال

من نیز با آنحضرت پس درآمد آنحضرت ببستانے از بستانهای انصار پس داخل شدم من با آنحضرت و گفت

یا انس اغلق الباب فاذا رجل یقرع الباب فقال یا انس

آنحضرت ای انس بند گردان در بستان را پس ناگاه مردے میکوبد در بستان را پس فرمود ای انس

افتح لصاحب الباب وبشره بالجنة واخبره انه یلی امتی

بکشا در را برای صاحب در یعنی برای کسیکه میکوبد و بشارت ده او را به بهشت و خبر کن او را که وی والی امت من

من بعدی فذهبت افتح له وما ادری من هو فاذا هو

خواهد شد بعد از من پس رفتم که بکشایم در را او را و نمیدانم من که کیست آنکس پس ناگاه وے

ابوبکر فاخبرته بما قال النبی صلی الله علیه وسلم فحمد

ابوبکر صدیق ست پس خبر دادم او را بچیزیکه فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم پس شکر

الله ودخل ثم جاء آخر فقرع الباب فقال یا انس افتح

خدا کرد و درآمد پس آمد دیگر پس زد در را پس گفت آنحضرت ای انس بکشا در را

لصاحب الباب وبشره بالجنة واخبره انه یلی امتی من

برای صاحب در و بشارت ده او را بهشت و خبر ده او را که وی والی امت من خواهد شد

بعد ابی بکر فذهبت افتح له وما ادری من هو فاذا هو

بعد ابوبکر پس رفتم که بکشایم در را او را و حال آنکه نیافته بودم من که کیست آنکس پس ناگاه

عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ فَأَخْبَرْتُهُ بِمَا قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

وی عمر بن خطاب ست پس خبر دادم اورا بچیزیکه فرموده بود آنحضرت صلی الله علیه وسلم

فَحَمِدَ اللّٰهَ وَدَخَلَ ثُمَّ جَاءَ آخَرُ فَقَرَعَ الْبَابَ فَقَالَ يَا أَنَسُ

پس شکر گفت عمر خدارا برین نعمت و درآمد بیشتر آمد مردے دیگر پس زد در را پس گفت آنحضرت ای انس

افْتَحْ لِصَاحِبِ الْبَابِ وَبَشِّرْهُ بِالْجَنَّةِ وَأَخْبِرْهُ أَنَّهُ يَلِي أُمَّتِي

بکشا در برای صاحب در و بشارت ده اورا به بهشت و خبر ده اورا که وی والی امت

مِنْ بَعْدِ أَبِي بَكْرٍ وَعُمَرَ وَأَنَّهُ سَيَلْقَى مِنْهُمْ بَلَاءً يَبْلُغُونَ دَمَهُ

من خواهد شد بعد از ابوبکر و عمر و بدرستی که وی قریب ست که می بیند از ایشان بلای که میرسند ایشان بخون او را

فَذَهَبْتُ فَفَتَحْتُ لَهُ وَمَا أَدْرِي مَنْ هُوَ فَإِذَا هُوَ عُثْمَانُ بْنُ عَفَّانَ

پس رفتم که بکشایم مراورا و ندانستم که کیست وی پس ناگاه وی عثمان بن عفان ست

فَفَتَحْتُ لَهُ الْبَابَ وَأَخْبَرْتُهُ بِمَا قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

پس کشادم در را برای وی و خبر دادم اورا بچیزیکه فرموده بود آنحضرت صلی الله علیه وسلم

فَحَمِدَ اللّٰهَ وَاسْتَرْجَعَ ۔ وَعَنْ أَنَسٍ ۱۲ أَنَّ وَفْدَ بَنِي

پس گفت الحمد لله و انا لله و انا الیه راجعون در روایت ست از انس که قاصدان قبیلهٔ بنی

الْمُصْطَلِقِ قَدِمُوا عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالُوا إِلَى

مصطلق آمدند بر آنحضرت صلی الله علیه وسلم پس گفتند بسوے

مَنْ نَدْفَعُ صَدَقَاتِنَا بَعْدَكَ قَالَ إِلَى أَبِي بَكْرٍ قَالُوا فَإِنْ لَمْ نَجِدْ

کسے ادا کنیم مال زکوة ما بعد از تو فرمود آنحضرت ادا کنید بسوی ابوبکر گفتند پس اگر نیابیم

أَبَا بَكْرٍ قَالَ إِلَى عُمَرَ قَالُوا فَإِنْ لَمْ نَجِدْ عُمَرَ قَالَ إِلَى عُثْمَانَ

ما ابوبکر را فرمود بسوے عمر گفتند پس اگر نیابیم عمر را گفت آنحضرت بسوے عثمان

قَالُوا فَإِنْ لَمْ نَجِدْ عُثْمَانَ قَا خِيَرٌ لَكُمْ فِي الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا بَعْدَ ذٰلِكَ

گفتند پس اگر نیابیم عثمان را گفت اختیار داده شده مرشمارا در زندگانی دنیا بعد ازین

جَمْعُ الْجَوَامِعِ وَعَنْ اَنَسٍ رض قَالَ وَجَّهَنِیْ وَفْدُ بَنِی الْمُصْطَلِقِ

و روایت ست از انس رض گفت انس متوجه کردند مرا قاصدان قبیلۂ بنی مصطلق

اِلٰی رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ یَقُوْلُوْنَ سَلْهُ اِنْ جِئْنَا

بسوے آنحضرت صلی اللہ علیہ و سلم پس گفتند مرا که بپرس از آنحضرت که اگر بیائیم ما

فِی الْعَامِ الْمُقْبِلِ فَلَمْ نَجِدْكَ اِلٰی مَنْ نَدْفَعُ صَدَقَاتِنَا فَقُلْتُ

در سال آینده پس نیابیم ترا بسوی کدام اداکنیم مالهاے زکوة خودرا پس گفتم من

لَهٗ فَقَالَ قُلْ لَهُمْ یَدْفَعُوْهَا اِلٰی اَبِیْ بَکْرٍ فَقُلْتُ لَهُمْ فَقَالُوْا

مرآنحضرت را پس فرمود که بگو مرایشانرا که دفع کنند صدقات را بسوی ابوبکر صدیق پس گفتم من ایشانرا پس گفتند

قُلْ لَهٗ فَاِنْ لَمْ نَجِدْ اَبَا بَکْرٍ فَقُلْتُ لَهٗ فَقَالَ قُلْ لَهُمْ یَدْفَعُوْهَا

بگو مرآنحضرت را پس اگر نیابیم ابوبکر را نیز پس گفتم من مرآنحضرت را پس فرمود [illegible] ایشانرا ادا

اِلٰی عُمَرَ فَقُلْتُ لَهُمْ فَقَالُوْا قُلْ لَهٗ فَاِنْ لَمْ نَجِدْ عُمَرَ فَقُلْتُ لَهٗ فَقَالَ

بسوی عمر رض پس گفتم آنهارا پس گفتند بگو آنحضرت را که اگر نیابیم عمر را پس گفتم آنحضرت را پس فرمود

قُلْ لَهُمْ یَدْفَعُوْهَا اِلٰی عُثْمَانَ وَتَبًّا لَکُمْ یَوْمَ یُقْتَلُ عُثْمَانُ جَمْعُ الْجَوَامِعِ

[illegible] ادا [illegible] عثمان رض [illegible] بیاید [illegible] هلاک گرداند شما را روزیکه قتل کرده شود عثمان در آن

مَنَاقِبُ عَلِیِّ بْنِ اَبِیْ طَالِبٍ رَضِیَ اللّٰهُ تَعَالٰی عَنْهُ

مناقب حضرت علی بن ابی طالب رضی اللہ تعالی عنہ

عَنْ سَعْدِ بْنِ اَبِیْ وَقَّاصٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ

از سعد ابن ابی وقاص که از عشرهٔ مبشره است روایت ست که گفت آنحضرت صلی اللہ

عَلَیْهِ وَسَلَّمَ لِعَلِیٍّ اَنْتَ مِنِّیْ بِمَنْزِلَةِ هَارُوْنَ مِنْ مُوْسٰی

علیہ و سلم مر علی مرتضی را که تو بنسبت از من بجاے هارون هستی که نسبت او و موسی ست

اِلَّا اَنَّهٗ لَا نَبِیَّ بَعْدِیْ مُتَّفَقٌ عَلَیْهِ وَعَنْ زِرِّ بْنِ حُبَیْشٍ

مگر فرق همین ست که نیست پیغمبر بعد از من و هارون پیغمبر بود متفق علیہ و روایت ست از زر بن حبیش رض

عنہ یعنی نسبت تو با من همچنان نسبت که هارون علیه السلام با موسی علیه السلام [illegible]

قال قال علیؓ والذی فلق الحبة وبرأ النسمة انه لعهد

گفت زر گفت علی مرتضیٰ رضؓ سوگند بخدائے کہ بشگافت دانہ را یعنی رویانید او را و پیدا کرد نفس را کہ تحقیق

النبی الامی صلی اللہ علیہ وسلم الی ان لا یحبنی الا مؤمن

پیغمبر امی صلی اللہ علیہ وسلم بسوئے من کہ دوست ندارد مرا مگر مومن

ولا یبغضنی الا منافق رواہ مسلم وعن سہل بن سعد

و دشمن ندارد مرا مگر منافق پس محبت علی علامت ایمان است روایت کرد مسلم و روایت است از سہل بن سعد رضی

ان رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم قال یوم خیبر لاعطین

آن حضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمود روز غزوہ خیبر ہر آئینہ بدہم

ہذہ الرایة غدا رجلا یفتح اللہ علی یدیہ یحب اللہ ورسولہ

این علم را فردا مردیرا کہ بکشاید خدا تعالیٰ یعنی قلعہ خیبر را بر دست وے دوست میدارد خدا

ویحبہ اللہ ورسولہ فلما اصبح الناس غدوا علی رسول اللہ

و دوست میدارد او را خدا و رسول خدا پس چون صبح کردند مردم یعنی صحابہ بامداد کردند بر پیغمبر خدا

صلی اللہ علیہ وسلم کلہم یرجون ان یعطاہا فقال این

صلی اللہ علیہ وسلم و آمدند در ملازمت او در حالیکہ ہمہ ایشان امید میداشتند کہ دادہ شود رایت

علی بن ابی طالب فقالوا ہو یا رسول اللہ یشتکی عینیہ

کجاست علی بن ابی طالب رضؓ پس گفتند کہ وی ای رسول اللہ شکایت میکند ہر دو چشم خود را

قال فارسلوا الیہ فاتی بہ فبصق رسول اللہ صلی اللہ علیہ

یعنی چشمان او درد آمدہ اند گفت آنحضرت پس بفرستید کسے را بسوئے او پس آوردہ شد علی پس آب دہن انداخت پیغمبر خدا

وسلم فی عینیہ فبرأ حتی کان لم یکن بہ وجع فاعطاہ

وسلم در ہر دو چشم وے پس بہ شد علی تا آنکہ گویا نبود دردی در وی پس داد آنحضرت علی را

الرایة فقال علی یا رسول اللہ اقاتلہم حتی یکونوا

رایت پس گفت علی ای رسول خدا جنگ میکنم با ایشان تا آنکہ باشند

مِثْلَنَا قَالَ انْفُذْ عَلٰی رِسْلِكَ حَتّٰی تَنْزِلَ بِسَاحَتِهِمْ ثُمَّ ادْعُهُمْ
مانند ما یعنی مسلمان شوند فرمود آنحضرت برو و بگذار بر آہستگی و نرمی خود تا آنکہ فرود آئی در زمین ایشان

اِلَی الْاِسْلَامِ وَاَخْبِرْهُمْ بِمَا یَجِبُ عَلَیْهِمْ مِنْ حَقِّ اللّٰهِ فِیْهِ
مسلمانی و بده ایشان را بانچه واجب ست بر ایشان از حق خدا در اسلام

فَوَاللّٰهِ لَاَنْ یَّهْدِیَ اللّٰهُ بِكَ رَجُلًا وَاحِدًا خَیْرٌ لَكَ مِنْ اَنْ
پس بخدا سوگند ہر آئینہ اینکہ ہدایت کند خدائے تعالیٰ بسببِ تو یک مرد را بہتر ست مر ترا از اینکہ

یَّكُوْنَ لَكَ حُمْرُ النَّعَمِ مُتَّفَقٌ عَلَیْهِ وَعَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَیْنٍ
مر ترا باشد شتران سرخ کہ اعز و انفس مال نزد تو است متفق علیہ و روایت از عمران بن حصین

اَنَّ النَّبِیَّ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اِنَّ عَلِیًّا مِنِّیْ وَاَنَا مِنْهُ
کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود کہ علی از من ست و من از علی

وَهُوَ وَلِیُّ كُلِّ مُؤْمِنٍ رَوَاهُ التِّرْمِذِیُّ وَعَنْ زَیْدِ بْنِ اَرْقَمَ
کنایہ است از کمال اتحاد و علی ولی ہر مسلمان و دوست و محب ایشان است رواہ ترمذی و روایت از زید بن ارقم

اَنَّ النَّبِیَّ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَعَلِیٌّ
کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود ہر کس کہ ہستم من مولای او پس علی نیز

مَوْلَاهُ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِیُّ وَعَنْ حُبْشِیِّ بْنِ
مولائے اوست روایت کرد آنرا احمد و ترمذی و از حبشی بن

جُنَادَةَ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ عَلِیٌّ مِنِّیْ
جنادہ کہ دیدہ ست آنحضرت را در حجۃ الوداع روایت ست فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم علی از من ست

وَاَنَا مِنْ عَلِیٍّ وَلَا یُؤَدِّیْ عَنِّیْ اِلَّا اَنَا اَوْ عَلِیٌّ رَوَاهُ التِّرْمِذِیُّ
و من از علی ام و ادا نکند و حق نگذارد از جانب من ہیچکس مگر من یا علی رواہ الترمذی

وَرَوَاهُ اَحْمَدُ عَنْ اَبِیْ جُنَادَةَ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ اٰخٰی
و روایت کرد این حدیث را امام احمد از ابو جنادہ و از ابن عمر مروی ست گفت ابن عمر برادری

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَيْنَ اَصْحَابِهٖ فَجَاءَ عَلِيٌّ تَدْمَعُ

آنحضرت صلی الله علیه وسلم میان یاران خود و میان هر دو پس عقد مواخات بست

عَيْنَاهُ فَقَالَ اٰخَيْتَ بَيْنَ اَصْحَابِكَ وَلَمْ تُوَاخِ بَيْنِيْ وَبَيْنَ

اشک میریزد هر دو چشم او پس گفت علی برادری دادی میان یاران خود و برادری ندادی میان من و میان

اَحَدٍ فَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَنْتَ اَخِيْ

هیچ یکی پس گفت آنحضرت صلی الله علیه وسلم تو برادر منی

فِي الدُّنْيَا وَالْاٰخِرَةِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ اَنَسٍ قَالَ

در دنیا و آخرت رواه الترمذی و روایت ست از انس رض گفت

كَانَ عِنْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ طَيْرٌ فَقَالَ اللّٰهُمَّ

انس بود نزد آنحضرت صلی الله علیه وسلم پرنده در روایتی دیگر بریان کرده شده پس

ائْتِنِيْ بِاَحَبِّ خَلْقِكَ اِلَيْكَ يَاْكُلُ مَعِيَ هٰذَا الطَّيْرَ فَجَاءَهُ

بیار نزد من دوست داشته شده ترین خلق بسوی تو که بخورد با من این طیر را پس آمد

عَلِيٌّ فَاَكَلَ مَعَهُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ عَلِيٍّ رض قَالَ قَالَ

علی آنحضرت را پس خورد آنحضرت با علی مرتضی رض رواه الترمذی و از علی مرتضی رض روایت ست گفت گفت

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَنَا دَارُ الْحِكْمَةِ وَعَلِيٌّ بَابُهَا

آنحضرت صلی الله علیه وسلم من سرای حکمتم و علی در او

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ جَابِرٍ قَالَ دَعَا رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

ومشهور انا مدینة العلم وعلی بابها رواه ترمذی و روایت ست از جابر رض گفت جابر که خواند آنحضرت صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلِيًّا يَوْمَ الطَّائِفِ فَانْتَجَاهُ فَقَالَ النَّاسُ لَقَدْ

علیه وسلم علی را در غزوه طائف پس راز گفت با وی پس گفتند مردم هر آینه

طَالَ نَجْوَاهُ مَعَ ابْنِ عَمِّهٖ فَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

دراز شد راز گفتن وی با پسر عم خود پس گفت آنحضرت صلی الله علیه

وَسَلَّمَ مَا انْتَجَيْتُهُ وَلٰكِنَّ اللّٰهَ انْتَجَاهُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

وسلم من راز نگفته ام با وی از پیش خود ولیکن خدائے تعالی راز گفته است با وی یعنی امر کرده ست مرا براز گفتن

أَبِي سَعِيْدٍ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِعَلِيٍّ

و روایت ست از ابی سعید خدری رض گفت ابو سعید که فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم مر علی را

يَا عَلِيُّ لَا يَحِلُّ لِأَحَدٍ يُجْنِبُ فِيْ هٰذَا الْمَسْجِدِ غَيْرِيْ وَغَيْرِكَ

ای علی رض روا نیست مر هیچ یکے را که جنب بگذرد درین مسجد جز تو و جز من

قَالَ عَلِيُّ بْنُ الْمُنْذِرِ فَقُلْتُ لِضِرَارِ بْنِ صُرَدٍ مَا مَعْنٰى هٰذَا الْحَدِيْثِ

گفت علی بن منذر پس گفتم من ضرار بن صرد را که چیست معنی این حدیث

قَالَ لَا يَحِلُّ لِأَحَدٍ يَسْتَطْرِقُهُ جُنُبًا غَيْرِيْ وَغَيْرِكَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

گفت ضرار حلال نیست مر هیچ یکے را که راه سازد او را در حالت جنب جز من و جز تو رواه الترمذی

وَعَنْ أُمِّ عَطِيَّةَ قَالَتْ بَعَثَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و روایت ست از ام عطیه انصاریه گفت ام عطیه فرستاد آنحضرت صلی الله علیه

وَسَلَّمَ جَيْشًا فِيْهِمْ عَلِيٌّ رض قَالَتْ فَسَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

وسلم لشکری را که در ایشان علی بود گفت ام عطیه پس شنیدم آنحضرت را صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ رَافِعٌ يَدَيْهِ يَقُوْلُ اللّٰهُمَّ لَا تُمِتْنِيْ حَتّٰى

علیه وسلم در حالی آنکه آنحضرت بردارنده بود هر دو دست خود را بدعا میگفت خداوندا میران مرا تا آنکه

تُرِيَنِيْ عَلِيًّا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ أُمِّ سَلَمَةَ رض قَالَتْ

بنمائی مرا علی را دلالت دارد بر محبت آنحضرت او را روایت کرد آنرا ترمذی و از ام سلمه که او را زوجه

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يُحِبُّ عَلِيًّا مُنَافِقٌ

آنحضرت صلی الله علیه وسلم دوست ندارد علی را هیچ منافق

وَلَا يَبْغَضُهُ مُؤْمِنٌ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَعَنْهَا قَالَتْ

و دشمن ندارد او را هیچ مومن ست رواه احمد والترمذی و هم از ام سلمه روایت ست

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ سَبَّ عَلِيًّا فَقَدْ سَبَّنِيْ

کہ فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ دشنام دہد علے را پس بتحقیق دشنام داد

رَوَاهُ اَحْمَدُ وَعَنْ عَلِيٍّ رض قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

مرا از جہت آنکہ لازم می آید از سب او سب من رواہ احمد و روایت است از علی گفت علی کہ فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ فِيْكَ مَثَلٌ مِّنْ عِيْسٰى اَبْغَضَتْهُ الْيَهُوْدُ حَتّٰى بَهَتُوْا

وسلم در تو شبہے ست از عیسی پیغمبر دشمن داشتند او را یہود تا آنکہ دروغ بربستند

اُمَّهٗ وَاَحَبَّتْهُ النَّصَارٰى حَتّٰى اَنْزَلُوْهُ بِالْمَنْزِلَةِ الَّتِيْ لَيْسَتْ

مادر او را و دوست داشتند او را نصاری تا آنکہ فرود آوردند او را بمنزلتیکہ ثابت نیست کہ او را اللہ

لَهٗ ثُمَّ قَالَ يَهْلِكُ فِيَّ رَجُلَانِ مُحِبٌّ مُّفْرِطٌ يُفْرِطُنِيْ بِمَا لَيْسَ

یا ابن اللہ گفتند لیسنز گفت علے مرتضے ہلاک میشوند در من و از جہت من دو مرد یکے دوست دار از حد درگذرندہ

فِيَّ وَمُبْغِضٌ يَحْمِلُهٗ شَنَاٰنِيْ عَلٰى اَنْ يَبْهَتَنِيْ رَوَاهُ اَحْمَدُ

میکند مرا بچیزیکہ نیست در من و دیگر دشمن کہ باعث میشود او را عداوت من بر آنکہ بہتان میکند بر من رواہ احمد

وَعَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ وَزَيْدِ بْنِ اَرْقَمَ رض اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ

و براء بن عازب و زید بن ارقم روایت میکنند کہ آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَمَّا نَزَلَ بِغَدِيْرِ خُمٍّ اَخَذَ بِيَدِ عَلِيٍّ رض فَقَالَ

صلے اللہ علیہ وسلم چون فرود آمد در وقت رجوع از حجۃ الوداع بموضعے کہ نام آن غدیر خم ست گرفت

اَلَسْتُمْ تَعْلَمُوْنَ اَنِّيْ اَوْلٰى بِالْمُؤْمِنِيْنَ مِنْ اَنْفُسِهِمْ قَالُوْا بَلٰى قَالَ

آیا نمیدانید کہ من اولے واقربم بہر مومن از نفس شان گفتند صحابہ بلے فرمود

اَلَسْتُمْ تَعْلَمُوْنَ اَنِّيْ اَوْلٰى بِكُلِّ مُؤْمِنٍ مِّنْ نَّفْسِهٖ قَالُوْا بَلٰى فَقَالَ

آیا نمیدانید کہ من اولے و اقربم بہر مومن از نفس او مکرر فرمود گفتند آرے لیس فرمود

اَللّٰهُمَّ مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَعَلِيٌّ مَوْلَاهُ اَللّٰهُمَّ وَالِ مَنْ وَالَاهُ

خداوندا کسیکہ ہستم من مولای او پس علے نیز مولای اوست خداوندا دوست دار کسے را کہ دوست دارد علی را

وَعَادِ مَنْ عَادَاهُ فَلَقِيَهُ عُمَرُ رض بَعْدَ ذٰلِكَ فَقَالَ لَهُ هَنِيْئًا يَا ابْنَ

و دشمن دار کسے را کہ دشمن دارد علی را پس ملاقات کرد علی را عمر بعد ازان پس گفت عمر مر علی را گوارند

اَبِيْ طَالِبٍ اَصْبَحْتَ وَاَمْسَيْتَ مَوْلٰى كُلِّ مُؤْمِنٍ وَّمُؤْمِنَةٍ رَوَاهُ

ابی طالب صبح کردی و شام کردی و گشتی مولی ہر مومن مرد و زن روا ه

اَحْمَدُ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

احمد و از ابن عباس روایت ست کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ و سلم

اَمَرَ بِسَدِّ الْاَبْوَابِ اِلَّا بَابَ عَلِيٍّ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

امر کرد بہ بستن درہا مگر در علی مرتضیٰ رواه الترمذی و از علی مرتضیٰ مرویست

عَلِيٍّ رض قَالَ كَانَتْ لِيْ مَنْزِلَةٌ مِّنْ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

کہ گفت علی بود مرا قدرے و مرتبتے و قربے نزد آن حضرت صلے اللہ علیہ و سلم

لَمْ يَكُنْ لِّاَحَدٍ مِّنَ الْخَلَائِقِ اٰتِيْهِ بِاَعْلٰى سَحَرٍ فَاَقُوْلُ السَّلَامُ

کہ نبود مر ہیچ یکے را از خلائق مے آمدم من آنحضرت را پیش از سحر پس میگفتم السلام

عَلَيْكَ يَا نَبِيَّ اللّٰهِ فَاِنْ تَنَحْنَحَ انْصَرَفْتُ اِلٰى اَهْلِيْ وَاِلَّا دَخَلْتُ

علیک یا نبی اللہ پس اگر تنحنح میکرد آنحضرت باز میگشتم بسوے اہل خود و اگر تنحنح نمیکرد

عَلَيْهِ رَوَاهُ النَّسَائِيُّ وَعَنْهُ قَالَ كُنْتُ شَاكِيًا فَمَرَّ بِيْ

رواه نسائی وہم از علی روایت ست گفت بودم من بیمار پس گذشت

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَاَنَا اَقُوْلُ اللّٰهُمَّ اِنْ كَانَ

بمن پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ و سلم و من میگفتم بجہت شدت مرض خداوندا اگر ہست

اَجَلِيْ قَدْ حَضَرَ فَاَرِحْنِيْ وَاِنْ كَانَ مُتَاَخِّرًا فَارْفَعْنِيْ

اجل من کہ تحقیق حاضر شده پس آسائش ده مرا و اگر ہست اجل من ہنوز نارسیده پس فراخ گردان

وَاِنْ كَانَ بَلَاءً فَصَبِّرْنِيْ فَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

زندگانی مرا و اگر ہست این بیماری آزمائش من پس شکیبائی گردان مرا پس گفت آنحضرت صلے اللہ علیہ

وسلّم كيف قلت فأعاد عليه ما قال فضربه برجله وقال

وسلم چگونه گفتی اعاده کن و باز گوی پس اعاده کرد علی بر آنحضرت و باز گفت آنچه گفته بود پس

اللّٰهمّ عافه أو اشفه شك الراوي قال فما اشتكيت وجعي

تا برسد او را برکت او ر پای مبارک وی و گفت آنحضرت خداوندا عافیت بخش او را شفا ده او را شک کرد راوی در این

بعد رواه الترمذي وعن أنس قال كنت قاعدا عند

بعد از آن رواه الترمذی و از انس روایت ست که گفت انس بودم من نشسته نزد

النبي صلى الله عليه وسلم فغشيه الوحي فلمّا سري

آنحضرت صلی الله علیه و سلم پس پوشید آنحضرت را وحی پس چون که افاقه یافته شد

عنه قال لي يا أنس أتدري ما جاء به جبرئيل من عند

از آن فرمود مرا ای انس آیا میدانی که چه چیز آورد جبرئیل از

صاحب العرش قلت بأبي وأمي ما جاءك به جبرئيل من عند

صاحب عرش که حق تعالی ست گفتم فدای تو باد پدر و مادر من چه چیز آورد نزد تو جبرئیل از

صاحب العرش قال إن الله أمرني أن أزوّج فاطمة من علي

صاحب عرش فرمود آنحضرت بدرستی که خدای تعالی امر کرده است که تزویج کرده دهم فاطمه زهرا را از علی

مناقب هؤلاء الأربعة رض

مناقبهای آنحضرات چهار یار رض

عن علي رض قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم

روایت است از علی مرتضی رض گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه و سلم

رحم الله أبا بكر زوّجني ابنته وحملني إلى دار الهجرة

رحمت کند خدای تعالی ابوبکر را نکاح کرده داد مرا دختر خود را و برداشت و سوار کرد مرا

وصحبني في الغار وأعتق بلالا من ماله رحم الله عمر

و صحبت داشت مرا در غار و آزاد کرد بلال را رض از مال خود رحمت کند خدای تعالی عمر را

يَقُوْلُ الْحَقَّ وَإِنْ كَانَ مُرًّا تَرَكَهُ الْحَقُّ وَمَا لَهُ مِنْ صَدِيْقٍ رَحِمَ

میگوید حق و اگر چه تلخ باشد [illegible] حق [illegible] وی و حال آنکه نیست مراو را هیچ دوستی

اللّٰهُ عُثْمَانَ تَسْتَحْيِيْ مِنْهُ الْمَلَائِكَةُ رَحِمَ اللّٰهُ عَلِيًّا اَللّٰهُمَّ

خدایتعالی عثمانرا شرم میدارند ازوی فرشتگان رحمت کند خدای تعالی علی را خداوندا

اَدِرِ الْحَقَّ مَعَهُ حَيْثُ دَارَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ اَنَسٍ رض

بگردان حق را با علی جائیکه بگردد علی روایت کرد آنرا ترمذی و روایت ست از انس رض

قَالَ لَا يَجْتَمِعُ حُبُّ هٰؤُلَاءِ الْاَرْبَعَةِ اِلَّا فِيْ قَلْبِ

که گفت آنحضرت ص جمع نمیشود محبت این چهار مگر در دل

مُؤْمِنٍ اَبُوْ بَكْرٍ وَعُمَرُ وَعُثْمَانُ وَعَلِيٌّ

مسلمان این چهار ابوبکر و عمر و عثمان و علی اند

مَنَاقِبُ اَبِيْ مُحَمَّدٍ طَلْحَةَ بْنِ عُبَيْدِ اللّٰهِ رض

مناقبهاے ابے محمد طلحہ بن عبید اللہ

عَنْ قَيْسِ بْنِ اَبِيْ حَازِمٍ رض قَالَ رَاَيْتُ يَدَ طَلْحَةَ شَلَّاءَ وَقٰى

روایت ست از قیس بن ابی حازم رض گفت دیدم دست طلحہ را شل بجہت آن

بِهَا النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمَ اُحُدٍ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

نگاهداشت بدان پیغمبر را صلے اللہ علیہ وسلم روز احد رواہ البخاری

وَعَنِ الزُّبَيْرِ رض قَالَ كَانَ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و از زبیر رض مرویست که گفت بود بر آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

يَوْمَ اُحُدٍ دِرْعَانِ فَنَهَضَ اِلَى الصَّخْرَةِ فَلَمْ يَسْتَطِعْ فَقَعَدَ

روز غزوۂ احد دو زرہ و این بجہت غایت شجاعت وی بود پس برخاست آنحضرت بسوی سنگے

طَلْحَةُ تَحْتَهُ حَتَّى اسْتَوٰى عَلَى الصَّخْرَةِ قَالَ فَسَمِعْتُ النَّبِيَّ

طلحہ زیر آنحضرت ص با وجود آن جراحتها [illegible] داشت تا آنکہ قرار گرفت آنحضرت بر سنگ گفت پس شنیدم

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ أَوْجَبَ طَلْحَةُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ
صلے اللہ علیہ وسلم کہ میگفت واجب گردانید طلحہ برای خود بہشت را رواہ ترمذی

وَعَنْ جَابِرٍ رضـ قَالَ نَظَرَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
واز جابر رضـ روایت است کہ گفت نظر کرد آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

إِلَى طَلْحَةَ بْنِ عُبَيْدِ اللّٰهِ قَالَ مَنْ أَحَبَّ أَنْ يَنْظُرَ إِلَى رَجُلٍ
بسوے طلحہ بن عبید اللہ گفت آنحضرت کسیکہ دوست دارد کہ نظر کند بسوے مردے

يَمْشِي عَلَى وَجْهِ الْأَرْضِ وَقَدْ قَضَى نَحْبَهُ فَلْيَنْظُرْ إِلَى هٰذَا
کہ میرود برزمین وحال آنکہ بتحقیق مردہ است پس باید کہ نظر کند بسوی طلحہ

وَفِي رِوَايَةٍ مَنْ سَرَّهُ أَنْ يَنْظُرَ إِلَى شَهِيدٍ يَمْشِي عَلَى وَجْهِ الْأَرْضِ
ودر روایتے آمدہ کسیکہ شاد میگرداند اورا کہ نظر کند بسوی شہید کہ میرود برروے زمین

فَلْيَنْظُرْ إِلَى طَلْحَةَ بْنِ عُبَيْدِ اللّٰهِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ
پس باید کہ نظر کند بسوی طلحہ بن عبید اللہ روایت کرد آنرا ترمذی واز

عَلِيٍّ رضـ قَالَ سَمِعَتْ أُذُنِي مِنْ فِي رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ
مرتضےٰ علی رضـ روایت است کہ گفت شنید گوش من از دہان آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ يَقُولُ طَلْحَةُ وَالزُّبَيْرُ جَارَايَ فِي الْجَنَّةِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ
وسلم کہ میگفت طلحہ وزبیر دو ہمسایہ من است در بہشت رواہ الترمذی

مَنَاقِبُ الزُّبَيْرِ بْنِ الْعَوَّامِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ

منقبتہائے زبیر بن عوام رضـ

عَنْ جَابِرٍ رضـ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
گفت جابر رضـ کہ فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

مَنْ يَأْتِينِي بِخَبَرِ الْقَوْمِ يَوْمَ الْأَحْزَابِ قَالَ الزُّبَيْرُ أَنَا فَقَالَ
روز غزوۂ احزاب کیست کہ بیارد مرا خبر قوم کہ قریش یا یہود بنی قریظہ وبنی النضیر لہ جمع شدہ بجنگ آمدہ بودند

النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ لِكُلِّ نَبِيٍّ حَوَارِيًّا وَحَوَارِيَّ

آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم بدرستی مر ہر پیغمبر را حواری است و حواری من

الزُّبَيْرُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنِ الزُّبَيْرِ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

زبیر است متفق علیہ و از زبیر بن العوام روایت است کہ گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ يَأْتِي بَنِي قُرَيْظَةَ فَيَأْتِيَنِي بِخَبَرِهِمْ

صلی اللہ علیہ وسلم کیست کہ بیاید سوئے قریظہ را پس بیارد مرا خبر ایشان

فَانْطَلَقْتُ فَلَمَّا رَجَعْتُ جَمَعَ لِي رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

پس روان شدم من تا بیارم خبر ایشان پس ہنگامیکہ خبر گرفتہ برگشتم جمع کرد برائے من آنحضرت

وَسَلَّمَ أَبَوَيْهِ فَقَالَ فِدَاكَ أَبِي وَأُمِّي مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ مَنَاقِبُ

وسلم پدر و مادر خود را پس گفت آنحضرت فدائے تو باد پدر و مادرم منقبت

عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ عَوْفٍ رض عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ رض قَالَتْ

عبد الرحمن بن عوف رض روایت است از ام سلمہ رض گفت

سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ لِأَزْوَاجِهِ

شنیدم من آنحضرت را صلی اللہ علیہ وسلم کہ میگفت مر زنان خود را

إِنَّ الَّذِي يَحْنُو عَلَيْكُنَّ بَعْدِي هُوَ الصَّادِقُ الْبَارُّ اَللّٰهُمَّ

بدرستی آنکس کہ بدہد شما را بکفهای خود و نشر کند بر شما بعد از من او ست صادق نیکوکار خداوند

اسْقِ عَبْدَ الرَّحْمٰنِ بْنَ عَوْفٍ مِنْ سَلْسَبِيلِ الْجَنَّةِ رَوَاهُ أَحْمَدُ

بنوشان عبد الرحمن بن عوف را از چشمہ بہشت روا احمد

وَعَنْ أَبِي سَلَمَةَ رض أَنَّ عَبْدَ الرَّحْمٰنِ بْنَ عَوْفٍ أَوْصَى

روایت است از ابو سلمہ رض کہ عبد الرحمن بن عوف رض وصیت کرد

بِحَدِيقَةٍ لِأُمَّهَاتِ الْمُؤْمِنِينَ بِيعَتْ بِأَرْبَعِمِائَةِ أَلْفٍ رَوَاهُ

بیک بستان مر امہات المومنین را کہ فروختہ شد بچہار صد ہزار روا ہ

التِّرْمِذِيُّ مَنَاقِبُ اَبِي اِسْحٰقَ سَعْدِ بْنِ اَبِي

ترمذے منقبتہائے ابی اسحق سعد بن ابی

وَقَّاصٍ رضؓ وَاسْمُ اَبِي وَقَّاصٍ مَالِكُ بْنُ

وقاص رضؓ واسم پدر وے ابی وقاص مالک بن

وُهَيْبٍ عَنْ عَلِيٍّ رضؓ قَالَ مَا سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ

وہیب است از مرتضٰی علی رضؓ روایت است کہ نشنیدم آنحضرت را صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَمَعَ اَبَوَيْهِ لِاَحَدٍ اِلَّا لِسَعْدِ بْنِ مَالِكٍ فَاِنِّي

علیہ وسلم کہ جمع کرد مادر و پدر را مر ہیچ یکے را مگر برای سعد بن مالک کہ سعد بن ابی

سَمِعْتُهُ يَقُوْلُ يَوْمَ اُحُدٍ يَا سَعْدُ اِرْمِ فِدَاكَ اَبِي وَاُمِّي

شنیدم آنحضرت را روز غزوۂ احد کہ میگفت یعنے سعد را در وقتیکہ تیرے انداخت بکافران اے

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ سَعْدِ بْنِ اَبِي وَقَّاصٍ رضؓ قَالَ اِنِّي لَاَوَّلُ

باپدر و مادر من متفق علیہ و از سعد بن ابی وقاص مرویست گفت بدرستی من نخست

الْعَرَبِ رَمٰى بِسَهْمٍ فِي سَبِيْلِ اللّٰهِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

از عرب کہ انداخت تیر در راہ خدا و پیش از من ہیچکس تیر در راہ خدا نینداخت متفق علیہ

سَعْدِ بْنِ اَبِي وَقَّاصٍ رضؓ اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

سعد بن ابی وقاص رضؓ آنحضرت صلی اللہ علیہ و

قَالَ يَوْمَئِذٍ يَعْنِي يَوْمَ اُحُدٍ اَللّٰهُمَّ اشْدُدْ رَمْيَتَهُ وَاَجِبْ

سلم فرمود برائے وے دران روز یعنے روز احد خداوندا قوی و استوار گردان تیر انداز وے را و پاسخ

دَعْوَتَهُ رَوَاهُ فِي شَرْحِ السُّنَّةِ وَعَنْهُ اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ

قبول دعاے او را روایت کرد آنرا در شرح سنۃ و ہم از سعد بن ابی وقاص روایت کہ آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اللّٰهُمَّ اسْتَجِبْ لِسَعْدٍ اِذَا

صلی اللہ علیہ وسلم فرمود دعا کرد خداوندا قبول کن دعا ہر سعد را وقتیکہ

دعاءک رواہ الترمذی وعن قیس بن ابی حازم قال

دعا کند ترا رواہ الترمذی واز قیس بن ابی حازم تابعی روایت

سمعت سعد بن ابی وقاص یقول انی لاول رجل من العرب

شنیدم سعد بن ابی وقاص را کہ میگفت بدرستی من نخستین مرد از عرب

رمی بسہم فی سبیل اللہ ورأیتنا نغزو مع رسول اللہ

کہ تیر انداخت در راہ خدا و میدانم من خود را و دیگر اصحاب پیغمبر را کہ جنگ میکردیم

صلی اللہ علیہ وسلم ومالنا طعام الا الحبلۃ وورق

در ہمراہی آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم ونبود مارا خورش مگر دانہ سمر ونبود مارا طعام مگر برگ

السمر وان کان احدنا لیضع کما تضع الشاۃ مالہ خلط

سمر کہ درختے مشہور است وتحقیق بود یکے از ما کہ ... سعد

ثم اصبحت بنو اسد تعزرنی علی الاسلام لقد خبت

و آمیزش بجہت خشکی ... بنو اسد کہ توبیخ میکردند وتعلیم میکنند مرا در احکام اسلام آینہ تحقیق

اذا وضل عملی وکانوا وشوابہ الی عمر وقالوا لا یحسن

... شد عمل من یعنے ہر گاہ نماز درست نمی خوانم ... بنو اسد کہ ... کردہ بود

یصلی متفق علیہ مناقب سعید بن زید بن عمرو

وے نماز را متفق علیہ منقبتہاے سعید بن زید بن عمرو

بن نفیل عن سعید بن زید بن عمرو بن نفیل رضی اللہ عنہ انہ

بن نفیل رض از سعید بن زید بن عمرو بن نفیل رضی اللہ عنہ مرویست

قال اشہد علی التسعۃ انہم فی الجنۃ ولو شہدت

کہ وی گفت گواہی میدہم من بر نہ کس کہ ایشان در آیند در بہشت واگر گواہی دہم

علی العاشر لم آثم قیل وکیف ذاک قال کنا مع رسول اللہ

بر دہم ... گنہگار نشوم پرسیدہ شد چہ حال دارد این گواہی یعنے دلیل ... گفت بودیم ما

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ... فَقَالَ اثْبُتْ حِرَاءُ فَإِنَّهُ لَيْسَ

صلے اللہ علیہ و سلم برکوہ حرا پس گفت آنحضرت ... عبید کوہ ساکن باش نیست

عَلَيْكَ إِلَّا نَبِيٌّ أَوْ صِدِّيقٌ أَوْ شَهِيدٌ قِيلَ وَ ... هُمْ قَالَ

برتو مگر پیغمبر یا صدیق یا شہید ... کیست کدام کسان بودند گفت

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ وَعُثْمَانُ

سعید کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ و سلم و ابو ... و عمر و عثمان

وَعَلِيٌّ وَطَلْحَةُ وَالزُّبَيْرُ وَسَعْدٌ وَعَبْدُ الرَّحْمٰنِ بْنُ عَوْفٍ

و علے و طلحہ و زبیر و سعد و عبد الرحمن بن عوف

... فَمَنْ عَاشِرٌ قَالَ أَنَا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ مَنَاقِبُ

گفتہ شد و رسید و شد پس کدام کس بود دہم نشان گفت من بودم دہم نشان روایت کردہ ترمذی منقبتہا

أَبِي عُبَيْدَةَ بْنِ عَامِرِ بْنِ الْجَرَّاحِ رض عَنْ

ابی عبیدہ بن عامر بن جراح رض از

أَنَسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِكُلِّ

انس رض مرویست کہ فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ و سلم ہر

أُمَّةٍ أَمِينٌ وَأَمِينُ هٰذِهِ الْأُمَّةِ أَبُو عُبَيْدَةَ بْنُ الْجَرَّاحِ

امت را امانتدار است کہ در حقوق خدا و خلق خیانت نکند و امین این امت ابو عبیدہ بن

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

متفق علیہ در روایت است از ابو ہریرہ رض گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نِعْمَ الرَّجُلُ أَبُو بَكْرٍ نِعْمَ الرَّجُلُ عُمَرُ

صلے اللہ علیہ و سلم چہ خوش مرد ست ابو بکر و خوب مرد است عمر

نِعْمَ الرَّجُلُ أَبُو عُبَيْدَةَ بْنُ الْجَرَّاحِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

چہ خوب مرد ست ابو عبیدہ بن الجراح روایت کردہ است این حدیث را ترمذی

بَابُ مَنَاقِبِ الْعَشَرَةِ رض عَنْ اَبِیْ هُرَیْرَةَ رض اَنَّ

این باب ست در منقبتهاے عشرہ مبشرہ رض روایت ست از ابے ہریرہ رض کہ

رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ کَانَ عَلٰی حِرَاءٍ هُوَ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بود بر کوہ حرا

وَاَبُوْبَکْرٍ وَّعُمَرُ وَعُثْمَانُ وَعَلِیٌّ وَطَلْحَةُ وَالزُّبَیْرُ فَتَحَرَّکَتِ الصَّخْرَةُ

آنحضرت بود و ابوبکر و عمر و عثمان و علے و طلحہ و زبیر پس جنبید سنگ

فَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ اِهْدَأْ فَمَا عَلَیْكَ

پس گفت پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم ساکن باش و مجنب پس نیست

اِلَّا نَبِیٌّ اَوْ صِدِّیْقٌ اَوْ شَهِیْدٌ وَزَادَ بَعْضُهُمْ وَسَعْدُ بْنُ

بر تو مگر پیغمبر یا صدیق یا شہید کہ عبارت است از علی و عثمان و طلحہ و زبیر کہ ہمہ شہید شدہ اند و زیادہ

اَبِیْ وَقَّاصٍ وَلَمْ یَذْکُرْ عَلِیًّا رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ

بن ابے وقاص و ذکر نکردہ این بعض علے را رواہ مسلم و از

عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ عَوْفٍ اَنَّ النَّبِیَّ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ

عبد الرحمن بن عوف مرویست کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

قَالَ اَبُوْبَکْرٍ فِی الْجَنَّةِ وَعُمَرُ فِی الْجَنَّةِ وَعُثْمَانُ فِی الْجَنَّةِ وَعَلِیٌّ

فرمود کہ ابوبکر مے درآید در جنت و عمر مے آید در بہشت و عثمان در بہشت ست و علے

فِی الْجَنَّةِ وَطَلْحَةُ فِی الْجَنَّةِ وَالزُّبَیْرُ فِی الْجَنَّةِ وَعَبْدُ الرَّحْمٰنِ

در بہشت ست و طلحہ در بہشت است و زبیر در بہشت است و عبد الرحمن

فِی الْجَنَّةِ وَسَعْدُ بْنُ اَبِیْ وَقَّاصٍ فِی الْجَنَّةِ وَسَعِیْدُ بْنُ زَیْدٍ

در بہشت ست و سعد بن ابے وقاص در بہشت است و سعید بن زید

فِی الْجَنَّةِ وَاَبُوْ عُبَیْدَةَ بْنُ الْجَرَّاحِ فِی الْجَنَّةِ رَوَاهُ التِّرْمِذِیُّ

در بہشت ست و ابو عبیدہ ابن الجراح در بہشت است روایت کرد آنرا ترمذے

ف: یکبار از وجوہ شہرت ۱۱ قیاز این دہ کس بشارت جنت نیست گر در بشارت الشان یکحدیث واقع شدہ والا بشارت مخصوص بایشان نیست ۱۱

وَرَوَاهُ ابْنُ مَاجَهْ عَنْ سَعِيدِ بْنِ زَيْدٍ مَنَاقِبُ أَبِي الْفَضْلِ

و روایت کرد ابن ماجه از سعید بن زید منقبتهای ابی الفضل

عَمِّ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ الْعَبَّاسُ

عم نبی صلی الله علیه وسلم و آن عباس

بْنُ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ عَنْ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ بْنِ رَبِيعَةَ

بن عبد المطلب ست روایت ست از عبد المطلب بن ربیعه

أَنَّ الْعَبَّاسَ دَخَلَ عَلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

بن حارث بن عبد المطلب بن هاشم قریشی که عباس در آمد بر آن حضرت صلی الله علیه وسلم

مُغْضَبًا وَأَنَا عِنْدَهُ فَقَالَ مَا أَغْضَبَكَ قَالَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ

در حالت غضب و من نزد آنحضرت بودم پس گفت آنحضرت خطاب بعباس کرده چه چیز غضب

مَا لَنَا وَلِقُرَيْشٍ إِذَا تَلَاقَوْا بَيْنَهُمْ تَلَاقَوْا بِوُجُوهٍ مُبْشَرَةٍ

چه حال ست ما را و قریش را وقتیکه ملاقات کنند قریش میان خود ها ملاقات کنند برویهای تر و تازه

وَإِذَا لَقُونَا لَقُونَا بِغَيْرِ ذٰلِكَ فَغَضِبَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و چون پیش آیند ما را که بنی هاشمیم ملاقات میکنند با ما بغیر آن صفت پس در غضب آمد پیغمبر خدا صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَتَّى احْمَرَّ وَجْهُهُ ثُمَّ قَالَ وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ

علیه وسلم تا آنکه سرخ گشت روی آنحضرت پس گفت آنحضرت بخدا سوگند

لَا يَدْخُلُ قَلْبَ رَجُلٍ الْإِيمَانُ حَتَّى يُحِبَّكُمْ لِلّٰهِ وَلِرَسُولِهِ ثُمَّ

در نیاید در دل هیچ مردے را ایمان تا آنکه دوست دارد شما را برای محبت خدا

قَالَ أَيُّهَا النَّاسُ مَنْ آذَى عَمِّي فَقَدْ آذَانِي فَإِنَّمَا عَمُّ الرَّجُلِ

پس فرمود آنحضرت آگاه باشید ای مردم کسیکه آزار کند عم مرا پس تحقیق آزار کند مرا زیرا که نیست عم مرد مگر

صِنْوُ أَبِيهِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ قَالَ

مثل پدر او ست روایت کرده ترمذی و از ابن عباس مرویست گفت

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْعَبَّاسُ مِنِّيْ وَاَنَا مِنْهُ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم عباس از من ہست و من از عباس

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

کنایہ است از اتحاد و یگانگی و محبت روایت کرد ترمذی ہم از ابن عباس روایت ست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِلْعَبَّاسِ اِذَا كَانَ غَدَاةَ الْاِثْنَيْنِ فَأْتِنِيْ اَنْتَ

علیہ وسلم مر عباس را وقتے کہ باشد بامداد روز دوشنبہ بیا تو

وَوَلَدُكَ حَتّٰى اَدْعُوَ لَهُمْ بِدَعْوَةٍ يَنْفَعُكَ اللّٰهُ بِهَا

و اولاد تو تا آنکہ دعا کنم مر شما را بدعائیکہ سود دہد ... خدا تعالیٰ بآں دعا

وَوَلَدَكَ فَغَدَا وَغَدَوْنَا مَعَهُ وَاَلْبَسَنَا كِسَاءً ثُمَّ قَالَ

و ... پس بامداد کرد عباس ... نزد آنحضرت و آمدیم ما ہمراہ وے و پوشانید آنحضرت ما را

اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِلْعَبَّاسِ وَوَلَدِهٖ مَغْفِرَةً ظَاهِرَةً وَّبَاطِنَةً

خداوندا بیامرز عباس را و اولاد او را آمرزشے آشکارا و نہانی

لَا تُغَادِرُ ذَنْبًا اَللّٰهُمَّ احْفَظْهُ فِيْ وَلَدِهٖ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

آمرزشے کہ نگذارد ہیچ گناہ خداوندا نگاہدار او را در اولاد او روایت کرد ترمذی

وَزَادَ رَزِيْنٌ وَاجْعَلِ الْخِلَافَةَ بَاقِيَةً فِيْ عَقِبِهٖ مَنَاقِبُ

و زیادہ کرد است رزین کہ یکے از ائمہ حدیث ست در روایت خود و گردان بادشاہی را ...

جَعْفَرِ بْنِ اَبِيْ طَالِبٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ اَنَّهٗ كَانَ

جعفر بن ابی طالب رضی اللہ عنہ از ابن عمر روایت ہست کہ وے بود

اِذَا سَلَّمَ عَلَى ابْنِ جَعْفَرٍ قَالَ السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا ابْنَ ذِي

چون سلام میکرد بر عبد اللہ بن جعفر بن ابی طالب میگفت سلام بر تو اے پسر خداوند

الْجَنَاحَيْنِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ قَالَ

دو بازو و ذو الجناحین لقب جعفر طیار ست روایت کرد بخاری و روایت ست از ابی ہریرہ رضی گفت

كَانَ جَعْفَرُ يُحِبُّ الْمَسَاكِيْنَ وَيَجْلِسُ اِلَيْهِمْ وَيُحَدِّثُهُمْ
بود جعفر بن ابی طالب دوست میداشت مسکینان را و مے نشست ومیل میکرد با ایشان و سخن
وَيُحَدِّثُوْنَهٗ فَكَانَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
ایشان اورا پس بود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم
يُكَنِّيْهِ بِاَبِي الْمَسَاكِيْنِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْهُ قَالَ
کنیت میکرد جعفر را بابو المساکین یعنی پدر مساکین مر ایشان مہربند ایشان را روایت کرد ترمذی
قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَاَيْتُ جَعْفَرًا
گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم دیدم جعفر را
يَطِيْرُ فِي الْجَنَّةِ مَعَ الْمَلَائِكَةِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنِ
کہ مے پرید در بہشت با فرشتگان روایت کرد ترمذی و روایت ست
الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ رض اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ
از براء بن عازب رض کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود
لِجَعْفَرَ بْنِ اَبِيْ طَالِبٍ اَشْبَهْتَ خَلْقِيْ وَخُلُقِيْ وَفِي الْحَدِيْثِ
مر جعفر بن ابی طالب را کہ مشابہ شدہ تو ظاہر پیدائش مرا و سیرت مرا و در حدیث
قِصَّةٌ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ مَنَاقِبُ اَبِيْ مُحَمَّدٍ
قصۂ طویلہ است روایت کرد ترمذی منقبتہائے ابی محمد
الْحَسَنِ بْنِ عَلِيِّ بْنِ اَبِيْ طَالِبٍ وَالْحُسَيْنِ
حسن بن علی بن ابی طالب و حسین
بْنِ عَلِيِّ بْنِ اَبِيْ طَالِبٍ عَنْ اُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ
بن علی بن ابی طالب رض از اسامہ بن زید رض
قَالَ طَرَقْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَاتَ لَيْلَةٍ
مرویست کہ گفت اسامہ آمدم در شب آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم را در یک شبے

فِي بَعْضِ الْحَاجَةِ فَخَرَجَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ

از جهت بعضے حاجتے کہ داشتم پس بیرون آمد آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم و حال آنکہ

مُشْتَمِلٌ عَلٰى شَيْءٍ لَا أَدْرِي مَا هُوَ فَلَمَّا فَرَغْتُ مِنْ حَاجَتِي

وی قرار گیرندہ است بر چیزے کہ در نمی یابم من کہ چہ چیز است آن چیز پس چون پرداختم من

قُلْتُ مَا هٰذَا الَّذِي أَنْتَ مُشْتَمِلٌ عَلَيْهِ فَكَشَفَهُ فَإِذَا الْحَسَنُ

گفتم چیست این چیزی کہ تو در گیرندہ است مرآنرا پس بکشاد و برہنہ کرد آنرا پس ناگاہ حسن

وَالْحُسَيْنُ عَلٰى وَرِكَيْهِ فَقَالَ هٰذَانِ ابْنَايَ وَابْنَا ابْنَتِي

و حسین بر سر دو بالائے رانہای او بودند پس گفت آنحضرت این ہر دو پسران من اند و پسران دختر

اَللّٰهُمَّ إِنِّي أُحِبُّهُمَا فَأَحِبَّهُمَا وَأَحِبَّ مَنْ يُحِبُّهُمَا رَوَاهُ

خداوندا بدرستیکہ من دوست میدارم این ہر دو را پس دوست دار تو این ہر دو را و دوست دار کسی

التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ سَلْمٰى قَالَتْ دَخَلْتُ عَلٰى أُمِّ سَلَمَةَ

ترمذی و از سلمے زوجہ ابو رافع روایت است گفت در آمدم بر ام سلمہ

وَهِيَ تَبْكِي فَقُلْتُ مَا يُبْكِيكِ قَالَتْ رَأَيْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى

و حال آنکہ وے میگریست پس گفتم چہ چیز گریاند ترا و بچہ سبب می گریی گفت ام سلمہ دیدم پیغمبر خدا را صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَعْنِي فِي الْمَنَامِ وَعَلٰى رَأْسِهِ وَلِحْيَتِهِ التُّرَابُ

علیہ وسلم یعنی در خواب و حال آنکہ بر سر و در ریش مبارک وی خاک است

قُلْتُ مَا لَكَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ قَالَ شَهِدْتُ قَتْلَ الْحُسَيْنِ

پس گفتم چہ شدہ است ترا ای رسول خدا خاک آلودہ شدہ گفت حاضر شدم مقتل حسین را

آنِفًا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ أَنَسٍ قَالَ سُئِلَ رَسُولُ

الآن روایت کرد ترمذی و از انس روایت است کہ گفت پرسیدہ شد آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَيُّ أَهْلِ بَيْتِكَ أَحَبُّ إِلَيْكَ

صلے اللہ علیہ وسلم کہ کدام یکے از اہل بیت تو محبوب تر ہست بسوی تو

قَالَ الْحَسَنُ وَالْحُسَيْنُ وَكَانَ يَقُوْلُ لِفَاطِمَةَ اُدْعِيْ لِيَ

فرمود امام حسن و حسین و بود آنحضرت کہ میگفت مر فاطمہ را بخوان بطلب

ابْنَيَّ فَيَشُمُّهُمَا وَيَضُمُّهُمَا اِلَيْهِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

برائے من ہر دو پسر ان من می بوئید ہر دو را و چسپانید بخود ہر دو را آنحضرت روایت کرد او ترمذی روایت ست

بُرَيْدَةَ رض قَالَ كَانَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْطُبُنَا

از بریدہ رض گفت بریدہ کہ بود آنحضرت صلے اللہ علیہ و سلم کہ خطبہ میخواند

اِذْ جَاءَ الْحَسَنُ وَالْحُسَيْنُ وَعَلَيْهِمَا قَمِيْصَانِ اَحْمَرَانِ

مارا ناگاہ آمدند حسن و حسین و بود بر ایشان پیراہن سرخ

وَيَمْشِيَانِ وَيَعْثُرَانِ فَنَزَلَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و راہ میرفتند ہر دو و می لغزیدند و می افتادند بر زمین چنانکہ روش اطفال نیا شد پس فرود آمد

مِنَ الْمِنْبَرِ فَحَمَلَهُمَا وَوَضَعَهُمَا بَيْنَ يَدَيْهِ ثُمَّ قَالَ صَدَقَ

از منبر پس بر داشت آنحضرت ہر دو را و نہاد ہر دو را در پیش خود پس گفت آنحضرت راست

اللّٰهُ اِنَّمَا اَمْوَالُكُمْ وَاَوْلَادُكُمْ فِتْنَةٌ نَظَرْتُ اِلٰى هٰذَيْنِ

خدا تعالےٰ نیست اموال شما و اولاد شما مگر فتنہ و محل آزمائش نگاہ کردم بسوئے این

الصَّبِيَّيْنِ يَمْشِيَانِ وَيَعْثُرَانِ فَلَمْ اَصْبِرْ حَتّٰى قَطَعْتُ

ہر دو خرد کہ راہ میروند و مے رفتند پس صبر نتوانستم کرد تا آنکہ بریدم

حَدِيْثِيْ وَرَفَعْتُهُمَا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَاَبُوْ دَاوُدَ وَالنَّسَائِيُّ

سخن خود را و برداشتم ایشانرا از جہت تاثیر رقت کہ در قلب شریف

وَعَنْ يَعْلَى بْنِ مُرَّةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و از یعلے بن مرہ رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حُسَيْنٌ مِنِّيْ وَاَنَا مِنْ حُسَيْنٍ اَحَبَّ اللّٰهُ

علیہ و سلم حسین از من ست و من از حسین دوست دارد خدا تعالےٰ

مَنْ اَحَبَّ حُسَیْنًا حُسَیْنٌ سِبْطٌ مِنَ الْاَسْبَاطِ رَوَاہُ

کسے راکہ دوست میدارد حسین را حسین سبط ہست از اسباط رواہ

التِّرْمِذِیُّ وَعَنْ اَبِیْ سَعِیْدٍ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ

ترمذی و در روایت ہست از ابو سعید خدری رضی گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ

عَلَیْہِ وَسَلَّمَ اَلْحَسَنُ وَالْحُسَیْنُ سَیِّدَا شَبَابِ اَھْلِ

علیہ و سلم حسن و حسین مہتر و بہتر جوانان اہل

الْجَنَّۃِ رَوَاہُ التِّرْمِذِیُّ وَعَنِ الْبَرَاءِ قَالَ رَاَیْتُ النَّبِیَّ

بہشت اند جوان آنکہ بسن سی و یا چہل رسیدہ باشند رواہ ترمذی و در روایت ہست از براء بن عازب

صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ وَالْحَسَنُ بْنُ عَلِیٍّ عَلٰی عَاتِقِہٖ یَقُوْلُ

صلی اللہ علیہ و سلم و [illegible] بر گردن اوست در حالیکہ میگوید

اَللّٰھُمَّ اِنِّیْ اُحِبُّہٗ فَاَحِبَّہٗ مُتَّفَقٌ عَلَیْہِ وَعَنْ اَبِیْ ھُرَیْرَۃَ

آنحضرت خداوندا بدرستیکہ من دوست میدارم اورا پس دوست دار تو اورا متفق علیہ و در روایت ہست

رض قَالَ خَرَجْتُ مَعَ رَسُوْلِ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ فِیْ

رض گفت ابو ہریرہ بیرون آمدم ہمراہ آنحضرت صلی اللہ علیہ و سلم در

طَائِفَۃٍ مِّنَ النَّھَارِ حَتّٰی اَتٰی خِبَاءَ فَاطِمَۃَ فَقَالَ اَثَمَّ لُکَعُ

پارۂ از روز تا آنکہ آمد آنحضرت خانۂ فاطمہ را پس گفت آنحضرت آیا

اَثَمَّ لُکَعُ یَعْنِیْ حَسَنًا فَلَمْ یَلْبَثْ اَنْ جَاءَ یَسْعٰی حَتّٰی

منیجوا ہد آنحضرت بلکع امام حسن را پس درنگ نکرد آنحضرت تا آنکہ آمد دوید در حالیکہ

اعْتَنَقَ کُلُّ وَاحِدٍ مِّنْھُمَا صَاحِبَہٗ فَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ

دست در گردن افگندند ہر یکے ازان یعنے آنحضرت و امام حسن صاحبش را پس گفت آنحضرت صلی

عَلَیْہِ وَسَلَّمَ اَللّٰھُمَّ اِنِّیْ اُحِبُّہٗ فَاَحِبَّہٗ وَاَحِبَّ مَنْ یُّحِبُّہٗ

علیہ و سلم خداوندا بدرستیکہ من دوست میدارم اورا پس دوست بدار تو اورا و دوست دار

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ اَبِیْ بَكْرَةَ رض قَالَ رَاَيْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ

متفق علیه وازابی بکرہ صحابی رض مروایست گفت دیدم آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى الْمِنْبَرِ وَالْحَسَنُ بْنُ عَلِیٍّ اِلٰی

صلی اللہ علیہ وسلم را بر منبر و حسن بن علی در

جَنْبِهٖ وَهُوَ يُقْبِلُ عَلَى النَّاسِ مَرَّةً وَّعَلَيْهِ اُخْرٰى وَيَقُوْلُ

پہلوے آنحضرت بود و حال آنکہ آنحضرت رو می آورد بر مردم یک بار و بر حسن بن علی بار دیگر و میگفت

اِنَّ ابْنِیْ هٰذَا سَيِّدٌ وَّلَعَلَّ اللّٰهَ اَنْ يُّصْلِحَ بِهٖ بَيْنَ فِئَتَيْنِ

آنحضرت بدرستی این پسر من سید یعنی فائق ہست بر قوم خود و امید ہست کہ خدا صلح دہد بوے میان دو جماعت

عَظِيْمَتَيْنِ مِنَ الْمُسْلِمِيْنَ رَوَاهُ الْبُخَارِیُّ وَعَنْ اَنَسٍ رض

بزرگ از مسلمانان رواہ البخاری و روایت ہست از انس رض

قَالَ لَمْ يَكُنْ اَحَدٌ اَشْبَهَ بِالنَّبِیِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

گفت انس نبود ہیچ یکے مانندتر بآنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

مِنَ الْحَسَنِ بْنِ عَلِیٍّ وَقَالَ فِی الْحُسَيْنِ اَيْضًا كَانَ اَشْبَهَهُمْ

از حسن بن علی و گفت انس رض در امام حسین نیز بود مشابہ ترین مردم

بِرَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَوَاهُ الْبُخَارِیُّ وَعَنْ

بہ پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم رواہ البخاری وازر

عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ اَبِیْ نُعْمٍ قَالَ سَمِعْتُ عَبْدَ اللّٰهِ بْنَ عُمَرَ

عبد الرحمن بن نعم بضم نون وسکون عین تابعی زاہد گفت شنیدم من عبد اللہ بن عمر را

وَسَاَلَهٗ رَجُلٌ عَنِ الْمُحْرِمِ قَالَ شُعْبَةُ اَحْسِبُهٗ يَقْتُلُ الذُّبَابَ

و حال آنکہ سوال کردہ بود او را بعضے از اہل عراق از محرم ... کہ بکشد مگس را یعنے اگر محرم مگسے بکشد

فَقَالَ اَهْلُ الْعِرَاقِ يَسْاَلُوْنِیْ عَنِ الذُّبَابِ وَقَدْ قَتَلُوا ابْنَ

جزاے آن چیست ... اہل عراق می پرسند مرا از جزای کشتن مگس و بتحقیق کشتہ اند پسر

بِنْتَ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

دختر رسول خدا صلے اللہ علیہ وسلم حال آنکہ گفت آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ هُمَا رَيْحَانَتَايَ مِنَ الدُّنْيَا رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

صلے اللہ علیہ وسلم حسن وحسین ہر دو ریحان من اند از دنیا رواہ البخاری

وَعَنْ عَلِيٍّ رض قَالَ الْحَسَنُ أَشْبَهُ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و روایت است از علی مرتضیٰ گفت امیر المومنین علی حسن مانند است پیغمبر خدا را صلے اللہ

وَسَلَّمَ مَا بَيْنَ الصَّدْرِ إِلَى الرَّأْسِ وَالْحُسَيْنُ أَشْبَهُ النَّبِيِّ

وسلم در چیزیکہ میان سینہ تا سر است وحسین مشابہ است آنحضرت را

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا كَانَ أَسْفَلَ مِنْ ذٰلِكَ رَوَاهُ

صلے اللہ علیہ وسلم در چیزیکہ ہست تا پایان تر از سینہ گویا ہر دو شاہزادہ

التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ حُذَيْفَةَ رض قَالَ قُلْتُ لِأُمِّي

الترمذی و از حذیفہ رض روایت است گفت گفتم مر مادر خود را

دَعِيْنِيْ آتِي النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأُصَلِّيَ مَعَهُ

بگذار اوا اذن دہ کہ بیایم آنحضرت را صلے اللہ علیہ وسلم پس بگذارم با آنحضرت نماز

الْمَغْرِبَ وَأَسْأَلُهُ أَنْ يَسْتَغْفِرَ لِيْ وَلَكِ فَأَتَيْتُ النَّبِيَّ

شام را و طلب کنم از وی کہ طلب آمرزش کند از خدا برای من و برای تو پس آمدم پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَصَلَّيْتُ مَعَهُ الْمَغْرِبَ فَصَلَّى حَتّٰى

صلے اللہ علیہ وسلم را پس گذاردم با آنحضرت نماز مغرب را پس گذارد آنحضرت نوافل

صَلَّى الْعِشَاءَ ثُمَّ انْفَتَلَ فَتَبِعْتُهُ فَسَمِعَ صَوْتِيْ فَقَالَ مَنْ

گذارد نماز خفتن را پس برگشت آنحضرت از نماز و بازگشتہ بخانہ پس پیروی کردم آنحضرت را

هٰذَا حُذَيْفَةُ قُلْتُ نَعَمْ قَالَ مَا حَاجَتُكَ غَفَرَ اللّٰهُ لَكَ

این حذیفہ ہست گفتم آرے فرمود چیست حاجت تو چہ میگوئی بیامرزد خدا مر ترا

وَلَا مَلَكٌ اَنَّ هٰذَا مَلَكٌ لَمْ يَنْزِلِ الْاَرْضَ قَطُّ قَبْلَ هٰذِهِ

و مر مادر مرا بدرستیکه این فرشته است که فرود نیامده است بسوی زمین هرگز پیش ازین

اللَّيْلَةِ اسْتَاْذَنَ رَبَّهٗ اَنْ يُسَلِّمَ عَلَيَّ وَيُبَشِّرَنِيْ بِاَنَّ

شب و بدرستیکه خواست پروردگار خود را که بیاید و سلام کند بر من و خوشخبری دهد مرا بانیکه

فَاطِمَةَ سَيِّدَةُ نِسَاءِ اَهْلِ الْجَنَّةِ وَاَنَّ الْحَسَنَ وَالْحُسَيْنَ

فاطمه زهرا سیده و سردار زنان اهل بهشت اند و بانیکه حسن و حسین

سَيِّدَا شَبَابِ اَهْلِ الْجَنَّةِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنِ

بهترین و مهتر جوانان اهل بهشت اند رواه الترمذی و از

ابْنِ عَبَّاسٍ رض قَالَ كَانَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

ابن عباس رض مرویست گفت بود آنحضرت صلی الله علیه

وَسَلَّمَ حَامِلَ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ عَلٰى عَاتِقِهٖ فَقَالَ رَجُلٌ

و سلم بردارندهٔ حسن رض بن علی رض بر دوش خود پس گفت مردی

نِعْمَ الْمَرْكَبُ رَكِبْتَ يَا غُلَامُ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ

نیکو مرکبیست که سوار شدی تو اے کودک پس فرمود آنحضرت صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَنِعْمَ الرَّاكِبُ هُوَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ عَنْ

علیه و سلم و نیکو سوار است وی یعنی مرکب خود نیکو هست و راکب هم نیکو هست رواه الترمذی از

عُقْبَةَ بْنِ الْحَارِثِ رض قَالَ صَلّٰى اَبُوْبَكْرٍ الْعَصْرَ ثُمَّ

عقبه بن حارث روایت ست نماز گذارد ابوبکر نماز دیگر را بعد ازان برآمد

يَمْشِيْ وَمَعَهٗ عَلِيٌّ فَرَاَى الْحَسَنَ يَلْعَبُ مَعَ الصِّبْيَانِ

ابوبکر در حالیکه راه میرود باوی علی بود پس دید ابوبکر امام حسن را بازی میکند با کودکان

فَحَمَلَهٗ عَلٰى عَاتِقِهٖ وَقَالَ بِاَبِيْ شَبِيْهٌ بِالنَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ

پس برداشت ابوبکر حسن را بر دوش خود و گفت ابوبکر بطریق طیبت سوگند میخورم به پدر خود حسن مانند ست به پیغمبر صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيْسَ شِبْهًا بِعَلِيٍّ وَعَلِيٌّ يَتَبَسَّمُ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

علیہ وسلم نیست مانند علی و علی خندہ میکرد روا ہ البخاری

وَعَنْ اَنَسٍ قَالَ اُتِيَ عُبَيْدُ اللّٰهِ بْنُ زِيَادٍ بِرَاسِ

و از انس رضی اللہ عنہ و نیست گفت انس رضی اللہ عنہ آوردہ شد نزد عبید اللہ بن زیاد کہ قاتل امام حسین بود

الْحُسَيْنِ فَجُعِلَ فِيْ طَسْتٍ فَجَعَلَ يَنْكُتُ وَقَالَ فِيْ حُسْنِهٖ

حسین را پس گردانیدہ شد سر شریف در طشت پس گشت آن شقی کہ میکاوید چوبے سر مبارک را و گفت

شَيْئًا قَالَ اَنَسٌ فَقُلْتُ وَاللّٰهِ اَنَّهٗ كَانَ اَشْبَهَهُمْ بِرَسُوْلِ اللّٰهِ

چیزے یعنی گفت بطریق انکار نعت انس پس گفتم من بخدا سوگند بدرستی وی بود مشابہ ترین مردم بہ پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَكَانَ مَخْضُوْبًا بِالْوَسْمَةِ رَوَاهُ

صلی اللہ علیہ وسلم و بود سر مبارک وی رنگ کردہ شدہ بوسمہ کہ نام گیاہ است روایت کرد

الْبُخَارِيُّ وَفِيْ رِوَايَةِ التِّرْمِذِيِّ قَالَ كُنْتُ عِنْدَ ابْنِ زِيَادٍ

بخاری و در روایت ترمذی آمدہ است کہ گفت انس بودم من نزد ابن زیاد

فَجِيْءَ بِرَاسِ الْحُسَيْنِ فَجَعَلَ يَضْرِبُ بِقَضِيْبٍ فِيْ اَنْفِهٖ

پس آوردہ شد سر مبارک حضرت امام حسین پس گشت آن ملعون کہ میزد بشاخے کہ در دست وی بود

وَيَقُوْلُ مَا رَاَيْتُ مِثْلَ هٰذَا حُسْنًا فَقُلْتُ اَمَا اِنَّهٗ كَانَ

و میگوید ندیدہ ام مثل این در حسن پس گفتم آگاہ باش بدرستی وی

مِنْ اَشْبَهِهِمْ بِرَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَعَنْ

مشابہ ترین مردم بہ پیغمبر خدا است صلی اللہ علیہ وسلم و روایت است از

اُمِّ الْفَضْلِ بِنْتِ حَارِثٍ اَنَّهَا دَخَلَتْ عَلٰى رَسُوْلِ اللّٰهِ

ام فضل بنت حارث والدۂ ابن عباس کہ وی در آمد بہ پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَتْ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ اِنِّيْ رَاَيْتُ

صلی اللہ علیہ وسلم پس گفت یا رسول اللہ بدرستی من دیدہ ام

حُلْمًا مُنْكَرًا اللَّيْلَةَ قَالَ وَمَا هُوَ قَالَتْ إِنَّهُ شَدِيدٌ

خوابی بد ناآشنا را امشب گفت آنحضرت چیست آن خواب گفتم او درشتی آن خواب سخت

قَالَ وَمَا هُوَ قَالَتْ رَأَيْتُ كَأَنَّ قِطْعَةً مِنْ جَسَدِكَ

فرمود چیست آنحضرت گفت دیدم گویا پارهٔ از بدن تو بریده شده است

قُطِعَتْ وَوُضِعَتْ فِي حِجْرِي فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و نهاده شده است در کنار من پس فرمود آنحضرت صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَأَيْتِ خَيْرًا تَلِدُ فَاطِمَةُ إِنْ شَاءَ اللّٰهُ

علیه و سلم دیدی تو ای ام فضل خواب نیک بزاید فاطمه اگر خواسته است خدا

غُلَامًا يَكُونُ فِي حِجْرِكِ فَوَلَدَتْ فَاطِمَةُ الْحُسَيْنَ

پسری را که میباشد آن در کنار تو پس زائید فاطمه زهرا حسین را

فَكَانَ فِي حِجْرِي كَمَا قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

پس بود آن پسر در کنار من چنانکه گفته بود پیغمبر خدا صلی الله علیه

وَسَلَّمَ فَدَخَلْتُ يَوْمًا عَلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و سلم پس درآمدم روزی بر پیغمبر خدا صلی الله علیه

وَسَلَّمَ فَوَضَعْتُهُ فِي حِجْرِهِ ثُمَّ كَانَتْ مِنِّي الْتِفَاتَةٌ

و سلم پس نهادم آن پسر را در کنار آنحضرت پس شد از من نگریستنی بجائی

فَإِذَا عَيْنَا رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تُهْرِيقَانِ

پس ناگاه هر دو چشم آنحضرت صلی الله علیه و سلم میریزند

الدُّمُوعَ قَالَتْ فَقُلْتُ يَا نَبِيَّ اللّٰهِ بِأَبِي أَنْتَ وَأُمِّي مَا لَكَ

اشکها را گفت ام فضل پس گفتم ای پیغمبر خدا پدر و مادرم فدای تو باد چه شد ترا

قَالَ أَتَانِي جِبْرِيلُ فَأَخْبَرَنِي أَنَّ أُمَّتِي سَتَقْتُلُ ابْنِي

گفت آمد مرا جبرئیل پس خبر داد مرا بدرستی که امت تو نزدیک است که بکشند این پسر

فَقُلْتُ هٰذَا قَالَ نَعَمْ وَاَتَانِيْ بِتُرْبَةٍ مِنْ تُرْبَتِهِ حَمْرَاءَ وَعَنِ

پس گفتم بطریق تعجب این پسر را گفت آرے این پسر را و داد مرا جبرئیل خا از خاک آن موضع سرخ و

ابْنِ عَبَّاسٍ رض قَالَ رَاَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِيْمَا

از ابن عباس رض روایت است گفت ابن عباس دیدم آنحضرت را صلے اللہ علیہ وسلم در انچہ

يَرَى النَّائِمُ ذَاتَ يَوْمٍ بِنِصْفِ النَّهَارِ اَشْعَثَ اَغْبَرَ بِيَدِهٖ

مے بیند خوابندہ یک روزے در نیم روز ژولیدہ موے غبار آلودہ بدست

قَارُوْرَةٌ فِيْهَا دَمٌ فَقُلْتُ بِاَبِيْ اَنْتَ وَاُمِّيْ مَا هٰذَا قَالَ

شیشہ است کہ در وے خون است پس گفتم پدر و مادر من فدائے تو باد چیست اینجال گفت

هٰذَا دَمُ الْحُسَيْنِ وَاَصْحَابِهٖ لَمْ اَزَلْ اَلْتَقِطُهٗ مُنْذُ

آنحضرت این خون حسین و یاران اوست ہمیشہ ام کہ مے بردارم آنرا تمام

الْيَوْمِ فَاُحْصِيَ ذٰلِكَ الْوَقْتَ فَاُجِدَ قُتِلَ ذٰلِكَ الْوَقْتَ

امروز پس نگاہ داشتم من این وقت را پس مے یابم کہ کشتہ شد حسین در ان وقت

رَوَاهُمَا الْبَيْهَقِيُّ فِيْ دَلَائِلِ النُّبُوَّةِ وَاَحْمَدُ الْاَخِيْرَ مَا جَاءَ

روایت کرد این ہر دو حدیث را بیہقی در دلائل النبوۃ و روایت نمود احمد حدیث اخیر را آنچہ

فِيْ فَضْلِ فَاطِمَةَ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالٰى عَنْهَا عَنِ

در فضیلت حضرت فاطمہ زہرا آمدہ رضی اللہ تعالے عنہا روایت است

الْمِسْوَرِ بْنِ مَخْرَمَةَ رض اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

از مسور بن مخرمہ کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

قَالَ فَاطِمَةُ بَضْعَةٌ مِّنِّيْ فَمَنْ اَغْضَبَهَا اَغْضَبَنِيْ وَفِيْ رِوَايَةٍ

فرمود کہ فاطمہ گوشت پارہ من است پس کسیکہ در خشم آرد او را در خشم آرد مرا و در روایت

يُرِيْبُنِيْ مَا اَرَابَهَا وَيُؤْذِيْنِيْ مَا اٰذَاهَا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

آمدہ است کہ ناخوش میگرداند مرا چیزیکہ ناخوش میگرداند او را و آزار میکند مرا چیزیکہ آزار میدہد او را متفق علیہ و از

أَنَسٍ رض أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ حَسْبُكَ مِنْ نِسَاءِ

انس رض روایت کرد آنحضرت صلی الله علیه وسلم فرمود بس است ترا از زنان

الْعَالَمِيْنَ مَرْيَمُ بِنْتُ عِمْرَانَ وَخَدِيْجَةُ بِنْتُ خُوَيْلِدٍ وَفَاطِمَةُ

جهانیان شناختن فضائل این چهار زن آمریم بنت عمران وخدیجه بنت خویلد وفاطمه

بِنْتُ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَاٰسِيَةُ امْرَأَةُ فِرْعَوْنَ

بنت محمد صلی الله علیه وسلم وآسیه زن فرعون اند

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ أُمِّ سَلَمَةَ رض أَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

روایه الترمذی وروایت است از ام سلمه رض که آنحضرت صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَعَا فَاطِمَةَ عَامَ الْفَتْحِ فَنَاجَاهَا فَبَكَتْ ثُمَّ

علیه وسلم خواند فاطمه را سال فتح مکه پس راز گفت گویا نهانی پس گریست

حَدَّثَهَا فَضَحِكَتْ فَلَمَّا تُوُفِّيَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

فاطمه بعد از سخنی گفت فاطمه را پس بخندید فاطمه پس هنگامیکه وفات یافت آنحضرت صلی الله علیه وسلم

سَأَلْتُهَا عَنْ بُكَائِهَا وَضَحِكِهَا قَالَتْ أَخْبَرَنِيْ رَسُوْلُ اللّٰهِ

پرسیدم فاطمه را از گریستن او واز خنده او گفت خبر داد مرا آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ يَمُوْتُ فَبَكَيْتُ ثُمَّ أَخْبَرَنِيْ

صلی الله علیه وسلم که وی همی میرد پس گریستم پس خبر داد مرا که من

سَيِّدَةُ نِسَاءِ أَهْلِ الْجَنَّةِ إِلَّا مَرْيَمَ بِنْتَ عِمْرَانَ فَضَحِكْتُ

بهترین زنان بهشتیان ام مگر مریم بنت عمران پس خنده کردم

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ أَنَسٍ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

باین بشارت روایت کرد آنرا ترمذی وروایت است از انس که آنحضرت صلی الله علیه

وَسَلَّمَ أَتَى فَاطِمَةَ بِعَبْدٍ قَدْ وَهَبَهُ لَهَا وَعَلٰى فَاطِمَةَ ثَوْبٌ

وسلم آمد نزد فاطمه با غلامیکه بتحقیق عنایت کرده بود آنحضرت مر فاطمه را وبر فاطمه توبی بود

إِذَا قَنَّعَتْ بِهِ رَأْسَهَا لَمْ يَبْلُغْ بِهِ رِجْلَيْهَا وَإِذَا غَطَّتْ بِهِ

قصه چون می‌پوشید بآن ثوب سر خود را نمیرسید ثوب هر دو پاے فاطمه را و چون میپوشید

رِجْلَيْهَا لَمْ يَبْلُغْ بِهِ رَأْسَهَا فَلَمَّا رَأَى رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

بآن ثوب هر دو قدم خود را نمیرسید سر او را پس هنگامیکه دید آنحضرت صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا تَلْقَى قَالَ إِنَّهُ لَيْسَ عَلَيْكِ بَأْسٌ إِنَّمَا

علیه و سلم چیزیکه میرسید از مشقت فرمود بدرستیکه نیست بر تو مضایقه جز این نیست که وے

هُوَ أَبُوكِ وَغُلَامُكِ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ فِي بَابِ النَّظَرِ إِلَى

یعنی کسیکه حیا میکنے تو از وی پدر تست و غلام تست روایت کرد ابو داؤد در باب نظر کردن بسوے

الْمَخْطُوبَةِ مش بَابُ مَنَاقِبِ أَزْوَاجِ النَّبِيِّ

مخطوبه باب ست در مناقب امهات المومنین ازواج مطهرات حضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ عَلِيٍّ رض قَالَ سَمِعْتُ

سید العالمین صلی الله علیه و سلم از علی مرتضی رض مرویست گفت شنیدم

رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ خَيْرُ نِسَائِهَا مَرْيَمُ

آنحضرت را صلی الله علیه و سلم که میگفت بهترین زنان دنیا مریم

بِنْتُ عِمْرَانَ وَخَيْرُ نِسَائِهَا خَدِيجَةُ بِنْتُ خُوَيْلِدٍ مُتَّفَقٌ

بنت عمران است و بهترین زنان دنیا خدیجه بنت خویلد است متفق

عَلَيْهِ وَفِي رِوَايَةٍ قَالَ أَبُو كُرَيْبٍ وَأَشَارَ وَكِيعٌ إِلَى السَّمَاءِ

علیه و در روایتے آمده گفت ابوکریب که راوی این حدیث از وکیع است و اشارت کرد وکیع

وَالْأَرْضِ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ أَتَى جِبْرَئِيلُ النَّبِيَّ

و زمین از برای بیان معنے دنیا و روایت هست از ابوهریره رض گفت ابوهریره آمد جبرئیل آنحضرت را

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْكَ

صلی الله علیه و سلم پس گفت یا رسول الله صلی الله علیک

وَسَلَّمَ هٰذِهٖ خَدِيْجَةُ قَدْ اَتَتْ مَعَهَا اِنَاءٌ فِيْهِ اِدَامٌ اَوْ

و سلم این خدیجہ است بتحقیق باوی آوند ہست کہ دروی نان خورش ہست یا

طَعَامٌ فَاِذَا اَتَتْكَ فَاقْرَأْ عَلَيْهَا السَّلَامَ مِنْ رَّبِّهَا وَمِنِّيْ

طعامے است پس چون بیاید خدیجہ ترا پس بخوان بروی سلام از پروردگاروی واز جانب من

وَبَشِّرْهَا بِبَيْتٍ فِي الْجَنَّةِ مِنْ قَصَبٍ لَا صَخَبَ فِيْهِ وَلَا نَصَبَ

و مژده ده خدیجہ را بخانہ در بہشت از قصب نیست در آنجا شور و غوغا و نہ رنج و تعب

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ عَائِشَةَ رض قَالَتْ مَا غِرْتُ عَلٰى اَحَدٍ

متفق علیہ و روایت است از عائشہ رض گفت عائشہ کہ غیرت نکردہ ام بر ہیچ

مِنْ نِسَاءِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا غِرْتُ عَلٰى خَدِيْجَةَ

از زنان آنحضرت صلے اللہ علیہ و سلم آنچنانکہ غیرت بردہ ام بر خدیجہ

وَمَا رَاَيْتُهَا وَلٰكِنْ كَانَ يُكْثِرُ ذِكْرَهَا وَرُبَّمَا ذَبَحَ الشَّاةَ ثُمَّ

و من ندیدہ ام خدیجہ را ولیکن بود آنحضرت کہ بسیار میکرد یاد خدیجہ را و بسا کہ ذبح میکرد

يُقَطِّعُهَا اَعْضَاءً ثُمَّ يَبْعَثُهَا فِيْ صَدَائِقِ خَدِيْجَةَ فَرُبَّمَا

پارہ میکرد گوسفند را عضو عضو پس میفرستاد آنحضرت آنگوسفند را در زنانیکہ دوستان خدیجہ بودند

قُلْتُ لَهٗ كَاَنَّهٗ لَمْ تَكُنْ فِي الدُّنْيَا امْرَاَةٌ اِلَّا خَدِيْجَةُ فَيَقُوْلُ

پس بسا کہ میگفتم مر آنحضرت را گو یا کہ نبود در دنیا ہیچ زنے مگر خدیجہ پس میگفت آنحضرت

اِنَّهَا كَانَتْ وَكَانَ لِيْ مِنْهَا وَلَدٌ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ مِنْ فَضْلِ

کہ خدیجہ بود چنین چنین بطریق ابہام و بود مرا از خدیجہ اولاد متفق علیہ از فضیلت

عَائِشَةَ رض عَنْ اَبِيْ سَلَمَةَ رض اَنَّ عَائِشَةَ رض قَالَتْ قَالَ لِيْ

حضرت عائشہ صدیقہ رضی اللہ عنہا از ابی سلمہ مرویست گفت فرمود عائشہ صدیقہ مرا

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَا عَائِشَةُ هٰذَا جِبْرِيْلُ

آنحضرت صلے اللہ علیہ و سلم ای عائشہ این جبرئیل ہست

يَقْرَأُكِ السَّلَامَ قَالَتْ وَعَلَيْهِ السَّلَامُ وَرَحْمَةُ اللهِ قَالَتْ هُوَ يَرٰی

می خواند ترا سلام گفت عائشہ در جواب بر جبریل سلام است و رحمت خدا گفت عائشہ آنحضرت

مَا لَا أَرٰی مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ عَائِشَةَ رض قَالَتْ قَالَ لِي

می بیند آنچه نمی بینم من و آن شخص جبرئیل است متفق علیه و از عائشہ رض مرویست گفت فرمود

رَسُولُ اللهِ صَلَّی اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أُرِيتُكِ فِي الْمَنَامِ ثَلٰثَ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم نمودہ شدے تو مرا در خواب سہ

لَيَالٍ يَجِيءُ بِكِ الْمَلَكُ فِي سَرَقَةٍ مِنْ حَرِيرٍ فَقَالَ لِي هٰذِهِ امْرَأَتُكَ

شب و می آورد پیش من صورت و مثال ترا فرشتہ در قطعہ از جامہ ابریشمی پس گفت مرا این زن تست

فَكَشَفْتُ عَنْ وَجْهِكِ الثَّوْبَ فَإِذَا أَنْتِ هِيَ فَقُلْتُ إِنْ يَكُنْ

پس بر داشتم از صورت تو جامہ را پس ناگاہ تو اکنون آن صورتے کہ دیدہ بودم پس گفت

هٰذَا مِنْ عِنْدِ اللهِ يُمْضِهِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَبِي مُوسٰی رض

خواب بدین از پیش خدا در میگذارد خدا تعالی این را متفق علیہ است و روایت است از ابے موسے اشعری

قَالَ مَا أَشْكَلَ عَلَيْنَا أَصْحَابَ رَسُولِ اللهِ صَلَّی اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

گفت ابو موسے مشتبہ نشدے ما را کہ اصحاب آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم ایم

حَدِيثٌ قَطُّ فَسَأَلْنَا عَائِشَةَ إِلَّا وَجَدْنَا عِنْدَهَا مِنْهُ عِلْمًا

ہیچ حدیث ہرگز پس پرسیدیم از عائشہ مگر آنکہ می یافتیم نزد عائشہ از ان علمی

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ مُوسَی بْنِ طَلْحَةَ رض قَالَ مَا رَأَيْتُ

رواہ ترمذی و از موسے بن طلحہ رض مرویست گفت ندیدم

أَحَدًا أَفْصَحَ مِنْ عَائِشَةَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ مِنْ فَضْلِ

ہیچ یکے را فصیح تر از عائشہ رواہ الترمذی از فضیلت

صَفِيَّةَ رض عَنْ أَنَسٍ رض قَالَ بَلَغَ صَفِيَّةَ أَنَّ حَفْصَةَ قَالَتْ لَهَا

حضرت صفیہ از انس رض مرویست گفت انس کہ رسید صفیہ را کہ حفصہ گفت مر او را

بنت يهودي فبكت فدخل عليها النبي صلى الله عليه وسلم

دختر یهودی بود صفیه دختر یهودی پس گریست صفیه پس در آمد بر صفیه پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم

وهي تبكي فقال ما يبكيك فقالت قالت لي حفصة اني ابنة

و حال آنکه وی میگریست پس فرمود چه چیز می گریاند ترا پس گفت صفیه گفت حفصه که من دختر

يهودي فقال النبي صلى الله عليه وسلم انك لابنة نبي

یهودی ام پس فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم بدرستی که تو هر آینه دختر پیغمبری

وان عمك لنبي وانك لتحت نبي فبم تفخر عليك ثم قال

و بدرستیکه عم تو پیغمبر بود و بدرستی تو صفیه زیر پیغمبر و زوجه من هستی پس در چه می نازد حفصه بر تو پس فرمود

اتقي الله يا حفصة رواه الترمذي والنسائي باب مناقب

بپرهیز ای حفصه خدا را و بترس از خدا روایت کرد ترمذی و نسائی باب ست در مناقب

أهل النبي صلى الله عليه وسلم رضوان

اہل بیت نبی صلی الله علیه وسلم

الله تعالى عليهم اجمعين ذلك الذي يبشر الله

این آن ثواب است که مژده میدهد خدا

عباده الذين آمنوا وعملوا الصالحات قل لا أسئلكم عليه

آن بندگان خود را که ایمان آوردند و کارهای شایسته کرده اند بگو نمی طلبم از شما بر تبلیغ

اجرا الا المودة في القربى عن ابن عباس قال قال

قرآن هیچ مزدی لیکن باید که بیش گیرید دوستی در میان خویشاوندان از ابن عباس مروی است گفت فرمود

رسول الله صلى الله عليه وسلم احبوا الله لما يغذوكم

آنحضرت صلی الله علیه وسلم دوست دارید خدا را جهت چیزی که خورش میدهد

من نعمه فاحبوني لحب الله واحبوا اهل بيتي لحبي رواه

از نعمت پس دوست دارید مرا از جهت دوستی خدا و دوست دارید اهل بیت مرا از جهت دوستی من

الترمذی وعن ابی ذر انه قال وهو اخذ بباب

ترمذی وازابی ذر مرویست که وی گفت درحالیکه گیرنده است در

الکعبة سمعت النبي صلى الله عليه وسلم يقول الا ان

کعبه را شنیدم پیغمبر را صلی الله علیه وسلم میگفت آنحضرت آگاه باشید که

مثل اهل بيتي فيكم مثل سفينة نوح من ركبها نجا ومن تخلف

مثال اهل بیت من در میان شما مثال کشتی نوح است کسیکه سوار شد کشتی نوح را رستگار شد و کسیکه

عنها هلك رواه احمد وعن عائشة قالت خرج النبي

و سوار نشد آن هلاک شد رواه احمد روایت است از عائشه رض گفت عائشه رض بیرون آمد آنحضرت

صلى الله عليه وسلم غداة وعليه مرط مرحل من شعر

صلی الله علیه وسلم در یک بامدادے و حال آنکه بروی گلیمے بود که در وی نقشها بود از موی

اسود فجاء الحسن بن علي رض فادخله ثم جاء الحسين رض

سیاه پس آمد امام حسن بن علی رض پس درآورد آنحضرت او را پیش آمد امام حسین رض

فدخل معه ثم جاءت فاطمة رض فادخلها ثم جاء علي

پس درآمد حسین با حسن پیش آمد فاطمه رض پس درآورد او را پیش آمد علی پس درآورد او را

فادخله ثم قال انما يريد الله ليذهب عنكم الرجس

پس گفت نمی خواهد خدا مگر آنکه دور گرداند از شما پلیدی گناهان را

اهل البيت ويطهركم تطهيرا رواه مسلم وعن

ای اهل بیت و پاک گرداند شما را پاک کردنی رواه مسلم در روایت است از

البراء رض قال لما توفي ابراهيم قال رسول الله صلى الله

براء رض گفت براء بن عازب هنگامیکه وفات یافت ابراهیم پسر آنحضرت صلی الله

عليه وسلم ان له مرضعا في الجنة رواه البخاري وعن

علیه وسلم که از ماریه قبطیه بود فرمود آنحضرت که بدرستی مر او را شیر دهنده است در بهشت رواه البخاری و روایت است

زید بن ارقم قال قام رسول الله صلی الله علیه وسلم

از زید بن ارقم گفت زید ایستاد آنحضرت صلی الله علیه وسلم

یوما فینا خطیبا بماء یدعی خما بین مکة والمدینة فحمد الله

بخطبه روزے میان ما در موضعے که خوانده میشود آب را غدیر خم که میان مکه و مدینه است پس ستائش

واثنی علیه ووعظ وذکر ثم قال اما بعد الا ایها الناس

و سپاس کرد وے و پند داد و ثواب و عقاب خدا یاد داد پستر گفت آنحضرت اما بعد حمد خدا آگاه باشید

انما انا بشر یوشك ان یاتینی رسول ربی فاجیب

نیستم من مگر آدمی نزدیک است که بیاید مرا فرستاده پروردگار من یعنی ملک الموت اجابت کنم

وانا تارك فیکم الثقلین اولهما کتاب الله فیه الهدی

و من گذارنده ام در میان شما دو متاع نفیس را کتاب الله که در وی راه راست است

والنور فخذوا بکتاب الله واستمسکوا به فحث علی

و نور پس چنگ در زنید بکتاب الله و عمل کنید بآن پس برانگیخت مارا بر عمل

کتاب الله ورغب فیه ثم قال واهل بیتی اذکرکم الله

کتاب الله و ترغیب داد بدان پستر فرمود آنحضرت دوم اهل بیت من است یاد میدهم شمارا

فی اهل بیتی وفی روایة کتاب الله هو حبل الله من اتبعه

در حق ایشان و در روایتے مدح کتاب الله این چنین آمده است کتاب الله رسن خدا است هر که

کان علی الهدی ومن ترکه کان علی الضلالة رواه مسلم

باشد بر راه راست و کسیکه بگذارد اورا و تمسک نکند باشد بر گمراہی رواه مسلم

وعن جابر رض قال رایت رسول الله صلی الله علیه

و روایت است از جابر رض گفت جابر دیدم آنحضرت را صلی الله علیه

وسلم فی حجته یوم عرفة وهو علی ناقته القصواء یخطب

وسلم در حج وی که حج الوداع باشد روز عرفه و حال آنکه آنحضرت بر ناقه خود که نام او قصوا است

فَسَمِعْتُهُ یَقُوْلُ یَا اَیُّهَا النَّاسُ اِنِّیْ تَرَکْتُ فِیْکُمْ مَا اِنْ اَخَذْتُمْ

پس شنیدم آنحضرت را کہ میگفت ای مردم بدرستی من گذارندہ ام در شما چیزے را اگر بگیرید

بِهٖ لَنْ تَضِلُّوْا کِتَابَ اللّٰهِ وَعِتْرَتِیْ اَهْلَ بَیْتِیْ رَوَاهُ التِّرْمِذِیُّ

آنرا و عمل کنید بدان ہرگز گمراہ نمیشوید شما کتاب خدا و خویشان و نزدیکان من را رواہ الترمذے

وَعَنْ زَیْدِ بْنِ اَرْقَمَ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ

و از زید بن ارقم مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ اِنِّیْ تَارِكٌ فِیْکُمْ مَا اِنْ تَمَسَّکْتُمْ بِهٖ لَنْ تَضِلُّوْا بَعْدِیْ

و سلم بدرستی من گذارندہ ام در شما چیزیکہ اگر چنگ در زنید شما بان چیز ہرگز گمراہ نمیشوید بعد از

اَحَدُهُمَا اَعْظَمُ مِنَ الْاٰخَرِ کِتَابُ اللّٰهِ حَبْلٌ مَمْدُوْدٌ مِنَ السَّمَاءِ اِلَی

من یکے ازان دو چیز بزرگتر از دیگر است و میگذارم کتاب خدا را و این رسنی است دراز کردہ شدہ از آسمان بسوئے

الْاَرْضِ وَعِتْرَتِیْ اَهْلُ بَیْتِیْ وَلَنْ یَّتَفَرَّقَا حَتّٰی یَرِدَا عَلَیَّ الْحَوْضَ

زمین و آویختہ و میگذارم عترت خود را کہ اہل بیت من اند و ہرگز جدا نمیشوند کتاب اللہ و عترت من از من

فَانْظُرُوْا کَیْفَ تَخْلُفُوْنِیْ فِیْهِمَا رَوَاهُ التِّرْمِذِیُّ وَعَنْهُ

پس نظر کنید و فکر نمائید کہ چگونہ خلیفہ میشوید شما در کتاب و عترت رواہ الترمذی و ہم ازوی مرویست

اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لِعَلِیٍّ وَفَاطِمَةَ وَالْحَسَنِ

کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود مر علے و فاطمہ و حسن

وَالْحُسَیْنِ اَنَا حَرْبٌ لِّمَنْ حَارَبَهُمْ وَسِلْمٌ لِّمَنْ سَالَمَهُمْ

و حسین را کہ من جنگ کنندہ ام مر کسے را کہ جنگ کند ایشان را و صلح کنندہ ام مر کسے را کہ صلح کند

رَوَاهُ التِّرْمِذِیُّ وَعَنْ جُمَیْعِ بْنِ عُمَیْرٍ رض قَالَ دَخَلْتُ مَعَ

ایشان را رواہ الترمذے و روایت ہست از جمیع بن عمیر رض گفت در آمدم ہمراہ

عَمَّتِیْ عَلٰی عَائِشَةَ رض فَسَاَلْتُ اَیُّ النَّاسِ کَانَ اَحَبَّ اِلٰی

عمہ خود بر عائشہ رض پس پرسیدم من کدام از آدمیان بود محبوب تر بسوے

رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَتْ فَاطِمَةُ فَقِيلَ مِنَ

پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ و سلم گفت عائشہ فاطمہ بود محبوب ترین مردم نزد آنحضرت

الرِّجَالِ قَالَتْ زَوْجُهَا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ مَنَاقِبُ مُعَاذِ

پرسیده شد از عائشہ از مردان ام محبوب تر بود ... شوہر او علی کرم اللہ وجہہ روایت ترمذی در مناقب حضرت معاذ

بْنِ جَبَلٍ وَزَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ وَأُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ رض

بن جبل و زید بن ثابت و ابی بن کعب رض

عَنْ أَنَسٍ قَالَ جَمَعَ الْقُرْآنَ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

روایت ست از انس رض گفت کہ جمع کردند قرآن را یعنی یاد گرفتند تمام قرآن را در زمان آنحضرت صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ أَرْبَعَةٌ أُبَيُّ بْنُ كَعْبٍ وَمُعَاذُ بْنُ جَبَلٍ وَزَيْدُ بْنُ ثَابِتٍ وَ

و سلم چہار کس ابی بن کعب و معاذ بن جبل و زید بن ثابت و

أَبُو زَيْدٍ قِيلَ لِأَنَسٍ مَنْ أَبُو زَيْدٍ قَالَ أَحَدُ عُمُومَتِي مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

ابو زید انصاری گفته شد مر انس را کہ ... متفق علیہ

مَنَاقِبُ سَلْمَانَ الْفَارِسِيِّ رض عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض

منقبتہائے حضرت سلمان فارسی رض روایت ست از ابی ہریرہ رض

قَالَ كُنَّا جُلُوسًا عِنْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذْ نَزَلَتْ

گفت ابو ہریرہ بودیم ما نشستہ نزد آنحضرت صلے اللہ علیہ و سلم ناگاہ فرود آمد

سُورَةُ الْجُمُعَةِ فَلَمَّا نَزَلَتْ وَآخَرِينَ مِنْهُمْ لَمَّا يَلْحَقُوا بِهِمْ

سورۂ جمعہ پس چون فرود آمد و رسید این آیہ ...

قَالُوا مَنْ هٰؤُلَاءِ يَا رَسُولَ اللّٰهِ قَالَ وَفِينَا سَلْمَانُ الْفَارِسِيُّ

پرسیدند صحابہ یا رسول اللہ کیستند این جماعت گفت و نشستہ بود در میان ما سلمان فارسی

قَالَ فَوَضَعَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَدَهُ عَلَى سَلْمَانَ

گفت ابو ہریرہ پس نہاد آنحضرت صلے اللہ علیہ و سلم دست مبارک خود را بر سلمان

ثُمَّ قَالَ لَوْ كَانَ الْإِيمَانُ عِنْدَ الثُّرَيَّا لَنَالَهُ رِجَالٌ مِّنْ هٰؤُلَاءِ

پس تر فرمود اگر میبود ایمان نزد ستارۂ ثریا ہر آئینہ میگرفتند و میافتند آنرا مردمان

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ مَنَاقِبُ عَمَّارِ بْنِ يَاسِرٍ رض وَكُنْيَتُهُ

متفق علیہ منقبتہائے عمار بن یاسر رض وکنیت آن

أَبُو الْيَقْظَانِ رض عَنْ عَلِيٍّ رض قَالَ اسْتَأْذَنَ عَمَّارٌ عَلَى

ابو الیقظان رض روایت است از علی رض گفت علی مرتضے طلب اذن کرد عمار بن یاسر

النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ ائْذَنُوا لَهُ مَرْحَبًا

در آمدن بر آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم پس گفت اذن دہید اورا فراخی جائے باد

بِالطَّيِّبِ الْمُطَيَّبِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ عَائِشَةَ رض قَالَتْ

مبارک بجوہر ذات و پاک کردہ شدہ بتہذیب صفات اخلاق رواہ ترمذی و روایت است از عائشہ رض گفت

قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا خُيِّرَ عَمَّارٌ بَيْنَ أَمْرَيْنِ

عائشہ فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم اختیار دادہ نشد درمیست عمار بن یاسر

إِلَّا اخْتَارَ أَشَدَّهُمَا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ

مگر اختیار کرد برگزیدی سخت ترین آن رواہ الترمذی و روایت است از ابی ہریرہ رض

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَبْشِرْ يَا عَمَّارُ

گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بشارت باد ترا ای عمار کہ

تَقْتُلُكَ الْفِئَةُ الْبَاغِيَةُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ مَنَاقِبُ أَبِي

قتل میکند ترا جماعۂ باغیان رواہ الترمذی منقبتہائے ابی

ذَرٍّ الْغِفَارِيِّ رض عَنْ أَبِي ذَرٍّ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

ذر غفاری رض مروایت از ابی ذر رض گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا أَظَلَّتِ الْخَضْرَاءُ وَلَا أَقَلَّتِ الْغَبْرَاءُ

صلے اللہ علیہ وسلم سایہ نکرد آسمان و برنداشت زمین

مِنْ ذِي لَهْجَةٍ أَصْدَقَ وَلَا أَوْفَى مِنْ أَبِي ذَرٍّ شِبْهِ عِيسَى ابْنِ
خداوند زبان را که راست تر ونه وفا کننده تر از ابی ذر و ابی ذر مشابه است عیسی بن
مَرْيَمَ يَعْنِي فِي الزُّهْدِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ مَنَاقِبُ عَبْدِ اللهِ
مریم را یعنے در زہد و تجرد رواہ ترمذے منقبتہائے عبداللہ
بْنِ سَلَامٍ رض عَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ رض قَالَ مَا سَمِعْتُ
بن سلام رض روایت است از سعد بن ابی وقاص رض گفت نشنیدم
النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ لِأَحَدٍ يَمْشِي عَلَى وَجْهِ
آنحضرت را صلے اللہ علیہ وسلم کہ میگفت مر ہیچ یکے را کہ میرود بر
الْأَرْضِ إِنَّهُ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ إِلَّا لِعَبْدِ اللهِ بْنِ سَلَامٍ مُتَّفَقٌ
زمین کہ وے از اہل بہشت است بالقطع مگر مر عبداللہ بن سلام را متفق
عَلَيْهِ مَنَاقِبُ عَبْدِ اللهِ بْنِ مَسْعُودٍ رض عَنْ حُذَيْفَةَ رض
علیہ منقبتہائے عبداللہ بن مسعود رض از حذیفہ رض مرویست
قَالَ إِنَّ أَشْبَهَ النَّاسِ دَلًّا وَسَمْتًا وَهَدْيًا بِرَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ
گفت حذیفہ بدرستی کہ مشابہ ترین مردم از روی طریقہ وسیرت و ہدی بہ پیغمبر خدا صلے اللہ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَابْنُ أُمِّ عَبْدٍ مِنْ حِينِ يَخْرُجُ مِنْ بَيْتِهِ إِلَى أَنْ
علیہ وسلم ابن ام عبد است یعنے عبداللہ بن مسعود کہ مادر او کنیت بام عبد میکرد از ہنگامی کہ بیرون آید
يَرْجِعَ إِلَيْهِ لَا نَدْرِي مَا يَصْنَعُ فِي أَهْلِهِ إِذَا خَلَا رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ
کہ باز ... بسوئے خانہ خود در نمی یابیم کہ چہ میکند در اہل بیت خود وقتیکہ بخلوت در رواہ البخاری
وَعَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ رض قَالَ قَدِمْتُ أَنَا وَأَخِي مِنَ
و روایت است از ابو موسے اشعرے رض گفت ابوموسی قدوم آوردم من و برادر من
الْيَمَنِ فَمَكَثْنَا حِينًا مَا نُرَى إِلَّا أَنَّ عَبْدَ اللهِ بْنَ مَسْعُودٍ رَجُلٌ
از یمن پس درنگ کردیم چندگاہی و نمی بردیم گمان ما مگر آنکہ عبداللہ بن مسعود مرد یست

مِنْ أَهْلِ بَيْتِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ [illegible] مِنْ دُخُولِهِ
از اہل بیت پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم از جہت آنچہ میدید کم از در آمدن وے
وَدُخُولِ أُمِّهِ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ
و در آمدن مادر وے بر آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم متفق علیہ
[illegible] حُذَيْفَةَ بْنِ الْيَمَانِ [illegible] حُذَيْفَةَ رض قَالَ
در منقبتہائے حذیفہ بن الیمان رض مرویست از حذیفہ رض گفت حذیفہ
وَاللّٰهِ مَا أَدْرِي أَنَسِيَ أَصْحَابِي أَمْ تَنَاسَوْا وَاللّٰهِ مَا تَرَكَ رَسُولُ اللّٰهِ
بخدا سوگند درنمی یابم من کہ آیا فراموش کرد یاران من یا فراموشے می نمایند بخدا سوگند نگذاشت
صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ قَائِدِ فِتْنَةٍ إِلَى أَنْ تَنْقَضِيَ الدُّنْيَا
صلے اللہ علیہ وسلم ہیچ کشندۂ فتنہ را تا سپرے شدن دنیا این ست
[illegible] مَعَهُ ثَلَاثَمِائَةٍ فَصَاعِدًا إِلَّا قَدْ سَمَّاهُ لَنَا بِاسْمِهِ وَاسْمِ
کہ میرسند کسانے را باو بند و تبعیت میکنند عدد سیصد را و زیادہ ازان مگر بتحقیق ذکر کرد او را آنحضرت
أَبِيهِ وَاسْمِ قَبِيلَتِهِ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَدَرِبَابُ الْفِتَنِ مِشْ مَنَاقِبُ
وی و نام پدر او و نام قبیلۂ او رواه ابوداؤد این حدیث در باب فتن مشکوٰت ہست در منقبتہائے
زَيْدِ بْنِ حَارِثَةَ رض فَلَمَّا قَضَى زَيْدٌ مِنْهَا وَطَرًا زَوَّجْنَاكَهَا
زید بن حارثہ رض پس وقتیکہ بانجام رسانید زید از زینب حاجت را بزنی دادیم
لِكَيْلَا يَكُونَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ حَرَجٌ فِي أَزْوَاجِ أَدْعِيَائِهِمْ إِذَا
زینب را تا نباشد بر مسلمانان ہیچ تنگے در نکاح کردن زنان پسر خواندگان چون
قَضَوْا مِنْهُنَّ وَطَرًا وَكَانَ [illegible] اللّٰهِ مَفْعُولًا وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ
چون بآخر رسانند ازایشان حاجت را و ہست مراد خدا البتہ کردے و مرویست از عبداللہ
بْنِ عُمَرَ رض قَالَ إِنَّ زَيْدَ بْنَ حَارِثَةَ مَوْلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ
بن عمر رض گفت ابن عمر کہ زید بن حارثہ مولے پیغمبر خدا صلے اللہ

عليه وسلم ما كنا ندعوه الا زيد بن محمد حتى نزل القرآن
عليه وسلم نبودیم ما که میخواندیم او را مگر زید بن محمد. تا آنکه فرود آمد قرآن

ادعوهم لآبائهم متفق عليه مناقب أسامة بن زيد
که بخوانید پسر خوانده گان را به پدران ایشان متفق علیه در منقبتهائے اسامہ بن زید رض

عن أسامة بن زيد رض عن النبي صلى الله عليه وسلم كان
روایت ست از اسامه بن زید رض از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم که بود

يأخذه والحسن فيقول اللهم أحبهما فإني أحبهما وفي
آنحضرت که میگرفت اسامه را وحسن بن علے را پس میگفت خداوندا دوست دار این دو را زیرا که بدرستیکه

رواية قال كان رسول الله صلى الله عليه وسلم يأخذني
روایتے دیگر گفت اسامه بود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم میگرفت مرا

فيقعدني على فخذه ويقعد الحسن بن علي على فخذه الأخرى
پس مے نشاند مرا بر ران خود ومے نشاند حسن بن علے را بر ران دیگر خود

ثم يضمهما ثم يقول اللهم ارحمهما فإني أرحمهما رواه
پس فراهم میکرد هر دو را پس میگفت خداوندا مهربانی کن هر دو را زیرا که بدرستیکه من مهربانم

البخاري وعن عبد الله بن عمر رض أن رسول الله صلى الله
بخاری ودر روایت ست از عبد الله بن عمر رض که آنحضرت صلے اللہ

عليه وسلم بعث بعثا وأمر عليهم أسامة بن زيد فطعن بعض
علیه وسلم فرستاد لشکر را وامیر گردانید بران اسامه بن زید را پس طعن کردند بعض

الناس في إمارته فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم
مردمان در امارت وے پس فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

إن تطعنوا في إمارته فقد كنتم تطعنون في إمارة
اگر هستید شما که طعن میکنید در امارت وی پس هر آئینه بوده اید شما که طعن میکردید

أَبِيهِ مِنْ قَبْلُ وَايْمُ اللهِ إِنَّهُ كَانَ لَخَلِيقًا لِلْإِمَارَةِ وَإِنْ كَانَ لَمِنْ

پدر وی پیش ازین و سوگند خدائے بتحقیق بود بدرستی سزاوار امارت را و بتحقیق بود هر آئینہ از

أَحَبِّ النَّاسِ إِلَيَّ وَإِنَّ هٰذَا لَمِنْ أَحَبِّ النَّاسِ إِلَيَّ بَعْدَهُ مُتَّفَقٌ

محبوب ترین مردمان بسوی من و بدرستی این یعنی اسامہ از جملہ محبوب ترین مردم است نزد من بعد وی

عَلَيْهِ وَفِي رِوَايَةٍ لِمُسْلِمٍ نَحْوُهُ وَفِي آخِرِهِ أُوصِيكُمْ بِهِ فَإِنَّهُ

علیہ و در روایتے از مسلم مانند اینست و در آخر حدیث آوردہ است وصیت میکنم شمارا باسامہ

مِنْ صَالِحِيكُمْ وَعَنْ عُمَرَ رض أَنَّهُ فَرَضَ لِأُسَامَةَ فِي ثَلَاثَةِ

زیرا کہ وی از جملہ صالحان شماست و روایت ست از امیر المؤمنین عمر رض کہ وی اندازہ کرد و تعیین نمود مر اسامہ را

آلَافٍ وَخَمْسِمِائَةٍ وَفَرَضَ لِعَبْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ فِي ثَلَاثَةِ آلَافٍ فَقَالَ

ہزار و یانصد درہم و تقدیر کرد برای پسر خود کہ عبد اللہ بن عمر است در سہ ہزار پس گفت

عَبْدُ اللهِ بْنُ عُمَرَ لِأَبِيهِ لِمَ فَضَّلْتَ أُسَامَةَ عَلَيَّ فَوَاللهِ مَا سَبَقَنِي

عبد اللہ بن عمر مر پدر خود را بچہ سبب زیادتے دادی اسامہ را بر من پس بخدا سوگند پیشی نکردہ

إِلَى مَشْهَدٍ قَالَ لِأَنَّ زَيْدًا كَانَ أَحَبَّ إِلَى رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ

از من ... ہیچ مشہدی از مشاہد غزوات گفت عمر رض بجہت این فضیلت دادم کہ زید پدر او بود محبوب تر

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ أَبِيكَ وَكَانَ أُسَامَةُ أَحَبَّ إِلَى رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ

علیہ وسلم از پدر تو و بود اسامہ محبوب تر بسوی آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْكَ فَآثَرْتُ حُبَّ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

علیہ وسلم از تو پس اختیار کردم من محبوب آنحضرت را صلے اللہ علیہ وسلم

عَلَى حُبِّي رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ رض قَالَ

بر محبوب خود تولی روایت کرد این حدیث را ترمذی و روایت ہست از اسامہ بن زید رض

لَمَّا ثَقُلَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ هَبَطْتُ وَهَبَطَ النَّاسُ

اسامہ چون گران شد آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم و بیمار شد فرود آمدم و فرود آمدند مردم

الْمَدِيْنَةَ فَدَخَلْتُ عَلَى رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقَدْ
مدینہ را پس درآمدم من بر پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ و سلم و حال آنکہ

أُصْمِتَ فَلَمْ يَتَكَلَّمْ فَجَعَلَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَضَعُ
تحقیق خاموش گردانیدہ شدہ است پس سخن نکرد آنحضرت پس گشت آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کہ می نہد

يَدَيْهِ عَلَيَّ وَيَرْفَعُهُمَا فَأَعْرِفُ أَنَّهُ يَدْعُوْ لِيْ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ
ہر دو دست خودش را بر من و بر میدارد او را پس می شناسم و فہمیدم کہ آنحضرت دعا میکند برائی من روایت

وَعَنْ عَائِشَةَ رضـ قَالَتْ أَرَادَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
و روایت است از عائشہ صدیقہ رضـ گفت عائشہ کہ خواست آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

أَنْ يُنَحِّيَ مُخَاطَ أُسَامَةَ بِيَدِهٖ قَالَتْ عَائِشَةُ دَعْنِيْ حَتّٰى أَكُوْنَ
کہ دور کند آب بینی اسامہ را بدست مبارک خود گفت عائشہ رضـ بگذار مرا تا آنکہ من باشم آن

أَفْعَلُ قَالَ يَا عَائِشَةُ أَحِبِّيْهِ فَإِنِّيْ أُحِبُّهٗ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ
کار را فرمود آنحضرت یا عائشہ رضـ دوست دار اسامہ را زیرا کہ من دوست میدارم او را روایت کرد آنرا

مَنَاقِبُ جَرِيْرِ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ الْبَجَلِيِّ رضـ عَنْ
در منقبتہائے جریر بن عبد اللہ البجلی رضـ روایت است از

جَرِيْرٍ رضـ قَالَ مَا حَجَبَنِيْ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُنْذُ
جریر رضـ گفت باز نداشت و منع نکرد مرا آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم از ابتداء

أَسْلَمْتُ وَلَا رَآنِيْ إِلَّا تَبَسَّمَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ مَنَاقِبُ عَبْدِ اللّٰهِ
اسلام من و ندید مرا مگر آنکہ تبسم کرد از شفقت رواہ الترمذی در منقبتہائے عبد اللہ

بْنِ عَبَّاسٍ رضـ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضـ قَالَ ضَمَّنِيْ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ
بن عباس رضـ روایت است از ابن عباس رضـ گفت فراہم آورد و پیوست مرا آنحضرت صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلٰى صَدْرِهٖ وَقَالَ اللّٰهُمَّ عَلِّمْهُ الْحِكْمَةَ وَفِيْ رِوَايَةٍ
علیہ وسلم بسینہ مبارک خود پس فرمود خداوندا تعلیم کن او را علم و حکمت و در روایتے آمدہ

عَلِّمْهُ الْكِتَابَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْهُ قَالَ إِنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ
[illegible] بیاموز تعلیم [illegible] او را کتاب اللہ کہ شامل عامہ علم و حکمت است روایت کرد البخاری و ہم فرمود ابن عباس کہ آنحضرت صلی اللہ علیہ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَخَلَ الْخَلَاءَ فَوَضَعْتُ لَهُ وَضُوءً فَلَمَّا خَرَجَ قَالَ مَنْ وَضَعَ
وسلم در آمد متوضا را پس نہادم من برائے آنحضرت آب وضو را پس چون بر آمد گفت از متوضا فرمود
هٰذَا [illegible] اللّٰهُمَّ فَقِّهْهُ فِي الدِّيْنِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْهُ
این آب را کہ نہاد [illegible] خبر دادہ شد کہ ابن عباس نہادہ است پس دعا کرد آنحضرت و گفت خداوندا دانا گردان او را در دین متفق علیہ و ہم
أَنَّهُ رَأَى جِبْرِيْلَ مَرَّتَيْنِ وَدَعَا لَهُ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ
از ابن عباس است کہ وی دید جبرئیل را دو بار و دعا کرد مر او را آنحضرت صلے اللہ علیہ
وَسَلَّمَ مَرَّتَيْنِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْهُ أَنَّهُ قَالَ دَعَا لِيْ
وسلم دو بار روایت کرد الترمذی و ہم از وے مرویست کہ وی گفت دعا کرد مرا
رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يُّؤْتِيَنِيَ اللّٰهُ الْحِكْمَةَ
آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کہ بدہد مرا خدائے تعالے حکمت
مَرَّتَيْنِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ مَنَاقِبُ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عُمَرَ رض
دو بار روایت کرد ترمذی در منقبتہائے عبد اللہ بن عمر رض
عَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عُمَرَ رض قَالَ رَأَيْتُ فِي الْمَنَامِ كَأَنَّ فِيْ يَدِيْ
روایت است از عبد اللہ بن عمر رض گفت عبد اللہ بن عمر دیدم در خواب گویا در دست من
سَرَقَةً مِّنْ حَرِيْرٍ لَا أَهْوِيْ بِهَا إِلٰى مَكَانٍ فِي الْجَنَّةِ إِلَّا طَارَتْ
قطعہ از حریر است قصد نمیکنم بآن قطعہ بسوئے مکانے در بہشت مگر آنکہ می پراند
بِيْ إِلَيْهِ فَقَصَصْتُهَا عَلٰى حَفْصَةَ فَقَصَّتْهَا حَفْصَةُ عَلَى النَّبِيِّ
آن سرقہ مرا و می پراند مرا بسوئے آن مکان پس گفتم این حال را بہ حفصہ پس عرض کرد آنرا حفصہ بر پیغمبر خدا
صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ إِنَّ أَخَاكِ رَجُلٌ صَالِحٌ أَوْ إِنَّ
صلے اللہ علیہ وسلم پس فرمود آنحضرت بدرستی برادر تو مرد صالح است و یا برائے

عَبْدَ اللهِ رَجُلٌ صَالِحٌ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ مَنَاقِبُ عَبْدِ اللهِ

که عبدالله مرد صالح است متفق علیه در منقبتهای عبدالله

بْنِ الزُّبَيْرِ رض عَنْ عَائِشَةَ رض أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

بن الزبیر رض روایت است از عایشه رض که آنحضرت صلی الله علیه وسلم

رَأَى فِي بَيْتِ ابْنِ الزُّبَيْرِ مِصْبَاحًا فَقَالَ يَا عَائِشَةُ مَا أُرَى أَسْمَاءَ

دید در خانهٔ زبیر چراغے را پس فرمود آنحضرت ﷺ یا عایشه نمی بینم اسما را

إِلَّا قَدْ نُفِسَتْ وَلَا تُسَمُّوهُ حَتَّى أُسَمِّيَهُ فَسَمَّاهُ عَبْدَ اللهِ وَحَنَّكَهُ

مگر آنکه بتحقیق زائیده است و نام منهید آن مولود را تا آنکه نام نهم من او را پس نام نهاد آنحضرت او را عبدالله

بِتَمْرَةٍ بِيَدِهِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ مَنَاقِبُ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رض

بخرما بدست مبارک خود رواه الترمذی در منقبتهائے انس بن مالک رض

عَنْ أُمِّ سُلَيْمٍ رض أَنَّهَا قَالَتْ يَا رَسُولَ اللهِ أَنَسٌ خَادِمُكَ

روایت است از ام سلیم مادر انس که وی گفت ای پیغمبر خدا انس خادم تست

ادْعُ اللهَ لَهُ قَالَ اللّٰهُمَّ أَكْثِرْ مَالَهُ وَوَلَدَهُ وَبَارِكْ لَهُ فِيمَا أَعْطَيْتَهُ

دعا کن مر او را گفت آنحضرت خداوندا بسیار گردان مال او را و فرزندان او را و برکت افزونی ده مر او را

قَالَ أَنَسٌ فَوَاللهِ إِنَّ مَالِي لَكَثِيرٌ وَإِنَّ وَلَدِي وَوَلَدَ وَلَدِي

گفت انس پس بخدا سوگند مال من بسیار است و بدرستیکه فرزندان من و فرزندان فرزندان من

لَيَتَعَادُّونَ عَلَى نَحْوِ الْمِائَةِ الْيَوْمَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَنَسِ بْنِ

هر آئینه زیادت آید عدد ایشان بمانند صد امروز متفق علیه و از انس بن

سِيرِينَ قَالَ شَهِدْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ رض وَحَضَرَهُ الْمَوْتُ فَجَعَلَ

سیرین روایت گفت حاضر شدم من نزد انس بن مالک رض و حال آنکه وی در سکرات بود پس شروع کرد

يَقُولُ لَقِّنُونِي لَا إِلٰهَ إِلَّا اللهُ فَلَمْ يَزَلْ يَقُولُهَا حَتَّى قُبِضَ

که میگفت تلقین کنید مرا کلمه طیبه لا اله الا الله پس همیشه بود که میگفت آن کلمه را تا آنکه وفات یافت

رَوَاهُ ابْنُ اَبِی الدُّنْيَا فِی الْمُخْتَصَرِ مَنَاقِبُ اَبِی هُرَيْرَةَ رض
روایت کرد آنرا ابو الدنیا در مختصر در منقبتهائے ابی ہریرہ

عَنْ اَبِی هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
روایت است از ابی ہریرہ رض گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

اَللّٰهُمَّ حَبِّبْ عُبَيْدَكَ هٰذَا يَعْنِيْ اَبَا هُرَيْرَةَ وَاُمَّهُ اِلٰى عِبَادِكَ
خداوندا محبوب گردان این بندۂ خود را یعنی ابوہریرہ و مادر او را بسوی مسلمانان خود

الْمُؤْمِنِيْنَ وَحَبِّبْ اِلَيْهِمَا الْمُؤْمِنِيْنَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ مَنَاقِبُ
و محبوب گردان بسوے ایشان مسلمانان را روایت مسلم در منقبتهائے

مُعَاوِيَةَ بْنِ اَبِی سُفْيَانَ رض عَنْ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ
معاویہ بن ابے سفیان رض مرویست از عبد الرحمن بن

اَبِی عُمَيْرَةَ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَنَّهُ قَالَ لِمُعَاوِيَةَ
ابے عمیرہ رض از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بدرستی کہ آنحضرت فرمود در معاویہ رض

اَللّٰهُمَّ اجْعَلْهُ هَادِيًا مَهْدِيًّا وَاهْدِ بِهٖ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ مَنَاقِبُ
خداوندا بگردان او را راہ راست نماینده و راه راست نماینده و ہدایت کن مردم را بوے روایت ترمذی در منقبتهائے

عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ
عمرو بن العاص رض روایت است از عقبہ بن عامر رض گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَسْلَمَ النَّاسُ وَاٰمَنَ عَمْرُو بْنُ الْعَاصِ رَوَاهُ
صلے اللہ علیہ وسلم اسلام آوردند مردم و ایمان آورد عمرو بن العاص روایت

التِّرْمِذِيُّ مَنَاقِبُ خَالِدِ بْنِ الْوَلِيْدِ رض عَنْ
الترمذی در منقبتهائے خالد بن الولید رض روایت است از

اَبِی عُبَيْدَةَ رض اَنَّهُ قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
ابے عبیدہ رض کہ وے گفت شنیدم آنحضرت را صلے اللہ علیہ و

يَقُولُ خَالِدٌ سَيْفٌ مِنْ سُيُوفِ اللّٰهِ عَزَّ وَجَلَّ وَنِعْمَ فَتَى الْعَشِيرَةِ

کہ میفرمود خالد شمشیریست از شمشیرہای خدائے عز و جل و نیکو جوان قبیلہ و تبار خود ست

رَوَاهُ أَحْمَدُ مَنَاقِبُ سَعْدِ بْنِ مُعَاذٍ رض عَنْ جَابِرٍ رض

رواہ احمد در منقبتہائے سعد بن معاذ رض روایت ست از جابر رض

قَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ اهْتَزَّ الْعَرْشُ

گفت شنیدم آنحضرت را صلے اللہ علیہ وسلم میفرمود جنبید عرش

لِمَوْتِ سَعْدِ بْنِ مُعَاذٍ وَفِي رِوَايَةٍ اهْتَزَّ عَرْشُ الرَّحْمٰنِ لِمَوْتِ

از جہت موت سعد بن معاذ و در روایتے آمدہ جنبید عرش رحمن از جہت موت

سَعْدِ بْنِ مُعَاذٍ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنِ الْبَرَاءِ رض قَالَ أُهْدِيَتْ

سعد بن معاذ رض متفق علیہ و روایت ست از براء رض گفت براۓ پیشکش فرستادہ شد

لِرَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حُلَّةُ حَرِيرٍ فَجَعَلَ أَصْحَابُهُ

براۓ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم جامۂ ابریشمی پس گشتند یاران آنحضرت

يَمَسُّونَهَا وَيَتَعَجَّبُونَ مِنْ لِينِهَا فَقَالَ أَتَعْجَبُونَ مِنْ لِينِ هٰذِهِ لَمَنَادِيلُ

کہ مساس میکردند و تعجب میکردند از نرمے او پس فرمود آیا عجب دارید شما از نرمے این حلہ ہر آئینہ رومالہاے

سَعْدِ بْنِ مُعَاذٍ فِي الْجَنَّةِ خَيْرٌ مِنْهَا وَأَلْيَنُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

سعد بن معاذ در جنت بہتر ست ازان و نرم تر است متفق علیہ و روایت ست

أَنَسٍ رض قَالَ لَمَّا حُمِلَتْ جَنَازَةُ سَعْدِ بْنِ مُعَاذٍ قَالَ الْمُنَافِقُونَ

از انس رض گفت چون برداشتہ شد جنازۂ سعد بن معاذ گفتند منافقان

مَا أَخَفَّ جَنَازَتَهُ وَذٰلِكَ لِحُكْمِهِ فِي بَنِي قُرَيْظَةَ فَبَلَغَ ذٰلِكَ

عجب سبک میرود جنازۂ او و این سبکے جنازۂ او از جہت حکم کردن اوست در بنی قریظہ پس رسید

النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ إِنَّ الْمَلَائِكَةَ كَانَتْ تَحْمِلُهُ

آن سخن آنحضرت را صلے اللہ علیہ وسلم پس فرمود آنحضرت کہ فرشتگان برداشتہ می برند

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ مَنَاقِبُ قَيْسِ بْنِ سَعْدِ بْنِ

روا ه الترمذی در منقبتہاے قیس بن سعد بن

عُبَادَةَ رض عَنْ أَنَسٍ رض قَالَ كَانَ قَيْسُ بْنُ سَعْدٍ رض مِنَ النَّبِيِّ

عباده رض روایت ست از انس رض گفت انس رض که بود قیس بن سعد رض از آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِمَنْزِلَةِ صَاحِبِ الشُّرَطِ مِنَ الْأَمِيْرِ قَالَ

صلے اللہ علیہ و سلم بجاے صاحب شرط یعنے حاکم از امیر گفت

الْأَنْصَارِيُّ يَعْنِيْ مِمَّا يَلِيْ مِنْ أُمُوْرِهِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ مَنَاقِبُ

انصاری در معنے آن قصد میکرد انس از صاحب شرط از آنچه متولی میشد از امور دے رواہ ترمذی منقبتہا

جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ رض عَنْ جَابِرٍ رض قَالَ اسْتَغْفَرَ لِيْ

جابر بن عبد اللہ رض روایت ست از جابر رض گفت جابر آمرزش خواست براے من

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَمْسًا وَّعِشْرِيْنَ مَرَّةً رَوَاهُ

آنحضرت صلے اللہ علیہ و سلم بست و پنج بار رواہ

التِّرْمِذِيُّ مَنَاقِبُ مُصْعَبِ بْنِ عُمَيْرٍ رض عَنْ

ترمذی در منقبتہاے مصعب بن عمیر رض روایت ست

خَبَّابِ بْنِ الْأَرَتِّ رض قَالَ هَاجَرْنَا مَعَ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

از خباب بن ارت رض گفت ہجرت کردیم ما با آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

نَبْتَغِيْ وَجْهَ اللّٰهِ تَعَالٰى فَوَقَعَ أَجْرُنَا عَلَى اللّٰهِ فَمِنَّا مَنْ مَضٰى لَمْ يَأْكُلْ

در حالیکہ طلب میکردیم رضای خدا پس ثابت شد ثواب ما بر خدا بفضل وے پس بعضے از ما کسانے اند که

مِنْ أَجْرِهِ شَيْئًا مِنْهُمْ مُصْعَبُ بْنُ عُمَيْرٍ قُتِلَ يَوْمَ أُحُدٍ فَلَمْ يُوْجَدْ

از اجر در دنیا چیزی را از جملہ ایشان مصعب ست کشتہ شد مصعب در جنگ احد پس یافتہ نشد

لَهُ مَا يُكَفَّنُ فِيْهِ إِلَّا نَمِرَةٌ فَكُنَّا إِذَا غَطَّيْنَا رَأْسَهُ خَرَجَتْ رِجْلَاهُ

مراو را جامہ که کفن کرده شود در وی مگر کلیمی سیاه پس بودیم ما چون می پوشیدیم سر او بیرون می آمد

وَإِذَا غَطَّيْنَا رِجْلَيْهِ خَرَجَ رَأْسُهُ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و چون سے پوشیدیم ہر دو پاے او بیرون می آمد سر او پس گفت آنحضرت صلی اللہ علیہ و سلم

غَطُّوا بِهَا رَأْسَهُ وَاجْعَلُوا عَلَى رِجْلَيْهِ مِنَ الْإِذْخِرِ وَمِنَّا مَنْ

بپوشید بآن گلیم سر او را و بگذارید بر ہر دو پاے وے گیاہے کہ نام او اذخر است و بعضے از ما

أَيْنَعَتْ لَهُ ثَمَرَتُهُ فَهُوَ يَهْدِبُهَا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ مَنَاقِبُ الْبَرَاءِ

کسے است کہ رسیدہ است مر او را میوہ او پس وے می چیند آن ثمر را متفق علیہ در منقبتہاے براء

ابْنِ مَالِكٍ عَنْ أَنَسٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ

ابن مالک رض روایت است از انس رض گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَمْ مِنْ أَشْعَثَ أَغْبَرَ ذِي طِمْرَيْنِ لَا يُؤْبَهُ لَهُ

علیہ و سلم بسا ژولیدہ موے غبار آلودہ خداوند دو جامہ کہنہ یا گلیم [illegible]

لَوْ أَقْسَمَ عَلَى اللهِ لَأَبَرَّهُ مِنْهُمُ الْبَرَاءُ بْنُ مَالِكٍ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

التفات نمودہ نشود مر او را اگر سوگند خورد بر خدا البتہ راست کند سوگند او را خدا از جملہ ایشان است براء

وَالْبَيْهَقِيُّ فِي دَلَائِلِ النُّبُوَّةِ مَنَاقِبُ أَبِي مُوسَى

و البیہقی در دلائل النبوة در منقبتہاے ابی موسے

الْأَشْعَرِيِّ رض عَنْ أَبِي مُوسَى رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

الاشعری رض روایت است از ابو موسے رض از آنحضرت صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ لَهُ يَا أَبَا مُوسَى لَقَدْ أُعْطِيتَ مِزْمَارًا مِنْ

و سلم کہ فرمود آنحضرت مر او را ای ابو موسے دادہ شدہ است ترا مزمارے از

مَزَامِيرِ آلِ دَاوُدَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ مَنَاقِبُ أُبَيِّ بْنِ

مزامیر آل داؤد روایت الترمذی در منقبتہاے ابی بن

كَعْبٍ رض عَنْ أَنَسٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

کعب رض روایت است از انس رض گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ

وسلم لأبي بن كعب إن الله أمرني أن أقرأ عليك القرآن

وسلم مر ابی بن کعب را بدرستی کہ خدا امر دہ است مرا کہ بخوانم بر تو قرآن را

قال آلله سماني لك قال نعم قال وقد ذكرت عند رب

گفت اے آیا خدا تعالیٰ برد نام مرا برای تو فرمود آنحضرت آری نام ترا برد باز گفت آیا تحقیق یاد کرد

العالمين قال نعم فذرفت عيناه وفي رواية إن الله

ہمہ پروردگار جہانیان گفت آنحضرت آری ذکر کردہ شدی پس اشک ریخت ہر دو چشم او و در روایتی آمدہ

أمرني أن أقرأ عليك لم يكن الذين كفروا قال وسماني

امر کرد مرا کہ بخوانم بر تو سورہ لم یکن الذین کفروا گفت ابی و نام برد مرا

قال نعم فبكى متفق عليه مناقب أبي طلحة الأنصاري رض

فرمود آنحضرت آری پس گریہ کرد متفق علیہ در منقبتہای ابی طلحہ انصاری رض

عن أبي هريرة رض قال جاء رجل إلى رسول الله صلى الله

مرویست از ابی ہریرہ رض گفت ابوہریرہ آمد مردے بسوی آنحضرت صلے اللہ

عليه وسلم فقال إني مجهود فأرسل إلى بعض نسائه

علیہ وسلم پس گفت آنمرد بدرستی من بے توشہ و مشقت زدہ شدہ ام پس فرستاد آنحضرت بسوی بعضے

فقالت والذي بعثك بالحق ما عندي إلا ماء ثم أرسل

پس گفت آن بعض زنان او سوگند آنکسے کہ فرستاد ترا براستی نیست نزد من مگر آب پس فرستاد

إلى أخرى فقالت مثل ذلك وقلن كلهن مثل ذلك فقال

آنحضرت کسی را بسوی زنی دیگر پس گفت آن زن مانند آنچہ گفتہ بود زن نخستین و فرستاد نزد ہمہ زنان خود گفتند

رسول الله صلى الله عليه وسلم من يضيفه يرحمه الله فقام

آنحضرت صلے اللہ علیہ و سلم کسیکہ مہمانی کند این مرد را رحمت کند او را

رجل من الأنصار يقال له أبو طلحة فقال أنا يا رسول الله

مردے از انصار کہ گفتہ میشد مر او را ابو طلحہ پس گفت من مہمانی میکنم ای پیغمبر خدا

وَأَفْرَضُهُمْ زَيْدُ بْنُ ثَابِتٍ وَأَقْرَأُهُمْ أُبَيُّ بْنُ كَعْبٍ وَأَعْلَمُهُمْ

و عالم‌ترین بعلم فرائض و مواریث زید بن ثابت است و خواننده‌ترین و ماہرترین قرآن ابی بن کعب است و داناترین ایشان

بِالْحَلَالِ وَالْحَرَامِ مُعَاذُ بْنُ جَبَلٍ وَلِكُلِّ أُمَّةٍ أَمِينٌ وَأَمِينُ

بحلال و حرام معاذ بن جبل است و مر ہر امت را امین است و امین

هَذِهِ الْأُمَّةِ أَبُو عُبَيْدَةَ بْنُ الْجَرَّاحِ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ

این امت ابو عبیدہ بن جراح است روایت کرد این حدیث را احمد و ترمذی

وَيُرْوَى عَنْ مَعْمَرٍ عَنْ قَتَادَةَ مُرْسَلًا وَفِيهِ وَأَقْضَاهُمْ عَلِيٌّ

و روایت کرده شده است از معمر از قتاده بطریق ارسال و در حدیث هم آمده است و قاضی‌ترین و حکم کننده

وَعَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرٍو رض أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

و روایت است از عبد اللہ بن عمرو بن عاص رضہ کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ قَالَ اسْتَقْرِءُوا الْقُرْآنَ عَنْ أَرْبَعَةٍ مِنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ

و سلم گفت طلب قرأت قرآن کنید و بیاموزید آنرا از چہار کس از عبد اللہ بن

مَسْعُودٍ وَسَالِمٍ مَوْلَى أَبِي حُذَيْفَةَ وَأُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ وَمُعَاذِ بْنِ

مسعود و سالم کہ مولے ابے حذیفہ است و ابے بن کعب و معاذ بن

جَبَلٍ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ عَلْقَمَةَ رض قَالَ قَدِمْتُ الشَّامَ

جبل متفق علیہ و از علقمہ تابعی مرویست گفت قدوم آوردم بشام

فَصَلَّيْتُ رَكْعَتَيْنِ ثُمَّ قُلْتُ اللّٰهُمَّ يَسِّرْ لِي جَلِيسًا صَالِحًا فَأَتَيْتُ

پس گذاردم دو رکعت پستر گفتم کہ خداوندا آسان گردان برای من ہمنشین نیک پس آمدم

قَوْمًا فَجَلَسْتُ إِلَيْهِمْ فَإِذَا شَيْخٌ قَدْ جَاءَ حَتَّى جَلَسَ إِلَى جَنْبِي

گروہے را پس نشستم بالیشان پس ناگاه پیرے بتحقیق آمد تا آنکہ نشست بہ پہلوئے

قُلْتُ مَنْ هَذَا قَالُوا أَبُو الدَّرْدَاءِ قُلْتُ إِنِّي دَعَوْتُ اللهَ أَنْ يُيَسِّرَ لِي

گفتم کہ این کیست گفتند قوم کہ این ابو درداء است گفتم بدرستی کہ من دعا کرده بودم خدا را کہ

جلیساً صالحاً فیسرہ لی فقال من انت قلت من اهل الکوفة

ہمنشین صالح پس میسر گردانید ترا برای من پس گفت ابو درداء کیستی تو از کجائی گفتم از اہل کوفہ ام

قال او لیس عندکم ابن ام عبد صاحب النعلین والوسادة

گفت ابو درداء آیا نیست نزد شما ابن ام عبد یعنی عبداللہ بن مسعود کہ آن صاحب نعلین و بالین

والمطهرة وفیکم الذی اجاره الله تعالی من الشیطان علی

و آبدست و آن حضرت و در میان شماست آن کہ امان داده است او را خدا تعالی از شیطان بر

لسان نبیہ یعنی عمارا او لیس فیکم صاحب السر الذی

زبان پیغمبر خود یعنی عمار را میخواہد آیا نیست درمیان شما صاحب سر آنحضرت کہ

لا یعلمہ غیرہ یعنی حذیفة رواہ البخاری وعن ابن

نمیداند آن سر را جز او مراد ابن صاحب سر حذیفہ بن الیمان رواه البخاری و روایت است از ابن

مسعود [illegible] عن النبی صلی الله علیہ وسلم قال اقتدوا باللذین

مسعود در [illegible] از آن حضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمود اقتدا کنید بآن دو کس کہ

من بعدی من اصحابی ابو بکر وعمر واهتدوا بهدی عمار وتمسکوا

بعد از من خلیفہ خواہند بود از اصحاب من آن دو کس ابو بکر و عمر اند [illegible] سیرت عمار [illegible]

بعهد ابن ام عبد وفی روایة حذیفة ما حدثکم ابن مسعود

[illegible] ابن ام عبد [illegible] بن مسعود [illegible] و در روایت حذیفہ آمده [illegible] چیز کہ حدیث بگوید شما را ابن مسعود

فصدقوه بدل وتمسکوا بعهد ابن ام عبد رواہ الترمذی

پس تصدیق کنید او را این عبارت بدل [illegible] روایت کرد این حدیث را ترمذی

وعن انس قال قال رسول الله صلی الله علیہ وسلم

و از انس [illegible] گفت [illegible] فرمود [illegible] صلی اللہ [illegible]

ان الجنة تشتاق الی ثلثة علی وعمار وسلمان رواہ الترمذی

بدرستی بہشت مشتاق است بسوی سہ کس [illegible] روایت کرد [illegible] ترمذی

[illegible]

وَعَنْ عَلِيٍّ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت است از علی رض گفت علی رض فرمود آنحضرت صلی الله علیه و سلم

إِنَّ لِكُلِّ نَبِيٍّ سَبْعَةَ نُجَبَاءَ رُقَبَاءَ وَأُعْطِيتُ أَنَا أَرْبَعَةَ

بدرستی مر هر پیغمبر را هفت کس بوده اند از برگزیدگان اصحاب نگهبانان و داده شده ام من چهارده

عَشَرَ قُلْنَا مَنْ هُمْ قَالَ أَنَا وَابْنَايَ وَجَعْفَرٌ وَحَمْزَةُ وَأَبُو بَكْرٍ وَ

مرد گفتیم ما کیستند آن چهارده فرمود علی آن چهارده من و فرزندان من یعنی حسن و حسین و جعفر و حمزه و ابوبکر

عُمَرُ وَمُصْعَبُ بْنُ عُمَيْرٍ وَبِلَالٌ وَسَلْمَانُ وَعَمَّارٌ وَعَبْدُ اللّٰهِ

و عمر و مصعب بن عمیر و بلال و سلمان و عمار و عبدالله

بْنُ مَسْعُودٍ وَأَبُو ذَرٍّ وَالْمِقْدَادُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ باب فَضْل

بن مسعود و ابوذر و مقداد رضی الله عنهم روایت کرد آن را ترمذی باب در فضل

أَصْحَابِ الشَّجَرَةِ وَالْبَدْرِ وَالْأُحُدِ لَقَدْ رَضِيَ اللّٰهُ

اصحاب شجره و بدر و احد آینه خوشنود شد خدا

عَنِ الْمُؤْمِنِينَ إِذْ يُبَايِعُونَكَ تَحْتَ الشَّجَرَةِ فَعَلِمَ مَا فِي قُلُوبِهِمْ

از مسلمانان وقتیکه بیعت میکردند باتو زیر درخت پس دانست آنچه در دل ایشان است

فَأَنْزَلَ السَّكِينَةَ عَلَيْهِمْ وَأَثَابَهُمْ فَتْحًا قَرِيبًا وَمَغَانِمَ كَثِيرَةً

پس فرود آورد تسلی را بر ایشان و ثواب داد ایشان را فتحی نزدیک و غنیمتهای بسیار

يَأْخُذُونَهَا وَكَانَ اللّٰهُ عَزِيزًا حَكِيمًا وَلَقَدْ نَصَرَكُمُ اللّٰهُ بِبَدْرٍ

که بگیرند آن را و هست خدا غالب با حکمت و هرآینه بتحقیق یاری داد شما را خدا در بدر

وَأَنْتُمْ أَذِلَّةٌ فَاتَّقُوا اللّٰهَ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ إِذْ تَقُولُ لِلْمُؤْمِنِينَ

و شما خوار بودید پس بترسید از خدا تا بود که شکر کنید چون میگفتی مسلمانان را

أَلَنْ يَكْفِيَكُمْ أَنْ يُمِدَّكُمْ رَبُّكُمْ بِثَلَاثَةِ آلَافٍ مِنَ الْمَلَائِكَةِ

آیا کفایت نمیکند شما را که مدد کند پروردگار شما به سه هزار از فرشتگان

جزء ۲۶ رکوع ۱۱

جزء ۴ رکوع ۴

مُنزَلِينَ بَلَىٰ إِن تَصْبِرُوا وَتَتَّقُوا وَيَأْتُوكُم مِّن فَوْرِهِمْ

فرود آورده شده بلی اگر صبر کنید و پرهیزگاری نمائید و بیایند کافران بسوی شما

هَٰذَا يُمْدِدْكُمْ رَبُّكُم بِخَمْسَةِ آلَافٍ مِّنَ الْمَلَائِكَةِ مُسَوِّمِينَ

باین جوش خود امداد کند شما را پروردگار شما به پنج هزار کس از فرشتگان نشانمند کرده

وَمَا جَعَلَهُ اللَّهُ إِلَّا بُشْرَىٰ لَكُمْ وَلِتَطْمَئِنَّ قُلُوبُكُم بِهِ

ونساخت خدا تعالی مدد را مگر برای مژده دادن شما و برای آنکه آرام گیرد دل شما بآن

وَمَا النَّصْرُ إِلَّا مِنْ عِندِ اللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ ... إِن يَمْسَسْكُمْ قَرْحٌ فَقَدْ

ونیست فتح مگر از نزدیک خدای غالب استوار کار اگر برسد شما را زخمی پس رسیده است

مَسَّ الْقَوْمَ قَرْحٌ مِّثْلُهُ وَتِلْكَ الْأَيَّامُ نُدَاوِلُهَا بَيْنَ النَّاسِ

جماعهٔ کافران را زخمی مانند آن یعنی در بدر و این حادثه ها میگردانیم آنرا درمیان مردمان فواید بسیار

إِنَّ الَّذِينَ تَوَلَّوْا مِنكُمْ يَوْمَ الْتَقَى الْجَمْعَانِ إِنَّمَا اسْتَزَلَّهُمُ الشَّيْطَانُ

هرآینه کسانیکه روی گردانیدند از شما روزیکه بهم آمدند هردو جماعت جز این نیست که لغزانید ایشانرا شیطان

بِبَعْضِ مَا كَسَبُوا وَلَقَدْ عَفَا اللَّهُ عَنْهُمْ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ حَلِيمٌ

بشومی بعض آنچه کردند و هرآینه عفو کرد خدا از ایشان هرآینه خدا آمرزنده بردبار است

وَلَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ قُتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمْوَاتًا بَلْ أَحْيَاءٌ

ومرده گمان مکن کسانیرا که کشته شدند در راه خدا بلکه زنده اند

عِندَ رَبِّهِمْ يُرْزَقُونَ فَرِحِينَ بِمَا آتَاهُمُ اللَّهُ مِن فَضْلِهِ

نزدیک پروردگار خویش روزی داده میشوند شادمان بآنچه عطا کرده است خدا ایشانرا از فضل خود

وَيَسْتَبْشِرُونَ بِالَّذِينَ لَمْ يَلْحَقُوا بِهِم مِّنْ خَلْفِهِمْ أَلَّا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ

خوشوقت میشوند بسبب آنانکه هنوز بایشان نه پیوسته اند از پس ایشان بسبب آنکه هیچ خوف نیست

وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ يَسْتَبْشِرُونَ بِنِعْمَةٍ مِّنَ اللَّهِ وَفَضْلٍ وَأَنَّ اللَّهَ لَا يُضِيعُ

ونه ایشان اندوهناک شوند خوشوقت میشوند به نعمت خدا و فضل او و بآنکه خدا ضائع نمیکند

أَجْرَ الْمُؤْمِنِينَ الَّذِينَ اسْتَجَابُوا لِلَّهِ وَالرَّسُولِ مِنْ بَعْدِ مَا أَصَابَهُمُ

مزد مومنان را کسانیکه قبول کردند حکم خدا ورسول را بعد از آنکه رسیده بود بایشان

الْقَرْحُ لِلَّذِينَ أَحْسَنُوا مِنْهُمْ وَاتَّقَوْا أَجْرٌ عَظِيمٌ إِلَى إِنْ كُنْتُمْ

زخم برای آنانکه ازین جماعت نیکوکاری کردند وتقوی کرده اند مزد بزرگ است تا ان کنتم

مُؤْمِنِينَ عَنْ رَفَاعَةَ بْنِ رَافِعٍ قَالَ جَاءَ جِبْرَئِيلُ إِلَى النَّبِيِّ

مومنین روایت است از رفاعه بن رافع گفت آمد جبرئیل بسوی آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَا تَعُدُّونَ أَهْلَ بَدْرٍ فِيكُمْ قَالَ

صلے اللہ علیہ وسلم گفت در چہ مرتبہ میدارید وازکرام طائفہ میشمارید شما اہل بدر را درمیان

مِنْ أَفْضَلِ الْمُسْلِمِينَ أَوْ كَلِمَةً نَحْوَهَا قَالَ وَكَذٰلِكَ مَنْ شَهِدَ

آنحضرت میشماریم مادرمیان خود افضل مسلمانان یا گفت آنحضرت در جواب جبرئیل کلمہ مانند این کلام است گفت جبرئیل

بَدْرًا مِنَ الْمَلٰئِكَةِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ حَفْصَةَ قَالَتْ قَالَ

ملائکہ میشماریم با کسیکہ حاضر شدہ است از ملائکہ روایت کرد این حدیث را بخاری وروایت است از حفصہ گفت حفصہ فرمود

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنِّي لَأَرْجُو أَنْ لَا يَدْخُلَ النَّارَ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بدرستی من هر آئینہ امید دارم کہ درنیاید آتش دوزخ را

إِنْ شَاءَ اللّٰهُ أَحَدٌ شَهِدَ بَدْرًا وَالْحُدَيْبِيَةَ قُلْتُ يَا رَسُولَ اللّٰهِ أَلَيْسَ

اگر خواستہ است خدا تعالے هیچ یکے کہ حاضر شدہ است بدر را وحدیبیہ را گفتم یا رسول اللہ آیا نیست

قَدْ قَالَ اللّٰهُ تَعَالٰى وَإِنْ مِنْكُمْ إِلَّا وَارِدُهَا قَالَ فَلَمْ تَسْمَعِيهِ يَقُولُ

کہ بتحقیق گفتہ است خدا تعالے ونیست از شما هیچ یکے مگر آنکہ درآیندہ است آتش دوزخ را فرمود پیا

ثُمَّ نُنَجِّي الَّذِينَ اتَّقَوْا وَفِي رِوَايَةٍ لَا يَدْخُلُ النَّارَ إِنْ شَاءَ اللّٰهُ

لیکن پرہیزگاری میدہیم آنکسانی را کہ تقوی کردہ اند ودر روایتی آمدہ کہ درنمی آید بآتش اگر خواستہ است خدا

مِنْ أَصْحَابِ الشَّجَرَةِ أَحَدٌ الَّذِينَ بَايَعُوا تَحْتَهَا رَوَاهُ مُسْلِمٌ

از اصحاب شجرہ هیچ یکے آن کسانیکہ بیعت کردند با آنحضرت زیر شجر رواہ مسلم

وَعَنْ جَابِرٍ رض قَالَ كُنَّا يَوْمَ الْحُدَيْبِيَةِ أَلْفًا وَأَرْبَعَمِائَةٍ قَالَ لَنَا

و روایت است از جابر رض گفت جابر بودیم ما روز حدیبیه یکهزار و چهار صد کس گفت مارا

النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْتُمُ الْيَوْمَ خَيْرُ أَهْلِ الْأَرْضِ

پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم شما امروز بهترین اهل زمین اید

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ جَابِرٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

متفق علیه واز جابر رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ لَا يَدْخُلُ النَّارَ أَحَدٌ مِمَّنْ بَايَعَ تَحْتَ الشَّجَرَةِ رَوَاهُ

وسلم در نمی آید بآتش هیچ یکے ازان کسیکه بیعت کرد آنحضرت را زیر شجره رواه

التِّرْمِذِيُّ تَسْمِيَةُ مَنْ سُمِّيَ مِنْ أَهْلِ بَدْرٍ فِي

الترمذی اسم از اسمهائے اهل بدر در

الْجَامِعِ الْبُخَارِيِّ النَّبِيُّ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْهَاشِمِيُّ

جامع البخارے نبے محمد بن عبد اللہ ہاشمے

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَبْدُ اللهِ بْنُ عُثْمَانَ أَبُو بَكْرٍ الصِّدِّيقُ

صلے اللہ علیہ وسلم عبداللہ بن عثمان ابوبکر صدیق

الْقُرَشِيُّ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ الْعَدَوِيُّ عُثْمَانُ بْنُ عَفَّانَ الْقُرَشِيُّ

قریشے رض عمر بن الخطاب که از اولاد عدی بن کعب است عثمان بن عفان قریشے

خَلَّفَهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى ابْنَتِهِ وَضَرَبَ لَهُ بِسَهْمِهِ

و گذاشت آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم او را بر دختر خود رقیه بجهت بیمار داری وی و تعین کرد او را

عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ الْهَاشِمِيُّ إِيَاسُ بْنُ بُكَيْرٍ وَبِلَالُ بْنُ رَبَاحٍ مَوْلَى

و علے بن ابے طالب ابن عم پیغمبر ہاشمے و ایاس بن بکیر و بلال بن رباح مولے

أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ وَحَمْزَةُ بْنُ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ الْهَاشِمِيُّ حَاطِبُ بْنُ

ابے بکر الصدیق افضل شهدا حمزه بن عبد المطلب هاشمی و حاطب بن

أَبُو لُبَابَةَ حَلِيفٌ لِقُرَيْشٍ وَأَبُو حُذَيْفَةَ بْنُ عُتْبَةَ بْنِ رَبِيعَةَ الْقُرَشِيُّ حَارِثَةُ

ابو لبابہ ہم سوگند است مر قریش را و ابو حذیفہ بن عتبہ بن ربیعۃ القریشی حارثہ

بْنُ الرُّبَيِّعِ الْأَنْصَارِيُّ قُتِلَ يَوْمَ بَدْرٍ وَهُوَ حَارِثَةُ بْنُ سُرَاقَةَ كَانَ

بن الربیع انصاری کہ کشتہ شد روز بدر و وی حارثہ بن سراقہ است که بود

فِي النَّظَّارَةِ خُبَيْبُ بْنُ عَدِيٍّ الْأَنْصَارِيُّ خُنَيْسُ بْنُ حُذَافَةَ

از نظر کنندگان خبیب بن عدی الانصاری خنیس بن حذافہ

السَّهْمِيُّ رِفَاعَةُ بْنُ عَبْدِ الْمُنْذِرِ رِفَاعَةُ بْنُ رَافِعٍ الْأَنْصَارِيُّ

السہمی و رفاعہ بن عبد المنذر رفاعہ بن رافع انصاری

أَبُو لُبَابَةَ الْأَنْصَارِيُّ الزُّبَيْرُ بْنُ الْعَوَّامِ الْقُرَشِيُّ زَيْدُ بْنُ سَهْلٍ

ابو لبابہ انصاری زبیر بن عوام قریشی زید بن سہل

أَبُو طَلْحَةَ الْأَنْصَارِيُّ أَبُو زَيْدٍ الْأَنْصَارِيُّ سَعْدُ بْنُ مَالِكٍ

ابو طلحہ انصاری ابو زید انصاری سعد بن مالک

الزُّهْرِيُّ سَعْدُ بْنُ خَوْلَةَ الْقُرَشِيُّ سَعْدُ بْنُ زَيْدِ بْنِ عَمْرِو بْنِ نُفَيْلٍ

زہری سعد بن خولہ القریشی سعد بن زید بن عمرو بن نفیل

الْقُرَشِيُّ سَهْلُ بْنُ حُنَيْفٍ الْأَنْصَارِيُّ ظُهَيْرُ بْنُ رَافِعٍ الْأَنْصَارِيُّ

قریشی سہل بن حنیف انصاری ظہیر بن رافع انصاری

وَأَخُوهُ عَبْدُ اللهِ بْنُ مَسْعُودٍ الْهُذَلِيُّ عَبْدُ الرَّحْمٰنِ بْنُ عَوْفٍ

و برادرش عبد اللہ بن مسعود ہذلی عبد الرحمن بن عوف

الزُّهْرِيُّ عُبَيْدَةُ بْنُ الْحَارِثِ الْقُرَشِيُّ عُبَادَةُ بْنُ الصَّامِتِ

الزہری عبیدہ بن حارث قریشی عبادہ بن الصامت

الْأَنْصَارِيُّ عَمْرُو بْنُ عَوْفٍ حَلِيفُ بَنِي عَامِرِ بْنِ لُؤَيٍّ عُقْبَةُ

انصاری عمرو بن عوف حلیف بنی عامر بن لوی عقبہ

ابن عمرو الانصاری عامر بن ربیعة العنزی عاصم بن ثابت الانصاری

ابن عمرو انصاری عامر منسوب بربیعہ یکے از اجداد اوست عاصم بن ثابت انصاری

عویم بن ساعدة الانصاری عتبان بن مالك الانصاری

بدری است وعویم بن ساعدہ انصاری بدری است عتبان بن مالک انصاری

قدامة بن مظعون قتادة بن النعمان الانصاری معاذ بن

قدامہ بن مظعون قتادہ بن النعمان انصاری معاذ بن

عمرو بن الجموح معوذ بن عفراء واخوہ مالك بن ربیعة

عمرو بن الجموح معوذ بن عفراء وبرادراو مالک بن ربیعہ

ابو اسید الانصاری مسطح بن اثاثة بن عباد بن المطلب

ابو اسید انصاری مسطح بن اثاثہ بن عباد بن المطلب

ابن عبد مناف مرارة بن الربیع الانصاری معن بن عدی

بن عبد مناف مرارہ بن الربیع انصاری معن بن عدی

الانصاری مقداد بن عمرو الکندی حلیف بنی زهرة هلال

انصاری مقداد بن عمرو الکندی حلیف بنی زہرہ ہلال

ابن امیة الانصاری رضی الله تعالی عنهم اجمعین فضل

بن امیہ انصاری رضی اللہ تعالی عنہم اجمعین فضیلت

اویس القرنی رض عن عمر بن الخطاب رض ان رسول الله

اویس قرنی رض از عمر بن خطاب روایت است کہ آنحضرت

صلی الله علیه وسلم قال ان رجلا یاتیکم من الیمن یقال

صلی اللہ علیہ وسلم فرمود کہ مردے سوے شما آید از جانب یمن گفتہ میشود

له اویس لا یدع بالیمن غیر ام له قد کان به بیاض فدعا الله

اورا اویس نے گذارد آنمرد در یمن جز مادر یکہ مر اورا است بتحقیق بود بوی سفیدی لیس دعا کرد خدا

فَاذْهَبِ الْاَمُوْضِعَ الدِّيْنَارِ اَوِ الدِّرْهَمِ فَمَنْ لَقِيَهٗ مِنْكُمْ فَلْيَسْتَغْفِرْ لَكُمْ

پس دور کرد خدا آنرا مگر مقدار دینارے و یا درہمے پس کسے کہ پیش آید اورا از شما پس باید کہ طلب

وَفِيْ رِوَايَةٍ قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ اِنَّ خَيْرَ

و در روایتی این چنین آمدہ است کہ گفت عمر شنیدم پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم را کہ میگفت بدرستی بہترین

التَّابِعِيْنَ رَجُلٌ يُقَالُ لَهٗ اُوَيْسٌ وَلَهٗ وَالِدَةٌ وَكَانَ بِهٖ بَيَاضٌ فَمُرُوْهُ

تابعین مردیست کہ گفتہ میشود مر اورا اویس و مر اورا مادریست و بود بآن برصے پس امر کنید او را خواہید

فَلْيَسْتَغْفِرْ لَكُمْ رَوَاهُ مُسْلِمٌ بَابُ ثَوَابِ هٰذِهِ الْاُمَّةِ وَكَذٰلِكَ

از وی کہ استغفار کند مر شمارا روایت کرد این حدیث را مسلم باب ثواب این امت و ہمچنین ساختیم

جَعَلْنَاكُمْ اُمَّةً وَّسَطًا لِّتَكُوْنُوْا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ وَيَكُوْنَ الرَّسُوْلُ

شمارا گروہے مختار تا گواہ باشید بر مردمان و تا باشد رسول

عَلَيْكُمْ شَهِيْدًا كُنْتُمْ خَيْرَ اُمَّةٍ اُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَاْمُرُوْنَ بِالْمَعْرُوْفِ

بر شما گواہ ہستید شما بہترین امتے کہ بیرون آوردہ شدہ برای مردمان می فرمائید بکار پسندیدہ

وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَتُؤْمِنُوْنَ بِاللّٰهِ وَلَوْ اٰمَنَ اَهْلُ الْكِتٰبِ لَكَانَ خَيْرًا

و منع میکنید از ناپسندیدہ و ایمان می دارید خدا را و اگر ایمان می آوردند اہل کتاب ہر آئینہ بہتر بود

لَّهُمْ اَلْيَوْمَ اَكْمَلْتُ لَكُمْ دِيْنَكُمْ وَاَتْمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِيْ وَرَضِيْتُ لَكُمُ

ایشانرا امروز کامل کردم برای شما دین شما و تمام کردم بر شما نعمت خود را و اختیار کردم

الْاِسْلَامَ دِيْنًا عَنِ ابْنِ عُمَرَ رض عَنْ رَّسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

اسلام را دین برای شما از ابن عمر رض مرویست از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

قَالَ اِنَّمَا اَجَلُكُمْ فِيْ اَجَلِ مَنْ خَلَا مِنَ الْاُمَمِ مَا بَيْنَ صَلٰوةِ الْعَصْرِ اِلٰى

کہ فرمود آنحضرت نیست مدت عمر شما بہ نسبت مدت عمر کسانیکہ گذشتہ اند از امتہا مگر مقدار زمانیکہ میان

مَغْرِبِ الشَّمْسِ وَاِنَّمَا مَثَلُكُمْ وَمَثَلُ الْيَهُوْدِ وَالنَّصَارٰى كَرَجُلٍ اِسْتَعْمَلَ

فرو شدن آفتاب است و نیست قصہ و حال شما بہ نسبت یہود و نصاری مگر مانند مردی کہ در عمل در آورد

۳ جزء سیقول ع ۱

ع ۳ جزء لن تنالوا ع ۲

ع ۵ جزء ۶ رکوع ۵

عَمَلاً فَقَالَ مَنْ یَّعْمَلُ لِیْ اِلٰی نِصْفِ النَّهَارِ عَلٰی قِیْرَاطٍ قِیْرَاطٍ فَعَمِلَتِ الْیَهُوْدُ اِلٰی

مزدوران را پس گفت آن مرد کیست کہ کار کند برای من تا نیم روز بر یک یک قیراط پس عمل کردند یہود تا

نِصْفِ النَّهَارِ ثُمَّ قَالَ مَنْ یَّعْمَلُ لِیْ مِنْ نِصْفِ النَّهَارِ اِلٰی صَلٰوةِ الْعَصْرِ عَلٰی

نیم روز پس گفت آن مرد کیست کہ عمل کند مرا از نیم روز تا نماز عصر بر

قِیْرَاطٍ قِیْرَاطٍ فَعَمِلَتِ النَّصَارٰی مِنْ نِصْفِ النَّهَارِ اِلٰی صَلٰوةِ الْعَصْرِ

یک یک قیراط پس عمل کردند نصارے از نیم روز تا نماز عصر بر

قِیْرَاطٍ قِیْرَاطٍ ثُمَّ قَالَ مَنْ یَّعْمَلُ لِیْ مِنْ صَلٰوةِ الْعَصْرِ اِلٰی مَغْرِبِ الشَّمْسِ

یک یک قیراط پس گفت آن مرد کیست کہ عمل کند مرا از نماز دیگر تا فرو شدن آفتاب

عَلٰی قِیْرَاطَیْنِ قِیْرَاطَیْنِ اَلَا فَاَنْتُمُ الَّذِیْنَ تَعْمَلُوْنَ مِنْ صَلٰوةِ الْعَصْرِ اِلٰی مَغْرِبِ

بر دو دو قیراط دانا و آگاہ باشید پس شمائید آن کسانیکہ عمل میکنید از نماز دیگر تا فرو رفتن

الشَّمْسِ اَلَا لَكُمُ الْاَجْرُ مَرَّتَیْنِ فَغَضِبَتِ الْیَهُوْدُ وَالنَّصَارٰی فَقَالُوْا نَحْنُ اَكْثَرُ

آفتاب آگاہ باشید کہ مر شمارا است اجر دو چند پس در خشم آمدند یہود و نصاری پس گفتند کہ ما بیشتریم

عَمَلاً وَّاَقَلُّ عَطَاءً قَالَ اللّٰهُ تَعَالٰی فَهَلْ ظَلَمْتُكُمْ مِّنْ حَقِّكُمْ شَیْئًا قَالُوْا

از روی عمل و کمتریم از روی عطا سبب چیست گفت خدا تعالی پس آیا ظلم کردم و کم کردم از حق شما چیزی را گفتند

لَا قَالَ اللّٰهُ تَعَالٰی فَاِنَّهٗ فَضْلِیْ اُعْطِیْهِ مَنْ شِئْتُ رَوَاهُ الْبُخَارِیُّ وَعَنْ

گفت خدای تعالے پس این تضعیف اجر فزونی کرم من است میدهم هر کرا میخواهم روایت کرد این حدیث را

اَبِیْ هُرَیْرَةَ رض اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اِنَّ مِنْ اَشَدِّ

ابوہریرہ رض مرویست کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود کہ از سخت ترین

اُمَّتِیْ لِیْ حُبًّا نَاسٌ یَّكُوْنُوْنَ بَعْدِیْ یَوَدُّ اَحَدُهُمْ لَوْ رَاٰنِیْ بِاَهْلِهٖ وَمَالِهٖ

امت من در محبت داشتن مرا مردمان اند کہ میباشند و پیدا میشوند پس از من دوست میدارد یکے از ایشان

رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ مُعَاوِیَةَ رض قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ

روایت کرد او را مسلم و روایت است از معاویہ رض گفت شنیدم من آنحضرت را صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ لَا يَزَالُ مِنْ اُمَّتِيْ اُمَّةٌ قَائِمَةٌ بِاَمْرِ اللّٰهِ لَا يَضُرُّهُمْ

علیہ وسلم ـــــ فرمود ہمیشہ باشد از امت من گروہے برپا بامر خدا و تقویت دین زبان نمیسند ایشانرا

مَنْ خَذَلَهُمْ وَلَا مَنْ خَالَفَهُمْ حَتّٰى يَاْتِيَ اَمْرُ اللّٰهِ وَهُمْ عَلٰى ذٰلِكَ

کسیکہ فرو گذارد و یاری ندہد ایشانرا و نہ کسیکہ مخالفت ورزد بایشان تا آنکہ بیاید امر خدا یعنی قیامت و ایشان بر ہمان

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ جَعْفَرٍ عَنْ اَبِيْهِ عَنْ جَدِّهٖ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

متفق علیہ است و از جعفر رض کہ روایت میکند از پدر خود امام محمد باقر و پدرش از جد خود محمد حسین شہید

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَبْشِرُوْا وَاَبْشِرُوْا اِنَّمَا مَثَلُ اُمَّتِيْ مَثَلُ الْغَيْثِ

صلے اللہ علیہ و سلم شاد شوند و شاد شوند جز این نیست کہ صفت و حال امت من مانند حال و صفت

لَا يُدْرٰى اٰخِرُهٗ خَيْرٌ اَمْ اَوَّلُهٗ اَوْ كَحَدِيْقَةٍ اُطْعِمَ مِنْهَا فَوْجٌ عَامًا

معلوم و مدرک نمی شود کہ آخر این بہتر است یا اول ی یا مانند باغ است کہ خورانیدہ شد از ان قومی یکسال

ثُمَّ اُطْعِمَ مِنْهَا فَوْجٌ عَامًا لَعَلَّ اٰخِرَهَا فَوْجًا اَنْ يَكُوْنَ اَعْرَضَهَا

پستر خورانیدہ شد از ان حدیقہ جماعہ دیگر سال دیگر نزدیک است کہ آخر آن حدیقہ از روی فوج سے زیادہ باشد

عَرْضًا وَاَعْمَقَهَا عُمْقًا وَاَحْسَنَهَا حُسْنًا كَيْفَ تَهْلِكُ اُمَّةٌ اَنَا

در عرض و در عمق و نیکوتر از روے حسن چگونہ ہلاک شود امتے کہ من

اَوَّلُهَا وَالْمَهْدِيُّ وَسَطُهَا وَالْمَسِيْحُ اٰخِرُهَا وَلٰكِنْ بَيْنَ ذٰلِكَ فَيْجٌ

اول او باشم و باشد مہدی میان او و باشد عہد عیسی آخر او ولیکن در میان آن فوج

اَعْوَجُ لَيْسُوْا مِنِّيْ وَلَا اَنَا مِنْهُمْ رَوَاهُ رَزِيْنٌ وَعَنْ عَمْرِو بْنِ

[illegible] باشند نیستند آن فوج از من و نہ من از ان ام روایت کرد رزین و از عمرو بن

شُعَيْبٍ عَنْ اَبِيْهِ عَنْ جَدِّهٖ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

شعیب مرویست و از پدرش و او از جد عمر روایت کردہ اند کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ

اَيُّ الْخَلْقِ اَعْجَبُ اِلَيْكُمْ اِيْمَانًا قَالُوا الْمَلٰٓئِكَةُ قَالَ وَمَا لَهُمْ

پرسید کہ کدامی خلق [illegible] تر است نزد شما از روی ایمان گفتند فرشتگان اند فرمود آنحضرت چہ میکند

لا يؤمنون وهم عند ربهم قالوا فالنبيون قال وما لهم لا يؤمنون

ایمان نیارند و حال آنکه ایشان نزد خدای خود اند گفتند پس پیغمبران اند فرمود آنحضرت چیست مر پیغمبران را که ایمان

والوحي ينزل عليهم قالوا فنحن قال وما لكم لا تؤمنون

نیارند و حال آنکه وحی از آسمان فرود می آید بر ایشان گفتند پس ما فرمود و چه مانع است شما را که ایمان نیارید شما

وأنا بين أظهركم قال فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم

و حال آنکه من در میان شما ام گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه و سلم

إن أعجب الخلق إلي إيمانا لقوم يكونون من بعدي يجدون

بدرستی شگفت ترین و قوی ترین خلق نزد من از روی ایمان هر آینه قومی اند که پیدا میشوند پس از من یابند

صحفا فيها كتاب يؤمنون بما فيها وعن عبد الرحمن بن

نامه ها را که در وی نوشته اند احکام دین ایمان می آرند بجمیع آنچه در صحیفها ست یعنی غائبانه و از عبد الرحمن بن

العلاء الحضرمي قال حدثني من سمع النبي صلى الله عليه وسلم

علاء حضرمی روایت است گفت حدیث کرد مرا کسیکه شنید آنحضرت را صلی الله علیه و سلم

يقول إنه سيكون في آخر هذه الأمة قوم لهم مثل أجر أولهم

میگفت بدرستی شان این است که نزدیک است که باشد در پسین این امت گروهی که باشد مر ایشان را مانند اجر اول

يأمرون بالمعروف وينهون عن المنكر ويقاتلون أهل الفتن رواهما

ایشان که حکم میکنند مشروع که شناخته شده است وجود آن در دین باز میدارند مردم را از نامشروع و قتال

البيهقي في دلائل النبوة وعن أبي أمامة رض أن رسول الله

بیهقی در دلائل النبوة و از ابو امامه رض مرویست که آنحضرت

صلى الله عليه وسلم قال طوبى لمن رآني وطوبى سبع مرات

صلی الله علیه و سلم فرمود خوشی باد مر کسی را که دید مرا و خوشی باد هفت بار

لمن لم يرني وآمن بي رواه أحمد وعن معاوية بن قرة عن

مر کسی را که ندید مرا و ایمان آورد بمن نقل کرد او را احمد و مرویست از معاویه بن قره از

ابیہ رض قال قال رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم اذا فسد

پدر خود روایت کردہ است کہ فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم وقتیکہ تباہ شوند

اھل الشام فلا خیر فیکم ولا یزال طائفۃ من امتی منصورین

اہل شام نیست نیکی در شما و ہمیشہ اند طایفہ از امت من یاری دادہ شدہ تا برای

لا یضرھم من خذلھم حتی تقوم الساعۃ قال ابن المدینی

زیان نمیکند ایشانرا کسیکہ یاری ندہد ایشانرا تا آنکہ برپا گردد قیامت گفت ابن المدینی

ھم اھل الحدیث رواہ الترمذی وعن ابن عباس رض ان

کہ ایشان اصحاب حدیث اند روایت کرد ترمذی واز ابن عباس منقول است کہ

رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم قال ان اللہ تجاوز عن امتی

آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمود بدرستی کہ خدا تعالی درگذرانیدہ است از امت من

الخطاء والنسیان وما استکرھوا علیہ رواہ ابن ماجۃ والبیھقی

خطا ونسیان را وچیزی را کہ اکراہ کردہ شدہ اند ایشان بر آن چیز روایت کرد ابن ماجہ وبیہقی

وعن بھز بن حکیم عن ابیہ عن جدہ انہ سمع

وروایت است از بہز بن حکیم از پدرش واز جد بہز کہ وی شنید

رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم یقول فی قولہ تعالی

آنحضرت را صلی اللہ علیہ وسلم کہ می فرمود در تفسیر قول خدا تعالی کہ فرمودہ است

کنتم خیر امۃ اخرجت للناس قال انتم تتمون

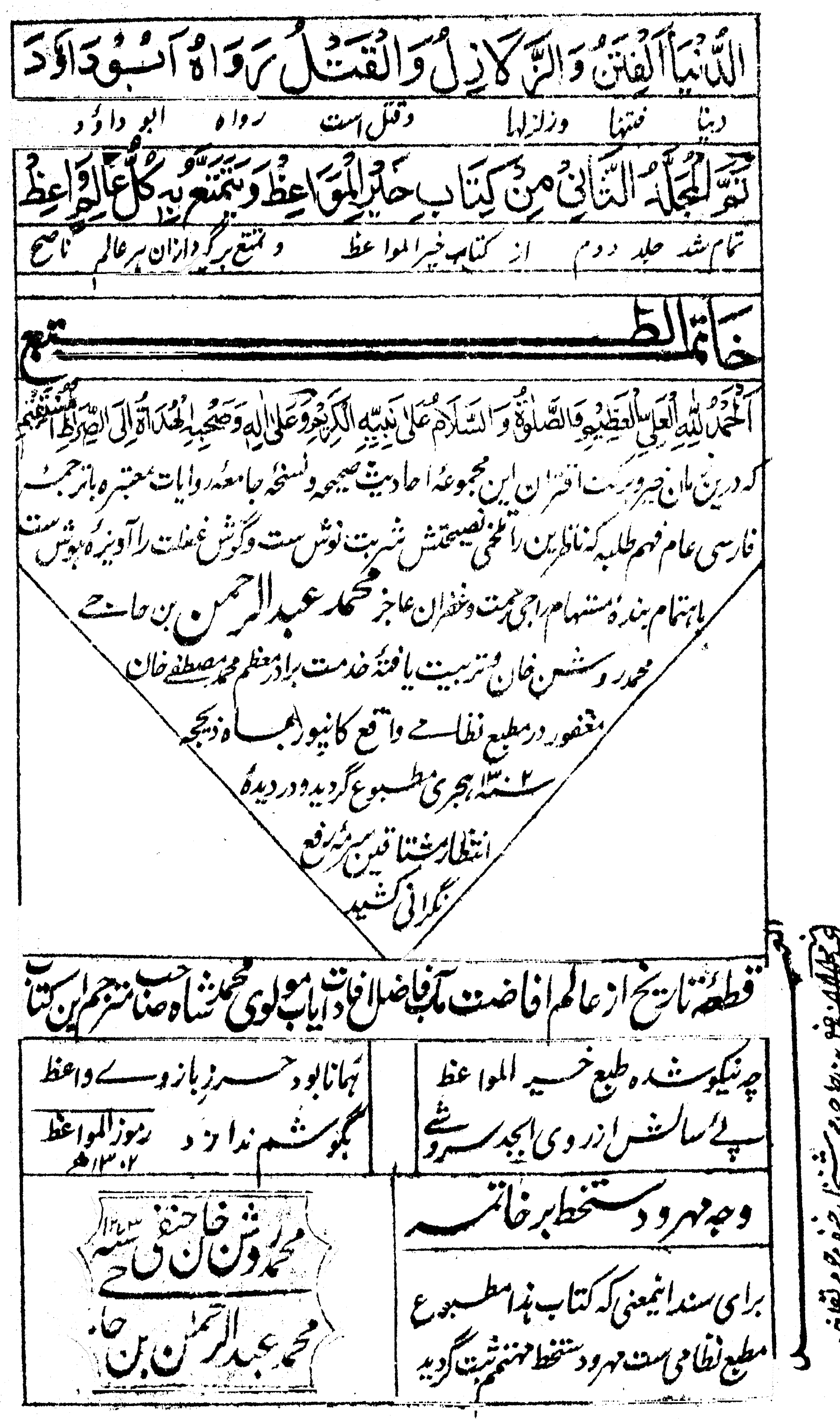
کہ بودید شما بہترین امتی کہ برآوردہ شدہ برای مردم گفت شما تمام میکنید

سبعین امۃ انتم خیرھا واکرمھا علی اللہ رواہ الترمذی

ہفتاد امت را کہ شما بہترین آنہا و بزرگترین آنہا اید نزد خدا روایت کرد ترمذی

وابن ماجۃ والدارمی وقال الترمذی ھذا حدیث حسن

وابن ماجہ والدارمی و گفتہ ترمذی کہ این حدیث حسن است

الدنیا الفتن والزلازل والقتل رواہ ابو داؤد

دنیا فتنہا وزلزلہا وقتل است رواہ ابو داؤد

تم المجلد الثانی من کتاب خیر المواعظ ویتمتع بہ کل عالم واعظ

تمام شد جلد دوم از کتاب خیر المواعظ و تمتع برگیرد ازان ہر عالم ناصح

خاتمۃ الطبع

الحمد للہ العلی العظیم والصلوٰۃ والسلام علی نبیہ الکریم وعلی آلہ وصحبہ الہداۃ الی الصراط المستقیم

کہ درین زمان خیر وبرکت اقتران این مجموعۂ احادیث صحیحہ ونسخہ جامعہ روایات معتبرہ با ترجمہ فارسی عام فہم طلبہ کہ ناظرین را تلخی نصیحتش شربت نوش ست وگوش غفلت را آویزۂ ہوش ست باہتمام بندۂ مستہام راجی رحمت وغفران عاجز محمد عبد الرحمن بن حاجی محمد روشن خان وتربیت یافتۂ خدمت برادر معظم محمد مصطفی خان مغفور در مطبع نظامی واقع کانپور بماہ ذیحجہ سنہ ۱۳۰۲ ہجری مطبوع گردیدہ ودر دیدۂ انتظار مشتاقین سرمۂ رفع نگرانی کشید

قطعہ تاریخ از عالم افاضت مآب فاضل افادت ایاب مولوی محمد شاہ صاحب مترجم این کتاب

چو نیکو شدہ طبع خیر المواعظ
پئے سال شد از روی ابجد سروشے

ہمانا بود حرز بازوے واعظ
بگوشم ندا زد رموز المواعظ ۱۳۰۲ھ

وجہ مہر و دستخط بر خاتمہ

برای سند اینمعنی کہ کتاب ہذا مطبوع مطبع نظامی ست مہر و دستخط مہتمم ثبت گردید

محمد روشن خان حنفی سنہ ۱۲۸۳

محمد عبد الرحمن بن حاجی

بن حاجی محمد روشن خان مرحوم مغفور